FLORES THEOLOGICARVM QVAESTIONVM,

In Secundum Librum Sententiarum, nunc primùm collecti, & in lucem editi.

Ab Illustri admodum, & Reuerendissimo Fratre D. D. Josepho Angles Valentino, designato Episcopo Bosanensi, ex Ordine Minorum assumpto.

PARS SECVNDA.

Ad Sanctissimum D. N. Sixtum Quintum, Pont. Optim. Max.

VENETIIS, Ex Officina Damiani Zenarij.
M. D. LXXXVIII.

TRACTATVS DE LIBERO ARBITRIO.

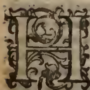
Disputant de libero arbitrio noster Alex. Alen. q. 72. S. Tho. q. 83 S Bonauent. Ricar. Duran Scot. & reliqui Doctores scholastici, distinct. 24 & 25. huius secundi lib. Castro verbo, libertas contra hæreses Vega lib. 2. super concil. Trident. à cap. 10. vsque ad finem libri. Soto de natura, & gratia, à cap. 13. vsque ad 20. lib. 1.

Magister Sentent. Distinct. XXIIII. & XXV.

QVÆSTIO VNICA.
De libero arbitrio.

Difficilis admodum est quæst. hæc, sed Deo Opt. Max. adiuuante, positis aliquot artic. fiet lucida, perspicua, & clara.

ARTICVLVS I.
De ijs, quæ ad essentiam liberi arbitrij pertinent?

VNC articulum (seruata methodo explicandarum. q. quam Aristot. in primis capitibus 1. & 2. lib Posteriorum tradit) nonnullis difficultatibus propositis, declarabimus. Et prius animaduerte, quæ sequuntur, ad literam 24 dist. Magistri intelligendam: Vires animæ, vel sunt superiores, vel inferiores: Superiores sunt mens, & voluntas, inferiores verò sunt sensus, & eorum affectus, hoc est, appetitus sensitiui. 1. Animaduersio. D. Bona. Durand. & aly d. 14.

Inter superiores potentias, mens (quæ alio nomine intellectus, & ratio, appellatur) est, quæ de rebus iudicat, bonaque à malis discernit. Diciturque mens, aut intellectus, dum ijs comparatur, quæ quieta contemplatione, citra inquisitionem, intuetur. Ratio autem, quando discursu quodam, & progressu alia ex alijs colligit. 2. Animaduersio.

3. Animaduersio.

Mentem diuidit Magister cum B. Aug. in superiorem, & inferiorem, non quòd diuersę sint potentię, sed quia diuersa sunt eiusdem officia. Vna enim eademque animæ vis est, quæ superior dicitur, quatenus per eam, legem Dei æternam consulimus, & contemplamur; inferior verò nominatur, quatenus per eam leges siue rationes temporales, consideramus.

4. Animaduersio

Voluntas tandem est, quę iudicio, vel repugnat, vel obtemperat, & inferioribus viribus imperat.

Prima diffic. An sit lib. arbit.

Alex Alen in 1. art 1. S. Thom. art. 1. S. Bonau. d. 25. art. 1. q 1. Durand. q. 1. & Ricar. Castro hæresi. 1. Vega ca. 13. 14 et 15. ubi supra.

Circa hanc difficultatem orta fuit heresis multorum hæreticorum, negantium in homine arbitrij libertatem, qui varia incedunt via. Nec mirum, cùm hoc sit illis peculiare, vt vnitatem tenere nesciant. Contra quam hæresim, quia totius impietatis fomentum est, copiosissimè modò agendum fuisset, nisi breuitas, quam in nostris operibus profitemur, obstitisset.

CONCLVSIO I.

Gen. 4. Hæresis Manichęorum, & Luther. Exod. 35 Deut. 30 Iosue vlt. 2. Re. 24 3. Reg. 3. Matt. 23 Luc. 9. Damasc. D. Augu.

Est quidem arbitrij libertas. Hæc conclusio, præterquàm in nobis ipsis experientia comprobatur, multis in locis veteris, & noui testamenti exprefse habetur. Dixit enim Deus ad Cain. Nonnè si benè egeris, recipies, sin malè, statim in foribus peccatum tuum aderit? sed sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Quare si homo dominabitur appetitui, falsum, & hæreticum est, asserere hominem non posse vitare peccata, quæ ab appetitu proficiscuntur, vt falsissimè Manichæus affirmauit. Vnde confutatur etiam error Lutheri dicentis, arbitrium hominis esse seruum. Cùm Deus dicat esse dominum Exodi. 35. omnes viri, & mulieres, mente deuota, & infrà omnes filij Israel voluntaria domino dedicauerunt. Voluntaria dixit, & non necessaria; quare voluntatis libertatem à necessitate distinguit. Et Deut. 30. Et Iosuè vlti. Et 2. Reg. 24 Et. 3. Reg. 3. datur optio, & electio, & electio non est, nisi eorum, quæ sunt in nostra potestate. Nullus enim dicitur eligere id, quod velit, nolit, erit futurum. Et Matth. 23. Hierusalem, &c. quotiens volui congregare, &c. & noluisti. Et Luc. 9. si quis vult, &c. Fuit etiam definita hæc conclusio in concil. Arausicano. 2. c. 13. suorum decretorum & in concil. Trid. sessione. 6. cap. 5. & sessione 5. c. 6. Citat etiam ad corroborandam conclusionem Castro vbi suprà hæres. 1. multas vetustissimorum doctorum; sanctorùmque patrum autoritates. Et qui voluerit plura videre, legat duos lib. Ioannis Cochei de lib. arbitrio aduersus Philippum Melanch. Et

Ioannem

Ioannem Ecchium, qui diffusè, vt solet, de hac re aduersus Lutherum scripsit. Et Ioannem Roffensem contra Lutherum. Tandem confirmatur ratione, quia si homo libero esset destinatus arbitrio, frustrà profectò essent concilia exhortationes, præcepta, prohibitiones, & immeritò bonis præmia, & malis pœnæ deputarentur, cùm non liberè, sed necessariò operarentur. Lege etiam varias rationes apud D. August. lib. 5 de ciuit Dei, cap 9. & de vera relig. cap 14. & Damasc. lib. 2. orthod. fid. c. 7. & Chrysost homil. 60. super Matth. & Tertullia. lib. 2. contra Martionem, & Clementem B. Petri discipulum lib. 3. recognitionum, & Irenæum lib. 4. cap. 71. contra hæreses, & Greg. Nicen. lib. de libero arbitrio, c 1.

B. Chrys. Tertulli. Clemens Irenaus Gregor. Nice.

Hinc confutatur error Stoicorum, qui ita omnia fato subiacere commiscebantur, vt nullum liberi arbitrij locum relinquerent, fatum appellantes vim, & positionem siderum, in qua quisque nascebatur. Huic hæresi subscripsit, quidem pestilentissimus Bardesanes Syrus; cui adhæsisse hac in parte Prisillianus legitur.

Heresis Stoicorũ. Castro verb. factũ contra Heres. Vega ca. 12. D August. lib. 5. de ciui. Dei, c. 1. et 10 heresi. 35 & 70.

Hinc etiam destruitur hæresis Manichæorum, dicentium peccata prorsus esse ineuitabilia. Quorum Magister fuit quidam Manes, à quo Manichæi nomen originem habuit. Istorum errorem, iam diu sepultum, quasi ex Oreo ad superos reuocauit Petrus Abailardus. Quem errorem à D. Bernard. destructum post ducentos, & quadraginta annos Ioannes Vuitcleph conatus est dogmatizare, fuitque condemnatus in concil. Constantien. sess. 8. c. 27. Huic post centum, & quadraginta plus minus annos, succesit Martinus Lutherus, & eius sequaces Bucerus, Melanthon, Caluinus, & reliqui, asserentes, liberum arbitrium esse nomen absque re, nullamque in se habere actiuitatem. Fuit etiam tempore Apostolorum impugnatum liberum arbitrium. Nam Simon Magus inter Christianos primus est liberum arbitrium inficiatus, cuius errorem D. Petrus, teste Clemente eius discipulo, ita confutauit, vt nullum Simon, nisi post centum annos, habuerit successorem, præter Martionem hæreticum, qui centum annis traiectis eundem errorem docuit. Quem post cētum alios, & triginta annos, secutus fuit Manes, à quo Manichæi, vt paulò ante diximus, fuerunt appellati.

Heresis Manicheorum.

Secunda diffic. Nomen liberi arbitrij quid significat.

Meritò hoc quæritur, quia omne ambiguum, & multiplex priùs est distinguendum in suas varias significationes, quàm definiendum.

Alex Alen. ar. 3. & Capro ubi su. à

CONCLVSIO.

& Vega super cōcil. Triden. lib. 15.c.4. Alex. Alē. art.2.§.1. ubi sup. Durā. d. 24 q.3. 2.Cor.3. Ad Roma.6. Roma. 8.

Nomen hoc in sacris literis æquiuocum est. Et ratio est, quia libertas, à qua arbitrium liberum nuncupatur, diuersimodè accipitur. Aliquando enim libertas significat gratiam, per quam à seruitute peccati, cui opponitur, liberamur. Et dicitur libertas gratię, de qua dicit B. Paul. Vbi spiritus, ibi libertas. Et ad Roman.6. cùm enim serui essetis peccati, liberi facti estis iustitiæ. Et de hac significatione non est præsens disputatio. Neque enim illa omne hominis arbitrium liberum esse dicimus. Secundò est alia libertas, quæ sola habetur in gloria, vel est ipsamet gloria, de qua ad Rom. 8. Et ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Neque de hac libertate est modò sermo. Tertiò est libertas, quæ opponitur necessitati, vel, vt veriùs dicam, coactioni. Et hæc est libertas naturæ, de qua loquimur in præsentia. Ab ea enim denominatur hominis arbitrium liberum, ita vt cùm operatur; possit non operari, & cùm nihil operetur, possit operari. Et hæc dicitur à Magistro libertas à necessitate, & spontanea operandi. De hac etiam libertate sacra scriptura locis in prima difficultate citatis, & alijs innumeris loquitur. Est etiam libertas miseriæ, idest, priuatio pœnæ æternę, quæ non contingit, nisi per gratiam. lege apud Alex. vbi suprà, alios modos, quibus liberum arbitrium sumitur.

DVBIVM I.

Reperitur ne hoc nomen liberum arbitrium in sacra scriptura?

CONCLVSIO.

D. Augu. lib.7. de Trin.c.4

Licet nomen hoc, liberū arbitrium, in scriptura nō inuenia tur; res tñ nomine significata, reperitur. Hæc conclusio colligi tur à simili ex D. Aug. Per eā enim respondet Pascērio Arriano dicēti nomēclatura Homousion nō legitur in scripturis, ergo somniū est, velle astruere filiū patri esse consubstātialē. Ait.n. & si nomē non inueniatur in scripturis: res tñ nomine significata reperitur. Sic etiam hæretici, dicentes nō esse liberū arbitriū; quia istæ duæ voculæ in scripturis non inueniuntur, sunt confutādi. Nā licet has voces ignoraret scriptura; res tñ nominibus significata reperitur, & est in scripturis compertissima. Quemadmodum, teste eodem Aug. laudabiliter patres instituerūt nomen personę, quòd prædicatur pluraliter de Patre, Filio, & Spiritu sancto; non quia scriptura ita dicit; sed quia scriptura non contradicit.

2.Dub.

Dub. Cur duplici nomine appellatur? Resp Quia circa liberum

berum arbitrium consistit meritum,& demeritũ,& ad vtrũque desideratur cognitio; & affectio, & est potẽtia respectu vtriusque determinata, ideò sortitur duo nomina. Dicitur ẽm liberum propter voluntatem,& arbitrium propter rationem. Al. Alex. § 4. ubi sup.

Dub. Cur non dicitur liberum iudicium? Resp. Liberũ arbitrium habet etiam in se officiũ iudicis, quò ad rationem, quia quatenus deliberat, debet sequi leges. Iudex enim legibus arctatur, at verò quatenus eligit, & vult, officio arbitri fungitur, quod ad voluntatem pertinet. Arbiter enim nec legibus arctatur, neque secundum imperium, sicut iudex, diffinit. Dub. 3.

DVBIVM IIII.

Peruenerunt ne philosophi ad liberi arbitrij cognitionem?

Respondeo. Lib. arb. potest bifariam considerari. Primò, prout dicitur ab arbitrando rationali consideratione; siue vt est potestas rationalis ad opposita. Vel secundò, quatenus est vnum ex principijs meriti; quod sine duobus effici non potest. Nam, vt inquit D. Bernar. apud Alex. loco citato, si tollas liberum arbitrium, non erit, quod saluetur: si gratiam tollas, non erit, vnde saluetur. Primo modo cognouerunt philosophi liberum arbitrium: non autem secundo, quatenus est initium meriti, quia ad cognitionem meriti, quod est ex gratia,& libero arbitrio, non potuerunt peruenire. Dub. 4. Al. Alex. § 5. ubi sup. D. Augu. in lib. Hypognosticon. D. Bern.

Secunda diffic. Quid nam est liberum arbitrium.

Alex. noster tres adducit lib. arb. defin[i]tiones art. 2. citato.

CONCLVSIO I.

Liberum arbitrium non est actus alicuius potentiæ. Et ratio est, quia cùm actus non semper maneat in homine, vt constat in dormiente, & pueris ante rationis vsum,& liberum arbitriũ semper in homine permaneat, nullo modo erit actus. Alex. m. 1. art. 1. S. Thom. ar. 2. et 3. D. Bona. per sex fere. q. in p. 1. d. 25. Durã d. 24. q. 1. Ricar.

CONCLVSIO II.

Neque est liberũ arbitrium habitus. Ratio est, nam primò non est habitus acquisitus, neque infusus, quia isti habitus nõ sunt naturales, idest, de quidditate hominis, liberum autem arbitrium est naturale, & de quidditate hominis. Secundò non est habitus naturalis, hoc est, inclinatio tãtùm naturalis, quia tunc eius operatio non esset libera. Homo enim per habitum naturaliter inclinatur ad vnum, at verò per liberum arbitrium est ad bonum,& ad malum indifferens.

CONCLVSIO III.

Liberum arbitrium est potentia. Ratio à sufficienti diuisione est, quia in anima tria tantùm reperiuntur, nempe habitus, actus, & potentia. Et cùm liberum arbitrium non sit ha-

bitus, neque actus, erit planè potentia.

Definitio lib. arb. 1. B. Ansel. in lib. de lib. arbit.

Iam quid sit liberum arbitrium, definitione explicemus. Et primò à B. Ansel. ita definitur. Potestas seruandi rectitudinem propter rectitudinē, in qua definitione potestas seruandi sumitur quātū ad aliquid, quod pertinet ad naturā potētis, & hoc modo est commune angelis malis, & dānatis, in quibus (vt videbimus infrà) est lib. arb. & absente rectitudine, inest illis potestas seruandi rectitudinem. Quemadmodum in homine dicitur esse potestas videndi tantùm, quantùm ad virtutem, quę est ex parte uidentis, siue sit absens, siue præsens obiectum, & medium dispositum, siue indispositum.

2. definitio. D. Aug.

Secundò definit illud D Aug. lib. arb. est facultas voluntatis, & rationis, qua bonum eligitur, gratia asśistente, & malum, eadem desistente. Et dicitur in definitione, qua bonum eligitur, &c. Quia facultas voluntaria, quæ cum libero arbitrio cōuertitur, est ad opposita. Et ideo ponitur in definitione, qua bonum, asśistente gratia, & malum, &c eligitur.

3. definitio. D. Bern. in lib. de lib. arbit. Alex. Alen. §. 4. art. 2. ubi sup.

Tertiò definitur à D Bern. Consensus ob voluntatis inamissibilem libertatem, & rationis indeclinabile iudiciū. Differunt autem istæ tres definitiones, ꝙ prima datur per causam finalē. Quia rectitudo æterna est finis, ad quē lib arb per se, mediante suo actu, ordinatur. Secunda verò attenditur penes potētias, rationē, scilicet, & volūtatē, quæ se habent, ad modū causę materialis. Mouetur enim à primo motore ad bonum, & gratia est forma, secundū quā in fine diriguntur. Tertia est penes mouentē causam, nā cōsensus dicit cōuersionē virium ad causam mouētem. In nobis enim est cōsentire Deo, vel nō cōsentire.

4. definitio. Hugo de S. Victo. tracta 3. cap. 8. Orig. D. Aug. lib. 2. cōt. 1. epist. Pelag. c. 25.

Hugo de S. Victore in lib. qui summa sententiarū inscribitur, sic illud describit. Habilitas rationalis volūtatis, qua, gratia asśistēte, bonū, vel eadē deficiente, malū eligitur. Cuius definitionis primā partem, nempè, quòd sit habilitas rationalis voluntatis, accepit ex Origene in principio tertij lib. Periarchon, siue de principijs, secundam verò partem sumpsit ex D. Aug. scilicet, qua bonū eligitur. Et dicitur liberum propter voluntatem, quæ ad vtrumlibet flecti potest. Nam voluntatis, inquit D. Aug. arbitrium huc, illucque liberum flectitur. Et dicitur in definitione esse facultas, siue habilitas rationalis, siue rationis, quia non nisi in rationali natura Dei, & angeli, & hominis reperitur, vt sequenti art. patebit.

Tertia diffic. Est ne liberum arbit. potentia appetitiua, an cognitiua?

Ale Ale. 2. toto

Cum constet ex iam dictis lib. arb. esse potentiam, & sit duplex potentia, vna appetendi, cognoscendi altera, explicandum

cāndum modo est, quæ illatum sit. Et sunt prænotanda, quæ sequuntur.

Electio alterius extremi est ꝓpria, & peculiaris liberi arbitrij operatio. Et rō est, quia homo dicitur libero arbitrio præditus, eo ꝙ propter eius indifferētiam, potest vnum extremū, altero excluso, recipere. Quod quidem est proprie el gere.

Electio non est de fine, sed de medijs ad finem consequendum. Et ratio est, quia nunquam consultamus, bonum ne sit, an non beatitudinem obtinere? sed fit consultatio de medijs, quæ nam sint commodiora, & magis conducentia: vt sit ne cœlibatum, an matrimonium eligendum ad æternam vitam assequendam? debetque medium esse bonum, aut vtile ad finem consequendum.

Ad electionem vtriusque potentiæ cognitiuę, scilicet, & appetitiuæ, operatio est præmittenda. Et ratio est, quia ex parte potentiæ cognoscendi prærequiritur consilium, quod est consultatio per comparationem extremorum (consideratis multis circunstantijs) quod eorum sit alteri anteponendum. Exempli gratia, consultat quis, an sit magis sibi appetendum matrimonium, vel cœlibatus? Confertque commoda, & incommoda vtriusque status, & iudicat alterum istorum, nempe, quod magis sibi, & reipub. expediens est, esse appetendum. Nam si fuerit rex, iudicat pro vniuersali reipub. bono matrimonium esse contrahendum, si verò persona priuata, iudicat sibi vitam cœlibem, vel quid simile magis expedire. En tibi consilium, scilicet, extremorum collationem, & post consilium, iudicium, id est, sententiam, nempè, quid sit eligendum, & vtrumque est intellectus operatio, nondum tamen facta est electio, quæ est veluti sententiæ executio. Nam electio est voluntatis acceptatio. Acceptat enim talis sententiæ executionem.

Hinc, ante electionem duæ illę intellectus operationes prę requiruntur. Et ideo Arist. 3. Et hic, affirmauit electionem esse appetitus intellectiui operationem; formaliter tamen, & proprie electio voluntatis operatio est. Quamuis consilium, & iudicium intellectus connotet.

CONCLVSIO.

Liberum arbitrium supponit pro potentia appetitiua: verū connotat cognitionem. Ratio primæ partis huius conclusionis colligitur ex notabilibus positis, quia cùm propria operatio liberi arbitrij sit alterius extremi electio, vt ex primo nota constat, & electio sit potentiæ appetitiuæ operatio, erit liberum

art. 1. S. Th. ar. 3. S Bo. per 6. q. in 1. p d. 25. Dur. q. 1 d. 24. & d 25. q. 1 Ricar. & alij vbi supra.

Nota 2. Nota 3.

Appen. Arist. 3.

berum arbitrium idem, quod appetitiua potentia. Deinde electio est mediorum ad finem sub ratione boni, vt ex secundo nota patet, & bonum est voluntatis obiectum adæquatum (nihil enim voluntas nisi sub ratione boni appetit) quare erit electio operatio liberi arbitrij, & voluntatis, & potentiæ appetendi. Et per consequens liberum arbitrium, & appetendi potentia erunt idem, & pro illis lib. arb. supponet. Secundæ partis conclusionis ratio est, quia electio præsupponit iudicium rationis (alioquin non esset actus humanus) iudicium autem est operatio intellectus, vt ex 3. nota constat, ergo liberum arbitrium, cuius est eligere, præsupponit, & connotat intellectus operationem.

Quinta dif. Est lib arb. idem quod voluntas?

Al. Alē. S Tō ar. Bon. Ric. Dur. ... Ratio dubitandi est, quia cùm supponat pro voluntate, vt in proxima difficultate dictum est, iure optimo quæritur: an sit idem, quod voluntas?

animad. Animaduerte, quòd quemadmodum intellectus sortitur duo nomina respectu diuersorum actuum, nam ex eo, quod assentimur primis principijs absque discursu, talis assensus nuncupatur intellectus, & est solùm intelligere: ex eo autem, quòd conclusionibus per ratiocinationem, & discursum præbemus assensum, vocatur idem intellectus ratio, ita etiam & volūtas respectu diuersorum actuum duo sortitur nomina. Habet n. duas operationes, quarum vna, quæ est respectu finis, dicitur simplex volitio, & tunc nominatur voluntas Non enim tunc præsupponit, nisi solam finis intellectionem. Altera verò operatio est respectu mediorū, quæ dicitur electio, & ratione huius operationis eadem voluntas dicitur liberum arbitrium, & præsupponit discursum. Et hæc est causa, cur respectu volitionis finis non dicitur voluntas liberum arbitrium, quemadmodum respectu volitionis mediorum, nempè, quòd electio, & discursus non est de fine. Non enim circa volitionem finis habemus libertatem, quò ad specificationem actus, quemadmodum circa electionem mediorum, quæ est actus liberi arbitrij præsupponitur discursus.

CONCLVSIO.

Liberum arbitrium est idem, quod voluntas Probatur conclusio ex animaduersione præmissa, nam sicut se habet intellectus ad rationem, ita se habet voluntas ad liberum arbitriū; ergo quemadmodum intellectus, & ratio sunt vna, & eadem potentia, solumq; in modo cognoscendi distinguuntur Quia intellectus, cum sit principiorum, per solam appræhensionē termi-

terminorum sine discursu cognoscit; ratio autem, cùm sit respectu conclusionum cognoscit per discursum. Ita quoque voluntas, & liberum arbitrium sunt vna, & eadem potentia, quæ solùm in modo volendi differunt, propterea quòd voluntas est volitio solius finis, nulla præuia intellectus consultatione; at verò liberum arbitrium est electio mediorum ad finem, præuia intellectus consultatione.

Quinta dif. Quæ est præcisa ratio, & causa libertatis, & indeterminationis in voluntate?

Cum voluntas nō sit determinata ad vnum oppositorum, sicut agens naturale, sed sit libera ad alterum illorum eligendum (quod quidem est. Habere liberum arbitrium) quæritur. An radix, & ratio præcisa huius libertatis sit discursus intellectus? an ipsamet voluntas? S. Bon.q. 3. & 6. ubi sup. Dur.q.3 1 p.d 24.

Duæ sunt contrariæ opiniones circa hanc difficultatē. Vna Alex. & Sco.d.25. citata notab. vltimo, & d.38. versiculo, si autem actum volūtatis in primo lib. sent. Qui tenēt nihil aliud à voluntate esse totalem causam volitionis in voluntate i. solà voluntas cum causa prima efficit suas operationes, ita vt nulla causa secunda effectiuè cum illa ad eliciēdam suam volitionem concurrat. Altera est S. Thom. opinantis intellectum esse potentiam indeterminatam ad vtrunque oppositorum, vt patet in syllogismis topicis, quibus modo vnum oppositorū, modo alterum suadet, vel dissuadet, & hanc intellectus indeterminationē dicit esse causam liberæ electionis in volūtate. Al. Alē. ar.3.§.2. ubi sup. Sco. in p. d.38. & in 2. dist. 25. S. Th. art. 1. q. 83.

Liberum arbitrium differt ab eius vsu. Ratio est, quia liberum arbit. vt ex dictis constat, est ipsamet potentia, ex se ad vtrumque oppositorum indeterminata; vsus autem eius est libera operatio. Et cōfirmatur, quia furiosi, & paruuli ante vsum rationis habent liberum arbit. non tamen eius vsum. Quare lib.arb. differt ab eius vsu, quemadmodum rationale à rationis vsu, & risibile à risu.

CONCLVSIO I.

Ratio præcisa, ob quam, homo libero vtitur arbitrio, est indeterminatio intellectus ad vtrunque oppositorum. Et probatur, quia si volūtas est indeterminata, & habet electionem circa media, est, propterea quòd intellectus ad assensum alterius extremi est indeterminatus. Et quia electio p̄supponit extremorū cognitionē, & comparationē per intellectum indeterminatū faciendā: quare indeterminatio intellectus, q̄ p̄supponitur, erit p̄cisa ratio, & cā libertatis in voluntate, ob q̄ homo libero vtitur arbitrio. Et in hoc sensu vera est S. Tho. opinio.

CON-

CONCLVSIO II.

Indeterminatio intellectus non est præcisa ratio, siue fundamentum libertatis in voluntate. Et ratio est, quia voluntas quo ad volitionem finis vniuersalis, saltem quo ad exercitiū est libera libertate contradictionis, quantum ad hunc actum, scilicet, volo esse beata, licet non libertate contrarietatis. Nō enim potest elicere hunc actum, nempè, volo esse misera; & tamen intellectus, circa assensum finis in vniuersali, est determinatus: quia circa tale assensum, non est consultatio. Non enim est indifferens, sit ne bonum esse beatum, an non? Quare cùm non sit consultatio, neque erit indeterminatio, & ex consequenti indeterminatio intellectus non erit præcisa causa, vt voluntas sit libera. Dices, liberum arbitrium non est respectu finis? Respondeo. Verum est, quò ad specificationem actus, est tamen quantum ad exercitium, idest, circa finem habemus vsum liberi arbitrij libertate contradictionis, non tamen contrarietatis. Et in hoc sensu est vera Alexand. & Scoti opinio. Sed de ijs in libro controuersiarum. Lege de hac difficultate flores. 4. lib. in 2. p. in q. de beatitudine, art. 3. difficul. 1. & ar. 3. difficul. 3.

Al. Alē. m. 4. §. 1. vbi sup. et in 4 p. q. 8. m. 7. ar. 2 §. 1. S. Th. 1. 2. q. 6. ar ti. 4. S. Bona. in 2. p. d. 26. à q. 4. vsq; ad finē. Durā. d. 24. q. 3. & d. 25. q. 4. et d. 29. q. 1. lib. 4. Ricar. Soto. c. 16. lib. 1. de natura, & gratia.

Sexta dif. Vtrum voluntas, siue liberum arbit. ab aliqua creatura possit cogi, siue compelli?

Difficultas hæc est vtilis, fiet autē facilis, si sequentia prænotaueris fundamenta. Primum fundamentum. Violentum est, cuius principium est extra, passo non conferente vim. Hæc descriptio violenti est Arist. 2. Physic. Cuius definitionis sensus est. Operatio dicitur violenta, quando, vel passum non habet principium actiuum respectu talis operationis, vt aqua respectu caloris, quem violenter recipit, & lapis respectu motus sursum; vel quando non habet inclinationem ad talem operationem, vt patet in exemplo aquæ respectu calefactionis; quod Arist illis verbis significauit, scilicet, passo non conferente vim, idest, inclinationem.

Hinc, materia prima respectu cuiuscunque formæ substantialis non violentatur. Quia à quacunque forma substantiali perficitur, cùm ab ea recipiat esse specificum, quāuis nullius formæ respectu habeat principium actiuum.

Hinc, quando agens est principium suæ operationis, nullo modo talis actio, siue operatio potest dici violenta, quia principium operationis violentæ non est intra ipsum agens, sed extra, vt ex Arist in principio fundamenti citati constat.

1. Fund. Inclinatio voluntatis est ad omne ens sub ratione boni.

Et

Et ratio est; quia bonum est obiectum motiuum, & proprium voluntatis. Nam vt B. Dionys. inquit, voluntas nunquàm operatur ad malum aspiciens, nisi sub ratione boni veri, aut apparentis, aut præfixi honesti, vtilis, aut delectabilis. Appen. 1 Appen. 2 2. Fund.

Voluntatem induci, mutari, aut violentari maximè inter se differunt. Et ratio est, quia voluntas persuasionibus induci tur. Mutaretur autem, si Deus supernaturaliter efficeret in ipsa, sine ipsa aliquem actum. Violentaretur verò, si nolens vellet, idest, quando habendo actum nolitionis alicuius obiecti, eliceret simul volitionem circa idem obiectum. B. Dion 3. Fund S. Bona q. 5. vbi sup.

Voluntas multipliciter compellitur. Primò quantum ad actus elicitos, vel quantum ad Imperatos, quos per ministerium aliarum potentiarum exequitur. Secundò, quando impeditur, ne interius operetur, idest, ne vllam volitionem habeat. 4. Fund

Non idem sunt voluntatem cogi, & violentari. Et ratio est, quia cogitur metu, vt aliquid, propter cauendum maius malum, velit. Quo quidem modo cogitur nauta proijcere merces in mare, ne naufragium patiatur, non tamen tunc violentatur. Nam vult proijcere, sed non liberè. Hoc fundamentum colligitur ex cap. Abbas de his, quæ vi, met. &c. 5. Fund.

Voluntarium differt à libero. Et ratio est, quia latius patet, quàm liberum. Illud enim est voluntarium, quod est quocunque modo volitum, etiam metu, & terroribus, eò quòd est actus à voluntate elicitus. Hoc namquè satis est, vt aliquid voluntarium esse dicatur. Liberum autem dicitur, quod absolutè, & non propter cauendum deterius malum, est volitum. 6. Fund.

Hinc, qui metu mortis violentæ latronibus sua donat, voluntariè, sed non liberè donat. Appen. 3

CONCLVSIO I.

Voluntas, quò ad actus elicitos simpliciter, neque violentari, neque compelli potest, nempè, vt habens volitionem alicuius obiecti, producat eiusdem nolitionem, vel è contrà. Et ratio ex primo fundamento est. quia violentum est, cuius principium, &c. Et operationes elicitæ à voluntate sunt ab ipsa, tanquàm à principio intrinseco, & productiuo earundē. Deinde, quia violentum est contra propriam agentis inclinationem, & cùm voluntas non possit velle aliquid, nisi sub ratione boni, quod est proprium eius obiectum, vt ex secundo fundamento patet, ad quod quidem naturaliter inclinatur, nunquàm poterit operari contra suam inclinationem, & ex consequenti neque violentari.

Hinc

Appen 4 Hinc, quando operatur metu mortis, non violentatur, quia sub ratione boni, scilicet, propter conseruandā vitā, operatur.

CONCLVSIO II.

Voluntas secundum quid, scilicet, propter vitandum maius malum, compelli, & cogi potest. Hæc conclusio colligitur ex cap. Abbas, quod in quinto fundamento citatur, vt patet exemplo nautæ ibidem posito. Huiusmodi enim actus est voluntarius simpliciter, inuoluntarius autem secundum quid, nempè, quia extra illum casum non proijceret merces in mare. Et in huiusmodi casibus actus dicitur voluntarius, non tamen liber. Hæc est sententia Arist 3. lib. Ethic. c. 1. lege S. Thom. art 6. & alios doct vbi suprà.

Appen. 5 Hinc, multi casus soluuntur. Nam primùm quandocunque ad aliquem actum, præter voluntatem, prærequiritur libertas, vt in contractibus matrimonij, donationis, voti solemnis. &c. tunc talis actus, licet, sit voluntarius, est tamen in conscientia nullus, propter defectum libertatis, præsertim quando libertas fuerit volenter sublata, vt in floribus. 4. lib. in materia de matrimonio in q. de consensu libero, & coacto tractauimus.

Appen. 6 Hinc, secundo metus tollit libertatem electionis, non tamen tollit, quin actus sit voluntarius, at verò non erit liber. Quia non est in potestate eligentis aliud extremum sine graui dispendio optare. Hęc de actibus elicitis à voluntate. De actibus autem imperantis, vt de locutione, ambulatione, motu locali, &c. fit.

CONCLVSIO III.

Gabriel. Voluntas non potest quò ad actus Imperatos violentari, vt illos exequatur. Hæc conclusio est contra Gabrielem præsenti distinctione dicentem, posse uiolenter moueri, & loqui, quod videtur falsum, & ratio est, quia linguam moueri, nisi voluntate mouente, est impossibile quòd si vult, propter vitandum maius malum, tunc non violentatur.

CONCLVSIO IIII.

Voluntas benè potest violenter impediri, ne actus imperatos exerceat. Hanc conclusionem experientia ipsa demonstrat. Nam potest homo ligari, ita vt imperante voluntate, nequeat moueri, tuncque violentabitur, quò ad imperij executionem.

[illegible]l. Alē. *Septima diffic. Vtrum voluntas possit ab ipso Deo immutari.*

[illegible] Thom. Intelligitur difficultas ita, vt voluntas respectu alicuius
[illegible] q. 5. actus habeat se merè passiuè,

CON-

CONCLVSIO.

Voluntas à Deo potest immutari. Probatur; quia potest Deus se solo producere in voluntate actum amoris, vel odij: Et ratio est; quia Deus, qui est humana natura potentior, potens est uoluntarem mouere. Iuxta illud, Prouerb. 21. Cor regis in manu Domini est, & quocunque voluerit, vertet illud. Vnde D. Bernar. in tract. de diligendo Deo, ita ait. Noluit enim, quamuis potuit, Deus compellere hominem in suum obsequium; quoniam haberet tunc non hominem, sed asinum. Et quomodo posset tunc homo dicere, voluntarie sacrificabo tibi? Oppositum tenet Ricard. vbi sup. lege apud D. Bonau. & alios interpretationem locorum. Luc. 13. exi in vicos, &c. & compelle eos, &c. Et Ioan. 6. nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum, &c. Vbi videtur voluntas a Deo cogi, quod non ita se habet.

Dur. Ric. & alij u bi sup.

Prou. 21

D. Bern.

Luc. 13.

Ioan. 6.

ARTICVLVS II.

De subiecto Liberi arbitrij?

Absoluetur Artic. Aliquot expositis difficultatibus?

Animaduerte prius ad maiorem explicationem huius articuli quæ sequuntur. De natura liberi arbitrij non est eligere, quatenus electio est rei dubiæ priùs ignoratæ in alteram partem determinatio. Et ratio est; quia in Deo est liberum arbitrium; vt statim dicemus; & non est in eo talis electio. Quoniam importat ignorantiam, quia Deus non consiliatur. Ignorantis enim est consiliari. Est tamen in Deo electio, quatenus est inter aliqua duo certa, & determinata definitio.

Posse ad bonum, & malum inflectere voluntatem, siue posse peccare, non pertinet ad rationem liberi arbitrij, neq; est de eius natura, cum possit ab ea separari. Et ratio est, quoniam vbi est natura ab omni mutabilitate aliena, qualis est diuina, aut etiam in bono confirmata, vt cœlicolarum natura, voluntas ad malum inflecti haud potest. Quia liberi arbitrij natura, & essentia non mutabitur, quando erimus regnum cœlorum, vbi peccare non poterimus, assequuti: vt autor est D. August. multis in locis. Quemadmodum, nec humana natura mutabitur, cùm illa æterna gloria, & fœlicitate perficietur. Posse enim peccare illorum tantùm est; qui adhuc peregrinatur à Domino, quibus vita, & mors, bonum, & malum proposita sunt, vt ad quod voluerint, manus suas extendant. Ad malum quidem propria potestate; ad bonum verò non aliter, quàm Dei gratia. Beati nihilominus, & angeli.

Al. A... mihi ... 4. & 5 S. Thom. ar. 1. D. Bona q. 1. Duran. q. 1. Ricar. & alij ubi supra.

1. Anim 2. Anim. D. Aug. Enchir. 105. l. de actu cùm K 4 ... rep. ... gr... ce...

de ciuitate Dei. c. 30. geli sunt liberi, non solùm inter diuersa bona, verum etiam in ter opposita. Nam ita aliquid eligunt, vt liberum sit eis, voluntatem in diuersum mutare. Possunt siquidem apparere ho- *Eccl. 15.* minibus, & disparere, ascendere, & descendere, &c.

Prima diffic. Vtrum liberum arbit. conueniat creatori?

CONCLVSIO.

Ale. Alen. m 3. ar. 1 Ita conuenit Deo liberum arbitrium, vt cùm bona operatur, & non nisi bona: in suis tamen actionibus liberrimus *S. Thom. q. 19. art. 10.* sit. Ratio est; quia, quicunque sola voluntate, & nulla necessitate bonus est, liberè bonus est, liberumque habet arbitrium, & Deus sola voluntate, & nulla necessitate, bonus est. Tum etiam constat, quia cœlestis Pater mandatum dedit filio suo vnigenito, vt pro redemptione humani generis probrosam subiret mortem. Quod quidem poterat nôn mandare: sed uel totum genus humanum damnare, vel aliter, quàm per vnigeniti acerbissimam mortem, a diaboli tyrannide eripere: vt in floribus tertij lib. patebit. Et sic liberè mandauit Pater: ita filius mãdanti Patri liberè obediuit Iuxta illud prophetæ. Oblatus est, quia ipse voluit. Et Christus Petro loquẽs *Isaia 53. Matt. 26* dixit. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi, plusquam duodecim legiones angelorum. Vbi & Patris, & Filij libertas insinuatur. Poterat enim Filius rogare Patrem, & Pater Filium liberare: & quæ poterant facere, omiserunt, & quæ amittere poterant, fecerunt, & Spiritus sanctus diuidit singulis, prout vult.

Hinc colligitur, quod noster Alxan. vbi suprà docuit; nomen, scilicet, liberi arbitrij commune esse creatori, & creatu- *Ambr. in lib de fide Append.* ræ, non vniuocè, neque equiuocè, sed analogicè: quia per prius dicitur de creatore, & per posteriùs de creatura. Quod confirma autoritate B. Anselm. in lib. de lib. arb.

Al. Alen. vbi sup. *Secunda diffic. Conueniat ne soli creaturæ rationali lib. Arbit.*

CONCLVSIO.

B. Ansel. Liberum arbitrium soli creaturæ rationali inest. Ratio ex *Al. Alen. m 3. ar 2.* supra dictis constat: quia cùm liberum arbitrium sit facultas voluntatis, & rationis, & liberi arbitrij sit electio, quæ *S. Th. ar. 1. S. Bon. q. 1. Du. q. 2.* præsupponit iudicium, & sola creatura rationalis sit ratione, & voluntate prædita, solaque illa de suis operibus iudicet; bona ne sint, an mala; & solum bonum, verùm, vel *Ric. vbi sup.* apparens eligat, sola profectò illa erit libero arbitrio prædita.

Appen. Hinc bruta animantia libero arbitrio carere dicuntur. Nam licet quædam operentur præuio iudicio: non tamen libero,

bero, sed naturali. Ouis enim viso lupo, fugit, quia cognoscit lupum sibi disconuenientem, & fugiendum, & non libero iudicio: quoniam non fit praeuia extremorum collatione, scilicet, malum est expectare lupum, & bonum illum fugere; sed naturali tantum iudicio. Nam fit solùm praeuia lupi disconuenientis apprehensione. Bruta enim naturae impulsu, & necessitate, in ea feruntur, quae concupierunt, nec valent suos appetitus rationis discerniculo cohibere, & refrenare: quemadmodum rationalis creatura, quae in sua potestate habet, non solum actiones suas, sed, & iudicium, quo actiones instituat: vt hoc ipsum iudicium suum iterum, atque iterum expendere, & de nouo in iudicium reuocare possit, & valeat. Lege D. August. lib 83. q. quaest. 36 & Arist. 3. Ethicor. cap. 4. & doctores citatos, praesertim D. Bonauen. vbi suprà. D. Aug. Arist.

Tertia diffic. Vtrùm in Angelis sit liberum arbit.

De libero arbitrio angelorum disputant Alex. & alij locis in margine citatis, & de haec difficultate peculiariter. m. 1. q. 39. & q. 72. m. 3. art. 3. & S. Tho. art. 3. Al. Alé. tota q. 29 S. Thom. q. 59 per 4 art.

CONCLVSIO.

Est in angelis liberum arbitrium. Et ratio est; quia vbicunq; est intellectus, est etiam liberum arbitrium, & cùm in angelis sit intellectus, erit etiam liberum arbitrium. Deinde; quia in angelis bonis fuit meritum, & in malis demeritum, & meritum, atque demeritum est penes liberum arbitrium. Praemium enim non consequitur, nisi in his, quae libera voluntate aguntur. S. Bona. d. 7 ar. 1 & 2. & q 24. & 25. S. Gr. in hac 2. d. 23. & in 1. d. 39. & in quo li. q. 10.

Hinc etiam colligitur propter easdem rationes, in daemonibus esse liberum arbitrium; quia liberum arbitrium naturaliter illis inest, & quòd semel naturaliter est in aliquo, semper in eo remanet.

Quarta difficult. Vtrùm liberum arbitrium in omni statu innocentiae, scilicet, culpae, & gratiae, commune fuerit homini? Durã. d. 7. q. 1.

CONCLVSIO I. Appen.

In statu innocentiae habuit homo liberum arbitrium. De fide est, & expressè habetur Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, adiecit mandata, & praecepta sua, si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Al. Alé. m. 3 ar. 4 et 4. q. locis in 1. difficul. 1. art. huius q. citatis. Eccles. 15

CONCLVSIO II.

Homo in ſtatu culpæ liberum quoque arbitrium habet. Perinde eſt hæc de fide, & in ſacra ſcriptura multis in locis
Exod. 10 expreſſa. Nam Exodi 10. dixit Dominus per Moyſen Pharaoni. Vſquequo non vis ſubijci mihi, dimitte populum meum: vt ſacrificet mihi: ſin autem reſiſtis, & non vis dimittere eum, Ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos.
Prou. 1. Et Prouerb. 1. Vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret, &c. Sæpiſſimè enim conquæritur Deus, eò quòd peccatores ei reſiſtunt, quod minimè facerent ſi libero arbitrio carerent Lege Ierem. 7. & Iſai. 5. & 10. & 20. & Matthæ. 23. & Acto. 7.

Iere 7. *Iſai.* 5. *Mat.* 23. *Acto.* 7.

CONCLVSIO III.

Habet etiam in ſtatu gratiæ liberum arbitrium. Hæc etiam apertisſimè ex multis locis ſacræ paginæ colligitur. Sancti enim in hac vita non meruiſſent, ſi libero arbitrio deſtituti fuiſſent.

Quinta diffic. Vtrum liberum arbitrium in Chriſto homine, ſicut in cæteris hominibus fuerit?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. ubi ſup. ar. 5. *S.Th.* 3. *p. q.* 18. *art.* 4. *Iſai.* 7.

Fuit in Chriſto liberum arbitrium. Et ratio Alexand. & S. Tho. eſt; quia Chriſtus elegit bonum, & reprobauit malum, Iuxta illud Iſaiæ 7. butyrum, & mel comedet, vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum. Et eligere, vt ex dictis conſtat, actus liberi arbitrij eſt.

Sexta diffic. Vtrùm liberum arbitrium æquè ſit in omnibus, in quibus reperitur?

Alex A. len. q. 29 *m.* 1. *art.* 3. *& q.* 72. *m.* 4. *S.Bon. q.* 1. 2. *p. d.* 25. *Durand. q.* 3. *d.* 25 *2. Cor.* 2. *Ioan.* 8. *Rom.* 8. *D Bern.*

Triplex eſt libertas. Vna à coactione. Altera à peccato, de qua 2. Corint. 3. vbi ſpiritus Domini, ibi libertas, & Ioan. 8. ſi Filius vos liberauit, verè liberi eritis. Tertia à miſeria ad Roma. 8. Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

CONCLVSIO I.

Quò ad libertatem primo modo æquè in Angelo, & in homine eſt liberum arbitrium. Et ratio eſt: quia neque mali Angeli, neque boni, neque mali hominis voluntas cogi poteſt, vt ex dictis conſtat, & confirmatur auctoritate D. Bernard. in lib. de libero arbit. dicentis. Libertas à neceſſitate, nec peccato, nec miſeria amittitur, nec per oppoſitum augetur, nec plenior eſt in homine, quàm in Angelo.

CONCLVSIO II.

Perfectiùs tamen omninò eſt in Deo, quam in Angelo, vel

in homine liberum arbitrium, eo modo sumptum. Et ratio est; quia voluntas diuina in nullo actu suo potest impediri, vel difficultatem pati. Subest enim ei, quando voluerit posse; voluntas autem Angeli, vel hominis potest à quolibet actu suo virtute diuina impediri, ne, scilicet, aliquid velit, aut faciat, vt suprà in difficultate de impeditione, & immutatione liberi arbitrij diximus. Sap. 12.

CONCLVSIO IIII.

Quò ad libertatem secundo, & tertio modo sumptam, non æquè est liberum arbitrium in Angelis bonis, & hominibus, & dæmonibus. Et ratio est; quia Angeli boni, & etiam beati, sunt omninò liberi à miseria: nam ibi neque luctus, neque clamor erit vltrà. Et à peccato, quoniam peccare non possunt, homines verò magis liberi sunt à miseria, & à peccato, cum ab eo per pœnitentiam liberari possint, quam dæmones, qui perpetuæ miseriæ, & pœnæ sunt subiecti: & à peccato nunquàm erũt liberi: quia eorum superbia ascendit semper. Psal. 73. Alex. Alen. 72. m 5. 6. 7 S Bon. q. 2. & 3. 2 p d. 25 S Th. 1. 2. q 8. ar tic. 2. Durã. d. 25. q. 1 & Ric. & alij ea. d. Vega, Castro, & Soto, vbi sup.

ARTICVLVS III.

De vsu & potestate liberi arbitrij

Circa titulum huius difficultatis fuerunt duæ extremæ hæreses, omissis interim, quas suprà in hac q. retulimus. Vna Pelagij, qui tantum liberi arbitrij vsum, & potentiam extulit, vt docuerit, sufficere nobis liberi arbitrij naturam, & potentiam ad euitandum omne malum, & ad bonum gratiæ Dei, & vitæ æternæ meritorium operandum. Contra quam inter alia plurima opera scripsit ad Timasium librum de natura & gratia D. Aug. Altera hæresis fuit Lutheri, qui ita potentiam libertatemque, & vsum liberi arbitrij negauit, vt diceret in potestate nostra non esse, vias malas facere: sed Deum esse, qui mala operatur in impijs operatur, cui subscripserunt Philippus Melancthon, & Bucerus. Quæ quidem hæresis fuit priore multò pestilentior: quia non solùm liberum arbitrium subuertebat: verùm etiam Deum causam principalem, & efficientem peccati faciebat, dum nos (vt illi dicunt) cogit ad peccandum. Quod, cùm communi sensui repugnet, refutatione non indigebat. Quis vnquam sanæ mentis credit, Deum contra suam legem, quæ signum, & norma suæ voluntatis est, aliquem compellere? Erit autem manifesta istorum hæreticorum insania, positis nonnullis difficultatibus, quibus articulus absoluetur. Cæterum ad pleniorem huius articuli intelligentiam animaduerte, quæ sequuntur. D. Aug. 1. Animaduersio.

Deus Opt. Max. cum nostra voluntate ad omnes eius ope-

rationes concurrit. Alter enim Deus non esset causa vniuersalis, si aliquid sine eius concursu efficeretur. Hoc docet scriptura sacra multis in locis. Ioã. 1. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Ita distinguit D. August. Et ad Roma. 11. Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.

Ioan. 1. *D Aug.* *Ad Roma. 11.*

Appen. 1 Hinc, non dicitur liberum, quòd possit absque prima causa, quæ est vniuersalissima, quicquam efficere: sed quòd sit indifferens, ita vt à nulla causa secunda determinetur. Notanter dicitur, ab aliqua causa secunda, quia Sol, v. g. est indeterminatus ad oppositos effectus, vt ad indurandum lutum, & liquefaciendum ceram, & determinatur à causa secunda, nempè, à diuersitate materię. Vnde dictũ est hic, vt limus durescit, hęc, vt cera liquescit vno, eodemque Sole, at verò liberum arbitriũ à nulla causa secunda, immò quod maius est, neque ab ipso Deo ad alterum oppositorum determinatur. Et ratio est; quia determinare causam aliquam, alias indeterminatam, ad aliquẽ effectum, est, quòd nullo modo, & per nullam potentiam, habeat virtutem actiuam oppositi effectus, vt ita per materiam ceræ ad eius liquefactionem determinatur, quòd per nullam potentiam, virtutem durefaciẽdi eandem ceram habeat. Deus enim non potest cum Sole, tanquàm cum causa principali, ceram durefacere: quia calor Solis nullo modo potest esse principium durefactionis ceræ.

Appen. 2 Ex hac appendice colligitur, quòd quantuncunque Deus cum voluntate Francisci ad amorem Ioannis concurrat, ita quòd in hoc instanti necessariò producat amorem erga Ioannem (quia omne quod est, quando est, necesse est esse) nihilominus tamen manet voluntas indeterminata. Propterea, quòd in instanti sequenti potest Deus cum eadem voluntate ad odium eiusdem obiecti concurrere. Hoc enim est liberè agere, vt Theologi declarant. Lege D. Thom. q 83. art. 1. ad 3. vbi docet Deum cum causis secundis ita concurrere, vt cum liberis, vt liberè operentur, & cum naturalibus, vt necessariò suos producant effectus, concurrat. Vbi, ne, quæso, intelligas per operationem liberam, quòd in sensu composito, & de facto possit oppositum euenire: sed quòd manet potentia indifferens, ita quòd in sensu diuiso, id est, Deo aliter disponente, possit voluntas nostra contrarium actum producere. quòd nõ posset Deus cũ aliqua causa naturali efficere. Et ideò ista operatio naturaliter fit, & illa liberè; Deus autem cum vtraque operatur contingenter.

Hinc,

Hinc, collige regulam perpetua memoria dignam, dummodo ei fidem adhibeas, nempè; Nostri liberi arbitrij vsus non consistit in hoc, quòd, stante diuina determinatione, ab æterno alicuius futuri contingentis possit voluntas nostra de facto in oppositum: sed in hoc tantùm, scilicet, quòd de possibili possit efficere contrarium. Quod quidem est verum, tam ex parte Dei operantis ad extra contingenter, quàm ex parte voluntatis nostræ, quæ ad oppositos effectus est indifferens. *Regula.*

Liberum arbitrium, siue potentia indifferens, siue indeterminata aliud est à libera executione, & à libero vsu. Et ratio, vt suprà in hac quæst. diximus, est, quia hæc sunt separabilia, & vnum sine altero potest existere. Nam in pueris ante vsum rationis, & in dormientibus est liberum arbitrium, id est, indeterminata, & indifferens potentia ad vtrumque oppositorum, & non determinata ad vnum; vt est causa naturalis, nempè, ignis ad calefaciendum; libertatis tamen vsum non habent. *2. Animad.*

Quando Doctores antiqui, & recentiores libros de natura & gratia scripserunt, per naturam voluntatem solo generali auxilio suffultam; & per gratiam eandem voluntatem diuino, ac particulari, siue speciali Dei auxilio immitentem intellexerunt. Quid autem sit generale auxilium, & quid speciale in Floribus 4. lib. & infrà in materia de gratia, & quomodo ad inuicem distinguatur, declaratur. *3. Animad.*

Libertas; vt suprà diximus, est triplex, à coactione, à peccato, & à miseria: Libertas, tamen à culpa & à miseria potius priuatio, quàm libertas vocanda est. Nam liber à peccato, & à pœna idem est, quod innocens, carens culpa, & pœna: Et probatur ex B. Paul. ad Roma. 6. cum serui essetis peccati (scilicet ante baptismum) liberi fuistis iustitiæ, hoc est, alieni à iustitia. Nam sicut Hispanè dicitur Libre de culpa, el que no tiene pecado, ita, Libre de justicia el que carece della. *4. Animad.* *Ad Roma. 6.*

Prima diffic. Vtrùm homo habeat liberi arbitrij vsum?

Esse in homine liberum arbitrium suprà in prima difficultate. 1. art. & in 2. art. huius quæstionis explicatum est. Nunc de solo vsu agitur, qui à libero arbitrio, vt in secunda animaduersione diximus, distinguitur. *Doct. ubi sup.* *Castro. v.g. Heresi. 1.*

CONCLVSIO.

Homo, cùm primùm ad annos discretionis peruenit, libero vtitur arbitrio, liberumque eius habet vsum. Hæc conclusio multis diuinæ scripturæ testimonijs, & sanctorum Patrum autoritatibus, & rationibus à Vega, & alijs Doctoribus

in principio huius articuli citatis, contra hereticos demonstratur. Eam enim docet experientia; siquidem nihil tam in nostra potestate esse experimur, quam liberas exercere actiones, vel ab ipsis abstinere. Ego enim qui, hæc modo scribo, in mea potestate esse experior, actum suspendere, & non suspendere posse. Et qui hunc liberum arbitrij vsum negant, essent, quemadmodum Arist. 2. topic. docet, verberibus torquendi, quousque, nos potestatem habere abstinendi ab eorum cruciatu, faterentur. Tum etiam quia si in potestate nostra propria operatio non esset, iniustè peccata nobis imputarentur, cùm nullus in eo, quod vitare non potest, peccet. Quod tamen est plusquàm erroneum. Nullus tandem est liber sacræ scripturæ, in quo nostræ libertatis non admoneamur. Lege Vegá lib. 2. super concil. Trid à cap. 13. & infrà, qui omnia ferè diuina testimonia perstringit.

Arist.

Hæresis. Hinc destruitur hæresis negantium liberum hominis arbitrium, & eius vsum.

Secunda diffic. Vtrùm actus liberi arbitrij sit contingentium tantùm, vel etiam necessariorum?

Alex. Alen. m. 6. art. 2. S. Bon. q. 2. 2. p. d. 25. & alij ubi suprà.

Liberum arbitrium potest, vt docet D. Bona. dupliciter considerari, vel quatenus liberum est, vel quatenus deliberas est.

CONCLVSIO I.

Actus liberi arbitrij potest esse, & est necessariorum. Ratio est, quia in Deo, angelis, & in hominibus beatis, in quibus, vt in secundo art. diximus, est liberum arbitrium, quod quidem immutabiliter, & necessariò in suum actum exit: quia Deus per naturam, & angelus, & homo beatus per gloriam, immutabilis est.

CONCLVSIO II.

Si liberum arbitrium secundo modo accipiatur, actus illius contingentium est. Ratio est, quia non conciliamur, neque consultamus de necessarijs, & impossibilibus, sed de contingẽtibus, quæ facere, vel non facere in nostra potestate situm est.

Tertia diffic. Vtrùm liberum arbitrium sit respectu actuum interiorum tantùm? an etiam respectu exteriorum?

CONCLVSIO.

Alex. Alen ar. 3. ubi sup.

Est respectu actuum interiorum, & exteriorum, quatenus ab interioribus emanant. Et ratio est, quia, qui liberè appetit, liberè vult, liberè inquirit, liberè scrutatur, liberè eligit, liberè impetum facit, & liberè agit, & operatur semper in his, quę secundum naturam sunt, vt D. Damas. apud Alex docet.

B. Dam.

cet. Et quia cum sit dominus actuum suorum, dicitur liberum.

Quarta diffic. Quis nam est proprius, & principalis liberi arbitrij vsus?

CONCLVSIO.

Ratio dubitandi est, quia cùm varij sint illius actus, quos in difficultate prima cum B. Damasceno enumerauimus, meritò dubitatur. Quis inter illos principalior sit.

CONCLVSIO.

Principalior actus est eligere. Et ratio est, quia ab electione formaliter liberum arbitrium dictum est liberum, quem ad modum à iudicio, vel arbitrio materialiter arbitium est nuncupatum. Sed de ijs iam suprà egimus.

Quinta diffic. Vtrùm liberum arbitrium, secundum quid liberum, possit in malum?

CONCLVSIO I.

Si liberum arbitrium, secũdum rationem communem, quatenus creatori, & creaturæ rationali conuenit (vt in secundo art. dictum est) sumatur, eius actus non est circa malum. Et ratio est, quia proprium obiectum cuiuscunque potentiæ est illud, quod potentia per actum proprium intendit, siue quod efficit, & proprium obiectum, quod intendit liberum arbitrium, secundum rationem communem sumptum, est bonũ, & æquũ, malum autem non est eius obiectum, nisi dicas esse illius obiectum, quatenus respuit, & detestatur illud. D. Bona. q. 3. ubi sup. Castro. v g. Hæresi. 1.

CONCLVSIO II.

Si liberum arbitriũ, vt est in creatura, & in quantùm liberũ est, accipiatur, habet pro obiecto bonum, & exit in eius actũ. Et ratio est: quia si nullum malum, nunquàm appetitur, nisi sub rõne boni, & quatenus apparet bonum, solum bonum erit liberi arbitrij obiectum, quatenus liberum est.

CONCLVSIO III.

Si verò consideretur, vt deficiens est, potens est elicere actũ in malum. Et ratio est, quia facilius est deficere, quàm proficere Nunquàm tamẽ eligit malum principaliter, quia repugnat suæ naturæ: sed quatenus apparet bonum.

Hinc hæreticũ esse deprehenditur, asserere per liberũ arbitrium deficiens, id est, diuina gratia priuatũ, non posse hominẽ aliud facere, & velle, siue eligere, quàm peccatum, Quod est contra diuinam scripturã multis in locis, in quibus sunt moni tiones, quibus pecatores ad penitentiã preteritorum exortantur. Vt Iohel. 2. conuertimini ad me in toto corde vestro. Et Matth. 3. agite pœnitentiam, appropinquabit regnum cœlorũ. Hæresis. Iohel. 2. Mat. 3.

Fuitque hęresis hęc damnata, ad verbum in concil. Trid. sess. 6. can. 7. Et ratione ita refellitur ex iam dictis; quia cum hominis arbitrium ex se, & ex sua natura liberum sit, & eius libertas per nullum peccatum amittatur, potuit profectò etiam cùm in peccato fuerit, sicut peccare; ita, & peccatum vitare, & bonum opus, quamuis non meritoriũ operari. Lege Cast. ver. lib. hęr. 2.

Castro.

Sexta diffic. An liberum arbitrium deperdi, vel minui possit in illis, in quibus est?

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m 5. ubi sup. Vega lib. 2. sup. concil. Tridentinũ, ca. 1. 10. & 11.

Liberum arbitrium attenuatum est, & inclinatum in omnibus hominibus propter Adę peccatum, non autem extinctum. Hęc conclusio fuit expresse definita in conc. Arausic. 2. can. 8. 13. & 25. & in concil. Trident. sess 6 c. 1. & can. 5. Et confirmatur exemplo hominis descendentis ab Hierusalem in Hierico, qui fuit à latronibus vulneratus, & semiuiuus relictus: quia fuit gratuitis expoliatus, & in naturalibus vulneratus. Neque enim in hoc statu sine speciali Dei auxilio omnia diuina mandata implere, neque credere in Deum, sicut oportet, neque ipsum diligere, aut dolere de peccatis, propter ipsum, neque in Dei gratia perseuerare, neque præcellentia aliqua opera facere possumus. Quæ quidem omnia potuisset homo, si quidem permansisset in statu innocentiæ, alias non fuisset in eo natura nostra integra.

Hæresis Pelag. Castro. v g. Hæresi. 1. D. Aug.

Hinc confutatur error Pelagij, qui non fatebatur apertè in nobis liberum arbitrium esse infirmum, & inualidum, contra quem inuehitur D. Aug. epist. 106. In quem etiam agit in Enchir c. 30. quando dicit. Homo malè vtens libero arbitrio, & se perdidit & ipsum. Nam voluit illis verbis insinuare cõtra Pelagium amisisse hominem per peccatum libertatem, hoc est, immunitatem à peccato, & factum fuisse eius seruum, à quo non potest liberari per naturam, sed per gratiam.

Hæresis Albanẽ. & Luthe ran. &c.

Hinc etiam confutatur hęresis Albanensium, & Lutheri, & Oecolampadij & Melanchthon, & aliorum, qui Luthero adhęserunt, negantium in homine esse liberum arbitrium post peccatum, cùm sit, licet attenuatum.

Al. Alẽ. m. 7. ubi sup. & alijs scholastici. Doct. d. 27 infra.

Septima diffic. Vtrùm sit in nobis vsus liberi arbitrij ad actiones meritorias eliciendas?

Hactenus in hoc art. de libero arbitrio secundum naturam, siue pro vt nomine naturæ intelligitur, nunc autem in hac difficultate de eodem secundum gratiam, siue quatenus nomine gratiæ significatur in animaduersione. 3. in principio huius art. legendi sunt doctores, Alex. Alẽ. m. 7 S. Tho. 83 art. 1.

ad

ad argumenta,alij dist.27.infra.Vega lib.6.super concil.Trid. præsertim c.4 & 5.Soto de natura,& gratia c.16.& seq.Vt difficultas hæc,contra quam multæ fuerunt hæreses, dilucidior fiat,sunt aliqua prænotanda. *Vega lib. 6. super conc.Triden.*

Operum, quæ ad nostram iustificationem spectāt,tria sunt genera.Quædam n antecedunt nostram iustificationē, quædam verò sunt extrema,& quædam intermedia.Primi generis sunt,quæ illam antecedunt,talia sunt auxilia præuenientia, quæ longo tempore nostram iustificationem præcedunt,vt est prædestinatio ab æterno;vocatio interior per iuspirationem, siue exterior per concionatorem, vocatio per flagella, terror pœnarum,gloriæ desiderium,de quibus dicitur Apocal.3.Ego sto ad ostium,& pulso.Secundi generis sunt productiones qualitatum supernaturalium, vt infusio fidei,& gratiæ, quib homo formaliter iustificatur. Nam,vt homo dicitur formaliter, & non effectiue ab albedine albus; ita à iustitia infusa videlicet,à gratia dicitur iustus Tertij generis sunt opera intermedia quæ sequuntur post auxilia præuenientia, & antecedunt gratiam iustificantem,tales sunt actus fidei,& spei, & dilectionis,& pœnitentiæ,disponentes nos ad gratiam. *Castro v g. Heres. 1* *1. Nota.* *Apoc. 3.*

Differunt hæc tria operum genera respectu causæ efficientis inter se in hoc,quòd opera primi & secundi generis,vt auxilia præuenientia,& gratia,sunt à Deo sine nobis.Prædestinat enim Deus & vocat iustificandos sine ipsorum cooperatione. Nam D.Petrus,quando fuit ab æterno prædestinatus, ex tempore ad apostolatum vocatus,dicente Christo,venite post me. Similiter,& D.Paul,quando audiuit:Saule Saule,quid me persequeris? nihil ambo cooperabantur; sed passiuè tantum se habebant, vt se habent etiam passiuè respectu virtutum infusarum, quæ sunt qualitates supernaturales, instar aeris recipientis lumen à sole: at verò respectu operum tertij generis, quæ sunt dispositiones intermediæ ad gratiam, homo iustificandus, non se habet passiuè tantum; verùm etiam actiuè. Et ratio est; quia cooperatur ipsi Deo; nam voluntas elicit actum pœnitentiæ, & amoris, & intellectus fidei actum producit. Et confirmatur multis sacræ scripturæ testimonijs, in quibus huiusmodi dispositiones à nobis exiguntur; vt fidei actus exigitur Marci vltimo. Qui non crediderit, condemnabitur. Et pœnitentiæ Luc. 13. nisi pœnitentiam habueritis, &c. Et amoris Ioan 14 qui diligit me, diligetur à patre meo. Quare hæc præstare in nostra potestate est, quia nobis præcipiuntur & præcepta *2. Nota.* *Matt. 4.* *Act. 9.* *Mar ul.* *Luc. 13.* *Ioan. 14*

pra non dantur, nisi de actibus, qui sunt in nostra potestate, & quos possumus præstare. Aliter enim Deus esset iniustus, si nos ad impossibile obligaret, quod est blasphemum.

3. Nota. Duplex est gratia, operans vna, altera cooperans. Prima in conc. Trid. Sess. 6. c. 5. excitans. Secunda adiuuans nominatur.
D. Aug. Vtriusq; meminit D. Aug. de libero arb. c. 17. dicens. Deus, qđ operando incipit, cooperando perficit. Ipse, vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Vtranque postulat ecclesia in quadam oratione dicens. Tua nos, Domine, gratia semper præueniat, & sequatur. Prima est auxilium præueniens tempore nostram iustificationem, quę operãs no
Exod 10. minatur, quia solus Deus illam in nobis sine nobis operatur. Hanc gratiam impartitus fuit Deus Pharaoni, quando voca-
Dan. 4. uit illum per flagella. Et Regi Nabuch. Daniel 4. quando eiecit illum extra consortium hominum; vt tanto labore perpulsatus, conuerteretur. Hanc quoque frequentissimè communicat Deus peccatoribus, quando per terrores, siue gloriæ desiderium, illos ad pœnitentiam prouocat. Secunda autem, quæ est auxilium concomitans ipsam pœnitentiã, dicitur gratia cooperans, non ob aliud, nisi quia ille actus, scilicet, pœnitentia, non elicitur à solo Deo, sed etiam à nobis. Et est hæc gratia actualis concursus, id est, actualis volitio Dei, mouens nos ad peccatorum detestationem eliciendam. Non enim possemus
Arist. 7. Physic. moueri, nisi Deo mouente, instar mobilium naturalium, quæ non à se: sed ab alio mouentur. Sed de ijs infra distin. sequenti.

4. Nota. Distinguuntur dictæ duæ gratiæ; quoniam prima, scilicet, operans, siue præueniens præcedit tempore nostram iustificationem. Nõ n. cùm primùm terremur, statim pęnitet nos peccasse, vt patet exemplo Pharaonis, qui plagis, & terroribus vocatus, non statim pœnitebat. Secunda verò scilicet cooperans est prior natura, simul tamen tempore cum nostra iustificatione. Et ratio est, quia iuuari, & adiuuare habent se, sicut moueri, & mouere, quæ sunt simul tẽpore; prius tamen natura Deus mouet. Nam hæc est vera, quia Deus mouet peccatorem, id est quia Deus vult voluntate, scilicet, beneplaciti peccatorẽ conuerti, ideo conuertitur. Ecce quomodo ibi est prioritas natu-
Luc 22. ræ. Respexit dominus Petrum, post negationem, & egressus foras fleuit amarè. Prius natura respexit dominus Petrum, simul tamen tempore fuit dominum respicere Petrum, & Petrum conuerti.

4. Nota. Auxilium adiuuans, siue cõcomitans non est qualitas posi-

tiua,

tiua, vt est gratia gratum faciens: sed solum est volitio diuina, qua vult voluntate beneplaciti, & non tantum voluntate signi, peccatorem sufficienter pœnitere. Et quoniam quibusdã concedit hoc auxilium adiuuans, quibusdam verò negat; ideo auxilium speciale nominatur. Concessit enim illud Petro, & negauit Iudę: & ideo ille pœnituit, & iste desperatus, laqueo se suspendit. *Luc. 22. Mat 27. 6. N. 14.*

Licet causa vniuersalis præstet minus vniuersalibus causis operãdi virtutem, & sit eiusdem operationis principium, quia prius natura, quam inferior causa operatur, non tamen ab inferioribus causis virtutem recipit. Probatur in naturalib. exẽplo Solis, qui præstat terræ, calefaciendo ipsam, operandi virtutem, & nullam ab ea recipit. Et in moralibus multis exemplis potest illustrari; vt in eo, qui porrigit manum iacenti in terra, vt se erigat, & in aduocato, qui præstat clientulo consilium, & in magistro, qui pręstat scientiam discipulo: qui quidem ab illis, quibus præstant auxilium, nullam recipiunt operandi virtutem: immò repatiuntur, quia dum illa præstant, laxantur.

Hinc colligitur, quòd quamuis idem effectus simul à causa vniuersaliori præueniente, & à causa minus vniuersali producatur; nihilominus tamen semper hæc est vera causa: inferior non potest agere sine superiore, & non è contra. Et ratio est, quia principium actionis est à causa superiori, quæ tribuit inferiori virtutem. Hæc enim est vera. Clientulus nihil sine aduocato potest efficere, & prostratus in terra non põt sine adiuuante exigere se: falsum tamen est, quòd adiuuans non possit virtutem præstare prostrato sine ipso; quia potest sine illo, extendere manum suam, & dare illi virtutem, vt se erigat. *Appen. 1*

Hinc etiam colligitur, Deum dare homini virtutem operandi meritoriè, & esse eiusdem actionis principium. Et probatur Zachar. 1. vbi inquit Deus. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Cui respondemus. Conuertere nos Domine ad te, & cõuertemur. Quib. verbis docet scriptura diuina exordium nostræ iustificationis esse à Deo per gratiam præuenientem, & excitantem, nullo tamen modo initium iustitiæ esse à nobis. Quod etiam diffinitum est in conc. Trid. Sess. 6. c. 5. His ita constitutis, quib. sequentes conclusiones confirmantur, & hæreticorum argumenta soluuntur, ponendæ sunt conclusiones. Quarum prima initium iustificationis à quo sit, declaratur. Secunda eiusdem immediata dispositio indicatur. Et tertia titulo difficultatis respondetur. *Appen. 2 Zach. 1. Treno. c. 5.*

CON-

CONCLVSIO I.

Initium nostræ iustificationis non est à libero arbitrio nostro; sed est solùm ab ipso Deo, nobis merè passiuè nos habentibus Et probatur, quia nostræ iustificationis initium est à gratia præueniente, & à vocatione Dei. Ioan. 15. non vos me elegistis, &c. Et à prædestinatione, quæ est initium finalis iustitię, quæ est etiam opus solius Dei Ad Rom 9. non est volentis, neque currentis. Et à prædicatione, & miraculis & flagellis, quæ (vt in primo, & secundo notabili diximus) sunt à solo Deo. Et confirmatur multis sacræ scripturæ testimonijs hæc conclusio. Quale illud est psal. 126. Vanum est vobis ante lucem surgere, idest ante gratiam præuenientem. Et illud, sine me nihil potestis facere. Et illud, nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum.

Ioan. 15 *Rom. 9.* *Ioan 15.* *Ioan. 6.*

CONCLVSIO II.

Quamuis initium nostræ iustificationis sit à solo Deo, nos varijs modis excitante; hoc tamen initium sine vsu liberi arbitrij suum effectum haud sortitur. Et ratio est: quia possumus hæc auxilia præuenientia reijcere: vt reiecit Pharao, & Iudæi, prædicatione Christi, & apostolorum abutētes. Possunt enim huiusmodi auxilia, cùm præcedant tempore nostram iustificationem, frustrari. Et est definita in conc. Trid c. 5. citato.

Vega lib. 6. super conc. Tridan. c. 5.

CONCLVSIO III.

Vltima dispositio ad iustificationem, quæ est conuersio in Deum, hoc est, actus pęnitentiæ, aut dilectionis, &c. non est opus solius Dei: sed etiam nostri liberi arbitrij auxilio diuino concomitante adiuti. Hæc conclusio ex nota. 2. & ex append. vltimi notab. constat. Et probatur multis diuinæ scripturæ autoritatib. Zachariæ enim 1. dicitur. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Quibus verbis nostræ libertatis admonemur. Et Trenorum vlt conuerte nos Domine, & conuertemur. Vbi insinuatur, nihil nos absque auxilio diuino efficere posse. Passim enim in scriptura sacra exigit Deus à nobis nostram conuersionem; vt Ioel 2. Conuertimini ad me, &c. & Isaiæ 31. & 45. Et Ierem 3. & 15. Et Matth. 11. venite ad me, &c. Luc. 13 nisi pœnitentiam habueritis, &c. Et ad Rom. 2. tu autē, secundum duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, &c. Vbi apostolus impœnitentes increpat. Quare si Deus exigit a nobis actum conuersionis, & damnat auersos, conuersio erit in nostra potestate elicitiuè. Alioquin Deus esset iniustus: quia obligaret

Zach. 1. *Treno. 5.* *Ioel 2.* *Isai. 31. & 45.* *Ierem. 3. & 15.* *Mat. 11.*

obligaret hominem ad actum, qui nō est in eius potestate. Vltimo sine me, inquit Christus, nihil potestis facere, ergo à contrario sensu, illo adiuuante, aliquid vitæ æternæ meritorium poterimus facere. Similiter, si nemo potest venire ad illum, nisi pater traxerit, poterit, Patre trahente, & adiuuāte, homo per cooperationem liberi arbitrij, medijs operibus meritorijs, ad eius gloriam peruenire. Luc 13. Ad Ro. 2. Ioan. 15 Ioan 6.

Hinc, opera iustorum, non solum sunt à Deo, verùm etiā eliciriuè ab eorum libero arb. Et ratio est; quia multa sub præcepto iustis traduntur, quæ non præciperentur, si nullam haberent potestatem. Non enim ad impossibile obligarentur. Appen.

Hinc, confutatur error Lutheranorum affirmātium, Deum sine nobis operari nostram iustificationem, quia nos, inquiūt illi pestilētissimi homines, respectu nostræ iustificationis nullam prorsus habemus actiuitatem: sed habemus nos merè passiuè, tanquàm inanime, & brutum animal: immo quòd trahat nos nolentes, & reluctantes ad iustitiam, affirmant. Quod est falsissimum, & contra sacram scripturam, vt ex dictis apertissimè constat. Castro verb. libertas. Hæresi. Hæresi. Luther.

FLORES TRACTATVS de Gratia.

Superioribus distinctionib 24. & 25. disputauit Magister de natura 1. de libero arbitrio, quod est principium operationū naturalium, nunc tribus distinctionibus sequentibus, nempè. 26. & 27. & 28. comprehendit totum hunc tractatum de gratia, quæ est principium operationum supernaturalium. De quo scholastici doctores D. Bonau. Ricar. & alij super easdem distinctiones, & Alex. Alen. & S Thom. locis infra citandis disputant. Sunt quoque legendi Castro contra hæreses, verbo gratia. Et Vega super concilium Trid. & in opusculo de iustificatione, gratia, & meritis. Et Soto de natura, & gratia. Al. Alē 3. p. q. 61 S. Tho. 1 2. q 110 D. Bona Dur. Ric & S co. alijs a u

Magist. Senten. Distinct. XXVI.

QVÆSTIO I.

De Gratia.

Hæc questio explicabitur, consueta methodo seruata, & aliquot propositis articulis. 2. Alex Ale m. ubi sup Castro.

ARTICVL. I.

De his, quæ ad essentiam gratiæ pertinent?

Hic articulus nonnullis difficultatibus positis absoluetur.

Prima

Prima diffic. An sit gratia? & si est, an sit ad salutem necessaria?

CONCLVSIO I.

Verbo gratia. Hæresi. 1 Loquantur quicquid velint philosophi, obstrepent, disrumpanturque hæretici Pelagiani, indistinctè admittimus diuinam gratiam, & ita omninò necessariam confitemur; ut absque ea, tum maximè gratum faciente, nullatenus homini possit esse salus. Hæc conclusio multis rationibus ab Alexand. confirmatur, & a Castro multis autoritatibus vtriusque testamenti contra Pelagium, & Cœlestinum, & Iulianum, hæreticos, qui dixerunt hominem sine gratia posse omnia præcepta Dei implere, & suis meritis vitam ęternam consequi. Cùm *1. Cor. 3.* D. Paul. dicat, 1. Corinth. 3. non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Hinc sic colligo rationem; si non sumus sufficientes cogitare, minus, & velle (quoniam nihil volitum, quin præcognitum) & si velle non possumus, nec operari valebimus, & ideò, cum nostra sufficientia ex Deo sit, erit gratia Dei ad nostram iustificationem, & salutem necessaria. Hanc enim ob causam, respondit dominus eidem Paulo, ter roganti, vt ab eo carnis sti- *2. Co. 12.* mulum auferret; sufficit tibi gratia mea. Nam si Paulus ipse, hoc, quod petebat, præstare, quamuis difficulter, potuisset, meritò respondisset illi dominus, quod beatæ Luciæ pro matris suæ salute beatam Agatham deprecanti eandem Agatham respondisse fertur, scilicet, vt quid à me petis, quod ipsa poteris continuò præstare matri tuæ. Tandem ad Philip. 2. ait. *Ad Phil. c. 2.* Deus est enim qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Si Deus est, qui operatur, non ergo scientia sufficit. Cùm autem dixit velle, & perficere, docuit; vt credamus gratiam Dei esse necessariam, non solùm ad bonum aliquod incipiendum; sed etiam, vt possimus in bono incepto perseuerare. Hoc enim est perficere; quoniam qui cœpit *Mat. 10.* ædificare, & non potuit consumare, hic vir perfectus non est, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Quę quidem salus non habetur, nisi per Dei gratiam, vt idem *Ad Titũ. cap 3.* Paulus ad Titum. 3 docet, dicens. Apparuit benignitas saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos; sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, per lauachrum regenerationis, & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in vos abundè per IesumChristum saluatorem nostrũ, vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitę *Hæresis* æternæ. Ex his, & alijs locis, quos adducit Castro confutata manet hæresis in principio huius difficultatis citata.

Secunda

Secunda diffic. Quid Gratiæ nomen significat?

Meritò hoc quæritur; quia multa, & non vnum significat, vt de qua significatione instituta sit disputatio, intelligatur.

CONCLVSIO.

Nomen hoc, gratia, multa equiuocè significat Et ratio est; quia habet multa significata, quibus nomen est commune, & ratio secundum illud est alia, & alia. Quod confirmatur inductione, seu enumeratione significationum. Nam primò significat donum increatum, nempè, Spiritum sanctum, vel Deum ipsum, vt autor est D. August. dicens. Cùm data fuerit gratia, si se gratia subtraxerit. Quod quidem de gratia creata non potest intelligi Neque enim se subtrahit qualitas illa animis nostris. sed misericordia Dei manum operatricē, Deumque ipsum nomine gratiæ B. Aug. significauit. Ita, & alias dicit, gratiam subdere sibi rebelles hominum voluntates, quod non creatam gratiam facere vult, sed increatam, ipsum, scilicet, Deum imbecilles adiuuantē. Et in concil. Arausicano gratia facere dicitur, vt inuocetur à nobis, vel Deus, scilicet, vel gratia. Quibus verbis non aliud significatum est, quàm, Deū misericordia sua corda nostra excitare, faceteq;: vt eum inuocemus. Secundo dicitur gratia donum creatum. Et hoc modo multifariam vsurpatur. Primò gratia est donum à Deo in nobis concreatum, quomodo nos esse ad imaginem Dei, est gratia. Secundò gratia dicitur donum superadditum; vt est scientia, vel notitia, siue cognitio de Deo. Hoc enim donum nō cōcreatur in anima; sed posteà ei additur Tertio gratia idem est, quod donum in anima residens, à plenitudine gratiæ Christi ad eam deriuatum; de qua gratia Ioan. c. 1. ait. Gratia. & veritas, per Iesum Christum facta est: Et B. Paul. ad Roma 5. charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis Et ad Roma 7. infœlix ego homo &c. gratia Dei Iesum Christum, &c. Hæc enim gratia est, quæ liberat. Hanc scholastici doctores vocauerunt gratiam gratum facientem, Hæc est, quæ proprio nomine gratia Christi, siue gratia Dei per Iesum Christum appellata est. Quæ etiam gratia iustificans nominatur. De qua D. Paul. ad Roma subtiliter philosophatur: & de qua omninò nostra futura est disputatio. Differendum enim nobis est de gratia, qua iustè viuitur, aut saltem iniustæ actæ vitæ venia obtinetur. Quartò gratia dicitur primus habitus, vel prima virtus, in qua donum gratiæ manifestatur. Et hoc modo fides gratia nominatur ad Hębræ. vlti. Optimum est gratia stabilire cor. vbi gloss. vt ha

beatis

Al. Alen. m 1. & 2 art. 5. vbi sup. & S Th. & aly vbi sup.

D Aug. d. vnar pec. cap. 6.

Ioan. 1. Ad Ro. Ad Ro.

beatis fidem perfectam, credentes omnia munda mundis.
Ad Heb. vlt. Quintò gratia nominatur primus gratiæ effectus post lapsum: vt est remissio peccatorum: Ad Roma. 1. gratia vobis,
Ad Rom. c. 1. & pax à Deo, vbi gloss. gratia remissio peccatorum. pax reconciliatio ad Deum. Sextò significat hoc nomen gratia donum prærogatiuæ, vel dignitatis, quomodo sacer ordo dicitur gratia. 1. ad Timoth. 1. gratia, & misericordia, &c. Vbi
1. ad Timoth. c. 1. glo. misericordia hic accipitur, quod in alijs epistolis remissio peccatorum dicitur, gratia verò, quam addit hic Episcopis optatur. Hæc est donatio Spiritus sancti, qua ministri Dei armantur, idest, sacer ordo. Septimò gratiæ signum nomine gratiæ appellatur, vt est propheria, & miraculorum operatio; quia est signum, quod aliquis sit gratus Deo, quando habet prophetiam, vel operatur Deus per illum miracula, &c.
1. Co. 12 De qua 1. Cor. 12. diuisiones gratiarum sunt. Alij namq; datur sermo scientiæ, alij sermo sapientiæ, alij propheria; &c. & D. Petrus vnusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum
1. cap. 4. illam administrantes, sicut Dei dispensatores multiformis gratiæ Dei. Cuiusmodi dona gratuita scholastici gratias gratis datas, docendi gratia, vocauere. Hæc tamen per se, nec iusta sunt, nec iustitiæ pars: quia neq; absolutè, neq; ex parte hominem iustum reddunt Non enim semper, hoc signo posito: vt ait noster Alex. ponitur res. 8. dicitur gratia præmium ipsius gratiæ, quod consequitur ad gratiam; vt est vita æterna. Et ita
Ioan. 1. interpretandus est locus Ioan. 1. & de plenitudine eius accipimus omnes, & gratiam pro gratia, idest, vitam æternam, glos.
Zacha. 4. gratiam glorificationis pro gratia iustificationis. Et Zach. 4. adæquabit gratiam gratiæ eius. 9. nomen gratiæ tam in sacris literis, quàm in ueterum scriptis, interdum pro ipso munere gratis propter Christum homini dato vsurpatur, aliquando pro misericordia, & liberalitate, quod scripturę bonam Dei voluntatem, beneplacitum, aliquando simpliciter voluntatem appellant. Vt ps. 50. Benignè fac in bona volunrate tua Sion,
Psal. 50. idest, propter tuam misericordiam, siue ex gratiæ tuæ fauore.
Psal. 29. Et psal. 29. Ira in indignatione eius, & vita in volunrate eius, idest, benignitate, & fauore. Et ad Ephes. c. 1. vocatur benepla-
Ephe. c. 1 citum Dei, idest, magna misericordia. 10. accipitur etiam gratia pro quodam fauore, quo quis gratiam alicuius habere dicitur, quod illi nunquàm non sit acceptus. Sic Lucas accepisse
Luc. 1. creditur, quando dixit Angelus Virgini sanctissimæ. Inuenisti gratiam apud dominum. 11. Sumitur etiam aliquando pro
Ruth. c. 2 dono, & temporali beneficio exhibito. Vndę mihi hoc, vt in
ueni-

nenirem gratiam ante oculos tuos? 12 sumitur quoque pro memoria impensi beneficij,& voluntate respondendi. Hinc dicimus, gratias agere,& referre gratiam, &c. 13. pro obligatione beneficij accepti: vt apud Sallustium, nunquàm redditam tibi gratiam putaris; semper apud me integra erit, hoc est, pro tuo in me beneficio puta me perpetuò tibi deuinctum fore. 13 gratia est, quòd non sumus arbores, oues, boues, rationis expertes; sed creaturæ fideles, beatitudinis capaces: vt D. August. docet. 14 gratia appellatur, quæ à Deo gratis,& non ex debito datur. Alioqui iam gratia non esset gratia. Et alibi, inquit Apostolus: merces imputatur non secundum gratiam: sed secundum debitum. 15 pro dilectione: dicimus enim militem esse gratum Regi, id est, charum, ac dilectum. Lege Ambros. Calepinum in verbo, gratia. *Sallustius in bello Iugurtino.* *D. Aug. epist. 95. ad Innocentium.*

Tertia diffic. De diuisione gratiæ.

Gratię de qua disputant Theologi variç à doctoribus diuisiones proponuntur, quas prçmittere modò oportet, vt faciliùs eiusdem gratię definitio colligatur, & clariùs, quç de illa tractanda sunt, intelligantur. Claritatem enim diuisiones in vnaquaque disciplina prçstant. Sit igitur prima diuisio. *Al. Alen. q. 61. m. 3. & q. 63. S. Tho. q. 111. & aly vbi supra.*

Gratia alia increata, alia creata. Hçc diuisio constat in principio proximę difficultatis De gratia increata in Floribus primi lib. sent. Deo propitio erit sermo, de creata infrà agemus.

Gratia alia Dei, alia hominis Prima dicitur ipsa ęterna Dei dilectio, de qua ad Ephesi. 1. Prçdestinauit nos in adoptionem filiorum in laudem glorię gratię suæ. Secunda significat aliquid supernaturale in homine, à Deo proueniens. Hoc enim est hominem gratiam Dei habere, hæc est S. Tho. *1. diuisio. Alex. Alen. p. 4. q. 5 m. 1. art. 2. S. Bon d. 26. q. 2.*

Gratia creata, vel est generalis, vel specialis. Prima accipitur latissimè pro quocunque generali concursu Dei cum creatura, & pro quocunque beneficio accepto, & indebito; vt pro beneficio creationis, conseruationis,&c. Ita accipitur in concil. Constantiensi act. 11. vbi diffinitum est, Angelos esse immortales per gratiam, cùm sint immortales per naturam, & quidditatem. Accipitur enim gratia eo in loco pro beneficio creationis,& quidditatis naturæ. Nam cùm creatio sit indebita Angelis, ideò dicitur gratia. *2 diuisio. Ephes. 1. S. Th. 1. 2. q. 109 art. 1* *3 diuisio.*

Hinc, generalis Dei concursus ad legendum, ambulandum, scribendū,&c vocatur gratuitus: quia est indebitus. Est autem generalis iste Dei cōcursus pactum Dei cū creatura, nunquam non cōcurrendi cum ipsa, ita q; si non concurrat, fit miraculū, *Appen.*

Eſt enim iſte concurſus actualis diuina volitio, qua Deus inſtituit: vt cauſæ ſecundæ ſuas actiones operentur. Nam ſic Deus, inquit, D. Auguſt. res ſuas condidit, ſic adminiſtrat, vt proprios motus agere ſinat. Gratia ſpecialis eſt duplex, quædam dicitur gratis data: quædam verò gratum faciens. Prima ſumitur pro dono ſupernaturali hominibus, ad vtilitatem eccleſiæ potiùs, quàm ad propriam dato. De hac Apoſt. multis in locis, præſertim. 1. ad Corin. 12. diuiſiones gratiarum ſunt, &c. Et rurſus alij datur gratia ſanitatum, alij operatio virtutum, & cæt. & huiuſmodi gratiæ in habentibus illas, non ſunt entitates poſitiuæ: ſed tantùm pactum diuinum de concurrendo cum quibuſdam hominibus ad tales operationes ſupernaturales, vt ad facienda miracula in confirmationem fidei, & ad concionandum, & ad exponendam ſcripturam diuinam, & cæt. Altera accipitur pro ſpeciali Dei auxilio, quod Deus nobis communicat, vel ad eliciendum actus vitæ æternæ meritorios: vt ad diligendum, & credendum, ſicut oportet, & hoc quando ſumus in gratia, vel ad aliquem actum, qui ſit diſpoſitio ad gratiam: vt ad contritionem. De auxilio ad credendum loquitur Paul. vbi ita ait. Gratia ſaluati eſtis per fidem, atque hoc non ex vobis. Donum enim Dei eſt. Et datur ad vtilitatem recipientis illam, nempè, ad eius conuerſionem, & perſeuerantiam. Et dicitur ſpecialis: quia non omnibus conceditur: vt generalis gratia, ſed quibuſdam tantùm gratis, prout Deus ab æterno inſtituit, conceditur: alijs vero gratis denegatur, & hoc abſque miraculo. Vtrumque tamen abditiſsimo Dei iudicio: vt conſtat Matthæ. 11. Væ tibi Corozain, væ tibi Beth-ſaida, quia ſi in Tyro, & Sydone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent. Ecce quomodo auxilia neceſſaria ad credendum, vt prædicatio, & miracula fuerunt ciuibus Tyri, & Sydonis negata, quibus erant benè vſuri, & conceſſa habitantibus Corozain, & in Beth-ſaida, qui illis malè vſi fuerunt.

D. Aug. 4. diuiſio. 1. Cor. 12. Ad Ephe ſi. 2. Matt. 11.

Gratia ſpecialis rurſus, quæ pro dono ſupernaturali (vt modò diximus) accipitur, duplex eſt. Vna, quæ non eſt entitas poſitiua: ſed ſolùm volitio diuina, qua Deus vult vni, & non alteri auxiliari: vt patet exemplo Beth-ſaidæ, & Corozain, &c. Altera, quæ ſignificat donum habituale, quo formaliter aliquis eſt iuſtus, & eò ad vitam æternam acceptus.

diuiſio 4. diuiſio 5. Al. Alē. q. 9. m. 3. art. 2.

Gratia gratum faciens duplex, vel gratum faciens de non grato: vt baptiſmalis: vel magis gratum faciens, ex iam grato:

tò: vt gratia confirmationis.

Gratia peculiariter hominibus communicata triplex est, scilicet, auxilium generale, auxilium præueniens, & auxilium concomitans nostram iustificationem. Differunt autem hæc tria auxilia in hoc, quòd duo priora sunt in nostra potestate: quia possumus illis resistere, vel acquiescere. Et primùm de auxilio generali quò ad opera moralia, quæ possumus viribus naturæ elicere, patet: quoniam est frustrabile. Sicut enim possumus scribere, vel non scribere cum auxilio generali, similiter studiosè vel vitiosè scribere. Secundò de auxilio præueniente constat Prouerb. 1. Vocaui, & renuistis, & cæt. & in concil. Trident. sess. 6. cap. 5. vbi dicitur, posse hominem abijcere gratiam excitantem, per quam vocatur à Deo. Et Matth. 11. tum cœpit exprobrare ciuitatibus, & cæt. eò quòd, visis miraculis, quibus ad credendum excitabantur, non fuerunt conuersi. *6. diuisio.* *Prou. 1.* *Mat. 11*

Gratia vna operans, alia cooperans. Hæc diuisio est D. August. vt refert Magister hac d. 26. Et gratia pro gratum faciente eadem numero est operans, & cooperans: dicitur enim operans, quatenus hominem sanat, & iustificat: cooperans verò, quatenus voluntatem ad benè operandum inclinat. *7. diuisio.* *Magister hac d. 26 et D. August.*

Gratia, vel est præueniens, vel subsequens. *8 diuisio.*

Gratia præueniens diuiditur in concil. Trident. sess. 6. c. 5. in gratiam excitantem, & adiuuantem. Sed sit satis hæc delineasse: quoniam infrà cum Alex. & S. Tho. & alijs de ijs diuisionibus latiùs erit agendum. *9 diuisio.*

Quarta diffic. Gratia est ne aliqua entitas positiua in anima?

Sanctus Thom. quærit. An gratia ponat aliquid in anima? quod idem est. Proponenda erat post diuisionem gratiæ eius definitio, sed priùs gratiæ genus, quod primum in diffinitione obtinet locum, in hac; & sequentibus difficultatibus inuestigandum est. Priùs tamen quę sequuntur, animaduerte. *S. Tho. q. 110 artic. 1.* *D. Bona. d. 26 q. 1*

Homo hominem diligens non facit illum bonum: sed pręsupponit aliquam bonitatem in illo. Et ratiò est; quia voluntas non fertur in aliquod obiectum, nisi sub ratione boni, honesti, vtilis, aut delectabilis: Deus autem diligẽs hominem, facit illum bonum. Et ratio est: quia Deus non diligit nos, eò quòd sumus boni: sed sumus boni, quia diligimur à Deo. Et confirmatur: quia cùm diligere aliquem in communi sit velle dilecto aliquod bonum, & voluntas diuina diligens aliquem sit infrustrabilis, & suum velle, sit suum efficere, sit in *1. Animaduersio.*

in creatura dilecta efficiet bonum, quod vult. Alioquin non
Ps. 113. esset omnipotens, & ex consequenti, Deum aliquem diligere, erit illum bonum efficere. Propterea, quòd idem est Deum velle aliquid ad extrà, & illud efficere; quia, præter voluntatem, non habet aliquam aliam potentiam executiuam. Omnia enim, quæcunque voluit, fecit in cœlo, & in terra.

2. Anim. Dilectio Dei erga creaturas duplex est. Vna generalis, qua vult eis bona naturalia, & temporalia, qua diligit Lu-
Sapi. 11. ciferum, & omnes malos: iuxta illud. Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Altera est specialis, qua vult creaturæ aliquod bonum supernaturale, & trahit illam, vt sit diuinæ naturæ particeps, id est, vitæ æternæ digna. Qua quidem dilectione diligit tantùm iustos: quia vult illis bonum æternum, id est; acceptat illos ad tale bonum, quòd est gloria.

Appen. 1 Hinc, colligi potest gratiæ definitio, scilicet, quod sit gratia dilectio specialis, qua Deus acceptat aliquem ad præmium æternum fruendum, quod est ipse Deus.

CONCLVSIO.

Hominem specialem Dei gratiam, de qua modò est instituta disputatio, habere, est aliquod donum supernaturale positiuum in anima retinere. Ratio huius conclusionis colligitur, i. ex prima animaduersione: quia cùm Deus diligens hominem, velit illi aliquod bonum, de facto habebit illud.
Ad Ro- Propterea quòd voluntas eius non est frustrabilis. Quis enim
ma. 9. voluntati eius resistet? Tum etiam: quia cùm factio terminetur ad aliquid positiuum, & Deus volens aliquod bonum supernaturale homini dilecto, vt est gratia, faciat illud, erit planè gratia aliqua entitas positiua in anima existens: si quidem donum quoddam Dei est.

Appen. 2 Hinc, quantum segnitiæ, & socordiæ in nobis sit circa animarum nostrarum salutem, facillimè deprehenditur: quia nihil minus curamus, quam petere à Deo, vt ignem sui amoris accendat in cordibus nostris: quod semper, & vbique erat à nobis efflagitandum: vt qui boni sunt, meliores fierent, & qui
Alex. A- mali, boni efficerentur. Nam Deus, quos diligit (vt in prima
len. q 61 animaduersione dictum est) diligendo bonos facit.
m. 2. ar. 1 *Quinta diffic. Est ne gratia qualitas absoluta? an relatio realis?*
2. & 3. Constat ex præcedenti difficultate esse gratiam entitatem
S. Tho q. absolutam, restat, videamus qualis entitas sit absoluta, ne?
100. ar an relata?
tic 2. Circa hanc difficultatem fuit olim Magistri opinio dist. 17.

primi

primi lib. sentent. asserentis, gratiam non esse qualitatem, aut entitatem positiuam in anima, sed esse ipsammet Spiritus sancti personam, non quòd Spiritus sanctus animam informaret, sed quod, nullo mediante habitu, iustificaret nos, & ad actum meritorium nostrum concurreret: ita Magistrum, Scotus, & Durand. exponunt Solus Thomas Vualdensis titul. 1. de sacramental. cap. 1. sequutus est Magist. affirmans non esse hæreticum dicere, gratiam non esse qualitatem positiuam: non tamen est hæresis calculo notandus. Quoniam scripsit ante concil. Trident. Esset tamen modò hæreticus censendus, qui inficiaretur, gratiam esse qualitatem, vt statim demonstrabitur. Sed sunt iacienda sequentia fundamenta priùs. Quemadmodum agentia naturalia per suas formas mouentur ad operandum: quia forma est principium, quò agens operatur, ita anima per suos habitus mouetur ad operandum; vt per habitum moralem, scilicet, per iustitiam mouetur ad actus studiosos præstandos, quorum finis est naturalis, nempè, rectè viuere: & per habitum supernaturalem: vt per charitatem infusam mouetur ad operandum actus, quorum finis est supernaturalis, scilicet, beatitudinis assecutio. Et ratio vtriusquè partis est: propterea quòd Deus tam agentibus naturalibus quàm liberis elargitur formas, quibus faciliter, & delectabiliter operentur. Hoc docuit scriptura sacra, quando dixit, Deum disponere omnia, suauiter Aliter enim si potentia habentibus careret, non perfectè, & faciliter: sed imperfectè, & difficulter, & non suauiter, operaretur.

S. Bona. q 3. Dur. q. 1. Vega libro 7. super conc. Tridē. c. 24. Scot. & Durā. d. 17. 1. senten. q 2. Th. Vualden cautè legēdus. Magist. cautè legendus d. 17. 1. lib. senten. 1. Funda. Sapi. 8.

2. Fund. Nullus ab actu transeunte, sed ab habitu remanente virtutis, aut vitij studiosus, aut vitiosus denominatur. Et ratio manifestissima inter omnes philosophos est: quia denominatio, siue substantialis, siue accidentalis sit, non fit nisi à forma actu in subiecto existente. Non enim corpus dicitur animatum, nisi ab anima, quæ in ipso est, neque album, nisi ab albedine actu inhærente. Et cùm actus transiens iam non sit, neque animę inhæreat, nullus ab illo; sed ab habitu studiosus, aut vitiosus denominabitur.

Lutherani inter alia negant aliquam iustitiam, quæ sit qualitas nobis inhærere: nam dicunt nos esse formaliter iustos, non per iustitiam nobis inhęrentem: sed per imputationem iustitiæ Christi, quæ nobis, acsi esset nostra, imputatur. Addunt etiam gratiam esse fauorem, & beneuolentiam Dei ad hominem, sicut gratia regis ad militem, fauor, & peculiaris

Vegā omnino. Lege li 7. super conc. Trid. ca. 21. & 22. et 23

et totum lib.2. de Nat. & gratia. c. 25. Hæreses. regis beneuolentia est. Iam cùm istis hæreticis est in hac difficultate certandum.

CONCLVSIO I.

De lege, & potentia Dei ordinaria, negare modò, gratiam, per quam nobis vita æterna promittitur, esse qualitatem animabus iustorum, & amicorum Dei inhęrentem, est hęreticum. *Ad Roma.5.* Probatur primò ex D.Paul. charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Vbi cùm non loquatur B.Paul. de charitate actuali, scilicet, quod solùm diffundatur charitas in illis, qui actu cogitant diuina, & actu diligunt Deum, alioquin iustus cùm dormit, vel versatur circa actiones humanas, maneret extra charitatem, vt *2. ad Timot. c.4.* D.Paul. quando scribebat Timothæo, vt afferret secum penulam, quam reliquit Troade, fuisset extra charitatem; quia actu tunc non cogitabat de Deo. Quare loquebatur profectò ibi de charitate habituali, quæ est qualitas animæ inhærens. *1.Cor.13.* Secundò, idem B.Paul. de charitate scribit, dicens, Charitas nũquam excidit, quod de actuali charitate nullo modo potest intelligi. Quia hæc in dormientibus, & in amẽtibus iustis, & in habentibus humanas cogitationes planè non excidit. Tertiò, quia hæreticum est negare, quæ à concilijs vniuersalibus, tanquàm de fide, & sub anathemate definiuntur. Et con*Lege cap. maiores, de baptis. & eius effec.* clusio posita definita est in concil. Vienen. Et ponitur in clementina prima de summ. Trinit. & clariùs, & expressiùs in concil. Trident. sess.6. can.11. vbi dictæ hæreses lutheranorum ad uerbum condemnantur. Quartò confirmatur ratione ex primo fundamento: nam si agentibus naturalibus præstat principia operandi, vt igni calorem, & aquæ frigiditatem, multò magis voluntati præstabit habitum, quo perfectiùs, & faciliùs eliciat actum erga ipsum Deum. Quod patet exemplo iustorum, quorum voluntas faciliter, & delectabiliter, & intensè dilectionem meritoriam, quæ est actus supernaturalis, operatur. Aliter enim Deus voluntati humanæ minùs sufficienter consuluisset: siquidem dedisset ei principia ad operandum perfectè moraliter per habitus morales acquisitos, & non ad operandum perfectè supernaturaliter. Hinc destructæ manent lutheranorum hæreses ante conclusionem positę.

CONCLVSIO II.

De potentia absoluta posset anima esse grata Deo absque vlla qualitate, quæ sit gratia, sed per solam simplicem Dei promissionem, qua vult ex tempore dare alicui gratiam absque aliquo positiuo in anima. Et ratio est; quia gratia non

facit modò hominem gratum ex natura rei, sicut albedo facit hominem album; sed ex institutione diuina, & per consequens posset Deus supplere eius causalitatem. ita quòd per solam volitionem acceptaret hominem ad gloriam. Posset enim Deus instituere: vt habens albedinem esset vita æterna dignus, & tunc albedo esset gratia. Et quia potest Deus supplere causalitatem causę extrinsecæ, scilicet, efficientis, & finalis: non autem formalis causæ. Quoniam causa formalis est de intrinseca ratione totius, idest, de eius definitione physica. Immò Scot. dist. 26 3 lib. quem sequitur Caier. 2. 2. q. 171. art. 2. & Gab. dist. 17 1. lib. q. 1. & Almain in morali. cap. 1. opinantur nullam esse rationem naturalem, quo conuincat ad ponendos hos habitus supernaturales. De fide tamen tenendum esse, gratiam esse habitum, siue qualitatem infusam propter autoritatem ecclesię, quæ ita scripturam interpretatur. Et Soto lib. 2. de natura, & gratia consultò, ac deliberatè (quoniam negat esse idem cum charitate) noluit gratiam habitum infusum nominare: sed illam iustitiam inhærentem, scilicet, quam ita tem vocat.

Scot. Caiet. Gabr. Almain. Scot. lib. 2. de natura, & gratia, c 17. Alex. Alen. ar 4. ubi sup. et in 4. p. q. 8. mēb. 8. ar. 3. §. 1 & q 9. m. 3. ar. 2 §. 1. q. 1. collatera li. ad argu. & q. 12. m. 1. art. 1. & q. 13. m. 3. & S. Th. ar. 3 q. 100. S. Bon in 2. d. 26. q. 5. & in 3. d. 27. q. 2 & d. 27. 3. lib. ar. 1. q. 3 & 4. Soto lib. 2. de nat. et grat. c. 17 Dur. q. 1 Gabr. q. unica. d. 26. Hēri. Vega. Ri a. 1. Nou

Sexta diffic. Vtrùm Gratia sit virtus?

Cum constet gratiam esse qualitatem, est difficultas, an sit virtus? idest, vna ex virtutibus Theologicis? vel aliqua qualitas ab illis tribus fide, scilicet, spe, & charitate distincta.

Duæ sunt contrariæ opiniones circa hanc difficultatem, Vna est D. Tho. asserentis, gratiam non esse virtutem infusam, nempè, charitatem, sed esse potiùs qualitatem quandam animę inhærentem, quà à Deo diligimur. Propter quam Deus omnia bona nobis confert: eiusdem sententiæ est D. Bona. & Soto, qui mordicus illam tenet. Altera, & opposita est Alex. Alen. locis citatis, & Scot. d. 27. huius secundi libri, quos sequuntur Dura. & Gab in hac dist & Henricus de Gauda aliquos citat Vega lib. 7. super concil. Trid. c. 25. & 26 Ricard hac dist. q. 4. vtranque sententiam probabilem arbitratur. Suntque, vt veritas magis elucescat, aliqua prænotanda.

Duplex est obiectum, materiale vnum, alterum formale, v. g. in materia fidei materiale obiectum est articulus fidei qui creditur: formale verò obiectum est ratio pręcisa, quæ mouet intellectum ad credendum, scilicet, Deus, qui non potest mentiri. Querenti enim quare fidem adhibes huic, Deus est trinus, & vnus? respondebitur; quia Deus, qui non potest mentiri, ecclesię suæ reuelauit; quam quidem reuelationem miraculis, quę non, nisi à Deo fieri possunt, confirmauit.

Appen. 1 Hinc in vnaquaque ſcientia obiectum materiale erunt conclusions, ſiue propoſitiones, quibus aſſentimur: formale autem obiectum erit ratio præciſa operandi, ſiue eſſentiendi dictis concluſionibus, ſiue propoſitionibus.

Appen. 2 Hinc axioma illud, ſcilicet, habitus diſtinguntur per actus, & actus per obiecta: intelligitur de obiectis formalibus. Nam ſenſus eſt de ſententia Scoti, quòd habituum diſtinctio cognoſcitur ex diſtinctione actuū, ad quos diuerſi habitus inclinant, & actuum diſtinctio ex diſtinctione formalis obiecti.

2. Nota. Per gratiā à Deo diligimur, & per charitatē diligimus Deū, & obiectū formale gratiæ, & charitatis eſt idē numero, & ſub eadē ratione, ſcilicet, infinita Dei bonitas. Et ratio eſt; qm percōtanti, cur Deus per gratiam diligit creaturā rationalē, conſtituens eā filiā adoptiuā? Reſpondendū eſt: propter ſuam infinitam bonitatem. Quia cū ſit infinitè bonus, & infinitum bonū ſit infinitè cōmunicabile: ideò propter ſuam infinitam bonitatem, diligit nos ad vitam æternam, quæ eſt ſupremum, & maximum bonum. Similiter etiam quærenti: cur homo per charitatem diligit Deum ſuper omnia? Reſpondebimus; quia eſt infinitæ bonitatis. Nam cùm bonum ſit ratio dilectionis, infinitum bonum, erit ratio ſupernæ dilectionis. Vnde colligitur gratiȩ, & charitatis eſſe vnum, & idem formale obiectum, ſcilicet, infinitam Dei bonitatem.

3. Nota. Charitatis, & gratiȩ idem prorſus numero eſt effectus, nempè, actus meritorius vita æterna dignus. De charitate, quòd ſit
1. Cor. 13 actus meritorij principium, teſtatur B. Paul. 1 ad Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum; ita vt ardeā, charitatem aūt non habuero, nihil mihi prodeſt, ſcilicet, ad meritum. Nam circa meritum opera facta extra gratiam aliquem habent fructum, vt in prima huius ſecundi parte, & in floribus quarti libri expoſuimus. De gratia autem, quòd ſit eiuſdem actus meritorij
1. Cor. 15 principium, conſtat, ex eodem Paul. 1. Cor. 15. Gratia Dei ſum id, quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit: ſed abundantiùs illis omnibus laboraui: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.

4. Nota. Quando in creaturis duo entia abſoluta realiter ſunt diſtincta, & non ſe habēt ſicut totū, & pars, poteſt Deus ſecundū ſuā aboſutā potentiam, vno illorū deſtructo, alterum conſeruare. Et ratio eſt; quia cum realiter diſtinguantur, & non habeant mutuam dependentiam, non implicat vnum ſine alio eſſe. Notanter dicitur entia abſoluta: propter relatiua, quæ licet

realiter

realiter distinguantur, vnum sine altero propter mutuam dependentiam, quam habent, esse haud potest. Dicitur secundo sicut totum, & pars: quia licet vna pars distinguatur realiter à toto, & è contra, vt in homine corpus: totus tamen homo nõ potest sine corpore, quod est eius materialis causa, vel sine anima, quæ est eiusdem formalis causa, existere.

De ratione amicitiæ est, quòd sit amor mutuus, & reciprocus. Et ratio est: quoniam aliter nõ esset amicitia: sed vnius ad alterum beneuolentia. 5. Nota.

Hinc frequentissimè à Theologis d.27.3.lib. sent. charitas amicitia inter Deum, & hominem nominatur. Appen. 3

Hoc differt potentia ab habitu, quòd per potentiam simpliciter possumus operari: at verò per habitum non simpliciter: sed facilius operari valemus. 6. Nota.

Distinctio duplex est Vna formalis, quę per diuersas descriptiones datur. Altera realis, quæ est inter duo entia realiter distincta. 7. Nota.

CONCLVSIO I.

Gratia, & charitas formaliter solũ modo distinguntur. Et rõ est: quia habent distinctas descriptiones. Est n. gratia quatenus diligimur à Deo. Et est charitas, quatenus p ipsam ad diligẽdũ Deũ inclinamur. Hæc est Alex. & Sco. & aliorũ; contra Dur. asserẽtẽ nullo modo, neq; formaliter, neq; realiter distingui.

CONCLVSIO II.

Gratia, & charitas sunt vnus habitus numero, & vna virtus infusa. Hęc conclusio ex notabilib. positis erit ꝓbanda. Et primò sic illam demonstro: quia cùm habitus distinguantur per actus, & obiecta formalia, vt ex primo not. constat, & gratiæ, & charitatis sit omnino idem obiectũ formale, nempè, infinita Dei bonitas; vt in secundo not. diximus, & idem vtriusque effectus, nempè, actus meritorius, vt in tertio nota. docuimus: erunt ꝓfectò vnus, & idem habitus, & vna virtus infusa, & nõ duo habitus realiter distincti. Cõfirmatur aũt ratio hęc ab Scoto: quia quæcunq; excellentia tribuitur charitati, & eadem numero gratia conceditur. Nam vtraq; diuidit inter filios regni, & perditionis. Vtraque vestis nuptialis à Christo nominatur. Vtraque est forma virtutum. Vtraq; enim fidei, & spei, & reliquis virtutibus moralibus; vt propter Deum operentur, imperat. Nã, vt forma ignis est principium, quo ignis operatur, ita grã, & charitas sunt vnũ principium, quo homo ad credenstũ, Mat. 22.

& sperau-

Ad Gal. 5. & sperandum,&c.mouetur Quod quidem significauit D.Pau. ad Galat.5. dicens. Fides, quæ per charitatem operatur. ac si diceret:dilectio Dei imperat intellectui:vt eredat. Vtraq; tandem coniungit nos perfectè scilicet,per amorem.Secundo ꝓbatur conclusio ex 4. nota. Deus non potest per suam omnipotentiam gratiam à charitate separare : quia esset tūc aliquis simul amicus,& inimicus : amicus quidem ratione gratiæ, & inimicus propter defectum charitatis: ergo erunt realiter idē habitus. Et cōfirmatur:quia gratia est separabilis à fide,& spe, Prou. 8. Ioan. 14 quę in peccatore fideli,deperdita per peccatum gratia,permanent:non est tamen separabilis à charitate:vt modo diximus. Al. Alē. q.61.m.2 art.6.& m.4.art. 2 §.1. et in 4 p.q. 9 m.3.ar tt.2 § 1. q.2.collaterali. D. Aug. lib. 1. ad Simplicianū q. 2. & de natur.& gratia. c.4. Ergo est idem habitus realiter cum charitate. Nam si realiter distingueretur,qui obstaret,quominus,gratia à charitate:quēadmodum à fide,& spe,à quibus realiter differt, separaretur? Tertiò probatur; quia de ratione amicitiæ est, quod sit amor reciprocus,& mutuus.i.vt amici se inuicem diligant,iuxta illud.Ego diligētes me diligo. Et alibi, qui diligit me diligetur à patre meo.Et charitas amor mutuus ; quo, & Deum diligimus,& ab eo diligimur,est. Atque ita erit vnus, & idem habitus numero,vnaque virtus infusa.Hæc ruditer modò depicta, amicè lector accipe,quousque,Spiritu sancto adiuuante,liber controuersiarum in lucem prodeat.

Septima dif.Quę nam est Gratiæ diffinitio?

Cum ex dictis constet varias esse huius nominis, gratia, significationes,diuersasq; eiusdem gratiæ diuisiones, non poterit vnica diffinitione,quid gratia sit,explicari.Et ideo apud nostrum Alex.variæ sunt eius definitiones. Primò gratia est id, Diffinit. Gratiæ gratis datæ. quod gratuito Dei munere habetur:Hac descriptione, quam D.Aug.affert,videtur gratia in communi posse describi. Secūdo gratia gratis data sic diffinitur. Est donum infusum rationali naturæ sine meritis,quātum in se est ad salutem propriā, Al. Alē. q.63. m. 2.S.Tho. q 111. ar.1.et 4 vel alterius ædificationem disponens. Hanc diffinitionē noster Alex.proponit,& explicat in q.63.m.2.Tertiò gratiæ gratum facientis diuersæ definitiones traduntur ab Alex Alen. locis in principio difficultatis, & ab alijs doctoribus in principio huius quæstionis adductis.

Diffinitio gratiæ gratū facientis.

CONCLVSIO I.

Gratia est forma à Deo nobis data gratis sine meritis,gratū faciens habentem, & opus bonum dignū vita æterna reddēs. Primum ponitur in definitione forma : vt demonstretur præ-

tet

ter donum increatum Spiritum Sanctum, esse in nobis donũ creatum, & intrinsecam quandam qualitatem menti inhæren tem, à qua anima iustificatur, & sanctificatur: vt ex supra dictis constat. Et ex D. Aug. & ex conc. Arausi. & Triden. Deinde per particulam, data gratis sine meritis, restringitur ad primã gratiam, qualis est gratia baptismalis in paruulis, & in adultis gratia post peccatum in contritione habita, de qua infra in diffic. Verum gratia cadat sub merito? agetur. Præterea additur (gratum faciens habentem) quo excluditur gratia gratis data, quę, vt ex secunda definitione supra posita constat, non iustificat habentem, nec reddit illum Deo acceptum, quia possunt gratiæ gratis datæ inueniri in idololatris; vt patet de Balaam propheta. Et 1. Corinth. 13. inquit D. Paul. si linguis hominum loquar, &c. Charitatem autem non habeam, &c. Quia sine charitate, vt sentit D. Aug. inesse possunt: sed prodesse nõ possunt: non tamen omni effectu laudabili destituuntur. Quoniam si illis homo benè vtatur, eisdem ad ęternam disponitur beatitudinem: si verò malè, Deus aliorum profectui, & saluti eas ordinat. Verùm enim verò gratia gratum faciens hominem, illam habentem, amicum, sponsum, filium Dei, hæredem, & Christi cohæredem facit. Tandem apponitur in definitione, bonum opus reddens vita æterna dignum: quibus verbis perspicuum fit, per gratiam non solùm Deo hominem esse gratum; verùm etiam vniuersa eius opera, & munera adeò illi placere: vt æterna retributione digna habeantur. Tum quia ita sacratissima ordinatione disposuit. Tum etiam quia non ab homine solũ: sed etiam ab ipso Deo proficiscuntur. Nam sicut dixit Christus: non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis; ita dici potest, non estis vos solum, qui operamini, pœnitemini, orationes funditis, ieiunatis, &c. sed spiritus patris ingemiscere facit, in vobis operatur, vt D. Aug. non incongruè docuit. Cuius sentẽtia hoc disticho compræhenditur? Quicquid habes meriti, pręuentrix gratia donat. Nil Deus in nobis, præter sua dona, coronat.

D. Aug. de nat. et grat. c. 4. & 7. & lib. 2. contra duas epist. Pelag. c. 5. 6 et 9. et epis. 106 ad Pauli num. cõc. Arausic. 2. c. 17. et Trid. sess. 6 can. 11 Num 24 1. Cor. 13 D Aug. lib. 1. cõt. Donatis. cap. 9. & serm cõt. Emeritũ Episcopũ. Mat. 10. D. Aug.

CONCLVSIO II.

Gratia est acceptatio ad gloriã, idest, promissio glorię. Hæc conclusio colligitur cum ex B. Petro vbi ait. Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ consortes naturæ. Ecce, quomodo promissum, diuinum, & maximum donum est acceptari ad diuinæ naturæ consortium. s. ad gloriam, quę in clara Dei visione consistit. Tum ex B. Pau. ad Rom. dicente, quòd si filij, & hæredes, &c. Nam sper solam

Alia gratia definitio. 2. Pet. 1. Ad Rom. 8.

gratiam

gratiam efficitur homo filius Dei adoptiuus, & huiusmodi filiatio, siue adoptio est, quod homo constituatur hæres gloriæ: quoniam si filij, & hæredes, erit profectò gratia acceptatio ad gloriam, siue ad hęreditatem, idest, promissio hæreditatis.

Appen. 1 Hinc prædicatio ista, gratia est acceptatio ad gloriam, non erit identica, & formalis: sed erit causalis. Ad hunc sensum, scilicet, gratia est acceptatio ad gloriam, idest, gratia est principiũ, ratione cuius aliquis per suos actus potest promereri gloriam. Quod intellige in adultis: nã in paruulis gratia erit velle dare illis gloriam, propter merita Christi.

Appen. 2 Hinc, admittere aliquẽ: vt eius opera sint meritoria, est gratia: quia gratis, & sine meritis. Dare autem illi gloriam est propter merita. Et cõfirmatur à simili. Esto quòd nullus possit stipendium psomereri, nisi sit miles. Tunc, vt admittere aliquẽ ad militiam est gratis, dare autem præmium est ratione laboris: ita à simili, & gratia. Et confirmatur Ioan. 1. vbi loquens de

Ioã. 1. c. iustis inquit. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quod perinde est, ac si diceret. Dedit eis potestatem promerendi beatitudinem. Quod nihil aliud est, quam dare gratiam. Propterea ꝙ gratia est acceptatio ad gloriam, idest, principium promerendi gloriam per proprium actum, si fuerit adultus, aut per meritum Christi, si fuerit paruulus.

ARTICVL. II.

De subiecto Gratiæ.

Al. Alē. tom. 4. q. 61. S. Thom. q. 110 ar. 4 S. Bon. d. 26 q. 5. Dur. q. 2. & Sco et Ric. & Gab. eadem dist.

Hic articulus, vt mos est, positis aliquot difficultatibus, absoluetur. Lege in floribus 4. in quæst. de suscipientibus baptismum.

Prima dif. Vtrum paruuli sint gratiæ susceptibiles?

Alex. Alen. art. 1. §. 1. vbi sup. & in q. de suscipientibus bapt. in florib. 4.

CONCLVSIO.

Cùm gratia potissimè liberi arbitrij potentiam respiciat, sitq; hęc in paruulis, illos verè susceptibiles gratiæ poterimus appellare. Et ratio est, qm̃ si peccatum Adę inficit paruulos: ita

Psal. 50. vt in peccato concipiantur, & filij iræ nascantur (quia omnes

Ad Eph. 2. in Adam peccauerunt) multo magis gratia Christi paruulos à peccato liberabit. Nam vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Non enim sicut delictum, ita & donum. Quia

Ad Rom. 5. gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.

Secunda dif. Vtrum adulti dormientes, alienati mente, siue furiosi, & dementes gratiam recipere valeant.

CONCLVSIO.

Adulti dormientes, furiosi, vel amentes, si quam gratiam suscipiunt, in sacramento, & cum sacramento illam recipiunt, ita tamen, vt secundum habitum, cooperati fuerint: at verò extra sacramentum, vel sine sacramento nullo modo eam suscipere queunt. Hæc conclusio est definita ab Innoc. 3. Et refertur in c. maiores, extra de bapt. & eius effectu. Lege quoq; flores q. de suscipientibus bapt.

Alex. Alen § 2. vbi sup. & Doct. in q. de suscipientibus baptismum.

Tertia dif. Est ne maior gratia in vno subiecto, quàm in alio?

CONCLVSIO.

Gratia in vno maior, q̃ in alio esse potest. Hæc est D. Aug. ad Dardanum dicentis. In quibus habitat Deus, non æqualiter habitat: quia inde est illud, quod Heliseus poposcit: vt in eo esset duplex spiritus, idest, in duplo, quàm in Helia. Ergo in eo poterat spiritus maior esse, & gratia in duplo. Quia ibi spiritus ille gratia est. Idem etiam Aug. ad Bonifacium inquit: Gratia meretur augeri, &c. potest igitur esse maior in vno, quã in alio; maior, inquam, non quantitate molis, siue dimensionis; sed virtutis. Quia qui maiorẽ habet plura, & maiora opera efficere, & præstare valet. Et est definita in conc. Trid. Sess. 6. c. 5. & 10. & 24.

Alex. Alē. ar. 2. § 1 vbi sup. S Thō. 2. 112. ar. 4 D. Au. ad Dardanum 4. Reg. 2. Lege omnino Vegam lib. 10 super conc. Trid. & Soto lib. 2. de nat. & gr.

Hinc maior fuit gratia in Christo, quã in sanctissima eius matre, & in beatissima Virgine maior respectu angelorum, & aliorum sanctorum, & iustorum. Et hoc est quod Heliseus petebat, nempè, vt ei virtus plus in duplo ad operandum concederetur. Quod quidem propter populi incredulitatem postulabat.

Hinc confutatur error Lutheranorum dicentium, iustos æqualem iustitiam, & sanctitatem habere. Castro verb. beatitudo, hæresi 7.

Appen. 1

Quarta dif. Intenditur ne, & remittitur gratia magis in vno, quàm in alio?

Appen. 2

CONCLVSIO.

Intenditur quidem, & remittitur. Probatur autoritate D. Aug. ad Dardanum, vbi inquit. In sanctis alij sunt sanctiores alijs, &c Et hoc est, quia habent abundantiorem, & magis intensam gratiam. Et ratione confirmatur ex definitione gratiæ: quia cũ gratia sit forma, & forma sit qualitas, & qualitatis sit proprium intendi, & remitti: gratia profectò intendi, & remitti poterit concil. Trid. vbi sup. lege.

Al. Alē. ar. 2. § 2 vbi sup. D. Aug.

Quinta

S. Thom. S. Bona. & alijs locis inprincipio huius art. citatis.

Quinta diffic. Vtrum gratia subijciatur, siue recipiatur in essentia animæ? an in potentia, scilicet, in voluntate.

Ad explicationem tituli huius difficultatis animaduerte, quòd cum duplex sit subiectum, vnum inhæsionis, quod est formæ receptiuum, vel quod formam ipsam in se recepit; alterum perfectionis, quod immediatè, idest, ratione sui, & non alterius rei perficitur, cuiusmodi sunt potentiæ, quę per suos habitus perficiuntur, vt facilius, & delectabilius operentur, nō est intelligendus titulus de subiecto inhæsionis: propterea quòd cum anima sit indiuisibilis, quicquid inhæret vni potentię inhęret etiam toti animę, propter eius indiuisibilitatem; sed intelligitur de subiecto perfectionis. Et est sensus; quid immediatius per gratiam perficiatur: an tota essentia animæ? Cuius est regenerari, & ratione animæ voluntas? An è contra immediatius voluntas perficiatur? quia faciliter, & expeditè, & meritoriè per gratiam operatur, & ratione voluntatis tota anima regeneretur. Rem illustro à simili: vt si quæratur, cum albedo informet quantitatem, & substantiam, quod sit subiectum immediatum albedinis quantitas, an substantia? Vtrum insit albedo prius substantiæ & ratione substantia quantitati? Ita hic quæritur? an gratia perficiat animam ratione voluntatis, an voluntatem ratione animæ? Ijs ita constitutis. Est controuersia inter S Tho. & Scot. ubi sup. Nam S. Thom. dicit immediatum subiectum esse totam animæ essentiam: Scot. verò voluntatem esse immediatum subiectum defendit, quam opinionem prius D. Bonau. fuit amplexus, quibus etiam Duran. adhęsit.

Totum autem huius controuersiæ discrimen in hoc consistit, nempè, quę istarum propositionum sit verior. Videlicet, quia tota anima Deo grata, ideò eius operationes sunt meritoriæ. Vel è contra, quia voluntas perficitur per gratiam: vt meritoriè operetur: ideò tota essentia animæ est Deo grata. Perinde ac si diceretur, quæ istarum est verior. Quia albedo recipitur in quantitate, ideò substantia est alba; vel est è conuerso, quia recipitur in substantia, ideò quantitas est alba, suntque animaduertenda, quæ sequuntur.

1. Animæ diuersio. Arist. 2. Ethic.

Nihil est in anima præter essentiam, quod non sit vel potentia, vel habitus, vel actus, vel passio. Arist. est. 2. Ethic. nam species intelligibilis, quæ in anima reperitur, quanuis non acquiratur eo modo, quo habitus, nēpè, per plures actus, sed per conuersionem ad phantasmata: est nihilominus suo modo specialis habitus, siquidem inclinat potentiam ad operandum.

Hinc

Hinc sequitur gratiam esse habitum animæ: quia cum non sit potentia, vel actus, vel passio, erit necessario habitus.

Habitus nullo modo principalius ad perficiendam animę essentiam; sed ad perficiendam potentiam: vt facilius, & delectabilius operetur; collocatur. Hæc animaduersio ex definitio habitus constat.

Extra gratiam nullus meretur, scilicet, de condigno. Iuxta illud; similiter odio sunt Deo impius, & impietas eius.

Hinc gratiam principium esse actus meritorij infertur.

Gratia iustitia supernaturalis est. Colligitur ex D. Paul ad Roma. 3. iustitia Dei per fidem, &c Et iustus ex fide viuit. hoc est, iustitia, qua apud Deum iusti, & grati sumus.

CONCLVSIO.

Gratia immediatius subijcitur in voluntate, & perficit illam, quam animæ essentiam. Probatur conclusio nonnullis argumentis. Primò virtutes, & earum habitus ponuntur; vt facilius potentiæ operentur (earum enim, & non essentiæ est operari: vt ex secunda animaduersione constat) & gratia est virtus: vt ex sup. dictis patet, & est habitus, vt ex appen. 1. animaduersionis colligitur: ergo necessario immediatè perficiet voluntatem, & non animæ essentiam. Secundò gratia, & charitas sunt vnus, & idem habitus, vt in primo ar. demonstratum est, & charitas est in voluntate: vt oēs concedunt, & fides ipsa docet, ergo, & gratia erit immedia tè in voluntate. Hæc duo argumenta confirmantur ex. 1. & 2 animaduersione Tertiò, quia actus meritorius est actus elicitus, aut imperatus à sola voluntate, & gratia principium illius actus est, ut habetur in 3. animaduersione atque ita erit immediatè in voluntate, & illam perficiet, vt in 2. animaduersione continetur. Quartò quia gratia, & peccatum opponuntur, sicut iustitia; & iniustitia; nam gratia iustitia est, ut in 4. animaduersione docetur. Et cum peccatum sit in voluntate, erit quoque gratia in voluntate: quoniam opposita circa idem subiectum versantur. Quintò, quia de sententia Thomistarum, gratia, & peccatum opponuntur sicut habitus, & priuatio, inter quæ non datur medium, & peccatum est in voluntate: ergo, & gratia. Impossibile enim est habitum, & priuationem esse circa diuersa subiecta. Nam, ut ridiculus esset, qui affirmaret cæcitatem esse in oculis, & visum in auribus: ita qui diceret, peccatum, quod est priuatio gratiæ de sententia illorum, esse in voluntate immediatè; gratiam verò minimè. Sextò, quia cū gratia sit dispositio ad gloriam, & gloria sit in poten-

Appen. 1
2 Animad.
3. Animad.
Sap. 14
Appen
4 Animad
Ad Ro. 3
Ad R

volitionem. Sunt tamen prius notanda, quædam fundamenta, eruditione plena. *Vega. c. 3 propè finem ubi suprà*

Inter agentia creata, quæ agunt à proposito: vt sunt artifices, & Deum summum omnium opificem, quando ad extra operantur, hoc intereſt, quòd in agentibus creatis alia eſt potentia volendi à potentia exequendi, quod volitum eſt. Artifex enim per voluntatem vult. v. g. domum extruere: exéquitur tamen per motum manuum volitionem. In Deo autem non eſt alia potentia volendi, & exequendi. Cùm primùm enim vult aliquem effectum, ſtatim eſt in rerum natura ipſe effectus. Quoniam inter actum voluntatis Dei, & effectū, nulla eſt actio media, qualis eſt in agentibus liberis, ſiue per voluntatem Colligitur hoc fundamentum ex diuina ſcriptura dicente. Dixit Deus. Fiat lux, & facta eſt lux. Et alibi, ipſe dixit, & facta ſunt. Item omnia, quæcunque voluit, fecit, &c. Et ratio eſt; quia omne agens exequitur ſuam actionem per aliquam potentiam, ſibi propriam, & in Deo nulla eſt potentia executiua ad extra, præter voluntatem; ergo operatur ſuum effectum ad extra per ſolam propriam voluntatem. *1. Fund.* *Gen 1.* *Pſal. 148* *Pſal. 113*

Hinc, quotieſcunque in diuina ſcriptura apud Theologos dicitur, Deum mouere, creare, concurrere, cauſare, præſtare auxilium creaturis, vel aliud ad extra operari, nihil aliud intelligendum eſt, quàm Deum velle talem effectum. Et ratio ex proximè dictis eſt; quia velle Dei eſt ſuum efficere. *Appen. 1*

Hinc, auxilium diuinum in generali, vel Deum alicui creaturæ auxiliari, eſt gratuitus Dei concurſus cum creatura ad aliquem effectum producendum, id eſt, Deum velle, quòd aliqua creatura, producat talem effectum. Nam cùm in Deo nulla ſit actio ad extra præter eius volitionem, eius auxilium erit tantùm eius volitio alicuius effectus. *Appen. 2*

Auxilium Dei eſt duplex. Generale vnum. Alterum ſpeciale, quæ bifariam differunt. Primò ex parte effectus; quia generale eſt voluntatis diuinæ concurſus, ſiue volitio diuina, qua vult Deus; vt creatura producat actiones naturales (id eſt non meritorias) quarum finis eſt naturalis. Speciale autem eſt volitio diuina, qua vult; vt creatura aliqua producat actiones ſupernaturales; quarum finis eſt ſupernaturalis, nempè, aſſecutio beatitudinis. Cuius generis ſunt actiones meritoriæ exiſtentium in gratia, vel quæ ſunt diſpoſitiones ad conſequendam gratiam: vt eſt pœnitentia. Secundo diſtinguuntur ex parte Dei; quoniam auxilium generale nemini vnquàm, niſi miraculosè à Deo negatur: ſpeciale verò ad *2. Funda.*

actus meritorios, vt ad pœnitendum, multis citra miraculum denegatur; vt Pharaoni, quando fuit cor eius induratum. Et
Exod. 10 *Mat.* 27. Iudæ, quando laqueo se suspendit.
Appen. 3. Hinc denegatio auxilij specialis, nihil aliud fuit; quàm Deum nō habuisse volitionem; vt dictos suorum peccatorum pœniteret, quemadmodum voluit, vt B. Petrum pœniteret. Et ideò dicitur specialis, quando citra miraculum vni conceditur, & alteri denegatur.

3. *Funda.* Subtractio auxilij specialis ad pœnitendum necessarij est pœna peccati. Ratio est; quia ex eo, quòd aliquis abutitur generali auxilio, ad benè moraliter operandum, subtrahitur illi auxilium speciale ad conuersionem necessarium. Ideoque illi imputatur; quia fuit volita subtractio in sua causa. Quod testatur D. Paul. ad Rom. 1. vbi de gentibus ait. Qui cùm Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, &c. Propterea tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt facerent ea, quæ non conueniunt.
Ad Roma. c. 1.

4. *Fund.* In iustificatione impij, siue peccatoris aliqua Deus se solo sine nobis operatur in nobis; vt prædestinatio ad gloriam, inspiratio ad bonum, &c De quibus Apocal. 3. Ego sto ad ostium & pulso. Quæ nobis non imputantur; quia respectu illorum merè passiuè nos habemus: sicut dæmonis tentatio est ab ipso sine nobis. Suggestio enim quę est tentationis initium, nobis non imputatur; immò cedit in meritum, si cùm primum incipit, reijciatur. Aliqua autem operatur Deus nobiscum, vt est actus pœnitendi, qui est vltima dispositio ad gratiam. Est autem hoc funda. in concil. Arausic 2. can. 20. breuissimè definitum, vbi ita scribitur. Multa in homine bona fiunt, quæ non facit homo, huiusmodi autē est iustificationis initium, quod vocatur gratia præueniens, aut excitans. Sumpta igitur gratia pro auxilio Dei speciali, & non prout significat qualitatem inhærentē, quæ etiā operans dici potest; vt facit nos formaliter Deo gratos, & cooperās: vt nobiscum ad opera bona cōcurrit; qm̄ inclinat nos ad meritoriè operādum, est adhùc sub iudice lis, vt diximus, quādo operās, & quādo cooperās esse dicatur.
Apoc. 3.

CONCLVSIO I.

Gratia operās non est auxilium diuinū ad opera tantū interiora. Et ratio à definitione gratiæ operantis, quam ponit D. Aug. est, quoniam cùm gratia sit auxilium diuinum, quo Deus operatur aliquē effectū sine nobis; & pœnitentia sit opus interius, quod non producitur sine nobis; quia est effectus liberi arbitrij (qui enim creauit te sine te, non iustificabit te sine te)
D. Aug.

proficiò

profectò non dicetur gratia operans respectu cuiuscunque actus interioris; vt autores primæ opinionis arbitrantur.

CONCLVSIO II.

Neque est gratia operans auxilium diuinum, quo homo primo, mouetur ad volendum finem Hanc conclusionem contra secúdam opinionem defendit Vega. c. 5. vbi sup. propè finem. Et ratio, præter, illius argumenta, est: quia intentio ista, volo recedere à peccato, & Deo inseruire, est dispositio immediata ad gratiam, quoniam est prima pars pœnitentiæ, & est a nobis, mediante auxilio diuino: ergo non est solùm à gratia operante, per quam Deus in nobis sine nobis operatur. *Vega ubi sup.*

CONCLVSIO III.

Gratia operans, & cooperans solùm, sicut auxilium, excitans, siue præueniens, & auxilium adiuuans, siue concomitans distinguntur. Probatur exemplo B. Pauli. Act. 9. Nam primò obiurgatione illa; Saule, Saule, quid me persequeris? Et Luce, quæ circumfulsit, & eum de cœlo, & in terram prostrauit, excitatus est: vt ad Christum conuerteretur. Et ita vocatio ista, in qua Paulus nihil operatus est: sed solus Deus, dicitur gratia præueniens, & operans. Secundo autem est misericorditer adiutus: vt vocationi suæ obediret, & diceret. Domine, quid me vis facere? Ecce conuersionem per auxilium cooperans, & adiuuans. Nam adiutus Paulus diuina volitione, elicuit prædictum actum Domine, quid me vis facere? quæ quidem fuit vera conuersio elicita à libero arbitrio Pauli, & à gratia cooperante, id est, à speciali Dei auxilio. *Act. 9.*

Hinc gratia operans erit auxilium præueniens, in quo nos habemus merè passiuè; vt vocatio peccatoris, quæ, vt suprà diximus fit varijs modis, vel per terrores, & visiones, vt Nabuch. Vel per flagella, vt Pharaoni: gratia autem cooperans erit auxilium, idest, volitio concomitans omnes nostras bonas operationes, de qua scriptum est. Sine me nihil potestis facere. *Appen. 4* *Ioan. 15*

Secunda diffic. De diuisione gratiæ in præuenientem, & subsequentem?

Reuoca primum in memoriã, gratiam sumi, vel pro auxilio speciali, quod non est qualitas positiua in homine, sed solũ est volitio diuina, & dicitur gratia, eò quòd gratis, & indebitè datur, vel secundo pro gratia habituali, quæ est celebris apud Alex. & S. Tho locis citatis diuisio, de qua hactenus mentionẽ fecimus. Et respõd. huic difficultati per sequentes propositiones. *Alex. Alen. ubi su prà m. 3. S. Tho. q. 110. & 111. art. 2. & alij u. i sup.*

Prima Propositio.

Si gratia pro habitu gratũ faciente accipiatur, eadẽ numero

Vega lib. 6. c. 6. in cõc. Trid. sess. 6. c. 5 præueniens, & subsequens: diuersis tamen respectibus nominatur. Dicitur enim præueniens, quatenus hominem sanat, & iustificat, & quatenus ad operandum inclinat, subsequens appellatur. Probatur hæc propositio ex Psal. 58 Misericordia eius
Psal. 58. præueniet me, & rursus Psal. 22 Misericordia tua subsequetur
Psal. 22. me. hinc sic colligo rationem Misericordia Dei est vna numero, & eadem vocatur gratia præueniens, & subsequens; ergo vtraque est vna numero, scilicet, vnicus habitus pro qua quidem obtinenda orat ecclesia dicens. Tua nos, Domine, gratia semper præueniat, & sequatur, &c. Et animaduerte, quòd cùm sint varij gratiæ effectus (vt infrà dicetur) ita se ad inuicem habent, vt prior respectu subsequentis semper dicatur gratia præueniens, & posterior subsequens

Secunda Propositio.

Gratia pro auxilio speciali sumpta etiam in gratiam præuenientem, & subsequentem diuiditur. Hæc propositio confirmatur ex concilio Trident. sess. 6. cap. 5. vbi, inspiratio, Dei que vocatio gratia præueniens nominatur.

Tertia Propositio.

Gratia præueniens est omne illud, quo misericorditer peccatores ad iustitiam pertrahuntur, hæcque est gratiæ præuenientis definitio. Et pertrahuntur aliquando aduersus: vt Na-
Dani. 4. buchodonosor, Et Dauid quando per Nathan comminatius
2. Re. 12 est illi, dicens. Non recedet gladius de domo tua, &c. Et Eze-
Isai. 38. chias per Isaiam. Aliquando etiam prosperis, vt habetur in
Psal. 48. Psalm Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei, & talis confessio non reprobatur.

Quarta Propositio.

Gratia præueniens alia excitans, alia adiuuans. Hæc propositio expresse habetur in eodem cap 5 sess. 6. concil. Tridẽt. nomine gratiæ excitantis intelliguntur, quæ à solo Deo in nobis efficiuntur; vt pœnitere velimus. Gratia verò adiuuans est concursus diuinus, quo adiuuamur ad fidem, spem, dilectionem, & pœnitentiam eliciendam, quæ omnia sunt immediatæ dispositiones ad iustificationem. Et hic concursus est volitio diuina, qua Deus vult nos elicere tales actus, qui sint immediata dispositio ad gratiam: vt credere, sperare, diligere, & pœnitere, sicut oportet ad iustificationem. Et licet tale auxilium, siue discursus, non sit in potestate hominis: est tamen in eius potestate, tale auxilium bonis operibus moralibus à Deo impetrare. Quæ quidem opera moraliter bona possunt fieri ex viribus naturæ, & auxilio generali ipsius

Dei,

Dei, quod nemini vnquàm denegatur. Hoc enim est quod Daniel Nabuch Regi consuluit dicens. Rex consilium meum placeat tibi,& peccata tua eleemosynis redime. *Dani. 4.*

DVBIVM. *Dub. 1.*

Quomodo gratia excitans,& adiuuans distinguntur.

Respondeo; non vno tantùmmodo, sed multis inter se differunt. Primò ex parte causæ efficientis: quia operationes gratiæ excitantis fiunt à Deo sine nobis; operationes verò causæ adiuuantis, vt sufficienter pœnitere, sunt à Deo simul, & à libero arbitrio nostro. Aliter enim non essent meritoriæ. Secundò, quia vtraque gratia semper requiritur ad impij, scilicet, infidelis iustificationem; non tamen ad iustificationem peccatoris, idest, fidelis. Patet exemplo B. Pauli, qui vt crederet, fuit increpatus. Saule, Saule, &c. & illustratus. Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Et ratio est, quia illustratio est gratia excitans, & impius, nisi illustraretur, non posset conuerti; fidelis autem, cùm iam sit illustratus per fidem, potest subito odio habere peccata, cùm sit con scius gehennæ, & gloriæ, &c. Atque ita non semper ad iustificationem peccatoris requiritur gratia excitans, cùm sit satis sola adiuuans. Tertiò quia gratia adiuuans non semper sortitur suum effectum: vt patet in Pharaone. Et prouerb. 1. vocaui, & renuistis: adiuuans autem nunquàm frustratur, sed semper suum sortitur effectum. Et ratio est; quia gratia excitans est voluntas signi, quæ est impedibilis; vt apud Matth. Quoties volui congregare, &c. & noluisti. Gratia autem adiuuans est voluntas beneplaciti Dei, quę impediri non potest. Iuxta illud. Et quis resistet tibi? Quartò differunt; quia multi, quibus Deus maiorem gratiam excitantem confert, deteriùs conuertuntur, vt patet in Pharaone, qui deterius fuit conuersus, quam Dauid, quem Deus mitius flagellauit Et illud reprobationis: hoc autem prædestinationis est signum. Secus autem est de gratia adiuuante: nam illi perfectiùs conuertuntur, qui bus Deus maiorem gratiam adiuuantem impartitur; vt patet exemplo Petri, & Pauli, & Magdalenæ Et ratio est, quia isti mouentur efficacius à Dea per voluntatem beneplaciti: alij verò per solam signi voluntatem mouentur Quintò, quia gratię excitans præcedit tempore iustificationem. Non enim cũ primũ quis vocatur, conuertitur, vt constat exemplo Dauidis, & Pauli, qui posteriùs tẽpore ab increpatione fuerunt conuersi: at verò gratia adiuuans natura præcedit, nõ tempore nostrã iustificationem, & conuersionem. Vltimò, quia gratia adiu-

Vega ubi sup. à c. 5. usque ad 9. *Actor. 9.* *Prou. 1.* *Mat. 23.* *Psal. 75.*

uans est entitas increata, scilicet, volitio diuina, qua Deus vult aliquem sufficienter pœnitere, vt modò diximus: gratia autem excitans est entitas creata, scilicet, increpatio in Paulo, & in Pharaone flagella.

DVBIVM II.

Quidnam est Gratia subsequens?

CONCLVSIO.

Est auxilium speciale ad perseuerandum in amicitia Dei.
D. *Aug.* Probatur autoritate D. August. dicentis. Præuenit, vt sanemur, subsequitur, vt sanati vegetemur. Et in oratione, tua nos domine gratia, &c. habetur: ac bonis operibus iugiter pręstet esse intentus.

Tertia diffic. De diuisione Gratiæ in gratum facientem, & gratis datam?

Alex. Alen. q. 63 S. Tho q. 111. art. 1. q. 1. & 5. & alij vbi sup. Iam multa hactenus de hac diuisione diximus, ex quibus licet colligere, quomodo istæ duæ gratię distinguantur. Nam primò differunt penes quidditatem, quoniam gratia gratum faciens est qualitas positiua, per quam homo fit Deo gratus, & est ad vitam æternam acceptus: gratia verò gratis data non est qualitas positiua, sed donum, & pactum diuinum de concurrendo cum aliquo ad opera supernaturalia. Secundò penes finem: nam prima est ad propriam vtilitatem: secunda
1. Cor. 12 verò ad vtilitatem Ecclesiæ. 1. Corinth. 12. vnicuiquè datur manifestatio spiritus ad vtilitatem, scilicet, ecclesię. Tertiò, quia prima non est composibilis cum peccato. Nullus enim nisi purgetur à vitijs, potest gratiam Dei accipere; vt
B. Chrys. docet B. Chrysost. & refertur de pœn. dist. 1. c. non potest. Et de consecra. dist. 4. cap. non potest: secunda verò potest cum mor
Ioan. 11. tali peccato existere. Caiphas enim pessimus prophetauit. Et Balaam donum quoque prophetiæ habuit. Vltimò, quia prima non amittitur sine culpa: immò ad incrementum meriti plerumque potest amitti. Lege D. Greg. lib. 1. moral. cap. vltimo, & penult.

QVÆSTIO III.

De causa Gratiæ.

Alex. Alen. q. 61 m. 5. S. Tho. q. 112. Ad maiorem explicationem huius quæstionis nota, quæ sequuntur. Causa efficiens est; quæ in subiecto aliquid ad introductionem formæ operatur. Patet inductione cæterarum causarum: quia materia solùm se habet passiuè, finis mouet efficientem, forma dat esse subiecto, vel substantiale,
1. Nota. si sit substantialis, vel accidentale, si sit accidens. Causa effi-
2. Nota. ciens, vel est principalis, quæ operatur per propriam formam, & reddit

& reddit sibi simile passum: vel est minus principalis, quæ non intendit asimilare sibi passum: sed principali causa. Quod quidem est verissimum, non solùm in causis naturalibus: vt in igne, quando agit in lignum: verùm etiam in moralibus, quæ per intellectum, & voluntatem operantur, vt artifex v. g. scribens reddit papyrum sibi similem imprimendo in ea characteres, similes notitijs, quas in mente habet. Et calamus cùm sit causa minùs principalis, reddit similem papyrum non sibi: sed scribenti.

Hinc maxima illa physica (Omne agens asimilat sibi passum) est de causa efficienti principali intelligenda. Appen.

Nullus effectus in vniuersum est sua causa principali perfectior; quia recipit esse ab illa, & reddit effectum sibi similem: non autem perfectiorem. 3. Nota.

Causa efficiens minùs principalis est quadruplex. Vna instrumentalis, per cuius actionem agens principale transmittit effectum in passum: vt est calamus respectu scribentis, cuius actio est tactus. Altera est ministerialis, quæ applicat actiua pasiuis, vt qui applicat igni ligna. Tertia est meritoria, quæ obsequijs, & precibus mouet efficientem ad operandum. Quarta est dispositiua, siue disponens, quę pręparat subiectum, vt posit formam recipere: vt calor excitat lignum ad formam ignis introducendam. Inter has quatuor causas, sola prima est instrumentalis, quia sola illa attingit, & producit effectum causæ principalis immediatè: vt patet exemplo calami; reliquę verò efficiunt quasdam dispositiones, tanquàm effectus priores, destinatos ad effectus posteriores. 4. Nota.

Per gratiam efficitur homo Deo similis. Et ratio est; quia per gratiam efficitur homo filius Dei adoptiuus, quæ adoptio nihil aliud est, quàm promissio vitæ æternæ: vt homo in visione diuinæ essentiæ beatificetur. Quod docuit D. Petrus dicẽs. Maxima, & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ consortes naturæ. 5. Nota. 2. Pet. c. 1

Prima diffic. An solus Deus sit causa efficiens gratiæ?

Lege S. Thom art. 1. vbi suprà, & q. de causalitate gratiæ in Floribus quarti in tract. de sacramentis in genere.

CONCLVSIO I.

Solus Deus est causa efficiens principalis gratiæ. Et ratio est; quia causa principalis est, quæ reddit sibi similem effectum; vt constat ex secundo nota. & Deus per gratiam reddit hominem sibi similem: vt in quinto nota. patet. Et confirmatur,

Mat. c.9 matur, quia solius Dei est remittere peccata. Matth 9 Et infusio gratiæ remissio peccati est;

CONCLVSIO II.

Sunt, præter Deum, aliæ minus principales gratię causæ. Nam Christus, quatenus homo est, causa meritoria dicitur gratiæ, quæ ad efficientem reducitur, & sacramentum est causa instrumentalis, & sacerdos administrans. Lege flores quarti citatos, & concil. Trid. sess. 6 cap. 7.

Secunda diffic. Vtrùm ex parte hominis requiratur aliqua dispositio, siue præparatio ad gratiam?

Alex. A-lē. S.Th. art. 2. & alij ubi supra. Sensus tituli est scilicet, An possit homo iustificari absque eo, quòd conuertatur in Deum per aliquem actum amoris, vel quid simile, quo anima illius ad gratiam præparetur.

Capreol. Palu. Hispalens. Explicata causa efficienti gratiæ, nunc dispositiua eius causa tractatur. Fuerunt duæ opiniones de hac re. Vna Capreoli, Paludani, & Hispalensis, affirmantium, gratiam nunquàm, etiam paruulis dari sine aliqua præuia dispositione, quam in baptizatis dicebant esse characterem, & in sanctificatis in vtero qualitatem quandam, quam ornatum appellabant. Quæ opinio iam est in exilium relegata. Altera opinio est Scoti in

Scot. in 3.d.19. 3. distinct 19. asserentis, nulla præuia dispositione, dari paruulis gratiam.

CONCLVSIO I.

Gratia paruulis absque nulla prȩuia dispositione: sed solùm habita ratione ad passionem Christi Iesu datur. Hæc conclusio est definita in cap. maiores, de bapt. & eius effect. Et ratio est; quia sicut originale peccatum sine præuio aliquo voluntaris actu; sed per solum Adæ demeritum contrahitur, ita etiam absquè actu voluntatis in Deum, sed per solum Christi meritum delebitur. Quod apertissimè docuit D. Paul. a

Ad Roma. c.5. Rom. 5. dicens. Si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei, & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit, &c.

CONCLVSIO II.

Gratia adultis nunquàm sine prȩuio aliquo actu conuersionis in Deum conceditur. Patet Ioelis. 1. conuertimini ad

Ioelis. 1. me, & ego conuertar ad vos. Vnde adultus, quàmuis nunquàm peccauerit, iustificari non poterit, nisi per proprium motum in Deum conuertantur. Ratione confirmatur: nam, vt adulti per proprium voluntatis motum à Deo auertuntur, ita non possunt, nisi per proprium voluntatis actum, in Deum conuerti. Per quascunq, enim causas res nascitur, per easdē dissoluitur.

soluitur. Et ideo Christus, antequam sanaret paraliticum, interrogauit illum. Vis sanus fieri? Qui respondit, hominem nō habeo: quia sicut per voluntatem peccamus, debemus per voluntatem sanari. Fuit conclusio hęc definita c. maiores, citato. Et denuo in concil Trid. sess. 6. in decreto de iustificatione c. 6. & can. 9. fuit expresse sub anathemate definita. Ioan 15.

Hinc, confutatur error Lutheranorum, qui affirmabant impium sola fide iustificari, ita vt nihil aliud requiratur, quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur. Hæresis.

CONCLVSIO III.

Actus, quo homo ad gratiam disponitur, à libero arbitrio, & ab speciali Dei auxilio est. Nam diuina scriptura loquens in persona peccatoris inquit. Conuerte nos Dn̄e, & conuertemur. Et loā. 6. omnis, qui audit à patre, & didicit, venit ad me. Vnde nullus venit ad Christum per fidem, & dilectionem, nisi priùs à patre vocetur, & ab eo per auxilium speciale discat. Et ratione confirmatur: quia cùm peccator, ascendens à peccato ad gratiam, moueatur, mouebitur à Deo adiuuante. Nam omne, quod mouetur, ab alio, & non à seipso mouetur. Est etiam expressè definita in concil. Trid. c. 5. vbi supra. Trenorū. c. 5. Ioan. 6. Arist. 7. Physic.

Tertia dif. Vtrum faciens, quod in se est, statim detur Gratia?

Speciale auxilium Dei adiuuans nihil aliud est, quàm intentio, & volitio Dei, vt ille cuius cor ad pęnitentiam mouet, gratiam consequatur. Probatur ex D. Paul. ad Rom. 9. dicente. Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: quasi diceret. Tam prædestinatio, quàm eius effectus, nempè, vltima dispositio ad gratiam, non est volentis præparari, aut præparantis se: sed solius Dei miserentis. *Al. Alē. ar. 3. et 4 S. Thom. art 3 & alij vbi supra.* *Nota.*

Hinc potest contingere, vt sint duo, qui intensiuè, & extensiuè de peccatis æqualiter doleant, & vnus, & non alter eorū, gratiam consequatur: vt patet Sauli, & Dauidis exemplo. *Ad Rom. Appen. 1*

Hinc, ꝙ vnus tunc, & non alter gratiam consequatur, non erit ex parte hominis pœnitentis: sed ex parte Dei, cuius intentio fuit: vt ille cuius cor moueat, assequeretur gratiam, & non alter. Et hoc est negare vni auxilium speciale ad pœnitendum, & alteri illud condere. *Appen. 2*

CONCLVSIO I.

Faciens totum, quod in se est per liberum arbitrium, cùm generali tantum Dei concursu, non statim gratiam consequitur. v.g. cùm pœnitet offendisse Deum, Deus tamen non adiuuat specialiter eum: quia non ordinauit Deus hunc actum ad gratiam, tunc quamuis faciat totum, quod in se est, per naturam,

turam, non consequetur gratiam. Et ratio est; quia donum gratiæ excedit omnem virtutis humanæ præparationem, iuxta illud. Psal. vanum est vobis ante lucem surgere, idest, ante speciale auxilium, quasi dicat, absque speciali auxilio, siue gratia frustrà est pœnitentia.

Psal. 26.

CONCLVSIO II.

Quando homo adiutus speciali Dei concursu, totum, quod in se est, facit, statim tunc necessariò necessitate non coactionis, sed infallibilitatis consequitur gratiam. Ratio est: quoniã est Dei promissio multis in locis sacræ scripturæ expressa. Conuertimini ad me, &c. Et Ezechiel. In quacunque hora ingemuerit peccator. Et Ioan. 6. omnis, qui audit à patre, & didicit, venit ad me. Et ratio est; quia hæc est voluntas Dei, & est infallibilis, vt D. August. docet, dicens. Per beneficium Dei certissimè liberantur, quicunque liberantur. Hoc est, quando Deus vult liberare aliquem, certissimè, & infallibiliter liberatur. Quia, intentione absoluta, ordinat Deus illum ad gratiam. Quæ quidem intentio, neque frustrari, neque deficere potest.

Ioel 1. Ezechiel. 18. & 33. Io. n. 6. D. Aug.

Hinc, tanquàm de fide tenendum est, statim gratiam cõferri facienti ex diuino auxilio, quod in se est. Cor enim contritum, & humiliatum Deus haud despiciet.

Appen. 3 Psal. 50.

QVÆSTIO IIII.

Vtrum homo possit certo scire se habere gratiam?

Alex. Alen q. 62. m. 7. & in 4. p. q. 26. m. 1. art. 1. S. Tho. q 112. art. 5. alij scholastici dist. 17. lib. 1. S. Bona p. 1. q. 3. Dur. q. 4. Ricar. art. 1. q. 5. Sco. q. 1. art. 1. Gerson 4. p. in opusculo de signis bonis, & malis. Roffensis art. 1. 11. & 12 contra Lutherum. Vega toto lib. 9. super concil. Trid. Soto lib 6. de natura, & gratia à cap. 10 vsque ad finem lib. & in apologia contra Catherinũ. Castro verbo certitudo, & verbo gratia. Olim hęc quæstio erat breuis, & facilis explicatur vt constat apud Alex & S. Tho. qui breuissimè eam absoluerunt: verùm; quia nostra ætate Lutherani totis viribus conati sunt gratiæ certitudinem stabilire, contra illos scripserunt codices amplissimos Roffensis, Vega, Soto, Castro, & alij, quos in principio quæstionis citauimus. Cęterum, vt titulus quæst. rectè intelligatur, explicandum erit prius, quid sit, & quotuplex certitudo. Nomen autem certitudinis denotat firmitatem intellectus in iudicio, quod de re illa facit, cui certitudini contraria est dubitatio, siue intellectus fluctuatio. Quoniam, qui certus est in suo iudicio, tanta firmitate in illo quiescit; vt licet vehementer impellatur, non sit pa-

Castro v. g.

ratus,

ratus, vel modicum ab illo discedere. Et quamuis certitudo propriè conueniat intellectui; nihilominus tamen per quandam similitudinem tribui solet voluntati, & virtuti naturali: quia voluntas sæpè dubia est, & indifferens ad odium alicuius rei, vel amorem, nec magis ad vnam partem, quam ad aliam inclinatur. Cùm autem alteram firmiter elegit partem, tūc dicitur esse certa, & eo certior, quo maiori firmitate partem illā elegit. Quomodo videtur intelligi id, quod B. Paulus ad Roma. ait. Certus sum enim; quia neque mors, neque vita, &c. Dicens se esse certum, suæ voluntatis firmissimam in amore Dei expressit deliberationem. Tanto enim feruore, & tanta firmitate se Deum diligere perhibet: vt illi nulla creatura potens ad diuellendum illum ab amore Dei esse videatur d. Ambros. & B. Hieron. & Chrysost. fautores huius interpretationis Castro vbi supra esse docet. Certitudo dicitur esse triplex. Prima ex parte obiecti fidei catholicæ, cui non potest subesse falsum. Secunda fidei moralis, cui potest subesse falsum; esset tamen stultum ei non assentiri, vt huic, Roma est. Tertia est certitudo experimentalis, quæ est infallibilis, vt huius; ego modò scribo. Ijs potest addi quarta, scilicet coniecturalis certitudo, quæ per argumenta probabilia, siue topica habetur. Et hæc est opinio cum formidine oppositi. Ijs ita prælibatis. Quadrupliciter titulus huius quæstionis potest intelligi iuxta quatuor modos certitudinis positos. Primò. An possit esse certus quis suæ gratiæ certitudine fidei catholicæ, ex parte obiecti, ita quòd, sicut hæc, Deus est trinus, & vnus, est certa ex parte obiecti; ita hæc christianus credens articulis fidei est in gratia, sit vsque adeo certa: vt ei non possit subesse falsum. In hoc sensu defenditur ab hæreticis. Quorum in hac parte duæ sunt hæreses. Et prima asserit omnem hominem iustum esse certum de sua iustificatione certitudine fidei catholicæ. Secunda, quæ affirmat omnem hominem iustum esse obligatum ad certò, & firmiter credendum se per Dei meritum esse gratiam consecutum, in quas hæreses præfati doctores catholici inuehūtur. Secundò potest quæst. intelligi de certitudine ex parte subiecti, scilicet, posse iustos habere certitudinem infallibilem, & experimentalem suæ iustitiæ, cui non possit subesse falsum. Hæc fuit opinio Catherini, & aliorum quorundam catholicorum. Opinabantur enim isti, quòd quamuis ista, christianus est in gratia, non sit de fide, sicut ista verbum est incarnatum; posse tamen christianum aliquem per sua opera interiora, & exteriora habere tantam certitudinem iustitiæ suæ ex parte

Ad Rom. c. 8.

Hæresis.

intellectus, quanta habetur de ista, verbum est incarnatum. Tertiò, quòd possit homo tantam certitudinem moralem suę iustitiæ habere, quantam huius, Roma est. Hâc certitudinem affirmarunt, Vega c. 46. & 47. & Soto in apologia vbi suprà. Quartus sensus tituli, qui ab omnibus Theologis conceditur, est, nempè, posse aliquem habere certitudinem cōiecturalē. i. opinionem suæ iustitiæ. Explicato titulo, restat, vt quæstionē aggrediamur, quæ meritò hunc occupabat locum; quoniam in fine præcedentis quæst. dictum est, Deum, facienti quod in se est, gratiam suam non denegare. Poterit ne ergo gratiæ con cessæ habere certitudinem? Et animaduerte primùm autores secūdi sensus siue opinionis duobus modis à Lutheranis, qui primum sensum hæreticum profitebātur, differre. Primo, quia hæretici opinantur sufficere solam fidem, & non esse necessaria opera; vt aliquis sit suæ iustitiæ certus, catholici verò faten tur opera esse necessaria, ita ꝙ potest aliquis suorum operum & fidei esse conscius, & per consequēs esse suæ gratiæ certus. Secundo, quia hæretici tuētur sub reatu mortali aliquem obli gari ad credendum se esse in gratia, quemadmodum obligatur ad credendum, verbum esse incarnatum: catholici verò pernegant aliquem obligari ad credendum se esse in gratia; posse tamen absque peccato hoc credere existimant.

CONCLVSIO I.

Affirmare esse articulum fidei, quòd aliquis teneatur habere certitudinem suæ iustitiæ, est hæreticum. Probatur primùm apertissimè autoritatibus sacræ scripturæ. Nam Eccl. 9. Ecclesiast. 9. ita legitur. Sunt iusti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo: vtrum amore, an odio di gnus sit? sed omnia, in futurum reseruantur incerta. Et Iob Iob 9. cap. 9 ita habetur. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me, si innocentem ostendero, prauum me comprobabit, etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima. Iob 1. Hinc, sic colligo rationem. Si Iob, quem Deus simplicem, & iustum esse testatus est, suam iustitiam ignorare fatebatur, quomodo aliquis habebit suæ iustitiæ fidem, siue fiduciam uel habere tenebitur? Sun innumeræ aliæ autoritates apud præfatos doctores. Secundò est hæc conclusio definita in con cil. Triden. Sessio. 6. cap. 9. & canone 12. 13. & 14 Tertiò confirmatur ratione: quia cùm fidelis possit aliqua culpa, quam culpabiliter ignorat, laborare, non tenebitur credere se esse in gratia,

gratia, quoniam teneretur credere esse impossibile, laborare aliqua culpa impediente gratiam.

CONCLVSIO II.

Fides huius, ego sum in gratia, non solùm non est necessaria ad iustificationem; sed impedit illam. Probatur vnico exemplo pharisæi Luc. 18. qui, cùm omnia legis præcepta seruasset, solùm propter confidentiam in sua iustitia fuit damnatus. Ait enim textus. Dixit autem, & ad quosdam, qui in se confidebant, tanquàm iusti, & spernabantur cæteros. Tum etiam, & D. Petrus lapsus fuit in trinam negationem, quia nimia confidentia dixit. Si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Vnde fides, siue fiducia propriæ iustitiæ non solùm non est necessaria ad iustificationem: sed impedit illam.

Luc. 18.

Mar. 14.

CONCLVSIO III.

Potest tamen homo iustus habere infallibilem suæ gratiæ certitudinem per diuinam, & specialem reuelationem. Et ratio est: quia nemo dubitat, posse Deum, cui maluerit, hoc reuelare, & eum certum de sua iustitia reddere. vt sanctissimæ Virgini fuit reuelatum, dicente angelo. Aue gratia plena, Dominus tecum, &c. Et Nathanaeli: de quo dixit Dominus Ecce verè Israelita, in quo dolus non est. Et Magdalenæ, de qua dixit Christus. Remittuntur ei peccata multa, &c. Vade in pace. Fuit etiam omnibus apostolis, & nonnulis alijs sanctis facta hæc reuelatio.

Luc. 1 *c.*
Iac. 1.
Luc. 7.

CONCLVSIO IIII.

Affirmare aliquem, quantumcunq; fidelem, & iustum, atq; nullius peccati conscium, citra diuinam reuelationem posse habere tantam certitudinem suæ iustitię, quanta habetur propositionum fidei catholicæ, cui non potest subesse falsum, licet non sit fidei catholicæ certitudo, hæreticum planè est. Probatur Eccl. 5. de propitiato peccato, noli esse sine metu. Quem locum Nicol. Lyran. explicat etiam de remissione peccatorum, quorum egimus pœnitentiam. Non enim de illis debemus esse securi; quia nescimus, fuerit ne pœnitentia sufficiens, an non? Est etiam definita in concil. Trid. sess. 6. sub his verbis. Quilibet de sua gratia formidare, ac timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se Dei gratiam esse consecutum. Erat etiam ante concil. conclusio de fide. Ait enim beatus Paul. 1. ad Cor. 4. nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: perinde acsi diceret. Non sequitur, nullius peccati sum conscius:

S. Thom. de verit. q 24 *ar.* 9. *Cano. de locis lib* 6. *c.* 3
Eccl. 5.
Nic. Lyr.
1. *ad* 4.

conscius: ergo sum in gratia Dei. Lege super hunc locum B. Ambro.& D.Chrysost.homil.11.super epist.1.ad Cor. qui dicunt,non propter se hæc dixisse B.Paul.sed propter alios,scilicet,in persona cuiuscunque iusti,non confirmati in gratia.Vltimo confirmatur ratione ista,ego sum in gratia,pendet ex sola voluntate diuina acceptante nostram pœnitentiam: voluntas autẽ Dei nemini est nota, nisi per reuelationẽ: quare neq; eius effectus,scilicet,creaturã esse illi gratã. Hæc conclusio est contra Catherinum,& alios quosdam catholicos, quos quidem post concil.Trid.credendum est,Palonidiam cantasse.

D.Amb. D.Chrys.

CONCLVSIO V.

Temerarium est, & fortassis error affirmare,posse aliquem citra reuelationem habere certitudinem moralem suæ gratiæ, & iustitiæ. Et ratio est, quia certitudo moralis excludit omnem formidinem, & scriptura sacra multis in locis apertissimè docet virum iustum debere semper pauidum esse, & cùm metu, & timore operari. Iob. verebar omnia opera mea, sciens, quod non parceres delinquenti. Et Prouerb 20. Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato, Et.c 28.beatus vir, qui semper est pauidus. Tum etiam quia id, quod est moraliter certum,absque vlla hæsitatione,potest iuramento confirmari, & nemo potest iuramento confirmare se iustum esse.Hæc est contra Vegam,& Sotum.

Iob.9. Prou.20 & 28.

Hinc vir iustus non poterit esse tam certus de sua gratia,ac est certus, se esse baptizatum:nam,vt sit certus se esse baptizatum,satis est intentio ministri conferentis sacramentum, de qua nullam habet rationabilem dubitandi, aut formidandi causam:at verò vt certus sit de sua gratia,debet certus esse, se carere omni peccato ex ignorantia, & remissionem peccatorum accepisse,& Deo placere,& omnia eius præcepta rectè impleuisse, quæ citra reuelationem cognoscere potest nemo.

Append.

CONCLVSIO VI.

Vir iustus potest nihilominus certitudinem coniecturalẽ,siue ex coniecturis suæ gratiæ habere. Et ratio est; quia cum vita hęc in periculis versetur, via in exilio, finis in dubio, vt D.Aug.& experientia docent, pro solatio nostræ peregrinationis Spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro, ꝙ sumus filij Dei. Sunt autem testimonia, & signa, siue coniecturæ multæ,& variæ in sacris literis, ex quibus colligitur dicta certitudo; sed cum timore,& tremore, & metu, formidineque. Vt est illud Isaię testimonium.Erit opus iustitiæ pax, &c. Et illud Si impiuș egerit pęnitentiam, &c. Et illud. Cor conti-

D. Aug. in soliloquio. Ad Ro.8 Isaiæ.32 Ezech 18 Psal 50. & 31.

contritum, &c. Et illud. Dixi confitebor aduersum, &c. Et tu remisisti. Et illa, quæ 1. Corint. 13. a D. Paul. recensentur, vbi ait. Charitas benigna est,&c. & ad Galath 5. fructus autem spiritus, &c. de quibus signis copiosissimè disputat magister Vega lib. citato adducens multorum sanctorum patrum autoritates, & omnium theologorum testimonia, quorum est communis sententia, quæ in hac vltima conclusione continetur. 1. Cor. 13. Ad Gal 5.

Quæ omnia, amice lector, attentissimè erant legenda, non tam ad publicas conciones, vel disputationes habendas, quã ad nos ipsos discutiendos, & videndum. Sit ne in nobis aliquod iustitiæ vestigium? Opera enim nostra testimonium perhibent de nobis, iuxta illud. A fructibus eorum cognoscetis eos. Ex quibus opinionem, & non fidem catholicam, aut moralem nostræ iustitię poterimus habere. Et ratio est; quia dicta charitatis signa sunt æquiuoca: nam possunt etiam à sola virtute morali proficisci; vt extant innumera gesta Socratis, & aliorum philosophorum moralium his virtutibus plena. Matth. 7

Hinc confutantur duæ hæreses in principio quæst. positę, quæ omnium ferè vitiorum parentes, & proximę causę agnoscuntur. Nam lutherani sua falsa, & pestilentissima certitudine auocant suos auditores ab exercitio omnium bonorum operum, & laxant concupiscentię habenas: vt illam quocunque voluerit, abire sinant Quia per fidem solam iustificari se putant, & per illam se certos esse de sua salute credunt Quid? quòd nihil Deo magis iniuriosum esse potest, quàm affirmare illum recipere in suam amicitiam fures, sicarios, parricidas, adulteros, & quoscunque alios flagitiosos, & scelestissimos homines, & habitare in illis, & multa illis spiritualia dona concedere, dum modò in illis firma, fixaque fides permaneat. Castrum verbo fides hęresi 2. contra hęreses lege. Heresis S Tho. ar 5 ad 2 vbi sup. & in p p. q 87. ar. 2. ad 1. Sco. in 3. dist. 23 q. vnica.

Prima diffic. Potest ne aliquis habere suæ fidei certitudinem?

Quoniam hęretici ex certitudine fidei malè gratiæ certitudinem colligebant, oportet modò hanc difficultatem explicare. Duplex autem est modus grauissimorum doctorum asserentium certitudinem de fide infusa. Lege omninò Vega vbi sup. & cap. 15. eiusdem lib. Caiet ar. 5 citato. Scot in apol. contra Cathern. cap 5

CONCLVSIO I.

Potest quilibet Christianus suæ fidei actualis, & habitualis acquisitę habere experimentalem certitudinem. Et ratio est; quia habet experientiam huius actus, scilicet, credo, quicquid ecclesia Romana credit. Experiturque simul se sine resistentia, Vega c. 1. 9 citat cap. 3.

&

& delectabiliter, huiusmodi actum elicere.

CONCLVSIO II.

Nullus Christianus certitudine, cui non potest subesse falsum, est certus se fidem infusam habere. Et ratio est, quia fides infusa non infunditur nisi in baptismo, vel extrà, simul cum gratia, & cùm non sit hæc de fide, ego sum baptizatus, vel ego sum in gratia, neque erit de fide; quòd ego habeam fidem infusam. quoniam hęc, ego habeo fidem infusam, neque est reuelata, neque sequitur ex reuelatis. Et quod Caiet. & alij affirmant istam, christianus habet fidem infusam, ita esse de fide, sicut est ista, verbum est incarnatum, est intelligendum in generali de quocunque fidei baptizato, non tamē de aliquo in particulari: quia nulla particularis, vt ista, ego habeo fidem infusam, est de fide. Non enim est reuelata, neque sequitur ex reuelatis; sed est certa, propter experientiam fidei actualis, & acquisitæ. Nūnquam enim fuit mihi euidēs, quòd fuerim baptizatus, vel quod fuerim in gratia: quæ quidem fuerunt simul quando infunditur gratia: vt ex capitu. 7. sess. 6. in concil. Tridentino constat

Concil. Trid sess. 6. c. 7.

CONCLVSIO III.

Potest nihilominus aliquis christianus habere suæ fidei infusæ moralem fidem, cui stultum esset non assentiri. Et ratio est, propterea quòd habet fidem moralem, quod sit baptizatus, & in baptismo secundum veritatem catholicam recipiunt omnes fideles fidem infusam, quàm nullus, nisi per peccatum infidelitatis amittit.

Al. Alex. p 3 q. 65 Vega vbi supra. cap. 34.

Secunda diffic. Vtrùm possit aliquis certitudinem fidei, aut moralem suæ spei habere.

Hæc etiam diffic contra lutheranos tractatur, qui sicut ex certitudine fidei sine operibus, ita etiam ex certitudine spei, siue fiduciæ, gratiæ certitudinem falsissimè, & ineptissimè, ut solent colligebant. Spes, vel sumitur pro habitu supernaturali infuso, inclinante nos ad expectandam gloriam, & hæc ab omnibus theologis definitur. Virtus diuinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis, & æternę vitæ bona expectantur. Vel sumitur secundò pro actu elicito, quo gloriam ipsam expectamus, quæ diffinitur. Certa expectatio futuræ beatitudinis ex meritis, & gratia proueniens. Fiducia autem est spes, aut infirmitas, siue robur ipsius spei, per quā volumus aliquod bonum arduum, nobis possibile, quod non pusillanimis, sed magnanimis contingit.

Canno contra hæreticos verbo fiducia, & verb. fides Hare. 4.

Nota. S. Th. 2. 2 q. 18. a. 4. & 129 6

CON-

CONCLVSIO I.

Quilibet Christianus suæ spei actualis potest esse certus. Et ratio est; quia quilibet est sui actûs conscius.

CONCLVSIO II.

Non potest suæ habitualis spei infusæ certus esse. Et ratio est; quia spes infunditur in baptismo, & non est infailibiliter certum, nos esse baptizatos. Potuit enim deesse ministri baptizandi intentio.

CONCLVSIO III.

Bonis actibus nostræ spei certitudinem augere possumus. 1. Joan. 5. si cor nostrum non repræhendit nos, fiduciam habemus ad Deum. Et Psalm. 4. sacrificate sacrificium iustitiæ, sperate in Domino. Et ratio est; quia Christus, cui, vt est redemptor, & confidendum, &, vt est legislator obediendum, maximè à nobis postulat bonorum operum exercitationem, & mandatorum Dei obseruantiam, vt spes nostra multò maior, & robustior efficiatur. 1. Ioã 3. Psal. 4. Cõc. Trident. sess. 6. c. 16.

CONCLVSIO IIII.

Spes nostra ex parte Dei promittentis certa, & infallibilis est. Probatur ad Roma. 5. Spes autem non confundit, ac si dicat. Non deficient promissa diuina: ita vt expectantes in ipso erubescamus Vnde Dauid. In te Domine speraui, non confundar in æternum Et alibi Non erubescam, quoniam speraui in te. Et ratio est; quia cum Deus neminem possit decipere, quantum est ex parte sua, adimplebit promissum. Rom. c. 5. Psal. 30. Psal 24.

CONCLVSIO V.

Spes ex parte nostra est incerta, & infallibilis, metumque, & trepidationem habet coniunctam. Constat Ecclesia. 1. qui sine timore est, non potest iustificari. Et Paul. ad Roma. qui stat, videat ne cadat. Et ratio est; quia promissa Dei sunt sub hac lege, scilicet; dummodò nos eius mandata obseruemus. Nam cùm lapsi fuerint Lucifer, Saul, Salomon, & Iudas proditor, & alij innumeri, & intelligamus, non magis nobis Dei tutelam, & gratiam deberi, quàm illis, non est, cur ex parte nostra spem certam, & infallibilem habeamus, & sine metu, & trepidatione viuamus. Eccl. 1. Ad Rom. 11.

Hinc, quamuis spes assequendi beatitudinem sit incerta ex parte nostra: tamen quia ex parte Dei promittentis est certa, possumus absolutè concedere nos certam, & infallibilem beatitudinis spem habere. Et ratio est; quia ad certitudinem spei, quam in amico habemus, satis est nos pro certo habere amicũ, nunquàm non promissa seruaturum, quàmuis timeamus Appen. 1

nos in conditione, & lege ab amico posita defuturos.

Appen. 2 Hinc, non requiritur hoc iudicium certum, & infallibile, ego consequar salutem. Tunc enim omnes Christiani de nostra prædestinatione, & perseuerantia essemus certi, quod est hæreticum, & est; vt tale, definitum in concil. Trident, sess. 6. can. 15. & 16.

Appen. 3 Hinc, quilibet fidelis faciens, quod in se est, firma, & certa spe tenetur in hac vita per sacramentum baptismi, & pœnitentiæ peccatorum remissionem, & in futuro sæculo vitam æternam expectare. Nam si talem spem non habuissemus, frustrà Christiani essemus. Et ratio est; quia spes Christiana, quæ innititur diuinis promissionibus, Deique misericordiæ, & omnipotentię fallax esse non potest. Quemadmodum spes, quę in homine collocatur, fallax est: quoniam, & verbum hominis, & eius potentia deficere potest Psal. 144. Nolite confidere in principibus, &c.

Psal. 144

Appen. 4 Hinc, etiam, fideles nonnunquàm possunt certò sperare, & confidere se remissionem peccatorum consecutos fuisse, & gratiam obtinuisse. Et ratio est; quia Deus paratissimus est ad conferendam nobis gratiam, & remissionem peccatorum per sacramentum baptismi, & pœnitentiæ, si obicem non posuerimus, & eius mandata seruauerimus. Sic enim multis in locis sacræ scripturæ ab eo promissum fuisse legimus. Quare si nulla ratio probabilis dubitandi apparuerit, nulliusque peccati conscij fuerimus, certò nos remissionem peccatorum consequutos fuisse sperare possumus. Certitudo enim spei, & confidentię sæpissimè de his, quæ secùs accidere solent, habetur: vt patet Luc. 12. exemplo diuitis dicentis, Anima mea habes multa bona, &c. Cuius spes nocte sequenti fuit frustrata.

Luc. 12.

Appen. 5 Hinc, homines iam, iam morituri, tenentur præcepto diuino certam spem, & fiduciam de misericordia Dei, & peccatorum remissione per sacramenti pœnitentię receptionem concipere. Et ratio est; quia nulla ratio spei, & confidentiæ poterat illos consolari, si non possent certò sperare, se iam per administrationem, & susceptionem sacramentorum, cum Deo in gratiam redijsse. Idem de timidis, & scrupulosis hominibus esto iudicium.

Hæresis. Hinc, pœnitùs euellitur hęresis Lutheri, & omnium, qui Lutherano nomine censentur, affirmantium, fiduciam gratię, & glorię non in nostris operibus: sed in solis Christi Iesu meritis esse collocandam. Non enim dicebant illi perditissimi,

potest

potest fiducia in duabus simul rebus collocari. Quod est falsissimum: quia non repugnat rationi fiduciæ: vt in duobus, vel pluribus collocetur ordine quodam: ita vt in vno primo, & principaliter, & posteà in alio minus principaliter constituatur, vt patet exemplo hominis infirmi aliquam spem salutis habenti, qui primam salutis fiduciam in Deo constituit, deinde in alijs multis rebus, videlicet, in medico, in aromatario, in minutore, in loco, vbi residet, in bona complexione sua, & in suo regimine, in quibus omnibus, cum (vt apertissime constat) ad sanitatem recuperandam adiuuent, poterit infirmus fiduciam suæ salutis collocare Perinde etiam theologandum est in præsentia contra istos nebulones, debere nos collocare, ac ponere fiduciam, & spem habendi gratiam, & gloriam primo, & principaliter in Christo, quatenus Deus est; quia ea sola ratione potens est dare nobis gratiam, & gloriam: iuxta illud quod propheta ait, gratiam, & gloriam dabit Dominus. Et in eodem Christo, quatenus homo est, tanquam in eo, per cuius merita, gratia nobis reddenda est. Hic enim est, qui sanat omnes infirmitates nostras, qui redimit de interitu vitam nostram, qui coronat nos in misericordia, & miserationibus, in quo etiam habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius. Et post Christi merita succedunt bona hominis opera, sine quibus, etiam stante merito Christi, nullus potest vitam æternam adipisci: quia Christus dixit. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: quare in bonis operibus nostris propter misericordiam Dei, & propter promissionem suam, qua promisit hominibus, se daturum mercedem suam propter bona opera, non autem quòd ex natura sua debeatur illis merces vitæ æternæ, erit quoque fiducia collocanda. Non enim sunt condignæ passiones huius sæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Vnde confidentes in bonis operibus nihil honori diuino detrahimus: vt Lutherani nobis obijciunt. Quoniam eam fiduciam, quam in nostris operibus collocamus, in Dei bonitatem, & misericordiam reijcimus: quia agnoscimus per illam nobis euenire, q̃ bona opera operari possimus, & quòd per illa aliquid apud Deum mereri valeamus.

Psal. 83.
Psal. 102
Ephes. 3.
Mat. 19
Ad Roma. 8.

Magister Sentent. Distinct. XXVII.

Magister in hac dist. quatuor in summa proponit. Et primũ est, definitio virtutis, quæ dicitur bona qualitas mentis, qua re-

ctè viuitur, & qua nullus malè vtitur, quam solus Deus in homine operatur Quæ definitio est D.August.

D. Aug. Appen 1 Ad Ephe si.c.2. Hinc, sequitur primò, fidem non esse à nobis, sed à Deo: vt D.Paul docuit dicens. Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis Dei enim donum est. Secundò sequitur omnem virtutem infusam, cum sit qualitas, nō esse aliquo modo à libero arbitrio: sed à solo Deo. Secundum est, s. gratia non est motus liberi arbitrij: sed est virtus, qua anima iustificatur, & sanatur, vt possit per liberum arbitrium meritoriè operari. Et ratio à simili est. Nam vt pluuia non est terra, aut germen, sed est aqua, qua terra, vt operetur, rigatur: ita gratia non est anima, vel animæ operatio, sed qualitas, qua anima sanatur, vt meritoriè operetur. Tertium est, nempè, gratia, & liberum arbitriū constituunt vnum principium actus meritorij, & merita ipsa dona Dei sunt. Et est D. Aug. dicentis. Coronat Deus in nobis dona sua, & merita nostra.

D.Aug. Appen.2 Ad Rom. 2. Hinc quando D.Paul. dicit gratia Dei vita æterna: non est intelligendus ita, quòd gloria Dei detur gratis sine meritis: sed quòd merita ipsa, per quæ datur gloria, sint effectus gratiæ.

Quartum est, videlicet, vsus bonus liberi arbitrij principaliter à virtute: minus autem principaliter à libero arbitrio est. Hinc cùm duo sint præcipui gratiæ effectus, vt ex dictis à Magistro constat, scilicet, sanare animam, & efficere vt eius opera sint vitæ æternæ meritoria, doctores scholastici in hac dist. de iustificatione, & meritò disputant. Explicabitur autem litera Magistri vnica quæstione.

QVÆSTIO VNICA.

De effectibus Gratiæ.

ARTICVLVS I.

De Iustificatione.

De iustificatione disputat Alex. Alen. in 4. p q 17. m. 4. sparsim per totum, vbi docet, quid iustificatio sit, & quæ ad eā concurrant, & quo ordine, & in q. 8. m. 3. art 3 §. 1. ad argum. eiusdem partis, vbi an, ad iustificationem impij requiratur verbū sensibile? declarat. Et in ead. p. 4. q. 10 m 4. art. 2. §. 5. q. 5. collaterali ad argum. vbi explanat. Quomodo iustificare sit maius opus, quam creare cœlum, & terram. Et rursus in ead. p. q. 5. m. 5. art. 5. § 8. vbi tradit: quomodo iustificatio nostra à sacramentis, à Deo, à gratia, à fide, à charitate, à sacerdote, à mandatis, à lege, & ab operibus esse dicatur. & q. 17. m. 5. art. 2. ad arg. in fine, vbi exponit: quare iustificatio non fit sine nobis, sicut creatio nostri est sine nobis. Item in 2 p. q. 42. m. 2. art. 4. Vbi an

an sit iustificatio opus miraculosum? tractat. Et tandem in 3. p. q. 61. m. 6. ferè per totum. Vbi iustificare, excitare, motus meritorios elicere, purgare, illuminare, perficere, viuificare, assimilare, gratificare: an sint proprij, & per se actus gratiæ? Tum si iustificare priùs sit, quàm viuificare, & purgare, quàm illuminare, abundè declarat. Agit etiam copiosè S. Thom. 1. 2. tota q. 113. Et S. Bonauen. Durand. Ricard. Soto. hac dist. 27. Vega, lib. 4. 5. 6. & 7. super concil. Trid. & sparsim in toto illo opere & in opusculo de iustificatione. Et Soto lib. 2. de natura, & gratia. Iam restat: vt absoluamus articulum hunc, iuxta methodum, à nobis obseruari solitam.

Prima diffic. An iustificatio sit?

CONCLVSIO.

Est proculdubio. Eius enim passim sacra scriptura mentionem facit, & de ea omnes doctores catholici citati, & sancti patres tractant, etiam heretici illam esse confitentur: sed illi, vt infrà dicetur, mendatijs, & astutijs suis nebulā quandam, & tenebras errorum, & heresum objiciunt.

Secunda diffic. Quid nomen iustificationis significat?

CONCLVSIO.

Varias, & notatu dignas significationes ad scripturam sacram intelligendam habet. Hæc conclusio non aliter meliùs, quàm enumeratione significationum probari potest: nam primò iustificatio, siue iustificare pro eo, quòd est aliquem iustum, & innocentem verè, vel falsò pronunciare, & prædicare, sumitur. Quomodo in foro exteriori iustificatur reus, quando absoluitur. Et hoc modo intelliguntur varij scripturæ loci, vt Matthæ. 12. Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis, id est, iuxta opera tua iustificaberis, aut condemnaberis. Et hoc etiam modo dicitur homo iustificare Deum, id est, iustum confiteri, vt Luc. 7. Iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis, ac si dicat; Deus est pronunciatus iustus ab omnibus filijs suis. In hoc sensu oramus dicentes. Sanctificetur nomen tuum, id est, te omnes iustum, & sanctum in tuis actionibus confiteantur. Et rursus; Magnificat anima mea Dominum, idest, magna Dei opera extollit, & prædicat. Et Prouerb. 17. Qui iustificat impium, & condemnat iustum, vterque est abominabilis apud Deum. Et Isai. 5. Væ, qui iustificatis impium pro muneribus. Secundo iustificari est augmentum iustitiæ sumere. Apocal. 22 Qui iustus est iustificatur adhuc. Et Ecclesi. 18. Ne vereatis iustificari vsque ad mortem, id est, incrementum

Vega lib. 5. c. 3. & lib. 5 5. c. 5.

Mat. 12.

Luc. 7.

Mat. 6.

Luc. 1.

Prou. 17

Isai. 5.

Apoc. 22

Eccl. 18.

Iacob. 2. iustitiæ acquirere. Et Iacob. 2. Nonne Habraam ex operibus
Ad Rom. iustificatus est, &c. idest, Nonne acquisiuit iustitiæ augmen-
6. tum. Tertiò accipitur pro eo, quod est, liberum esse ab ali-
qua seruitute. Qui mortuus est, iustificatus est à peccato
(idest à causis peccati) & dura eius seruitute est liberatus.
Psal. 81. Quartò significat ius suum vnicuique reddere. Pauperem iu-
stificate idest, in iudicio illis ius suum reddite. Quintò idem
Iob. c.9. est, quod se ipsum defendere. Si iustificaré me voluero; os
meum condemnabit me. Sextò sumitur pro eo, quod est,
ex non iusto facere iustum. Quomodo Adam in primordio
suæ creationis declarant theologi fuisse iustificatum, & iusti-
tia originali donatum. Vltimò sumitur pro mutatione à pec-
Ad Ro- cato ad gratiam: vt ad Roma. 3. Iustificati gratis. Et cap. 4.
ma. 3. 4. ei, qui non operatur, &c. Et cap. 8. Quos vocauit, hos, & iu-
& 8. c. stificauit. Et. 1. ad Corint. 6. recensitis multis peccatis, ait:
1. Cor. 6. Hæc aliquando eratis; sed abluti estis; sed iustificati estis.
Conc. Tri Et de hac significatione instituta est præsens disputatio, qua
dent. sess. dicitur iustificatio, mutatio à peccato ad gratiam, per quam
6. c. 4. iustus constituitur filius Dei Hac enim de causa, scilicet, vt cō
Definitio staret, de qua significatione erat à nobis disputandum, fuit pro
quid no- posita præsens difficultas.
minis iu- Hinc iustificatio nihil aliud est, quam iusti effectio iuxta
stificatio- nominis etymologiam.
nis.

*Tertia diffic. Iustitia, à qua iustificationis nomen de-
ducitur, quid significat?*

Vega c. 4 lib. 5. Meritò hoc quæritur, quia iustitia sex modis sumitur.
Nam prima iustitia vocatur interna, quæ non est vna quali-
tas numero, & vocatur perfectio christiana, compræhendit-
què tres virtutes theologales, fidem, scilicet, spem & chari-
tatem, quibus virtutibus homo apud Deum iustus nomina-
tur. Secunda est externa tantùm absque rectitudine interio-
ri, estque obseruatio præceptorum exteriorum, & dicitur
iustitia pharisaica, quæ in hypocritis in eorum magnum
Mat. c. 5 malum altas agit radices. De hac legitur Matth. c. 5. Nisi abun-
dauerit iustitia vestra plus, quàm scribarum, & pharisæorum.
Tertia est iustitia legalis, quæ est obseruatio omnium præce-
Philip. 3. ptorum legis Mosaicæ, quam D Paul. vocat iustitiam legis, ad
differentiam iustitiæ fidei. Quarta est iustitia christiana, quæ
est obseruatio illorum præceptorum, quę in euangelio dun-
taxat, & non alibi continentur: vt est præceptum confessio-
nis, & Eucharistiæ, &c. Et hæc, ad distinctionem iustitię le-
galis, iustitia fidei nūcupatur. Quinta est iustitia moralis, quæ
vel

vel est habitualis, scilicet, habitus acquisitus, & studiosus, inclinans ad benè operandum; vel est actualis, quę est actus quo ius suum vnicuique per leges ciuiles tribuitur. Hæc vel est politica, vel œconomica. Prima est inter ciues: secunda verò inter domesticos. Sexta iustitia est theologica, hęc est obseruatio mandatorum, non solum quò ad substantiam actus: verùm etiam quò ad intentionem præcipientis. Et hæc vel est actualis, vt quando aliquis actualiter meritoriè operatur: vel est habitualis, scilicet, gratia gratum faciens. Ijs ita positis, respondetur difficultati.

CONCLVSIO.

Iustificatio, de qua modò est sermo, à prima iustitia, idest, ab interna, & a sexta, quę theologica est, deducitur. Et ratio est: quia cum iustificatio sit mutatio à peccato ad gratiam, per quam iustus constituitur filius Dei, & per iustitiam primo, & sexto modo sumptam, homo iustus efficiatur, ab illa nomen iustificationis deriuabitur.

Quarta diffic. Quidnam est iustificatio?

Variæ definitiones à doctoribus traduntur. Nam primò apud Alexan. Alen. ita definitur. Iustificatio est liberi arbitrij rectitudo, qua quidem rectitudine anima ordinata est à Deo, principio, scilicet, mouente in ipsum finem. Quando enim hi sunt termini, inter quos mouetur anima, nec recedit ab illis, tunc est iustitia in illa. Secundò à B. Thoma, ita definitur cum gloss. interlin. ad Roma. 8. super illud, Quos vocauit, &c. Iustificatio est peccatorum remissio per gratiam Spiritus sancti. Tertiò, vt colligitur ex eodem doctore Angelico recessus à peccato, & accessus ad iustitiam; quę definitio ex multis locis sacræ scripturæ colligitur. *Alex. Alen. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 1. S. Th. ar. 1. ubi su. Dur. in 4 d. 17. q. 1 & alij in principio citati.*

Quartò definitur. Est translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adę, in statum gratię, & adoptionis filiorum Dei per secundum Adam, Iesum Christum, saluatorem nostrum. Hæc est perfecta definitio, quæ traditur in concil. Trid. sess. 6. cap. 4. & colligitur ex illis verbis ad Coloss. 1. Qui fecit nos dignos in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnũ filij dilectionis suæ. Et ex illis, Hæc aliquando fuistis, sed ablu ti estis, sanctificati estis, iustificati estis. Et animaduerte cum Vega cap. 1. vbi sup. descriptionem hanc non ad omnem iusti ficationem impij se extendere, sed solùm ad primam omniũ iustificationem. Et ratio est; quia cum iustificatur impius, qui iam semel iustificatus, iustificationem suam perdidit, non *Soto lib. 2 c. 6. Vega li. 5 c. 1. et 11 & Castro uerb. fides. Here. 2. Ad Col. 1 1. ad Corint. 6.*

transfertur in filium Dei ab eo statu, in quo nascitur homo filius primi Adæ; sed ab eo potiùs statu, in quẽ seipsum sponte sua præcipitauit, efficiens se filium, & captiuum diaboli.

Quinta diffic. *Vtrum in iustificatione impij omninò peccata omnia auferantur, & radicitus euellantur?*

CONCLVSIO.

Alex. Alen. m. 4. p. 17 m. 4. art. 6. § 2. *Vega q. 2. opuscu li de iusti ficatione.* *2. Cor. 6.* *Ezec. 18*

In iustificatione impij, aut peccatoris, verè ei omnia peccata commissa remittuntur; imputabuntur tamen eidem mortalia post iustificationem committenda. Et ratio primæ partis est; quia iustificatio fit, mediante gratia, & hęc nullum secũ compatitur peccatum. Quæ societas lucis, idest, gratiæ ad tenebras, scilicet, peccatorum: Non enim datur medium inter filium regni, & filium perditionis, & per gratiam iustificatus efficitur filius regni, sicut per peccatum homo filius perditionis esse dicitur. Secunda pars conclusionis probatur Ezechiel. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid viuet? Omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur, in præuaricatione, qua præuaricatus est, & in peccato suo, quod peccauit, in ipsis morietur.

Appen. 1 *Isai. 6. 5.* *Psal. 5.*

Hinc, Deus non iustificat peccatorem dissimulando eius peccata, sicut iudex iustificat impium pro muneribus; aut non imputando peccata facienda ad gehennam, quia Deus odio habet peccatores; & odio habere illos, est velle eos punire. Tunc enim Deus esset autor, & patronus peccati, si hominem manentem in peccatis, solùm dissimulando eius peccata, iustificaret.

Hæreses

Hinc, confutatur hæresis Lutheranorum, affirmantium hominem solùm iustificari apud Deum secundum iustificationem in genere, quia Deus pronunciat illum iustum per fidem solam, quàmuis sit iniustus per opera, instar iudicij humani, in quo plerumquè nocentes iustificantur, eo quòd à iudicibus absoluuntur. Vnde iustificationem solam imputationem peccatorum ad pœnam æternam definiebant, & alia peccata non imputari nobis, cùm omnia opera nostra sint peccata, sed propter solam infidelitatem hominem damnari, quod est contra euangelium è diametro. Nam Matthę. 7 legitur. Multi dicent in illa die, domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, dęmonia eiecimus, &c. vsquè iniquitatem.

Mat. 7.

Appen. 2 *Luc. 16.*

Hinc, isti erunt fideles, aliter non potuissent operari miracula, & damnabuntur propter alia peccata. Diues Epulo fuit damnatus propter sæuitiam in Lazarum. Et Adam fide-

lis

lis erat, & fuit reus gehennæ propter esum ligni prohibiti, & in dānatos feretur sententia. Ite maledicti, &c quia esurij, &c. Et imputantur alia peccata, ergo nō propter solam infidelitatem homines condemnantur Lege Vegam vbi supra. Et Sotū lib. 2. de natura, & gratia c. 19. Castrum verbo fides, hæresi 2. & verb. opera, hæresi 1. *Mat. 25.* *Vega.* *Soto.* *Castro.*

Sexta difficultas. Est ne iustificatio sola peccatorum omnium remissio?

CONCLVSIO.

Iustificatio non est sola peccatorum remissio: verùm etiam renouatio, & multorum beneficiorum collatio. Hæc conclusio est definita in concil. Triden. Sess. 6 c. 7. Sunt autem bona, quæ iustificatio in se complectitur, multa, & eximia, quæ à patribus: vt facillimè memoria teneri possint, non incommodè in quatuor summa capita reducuntur. Et horum primum est reconciliatio cum Deo. Secundum peccatorum, quò ad culpā omnem, & quò ad pœnam, vel partem ipsius remissio. Tertiū interioris hominis renouatio. Quartum ad gloriam æternam ius, & acceptatio. Et ratio est: quia sicut per peccata Dei inimici efficimur, & iram illius, & reatum ad pœnas graues incurrimus, & bona interioris hominis pœnè omnia deperdimus, & ius ad gloriam amittimus: ita cùm iustificamur, in gratiā Dei redimus, à reatu pœnæ æternæ liberamur, secundum interiorem hominem renouamur, & ad vitam æternam acceptamur, hæredesq; ipsius constituimur. Tandem penè omnia mala, quæ per peccatum incurrimus, reparat, vel irritat potius, & quassat iustificatio, secumque omnia bona per peccatū amissa adducit. De ijs autem effectibus iustificationis disputat magister Vega cap. supra citatis, quæ omnia si pro meritis æstimarentur, & perpenderentur, iusti difficillimè in peccatum traherentur & peccatores, spe assequendi ea, molirentur, & ad pœnitentiam inflecterentur. Vnde, & Christus Episcopum Ephesi vna memoria status, à quo ceciderat per Ioan. Apostolum ortatur dicens. Memor esto, vnde excideris, & age pœnitentiam. *Ale Alē. 4 p. q. 17 art. 6. m. 4. Vega lib. 5. à c. 5. vbi sup. ad 11.*

Septima dif. Vtrum Deus, secundum potentiam absolutam, possit remittere culpam absque iustificatione peccatoris, & gratiæ infusione, relinquendo hominem in puris naturalibus sine gratia, & peccato?

Controuersia est circa hanc difficultatem inter S. Thom. & Scotum, quàm definitam inuenies in floribus quarti. q. 1. de pœnitentia. Et art. 5. Alex. in 4. p. q. 17. m. 4. art. 6. §. 1. partem affirmantem tenet. *S. Thom. art. 2. q. 113. & Scot.*

Octaua

Verum iustificatus denomineiur formaliter iustus à iustitia sibi inhærente. An potius à iustitia, quæ est in Christo?

Al. Ale. & S. Tho. vbi sup. Veg. lib. 7. super conc. Trid. à c. 21 vsque ad 35. Soto lib. 2. de natur. & grat. c. 19 & 20.

In hac difficultate bellum nobis est cum Lutheranis, sed vt veritas clarius resplendeat, animaduerte sequentia.

Iustitiam Christi nobis imputari, nihil aliud est, quàm Deũ communicare nobis gratiam, & nostra acceptare merita, habita ratione ad passionem Christi; ita quod si non intercederet Christi passio, neque Deus nobis gratiam daret, neque merita nostra ad satisfactionem, & ad gloriam acceptaret, neque peccata nobis remitteret, quantumcunque eorum nos pęniteret. Et in hoc sensu sunt sacræ scripturæ autoritates interpretandæ, in quibus Christus dicitur propitiatio, & redemptio nostra, idest, propitiatur nobis, & acceptat opera nostra, & communicat iustitiam, scilicet, gratiam, habita ratione ad Christi passionem, & merita.

1. Animad. Appen. 1

Hinc, hęc propositio, nos sumus iusti iustitia Christi, in sensu causali est catholica. Et ratio est: nam, vt hæc est vera, ego sum calidus calore solis causaliter, siue efficienter, idest, calore effecto à sole ita, & hæc, ego sum iustus iustitia Christi, idest, per iustitiam causatam in me propter merita Christi. In sensu autem identico, & denominatione extrinseca est hæretica. Quomodo Lutherani illam intelligunt dicentes, nos esse formaliter iustos per iustitiam inhærentem Christo, quæ imputatur nobis, & nullo modo per iustitiam nobis inhærentem.

2 Animad. D. Bern.

Hoc verbo imputari hactenus non vsi fuere scholastici doctores; sed eius loco verbis applicari, & communicari insinuabant virtutem passionis Christi in sensu prædicto nobis communicari. Solus D. Bernar. vsus fuit verbo imputari in epistola 109. Lutherani verò passim illud vsurpant: sed in alio sensu, quàm D. Bernardus.

Appen. 2

Hinc, cauendus erit modus loquendi hæreticorum. s. iustitia Christi imputatur, ac si esset nostra; concedendum tamen est imputari nobis ad præfatum sensum, iuxta mensuram dispositionis in adultis, in paruulis autem finite, & limitate per sacramenta ex opere operato.

3. Animad.

Vna, & eadem iustitia nobis inhærens dicitur esse Dei, siue Christi, & nostra: diuersis tamen respectib. Dicitur n. esse Dei; quia ab eo, nobis propter merita Christi infunditur. Et nostra, quia per eam nobis inhærentem iustificamur. Definita est in concil. Trid. Sess. 6. c. 7. & c. 16.

4. Animad.

Iustitia, qua iusti apud Deum sumus, non est vna qualitas sed

sed triplex, scilicet, fides, spes, & charitas. Ita definitum est in conc Trid. vbi sup. c 7 Ibi enim ita legitur. Vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, hæc omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem.

Hinc hæc tria sunt tres qualitates positiuæ. Alioquin non essent infusæ. Nam quod ens reale non est, non infunditur. Appen 3

Duplex est denominatio. Vna intrinseca, quæ est à forma inhærente subiecto, vt album ab albedine, quæ est forma absoluta, & pater à paternitate, quæ est forma relatiua secūdum esse. Altera est extrinseca, quæ fit à forma non subiecto inhærente: sed sola correlatione secundum dici: vt paries dicitur visus à visione, quæ est in vidente. Tales sunt omnes denominationes, quæ explicantur per verba actum alicuius potentię significantia: vt cognosci, audiri, videri, &c. 5. Ani-

CONCLVSIO I.

Homo formaliter denominatione intrinseca, vel extrinseca non dicitur iustus à iustitia, quæ actu est in Christo, aut ab eius meritis, quamuis sibi imputentur. Et ratio primæ partis huius conclusionis est, quia cùm iustitia Christi nemini fidelium inhæreat: sed soli Christo duntaxat, neque eius merita nobis insint (iam n. prçterierunt, erantq; actiones habentes esse in fieri) non dicemur denominatione intrinseca iusti ab illis. Quoniam denominatio intrinseca à forma inhærēte fit: vt ex animaduertione quinta constat. Et confirmatur ex B. August. quia sicut Paulus non erat formaliter iustus à precibus, & meritis B. Stephani, quamuis fuerit causa meritoria iustificationis Pauli: ita neque à iustitia Christi dicemur formaliter iusti, quamuis fuerit causa meritoria nostræ iustificationis. Secunda pars de denominatione extrinseca probatur: quia nulla denominatio ab aliqua forma absoluta est extrinseca: sed tantùm intrinseca, vt ex quinta animaduertione constat. Et ista, homo est iustus, est denominatio à iustitia, quæ est forma absoluta. D. Au

CONCLVSIO II.

Homo à iustitia sibi inhærente formaliter, & supernaturaliter apud Deum dicitur iustus. Hæc conclusio à patrib. & scholasticis doctoribus ex multis locis sacrę scripturę colligitur, ex quibus breuitatis causa accipe vnum ex B. Paul. ad Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritū Sanctum, qui datus est nobis. Et definita in cōcil. Trid. Sess. 6. c. 7. & 16. & can. 10. & 11. vbi anathematizantur asserentes hominem Ad Rom. cap. 5.

nem per iustitiam, quæ est in Christo, formaliter esse iustum, quare à sufficienti diuisione erit iustus à iustitia sibi inhærente. Nemo siquidem viuit vita alterius, neque sanus est sanitate in altero existente. Et ratione confirmatur; quia iustitia super naturalis constat triplici qualitate. f. fide, &c. vt patet in 4. animaduersione; & ab ijs qualitatib. formaliter homo est iustus: quia formalis denominatio intrinseca à sola forma inhærente est: vt in quinta animaduersione declarauimus.

CONCLVSIO III.

Hæc propositio, homo est iustus, Dei, aut Christi iustitia, non in sensu formali, aut identico: sed in sensu causali tãtum, idest, homo est iustus iustitia à Deo causata, est intelligenda. Hæc conclusio constat ex append. 1. animaduersionis, & ex 1. & 2. conclusione. Et probatur à simili: nam, vt sequentes autoritates, scilicet, Deuter. 30. vbi legitur. Deus est vita tua, & longitudo dierum tuorum. Et psal. 70. Tu es patientia mea. Et iterum, Tu es domine spes mea, diciturque Christus pax nostra, & aliæ multæ declarantur in sensu causali, duntaxat. Ideo. n. dicitur vita nostra: quia est causa vitæ nostræ. Et pax: quia est pacis. Et spes, quia est spei. Et patientia: quia est patientiç nostræ causa: ita quoque quãdo dicitur iustitia Christi, vel Dei nostra, exponenda est talis propositio in sensu causali. Quia causa iustitiæ nostræ nobis inhętentis est. Et ratione confirmatur, quia vt rigore dialectico hæc est vera, ego sum calidus calore solis, idest, calore effecto à sole, & aqua est calida calore ignis, idest, ab igne producto: ita etiam in eodem sensu hęc est vera; homo est iustus iustitia Dei, vel Christi, idest, iustitia à Deo, vel à Christo causata.

Appen. 4 Hinc talis propositio, homo est iustus iustitia Dei, quamuis in sensu causali sit vera: tamen, quia in sensu identico; & formali est falsa, non est absolutè concedenda. Et ratio notanda est, quia nulla propositio habens duplicem sensum, vnum verum, & alterum falsum, est absolutè concedenda. Et hac de causa conc. Trid. locis citatis non illam absolutè cõcedit: sed explicat. Ita. n. oẽs sancti patres huiusmodi ꝓpositiones declarant. Quod videre licet apud D. Aug. lib. de spiri. & lit. c. 6. 11. 18. & 21. Et lib. 3. contra duas epistolas Pelag. c. 7. Et lib. 4. de Trini. c. 12. & in q. super Exod. c. 25. Et in trac. 26. in Io Et apud D. Hieron. in dialogo contra Pelag. & apud D Bern. epist. 191. Et apud alios patres ecclesię latinæ. Idem quoq; senserunt cũcti patres Gręci, nẽpè, Chrysostomus, Theophilus, Origenes locũ illũ ad Rom. 1 Iustitia Dei in eo reuelatur, declarantes.

Hinc,

Hinc, confutatus manet error Lutheranorum affirmantiũ, nos iustitia Christi iustificari in sensu identico, & formali; ac si iustitia Christi esset nostra, ad hunc sensum, vt prosit nobis passio Christi ad eosdem effectus, quibus prodesset, si nos ipsi passi fuissemus. Ex quo fonte putridissimo, & fętidissimo quatuor, velut riuuli pestilentissimi, errores emanant. Quorũ primus est, ꝙ sacramẽta nullam causant gratiam: sed solùm sunt signa, quibus Deus imputat nobis merita Christi, ac si essent nostra, qui error destruitur in florib. 4. in q. de causalitate gratiæ in tractatu de sacramentis in genere. Secundus error est, ꝙ illa imputatio sufficit absq; gratia habituali: quia, vt illi falsissimè aiunt, sumus ita iusti, ac si passi fuissemus, quæ Christus pro nobis passus est. Et hic error ex dictis manet eradicatus. Tertius, quòd nulla pęnitentia est necessaria, neque satisfactoria: quia sufficit sola mors Christi, quæ est nostra. Qui error fuit destructus in florib. 4 in tract. de sacram. pœnitentię q. 1. vbi de eius necessitate disputatur. Quartus tandem error est, quo tenent omnes iustos esse ęquales in gratia: quia nemini, inquiunt, datur gratia propter dispositionem propriam: sed ꝓpter merita solius Christi, quę omnibus ęqualiter applicatur. Tandem si nos, inquiunt, passi fuissemus eadem omnia, quæ Christus passus est, nulla alia re indigeremus: ita, & nunc; cũ Deus imputet nobis illius merita, ac si essent nostra. Quę falsissima imputatio est: vt ex dictis in hac difficul. constat. Fuit error iste quartus, & nephãdissimus destructus in 2. p. florum 4. in q. de beatitudine, & supra in florib. huius secundi.

Ad Ro. 1 Hæreses Luther. Cast. ver. sacramẽtum, hæresi 1. Cast. ver. fides. hæresi 2. & verb. pęnitentis. hæresi 1 Cast. ver. pęnitentia. hæresi 1. Cap. verb. beatitudo. hæresi 7. Alc. Al... 4. p. q 1... m. art. ... §. 3. et ... & S T... ubi sup. ar. 3. So lib. 1. d natur. & grat. à ... 15. vsq. ad 18.

Nona difficul. Vtrum ad iustificationem peccatoris requiratur liberi arbitrij motus.

Sensus tituli est. An aliquis adultus possit ab statu peccati, siue originalis, siue mortalis ad statum gratię transire sine actu voluntatis, quo in Deum, vel per actum amoris referendo se, & sua in Deum, vel per actum pœnitentię conuertatur. De hac difficul. egimus in vlt. diffi. dist 25. huius partis, & in floribus 4. in q de contritione art. 2. diffic. 3. & ibidem art. 5. & in q. de suscipientib. bapt. art. 5. & 6.

Vegal. 8. sup. cõc. Tri cap 1. infra.

CONCLVSIO I.

Non potest de lege adultus absque actu liberi arbitrij in Deum iustificari, scilicet, quin dicat, volo deinceps placere Deo,

Vega ... vbi ...

Deo, vel pœnitet me peccasse. Et ratio est; quia addiscere est consentire docenti per motum liberi arbitrij, & qui venit ad Christum, audit, & discit a patre. Et confirmatur; quia Deus
Ioan 6. concurrit ad omnium rerum mutationem, & motum, secundum exigentiam naturę cuiuscunque rei. Mouet enim deorsum grauia ratione grauitatis, & leuia sursum ratione leuitatis, & hominem per gratiam adiuuantem ab statu peccati ad statum gratiæ secundum exigentiam suæ naturæ mouet liberè, ita quod homo liberè gratiam adiuuantem acceptet, velit-
Sap.c.8. què illam, quod scriptura sacra docet dicens, Deum disponere omnia suauiter,

CONCLVSIO II.

Paruuli, & amentes, siue furiosi, qui nunquàm fuerunt vsi ratione per solum baptismi sacramentum absque motu liberi arbitrij possunt iustificari. Ratio est; quia sicut peccatum originale ad eos absque actu proprię uoluntatis per malitiam solius primi Adæ peruenit: ita & iustificatio sine propria voluntate per iustitiam solius Christi applicatam in baptismo
Ad Rom. 5. debet peruenire. Ad Roma.5 Sicut enim vnius, delicto, &c. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

CONCLVSIO III.

Si aliquando ratione vsi fuerunt, nisi in sanitate voluntatem recipiendi baptismum cum aliquali suorum peccatorum displicentia habuerint: ita quòd non reuocauerint propositum, non iustificabuntur. Probatur eisdem rationibus, quibus prima conclusio.

CONCLVSIO IIII.

Quamuis gratia gratis data: vt donum sapientiæ, & prophetiæ possit sine actu liberi arbitrij nobis, etiam inuitis, cómunicari; non tamen gratia gratum faciens. Ratio est: quia gratia gratis data solùm perficit intellectum, & eius finis nó est bonú recipientis: sed totius ecclesiæ: gratia autem gratum faciens perficit totam voluntatem, & conceditur ad vltimum finem, scilicet, Deum, assequendum.

CONCLVSIO V.

Ad conseruationem in gratia motus liberi arbitrij à contrario in contrarium non requiritur; bene tamen obseruatio mandatorum desideratur. Ratio est; quia conseruatio non est transmutatio, quemadmodum est iustificatio, quæ est motus à contrario in contrarium; vt ex prima conclusione patet.

Hæresis. Luther. Hinc confutatur error lutheranorum, quo affirmabant homines in iustificatione merè passiuè nos ipsos habere, & nihil

hil plus efficere, quàm malleus in manu fabri, & lutum in manu figuli agit. Et est error hic damnatus in multis concilijs, & denuò in trident. sess. 6 cap. 5. & 9. Et in multis scripturæ sanctæ locis consensus noster ad nostram iustificationem exigitur: vt suprà citauimus. Qualis ille est Isai. 45. Conuertimini ad me, & salui eritis.

Decima diffic. Est ne actualis motus liberi arbitrij necessarius, quando aliquis suscipit sacramentum, vt gratiam recipiat?

De hac difficult. quam colligit Caiet. ex conclusione huius art. disputauimus in floribus 4. lib. in quæst. de effectis Eucharistiæ, difficult. 3. artic. 1.

Vndecima diffic. Vtrùm homo adultus de potentia Dei *absoluta sine actu liberi arbitrij iustificari possit?*

Duæ sunt opiniones. Vna affirmans Scoti. Vegæ, & Caiet. Altera negans quorundam discipulorum D. Thom. super 3 p. quęst 86. artic. 2.

CONCLVSIO.

Potest de potentia Dei absoluta sine actu liberi arbitrij adultus iustificari. Et ratio est; quia non implicat contradictionem posse Deum dormientem in peccato mortali iustificare, & animum eius habitualiter conuertere, & rectum efficere. Et ratio est, quoniam Deus potest causalitatem efficientis causæ supplere, & actus liberi arbitrij, qui de lege est ad nostram iustificationem pernecessarius, concurit, vel vt causa disponens: vel ut meritoria: vel vt efficiens, & omnes istæ causæ sub efficientis causa continentur.

Duodecima diffic. Vtrùm in adultis ad iustificationem motus fidei requiratur?

Sensus tituli est. Vtrum in adultis fides actualis ad iustificationem impij requiratur, quia de iustificatione peccatoris non est dubium, cùm iam ipse credat. Inuenies autem hanc difficultatem expositam in floribus quarti in q. de suscipientibus baptismum artic. 6.

Decimatertia diffic. An requiratur fides explicita ad iustificationem?

Decima quarta diffic. An sola fides sine operibus sufficiat?

De ijs difficultatibus erat modò disputandum: sed iam multa eisdem hactenus diximus, & dicentur in floribus. 3. libri fauente Deo in tractatu de fide.

Dubium. Iustificatio cur in sacris litteris frequentius fidei, quàm charitati, & pœnitentię tribuitur?

Ratio dubitandi est: quia charitas est vinculum perfectionis, & sine ipsa fides nihil prodest. Respondeo. Multæ assignantur

Scot. ... q. 4. c. 5. ... bi sup. Caiet. ... 112. ... 2. ... Al. Alen. ... p. 4. q. 8. m. 7. ar. 2 & p. 3. q. 69 m. 3. S. Th. a. 4. ubi s. Vega in opusculo de iustificatione. q. 2. & super con. lib. 6. a c. 12. vs. ad 23. E Soto li. 2 de natura, & gratia. c ... & in ... Doct. ... bi su...

gnantur causæ, sed alijs omissis, sit hæc vna satis, scilicet, quia fides est prima radix, & initium, & fundamentum iustificationis nostrę, & reliquarum virtutum, &c. Iuxta illud Fides est substantia rerum sperandarum. Hoc est, primum fundamentum: nam sine illa impossibile est placere Deo.

Al. Alē. p. 4. q. 15 m. 4 ar. 2 Vega in opusculo de iustificatione. q. 3. Soto cap. 11. vbi sup. 1. Co 13. Ad Heb 11. Append. Ad Heb. c. 10.

Hinc colligitur vera interpretatio illius loci: iustus ex fide viuit, & similium. Sensus enim est fidem esse fundamentum vitę, non autem totam vitã: vt lutherani falso sibi persuadent.

Decimaquinta diffic. Vtrum ad iustificationem motus liberi arbitrij in peccatum, idest, pænitentia requiratur.

De hac difficultate agit S Thom articu. 5. ubi supra. Et eandem nos explicauimus in floribus quarti lib. in q. de suscipientibus baptismum, & in tractatu de pœnitentia q. 1. difficultate. 6.

Decimasexta diffic. Vtrum inter ea, quæ ad iustificationem impij requiruntur, sit remissio peccatorum adnumeranda.

Sensus tituli est An sit dispositio præuia ad iustificationem; vt est fides, & pęnitentia, vel potius sit terminus, àd quem iustificationis? Difficultas hæc magis physica, quàm theologica esse videtur.

Al. Alē. q 4 q. 17 m. 4 art. 6. §. 4. S. Th ar. 6. vbi sup.

CONCLVSIO I.

Ad impij iustificationem quatuor requiruntur. Primum est infusio gratiæ. Secundum motus liberi arbitrij in Deum per fidem, & dilectionem. Tertium motus liberi arbitrij in peccatum per eius detestationem Et quartum peccatorum remissio. Et ratio est: quia in omni motu quo aliquid ab altero mouetur, tria desiderantur, nempè, motio ipsius mouentis, & motus mobilis, & consummatio motus, siue peruentio ad finem. Et cum iustificatio sit motus quidam a statu culpę, ad statum gratiæ, reperientur quatuor illa, quæ in conclusione continentur: quorum primum, & quartum sunt ex parte Dei; duo autem intermedia ex parte hominis.

CONCLVSIO II.

Remissio culpæ ex parte Dei est posterior natura iufusione gratiæ Et ratio a simili est; quia sicut sol prius naturæ producit in aere lumen, quàm expellat tenebras: ita Deus prius natura infundit lumen gratiæ in animam impij, quam tenebras peccatorum expellat Nam sicut hæc est vera; quia sol producit lumen in aere: ideò expelluntur tenebrę, & non è contra: quoniam contrarium adueniens expellit præexistens. quod quidē est verum in quocunque alio motu naturali: ita a simili, quia Deus infundit gratiam: ideò remittuntur peccata.

CON-

CONCLVSIO III.

Remisſio culpæ ex parte hominis eſt infuſione gratiæ prior. Et ratio à ſimili aliorum motuum eſt; quia expulſio tenebrarum ex parte aeris prior eſt,quàm luminis receptio. Diſponitur enim aer per tenebrarum expulſionem: nam ſicut hæc eſt vera: quia aer caret tenebris: ideò eſt diſpoſitus ad receptionem luminis: ita à ſimili ſi conſideretur iuſtificatio paſſiuè, quatenus homo ex iniuſto fit iuſtus, prior eſt remisſio culpæ, gratiæ infuſione: quia homo per remisſionem culpæ, diſponitur. Lege Flores quarti. *Flores.4. q.1. de pen.ar.8 dif.2.et 3*

CONCLVSIO IIII.

Gratiæ infuſio,& culpæ remisſio, quò ad ſubſtantiam actus ſunt vnus motus Et ratio eſt;quia eodem actu voluntatis,quo Deus remittit culpam, infundit, & gratiam: quemadmodum Sol eodem actu productionis luminis aerem illuſtrat, & tenebras expellit. Verùm enim verò ex parte terminorum alius terminus eſt, id eſt, effectus, remisſio peccati: alius verò gratiæ infuſio:ſicut alius terminus eſt expulſio tenebrarum, & alius luminis introductio.

Hinc, ſi iuſtificatio ex parte Dei actiuè ſumatur pro eo, quod eſt facere iuſtum, non prærequiritur ad iuſtificationem remisſio, quin potiùs ſequitur: ſi verò accipiatur ex parte hominis paſſiuè, pro eo,quod eſt aliquem fieri iuſtum, culpæ remisſio ad gratiæ infuſionem prærequiritur. *Appen.*

Decimaſeptima diffic. Vtrùm iuſtificatio impij in inſtanti, vel tempore ſucceſſiuo fiat?

CONCLVSIO I.

Iuſtificatio pro gratiæ infuſione ſumpta in inſtanti fit. Et ratio eſt: quia Deo,cùm ſit infinitæ virtutis,nihil reſiſtit. Succesſio enim in alijs mutationibus ex reſiſtentia mobilis ad motorem emanat; vt patet exemplo aquæ,quæ ſucceſiuè ab igne calefit,quia ſua frigiditate actiuitati ignis reſiſtit. *S.Th ar. 7. vbi ſup.*

CONCLVSIO II.

Iuſtificatio ſi, vt comprehendit gratiæ infuſionem, & præuiam diſpoſitionem, motum, ſcilicet, liberi arbitrij in Deum per fidem,& amorē,& in peccatum per odium,accipiatur, aliquando in inſtanti,aliquādo ſucceſſiuè efficitur.Probatur prima pars exemplo D. Paul qui in inſtanti fuit iuſtificatus:quia ſubitò præſtitit aſſenſum,ſtatimq; dixit. Domine,quid me vis facere? Secunda pars probatur experientia in nobis ipſis,qui non continuò vocanti Deo præſtamus aſſenſum, & diſponimus nos ipſos:quoniam ante pœnitentiam deliberamus *Act.9.*

CONCLVSIO III.

Culpa per vltimum non esse desinit: gratia verò per primum sui esse incipit. Et ratio est; quia vtrumque extremum est permanens. Et confirmatur à simili in cæteris motibus, per quos forma permanens introducitur: hæc conclusio ex sch. ad vltim. S. Thom. colligitur.

Decimaoctaua diffic. Estne prior infusio gratiæ pœnitentia perfecta?

S. Thom. art. 8. ubi sup. Hæc enim duo simul tempore concurrunt. Et quæritur, quod istorum sit priùs natura. Hæc diffic. in q. de pœnitentia vbi sup fuit explicata.

CONCLVSIO.

Ratione diuersa respectuque diuersarum causarum, quodlibet istorum est aliud alio priùs, & posteriùs. Et ratio est: quia Deus concurrit ad iustificationem, sicut causa efficiens, homo autem in genere causæ materialis, siue dispositiuæ: & ita nihil vetat, quòd istæ causæ sint sibi inuicem causæ. Per gratiā enim Deus efficit pœnitentiam; propterea quòd causa efficiens secum affert suam vltimam dispositionem: pœnitentia verò disponit subiectum ad gratiam. Confirmatur à simili; quemadmodum aer efficit apertionem fenestræ, & apertio fenestræ est dispositio necessaria ad introductionem aeris in aulam. Hanc conclusionem intellige vt suprà in difficultate 9. huius art. exposuimus, in qua quæritur. Vtrùm ad iustificationem peccatoris requiratur lib. arb. motus.

Appen. I Hinc, istæ propositiones dicuntur esse veræ; quia Deus infundit gratiam: ideò homo habet pœnitentiam. Et quia homo habet pœnitentiam: ideò est dispositus ad gratiam.

Appen. Hinc, infusio gratiæ est prior pœnitentia in genere causæ efficientis, pœnitentia verò est prior receptione gratiæ in genere causæ dispositiuæ, seu materialis.

Decimanona diffic. Vtrùm iustificatio impij sit maximum Dei opus?

Al. Alē. 4. p. q. 2. §. 5. q. 5. collatera li ad arg. S. Thom. ubi sup. art. 9. D. Aug. Ioan. 14.

CONCLVSIO.

Est quidem. Probatur autoritate D. Aug. super illud Ioā. 14. maiora horum faciet. Vbi affirmat maius opus esse, ex impio iustum facere, quàm cœlum, & terram creare. Et ratio Alexan. est; quia quando ex impio fit iustus, duo concurrunt, propter quæ hoc opus est difficillimum, scilicet, opus creationis, nempe gratiæ, & informatio liberi arbitrij repugnantis in opere. In creatione enim cœli, & terræ, ipse dixit, & facta sunt; at verò in iustificatione peccatoris dicit Deus, rogat, comminatur, vocat, moritur; vt homo iustificetur, & viuat, homo autem renuit.

nuit. Et ita conqueritur Prouerb.1.Vocaui,& renuistis. Lege D.Chrysost. super locum ad Ephes.1. Ego precor, memoriam vestri faciens in orationibus meis,&c. *Prou* 1. *ad Ephe.* 1.

Vigesima diffic. Vtrùm iustificatio impij sit maximum miraculum?

CONCLVSIO I.

Iustificatio impij non est propriè miraculum. Hæc est Alexand. Et ratio est; quia diffinitio, siue ratio miraculi propriè sumpti, quam inuenies in prima parte huius secundi, non competit iustificationi. Non enim est arduum, & insolitum, & non semper fit absque voluntate creaturæ: immò etiam nec in adulto. Vnde August. qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. *Ale. Ale.* 2.*p.q.*41. *m.*2.*ar.*4 *S. Thom. artic.ult. ubi sup. D.Augu.*

CONCLVSIO II.

Potest tamen dici miraculum ex parte agentis. Et ratio est; quia miraculum suo modo appellatur, quod à sola virtute diuina effici potest,& iustificatio impij à solo Deo fit. *Hæc est S.Thom.*

CONCLVSIO III.

Ex parte subiecti non est opus miraculosum. Et ratio est; quia anima habet naturalem potentiam ad gratiam.

CONCLVSIO IIII.

Iustificatio ex parte modi aliquando est miraculosa, aliquando verò non. Probatur prima pars exemplo iustificationis B.Paul.quæ facta fuit per reuelationem. Secunda pars patet exemplo iustificationis, quæ fit virtute prædicationis, &c. Ex hoc art.B.Tho.collige contra Caiet.& aliquos Thomistas, animam habere naturalem potentiam passiuam ad gratiam. Hoc enim expressè S.Thom.habet. *Act.*9.

ARTICVLVS II.

De merito.

De merito disputant Alexan Alen.in 2.p.q 61.m.5. S.Tho. 1 2. [illegible]).Bonauent.Ricard.Durand. & alij hâc distinct. Soto in [illegible] de natura,& gratia,cap.7.& sequentibus. Vega in opusculo de iustificatione q. 4. & sequentibus ferè omnibus, & lib.8.super concil.Trid.c 4.& sequentibus. Castro verbo meritum.& verb.opera,hæresi 4. *Doct. vbi suprà & Castro.*

Prima diffic. Estne meritum?

CONCLVSIO.

Est quidem meritum. Hæc conclusio est de fide; quia in multis locis sacræ scripturæ expressè continetur. Nam Ecclesiast. 16. legitur. Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum. Et ad Hebr. 13. *uerb. meritum & uerb. opera.*

Eccl' 16. beneficentiæ,& communionis nolite obliuisci. Talibus enim *ad Hebr* hostijs promeretur Deus. Vbi clarissimè nomen meriti ex-*13.* pressit Et est definita in concil. Trid.sess.6.cap.16 & can.26.& 23. Vbi anathematizantur asserentes, iustos suis operibus in gratia factis non verè mereri gratiæ augmentum, & vitam æternam, &c. Sed hæc latiùs in sequentibus difficultatibus declarabuntur.

Hæresis Lutheri. Hinc confutatur error Lutheri, quo ait, nullum esse hominis meritum ad gloriam assequendam.

Secunda diffic. De nomine meriti.

Meriti nomen tritissimum est inter Latinos, & deducitur nomen hoc à mercede. Est enim meritum opus, cui debetur *Definitio quid nominis meriti.* merces, & mereri est ius sibi ad præmium facere. Et quàmuis nomen hoc meritum seruitijs primùm, ac mercenarijs operibus, quibus stipendium debetur, fuerit impositum, vnde dicitur quis benè, aut malè mereri equo, aut calamo: nihilominus tamen proprietas inde deducitur ad amicitiæ munera, & ita de amico benè, aut malè mereri dicimur.

Appen. Hinc meritum erit actio, per quam ei, qui agit, efficitur debitum aliquid dari.

Tertia diffic. De diuisionibus meriti.

1.diuisio. Varie à doctoribus meritum diuiditur Meritum est duplex, *Alex. Alen.ar.2. §.1. ubi sup.* scilicet, interpretatiuum, & meritum congrui, vel condigni. Meritum interpretatiuum appellatur, quando non est aliqua condignitas in recipiente: & tamen Deus exhibet ei donum suum ex sua liberalitate, ac si ille per opera sua meruisset, quod reuera non meruit.

2.diuisio. Hinc, de sententia Alexand. meritum, nec ponit condignitatem in recipiente, nec in eius operibus, sed solùm liberalitatem in dante constituit. De merito autem condigni, scilicet, vel congrui infrà.

3.diuisio. Meritum in vniuersum sumptum diuiditur in bonum, & malum; quia pessimi homines mala merita apud Deum habent.

4.diuisio. Meritum quarto est triplex. Meritum de rigore iustitiæ, quod gratiæ vel misericordiæ acceptantis non innititur; sed ex se, & ex persona offerente habet valorem. Tale est meritum Christi Iesu. Et meritum de condigno, quod licet gratiæ, & misericordiæ acceptantis innitatur; est tamen iustum, & præmio futuro condignum. Tale est iustorum, & sanctorum meritum.

ritum. Et meritum de congruo, quod non iustitię: sed soli congruentiæ innititur.

Diuiditur quoque meritum de condigno in meritū strictè, & in rigore sumptum, & in meritum largè sumptum. Hanc diuisionem tractat Duran. in 1. dist. 17. quæst. 2. & in 2 dist 27. q. 2. & in 3. d. 20. q. 2 Et Vega vbi sup. super concil. cap. 10. & ibi singula membra definiuntur. 5 diuiso. Durand. Vega.

Meritum de congruo apud scholasticos doctores bifariam sumitur: nam aut est opus iusti existentis in gratia, aut est peccatoris. Primo modo est opus, cui de lege non est promissum aliquod præmium; sed tantùm debetur propter dignitatem personæ: vt quando iustus orat pro alio. Quomodo dicitur B. Stephanus meruisse Saulo primam gratiam de congruo. Vnde B. August. Si non habuissemus Stephanum, non haberemus Paulum. In hoc sensu accipit D. Thom. meritum de congruo artic. 6. De secundo autem modo meriti de congruo est inter Doct. discrimen, de quo infrà: verum quia diuisiones istę sunt infrà examinandæ, sit satis illas proposuisse. 7. diuiso. D. Aug.

Quarta diffic. Quid nam est meritum?

CONCLVSIO I.

Meritum est actus, cui de iustitia distributiua debetur præmium, ita quòd sic merenti irrogaretur iniuria, si tale præmium non redderetur. Hac definitione, quid de rigore fit meritum in tota sua latitudine, explicatur. Exempla huius conclusionis sunt communissima in distributione bonorum communium, cathedrarum, beneficiorum, præbendarum, &c. Et vt hoc faciliùs intelligatur, nota cum Aristot. 5. Ethic. c. 5. & 6. discrimen inter iustitiam commutatiuam, & distributiuam: quę inter se differunt, quòd ad commutatiuam nullum requiritur meritum, siue dignitas personæ. Satis enim est pretium esse equiualens mercedi, pro qua datur. Ad distributiuam autem, pręter opus bonum, & meritorium, requiritur personę dignitas. Vocaturque persona digna, quando fuerit homo virtute pręditus, & studiosus. Et probatur exēplo. Esto, quòd sint duo quorum vnus infamia notatus exercuerit opus aliquod heroicum, alter verò integrę famę non fecerit tale opus, tunc cùm beneficia ecclesiastica sint digrioribus concedenda secundum iustitiam distributiuam, erit secundo, & non primo beneficium concedendum. Quia ad meritum non solum opus bonum; verum etiam dignitas personę desideratur. Vega q. 6. in opusculo. Aristot.

Hinc, dę communi omnium doctorum sententia meritum Appen. 1

de congruo erit actus, cui de rigore iustitiæ non debetur præmium. Tunc enim iam esset meritum de condigno.

Meritum de condigno est opus liberum, cui ex naturali, & propria dignitate, aut ex lege debetur præmium. Hanc definitionem proponit Castro, in qua per vocem liberum excluduntur omnia opera humana, & naturalia, quæ ab hominis voluntate non procedunt. Quia nemo; vt B August. docet, peccat in eo, quod vitare non potest. Vnde sequitur, vt nemo in eo, quod necessariò, & non liberè facit, mereatur. Non enim minorem exigit voluntatis liberatem meritum, quàm peccatum: quia in his, quæ à natura in sunt (vt Arist ait) neque laudamur, neque vituperamur. Appositum etiam fuit in definitione, cui ex naturali, & propria dignitate, &c. Quia non semper oportet, vt præmium sit debitum ex ipsa operis natura, sed satis est, vt sit debitum ex lege. Patet exemplo Dauidis, qui cùm minimus esset fratrum suorum, & pasceret oues patris sui, seclusa regis Saulis promissione, propter interfectionem Goliath, fuisset magno aliquo præmio dignus; non tamen tanto, vt rex filiam suam daret ei in vxorem (impar enim erat regis filiæ.) Ita à simili nullum opus humanum, quantumlibet bonum est ex naturali valore vitę æternæ meritorium; quia non est illi ex sua natura æquale. Terrena enim non ęquantur cœlestibus, neque temporalia æternis. Et iuxta hanc naturalem paritatem, & condignitatem intelligitur D Paul. ad Rom. 8. Quando dicit, passiones huius temporis non esse condignas ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis; & alia multa sacrę scripturæ loca huic sensui similia. Et D Chrysostomus dicens, & si millies moriamur, & si omnes virtutes animæ expleamus, nihil dignum gerimus ad ea, quæ ipsi à Deo percipimus. Eodem etiam modo considerantes omnes alij doctores sancti naturalem solùmmodò bonorum operum valorem, & illum à valore, & iusta vitæ ęternę æstimatione longissimè distare perpendentes, prudenter dixerunt, opera nostra non esse meritoria aut digna vita æterna. Ex lege tamen, siue conuentione, siue promissione facta nobiscum, opera bona hominis cum adiutorio gratiæ Dei fiunt ęternæ vitę digna, & illi æqualia, quæ seclusa illa Dei promissione, quę passim in sacris literis reperitur, fuissent tanto præmio prorsus indigna. Et ne ex tam liberali, & magnificentissima promissione occasionem superbiendi acciperemus: vt solis nostris operibus consideremus nos posse vitam æternam assequi, noluit Deus

Margin notes: *Castro uerb opera. here. si.4.* — *D. Aug.* — *Aristot.* — *1. Re. 17.* — *Ad Rom. 8.* — *Chrysost. in libr. de compunctione cordis.* — *Mat. 20. & côuersione facta.*

operibus

operibus quantumlibet bonis illam promittere, nisi illa gratiam suam iunctam haberent. Sine me, inquit, nihil potestis facere. Si nihil, ergo neque vitam æternam assequi, neque id quod ad vitam illam assequendam est necessarium, operari. Alijs exemplis notatu dignis illustrat Castro hanc definitionē, quę inuenies verbo mer:tū, hęresi. 1. & verbo spes. Ioan. 15. Castro.

CONCLVSIO III.

Meritum est opus liberum, & studiosum, atque in vtilitatem, siue reipubicæ, siue amici factum, cui operi de iustitia debetur præmium. Hanc, si placet, amplectere definitionem, cuius bona pars iam in definitione præcedenti fuit exposita. Primò debet esse opus liberum: quia scriptura sola opera libera laudat. Prædicat enim virum iustum dicens; qui potuit transgredi, & non est transgressus. Secundò studiosum esse debet, idest, actus virtutis. Et ratio est; quia si contrarium, nempè, opus demeritorium est actus vitiosus, & pœna dignus, meritum debet esse actus studiosus, & præmio dignus, in vtilitatem, &c. Et ratio est; quia meritum est nomen relatiuum (dicitur enim aliquis benemeritus de alio, eò quòd obligauerit ipsum) & cùm nemo seipsum obligare dicatur, debet meritum in vtilitatem alterius esse. Et quia est actus iustitiæ, & iustitia est ad alterum. Vltima pars est, cui de iustitia debetur præmium. Et probatur hęc pars ex. B Paul. per discrimen inter beneficia, quę dantur ex gratia, & ex merito. Ita enim ait. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum; ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam Ecce quomodo merces datur; ergo de iustitia, & non gratis. Eccl. 31. Ad Rom. 4.

Hinc, bruta non merentur, cùm sint irrationalia, & libertatis expertia. Appen. 2

Hinc, qui in naturalibus tantum: vt in genere, & in pulchritudine meritum constituunt, errant omninò; quia non sunt aliquo beneficio digni, qui solùm naturalibus bonis vigent, & virtute præditi non sunt, quàmus, cęteris paribus, naturalia bona habentes, non habentibus illa sint pręferendi: dūmodò merita sint ęqualia, iuxtà illud. Species Priami digna est imperio. Appen. 3

Hinc, ad meritū quatuor requiruntur, scilicet persona, quæ meretur, actus studiosus, qui dicitur meritum, merces, quæ merito respondet, & persona, apud quam meretur. Nam si talis persona non esset, in vanum laboraremus. Lege S. Tho. Appen. 4 S. Thom. Scot. Almayn.

q.21.1.2.Scot.in 3.d.28.& alios doct.hac dist.27.

Quinta diffic. Vtrùm homo possit mereri aliquid à Deo?

S.Thom. vbi sup. art.1.& 3. Est autem tituli sensus. Possit ne homo exhibere Deo aliquod obsequium, cui de iustitia, ita debeatur præmium æternum quòd si Deus non redderet tale præmium, esset iniustus? vt esset rex, siue dux iniustus si militi stipendium, exhibita militia, non redderet. Lutherus, & omnes illius asseclæ, & sectatores tale meritum esse diffitentur: in quos in prima huius artic. difficultate cum Castro egimus.

Lis est, & controuersia inter catholicos circa hanc difficultatem. Quidam enim affirmant nullum esse meritum in rigore hominis quantumcunque iusti respectu beatitudinis: sed propter scripturæ, & sanctorum autoritates. Huius opinionis fuerunt *Greg.Arim.Marsil. Tho.Vuald. Burgen. Ioan. Echius. Durand. S Thom. D. Bona. Ric.Scot.* Greg. Arim. in primo dist. 17.q.2.art.2 Marsilius præsenti dist. Thomas Vualdensis de sacramental c.7. Burgensis super psalm. 35. Ioan. Echius in centurijs de prædestinatione. Duran. verò dicit esse meritum de condigno; sed impropriè propter inæqualitatem meriti ad beatitudinem. Contraria opinio, & communis, & definita in concil. Trident tenet respectu beatitudinis dari meritum de condigno, hanc defendunt S.Thom. art.3 huius q.& super epistolam ad Rom. c.4.& 8.& Bona q.vltim. huius distinct. Ricar.in 4 dist.46.art. 1.q.1.Scot.in 1.dist.17.q.1.artic.1.& alibi sæpè, hos sequuntur omnes moderniores.

CONCLVSIO I.

Opera iustorum sunt de iustitia vitæ æternæ digna, & meritoria. Hæc conclusio vsque adeo vera est: vt opposita sit planè hæretica. Et probatur per sex voces, quibus in diuina scriptura insinuatur opera iustorum esse gloriæ æternæ meritoria. Et harum prima est merces, idest, præmium, quod

Gen. 15. ad meritum refertur. Gen.15. Legitur dixisse Deum Habraç.

Mat.5. Ego sum merces tua magna nimis. Et Matthæ.5. Merces vestras copiosa est in cœlis. Ex his locis, prætermissis alijs, in quibus hęc vox merces exprimitur, sic colligo argumentum. Merces non dicitur absolutè: sed relatiuè ad meritum, & Deus in his locis promittit iustis mercedem æternam; promittit igitur ratione meritorum, cùm sint merces, & me-

Mat.20. & 25. ritum correlatiua. Secunda vox est reddere, & tertia opera. Matth 20. Voca operarios, & redde illis mercedem. Et aper-

Ad Roma.2. tiùs ibi. Venite benedicti, &c. Et ad Roma. Reddet vnicuique secundum opus suum. Hinc cùm reddere secundum opera, sit

soluere

soluere præmium, iuxta quantitatem meritorum, si est redditio meritorum; vt ex his, & alijs locis constat: erit profectò pro meritis redditio. Quarta vox est meritum. Ecclesiastic. 16. Omnis misericordia faciet locum vnicuique secundum meritum operum suorum. Et ad Hebr. 13. beneficentiæ, & communicationis nolite obliuisci. Talibus enim hostijs promeretur Deus Idest, obligamos a Dios. Ecce quomodo B. Paul. beneficentiam vocat meritum: quare confundantur Lutherus, & eius imitatores negantes præmium Et Marc. 9. Quisquis potum dederit, &c. Amen dico vobis non perdet mercedem suam Hine, si non perdet mercedem suam, tale opus meritorium erit. Et ratio est, quia merces, & meritum sunt, sicut pater, & filius, correlatiua Quinta vox est iustitia, psal. 17. Retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam &c. Et 2. ad Timoth. 4. Cursum consummaui, fidem seruaui, in reliquo reposita est mihi corona iustitię, quam reddet mihi dominus iustus iudex. Vbi præmium æternum vocat coronam iustitiæ. Quamobrem datur ex meritis: aliter enim non esset corona iustitiæ: sed misericordiæ tantùm nuncupanda. Sexta vox est dignitas. Et legitur Sap. 3. Tentauit eos dominus, & inuenit eos dignos se. Et ad Coloss. 2. Nos fecit dignos in parte sortis sanctorum. Et 2. ad Thessal. 1. Tribulationes sustinetis in exẽplum iusti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei ꝓ quo, & patimini. Hinc, sic colligo argumentum. Quicunque est dignus aliquo præmio, illud sibi de iustitia debetur (aliter enim haud vocaretur dignus) iusti autem sunt retributione digni, vt ex his locis apertissimè infertur; quare de iustitia iustis debetur retributio. Est etiam hæc conclusio definita contra Lutherum, & eius sequaces in concil. Triden. cap. 16 & cano. 32. Et ratione confirmatur: quia quando in diuina scriptura fit primæ gratiæ, & iustificationis mentio, negantur in vniuersum opera: vt ad Rom. 2. Si gratia ex operib. iam nõ est gratia, & loquitur de prima gratia. Quando autem fit vitæ æternę mentio, commemorantur opera: vt ex locis supra citatis constat: ergo datur vita æterna propter merita. Iam restat: vt explicemus huiusmodi merita esse de iustitia condigna, & non de congruo: vt Greg. Arim. arbitrabatur. Et primum est diligẽter animaduertendum, pretium cuiuscunque rei posse esse æquale valori ipsius rei duobus modis, Primo ex natura rei, Secundo ex pacto, siue ex lege, siue ex promissione rem ipsam promittentis. Illustro animaduersionem hanc exemplis. Denarius, verbi gratia, est pretium labori vnius diei respondens

Eccl. 6. Ad Heb. 13. Mat. 10. & Mar. 9. Psal 17. 2. ad Ti. 4. Sap. 3. Ad Col. 1. 2. ad thes sal. c. 1. Ad Rom. c. 2. Nota.

cordiam fecerint Et D. Aug. de corrept. & gratia c. 13. exponēs dictas autoritates ita ait. Misericordia Dei semper adhæret iustis, siue conuertantur, siue prælientur, siue coronentur. Nam quia merita ipsa ex gratia procedunt, corona iustitiæ, quę redditur meritis, misericordia nuncupatur. Fundamentum enim meritorum gratia ipsius Dei est. Vnde B. Paul. ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna: erit igitur actus iustitiæ, & gratiæ. Iustitiæ quidem: quia debetur meritis ex promissione, & gratiæ, quia Dei gratia fuit eius fundamentum. D. Aug. Ad Rom. 6.

DVBIVM.

Quibus titulis hæreditas æterna potest iustis deberi?

Respondeo. Quinq; assignantur tituli, ex quib. duo priores sunt errores, & posteriores catholici. Primus est ex Dei pmissione, nulla habita ratione ad iustorum opera. In hunc solum titulum referunt Lutherani debitum beatitudinis. Non enim negant omnino beatitudinem esse iustis indebitā: sed dicunt esse debitam ex sola promissione diuina: non autem aliquo modo ex debitis. Quod est contra diuinam scripturam dicentem. Deus reddet vnicuique, &c. Alibi, qui parce seminat, &c. Esset. n. tunc omnium beatitudo æqualis, si meritorum ratio nō haberetur, cùm sit inæqualis, iuxtà illud. Sicut stella in claritate à stella, &c. Secundus titulus est ex solo libero arbitrio, seclusa gratia. Et hic titulus est etiam hæreticus. Est enim contra B. Paul. ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Lege Castrū contra hanc hæresim, quæ fuit Pelagi verb meritum, hæresi 2. & verbo gratia, hæresi 1. Tertius titulus est catholicus, nempè, ex conuentione factus, & pro labore. Matth. 20. Conuentione autem facta, &c. Quartus titulus est opera facta in statu gratię, iuxta illud. Ioan. 6. Qui biberit ex hac aqua (idest, qui habuerit gratiam) fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, idest, producet opera vitæ æternæ digna. Quia gratia nihil aliud est, quàm facultas promerendi gloriam per opera meritoria. Si enim Deus gratiam nobis non dedisset, impossibile profectò fuisset nostris actionibus, aut operibus elicitis, ex solis naturæ viribus, idest, seclusa gratia, nos gloriam promereri posse. Cùm non sint condignæ passiones huius seculi, &c. Hinc dicitur in concil. Trid. sess. 6. c. 16. Deum remunerare in nobis dona sua, & merita nostra. Quod explicatur hoc exemplo: vt si rex daret alicui centum millia ducatorum, quibus ab ipsomet rege ciuitatem emeret, tunc idem esset ciuitatis pretium, & regis donum: similiter ieiunium nostrum non tanti erat valoris: vt esset pretium gloriæ: instituit tamen Deus per

Hæresis Luther. Ad Rom. 2. 2. Cor. 9. 1. Cor. 15 Hæresis Pelag. Ad Ro. 6 Mat. 20. Ioan. 6. ad Ro. 8.

gratiam suam; vt esset æquale pretium glorię. Quia voluit pro ieiunio g'otiam dare. En tibi, quomodo gratia est merendi fundamentum. Quintus titulus est, quia sumus Christi Iesu membra, idest, de eius familia, & eiusdem Christi per fidem, & charitatem amici, ratione cuius vnionis opera nostra sunt vitę ęternæ digna.

Appen. 1 Act. 9. Hinc, passiones, & persecutiones, quas fideles pro Christo sustinent, ipsi Christo inferri dicuntur. Act. 9. Saule, Saule, cur me persequeris?

Appen 2 2. Cor. 13 Mat. 10. Gal. 2. Hinc, opera iustorum opera Christi nominantur, iuxta illud. An experimentum quęritis eius, qui in me loquitur Christus? Et alibi, Non vos estis, qui loquimini, &c. Et ad Galat. 2. Viuo autem, iam non ego, viuit verò in me Christus.

Appen. 3 Hinc, opera nostra sunt meritoria vitę ęternę de condigno. Et ratio est: quia opera Christi sunt meritoria de condigno vitę ęternę, & nostra opera tribuuntur Christo.

Appen. 4 Osius Caieta. Hinc, ex sententia Caie. in opusculo de fide, & operibus, & Osij contra Lutherum c. 73. ista erit concedenda: Christus in nobis, & per nos meretur, ad hunc sensum. s. Christus est causa, quòd nos mereamur: non tamen ad hunc sensum, quod actus meritorij nostri sint actus ipsius Christi: sicut operatio manus est operatio totius. Et confirmatur, quia vt ista conceditur, Christus loquitur in nobis, & viuit in nobis, hoc est, operatur ad hunc sensum, quòd Christus meruit: vt nos mereamur. Hinc Sotus rectè dicit dictam propositionem esse erroneam, de natura, & gratia, si in sensu, quem nos reijcimus, illam intelligat.

Sexta dif. Erit ne absolutè concedendum, Deum esse nobis debitorem? an sibi, & suæ promissioni?

S. Tho. art. 1. ad 3. vbi sup & alibi negat Deum esse simpliciter nobis debitorem; sed sibi, & suę promissioni.

CONCLVSIO.

Simpliciter concedendum est, Deum iustis esse beatitudinis debitorem. Hęc conclusio apertè definitur in concil. Arausica c. 18 sub his verbis. Debetur gloria bonis operibus, si fiāt: sed gratia, quæ non debetur, præcedit: vt fiant. Et confirmatur

D. Aug. autoritate D. Aug. serm. 16. de verbis Domini, vbi ita ait. In his, quę habemus, laudamus Deum largitorem, in his, quę nō dum habemus, tenemus debitorem. Debitor enim factus est, non aliquid à nobis accipiendo: sed, quod ei placuit, promittendo. Idem docet serm. 51. de verbis Apostoli Et ratione probatur: quia si de lege naturali ꝓmissa sunt debita, & sola pro-

missione

missione aliquis constituitur debitor, Deus planè promittēs erit non tantùm sibi: sed etiam nobis debitor: atque ita erit simpliciter concedendum, esse Deum nobis debitorem: vt cō cil. citatum, & D. Aug illud concedunt.

Septima dif. Præter gratiam, requiritur ne noua Dei acceptatio, vt actus sit meritorius?

Cum ex iam dictis constet, gratiam esse principium merendi: quæritur An præter gratiam, &c. idest. An in singulis actib. iustorum habeat Deus nouam ordinationem, & nouum actū volūtatis f. quòd dicat. Volo huic iusto pro hoc opere certum gradum gloriæ reddere? Duæ sunt extremæ opiniones. Vna affirmat requiri, præter gratiam, acceptationem diuinam, & hæc est Sco. in 1. dist. 17. q. 1. cui adhæsit Marsil. Altera negat talem acceptationem, quæ colligitur ex S. Thom. art. 3. quamuis eam non expresse tueatur. Sco. in 1. d. 17 q 1 Mars. 1. 2. d. 17. ar. 3. con clus. 1. & in q. 10. S. Thom. Sicut e...

CONCLVSIO I.

Præter gratiam, vt opus sit vitæ æternæ meritorium, noua requiritur ex parte Dei acceptatio. Et ratio est; quia si opus esset meritorium ratione solius gratiæ, nunquàm præmium excederet meritum, cum tamen excedat: quia Deus præmiat vltra condignum. Illud enim in quo excedit, non est ratione gratiæ: sed nouæ acceptationis. Et si de nouo non acceptaret, in nullo excederet. Vega in opusculo de iustific. q. 5. ad 2. declarat Maximam, scilicet, Deus præmiat, &c.

CONCLVSIO II.

Vt iustorum opera sint ęternę vitę meritoria, ex parte Dei, præter gratiam, noua diuinæ voluntatis acceptatio non requiritur. Et ratio est, quia pluralitas sine necessitate non est ponenda, & cum sola gratia sine noua acceptatione sufficiat: quoniam gratia est acceptatio ad gloriam, eo ipso, quòd iusti sunt per gratiam filij Dei, debetur illis hæreditas. Nam si filij, & hæredes, quare non requiretur profectò, nec erit noua acceptatio ponenda. En tibi ambas opiniones ijs duabus conclusionibus comprehensas. S. Thom. est.

CONCLVSIO III.

Opera iustorum, vt sint vitæ æternæ meritoria, requiritur, præter gratiam, peculiaris Spiritus sancti motio, & concursus excitās iustum ad opus vitę æternæ meritorium pręstandum. Probatur ad Roman. 8. Ipse spiritus postulat pro nobis, idest; postulare nos docet. Et loquitur de iustis. Et Ioan. 4. Qui biberit ex hac aqua. Vbi innuit Christus Iesus, eum, in quo est gratia, continuè à Spiritu Sancto ad meritorię ad Ro. Ioan.

torie operantium excitari. Et fortassis Scot. per nouam acceptationem, hanc nouam, & continuam Spiritus sancti motionem, siue concursum, seu spirationem intellexit. Sed de his latiùs in lib.controuersiarum.

Octaua diffic. Vtrum gratia sit principium merendi per charitatem.

Sensus tituli est. An, præter gratiam, & liberum arbitrium, requiratur ex parte hominis ad meritum aliquis actus charitatis, id est, vt opus actualiter elieiatur propter Deum. Et vocatur relatio actus in Deum. Doctores omnes ad vnum confitentur charitatem ad meritum desiderari: sed an sufficiat solùm habitualis charitas, per quam habitualiter Deum diligimus? vel an requiratur insuper actualis? Ita vt sit opus in singulis actionibus habere hunc actum, scilicet, ieiuno, oro, scribo, &c. propter Deum, est inter illos controuersum. Sunt enim variæ de hac re sententiæ, & opiniones. Prima est Durand. infrà dist.40.& q.2 affirmantis, relationem actualem in Deum esse necessariam: vt opus aliquod sit vitę æternæ meritorium. Hanc opinionem tribuunt Thomistæ Scoto, sed falsò, vt statim patebit. Secunda opinio est Sco.in 4.dist.4. cuius verba sunt. Probabile est sufficere ad opus meritorium reuelationem virtualem. Tertia opinio est Soti. Existimat enim solam charitatem habitualem, & infusam esse satis: vt singulę operationes iustorum, moraliter bonæ, sint vitæ æternæ meritoriæ, absque eo, quòd actualiter, vel virtualiter in Deum referantur. S. Thó. suprà.q.2. artic.4. ad vltimum. Caiet. vbi sup.S.Tho.art.3.Capreolus in 2.distin.40.eandem opinionem defendere videntur. Ait enim S.Thom. art. 4. citato expressè omnem actum bonum esse meritorium, si non sit peccati impedimentum. Cæterum, vt hæc clarius innotescant, nota sequentes animaduersiones.

Durā.d. 40.q.2. Scot.in 4.dist.41 Sotus lib. 3.de natura, & gratia. S.Thom. Capreol. Caiet.

1.Animaduersio. Quemadmodum rebus naturalibus forma essentialis est, quæ dat suo toti esse specificum; vt anima rationalis respectu hominis: ita in actibus moralibus studiosis, aut vitiosis forma, quæ constituit actum in certa specie est finis, propter quem potentia operatur. Hæc animaduersio est Aristo 5 Ethic. vbi docet: quòd qui fornicatur, vt furetur, potius fur, quàm fornicator erit appellandus. Perinde etiam ieiunium eius, qui; vt furetur ieiunat, actus iniustitiæ, & non temperantiæ erit. Similiter, & abstinentia ab esu carnium, propter humanam gloriam comparandam, erit actus superbiæ, cuius filia est vana gloria.

Aristot. Ethic.

2 Animaduersio. Charitas forma omnium virtutum est. Hęc animaduersio

est

est axioma theologicũ. Et ratio a definitione formæ est: quia forma in moralibus est finis ipsius actus: vt ex proxima animaduersione constat, & sola charitas est, quæ omnium virtutum actus in vltimum finem, & propter Deum dirigit. Finis enim præcepti charitas est. 1. Ad Timoth 1.

Hinc charitas voluntati; vt eliciat actus omnium virtutũ propter Deum imperat, atque ita actus cuiuscunque virtutis erit a charitate, non elicitus: sed imperatus. Appen 1 3. Animad.

Relatio actus in Deum triplex est, nempè, habitualis, actualis, & virtualis. Prima est solus habitus charitatis: vt si existens in charitate ieiunet, etiam si Dei non recordetur, hic habitualiter tantùm dicitur referre actum in Deum, propter habitum charitatis, quem habet. Secunda est, quando; qui ieiunat, actualiter dicit. Volo, vt Deo placeam, ieiunate. Tertia non satis inter doctores constat: nam de sententia Scoti vbi suprà virtualis relatio est, quando ex cognitione, & amore vltimi finis homo incipit rectè operari. V.g. si quis subito Dei amore exardescens dicat. Volo deinceps in omnibus Deo placere, si post hunc actum statim dicat: volo pœnitere, siue pœnitet me peccasse, vel statim oret, aut peregrinationem promittat, &c. Tales actus sunt relati in Deum, non actualiter: quia quãdo eliciebantur, nõ actualiter homo Deũ cogitabat: sed virtualiter tantùm. Tandem erit relatio virtualis, quando aliquis actus est ab aliqua præuia actuali dilectione in Deum imperatus: vt præcedenti exemplo patet. Scot dist 4 q 5 lib sent.

Hinc, actiones omnes hominis proponentis peregrinari Romam, vel Hierosolymam versus, &c. propter Deum, quibus ad peregrinandum præparatur vt sternere equum, vestes, cibos, & alia id genus parare, erunt virtualiter in Deum relatæ. Et ratio est; quia ab illo præuio actu dilectionis, scilicet, volo peregrinari propter Deum proficiscuntur, & imperantur. De sententia verò quorundam Thomistarum virtualis relatio vocatur, quando aliquis virtute pœnitentiæ iustificatur, & proponit se ex tunc oẽs actiones morales in Deum referre: in virtute huius actus omnes deinceps morales actiones, & operationes, quę fiunt in gratia, in Deum virtualiter referuntur: duratquè ista virtualis relatio quousque per aliquod mortale peccatum interumpantur. Lege Caietan in. 1. p. quęst. 63. art. 6. ad 3. cuius verba sunt. Actus virtualiter tendit in aliquod. quia manet in eo virtus prioris actus tendẽtis in illud. Appen. Ca.

Hinc, officium diuinum, orationes, ieiunia, &c. sunt actus virtualiter relati in Deum, eò quòd sunt omnes simul per il- Apr

lum

lum priorem actum relati; videlicet:refero me,& omnia mea in Deum.

CONCLVSIO I.

Ad actum meritorium sola charitas habitualis haud sufficit Probatur primò ex D.Paulo dicente. Si linguis hominum loquar, &c. quia vel loquitur ibi D. Paul. de charitate actuali, aut virtuali, & erit tunc conclusio manifesta,aut de habituali tantùm: vt tenet tertia opinio, quod videtur falsum. Nam inde sequeretur, omnia opera moraliter bona,elicita ab existente in gratia esse vitæ æternæ meritoria, ob hanc solam causam, quòd sit in gratia. Quod quidem aduersatur D Gregor. in homil. apostol. Vbi de proximorum dilectione verba faciens ita ait. Sunt, qui diligunt proximos secundum affectum cognationis,,& carnis, quibus sacra eloquia non contradicunt: tamen illa suprema dilectionis præmia non assequuntur. Quia suam dilectionem, non spiritualiter (idest, non propter Deum) sed carnaliter impendunt, scilicet, affectu carnis, vel amicitiæ. Hinc ita argumentor B. Gregor. hoc in loco agit de dilectione erga proximos moraliter bona: nam inquit, cui sacra eloquia non contradicunt, si moraliter mala fuissent, contradixissent. Deinde loquitur de homine existente in gratia: nam actus hominis existentis extrà gratiam, etiam si in Deum referatur, non est vitæ æternæ meritorius. Tandem loquitur de viro iusto, qui absque actuali, vel virtuali relatione in Deum: sed sola naturali pietate motus diligit proximum, & talem dilectionem a merito vitæ æternæ excludit. Nam inquit, tamen illa suprema dilectionis præmia non assequuntur, &c. Ergo ad actum meritorium sola habitualis charitas haud sufficiet. Alioquin omnia opera iustorum moraliter bona, vt deambulatio post cœnam ratione sanitatis, somnus, & cæt. essent vitæ ęternæ meritoria, quod rationi, & D Grego. aduersatur. Tum etiam quia actus, nisi actualiter, vel virtualiter imperetur a charitate, tanquàm ab eius forma: vt constat ex prima animaduersione, non est meritorius vitæ æternæ. Et si actualiter, vel virtualiter in Deum referatur, non est imperatus a charitate: ergo non erit sufficiens sola habitualis [charitas]. Per solum namq; habitum charitatis homo nō operatur propter Deum: vt patet in exemplo B. Greg. de iusto, qui diligit proximum affectu tantum cognationis, & carnis.

1.Cor.13.

D Greg.

Ioan.15.

CONCLVSIO II.

Relatio actualis in principio singularum actionum non requi-

requiritur: vt sint vitæ æternæ meritoriè, cùm sola virtualis efficiat. Et ratio est; quia sicut in humanis: vt obsequia regi exhibita sint præmio temporali digna, non requiritur: vt in singulis obsequijs ministri regis protestentur se velle regi placere, sed sat est, vt in principio, cùm primùm recipiuntur, protestentur, & intendant se velle regi inseruire, vt sibi temporale stipendium debeatur: ita à simili cùm primùm aliquis virtute pœnitentiæ, vel baptismi; quia tunc ad Dei amicitiam admittitur, & in eius familia recipitur, satis erit, se velle obsequi Deo, & in omnibus illi placere protestetur. Et hæc est virtualis relatio, quæ quidem sufficit, donec per mortale peccatum interrumpatur. Et quòd sit necessaria virtualis relatio, constat ex 1. ad Corinth. 13. in prima conclusione citata. Et tandem, quia, vt sit opus dignum præmio supernaturali, oportet vt fiat fine supernaturali (scilicet, propter Deum) virtualiter saltem proposito.

Hinc verus, & germanus sensus multorum locorum sacræ scripturæ pendet. Vt est locus Gene. 4. Respexit Dominus ad Abel, &c. Et hoc fuit: quia respexit ad actualem eius intentionem, aut virtualem, & non ad habitualem tantùm. Item locus Matthæ. 10. Quicunque potum dederit vni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, id est, amore Christi, quia est eius discipulus. Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et 1. Corinth. 10. Siue ergo manducatis, siue bibitis, siue aliud, quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, id est, animo placendi Deo. Et locus ad Roma. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, id est, iustis, omnia siue prospera, siue aduersa, sunt eis occasio merendi, & ita cooperantur in bonum. Non tamen omnia sunt eis meritoria; nisi ea in Deum, saltem virtualiter referant, propter rationes in 1. & 2. conclusione dictas. *Appen. 4* *Gen 4.* *Mat. 10.* *1. Cor. 10* *ad Ro. 8.*

Nona diffic. Vtrùm homo possit mereri sibi primam gratiam?

De hac difficultate disputant Alexand. Alen. in 3. par. quæstio. 61. memb. 5. artic. 1. & 2. S Thom. vbi suprà artic. 5. & alij infrà citandi, & Castro. verb. gratia, hæresi. 1. & verbo opera, hæresi. 4. Titulus huius difficultatis duplex est. Primus: An peccator pœnitens possit de iustitia promereri primam gratiam? ita quòd si illi non detur, iniuria afficiatur. Et de hoc sensu nullus Doctorum dubitat. Omnes enim ad vnum hoc fieri posse pernegant. Secundus autem sensus est, An peccator virtute pœnitentiæ primam gratiam de congruo, hoc est, de iustitia secundum quid, saltem pro-

mereri queat. Et de hoc sensu est controuersia inter doctores. Partem affirmantem defendunt Ricard. præsenti distin. artic.2.quæst.1. vbi dicit, non habentem gratiam posse illam mereri,non simpliciter: sed secundum quid. Et Scot. in 1.distinct.17 quæst.1.artic.1.& in 4 distinctio.14. quæst.2. artic 2. Hos sequuntur multi ex recentioribus, nempè Durand. in 1. distinct. 17. quæst.2. vbi affirmat, hanc esse communem opinionem, Gabriel, Mayoris, Almaynus, quos citat, & sequitur Vega quæst. 6. & 7. in opusculo de iustificatione, lege omnino illum, & super concil. Trident. lib. 8. à cap.8. vsque ad 13. Eiusdem prorsus sententiæ est S Thom. vbi sup.artic.3. in corp. q. quamuis eius discipuli hoc inficientur. Ibi enim fatetur pœnitentiam, prout est à libero arbitrio, esse meritoriam de congruo prioris gratiæ. Partem verò negantem tenent Gregorius Ariminensis in 2. distinct.26. Nicolaus Lyranus super Ioan. cap.1. Thomas Vualdensis in lib de sacramental. Soto lib.2.de natura,& gratia, cap.4. qui affirmat esse prope Pelagianum priorem gratiam posse cadere sub merito de congruo. Alexan.noster vbi suprà tenet posse aliquem merito interpretatiuè sibi mereri. Quid autem vocet meritum interpretatiuum,habes suprà in 1 diuisione gratiæ in difficult. de gratiæ diuisionibus.

Ricard. Scot. Duran. Gabriel. Mayoris. Almay. Vega. S.Thom. Gregor. Arimin. Lyran. Thomas Vualdē. Soto.

CONCLVSIO I.

Nullum opus existentis in mortali, quantuncunque sit moraliter bonum, est de iustitia, siue de condigno primæ gratiæ meritorium. Hæc conclusio est de fide, & in multis locis sacræ scripturæ apertè continetur. Legitur enim ad Romanos.3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, &c. si gratis, ergo non ex meritis. Et ibidem cap.11. si autem gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. Fuit etiam definita in concil. Palestino contra Pelagium, & eius sectatores, qui tempore Innocentij primi; vt refert fortissimus hæreticorum malleus August. in cap. 88. lib. de hæresibus, & in alijs quàm pluribus locis, inter alias, quas defenderunt hæreses, hanc quoque asseuerunt. Videtur etiam definita in concil. Arausicano. 2. canon. 7. vbi ita legimus. Fortitudinem gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Dei charitas fecit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium: sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam præuenientibus. Est quoque expressè definita in concil. Trident. sess.6.cap.5. & canon.1.& 2.& 3. Et ratione confirmatur à definitione

Ad Roma.3. Ad Roma.11. D.Aug.

finitione meriti; quia meritum est opus, non solùm bonum, verum etiam elicitum à persona iusta, & studiosa, &c. & peccator quantuncumque benè operetur iniustus, & Dei inimicus est. Odibilis enim est Deo impius, & eius impietas. Qui plura, & notatu dignissima agnoscere cupit, legat Vegam in quæst. 6. citata. Iam explicatus est primus huius difficultatis sensus, restat secundus de merito de congruo. Et nota hoc meritum posse bifariam sumi, primo in rigore pro opere, cui de iustitia debetur præmium; secundo citra rigorem pro opere impetratorio.

CONCLVSIO II.

Nullum opus præcedens gratiam merito de congruo, in rigore sumpto, est gratiæ meritorium. Hæc conclusio videtur esse definita in concil. Trident. cap. 8 cuius verba sunt: Gratis autem iustificari ideò dicimur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsam iustificationis gratiam promerentur. Eam docuit anteà D. August. epistol. 106 ad Bonifacium Papam. Et ratione confirmatur à definitione meriti in tota sua latitudine sumpti, quam habes suprà; quia meritum tam de congruo, quàm de condigno est actus, cui de iustitia debetur præmium, & peccatori nihil debetur, cùm sit Dei inimicus, & pane, quo vescitur, & omni gratia indignus. Autoritates autem sanctorum, quas adducit Vega vbi suprà quibus affirmabant, peccatorem pœnitentem mereri primam gratiam, sunt intelligendæ de merito abusiuè, siue secundo modo sumpto, scilicet pro opere impetratorio. D. Aug.

Hinc, sumendo meritum pro actu impetratorio, quæstio est de nomine. An peccator de congruo per vltimam dispositionem gratiam promereatur, nec ne? Omnes in hoc conueniunt, non promereri de iustitia primam gratiam: quare impetrat illam. Et quando D.August. epistol. 105.dicit, indulgentiùs iustificari paruulos, quàm adultos, non est intelligendus ita, vt adulti aliquo modo gratiam primam mereantur; sed quia laboriosius illam consequuntur, eò quòd exigat Deus ab adultis aliquam dispositionem, quam à paruulis non exigit. *Append.* *D. Aug.*

CONCLVSIO III.

Opera moraliter bona, extra gratiam facta, non sunt etiam de congruo auxilij specialis necessarij ad resurgendum meritoria: cuius modi est vocatio, inspiratio diuina, & alia id genus, quæ præcedunt pœnitentiam. Exempli gratiâ,

si concubinarius ieiunet, peregrinetur, effundat preces, omnes suas facultates in cibos pauperum distribuat, & alia opera longe excellentiora præstet, non promerebitur de iustitia auxilium speciale ad resurgendum. Hæc conclusio probatur
Ad Rom. 9. ad Roman. 9. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Et paucis interpositis, subiungit: ergo cui vult miseretur, & quem vult, indurat. Hinc ita colligo ratiocinationem. Deum indurare aliquem est subtrahere auxilium speciale ad conuersionem necessarium, sed Deus nulla habita ratione ad currentem, id est, ad moraliter bene operantem, cui vult miseretur, suam gratiam præuenientem communicando, & quem vult indurat, speciale auxilium illi denegando; ergo preueniens gratia aliquo modo ex operibus non datur. Est etiam definita in concil. Trident. sess. 6. cap. 5. his verbis. Declarat prætereà ipsius iustificationis exordium in adultis à Deo per Christum Iesum preueniente gratia sumendum esse; hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis, vocantur. Notanter dicitur, eorum existentibus meritis, ad quodcunque genus meritorium, etiam de congruo excludendum. Et ratione confirmatur; quia omne meritum de congruo; vel est propter dignitatem personę operantis; vt quando iustus orat pro peccatore: vel quia est promissum ex lege; vt pœnitentia sufficiens, cui ex lege promittitur gratia, & cùm peccator sit indignus gratia, & nulla hactenus sit lex, qua alicui, propter opera moraliter bona, gratia præueniens promittatur, non erunt talia opera, extra gratiam facta, talis auxilij necessarij ad pœnitendum meritoria. Hæc conclusio est contra Vegam, qui quæstio. 7. in opusculo vbi suprà dixit. Potest fidelis mereri de congruo gratias gratis datas, quibus trahitur ad pœnitentiam, & cęt. At verò lib. 6. super concil. Trident. ca. 10. & 11. eam sententiam retractauit, affirmans, nullatenus esse etiam de congruo meritorias huiusmodi actiones, de quibus loquimur.

CONCLVSIO IIII.

Quàmuis opera moraliter bona ex viribus solius naturę elicita in nullo euentu sint gratię preuenientis meritoria; sunt tamen eiusdem gratię impetratoria. Et ratio est; quia Deus Optim. Maxim. quę sua est infinita misericordia, plerunque concutit peccatores timore gehennę: qui quidem timor est illis pœnitendi occasio. Et colligitur con-
Dani 4. clusio hęc ex multis sacrę scripturę locis. Daniel enim 4. dixit

dixit propheta regi Nabuchodonosor existenti in mortali. Mihi crede Rex, peccata tua eleemosynis redime, &c. Et D.August. super Ioann. cap. 9. Increpat cæcum dicentem, peccatores à Deo non exaudiri. Constat etiam exemplo Cornelij actorum cap.10. Item D.Cyrillus lib. 4. super Ioan. cap. 25. dicit eos ex Iudæis credidisse, qui erant bonis moribus præditi, eos verò, qui erant improbi, malitia excæcatos fuisse. Tandem probatur, quia Deus plerumquè, propter peccata, deserit homines: vt B.Paul ad Roman. 1. docuit. Et Christus Iesus causam infidelitatis Iudæorum tribuit eorum ambitioni. Ioann. cap 5. dicens. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæritis? Hinc, si peccata, & flagiria sunt indurationis, & negationis auxilij causa, erunt profectò bona opera moralia causa impetrandi: vt Deus auxilium ad resurgendum impartiatur. Propterea quod Deus pronior est ad miserendum, quam ad puniendum. Hæc animaduerte ad consulendum peccatoribus, & ad illos excitandum: vt in bonis operibus exerceantur. Hæc conclusio est Adriani in 4. in quæst. An extra gratiam possit homo satisfacere. Et magistri Vega quæst. 7. & super concil. Trident. vbi suprà. Et magistri Soto de natura, & gratia, lib. 1. cap. 21. Prima conclusione huius difficul. condemnatur hęresis Pelagiorum, qui asserebant, hominem ex puris naturalibus posse de iustitia mereri gloriam: sicut modò humanus mercenarius promeretur stipendium.

D. Aug. Ioan. 9. Act. c. 10. B. Cyrillus. Ad Roma. 1. Ioan. 5. Adrian. Vega. Hæresis. Castro.

Decima diffic. Vtrùm vnus possit alteri primam gratiam promereri?

CONCLVSIO I.

Christus Iesus peccatoribus sufficienter pœnitentibus meruit de condigno primam gratiam. Hæc conclusio est de fide: vt D. Paul. testatur. Decebat enim eum (idest Christum) propter quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum (scilicet Christianorum) per passionem consummare. Ecce quomodo B Apostolus affirmat Christum salutis autorem adduxisse multos in gloriam. Quod non potest aliter intelligi, nisi quia illis primam gratiam meruit. Et quia Deus mouebat animam Christi, sibi gratissimam; vt ad salutem aliorum operaretur. Et quia illi soli data est gratia capitis.

Alex Alen. § 4. S.Th. ar. 6. vbi su. Ad Hebr. 2.

CONCLVSIO II.

Iustus in gratia existens precibus, & alijs operibus potest peccatori de congruo primam gratiam promereri. Constat

Mat.9. Matth.9. Videns Iesus fidem, &c. dixit Paralytico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Vbi fides iustorum impetrauit paralytico remissionem peccatorum, id est, primæ gratiæ collationem. Et Iacobi vltim. *Iac. vlti.* Orate pro inuicem, vt saluemini. *Luc. 16.* Et Luc.16. Facite vobis amicos, qui recipiant vos in æterna tabernacula. Quasi dicat, effundite facultates vestras in pauperes, vt eorum preces impetrent nobis vitam ęternam. Et ratione confirmatur: quia congruum, & rationi consentaneum est: vt iustus, qui est Dei amicus, quando órat pro peccatore, exaudiatur. Sic enim vnus amicus ab alio solet, quod petit, impetrare.

Dub. Quæres. Meritum de condigno respectu primæ gratiæ dandæ peccatori, quot modis à merito de congruo iustorum differt?

Respondeo, duobus. Primo ex parte effectus. Iustus enim solum impetrat peccatori auxilium præueniens, & concomitans necessarium ad conuersionem, & ideò dicitur impetrare gratiam; quia impetrat dispositionem ad ipsam, nempè, vt Deus peccatorem illuminet. At verò Christus Iesus vtrunque, scilicet, auxilium ad contritionem necessarium, & primam gratiam iustificantem meruit omnibus quò ad sufficientiam, hoc est, quantùm est ex parte sua, solis autem prædestinatis quò ad efficaciam. Secundò differunt; quia Christus meruit de iustitia, ita quòd, si peccatori contrito Deus non daret gratiam, irrogaretur iniuria non peccatori, sed Christo; sancti verò solùm ex misericordia illam impetrant. Sed de ijs in Floribus.3.lib.sententent.ex professo.

CONCLVSIO III.

Tanta est plerunque peccatorum obstinatio; vt nolit Deus *1.Re.16* sanctos pro illis deprecantes exaudire. Constat 1.Reg 16. Vsquequò tu luges Saul, cùm ego proiecerim eum, ne regnet in *Iere.15.* Israel. Et Ieremiæ 15. Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.]

CONCLVSIO IIII.

Alex. Alen ar.2. & S.Th. art 7.ubi sup. Scot. in 4 d.22.ar. 3. Beati in patria orantes pro nobis neque de congruo, neque de condigno merentur alijs primam gratiam, & iustificationem. Et ratio est; quia sunt extra merendi statum, nihilominus tamen primam gratiam, & iustificationem impetrant. Lege Flores p. 4. in q. quibus competat orare, in diffic. Vtrùm sancti orent pro nobis.

Vndecima diffic. Potest ne aliquis promereri sibi reparationē post lapsū.

Omnes doctores partem negantem tenent, & Scotus cum illis,

illis, licet affirmet credibile esse propter Dei misericordiam: vt qui cadit à magnis meritis, citiùs recipiat speciale auxilium, & inspirationem ad resurgendum.

CONCLVSIO I.

Nullus quantuncunque iustus, neque de condigno, neque de congruo suis bonis operibus meritorijs reparationem post lapsum promeretur. Hæc conclusio est de fide. Colligitur enim per necessariam consequentiam ex sacra scriptura. Nam ad Roman. 11. inquit B. Paul. Si gratia, non iam ex operibus. Et si iustus promeretur sibi primam gratiam post peccatum committendum, iam gratia contra Paul esset ex operibus proprijs. Sic enim intelligendus est D. Paul. nam propter merita aliena, vt Christi, benè datur prima gratia, vt ex difficultate proxima constat. Et Ezechiel. 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur; ergo non erunt meritoriæ post lapsum. Ratione confirmatur à simili: quemadmodum esset apud homines temerarium, si miles Regi suo aliquod, ea lege, offerret obsequium: vt si fuerit aliquando transfuga, remittatur ita illi noxa, vt pœna mortis non plectatur. Nam si rex obsequium ea lege oblatum admitteret, videretur militi occasionem delinquendi præstare. Ita, & Deus rex æternæ gloriæ videretur peccati author, si obsequium ea lege acceptaret: vt quando gratia per mortale peccatum interrumperetur, præmium redderet, quod nec somniare licet. *Ad Roma. 11.* *Ezec. 18*

CONCLVSIO II.

Oratio iusti sui reparationem post lapsum efflagitantis, si fortè in mortale labatur: quia suam intelligit imbecillitatem, erit apud Deum valde impetratoria. Et ratio est; quia hoc postulabat Dauid, quando dicebat: Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Nam si inter homines obsequia præstita amico, delinquenti suffragantur, dummodò non fuerint lege prædicta oblata; ne dum apud Deum, qui omnes homines infinita mansuetudine absque vlla comparatione vincit, ac superat. *Psal. 70.* *Alex. Alen. p. 4. q. 9. m. 3. ar. 2. §. 1 q. coll. lateral. & §. 2. q. 3. col. lat. ad argum.*

Duodecima diffic. Potest ne aliquis promereri augmentum gratiæ?

CONCLVSIO.

Per actus meritorius gloriæ homo simul augmentum gratiæ promeretur. V.g. si quis habeat duos gradus gratiæ, & operetur meritoriè, vt duo: quia ieiunat deuotione, vt duo; pro-

S. Th. ar. 8. ubi su. & S. Bonau. ar. 2 q. 2. Ric. ar. 2 q. 2. ibi Scotus, & alij in 1. d. 17. & in 3. d 33. Prou. 4. Eccl. 18. Apoc. 22 D. Augu. Cōc. Trident. sess. 6. ca. 24. D. Augu. in lib. de dono perseuerātiæ. S. Thom. art. 9. Vega lib. 12. super conc. Trident. à c. 20. usque ad finem libri.

culdubio duos gradus gloriæ, & totidem gratiæ promerebitur. Conclusio hæc est de fide. Et probatur. Prouerbiorum. cap. 4. Vbi loquens scriptura sacra de profectu iustorum in gratia ait. Iustorum autem semita, quasi lux splendens procedit, & crescit vsquè ad diem gloriæ. Et iterum, ne verearis iustificari vsquè ad mortem. Eccles. 18. Et Apoc. 22. Iustus iustificetur adhuc. 2. Pet. 3. Crescite verò in gratia, &c. Hanc docuit D. August. apud Magist. distin. 17. 1. lib. dicens. Charitas meretur augeri, & aucta meretur perfici. Et ratione confirmatur; quia si homo promeretur augmentum gloriæ, merebitur etiam gratię augmentum: propterea quòd gratiæ augmentum est medium necessarium ad gloriæ augmentum. Vtrùm verò statim gratia augeatur, aut eius augmentum vsque in finem vitæ, sicut pręmium principale, scilicet, gloria, referatur? grandis est inter doctores controuersia, de qua in floribus. 1. & 3 lib. sentent. Deo adiuuante, disputabitur.

Decimatertia diffi. Posit ne aliquis de condigno perseuerantiam in gratia promereri.

Est tituli sensus. An, vt potest aliquis promereri de condigno gloriam: ita quod de lege Deus esset iniustus, si discedenti in gratia non daret gloriam meritis respondentem, eodem etiam actu possit de iustitia promereri perseuerantiam in gratia, & manutenentiam Dei vsque ad finem vitæ.

Perseuerantia in gratia potest dupliciter considerari, vel in patria, vbi est gratia consumata, vel in via.

CONCLVSIO I.

Perseuerantia in beatitudine cadit sub merito de cōdigno: ita quòd si Deus iam beatos in gloria meritis respondente nō conseruaret, illis secundum legem iniuriam irrogaret. Et ratio est: quia, cùm iustus, vt ex dictis constat, promereatur gloriam, non qualemcunquè, sed æternam promerebitur ex consequenti perseuerantiam in ea. Neque enim esset gloria æterna, si non haberet perseuerantiam annexam.

CONCLVSIO II.

Merito de condigno nemo potest perseuerantiam in bono vsque ad finem vitæ promereri. Hæc conclusio est de fide. Et probatur, quia si pœnitentia esset meritoria perseuerantiæ de condigno, sicut est meritoria gloriæ, non posset Deus secundum potentiam ordinariam negare auxilium, & manutenentiam ad perseuerandum in gratia. Siquidem talis manutenentia esset debita de iustitia, & ex consequenti semel iustificatus per proprium actum, scilicet, per contritionem, non posset de

lege

lege cadere à gratia, sed esset confirmatus in illa, quod est hæretichissimum, & contra diuinam scripturam expresse. Nam dicitur de iustis: Septies in die cadit iustus. Et iterũ ante mortem ne laudes hominem quẽquam. Et alibi, Qui se existimat stare, videat, ne cadat. Et est hoc idem definitum in clemẽ. ad nostrum, de hæreticis, & est concil. Viennen. quod & philosophi cognouerunt. Canit enim poeta quidam. Dicique beatus ante obitum nemo, supremaq; funera debet. *Prou.24* *Eccl.1.* *1.Cor.10*

CONCLVSIO III.

Nihilominus tamen dicta perseuerantia, ieiunijs, orationibus, & bonis operibus, impetrari potest. Hæc conclusio est definita in concil Trid. sess. 6. cap. 13. Et ratio est, quia multa possumus misericorditer impetrare, quæ sub merito minime cadunt. Nam Publicanus Luc. 18. Lachrymis veniam impetrauit, quam per eandem pœnitentiam non meruit. Non enim esset iniustus Deus, si peccatori, quantumcunque pœnitenti peccata non remitteret. *Luc. 18.*

Hinc elaborandum est omnibus nobis; vt per bona opera nostram vocationem certam faciamus, feruenterq; à Deo postulemus, ne vnquã ab eo derelinquamur, & despiciamur, & ne faciem suam à nobis auertat. Exorari enim se vult, & promereri Deus. Ipse enim, qui dedit velle, dabit pro sua voluntate perficere. *Appen.* *2.Pet.1.*

Decimaquarta diffi. ultas Vtrum bona temporalia, siue mala possint cadere sub merito?

Bonorum temporalium duo sunt genera. Quædam enim sunt, quæ conducunt ad beatitudinem consequendam, vt salus corporis, quæ est necessaria ad concionandum, & docendum, quæ operationes sunt vitæ æternæ meritoriæ: huius etiã primi generis sunt dignitas, scientia, ars, diuitiæ, quæ etiam sunt media, quibus meremur beatitudinem, dummodo illis benè vtamur. Quędam vero sunt, quæ non sunt media ad vitam æternam consequendam, huius secundi generis sunt bona temporalia, quę ab existentibus in mortali possidentur. Similiter de malis est dicendum. *Al. Alẽ. p.4.q.26 m.5.ar.3 §.2.q.6. collatera li S.Tho. arti. 10. vbi sup.*

CONCLVSIO I.

Bona temporalia primi generis sub merito de condigno, siue de iustitia cadunt. Patet psalm. 33. vbi dicitur. Timentes autem dominum, non deficient omni bono, &c. Et psalm. 36. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius, &c. Et ratio à simili est, quia sicut augmentum gratię cadit sub merito de condigno, non quòd sit simpliciter ad beatitudinem necessarium, *Psal 33.* *Psal 36.*

rium, quoniam ſatis eſſet prima gratia, ſed quia per augmentum gratiæ homo ad reſiſtendum vitio, & ad maiorem dilectionem Dei adiuuatur: ita etiam cùm temporalia bona homini ad comparandas ſibi virtutes, quibus vitam æternam promeretur, ſint adiumento, cadent etiam ſub merito de condigno.

Appen. 1 Hinc etiam idem propter eandem rationem de malis temporalibus cēſendum eſt, vt de ægritudine, paupertate, & ignobilitate, quę plerumq; ſunt media ad humilitatem, qua vitam æternam promeremur, acquirendam.

CONCLVSIO II.

Bona temporalia aliquando ſub merito ſecundum quid cadunt, ideſt, ſunt alicuius actus ſtudioſi, & laudabilis præmium temporale. Conſtat Exod. 1. Vbi legitur ædificatas fuiſſe domos obſtetricibus Ægyptiorum ſeruantibus incolumes Hæbræorum maſculos. Quod quidem opus, ſi mēdacio caruiſſet, teſte D Greg dignum vita æterna fuiſſet. Idem docet D. Aug. q. 1. lib. quæſt. in Exodum, & lib. contra mendacium c. 15. Et Romanis præmium temporale propter moralem iuſtitiam, quā in ſubditos exercuerunt, fuit à Deo tributum, vt D. Aug. lib. 5. de ciuit Dei c. 2. & 15. ſcribit.

Exod. 1. D.Greg. lib. 18. moral. D. Aug.

Appen. 2 Hinc, Deus plerumque etiam hæc temporalia bona donat hominibus propter bona opera, quæ homines ex imperio diuino faciunt, quamuis in executione peſſimam habeant, & iniquam intentionem, vt regi Nabuchodon. quia pugnauit contra tyros ex imperio Dei, licet odio motus, reddita fuit merces. Dicitur enim Ezech. 29. & erit merces eius in terra Ægypti.

Ezec. 29.

Appen. 3 Hinc, facilè colligitur infinita Dei clementia, & liberalitas, & miſericordia erga electos; nam ſi propter actiones morales mala, & iniqua intentione, factas Romanis, & Nabuchodon. pręminm temporale reddidit, quam mercedem iuſtis, qui recta intentione operantur, tribuet? Quod bonum temporale illis: ſi tamen ad eorum ſpirituale commodum pertineat, negabit?

Appen. 4 Hinc, quoniam ignoramus, quæ bona temporalia ad ſalutem æternam expediant, ſunt hæc petenda ſub conditione implicita, vel explicita ſ. ſi futura nobis adiumento ſint ad vitam æternam comparandam. Nam quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, &c. Edocuit B. Paul. ad Rom 8 petere ſub conditione implicita dicens. Quid oremus, ſicut oportet, &c. quaſi dicat. Neſcimus fratres, expediāt ne magis no bis bo-

Marc. 8. & Luc. 9 ad Ro. 8.

na, aut mala temporalia ad salutem æternam, ipse autem Spiritus sanctus postulat pro nobis, idest, postulare nos docet, & hoc gemitibus, idest, precibus inenarrabilibus, hoc est, precib. indeterminatis: vt non determinare salutem, aut ægritudinē, diuitias, vel paupertatem, &c. petamus, sed ea solum, quę Deus magis ad vitam æternam expedire intelligit. Et ecclesia sub conditione explicita orationem pro pluuia instituit s. Deus in quo viuimus, &c. sempiterne fiducialius appetamus.

ARTICVL III.

De varijs alijs gratiæ effectibus.

Hunc art. solus Alex. Alen tractat, & absoluetur positis aliquot difficultatibus. Al. Alē. m. 6. ubi sup.

Prima difficultas. Sunt ne purgare, illuminare, & perficere, proprij gratiæ effectus?

CONCLVSIO.

Sunt quidem proprij gratiæ effectus. Nam de gratia dicit B. Paul. ad Hebr. 1. Purgationem peccatorum faciens. Et psal. 4. Signatum est super nos lumen. Vbi glossa lumen gratiæ tuæ: quare gratia illuminat. Et ad Philip. 2. Ipse operatur in vobis velle, & perficere, & operatur per gratiam: ergo gratiæ est perficere. Et ratio est, quia cùm gratia nihil aliud intendat, quàm nos Deo assimilare, & purgare, illuminare, & perficere ad assimilationem necessariò concurrant, quia forma naturalis primo remouet dispositiones contrarias à materia, & tunc purgat: secundo introducit dispositiones cōsimiles in materiam, tuncque dicitur illuminare materiam, vltimò introducit se ipsam in materiam, & perficit eam: iure erunt hi tres effectus essentiales, & proprij ipsius gratiæ. Nam vt lux assimilat sibi aerem, purgando illum à tenebris, &c. ita gratia, quæ est lux spiritualis: vt animam Deo similem reddat, debet primùm illam à tenebris peccatorum purgare, secundò disponere simili dispositione; vt possit esse similis in actu. Tunc enim dicitur illuminare illam. Tertiò informare ipsam, tuncque dicitur animam perficere. Al. Alē. artic. 1. ubi sup. Ad Heb. Psal. 4. Ad Phil.

Secunda dif. Vtrum viuificare, assimilare, & gratificare, sint proprij gratiæ effectus?

CONCLVSIO.

Sunt. Legitur enim Act. 17. In quo viuimus, mouemur, & sumus. Et primum, quò anima rationalis viuit per Deum, est gratia, & cùm per illam viuat, dicetur quoque per eandem viuificari. Assimilat etiam gratia, quia anima diligit Deum, mediante gratia, & similitudo causa amoris est. Hæc enim vis amoris Ale. Alē. art 2. Act. 17.

amoris est, vt amantem in amatum transformet. Et tãdem est
Ad Eph. c. 1. gratię effectus gratificare, iuxta illud ad Ephes. c. 1. In laudem
glorię gratię suę, in qua gratificauit nos in Christo. Quod no
minis etymologia declarat, quia gratificatio deriuatur à gra-
tia, & si gratia est, gratificare est.

Tertia diff. Vtrum iustificare, excitare, motus meritorios elicere, sint proprij gratiae effectus?

Al. Ale. art. 3. vot. opra. Ex ijs tribus effectib. primus, qui est iustificatio, & tertius,
nempè, meritum, explicati sunt in primo, & secundo ar. huius
quęst. restat secundus.

CONCLVSIO.

Est quidem excitare proprius gratię effectus. Probatur Apo
Apoc. 3. cal. 3. Ego sto ad ostium, & pulso. Ostium appellatur liberum
arbitrium, siue voluntas. Et pulsatio ista est excitatio quędam
voluntatis ad bonum per gratiam. Et hoc est, quod postulat
ecclesia in illa collecta. Excita domine potentiam tuam, &
veni, &c.

Quarta difficul. Vtrum gratia in praesenti vita faciat nos sine peccato esse?

Al. Ale. ar. 5 vbi sup. et 4. p q 8 m. 5 art. 1. ad arg. D. Aug. Haeresis. 1. Ioã. 1. ad Ro 7. Diuus Aug. apud Alex. loco citato tres affert circa hanc dif
ficultatem opiniones. Quarum prima asserebat nos in hac vi
ta distinctè esse sine peccato, quam erroneam, & hęreticã cen-
set. Est enim contra Ioan. Apost. dicentem. Si dixerimus: quo-
niam peccatum non habemus, &c. Secunda opinio, quam iu-
dicat probabilem, licet illam impugnet, dicit, peccatum posse
sumi, vel pro actu inordinato, vel pro fomite peccati. i. pro in-
clinatione, & pronitate ad peccandum. Ita enim accepit pec-
catum Apostol. ad Rom. 7. quando dixit. Non enim quod vo-
lo bonum, hoc ago: sed quod habitat in me peccatum. Et de
peccato hoc modo sumpto potest intelligi autoritas apostoli
Ioan. Si dixerimus, quoniam peccatum, &c. Tertia opinio est
D. Aug quae sequentibus conclusionibus continetur. Lege in-
fra dist. sequenti.

CONCLVSIO I.

Nullus in hac vita sine veniali peccato esse potest. Proba-
Iacob. 3. tur autoritate D. Iacobi cap. 3. qui nullum excludendo dicit.
Matt. 6. In multis offendimus omnes. Et si nunquam venialiter pecca
remus, non opus esset dicere: dimitte nobis debita nostra, sed
tantùm dicendum esset: & ne nos inducas in tentationem.
Sunt alię multę autoritates, quibus apertíßimè probatur, Dei
amicos per gratiam non posse sine peccato veniali in hac vi-
ta existere.

CON-

CONCLVSIO II.

Gratia gratum faciens in hac vita hominem, cui inhęret, sine peccato mortali esse facit. Et ratio est; quia nullus, nisi purgetur à vitijs, gratiam Dei accipere potest; vt D. Chrysost. docet. Et refertur can. non potest, de pœnitentia, distinct. 1. & de consecra dist 4. Gratia enim, quæ per Christum datur peccatorum facit remissionem, teste D. August. & habetur de consecra. distinct. 4. canon. gratia quæ. Lege etiam can. placuit, el. 4. & can. quisquis. ead. dist. & est concil. Mileuita. cui interfuerunt D. Aug. & B. Anselm. Imposibile enim est eundem simul esse filium regni per gratiam, & per mortale peccatum perditionis filium. *D. Chry.* *D. Aug.*

Magist. Senten. Distinct. XXVIII.

In hac distinct. Magist. proponit hęresim Pelagij, affirmantis, hominem simpliciter sine gratia, viribus tantùm naturæ posse vitam æternam promereri, eiusque argumenta, & quę in D. August. qui contra illum multos scripsit tractatus, retorquebat, soluit.

QVÆSTIO VNICA.

De necessitate Gratiæ.

Hanc quæst. doct. contra Pelagium hac distinct. 28. tractāt & S. Thom. de illa. 1. 2 q. 109. verba facit. Absoluetur quęst. propositis nonnullis art. *S Thom. 1. ubi supra, & reliqui infra citandi.*

ARTICVLVS I.

An possit homo sine gratia aliquod verum cognoscere?

Hic articulus duabus difficultatibus expositis absoluetur.

Prima diffic. Vtrum ad cognoscendas omnes veritates morales, quibus rectè uiuitur, generale Dei auxilium sufficiat, vel speciale etiam requiratur. *Vega q. 9 de iustificatione.*

Duę sunt extremę opiniones circa hanc difficultatem. Prima tenet, neminem post lapsum primi hominis, dummodò nascatur per propagationem, posse solo generali auxilio cognoscere aliquam veritatem moralem, nisi speciali Dei auxilio illustretur. Et hęc est Greg. Arimen. & Capreol. qui existimat fuisse opinionem S. Tho. in hoc artic. Secunda, & contraria est. S. Tho. hic, & Scoti hac d. q. vnica, & D. Bona. & Durand & Ricard hac dist quæst. 1. *Greg Arim dist. 26. q. 1. Capreol hac dist q. 1. S. Thom. Scot. D. Bon. Ricard Duran.*

Nota aliud esse cognoscere posse disiunctiuè singulas veritates, siue propositiones, tam speculatiuas, quàm practicas, pertinentes ad studiosè viuendum, & ad cauenda singula peccata virtutibus moralibus contraria: aliud verò easdem propositiones collectiuè cognoscere. *Nota*

CON-

CONCLVSIO II.

Potest homo solo generali concursu cognoscere disiunctiuè singulas veritates ad vitam moraliter studiosam gerendam spectantes Hęc conclusio est cōtra primam opinionem, & probatur ex D. Paul. ad Rom 2. Cùm enim gentes, quæ legem non habent (scilicet scriptam, vt habent Iudæi) naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt (quia seruant præcepta moralia, quæ in decalogo continentur) eiusmodi legem non habentes (scilicet, scriptam, vt Iudęi) ipsis sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Apertissimè apostol. his vltimis verbis testatur, gentes posse naturaliter, hoc est, solo generali concursu, qui inter vires naturæ recensetur, cognoscere singula decalogi pręcepta, & illa efficere: quæ omnia ad virtutes morales pertinent Ratione confirmatur à definitione auxilij specialis: est enim concursus diuinus, qui non omnibus regulariter, sed quibusdam tantùm conceditur: & cùm omnes ratione vtentes etiam deprauatissimi quique, his principijs moralibus, scilicet, quod tibi non vis, &c. omne malum est fugiendum, &c. præstent assensum: cognoscent profectò illa sola generalis auxilij virtute, & non specialis. Alioquin si ad pręstandum assensum id genus principijs, esset necessarium speciale auxilium, non essent principia omnibus communiter nota, sed quibusdam duntaxat. Et si non essent omnibus naturaliter nota, non essent prima principia, quod est erroneum.

Ad Ro. 2

Append. Hinc naturaliter poterit homo scire singulas temperantię, & aliarum virtutum species, contra Greg. & Capreolum.

CONCLVSIO II.

Homo ex puris naturalibus, secluso speciali auxilio, non potest collectiuè omnes ueritates, quæ ad studiosam vitam degendam pertinent, ita cognoscere, vt nihil prorsus ignotet, Constat hęc conclusio Sap. 9. Cogitationes mortalium timidæ, & incertę prouidentię nostrę, idest, iudicia nostra de moralibus rebus agendis sunt nobis incerta, hoc est, ignota. Et cōtinuò reddit rationem, dicens. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum, multa cogitantem. Et Eccles. 1. Cunctę res difficiles, non potest eas homo explicare sermone. Et ratio est; quia vulnera peccati originalis naturaliter homini inhęrent, & ignorantia rerum agendarum vulnus originalis culpæ est: Et confirmatur: quia vt S. Thom. docet, philosophi multas veritates erroribus permixtas intellexerunt.

Sap. 9.

Eccles. 1.

S Tho in 1 p. q. 1. art. 1.

Secunda

Secunda diffic. Vtrum homo viribus tantum naturæ, secluso speciali Dei auxilio, possit articulis fidei catholicæ credere.

Hic non quæritur. An seclusa reuelatione facta alicui prophetæ, siue euangelistæ, & seclusa prædicatione, possit homo naturaliter misteria fidei cognoscere? Hoc enim fieri non posse, vel Pelagius confitebatur: propterea quod misteria fidei catholicæ superant lumen rationis naturalis. Quæ quidem ratio pro hoc statu solùm materialia naturaliter cognoscit. Dicebat namquè Pelagius gratiæ Dei esse, quòd fides nobis prædicetur, & miraculis confirmetur. Sed quod quætitur est. An facta prædicatione, possit aliquis solo generali concursu articulis fidei prestare assensum? Pelagius omne speciale auxilium inficiebatur. At verò inter catholicos non nihil dissidij est: Nam Scot. & Durand. videntur affirmare, posse aliquem ex viribus naturę assentiri fidei articulis. Vnde aliqui dixerunt eos Pelagio subscripsisse, sed falluntur, vt statim declarabitur S. Thom. tamen oppositum confitetur, cuius Sco. & Durand. non aduersantur. De qua re lege etiam Vegam, & Scotum: cęterum ad pleniorem intelligentiam huius difficul. animaduerte sequentia.

Obiectum fidei, vt suprà attigimus, duplex est. Vnum materiale, vt sunt. 14. articuli fidei, & omnia in diuina scriptura contenta. Alterum formale, & est ratio pręcisa, quæ mouet nos ad credendum, qualis est veritatis primæ reuelatio: prout nobis ab ecclesia proponitur, & non aliter, vt ex D. Augușt. colligitur, qui dicit. Euangelio non crederem, nisi ecclesię crederem.

Obiectum fidei humanę est autoritas asserentis, qui quidem fallere, & falli potest, nulla tamen appareret dissentiendi, aut dubitandi ratio. Exempli gratia: credimus Romam nunc esse: quia omnes hoc affirmant, & nulla appatet dissentiendi, aut dubitandi ratio. Simili etiam modo credimus nos esse baptizatos, & sacerdotes: quia ministri horum sacramentorum dixerunt se intentionem conferendi hęc sacramenta habuisse, & nulla apparet dubitandi ratio. Et in hoc differt fides humana ab opinione: quoniam in opinione semper manet aliqua ratio probabilis in contrarium.

Hinc, discrimen inter fidem diuinam, & humanam non est præcisè ex parte firmitatis, & certitudinis asserendi, aut ex parte subiecti, aut obiecti materialis, sed ex parte obiecti formalis certitudinis, aut infallibilitatis. Exempli gratia, aliquis lutheranus de facto huic, Deus est trinus in personis, & vnus

Sco. in 3. dist. 23. q. Durand. in hac dist. q. 1. D. Thom. art. 1. & ibi [illegible] 2. 2. q. 6. art. 1. Vega in opusc. [illegible] de [illegible] 9. & Suar. [illegible] de [illegible] suis, & gratia, [illegible] 8.

1. Animaduersio.

D. Augu. 2. Animad.

3. Animad.

in essentia, ita firmiter credit, sicut catholicus: quia est paratus pro eius defensione mortem subire, discrimen tantùm est circa hunc articulum, qui idem est nobis, & hæreticis, ex parte obiecti formalis. Nos enim credimus, quia ecclesia, quã dicimus infallibilem, hoc proponit, & dicit in sacra scriptura contineri, & ideò nostra fides est diuina. Credunt enim quia proponitur ab omnibus baptizatis, & in scriptura diuina continetur, adduntque insuper, omnes dicentes hanc esse diuinam scripturam, posse fallere, & falli, & ex consequenti asserunt ecclesiam esse fallibilem. Quamobrem fit, vt eorum fides sit humana: quia ratio, quæ eos ad credendum mouet, est autoritas dicentium, quos omnes fallibiles esse existimant, & autoritati, & iudicio fallibili innititur.

CONCLVSIO I.

Fidem humanam omnium articulorum solo generali concursu potest aliquis habere. Et ratio est, quia fides humana est assensus alicuius propositionis indubitabilis, cui stultum esset non assentiri, genitus ab autoritate fallibili talem veritatem affirmantium: sed potest aliquis credere articulis fidei, non propter autoritatem infallibilem ecclesiæ catholicæ: sed tantùm propter autoritatem alicuius viri facientis miracula in confirmationem talis propositionis: vel propter autoritatem non tantùm ecclesiæ, sed etiam cæterorum, vt credit hæreticus articulis, quos non diffitetur: ergo talis credẽs habebit fidem humanam, aut moralem tantùm. Et cum ad huiusmodi fidem humanam sufficiat solus generalis concursus, sicut ad credendum huic, Roma est: non requiretur profectò speciale auxilium. Et de hac fide humana loquuntur Scot. & Durand. vbi supra, & Caiet. in hac q. 100. articu. 4. Non enim intelligendi sunt de fide catholica, & diuina, cuius obiectum formale est, &c. vt in prima animaduersione habetur.

CONCLVSIO II.

Actum fidei catholicæ nullus potest per solum concursum generalem elicere, nisi auxilio Dei particulari eleuetur. Hæc conclusio est de fide, & contra hæresim Pelagij. Et probatur primò autoritatibus sacræ scripturę. Ait B. Paul. ad Philip. 1. Vobis donatum est non solùm: vt in eum credatis: sed etiam, vt pro illo patiamini, & cęt. Et ad Ephes. 2. Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est: ex his, & alijs locis, eisdem similibus, sic colligo argumentum. Dona supernaturalia Dei, quę sunt gratię gratis

Ad Phil. 1.

Ad Ephe. 2.

datæ, non dantur per generale auxilium. (Aliter enim essent naturalia, & omnibus communia: ideo namque vocantur dona: quia per auxilium peculiare Dei dantur) fides autem in locis citatis, & alibi sæpè inter supernaturalia dona recensetur: non igitur poterit viribus naturæ, & solo concursu generali obtineri. Quid clariùs contra Pelagium? Et confirmatur: quia vt non potest aliquis viribus naturæ gratiam faciendi miracula habere, ita neque actum fidei catholicæ elicere. Vtrumque enim, vt docet B. Paul. donum supernaturale est. Fuit hæc conclusio definita in concil. Mileuita. can. 4. contra Pelag. & in concil. Arausic cap. 25. & in Trident. sess. 6. can. 3. Confirmari etiam poterat multis sanctorum authoritatibus, præsertim D. August. in lib. de gratia Christi, contra Pelag. ca. 31. & lib. 1. contra duas epistol. Pelag cap 3 & 19. & lib. 4. cap. 6. lib. de prædestinat. sanct per multa capita, & lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 7. & 17 & in lib. de fide ad Petr. cap. 32. & in 1. can. Ioan. capit. 3. Lege Castrum verbo fides, & verbo gratia, hęresi prima. Et tandem ratione illustratur conclusio posita, quia Deus nemini negat auxilium generale sine miraculo: vt ex suprà dictis constat, & cùm multis negauerit Deus auxilium ad credendum, excæcando illos, atque indurando illorum corda, vt habetur Ioan. 12. Cùm autem tanta signa fecisset, &c. & hoc non tribuatur miraculo: profectò auxilium ad credendum fidei catholicæ erit speciale, quod citra miraculum à Deo negatur. D. Aug. Ioan. 12.

CONCLVSIO III.

Auxilium speciale non solùm est necessarium ad illustrandum intellectum; vt credat, verùm etiam ad propriam affectionem, & voluntatem mouendam, vt intellectui nostro imperet, vt fidei catholicæ assensum præstet. Patet conclusio exemplo Lydiæ, quæ credidit, & baptizata fuit. Vbi legitur. Cuius Dominus aperuit cor, id est, inclinauit voluntatem eius, vt credere vellet. Cor enim in sacris literis voluntatem significat. Fuit quoque definita hæc conclusio in concil. Arausic. can. 5. & 7. Et ratio est, ex D. Ioan. cap. 12. vbi legitur, Christum excæcasse oculos Iudæorum, & indurasse illorum corda. Et excæcatio spectat ad intellectum, & induratio ad voluntatem: quare ad operationem vtriusque potentiæ requiritur speciale auxilium: vt voluntas piam affectionem, & amorem habeat, & intellectus imperatus à voluntate actualem assensum fidei catholicæ eliciat. Act. 16. Ioan. 12.

CONCLVSIO IIII.

Tale auxilium speciale est necessarium omnino, non, vt firmiùs, & faciliùs credamus: sed vt simpliciter credamus. Proba-
Ioan.15. tur, quia Dominus non dixit, sine me difficilè poteritis aliquid facere. Sed simpliciter dixit: sine me nihil potestis facere. Ita enim præfata concilia definierunt, gratiam Dei esse omninò necessariam.

Hæresis Abaylardi. Hinc, confutatur hæresis cuiusdam Abaylardi, qui dixit, nihil esse credendum, quod virtutem nostri intellectus excederet. Et hæresis Pelag. qui negabat speciale auxilium Et posteà compulsus à fratribus eiusdem ordinis, vt poneret auxilium speciale, gratiam, scilicet, addidit errorem errori dicens, esse necessariam: vt homines faciliùs meritoriè operarentur: non autem vt simpliciter operari possent. Lege Castrum, & Vegam, & Sotum, & alios vbi suprà.

ARTICVLVS II.

Vtrùm homo possit velle, & facere bonum absque gratia?

Roffensis in art.36 cõtra Luther. *Greg. Arim. d.26 27.28. et 29.* *Capreol. d.28 q.1 con 2.* *S.Th.ar. 2. ubi su.* *S Bon q. ult.19.d.* *Gabri. q. unica.* *Scot ibid.* *Dur.q.2* *Ricard.* *Vega q. 14. de iustifica.* *Soto lib.1 de nat. & gratia, c. 20 et 22*

Circa hanc difficultatem fuit etiam error Pelagij affirmantis omne opus moraliter bonum posse à nobis effici natura corrupta: sicut, & integra, & hoc viribus naturæ. Dicebat enim esse misericordiæ, & gratiæ Dei fuisse nos creatos, virtutis autem nostræ esse, vt efficiamur iusti. Fecit, dicebat ille, nos homines, sed nos facimus nos iustos. Catholici omnes hanc sententiam tanquàm hæreticam damnant, qui etiam inter se hac in parte discordant: Quidam enim affirmant post Adæ peccatum naturam hominis vsque adeò imbecillem, ac propè extinctam mansisse: vt nihil boni suis viribus, nisi, Deo peculiariter concurrente, efficere posSit. Hi sunt Roffensis, Gregorius Ariminensis, & Capreolus. Alij vero oppositum tenent, asserentes, posse aliqua bona moralia solo generali concursu efficere, non tamen omnia. Et hæc est communior opinio. Hanc tuentur Magister sentent. distinctio. 26. S. Thom. D. Bonauent. Scot. Durand. Gabri. Soto. Vega. Ricard. & alij, quos longum esset recensere. Titulus autem difficultatis dupliciter erit declarandus. Nempe, quid homo in statu naturę integrę efficere potuisset? & quid modo in statu naturæ corruptę efficere valeat? Et quia rectum est iudex sui, & obliqui, & iustitia, quid iniustitia sit, insinuet, erit primus sensus tituli de natura integra explicandus. Et erunt, vt clarius rem hanc tractemus, aliqua prenotanda.

1. Nota. Illud semper in hac disputatione in primis præ oculis habendum

bendum est, ne tãtùm gratiæ necessitatem extollamus, vt cum Lutheranis à creatura rationali liberum arbitrium relegemus. Et è contra, ne tantum libero arbitrio tribuamus: vt cum Pelagianis gratiæ necessitatem excludamus.

Sex modis potest hominis status considerari. Primo in puris naturalibus. Secundo in statu rationali, vt seruerut rectitudo in partibus animæ, ita quòd sensitiua rationali etiam difficulter obediat. Tertio in statu sub iustitia originali, in quo sensitiua sine vlla difficultate rationi obediebat, in quo tertius status à secundo distinguitur. Quarto sub peccato. Quinto sub gratia. Et sexto sub gloria. 2. Nota.

Inter statum in puris naturalibus, & statum sub peccato originali solùm est discrimen ex parte causæ. Et ratio est; quia vterque status habet potentiam sensitiuam sibi rebellem, vterque etiam est omni bono super naturali destitutus. Differunt autem ex parte causæ: quia causa, ob quam, homo in puris naturalibus caret omni gratia, est conditio naturæ, nempè, quoniam ita fuit conditus: causa verò in statu sub peccato originali eiusdem carentiæ est originalis culpa. Confirmo rem à simili. Esto, sint duo homines nudi, quorum vnus nunquàm fuerit vestibus indutus, alter verò aliquando habuerit vestimenta, in pœnam tamen criminis sit illis exutus. Tunc quemadmodum in primo nulla esset pœna expoliatum esse: ita si aliquis in mundo crearetur à Deo non per propagationem maris, & fœminæ: sed ex limo terræ in puris naturalibus, & esset omni gratia expoliatus, nuditas illa non esset in illo pœna: quemadmodum in paruulis ante baptismum est pœna propter culpam Adæ, esse gratia priuatos. 3. Nota.

Status naturæ integræ est innocentiæ status sub iustitia originali, in quo quidem statu non iustitia originalis; sed ratio, & mens hominis tali iustitia vestita, & ornata operabatur. Et ratio à simili est: nam, vt potentia sensitiua coniuncta rationali potentiæ in homine est perfectior, quàm in bruto, eò quòd in nobis est libera, saltem per participationem, quam ob causam perfectiùs operatur: ita virtus, & potentia intellectiua habens sibi iustitiam originalem coniunctam, & vnitam, perfectiùs quàm modò operabatur. Quoniam tunc potentijs sensitiuis absque vlla rebellione imperabat. Ita enim generandi potentia rationi obedisset: vt in coeundo nulla fuisset libido, & in voluntate hominis marem, seu fœminam generare extitisset: sed de ijs suprà in hoc libro egimus. 4. Nota.

Appen. 1 Hinc, quando dicitur natura per peccatum vulnerata, & corrupta, ne intelligas, quæso, naturam in aliquo esse diminutâ, siue potentia aliqua priuatam. Manent enim potentiæ in illa integræ: sed solùm intellige esse priuatam iustitiâ originali ratione cuius potentijs sensitiuis: vt modò diximus, dominabatur.

5. Nota. Arist. 1. Polit. Dominium, teste Aristot. est duplex, politicum, & despoticum. Primum est, quod habet princeps super ciues, eo quòd sunt liberi, & possunt principi resistere. Secundum autem est, quod habet dominus supra seruum suum, eo quòd seruus nequit domino resistere.

6. Nota. Deus dicitur finis hominum naturalis, & supernaturalis. Naturalis quidem, quatenus est summum bonum, naturaliter cognitum: & supernaturalis, quatenus clarè visus, est obiectum beatitudinis. Vtrumque probatur à definitione finis. Est enim finis quid optimum, & vltimum, mouens efficientem ad operandum, propter eius assecutionem. Philosophi enim cognoscentes naturaliter Deum, tanquam summum bonum, poterant moueri ad operandum vltimatè propter Deum. Et quia hoc non fecerunt, increpat illos B. Paul. dicens. Ad Rom. c. 1. Qui cùm Deum cognouissent, &c. Deus etiam fide cognitus mouet credentem ad operandum, propter consequendam beatitudinem, quæ in clara Dei visione consistit, quare clarè visus est finis supernaturalis nostrarum operationum, cùm moueat nos ad operandum.

7. Nota. Per rationem naturalem, etiam seclusa fide, possumus cognoscere Deum esse super omnes creaturas, & super nos omnes diligendum. Et ratio Scoti est: quia naturaliter possumus cognoscere esse aliquod summum bonum super omnia diligendum, & vltimum finem omnium nostrarum actionum. Nam sicut naturaliter cognoscimus in causis efficientibus nõ esse progressum in infinitum: sed esse deueniendum ad vnam primam causam, à qua aliæ causæ secundæ inesse, & operari dependeant: ita naturaliter possumus cognoscere esse vnũ supremum finem omnium actionum nostrarum, in quem, & per quem vltimatè operemur, & quem super omnia diligamus. Et cùm talis finis secundum rationem naturalem non possit esse, nisi bonum infinitum, dictat planè ratio naturalis istud bonum infinitum (quod est solus Deus) esse super omnia diligendum. (Scot. est in 3. dist. 27.)

8. Nota. Psal. 18 Naturaliter non potest aliquis scire copulatiuè omnes veritates morales ad cauenda omnia peccata. Patet ex illo Psal.

Delicta

Delicta quis intelligit?

Seruare omnia præcepta naturalia,siue moralia potest quis, vel disiunctiuè,vel copulatiuè. Iis ita constitutis ponēdę sunt, vt dixi, priùs conclusiones de statu naturæ integræ. 9. Nota.

CONCLVSIO I.

Homo in statu naturæ integræ non poterat solis naturæ viribus vitam æternam promereri. Colligitur hæc conclusio ex dictis suprà de merito.Et ratio est, quia cùm opus meritorium sit, cui de iustitia debetur ęquale pręmium, & nullum sit opus naturale pręmio ęterno æquale, nullū profectò opus naturale fuisset tunc,quo homo vitam æternam promereri potuisset.

CONCLVSIO II.

Poterat homo in statu naturæ integræ viribus naturæ elicere quodcūque opus moraliter bonum collectiuè, & seruare quodcunque præceptum decalogi,quod est pręceptum naturale.Et probatur: quia ratio præcisa, ob quam homo post peccatum non potest copulatiuè omne opus moraliter bonum elicere,est propter inobedientiam potentiæ sensitiuæ aduersus rationem: in statu autem naturæ integræ, cùm ratio dominio despotico potentiæ sensitiuę ratione originalis iustitię dominaretur,potuisset tunc opus studiosum quodcunq; copulatiuè elicere. Confirmatur exemplo hominis sani,qui potest quemcunque laborem ferre : & natura tunc per iustitiam originalē dominantem sensibus erat sana.

Hinc,homo poterat tunc omnia præcepta naturæ; vt sunt decalogi præcepta, quantum ad substantiam actus seruare. Si quidem omnia sunt bona moraliter. Appen.2.

CONCLVSIO III.

Homo in statu naturę integę delectione naturali, & non meritoria,poterat diligere Deū super omnia Et ratio est, quia homo in vtroque statu naturaliter potest cognoscere Deum super omnia diligendum, & esse vltimum finem naturalem omnium actionum; vt constat ex 7 notabili:ergo naturaliter voluntas nō impedita,quale erat tūc liberū hominis arbitriū, potuisset conformare se rationi rectæ dictanti, Deum esse super omnia diligendum.Et confirmatur:nam si fortis politicus potest pro defensione patrię mortem studiosè subire;quia hoc dictat ratio, multò magis profectò poterat tunc Deum super omnia diligere, cùm hoc recta etiam ratio dictet. Sed de hac conclusione, quę est Scoti vbi suprà latiùs infrà Hactenus de primo sensu tituli difficulatis huius, nunc de secundo agendum,& sit quarta conclusio ordine,& prima secundi sensus.

CONCLVSIO IIII.

Homo in statu naturæ lapsæ, solo generali auxilio seruare collectiuè omnia præcepta moralia, quæ sunt legis naturæ, vt præcepta virtutum absque speciali Dei auxilio, haud potest. Ratio sumitur ex discrimine inter statum naturæ integræ, & lapsæ: quia tunc, quando ratio dominio despotico potentiæ sensitiuæ dominabatur, poterat sine difficultate omnia collectiuè operari, præsertim cùm illi statui iuxta probabilem opinionem peccatum veniale non esset compossibile: at verò in statu naturæ lapsæ non quæcumque volumus, præstare, & efficere possumus, ad Galath. 5. Si enim omnia collectiue natura corrupta posset; nullum profectò discrimen esset inter statum naturæ integræ, & nostrum, quod est omnino erroneum. Hoc idem D. Paul ad Rom. 7. proclamat. Non enim quod volo bonum, hoc facio, &c.

ad Gal. 5

ad Rom. 7.

CONCLVSIO V.

Homo potest ex viribus naturæ in statu naturæ lapsæ adimplere singula præcepta, hoc, scilicet, vel illud solo generali Dei concursu. Hęc conclusio est expresse definita à D. Paul. Cùm gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, &c. Hinc, ita probo conclusionem Naturaliter aliquid facere est operari illud per auxilium tantum generale: vt ex suprà dictis constat, & cùm gentes absque lumine fidei seruent naturaliter, teste B. Paulo, præcepta legis naturæ, licet non omnia, seruant profectò illa per solum generale auxilium. Aliter enim falsum esset dicere, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: sed esset dicendum supernaturaliter, si speciale auxilium esset ad hoc necessarium Et si quis dixerit, sensum B. Paul. esse de cognitione naturali præceptorũ, & non de operatione. Respondebis hoc esse expresse contra textum. Non enim dixit beatus Paul. Intelligunt: sed faciunt. Nã de cognitione iam cap. primo egerat, quando dixit. Inuisibilia Dei à creatura mundi, &c. Lege apud Vegam, & alios, quorum est hæc conclusio, contra primam opinionem multas sanctorum patrum autoritates, quibus illam confirmant.

ad Rom. 2.

ad Rom. c. 1.

Hinc, homo viribus naturæ poterit singula præcepta secundę tabulę, scilicet, honorare parentes, cauere homicidia, adulterium, &c. admplere, disiunctiuè, inquam, non copulatiuè. Instar homini infirmi, qui potest vnum, aut alterum passum peragere: non tamen multos. Et tanta est naturæ lapsæ imbecillitas: vt præceptum vnum, aut alterum difficillimè seruet.

Appen. 3

Hæresis Pelag.

S. Thom. art. 3.

Hinc etiam apertissimè hæresis Pelagij in principio difficultatis proposita eradicatur.

S. Bon. artic. 1. q. 3 Dur. Ric. & alij hac dist. Soto libr. 1. de natura, et gratia, c. 22. Vega q. 10. de iustifica.

ARTICVLVS III.

Vtrum homo solo generali Dei auxilio possit Deum super omnia diligere?

Doctores omnes tenent contra Pelagium in hac distin. & affirmant, ad diligendum Deum super omnia necessarium esset auxilium Dei speciale. Soli Scoto falsissimè imponitur error Pelagij, scilicet, quòd sine gratia auxilij specialis possit homo Deum super omnia diligere. Essetque modo ab hac calumnia liberandus, nisi in floribus 4. lib. in q. 1. de pœnit. artic. 6 An pœnitentia à timore, &c. hoc à nobis præstitum fuisset. Et ne actum agere videamur, quæ illic continentur lege, si veritatis, & honoris proximi studiosus es. Ad maiorem autem huius artic. qui difficilis, & vtilissimus est, explanationem diligenter, quæ sequuntur, animaduerte.

Scotus liberatur.

1. Animad. Præcepta diuina dupliciter possumus adimplere: vel quantum ad substantiam actus, vel quantum ad intentionem Dei præcipientis. Primo modo adimplet præceptum, qui rem, sine actum, qui in lege præcipitur bene, vel malè moraliter efficit: vt qui extremè indigenti eleemosynam propter vanam gloriam largitur, & qui die dominico propter hypocrisim audit missam, hic male moraliter adimplet quantū ad actus substantiam. Secundò autem modo, scilicet, quantum ad intentionem præcipientis adimplere præceptum est, quando eo modo seruantur mandata, quòd sint actus vitæ æternę meritorij.

Appen. Hinc, ad obseruandum præceptum, quo ad substantiam actus, non erit necessarium auxilium speciale. Nam generale erit satis. Et ratio est, propterea quòd est actus solummodò naturalis, & non supernaturalis, id est, præmio æterno dignus. Hac animaduersione posita, sensus tituli est. An, vt contingit adimplere cætera omnia præcepta quò ad substantiam actus, solo concursu generali: ita vt homo à noua culpa liberetur: vitam tamen æternam per talem obseruantiam non mereatur, neque ad gratiam disponatur; ita etiam vsuuenire possit: vt homo solo concursu generali præceptum dilectionis Dei super omnia quo ad substantiam actus obseruet, ita quòd à noua culpa liber euadat, & gratiam non obtineat, nec gloriam mereatur?

2. Animad. Scot. in 3 d. 27. q. unica. artic. 3. Dilectio Dei super omnia, potest intelligi dupliciter, extensiuè, & intensiuè. Extensiuè diligitur Deus super omnia, quando nulla creatura diuinæ voluntati anteponitur. Præ

omnibus enim debemus diuinam voluntatem facere. Ad Rom. 12. Nolite conformari huic sæculo, &c. vt probetis, quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Intensiuè verò diligitur, quando maiori affectu, quàm omnes creaturæ amatur, id est; quando amore inexpugnabili, & inuincibili diligitur; iuxta illud Cant 8. Fortis est, vt mors dilectio. Nam vt mors est inuincibilis (hactenus enim nemini pepercit, & à nullo superata est) ita debet esse intensa dilectio, & fortis. Hoc modo B. Paul. diligebat Deum, quando dicebat: Quis nos separabit à charitate Dei, &c. Est autem intelligenda particula super omnia: ita vt nihil, quod sit amicitiæ Dei contrarium, admittatur.

Ad Rom. 12.

Cant. 8.

Ad Rom 8.

3. Animad.

Scot. quæ. lib. 17.

Nota. I.

Vega lib. 6. super conc. Trident.

3. Actus amicitiæ, siue dilectionis in Deum, qui nobis præcipitur, est duplex: Imperfectus vnus. Alter perfectus. Primus ita describitur, est actus dilectionis composs bilis cum mortali peccato, talis est hic actus, volo deinceps Deo in omnibus placere, in homine, qui alicuius peccati præteriti complacentiam habet. Est enim possibile: vt simul peccata præterita placeant, & talis actus eliciatur. Exempla passim reperies, quod sine maximo cordis dolore, & lachrymarum abundantia, neque cogitandum, neque loquendum, neque scribendum, neque legendum erat. Quia vix est, qui faciat bonum, vix est vsque ad vnum. Actus autem amoris perfectus, siue dilectio perfecta, est actus ex natura sua incompossibilis cum peccato mortali: vt si quis eliceret hunc actum, vellem hactenus placuisse Deo in omnibus, & deinceps propono in omnibus placere. Et hoc ita efficaciter proponat: vt potius vellet mortem subijsse, & omne malum incurrisse, quàm hactenus Deo displicuisse, vel deinceps displicere. Et quia huiusmodi dilectio habet annexam in præparatione animi obseruantiam omnium mandatorum: ideo est incompossibilis cum mortali peccato. Nam, si recordatur peccatorum præteritorum, impossibile est habere hunc actum: quin simul eum pœniteat. Si non recordatur, ipsemet dilectionis perfectæ actus est pœnitentia virtualis respectu peccati ignorati, & peccati, cuius non recordatur. Ijs ita constitutis, explicandus erit articulus iuxta duplicem sensum: vt fuit præcedens articulus declaratus.

CONCLVSIO I.

Homo in statu naturæ integræ, secluso auxilio speciali ex viribus naturæ dilectione perfecta, non tamen vitæ æternæ meritoria, poterat diligere Deum super omnia. Et ratio est: quia in statu naturæ integræ homo cognouit Deum esse sum-

mum bonum, & super omnia diligendum. Nam si in statu naturæ corruptæ potest prædicto modo cognosci: vt D. Paul. ad Roman. 1. docuit, multò magis poterat tunc cognosci, & per consequens super omnia à voluntate amari. Consequentia probatur; nam quando voluntas nequit se naturaliter dictamini recto conformare, vel est propter obstinationem in malo, vel quia non est libera, vel quia est infirma, & minus potens, propter rebellionem potentiæ sensitiuæ contra rationem. Et voluntas tunc non erat obstinata in malo: quia nondum peccauerat: & erat libera, sicut modo, & non infirmabatur: quoniam virtute iustitiæ originalis potentijs sensitiuis dominio despotico imperabat: atque ita naturaliter poterat tunc ex tota anima sua Deum super omnia præ cunctis creaturis diligere. Notanter dicitur in conclusione: non tamen vitæ æternæ meritoria ex solis naturæ viribus: propterea quòd, vt infra dicetur, sola iustitia originalis non sufficiebat ad meritum absque gratia. Est autem præ oculis habendum, & diligentissimè notandum, conclusionem hanc esse intelligēdam de possibili in casu, quòd non esset lex, vt diligenti Deum super omnia daretur gratia. Quoniam de facto aliter est dicendum: nam si Adam seruasset præceptum sibi impositum, non solum assequutus fuisset gratiam: verùm confirmationem in gratia obtinuisset. Ad Rom. 1.

CONCLVSIO II.

Homo in statu naturæ lapsæ potest ex viribus naturæ dilectione imperfecta Deũ super omnia diligere. Et ratio est: quia cùm voluntas creata naturaliter possit aliquam creaturam super omnia diligere (nam potest quis pro amico mortem subire) poterit, & Deum ipsum super omnia diligere. Quoniam creatura, cùm sit bonitas finita, minus prouocat nos ad sui dilectionem; quàm Deus, qui est infinita bonitas, & summè diligibilis.

CONCLVSIO III.

In statu naturæ lapsæ impossibile erit solo generali auxilio adimplere præceptum dilectionis Dei super omnia dilectione perfecta; quo ad substantiam actus sine speciali Dei auxilio. Hæc conclusio est de fide. Et probatur primò authoritate D. Paul. ad Roman. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Vbi Græcè legitur dilectio Dei. Hinc, si dilectio Dei diffusa est, idest, habetur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, &c. Ergo non habetur ex viribus naturæ, sed Spiritus sancti virtute. Ad Ro. 5 1. Ioan. 4.

tute Et 1.Ioan.4.Charitas ex Deo est. Vbi in textu Græco legitur. Dilectio ex Deo est:si igitur ex Deo, & ex dono Dei, non est nobis naturalis, nec viribus solius naturæ comparatur. Est etiam definita in cõcil. Mileuit. c.4.& can.5. & in Arausic.25. & in Trid.sess.6.can.3. Multi etiam sancti hanc veritatem catholicam docuerunt. Et lege, si per tempus licet, D.Aug.lib de grat & lib arbi.c.18.& 19.& epist.ad Vitalem, & epist.107. & lib.21.de ciuit.c.15.& D.Bern. in libello de diligendo Deum. His enim in locis conuincunt Pelagianos, & docent dilectionem Dei non esse in nobis, & ex nobis, vt Pelag.affirmabat: sed esse donum Dei. Tandem ratione confirmatur: quia dùm fides catholica(vt supra ostẽsum est) non possit haberi ex viribus tantùm naturæ, neque poterit dilectio Dei super omnia. Præstantior enim virtus est dilectio, quàm fides, maior autem horum est charitas: quare si natura non est potens in id, quod minus est, in id, quod maius est, minus poterit.

D. Aug. D.Bern.

Appen. Hinc, sequitur potissimum discrimen inter obseruantiam huius præcepti, & cæterorum. Cætera enim quo ad substantiã actus sine gratia habituali præcedente, aut concomitante possunt adimpleri: hoc autem minimè. Oportet enim vt voluntas per gratiam Dei specialem ad diligendum Deum: vt obiectum supernaturale est, eleuetur Si quis enim perfectè diligit Deum, proculdubio diligetur à Deo, & ex consequenti habebit gratiam. Nam diligit Deus diligentes se. Prouer.8. Ego diligentes me diligo. Et Ioan.14 Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum.

Prou. 8. Ioan.14.

Hæresis Pelagij, & Lutheri. Hinc, etiam confutatur hæresis Pelagij in principio posita, & Lutheri hæresis dicentis. Papistæ docent, quòd ratio sine spiritu Dei possit diligere Deum super omnia: ergo non opus est vllo Christi beneficio: sed sepeliunt Christum, & frustrà mortuum esse contendunt. Quod falsissimum esse satis ex iam dictis constat.

Prima difficultas. Vtrum homo in statu naturæ lapsæ possit per auxilium generale diligere Deum perfectè super omnia dilectione supernaturali?

Doctor. ubi sup. 1. Nota. Hæc difficultas ad maiorem explicationem præcedentium proponitur. Et nota sequentia. Dilectio perfecta duplex est. Vna naturalis. Supernaturalis altera. Quæ in hoc conueniũt, quòd vtraque est incomposibilis cum mortali. Aliter enim non esset perfecta. Differuntque multipliciter. Primò ex parte principiorum, à quibus eliciuntur; quia principium dilectionis naturalis est liberum arbitrium cum generali Dei concursu:

ſu:ſupernaturalis verò dilectionis principium eſt ſpeciale Dei auxilium. Secundò diſtinguuntur ex parte finis: quoniã Deus, quatenus eſt ſummum bonũ, naturaliter cognitum, & eſt bonum vniuerſale, à quo omnia quo ad eſſe pendent: vt pars a toto, eſt finis dilectionis naturalis: vt S. Thom. & Ricar. docent. S. Tho. 1. p. q. 60. ar. 5. Ric. d. 3. ar 5. q. 1 huius 2. lib. At verò Deus, quatenus eſt obiectum beatificum, clarè in patria videndum, eſt finis dilectionis ſupernaturalis. Et conſtat vtrumq; membrum huius diſcriminis à definitione finis, quæ eſt, cuius gratia aliquid fit. Et confirmo rem hanc: ſi à philoſopho ſolo naturali lumine illuſtrato, quæratᶜ. Cur diligat Deũ? Reſpondebit planè, quia eſt ſummè bonus, à quo cuncta bona procedunt: ideo eſt tali dilectiõe dignus. Hac dilectione naturali diligunt Saraceni Deum: cum enim largas eleemoſynas elargiantur, & etiam brutis animalibus benefaciant. ſi per contreris. Quare hæc facitis? reſpondebunt; vt Deo ſummè bono, à quo bono cuncta procedunt, placeamus. Cæterum cùm eorum dilectio ſit compoſsibilis cum mortali, non eſt perfecta: ſed imperfecta. Vides, quo pacto ratio mouens ad diligendum Deum naturaliter cognitum, ſit ſumma bonitas, & quòd ſit bonum commune. Verùm enimuero ſi roges à fideli: Cur diligis Deum ſuper omnia? reſpõdebit: quia eſt obiectum beatificum per dilectionem aſſequendum. Habemus enim commune obiectum beatificum, & hæc communitas eſt rõ amoris, vel amicitiæ. Vnde colliguntur duo. Primum eſt, ꝙ ratio mouens fidelem ad amandum Deum eſt obiectum beatificũ. Appen. 1 Secundum, ꝙ vtraq; dilectio habet diuerſum finem formalẽ: eundem tamen materialem, nempè, Deum. Tertio diſsident ex parte actus, ſiue effectus, eo ꝙ effectus dilectionis naturalis eſt cauere omne peccatum, & ſeruare omnia præcepta, quò ad ſubſtantiam actus tantùm: at verò effectus dilectionis ſupernaturalis eſt non ſolum ſeruare præcepta (vt dictum eſt) verũ etiam meritoriè ſeruare, & peccata omnia cauere: ita vt talis dilectio ſit actus vitæ æternæ meritorius.

Hinc, iſtæ duæ dilectiones dicentur ſpecie accidentali diſtinctæ. Appen. 2 Propterea quòd vna eſt accepta Deo ad vitam æternam; altera verò minimè. Lege Sotum vbi ſupra poſt medium Soto vbi ſup. c. 22 2. Nota. propoſitione 3. vbi de bina dilectione agit. Dilectio naturalis eſt duplex. Vna perfecta, & ſuper omnia quantum ad cauendum omnia peccata, & ad omnia præcepta quantum ad ſubſtantiam actus dumtaxat adimplenda, & hoc amore amicitiæ in Deum. Altera imperfecta, quæ mortale peccatum ſecum compatitur.

CON-

Hæc est S. Th. hæc ar. in præsen, & 1 part. Ricar. vbi supra, & Sco. in 3. d. 27. art. 1.

CONCLVSIO I.

Homo in statu naturæ integræ ex viribus naturæ dilectione naturali & perfecta poterat diligere Deum super omnia. Et ratio est, quia tunc sine gratia, & per solam iustitiam originalem sanantem naturam, & omnem appetitum sensitiuum opprimentem, quo minus aduersus rationem insurgeret, poterat omnia peccata fugere, & omnia præcepta quo ad substantiam actus adimplere; eo quòd natura erat sana, & potētia sensitiua dominio despotico subijciebatur rationi. Atque ita poterat dilectione naturali tantum Deum super omnia diligere: non tamen meritoriè propter gratiæ defectum.

CONCLVSIO II.

Homo in statu naturæ lapsæ non potest dilectione naturali, & perfecta diligere Deum super omnia. Et ratio est; quia cū natura sit infirma, & sensualitas rationi contraria, non potest ex viribus naturæ cauere omnia peccata, & obseruare omnia præcepta, quod ad dilectionem perfectam naturalem desideratur. Sed de ijs in sequentibus articulis latius.

CONCLVSIO III.

Homo post naturam lapsam viribus naturæ potest imperfectè dilectione naturali Deum diligere. Et ratio est; quia si dæmonibus daretur optio plus sui, quàm Dei annihilationem diligerent, vt S. Thom. 1. p. docet. Non tamen diligunt Deum super omnia: quia potius peccatum, quàm placere Deo diligunt. Et confirmatur ex S. Thom. ibidem: nam si homo, vel angelus, naturaliter plus se ipsum, quàm Deū diligeret, dilectio naturalis non perficeretur per charitatem: sed destrueretur, quod est erroneum. Quia naturalia omnia perficit, & non destruit. Et tandem quia inter res naturales, quæ est sub esse alterius, vt est pars sub esse totius, magis diligit illud, à quo habet esse, quàm se ipsam: & Deus bonum vniuersale est, dans angelo, & homini esse.

S. Tho 1. p. q. 60. art 5. & in præsen ti art. Ale Ale. p 3 q 17 m 7 et q. 18. m. 4. ar. 5 §. 7. in fine. S. Th. 2 2. q 44. ar. 6 Castro contra hæreses uer. præceptū. hæresi 4.

Secunda dif. Hoc præceptum diligendi Deum super omnia potest ne per auxilium speciale, etiam in via adimpleri?

CONCLVSIO I.

Potest viator perfectam habere charitatem. Constat 1. Io. 4. Perfecta charitas foras mittit timorem, & cum sancti nihil ad uersum præ Dei timore habuerint: habuerunt profecto perfectam charitatem, non qualem comprehensores habent in patria: sed qualis haberi potest in via. Et D Paul. vtriusq, charitatis ad Philip. 3. mentionem facit. De charitate. n. patriæ ait: nō quòd iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor autem si com-

1. Ioan. 4. Ad Phil. 3.

comprehendam, in quo, & comprehensus sum à Christo Iesu. De charitate verò in via subdit: fratres ego me non arbitror comprehendisse, &c. Quicunque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: quare si B. Paulus vocat sanctos in via perfectos: ergo in via possunt charitatem perfectam habere, eritque in via perfecta charitas eo solùm quòd non admittat mortale, quamuis admittat venialia.

CONCLVSIO II.

Præceptum dilectionis nullus in via, etiam confirmatus in gratia, potest perfectè implere. Et ratio est, quia perfecta impletio est semper actu diligere Deum, & nullum admittere veniale: quòd quidem, vt scriptura sancta passim docet, est viatoribus impossibile.

CONCLVSIO III.

Potest hoc præceptum à viatoribus imperfectè adimpleri. Et ratio est, quia possunt non admittere mortale peccatum incompossibile cum charitate. Illustrat conclusionem S. Thom. 2. 2. vbi supra exemplo duorum militum, quorum vnus pugnat, & vincit hostem, & hic perfectè adimplet: quia consequitur victoriam, quæ est finis à principe præcipiente pugnā intentus. Alter verò pugnat, & non vincit, hic imperfectè implet: quia obtemperat duci: non tamen ad finem à duce intentum peruenit, scilicet, ad victoriam. Similiter Deus intendit per hoc præceptum: vt perfectè ei vniamur in amicitia: expellendo omne peccatum, etiam veniale. Qui quidem finis non potest nisi in patria haberi, poterit tamen imperfectè obseruari, non admittendo aliquod contrarium charitati. *Hæresis Lutheri.*

Hinc confutatur hæresis Lutheri asserentis, hoc præceptum esse obseruatu impossibile. In quem Castro vbi supra multa adducit. *S. Th. ar. 4. vbi supra. S. Bona. ar. 1. q. 3. Dur. q. 4. Gab. & Sco. q. vnica R. ca. e: a. hac d. 2. Sot. lib. de nat. & gr.*

ARTICVL. IIII.

Vtrum homo sine gratia Dei possit per sua naturalia implere legis præcepta.

Hic articulus: vt est explicatu difficillimus, ita est, & scitu dignissimus, & vtilissimus: fiet autem perspicuus, positis aliquot difficultatibus, & quibusdam animaduersionibus plenis eruditione præmissis, quæ dignæ sunt, vt semper animo versentur, & opere compleantur.

Prima dif. Vtrum homo in statu naturæ integræ potuisset ex viribus tantum naturæ omnia præcepta naturalia, & supernaturalia seruare.

Præcepta, vel sunt naturalia, quorum obseruatio non est

c. 22. & 23. Vega de iustifica. q. 12. 13. & 14. Doct. locis in principio articulatis. 1. Animaduersio. 2. Animad. Append.

vltima dispositio ad gratiam: vt sunt præcepta decalogi: vel sunt supernaturalia, quorum obseruatio, vel habet gratiam concomitantem, vel est vltima dispositio ad gratiam, vt est præceptum diligendi Deum super omnia, & pœnitendi, sicut oportet.

Iustitia originalis subijciebat rationem siue liberum arbitrium, siue voluntatem Deo, non dominio despotico: vt diximus suprà subiecisse potentiam sensitiuam rationi: sed solo dominio politico. Et ratio est; quia voluntas tunc, sicut, & nunc, libera manebat. Aliter enim si dominio despotico fuisset tunc Deo subiecta, non potuisset peccare.

Hinc primum hominis peccatum non potuit esse ex parte appetitus sensitiui. Et ratio est: quia voluntas dominabatur illi domino despotico: sed ex parte voluntatis, quæ erat omninò libera.

CONCLVSIO I.

Homo in statu naturæ integræ non potuit viribus naturæ præcepta supernaturalia adimplere. Et ratio est; quia eorum obseruatio fuisset vltima dispositio ad gratiam. Et vltima dispositio ad gratiam, cùm sit donum supernaturale; non potest solis naturę viribus comparari.

CONCLVSIO II.

Homo in statu naturæ integræ potuit solis naturæ viribus omnia præcepta naturalia quò ad substantiam actus implere. Et ratio est, quia virtute iustitiæ originalis tunc voluntas integro dominio potentiæ sensitiuæ, vt modò monui, dominabatur: Et Deus multò magis voluntati, quàm modò iustis, dominabatur. Quod quidem erat satis tunc, vt homo omne peccatum caueret, & quocunque præceptum adimpleret. Erat enim in eo statu iustitia originalis homini connaturalis, quatenus naturale dicitur, quòd à solo Deo creatur, & de lege toti naturæ debetur; vt erat tunc iustitia originalis. Atque ita naturaliter virtute illius poterat omnia præcepta naturalia seruare.

Secunda diffic. Poterit ne homo in statu naturæ lapsæ quò ad substantiam actus per totam vitam naturæ viribus omnia præcepta seruare?

Doct. vbi sup. Error Pelagij.

Hæc difficultas est in hac materia præcipua, quæ quidem tempore D. August. contra Pelagium maximum ecclesiæ facesserat negotium. Contendebat enim Pelagius esse gratiæ Dei ascribendum, quod fecerit nos liberos, sed esse opus naturæ nostræ facere nos iustos. Verùm hoc in loco, vt titulum

lum difficultatis perfectiùs intelligas, nota primùm, sumi gratiam pro auxilio speciali, & non pro habitu gratificante. vt in sequenti difficultate accipitur. Secundò, vt præceptum quò ad substantiam actus adimpleatur, non est necessarium tale opus esse moraliter bonum. Satis enim est, vt nouum peccatum prohibitum præcepto, quod impletur, caueatur, quamuis idem opus sit malum: vt qui in die paschatis recipit in mortali Eucharistiam per ignorantiam culpabilem, peccat mortaliter, & ecclesiæ præcepto satisfacit. Similiter, & qui recipit baptismum in mortali, peccat mortaliter, & seruat præceptum de baptismo suscipiendo, quamuis receptio sit mortalis? 1. Animad.

Hinc, aliud erit quærere. An homo ex viribus naturę possit benè moraliter operari? Aliud verò. An possit adimplere præcepta quò ad substantiam actus? Quia benè potest aliquis adimplere præceptum quò ad eius substantiam, quanuis actus sit morta'iter malus, vt ex propositis exemplis colligitur. Appen

Licet præcepta omnia vnico actu quantum ad præparationem animi rectè possint obseruari: vt si quis eliciat hunc actum: propono potiùs mortem subire, quàm præceptum aliquod frangere: non tamen quantum ad actum. Quando, scilicet, occurit materia alicuius præcepti, possibile est omnia præcepta seruare: quia impossibile est, vt omnium præceptorum materia occurrat, nempè, occasio furandi, adulterandi, & cæt. 2. Animad.

Omnia præcepta adimplere, potest intelligi dupliciter. Primò successiuè singula, quod quidem potest vno die fieri, si eodem die materia singulorum præceptorum occurrat. Et hoc est, quod antiqui theologi significabant dicentes distribuendo signum, omnia, pro generibus singulorum. Secundò intelligitur distribuendo pro singulis generum, quod nihil aliud est, q̄ seruare per totam vitam singula præcepta, quotiescunque eorum materia occurrerit, ita quòd si semel in vita defecerit, non dicetur quis omnia præcepta seruasse. 3. Animad.

Præceptorum duo sunt genera. Vnum eorum, in quibus solum actus substantia præcipitur, & non finis præcipientis, vt sunt omnia præcepta iuris naturæ, & ecclesiastica. Alterum verò est eorum, in quibus præcipitur finis, qui est a Caiet. in art. citato S. Tho. modus operandi ex charitate, idest, ex amicitia Dei nominatur; vt patet in præcepto contritionis, & dilectionis Dei super omnia, in quibus finis, scilicet, Dei amicitia præcipitur. Nam reliqua omnia diuina præce- 4. Animad

pta sub primo genere continentur. Et ratio huius animaduersionis est, quia finis nunquam est in præcepto, nisi in ipso pręcepto exprimatur. Patet exemplo ieiunij, cuius finis est carnis maceratio: vt à libidine abstineamus, & qui ieiunans fornicaretur, proculdubio ieiunij præceptum obseruaret. Finis autem cuiuscunque præcepti à Deo intentus est charitas de corde puro. &c vt per obseruantiam pręceptorum homo ad diligendum Deum super omnia disponatur. Et cùm in nullo præcepto naturali ecclesiastico, vel diuino, demptis contritionis, & dilectionis Dei super omnia præceptis, talis finis exprimatur, nullum illorum, pręter hæc duo, quò ad finem pręcipientis; sed quò ad substantiam tantùm obligabit.

1 ad Timoth. 1.

Appen. 2 Hinc, nullus erit actus in viro iusto ex charitate elicitus, cui non possit esse alius similis in peccatore, quò ad substantiam actus; vt si dolor de peccatis propter Deum ex viribus naturæ absque speciali Dei auxilio eliciatur, erit actus contritionis quò ad substantiam actus, & adimplebit tunc peccator contritionis pręceptum: non tamen erit ex intentione pręcipientis: & ideò non erit talis contritio dispositio ad gratiam. Quia defuit fortassis circunstantia aliqua soli Deo nota, a nobis autem ex negligentia prætermissa. Hæc ex Scoto, qui dicit pœnitentiam absolutè posse innasci ex naturalibus hominis: sed non fructiferam, hoc est, ferentem gratiæ fructum. In hac difficultate non est instituta disputatio de pręcepto dilectionis Dei super omnia, aut contritionis; quoniam de ijs art. pręcedenti diffinitum est, non posse sine speciali auxilio: immò sine gratia concomitante adimpleri: sed solùm est futurus sermo de reliquis præceptis, exceptis virtutum theologicarum præceptis.

Sco. in 4 d. 14. q. 2 in sol. ad vlti.

CONCLVSIO I.

Homo in mortali peccato existens non potest quò ad substantiam actus solis naturæ viribus omnia pręcepta naturalia per longum tempus, accipiendo signum omnia pro singulis generum, adimplere. V. g. per annum non poterit solo generali auxilio omnia præcepta collectiuè adimplere: ita vt quotiescunque occurrat materia grauis in nullo deficiat. Hæc conclusio est de fide. Et probatur primo autoritate D. Paul. Video autem aliam legem. Et infrà. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius (idest de concupiscentia illicita, quę ex corpore mortali oritur) gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Quibus uerbis significat B. Paul. se nō posse desiderio libidinis, & iræ, &c.

Ad Rom. cap 7.

obuiam

obuiam ire, nisi per gratiam Christi: non gratum facientem: nam hæc concupiscentia etiam in ipsis iustificatis viuit, & regnat: vt D. Paul. De se ipso testatur dicens. Sentio aliam legem, & cæt. Sed per gratiam Christi, quæ est auxilium speciale: quare sola voluntas cum generali auxilio non erit satis. Et ideo Sapien 8. Non possum esse continens, nisi Deus det. Non enim est volentis, neque currentis; sed miserentis Dei, idest, non est volentis velle bonum, neque currentis currere, hoc est, bene operari: sed vtrunque est ex Deo miserante. Ita hunc locum declarat S. Thom. Lege Vegam q. 13. citata. Fuit etiam definita hæc conclusio in concil. Mileuit. can. 4. & 5. & in Arausicano can. 6. 9. & 20. Colligitur etiam necessario ex cap. 13. sess. 6 concil. Tridet. Nam si iustificatus perseuerare non potest sine speciali Dei munere, quin aliquando mortaliter peccet: multò minùs in peccato mortali existēs poterit per longum tempus omnia præcepta adimplere, sunt etiam multæ sanctorum authoritates, quibus hæc veritas confirmatur. Præsertim B. Augu. à 90 epist. vsque ad 96. lib. de spiritu, & lit. lib. de gratia Christi, cap. 8. & 9 lib. de gra. & lib. arb. cap 10. & 11. lib. 2. cont. Pelag. & Cœlesti. cap. 25. Chrysost. in Matth. in c. 20. in locum, Soluite, & adducite mihi. Et B. Greg. lib. 22. Moralium, cap. 12. Denique sit vnica ratio: quia in statu naturæ lapsæ homo priuatur iustitia originali, qua (vt dictum est) in statu naturæ integræ vniuersa præcepta per totam vitam poterat seruare, eò quòd iustitia subijciebat tunc rationi appetitum sensitiuum: modò autem caret tali dono, & est infirma natura, & ita nequit homo per longum tempus totam legem seruare instar hominis infirmi, qui non potest tamdiu: vt qui sanus est, ambulare.

Sapi. 8.
Ad Rom 9.
D. Augu.
D. Chry.
D. Greg.

Falsò aliqui existimant hanc conclusionem esse contra Scot. & Durand. in principio difficultatis citatos: quoniam nō loquuntur de auxilio speciali: sed de gratia habituali. Arbitrantur enim liberum arbitrium esse potens ad seruanda omnia mandata per multum tempus absque habituali gratia: non tamen sine speciali auxilio. Quod quidem est verum, prout dubio sequenti erit planum.

Scot. & Durand. liberātur.

Hinc, destruitur error Pelagij, qui gratiam Christi solùm asserebat necessariam; vt doceremur per reuelationem, quid facere debeamus, non autem ad hoc, vt velimus ea facere, & vt possimus mandata explere. Quasi verò scientia, quæ inflat, sit donum Dei, & charitas, quæ ædificat, & quæ ad obseruationem mandatorum requiritur, donum Dei non sit.

Hæresis Pelagij.

Contra quem, præter allegata, lege etiam can. quisque, & can. vlii. de consecrat. distin. 4 Et concil. Carthaginen. 7. Et decreta Cælestini primi, quæ omnia in summa conciliorum reperies.

CONCLVSIO II.

Homo in statu naturæ lapsæ potest solo generali concursu, omnia præcepta naturalia pro generibus singulorum seruare, quandocunque materia fuerit minima: non autem quandocunque fuerit grauis tentatio, & res magni momenti. Primæ partis conclusionis, scilicet, de materia leui, ratio est; quia si hoc efficere non possemus, liberum arbitrium naturale per peccatum esset omnino quo ad bonum extinctum, & solum maneret natura, vt in damnatis quo ad malum. Quod quidem est omnino erroneum. Secundæ partis ratio est; quia si possemus in materia magna, & graui naturaliter quamcunque magnam tentationem vincere, eadem ratione possemus omnia collectiuè seruare. Non enim est maior de vno, quàm de omnibus ratio. Immò potentia per habitum acquisitum esset ad seruandum omnia præcepta pronior, atque facilior. Et si hoc ex viribus naturæ efficere possemus, quemadmodum non oramus: vt ambulare, scribere, &c. possimus: quoniam hæc solo generali concursu conceduntur: ita non oraremus dicentes: & ne nos inducas in tentationem. Si quidem esset frustrà

Mat. 6. talis oratio, cùm hæc viribus naturæ præstare possemus, quod est erroneum.

CONCLVSIO III.

Possumus viribus naturæ non solùm seruare singula præcepta naturalia in materia leui: verùm etiam supernaturalia: vt spei, & fidei, & receptionis sacramentorum præcepta. Et ratio ex prima animaduersione est: quia omne præceptum diuinum (dempto præcepto dilectionis Dei super omnia) potest, quo ad substantiam actus, seruari, quàmuis talis præcepti obseruatio sit mortalis; vt si quis, ficta contritione, suscipiat baptismum: vel fidem solum ex hypocrisi confiteatur: vel blasphemantem propter inanem gloriam increpet: vel culpabiliter ignorans in mortali existens in die paschatis Eucharistiam sumat. In ijs enim, & similibus euentibus adimpletur præceptum, quo ad substantiam actus: & tamen cùm peccetur, erit absque auxilio speciali: quia Deus nemini ad malum auxiliatur. Alioquin peccatum Deo imputaretur, quod est blasphemum. Et animaduerte, quòd si quis ex ignorantia inuincibili haberet attritionem, excusaretur tunc à præcepto contritionis: atque ita ex viribus naturę adimpleret

Caiet. in hoc artic. & Soto c. 21. vbi sup. est.

hoc

hoc præceptum contritionis ad hunc sensum, scilicet, quod non esset huius præcepti reus. Hactenus de obseruantia præceptorum quotiescunque peculiaris eorum materia occurrit; nunc de eorundem obseruatione, quantum ad animi præparationem, & sit.

CONCLVSIO IIII.

Homo viribus naturæ potest in præparatione animi omnia præcepta vnico actu seruare. Ratio Scoti est, quia præcepta affirmatiua non obligant semper, quo ad actum: sed quo ad animi præparationem; & hoc modo potest illa obseruare. Non enim est reus alicuius præcepti affirmatiui, qui habet animum adimplendi illud suo tempore, nempè, quando præcepti materia occurrerit: vt ille, cui est cordi honorare parentes, missam audire, &c. Et confirmatur ab Scoto: quia si hoc potest per vnam horam, poterit, & per duas, & per diem, & dies, & menses, & annos, & per totam vitam. Nam quo magis abstinuerit, eo ad resistendum vitijs potentior efficietur. Perinde etiam adimplebit omne præceptum negatiuum non faciendo contrarium. *Scot. hac dist.*

Hinc homo existens in mortali indimisso, cuius non penituit, neque habet modo complacentiam, poterit per vnam horam abstinere se ab omni peccato, & per illam horam omne præceptum quo ad substantiam actus adimplere. *Appen. 3*

Tertia diffic. An possit eadem omnia præcepta adimplere, ita ut gratiam iustificantem non consequatur.

Esto, vt dictum est, quod homo non potest adimplere omnia collectiuè quo ad substantiam actus sine auxilio speciali: quæritur modo: Possit ne saltim eadem omnia, &c. Tres sunt de hac re opiniones. Prima Dionysij Cartusien. in 1. d. 17. q. 1. affirmantis, neminem posse extra charitatem præceptum aliquod adimplere. Secunda tribuitur Scoto, scilicet, posse hominem adimplere omne præceptum extra gratiã concomitantem. Hanc opinionem tuetur Duran. in præceptis naturalibus decalogi: non autem in præceptis de susceptione sacramentorum. Existimat enim non esse possibile de lege, posse aliquem adimplere baptismi, confessionis, & Eucharistiæ sacramentum absque gratia habituali concomitante. Tertia opinio, & communis tenet de lege non posse aliquem adimplere omnia mandata collectiuè, quin gratia habitualis præcedat, vel concomitetur. Hanc amplectuntur S. Th. S. Bona. Ric. Vega, & alij quàm plurimi. Positis opinionibus, superest, vt difficultatem elucidemus, quæ, vt perspicua magis, & luci

Dion. Cartusien. in 1. dist. 17. q. 1. Scot. & Dur. hac d. ubi su. S. Thom. 2. hac d. 2. ... S. Bonau. q. 3. & Ric. hac dist. ar. 1. q. 3.

Vega q. 11. de iustifica. 1. Animaduersio. daque reddatur, erunt, quæ sequuntur, animaduertenda.

Non est aliquod præceptum ponendum, nisi expressè tradatur, vel ex traditis in sacra scriptura, vel per ecclesiam colligatur. Tunc enim daretur perplexitas in lege, quod affirmare est hæreticum: quoniam tunc præcepisset Deus hominibus impossibile.

Appen. Marsil. in 2 q. 18 art. 2. Hinc, non erit verum asserere, post lapsum naturæ humanæ, gratiam gratum facientem esse sub præcepto. Quia tale præceptum nec legitur in sacris literis, neque ex illis, vel ex ijs, quę ab ecclesia tradita sunt, colligitur. Oppositum Marsilius docet.

2. Animad. Præceptum de administratione, siue receptione alicuius sacramenti aliud est à præcepto de digna administratione, siue receptione eiusdem sacramenti. Probatur exemplo: nam de Eucharistia sumenda habetur præceptum Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Et de eadem dignè sumenda, legitur præceptum apud Paul. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, &c. Et ratione confirmatur; quia minister: vt curatus, tenetur ex lege iustitię administrare sacramenta: dignè autem administrare tenetur ex lege charitatis: vt dignè Deum colat. Et tandem, quia sunt diuersi actus in genere moris fructuosè recipere, siue administrare sacramentum, & illud absolutè recipere, siue administrare: & ita sub diuersis pręceptis continebuntur. Frustrà enim pro eodem actu multiplicarentur pręcepta.

Ioan 6.

1. Cor. 11

3. Animad. Aliud est adimplere pręceptum: aliud verò ab eius adimpletione excusari. Impletur enim pręceptum, quando actus ibi expressus exercetur: excusatur autem, quando ratione ignorantię inuincibilis actus non exercetur. Et ratio est; quia, qui tempore, quo pœnitere tenetur, dignè conteritur, is pręceptū contritionis adimplet: propterea quòd actum, qui in eo continetur, exercet: qui verò non exercet actum dignę pœnitentię: propter ignorantiam inuincibilem contritionis: sed solùm habet actum attritionis, quam contritionem existimat, is ab impletione pręcepti contritionis excusatur, quàmuis pręceptum non adimpleat.

4. Animad. Duo sunt pręceptorum genera. Primi generis dicuntur esse pręcepta, quę sunt vltima dispositio ad gratiam: vt est pręceptum contritionis, & dilectionis Dei super omnia. Secundi verò generis sunt pręcepta de actibus virtutum moralium. Sub hoc genere continētur pręcepta decalogi: nam tria primę tabulę sunt religionis, & diuini cultus, & spectāt ad pietatem:

septem

septem verò secundæ tabulæ ad iustitiam proximo seruandam pertinent, nullumque vtriusque tabulæ præceptum est vltima dispositio ad gratiam. Nam cultus Dei, qui in primo præcepto mandatur, nihil aliud est, quàm protestatio fidei vnius Dei. Quòd quidem potest absque gratia concomitante adimpleri, vel per exhibitionem sacrificiorum, vel per aliã fidei protestationem, vt per actum latriæ.

Discrimen autem inter hęc duo præceptorum genera est, quòd in præceptis, quæ sunt dispositio ad gratiam non solum pręcipitur actus substantia: verum etiam modus adimplendi actum, nempè: vt fit ex charitate, & dilectione Dei super omnia. Nam in pręcepto pœnitentię pręcipitur dolor de peccatis, qui est substantia præcepti, & modus etiam doloris, nempè: vt fit propter Dei offensam: similiter in præcepto charitatis præcipitur actus, nempè, dilectio, & modus, scilicet, vt fit ex toto corde, &c Et ideò dicuntur vltima dispositio ad gratiam, quia, sic diligentes Deum, statim ab ipso diliguntur. 5. Animad.

CONCLVSIO I.

Homo non tenetur existere in gratia ad quodcumque præceptum diuinum, aut positiuum obseruandum. Et ratio est; quia nusquàm reperitur tale præceptum adimplendi mandata in gratia, & non est aliquod præceptum ponendum, &c. vt habes in prima animaduersione. Tum etiam; quia omnes pro certo, & comperto habent, se non teneri ad confitendum transgressionem præcepti eleemosynæ, aut ieiunij, cùm fecerint ieiunia, & eleemosynas, ad quas erant astricti, etiam si extra gratiam impleuerint, mores autem communes & existimationes populi Christiani pro lege habendi sunt: sicut D. August. in epist. ad Casulanum docet Et refertur dist. 11. can. in his rebus. Hæc conclusio est contra primam opinionem. D. Aug.

CONCLVSIO II.

Potest aliquis adimplere præceptum recipiendi, & administrandi quodcunque sacramentum absque gratia gratum faciente Et ratio est; quia, cùm sint diuersa præcepta accipere, vel administrare, & dignè ministrare, vel recipere: vt constat ex secunda animaduersione, poterit vnum sine alio adimpleri. Non enim sunt præcepta connexa, sicut virtutes. Et patet exemplo baptismi suscepti à ficto, & confessionis factæ ab eo, qui ex ignorantia culpabili reliquit peccatum confitendum. In ijs enim casibus infructuosè recipiuntur sacramẽta: nihilominus tamen præceptum quo ad actum adimpletur. Hæc conclusio est contra Durandum asserentem extra gra-

tiam præceptum recipiendi, vel administrandi sacramenta ecclesiæ non posse adimpleri.

CONCLVSIO III.

Potest aliquis absque gratia concomitante præcepta decalogi, quo ad substantiam actus tantùm, dempto præcepto dilectionis Dei super omnia, implere. Et ratio est, quia cùm in huiusmodi præceptis non includatur modus adimplendi ex charitate: sed solùm actus substantia præcipiatur: vt ex.4.& 5. animad. constat, poterunt absque charitate actuali, siue habituali, & ex consequenti sine gratia concomitante obseruari. Deus enim non diligit, nisi diligentes se Tum etiam: quia cùm non sint vltima dispositio ad gratiam: vt in quarta animad. diximus, poterunt sine gratia concomitante adimpleri.
Mat. 19. Circa locum autem Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata, vbi promittitur seruantibus. 10 præcepta decalogi gloria, quę præsupponit gratiā: nota, inter præcepta obseruanda ad vitam æternam assequendam contineri præceptum dilectionis Dei super omnia. Non enim sufficit ad vitam ęternam obseruantio mandatorum decalogi, nisi simul dictum dilectionis præceptum obseruetur, iuxtà illud Luc. 10. Diliges dominum ex toto corde, &c. hoc fac, & viues. Est enim vltima dispositio ad gratiam. Vel si, vt alijs placet inter præcepta decalogi recenseatur, hoc vnò dempto, cętera sine gratia concomitante: vt habetur in conclusione, poterunt adimpleri.
Luc. 10.

CONCLVSIO IIII.

Non potest aliquis pręceptum pœnitentiæ, aut dilectionis Dei super omnia absque gratia concomitante seruare. Et ratio est, quia in his præceptis non solùm pręcipitur actus substantia: vtpotè dolor, & dilectio, verùm etiam modus, quo fieri debet, scilicet, per conuersionem in Deum, per amorem super omnia diligibilia. Quam quidem conuersionem gratia, & amicitia Dei cōcomitantur, iuxta illud. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.
Zachar. 1

CONCLVSIO V.

Habens attritionem, quam inuincibiliter contritionem esse existimat, similiter & diligens Deum super omnia amore concupiscentiæ per ignorantiam inuincibilem, credens se amore amicitię diligere, excusabitur ab omnium pręceptorum obseruatione, ita quòd non erit reus transgressionis, gratiam tamen non assequetur. Constat ex tertia animaduersione prima pars conclusionis. Vltimę verò partis ratio est, quia in similibus euentibus, cùm non diligat Deum amore amici-

amicitiæ: sed potiùs seipsum, non diligetur à Deo, & per consequens non habebit gratiam concomitantem. Restat iam, quid Scotus senserit, declaremus. Nam in. 2. artic. quæstionis citatę ait. Quando dicimus, quòd non potest homo seruare omnia præcepta absque gratia habituali, non est propter impotentiam liberi arbitrij indigentis gratia habituali ad obseruantiam omnium pręceptorum: sed propter liberalitatem Dei volentis dare gratiam obseruanti omnia præcepta. Vbi apertè testatur Scotus, se non loqui de gratia gratis data, scilicet, de auxilio speciali necessario ad obseruantiam omnium mandatorum, vt loquuntur concilia contra Pelagium: sed de gratia habituali, quę omnium præceptorum obseruantiam concomitatur, non ex natura rei: sed ex liberalitate diuina. Quod quidem est maximè verum. Vnde Scot. à labe Pelagiana, quæ illi falsò imponitur, liberatur. *Scot. liberatur.*

Quarta diffic. Vtrùm actus, quo præceptum, quo ad substantiam actus tantum impletur, asserat specie ab actu, quo meritoriè, idest, ex intentione præcipientis adimpletur?

Hæc difficultas proponitur ab Scoto. Et vt intelligas duas esse species cuiuscunque actus, nempe, in genere naturę, & in genere moris. S Thom. lege. *Scot. quo. lib. 17. S. Tho. 1. 2. q. 1. ar tic. 3.*

CONCLVSIO I.

Seruare pręceptum quo ad substantiam tantùm, & meritorie obseruare in genere naturæ eiusdem est speciei. Et ratio est, quia actus in genere naturę distinguntur per obiecta, & cùm vtriusque actus idem sit obiectum: vt patet, nō distinguētur specie: sed erunt eiusdem speciei. *Arist. 3. de anima*

CONCLVSIO II.

In genere moris prædicti actus specie distinguntur. Et ratio est, quia in genere moris actus sumunt speciem à fine: nam qui mæchatur, vt occidat, magis est homicida, quam mæchus. Et cùm fines horum actuum differant specie, quia finis actus meritorij est Deus, super omnia dilectus: finis autē actus, quò ad eius substantiam est alius, quem operans sibi præfixit: differunt profectò huiusmodi actus in genere moris specie. *Arist. 5. Ethic. S. Th. ar. 5. ubi sup. et q. 114 ar. 2. et 3*

ARTICVLVS V.

An sine gratia possimus mereri vitam æternam?

Attic hic supra in dist. 27. in materia de merito fuit latissime disputatus: & ideò breuissimè in præsentia absoluetur. *S. Bon. d. 27. q. ult. Dur. ead. d. 27. q. 2 & alij ubi sup.*

CONCLVSIO I.

Homo sine gratia vitam æternam promèreri de condigno non potest. Et ratio est, quia meritum est opus de iustitia æqua

Vega q 4 & 5. de iustific. et lib. 15. su per conc. Trid. ca. 16. le præmio, & cùm meri a nostra extra gratiam sint inæqualia præmio æterno, & indigna: erit necessaria gratia Dei, quî velit opera nostra, tanquam digna tanto præmio acceptare. Et confirmatur exemplo, quemadmodum si rex alicui ciui vnum tantum numum habenti diceret: volo tibi ciuitatem ualentē multa ducatorum millia isto numo vendere: tunc verum esset dicere, iste per vnum numum, & gratiam regis emit ciuitatem, & non per numum tantum: ita in proposito. Quod insinuauit D. Paul. dicens Gratia Dei vita ęterna. (Ad Ro. 6) Acsi diceret: merita, quibus vitam æternam promeremur æquiualent æternæ vitæ, non ex naturali ipsorum operum valore, sed ex gratia Dei volentis opera ipsa, tanquam si essent æquiualentia, acceptare.

(Error Pelagij. & ad Gal. 2) Hinc etiam labefactatur error Pelagij dicentis, operibus naturalibus nos gratiam, & gloriam promereri. Contra quem est etiam locus B Paul. ad Galat. 2. Si per legem iustitia: ergo gratis Christus mortuus est. Ac si diceret Si ex operibus naturalibus possumus gratiam, & gloriam mereri, sine causa Christus mortuus est. Siquidem nostris operibus iustificari, & saluari poteramus.

CONCLVSIO II.

Opera hominum ex natura rei sufficientia sunt ad aliquem finem connaturalem obtinendum. Et ratio est, quia operibus studiosis consequimur virtutes morales, quę sunt habitus.

DVBIVM.

Quo pacto potest homo de condigno vitam æternam mereri?

(Caiet. 1. 2. q. 114. art.) Caiet est hoc dubium. Ratio dubitandi est: quia inter Deū, & hominem non potest reperiri ratio iustitiæ simpliciter sum ptaꝫnam quicquid creatura Deo offerre potest, est obsequium, plusquàm debitum:

Prima Propositio.

Si opus meritorium cum Deo præmium retribuente compareturnulla est inter Deum, & hominem simplex iustitia. Et ratio est: quia cùm omne obsequium sit Deo debitum, non tenetur de iustitia pro eo reddere præmium: sed solum sicut pater filio obedienti, & dominus seruo fideli tenetur necessaria victui, & vestitui retribuere. Non quod obsequia patri, & domino sint indebita: quoniam filius patri, & seruus domino talia obsequia præstare tenetur.

Secunda Propositio.

Si verò opus meritorium cum mercede æterna, & præmio, puod pro illo datur, comparetur, sunt hæc ratione gratiæ simpliciter

pliciter æqualia. Et ratio Caie. est: quia, vt semen est in virtute æquale arbori, ex eo generatæ: ita, & gratia est, velut semen generans gloriam, sibi æqualem. Quod est intelligendum secundum iustitiam distributiuam, non autem commutatiuam: vt art. de merito copiosè declarauimus.

ARTICVLVS VI.

An possit homo seipsum ad gratiam per seipsum absque exteriori auxilio gratiæ præparare?

Tunc homo ad gratiam præparatur, quando in Deum per aliquem actum amoris conuertitur. Est enim peccator auersus à Deo, idest, Dei inimicus; conuertitur autem, quando incipit diligere Deum, & per istam conuersionem recipit gratiã, & amicus Dei efficitur. V. g. quemadmodum, qui vertit terga soli, nõ habet lumẽ solis in oculis suis, quod, vt recipiat, oportet, vt faciem ad solem conuertat: ita anima, quæ per peccatũ est auersa à sole iustitiæ Christo Iesu, caret eius luce, quæ est gratia, quam: vt recipiat, debet necessariò per actum pœnitentiæ, & amoris in Deum conuerti. *S. Thom. ubi sup. art 6. & alij doct. infra cită di. S. Bon. ar. 2. q. 1. Nota.*

CONCLVSIO.

Homo non potest ad gratiam, & amicitiam Dei se ipsum præparare: quin Deus illum per efficax imperium moueat. Et ratio est; quia tunc homo præparatur ad gratiam, quando &c. vt habes in notabili posito, & est solius Dei proprium mouere aliquem in vltimum finem, scilicet, in Deum ipsum. Et confirmatur Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, &c.

Hinc, si necessarium est, vt à Deo trahatur, non poterit ad gratiam, & amicitiam Dei seipsum præparare: quin Deus illũ per efficax imperium moueat. *Ioan. 6.*

Prima dif. Vtrum possit aliquis viribus naturæ sine speciali Dei auxilio pœnitere, sicut oportet, vt iustificationis gratiam consequatur?

Duæ sunt circa hanc difficultatem opiniones. Prima communis, & catholica defendit, neminem posse viribus naturæ immediatè disponere se ad gratiam, quæ est S. Thom. hoc artic 6. & 7. & in 3. par. quæst. 62. artic. 2. ad 3. & D. Bonau. art. 2. q. 1. & d. 20. q. 1 & dist 30. q. 1. Ricar. art. 1. huius distin. Marsil. quæst. 17. 2. & Gregor. Ariminen. q. 1. distinct. 26. 1. & aliorum multorum. *S. Thom. S. Bonau. Ricar. Marsil. Greg. Arimi.*

Secunda opinio est Duran. hac dist. q. 5. & Gabriel & Almain, Maioris, & Caiet. q. 1. de contritione, qui opinati sunt, posse hominem absq; speciali diuina motione per bonum opus morale immediatè disponere se ad gratiam. Hæc opinio ascribitur Scoto, quia in quarta distinctio. 14. affirmat, viribus *Duran. Gabriel. Almain. Maioris. Caiet.*

naturæ

Sco. liberatur. naturæ cum communi influentia posse hominem considerare peccatum, tanquàm offensiuum Dei, &c. Vnde falsò eum accusant, & errore Pelagij notant. Eratque modo liberandus ab
Vega q. 11. de iustifica. hac calumnia Pelagiana, nisi hoc actum esset in floril.4.in q. 1.de pœnit.art.6 An pœnitentia à timore, &c. Lege etiam Vegam de iustific.q.11.

CONCLVSIO I.

Sco.in 4. dist. 17. Homo viribus naturæ, quò ad substantiam actus, potest habere pœnitentiam, quæ non sit vltima dispositio ad gratiam.
2.Re.12. Hæc conclusio probatur apertissimis diuinæ scripturæ testimonijs. Nam 2.Reg.12. Increpatus Dauid à Nathan propheta de adulterio cum Beth-sabee, & de morte Vriæ, dixit. Peccaui, cui propheta respondit. Transtulit Dominus peccatum tuũ,
1.Re.15. &c. quia pœnituit, vt oportuit. Similem omnino actum pœnitentiæ quò ad substantiam habuit Saul: nam perinde reprehẽsus à Samuele propter inobedientiam: dixit. Peccaui: sed quia non, vt oportebat, pœnituit, veniam non obtinuit. Pœnitentiã
2.Mac 9 quoq; egit Antiochus quò ad substantiam actus tantùm, quando diuina admonitus plaga dixit. Iustum est subditũ esse Deo & mortalem non paria Deo sentire. Et veniam non obtinuit. Orabat autem, dicit scriptura, scelestus dominum, à quo non erat misericordiam consecuturus: quare poterit homo viribus naturæ, &c. vt habet conclusio.

CONCLVSIO II.

Homo non potest viribus naturæ pœnitere, sicut oportet, vt iustificationis gratiam assequatur. Hæc est de fide, & colligitur apertissimè ex varijs locis sacræ scripturæ, in quibus initium nostræ iustificationis, & conuersionis in Deum per amorem, & pœnitentiam, à solo Deo esse docetur: vt in articulo de
Coloss. 1. iustificatione supra fuit expositum. Et ad Coloss. 1. Qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum. Vbi B.Paul. iustitiam, & gloriam collatam sanctis, vocat sortem: quia sicut ea, quæ nobis sorte eueniunt, non contingunt per nostram industriam: sed per solius Dei prouidentiam: ita iustitia non oritur ex no
ad Ro.9. stra industria, aut ex nostra electione: sed ex dono tantum Dei vni, & non alteri conferentis. Quia non est volentis, neque currentis: sed Dei miserentis, qui, cui vult miseretur, & quem vult, indurat. Fuit etiam definita in concil. Arausic. 2. can. 4. 6.
D. Aug. 8 & 13. Et in Trid. sess. 6. c. 5. & can. 3 Eam quoque D.Aug multis in locis copiosissimè probat, vt in lib. 4 contra duas epistolas Pelagianas, & in tertio Hispognosticon, & in lib. 1. de gratia Christi contra Pelagium, & Cœlestium c. 45. & in lib. de

grat.

grat. & lib. arbit. c. 5. & 6. & in lib. 5. contra Iulianum c. 9. & libro 1 retract. c. 9 & contra Iulianum hæreticum. Tandem ratione illustratur contra Pelagium: quia eiusdem agentis est inducere formam in subiectum, & dispositionẽ ad illam Quod intelligendum est de agente naturali; quia in artificialib. aliter res se habet: nam lignarius dolat lignum, & pictor formam imaginis introducit.

Hinc error Pelagij, sæpè damnatus, funditus euertitur quo speciale auxilium diffitebatur. *Hæresis Pelagij.*

CONCLVSIO III.

Hæreticum est asserere liberum arbitrium in actu pœnitentiæ nihil operari. Hæc fuit supra dist 25 copiosissime demonstrata. Et est definita in concil. Trid. sess. 6. cano. 4. vbi ita legitur. Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atq; vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet, &c. anathema sit.

Hinc, etiam conuellitur hæresis Lutheri, quam distinc. 25. confutauimus, qui negabat præparationem ad gratiam esse necessariam. *Hæresis Lutheri.*

Secunda difficultas. Vtrum gratia, quæ nostram iustificationem præcedit, sit aliquod speciale auxilium, vel ipsa gratia gratum faciens?

Duæ sunt de hac re extremæ opin. Vna S. Thom. 1. 2. q. 113. art. 8. affirmantis, in iustificatione impij prius natura infundi gratiam, quàm homo moueatur per liberum arbitrium in dilectionem Dei, & peccatorum detestationem. Eiusdem sententiæ est Sco. in 4. d. 14 q. 2 art. 2. & d 16 in fine q. secundæ. Altera opinio est nominalium, quam obiter refert, & sequitur Vega de iustific. q. 6. in sol. ad 9. nempè. Quòd ista gratia, per quã disponimur ad iustitiam per contritionem, non sit ipsa gratia grarum faciens, quæ formaliter iustificat peccatorem; sed solùm motio diuina, id est, volitio, qua vult Deus peccatorem disponi ad gratiam Est autem discrimen inter has duas opiniones, quòd Thomistæ existimant in iustificatione peccatoris solum concurrere ex parte Dei vnicam actionem, scilicet, infusionem, siue creationem gratiæ, quæ eadem numero dicitur adiuuans, & informans: autores verò secundæ opinionis putant duas ex parte Dei numero distinctas gratias ad iustificationem peccatoris concurrere, quarum primam dicunt esse *S Thom. Scot. Scot. Sot. lib. 2 de nat. et grat. c. 18 Vega.*

volitionem

volitionem diuinam, qua Deus vult peccatorem elicere actũ pœnitentiæ: secundum autem esse gratiam habitualem, qua formaliter peccator iustificatur. Verùm sint ne duæ gratię numero distinctæ, an vna, quæ vtrumque sortiatur effectũ, adiuuare, scilicet, & informare quæstio est de nomine.

1. *Nota.* In iustificatione peccatoris, quando omnia non concurrũt in instanti, vt in iustificatione Pauli: sed successiuè, duplex ēt concurrit successiuè dispositio. Vna, quæ tempore præuia est ad iustificationem; vt fides, dilectio, spes veniæ, timor gehennæ. Istę n. dispositiones præcedunt tempore in catechuminis gratiæ infusionam. Altera dispositio est, quæ concomitatur ipsam gratiæ infusionem, quæ est contritio. Hoc notabile expreſsè est definitum in concil. Trid. seſſ. 6. c. 6.

2. *Nota.* In generatione, siue alteratione naturali per eandem actionem numero agens introducit formam principalem, & vltimam dispositionem ad illam: vt ignis, pręcedentibus tempore quibusdam dispositionibus, vt est exciccatio ligni per calorē introducta, inducit etiam aliam dispositionem concomitantem formæ ignis introductionem, quę est simul tempore cũ

Arist. forma ignis Hoc notabile est Arist in lib. de generatione, ubi ait. Formę afferunt secum suas vltimas dispositiones, nempè, qualitates in certo gradu, sine quib. nec forma reperiri, nec cõseruari potest, exempli gratia, si 8. gradus caloris non reperiũtur nisi in igne, neq; ignis nisi in ipsis conseruabitur.

CONCLVSIO I.

Respectu dispositionum, quę solent tempore pręcedere iustificationem, vt sunt fides, spes, aliqualis dilectio, timor gehennę, &c. non est eadem numero, & simul tempore, gratia gratis data, & gratia gratum faciens: sed illa est solùm auxiliũ speciale, quo mediante, credimus, & speramus, &c. & paulatim ad iustitiam disponimur. Et ratio est, quia cùm existentibus istis pręuijs dispositionibus, nondum sit homo gratus Deo, non adiuuabitur tunc per gratiam gratum facientem, sed per auxilium: quod quidem nõ est entitas positiua in peccatore: sed est tantum ipsa Dei volitio, qua vult, vt peccator credat, speret, & diligat, sicut oportet. Hoc est, vt sit dispositus ad gratiam.

CONCLVSIO II.

Respectu vltimę dispositionis, quę simul tempore nostram iustificationem concomitatur, hoc est, respectu contritionis, quę

quę simul tempore est cum gratia, eadem numero gratia habitualis est causa formalis inhęrens animæ, & auxilium speciale, quo Deus cum peccatore instrumentaliter ad contritionẽ concurrit, ita vt Deus infundendo gratiam, simul tempore, prius tamen natura, quàm gratia inhęreat, excitet peccatorẽ, & adiuuet illum ad pœnitendum: ita quòd infundere gratiã, & adiuuare peccatorem, sit vna, & eadem actio numero. Hæc conclusio est S. Thom. & Scoti, & colligitur ex concil. Arausica. can 4. & 6. vbi dicitur, per infusionem Spiritus sancti nos velle resurgere à peccato, & cùm Spiritus sanctus non infundatur nisi per gratiam: erit profectò gratia habitualis, qua ad pœnitendum adiuuamur. Et ratione confirmatur per secundũ notabile: quia agens principale per eandem actionem numero, per quam introducit formam principalem intentam, introducit etiam vltimam dispositionem ad formam. Et cùm gratia gratum faciens sit forma principaliter intenta à Deo, per eandem planè gratiæ infusionem, siue productionem in anima, adiuuabit Deus instrumentaliter animam ad eliciendum perfectum dolorem, qui sit vltima dispositio ad gratiam.

ARTICVL. VII.

Vtrum homo sine auxilio gratiæ possit à peccato resurgere?

Sensus tituli est. An possit remissionem, & indulgentiam consequi absque hoc, quòd in Dei gratiam redeat, & absque eius peculiari auxilio? Quòd perinde est, ac si quæratur. Vtrũ possit dari medium inter gratiam, & culpam: ita vt possit homo peccati commissi obtinere remissionem sine gratiæ infusione? Hic articulus de potentia Dei absoluta fuit in 4. dist. q. 1. de pænit. art. 5 explicatus: nunc autem ex lege tantùm erit definiendus. *S. Thom. ar. 7. vbi sup. et D. Bon. ar. 1 q. 1. huius dist.*

Homo per peccatum triplex detrimentum præcipuè contrahit. Primum est macula, quæ est priuatio gratiæ, & amicitię Dei. Iam enim homo tunc non est Dei amicus, cuius amicitiæ causa erat acceptus ad gloriam, & filius Dei adoptiuus. Secundum est deordinatio, siue corruptio naturę, quę consistit in negatione subiectionis, siue in inobedientia voluntatis peccatoris in Deum. Et ratio est; quia sicut naturalis rerum ordo postulat, vt inferiora superiorum imperio subiiciantur; vt elementa primo mobili subijciuntur: ita, & ordo naturę exigit, vt creatura Deo subijciatur, & homo per peccatum resistit Deo, & est illi inobediens. *Nota 1*

Vocatur quoque hęc deordinatio deuiatio: eo quòd homo

per

per peccatum est deuius. Via enim hominis est in Deum, tanquam in proprium finem, tendere: quemadmodum est via lapidis tendere in centrum, in quo quiescit, & peccator nō in Deum, sed in infernum tendit. Tertium est reatus. Et est obligatio ad perpetuam gehennam. Ijs tribus detrimentis, quæ a D. Tho. hic proponuntur, potest addi quartum, quod est Dei offensa. Manet enim Deus offensus: quia offensa est iniuria irrogata Deo; eo quòd contra iustitiam negatur ei debita obedientia. Quemadmodum fieret iniuria, siue offensa regi, si illi suum inimicum anteponeremus. Quæ quidem offensa manet, donec satisfactio fiat.

Nota. 2. Hominem resurgere a peccato nihil aliud est, quàm recuperare omne illud, quod peccando amiserat.

CONCLVSIO I.

Homo de lege nullo modo per solas naturæ vires sine gratia habituali a peccato resurgere potest. Hæc conclusio est de fide, Ierem. 30. Insanabilis est fractura tua, pessima plaga

Iere. 30. tua. Non est, qui iudicet iudicium tuum, ad alligandum curationem vtilitas non est tibi. Vbi apertissimè insinuatur, per nulla beneficia naturalia posse nos a peccato mundari.

Psal. 40. Vnde Dauid petebat. Sana animam meam, quia peccaui ti-

Ps. 118. bi. Et alibi; Viam iniquitatis amoue à me. Et ratione confirmatur: quia cùm resurgere à peccato sit mala, in primo notabili posita resarcire, & hæc non reparentur, & resarciantur nisi per gratiam: quia priuatio gratię tollitur per gratię habitum, & deordinatio aufertur per eandem gratiam, qua Deus hominis voluntatem ad se trahit, & reatus similiter abolетur, Deo, remittente pœnam ęternā: erit profectò de lege necessaria, non solum habitualis gratia: verùm etiam speciale Dei auxilium. hoc est, motio diuina, quę hominis voluntatem ad obediendum moueat.

Prima diffic. Poterit ne homo per solum generale auxilium sine speciali tollere habitum vitiosum, & studiosum acquirere?

Modo probatum est, detrimenta, quæ sunt contra ordinem supernaturalem, & contra supernaturale bonum, non posse sine speciali gratia resarciri, siue reparari, nunc de nocumentis, quæ ex peccato contra bonum naturale proficiscuntur, agitur. Et quæritur. Poterit ne homo; &c. Caiet. super hunc artic. S. Thom. opinatur ex viribus naturæ posse hominem resarcire damnum contra virtutem moralem ex peccato ortum, posse, scilicet, ex intemperato mutari in temperatum. Opposita opinio est S. Thom. in sol ad 3. Pendet

huius difficultatis plena cognitio ex artic. 4. huius distinct. in quo demonstratum est, non posse hominem adimplere omne mandatum copulatiuè ex viribus naturæ: benè tamen singula, & in re leui, & breue tempus.

CONCLVSIO.

Potest homo viribus naturę reparare aliquod malum, quod sit contra aliquam virtutem moralem: non tamen omne, ita quòd poterit aliquo modo aliquos virtutis moralis actus exercere, quibus ad virtutes morales disponatur: non tamen per multum tempus sine speciali Dei auxilio. Et ratio est, quia si posset naturaliter omnem virtutem moralem reparare, posset etiam naturaliter omne preceptum legis naturæ seruare, quod suprà hac distinct. demonstrauimus esse falsum: quare nec poterit omnem virtutem moralem, nec omne damnum, quod infert peccatum naturalibus restaurare.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum possit homo sine gratia habituali cauere omne peccatum? *S. Thom. art. 8.*

Sensus tituli est. Vtrùm existenti in mortali, exempli gratia per annum, communicet Deus suam gratiam, gratis datam, scilicet, auxilium speciale ad cauendum omne peccatum? an in pœnam dilationis pœnitentiæ negetur illi auxilium speciale ad implēdum omne præceptum necessarium. Relege articulum huius distinct. de adimplendis præceptis, vbi diximus propter rebellionem potentiæ sensitiuę aduersus rationem manere liberum arbitrium infirmum, ita vt non quęcunque velit, faciat. Et ideo licet possit singula precepta pro generibus singulorum viribus naturę seruare: non tamen omnia pro singulis generum. *Scot. q. unica. Durand. Ricar. & alij dist. Vega de iustifica. q. 12. & 14.*

Vnum peccatum commissum, & virtute pœnitentiæ non dimissum, plerunque est alterius peccati causa. Et ratio est, quia in pœnam peccati præteriti, per pœnitentiam non deleri, negat Deus auxilium speciale ad cauendum peccata futura necessarium. Hanc veritatem docet scriptura sacra, multis in locis. Ad Rom. 1. imputat Apostolus gentibus negationem auxilij specialis ad cauendum peccata. Quia cùm Deum cognouissent, &c. propter quod tradidit illos Deus, &c. & D. Petrus, quia primam, & secundam negationem non deleuit, in tertiam cęteris multò deteriorem incidit. *Nota. Ad Ro. 1. Mat.*

Duæ sunt extremæ opiniones. Vna S. Thom. & Scoti, licet falsò à multis, vt infrà patebit calumnietur. Altera affirmans Durandi, & Gabrielis.

CON-

Gabriel. CONCLVSIO I.

Existens in mortali nondum dimisso, per aliquod breue tempus, scilicet, per mensem, aut bimestrem ad summum, omne peccatum collectiuè vitare potest, quod intellige, vt supra de dilectione Dei super omnia explicauimus, & de præceptis fidei, & spei. In ijs enim non habet locū cōclusio hæc. Vt ex suprà dictis constat. Et ratio est, quia hoc tempore possunt leues occasiones occurrere, quas solo generali Dei consu poterit euitare. Et confirmatur: quia si hoc non posset, haberet homo extra gratiam liberum arbitrium omninò extinctum, quod est erroneum: vt suprà in materia de libero arbitrio fuit explicatum.

CONCLVSIO II.

Existens in mortali peccato indimisso per longum tempus, si occurrant graues tentationes, non poterit illa vitare: & ita ex consequenti, eò quòd est extra gratiam, necessariò peccabit. Necessariò, inquam, necessitate consequentiæ: libere tamen, quia in eius potestate est virtute pœnitentiæ hoc impedimentum tollere. Hæc conclusio est definita in multis conciliis, quæ supra in articul de obseruantia peccatorum huius distinct. citauimus, ex quibus omnibus efficaciter col ligitur, non posse aliquem, &c. viribus naturæ peccata omnia vitare. Quia cùm non possit præcepta omnia seruare, & transgressio præcepti sit peccatum, non poterit omnia peccata vitare. Et confirmatur, quia cum non possit sine auxilio speciali grauiores tentationes uincere, & existens in peccato a Deo priuatione huius specialis auxilij puniatur: vt ex notabili posito cōstat, necessariò profectò necessitate cōsequentiæ peccabit.

Nota.2 Veg.li.4. super concil.Tri.c. 20. Mat.19. Possibile dupliciter dicitur, similiter, & impossibile: Primo possibile morale, & est idem, quod liberum. Impossibile verò morale est illud, quòd est difficillimum factu, vel quod rarò, aut nunquàm contingit. De quo impossibili loquebatur Christ. quando dixit. Impossibile est diuitem intrare in regnum cœlorum. Secundo modo dicitur possibile logicum, siuè methaphysicum, & est propositio cuius extrema sunt compossibilia: vt hæc, Petrus loquitur: impossibile autem huic oppositum est propositio implicans contradictionem: vel cuius extrema sunt incompossibilia, vt hęc, homo est irrationalis. Hac distinctione prænotata, quæ tibi etiam in sequenti difficultate maximè inseruiet, dicit Vega, dictam opinionem S. Thom. intelligendam esse de potentia morali: non au-

autem de potentia logica, aut metaphysica. Non enim dicimus existentem in mortali posse per annum, & dimidium, permanere in peccato, quin peccet, ita quòd oppositum, scilicet, non peccare implicet contradictionem: sicut dicimus non posse esse ignem, quin sit calidus. Sed intelligimus non posse cauere peccata: quia difficillimum est, & rarissimè contingit illa cauere, si per multum temporis pœnitentiam distulerit, quod est, non vtcumque, notandum.

Restat liberemus Scotum, cui falsissimè hæresis Pelagij adscribitur. Nam eius sententia, quæ vbi suprà notabili ad quæstionem continetur, comprehenditur vna diuisione, & duabus conclusionibus. Diuisio est, peccatum est duplex, scilicet, quo ad actum, & quo ad reatum. Loquendo de peccato quo ad reatum, est prima conclusio, nullus sine gratia illud de lege vitare potest. Et ratio est; quia vitare peccatum quo ad reatum est à peccato præterito resurgere, quod absque gratia habituali: vt præcedenti artic. diximus, fieri non potest. Notanter dicitur, de lege: quia de potentia Dei absoluta in Floribus quarti in q. 1. de pœnitentia cum eodem Scoto fieri posse demonstrauimus. Secunda conclusio continetur, vbi ait. Illa opinio, ibi, enim confirmat S. Thom. opinionem, in quam egerat, dicens. Potest illa opinio confirmari sic. Nam quando aliquis tenetur diligere Deum super omnia: aut actu diligit, & tunc vitat peccatum, & habet gratiam concomitantem: aut non diligit, & tunc peccat mortaliter: ergo sequitur, quòd non posse vitare omne peccatum, non est intelligendum, quasi propter impotentiam liberi arbitrij, eò quòd per peccatum sit extinctum, sed quia cùm primùm aliquis vitat peccatum, statim Deus dat illi gratiam. Et ideo non potest cauere peccatum sine gratia. Qui igitur hæc docuit, & in fine quæstionis argumenta Pelagij, quæ in principio q. proposuerat, soluit. Cur, quæso, tanta ignominia notatur: vt Pelagio subscripsisse dicatur? Legant amore Dei detractores priùs autores sibi inuisos, ne temerè illos accusasse inueniatur.

Scot liberatur.

Hinc, confutatur primùm error Manichæi, qui in nobis mentem quandam malam, à malo Deo productam, quæ non posset non peccare, collocabat. Lege Castrum verb. creatura, hæresi prima, & 2. & verb. peccatum, hæresi 3. Euertitur etiam error Lutheri affirmantis, naturam humanam, adeo post peccatum esse corruptam: vt in omni opere suo mortaliter peccet. Quæ quidem, inquit ille, peccata per diuinam misericordiam ei, qui credit in Christum, qui iustificat impium,

Hæresis Manichæi.
Castro.
Hæresis Lutheri.

Error Pelagij. pium, non imputantur, in quem agit Castro multis in locis. Lege verbo opera, hæresi prima, & verbo peccatum, hæresi 5. conuincitur quoque Pelagij hæresis, affirmantis hominem per sua naturalia sine auxilio gratiæ, etiam post peccatum, posse cauere omne peccatum, & vniuersam legem implere, & tandem non peccare. In quem inuehitur S.Thom. in art.8. vbi supra, & Castro verbo gratia, hæresi 1. S.Th. ar. 8. ubi su.

Difficultas. Vtrùm homo, in gratia constitutus, & in ea confirmatus possit per totam vitam omnia peccata venialia vitare, quin aliquando prolabatur?

Communis est sententia, & de fide tenendum, vt statim dicemus, neminem posse de lege omnia venialia per totam vitã, licet, possit singula, vitare. Vega cap.21.lib 14.super concil. Trident. affirmat, ex lege cum speciali Dei gratia posse iustum vitare omnia venialia. Verùm difficultas hęc apertissima reddetur, de qua copiosissimè, & doctissimè disserit Vega lib. 14. citato à 17.vsq; ad finem ferè lib. si, quę sequũtur, adnotaueris. Vega lib. 14. super conc. Tridẽt.c. 21

Adnotatio 1. Primùm reuoca in memoriam, quę de peccato voluntario in se, & voluntario in sua causa, diximus sæpè, pręsertim in q. de ignorantia, & quæ de impossibili, & possibili morali, & logico, siue metaphysico in hoc art. adnotauimus.

Adnotatio 2. Tria sunt peccatorum venialium genera, primum genus est eorum, quæ sunt venialia ex genere, siue ex natura sua, huius primi generis sunt mendacium iocosum, siue officiosum, & verbum ociosum, risus leuis, & similia, quæ dicuntur ex genere, & ex natura sua venialia: quia nunquam, nisi ratione alicuius circunstantiæ ab extrinseco efficiuntur mortalia; vt si quis in verbo ocioso vltimum finem constituat, aut si fiat cõtra votum. Secundum genus est venialium propter imperfectionem actus, vt quando peccatum progreditur vsque ad delectationem, deficit tamen in delectatione consensus, huius generis sunt venialia ex surreptione, seu indeliberatione: vt motus subiti contra præcepta, quos facilè deuitare possumus. Tertium genus est venialium propter paruitatem materiæ: vt furtum leue, vnius, scilicet, oboli, detractio parua, idest, parui nocumenti, & similia. Differunt hæc tria venialium genera bifariam. Primò, quia primum, & tertium sunt volunraria in se: secundum autem in sua causa, nempè, in negligentia opprimendi tentationem, vel suggestionem: vt nunquàm ex ea delectatio oriatur. Ait enim B Hierony. ad Eustochi.um Impossibile est innatum medullarum calorem in hominis sensum non irruere. Ille laudatur, ille prædicatur beatus, Vega lib. 14. citato c.2. 3. Adnotatio. D. Hier.

beatus, qui cùm cœperit cogitare, allidit cogitatus suos ad Petram, Petra autem erat Christus. In peccatis autem patrandis hic est ordo. Primò enim oritur tentatio, idest, memoria peccati, in quam homo frequentissimè prolabitur. Secundò delectatio, id est, gaudium in illa memoria: quæ quidem delectatio naturaliter oritur ex tentatione: & ideo est voluntaria in sua causa, idest, in negligentia non opprimendi tentationem. Tertiò loco succedit consensus patrandi actum. Secundò distinguntur ex eo, quòd ante peccata primi, & tertij generis semper præcedit plena deliberatio: ante peccata verò secundi generis: quia procedunt ex cauillosa suggestione, & ex negligentia opprimendi tentationem, minus plena deliberatio pręcedit. Fomes peccati est inclinatio potentiæ sensitiuæ circa suum obiectum: vt potentiæ generandi ad actum libidinis, videndi ad pulchrum, audiendi ad sonum: quæ quidem inclinatio dicitur fomes peccati, idest, occasio, & materia peccandi: proptereà quòd voluntas inclinatur ad obediendum, & condolendum appetitui sensitiuo contra rationem. Hoc docuit D.Paul. ad Roman. dicens. *Si autem quod nolo malum, illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Vbi inclinationem potentiæ sensitiuæ in proprium obiectum vocat peccatum: eò quòd sit rationi contrarius. Immoderatus enim appetitus videndi pulchrum, & audiēdi suauem sonum est contrarius rationi, quæ medium in delectione habendum esse dictat. Fomes hic in hominibus, etiam in gratia confirmatis vigebat. Patet exemplo B.Paul. confirmati in gratia dicentis. *Video aliam legem in membris meis, &c.* In sola autem Sanctissima Virgine fuit fomes ligatus: ita vt sensitiua semper rationi, vt in Adam ante peccatum, obedierit. Lege Vegam cap.17. & 18. lib. 14. citati, vbi innumera sacræ scripturæ, & sanctorum testimonia adducit ad hanc veritatem de puritate Virginis, & sequentium conclusionum corroborandam. Ijs ita constitutis, si de potentia morali, & de venialibus. 1. & 3. generis loquamur.

4. Adnot.

Ad Ro. 7

5. Adnot.

Ad Ro. 7

CONCLVSIO I.

¶ Peccata venialia 1. & 3. generis potest aliquis iustus de lege cum auxilio Dei speciali per totam vitam euitare. Patet primo exemplo B. Ioan. Bapt. de quo canit ecclesia, *Teneris sub annis antra deserti petijsse: ne vitam leui saltem famine, id est, verbo aliquo otioso, maculare posset.* Et confirmatur ratione: quia venialia primi, & tertij generis sunt voluntaria in se ipsis, & fiunt ex plena deliberatione, & consensu. Et ratio à simi-

li est de peccatis mortalibus, quæ ideo dicuntur posse à nobis euitari cum speciali Dei auxilio: quoniam sunt voluntaria in se ipsis, & fiunt ex plena deliberatione, nec præueniunt rationis vsum. Et in sensu huius conclusionis est vera Vegę opinio: si autem sermo fiat de venialibus secundi generis sit.

CONCLVSIO II.

Nullus iustorum, etiam in gratia confirmatus, excepta sanctissima Dei genitrice Maria, hactenus potuit, neque in posterum poterit de lege per totam vitam omne veniale peccatum vitare. Hæc conclusio est de fide, & habetur in multis sacræ scripturæ locis, quæ breuitatis causa prætermitto. Et quia apud Vegam cap. 17. supra citato collecta inuenies. Est quoque definita in concil. Trident. sess. 6. canone. 23. vbi legitur. Si quis dixerit hominem iustificatum posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet Ecclesia, anathema sit. Est autem priuilegium (vt intelligas concilij authoritatem) lex priuata. Per quod quidem priuilegium intelligitur confirmatio in gratia ad vitandum venialia. Et ratione confirmatur: quia nullus sanctorum, præter Sanctissimam Virginem, habebat fomitem ligatum, id est, impeditum. Patiebantur enim rebellionem potentiæ sensitiuæ aduersus rationem, propter defectum iustitiæ originalis. Vnde D. August contra Iulianum inquit Si Christus paruulus originale contraxisset, profectò grandeuus factus, actuale vitare non potuisset. Et ratio est, quia originale peccatum est defectus originalis iustitiæ, ratione cuius potentia sensitiua non subijcitur rationi, vnde ortum habet actuale peccatum. Et animaduerte, quòd quando dicimus, impossibile esse moraliter vitare omnia venialia, perinde esse, ac si dicatur, nullus de facto per totam vitam omnia venialia vitabit.

D. Aug.

Hinc, destruitur error Cœlestij Pelagiani, affirmantis, posse hominem sine peccato viuere, si velit per virtutem liberi arbitrij. Contra quem sunt multa sacrarum literarum testimonia. Non enim est iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Et si dixerimus: quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Hinc enim omnes sancti quotidie orant. Dimitte nobis debita nostra. Contra hunc errorem scripsit D. Hierony. ad Ctesiphontem, & dialogum contra Pelagianos. Et D. Aug. librum de perfectione iustitiæ, & librum de spirit. & lit. Lege Sotum lib. 3. de natura, & gratia, cap. 4.

Hæresis Cælesti. *Eccl. 7.* *1. Ioan. 1* *D Hier.* *D. Augu* *Soto.*

A R-

ARTICVLVS IX.

Vtrum homo in gratia constitutus, præter gratiam habitualem, ad cauenda peccata, & ad recte operandum speciali auxilio indigeat?

Sanctus Thom. & Vega hunc tractant articulum, & pro maiori intelligentia nota quæ sequuntur. *S.Th. ar. 9. ubi su. & Vega q. 14. de iustificat.*

Quatuor sunt vulnera, quæ ex originali peccato oriuntur. Nempè, ignorantia in intellectu, quominus posſit omne verum intelligere. Malitia in voluntate: vt sit ad otium, & ad malum prona, & procliuis. Infirmitas in virtute irascibili, quominus posſit malo resistere. Et tandem concupiscentia in sensibus, qua inordinate in delectabilia feruntur. Hæc enim sunt vulnera, quæ homini descendenti ab Hierusalem in Iericho latrones inflixerunt. *1. Nota.* *Luc. 10.*

Prædicta quatuor naturæ vulnera manent in iustificatis. Hoc testatur B.Paul. ad Roma. 7. quando dicit. Video aliam legem, &c. Vbi per aliam legem dicta quatuor vulnera intelligit. Et paulò superiùs. Non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Hæc autem, quæ, dicta sunt, confirmo, posito discrimine inter iustitiam originalem, & gratiam gratum facientem, quæ se habebant, sicut excedens, & excessum. Iustitia siquidem originalis non reddebat hominem gratum, & Dei amicum: subdebat tamen vires inferiores rationi: at verò gratia reddit hominem Dei amicum; vulnera tamen quatuor supra posita non euellit. Non enim tollit ignorantiam intellectus, quò ad omnia Nam dicit Aposto. Quid oremus sicut oportet, nescimus. Et Prou. 1. Cogitationes mortalium timidæ, & incertæ prouidentię nostræ. Incerti enim sumus, quomodo prouideamus futura, ne in aliquod malum incidamus. *2. Nota. Ad Rom. 7.* *Ad Rom. 8.* *Prou. 1.*

CONCLVSIO I.

Habens gratiam habitualem alia habituali gratia non indiget: vt sanetur, idest, vt à peccato iustificetur, & vitam æternam promereatur. Et ratio est, quia non est ponendus progressus in infinitum, & poneretur, si alia gratia habituali indigeret.

CONCLVSIO II.

Gratia habitualis non sufficit: vt iustificati posſint omne peccatum cauere, & omne præceptum per totam vitam adimplere: sed insuper speciale Dei auxilium, & peculiaris eius concursus requiritur. Hæc conclusio est de fide ad Roma. 7. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Idest de motibus mortalibus aduersus rationem huius *Ad Rom. 7.*

corporis. Et respondet ipse continuò. Gratia Dei per Iesum Christum. Vbi non intelligitur gratia habitualis, in qua erat constitutus, licet è prædictis vulneribus non esset liber: quare intelligitur gratia, quæ ad auxilium speciale. Et patet: quoniam statim subdit. Igitur ego ipse mente seruio legi Dei: carne autem legi peccati. Quam sententiam olim D.August. apud S.Thom. in artic. citato illustrauit hoc exemplo. Nam sicut oculus corporis, plenissimè sanus non potest cernere, nisi lucis candore adiutus: ita neque homo perfectissimè etiam iustificatus, nisi æterna luce diuinitus adiuuetur, poterit rectè viuere. Et ratione confirmatur, quia voluntas se sola, & cum solo generali auxilio, propter quatuor vulnera, non potest sine speciali auxilio vincere omnes rebelles tentationes. Et cùm hæc vulnera: vt ex notabilibus constat, maneant in iustificatis indigebit planè homo iustificatus speciali Dei auxilio, & concursu ad bonum omne operandum, & malum omne vitandum.

D. Aug.

Hinc, est, quòd viri sancti hoc Dei auxilium efflagitabant: vt constat exemplo D.Paul. ad Roma. 15. Obsecro vos fratres per dominum nostrum Iesum Christnm, & per charitatem sancti spiritus: vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, &c. Quo quidem auxilio, si præter gratiam B.Paul. ad rectè operandum non indiguisset, non illud efflagitasset. Superfluæ enim essent tales preces. Et tandem confirmati in gratia petunt in oratione dominica auxilium speciale ad vincendas tentationes, dicentes. Et ne nos inducas in tentationem.

Appen. Ad Rom. 15. — Mat.6.

Hinc, confutatur error Pelagij affirmantis, hominem sanũ per gratiam ampliùs non indigere auxilio gratiæ: sicut homo sanatus à medico amplius ope medici non eget. In quem agit D.Aug. lib. de nat.& gratia, c.26. constituens discrimen inter hominem sanatum à medico corporali, & spirituali.

Hæresis Pelagij. — D. Aug.

Prima diffic. Vtrùm homo iustificatus possit sine auxilio speciali plura, & perfectiora opera per solam gratiam habitualem præstare, quàm non iustificatus?

Peccatores ex viribus naturæ posse aliqua bona moralia; nõ tamen grauia; sed leuia, vt colere agros, diligere studiosos, soluere mutuum, & similia facere, dubitat nemo.

CONCLVSIO.

Homo in gratia constitutus potest absque auxilio speciali plura, & perfectiora opera per solam gratiam habitualem facere, quàm in mortali existens. Et ratio est; quia gratia gratum

cum faciens dat animæ robur aduersus sensualitatem, non quòd malitiam sensualitatis extenuet: sed quia vires animæ auget. Et est conclusio hæc de fide, & definita in concil. Mileuit. can. 3. & 10. vbi dicitur. Placuit; vt quicunque dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam in adiutorium; vt non committantur, anathema sit

***Secunda diffic.** Vtrùm operationes, quas homo iustus elicit, seclusò speciali auxilio, sint vitæ æternæ meritoriæ?*

Duæ sunt extremæ opiniones. Prima est Arimin. in 2. d. 29. q. 1. qui affirmantem partem defendit, & eam omnes catholicos tenere arbitratur. Secunda est negans Vegæ q. 14 de iustificatione. Hæc difficultas pendet ex difficultate supra posita; an sit necessaria actus relatio in Deum; vt sit vitæ æternæ meritorius? Vega sequitur Scot. nam in 1. d. 17. q. 1 notab. sed tunc est vlterius dub. vers. ad primum ita ait. Actus, qui est meritũ, est in potestate mea, supposita influentia generali, si habeo liberi arbitrij vsum, & gratiam. Hactenus Scot. quam opinionem dicit Vega esse communem. *Gregor. Arim.* *Vega q. 14. de iustifica.* *Scot. in 1. d. 17. q. 1.*

CONCLVSIO.

Omnis actus, quem iustus solo generali concursu potest elicere, si actualiter, vel virtualiter in Deum referatur, erit vitę æternæ meritorius. Hæc conclusio apertissimè ex diuina scriptura colligitur. Dixit enim Christus Iesus. Quicunque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, &c. Et. 1. Corint. 10. Siue ergo manducatis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Ex ijs locis ita demonstro conclusionem. Ad dandum amore Christi potum aquæ frigidæ sitienti sufficit in homine iusto generale auxilium, sicut & in peccatore, similiter & ad comedendum, vel dormiendum: quia isti actus nostrę naturæ vires nõ superant. Et si tales actus fiant ab existente in gratia, sunt vita æterna digni: vt loca modò citata testantur: quare sufficiet in viro iusto solus generalis concursus; vt actus ab eo elicitus actualiter, vel virtualiter in Deum relatus, sit vitæ æternæ meritorius. Et ne quis erret existimans tales actus esse mere naturales, animaduertat, quòd actus non solum dicitur supernaturalis, qui est ab auxilio speciali: verùm etiam supernaturalis actus est, qui elicitur ab auxilio supernaturali, dummodò eliciatur mediante aliquo habitu supernaturali, scilicet, gratia, siue charitate. Habitus enim siue infusus, siue ac- *Mat. 10.* *Marc. 9.* *1. Cor. 10*

quisitus concurrit ad productionem actus: & ideò quando habitus fuerit supernaturalis, actus erit supernaturalis. Propterea quòd est à causa supernaturali: quod est valde notandum.

ARTICVLVS X.

Vtrum homo in gratia constitutus speciali auxilio indigeat: vt in ea perseuerare valeat?

S.Th.ar. 10. ubi sup. Vega lib. 12. super cōc. Trid. à c. 20. usque ad finem lib.

De hoc art. S. Tho. & Vega præsertim copiosissimè disputant. Et pro explicatione tituli perpende, quòd in præsentia perseuerantia in gratia accipitur pro continuatione in gratia, a tempore, quo recipitur, vsquè ad finem vitæ, siue detur per horam vnam, siue per 40. vel plures annos ante mortem. Non enim loquimur de perseuerantia per annum vnum, aut per horam, si gratia ante mortem per peccatum mortale amittatur. Et hoc speciale auxilium, de quo intelligitur articuli titulus, vocatur donum perseuerantiæ. Nam sicut aliud est benè agere, & aliud in bona actione perseuerare: quia multi benè agunt, qui tamē in bona actione incepta non perseuerant. Ita etiam aliud est auxilium necessarium ad bene operandum, & aliud est auxilium necessarium ad perseuerandum, de quo intelligitur titulus articuli.

1. Nota. Preces in Deum nunquàm effunduntur ad illa impetranda, quæ par auxilium generale frequentissimè sunt in nostra potestate, nempè, vt possimus scribere, legere, vel quid simile præstare. Ait enim D. August. quid stultius, quam orare, vt possis; & facias, quod in potestate habes? Et cur oratur, vt accipiatur, quod in homine est, vt habeatur? Tum quia iuxta communem regulam iuris cōsultorum frustrà precibus impetratur, quod iure communi concessum est.

D. Aug. de nat. & grat. c. 8.

2. Nota. Inter perseuerantes in gratia, & in ea confirmatos, hoc interest, quod primi, quàmuis per totam vitam in gratia perseuerent: possunt tamen de lege à gratia cadere: at verò secundi, scilicet, in gratia confirmati ex priuilegio, & pacto, hoc est, ex lege priuata non possunt à gratia cadere.

CONCLVSIO.

Vt homo in accepta gratia vsque ad finem vitæ perseueret, præter ipsam gratiam, & generale auxilium, manu tenentia Dei, & speciale auxilium, quod donum perseuerantiæ nominatur, requiretur. Hæc conclusio est de fide. Et in multis concilijs definita. Nempe, in quodam concil. Carthaginen. Et in Mileui. Et in Arausic. 2. quæ à Vega cap. 22. vbi suprà referuntur. Et tandem in Trident. sess. 6. cap. 13. & can. 22. sub his verbis. Siquis dixerit, iustificatum, vel sine

speciali

speciali Dei auxilio in accepta iustitia perseuerare posse, vel cum eo non posse, anathema sit. Deinde multis sacræ scripturæ testimonijs corroboratur, in quibus donum perseuerantiæ petitur, quod si præter gratiam non esset necessarium, frustrà profectò in diuinis literis aliquid à Deo peteretur & frustrà Christus petijsset: Pater sancte serua eos, &c non rogo: vt tollas eos de mundo: sed vt serues eos à malo Et Luc 22. Ego rogaui pro te: vt non deficiat fides tua, quod est plusquam erroneum. Frustra enim precibus impetratur, &c. Adducit etiam Vega in cap. supra citatis multas sanctorum autoritates. Et tãdem ratione confirmatur; quia si non esset aliud donum perseuerantiæ à dono gratiæ, & sola gratia habitualis sufficeret, nullum esset priuilegium confirmatorum, & quicunque haberet gratiam, non posset non perseuerare. Quod est contra Paul dicentem: Qui stat, &c. Et D. Petrus negando Christum cecidit, &c. *Luc.* 22. *Ezec.* 18 1 *Cor.* 10 *Mat.* 26.

Dif. Perseuerantia in gratia est ne de necessitate salutis?

Perseuerantia in gratia potest bifariam sumi. Primò ꝓ confirmatione in gratia à tempore, quo recipitur, vsq; ad finem vitæ. Secundò pro perseuerantia in gratia finali.

Prima Propositio.

Perseuerantia primo modo non est de necessitate salutis. Et ratio est: quoniam aliter homo iustus, si cecidisset, reparari per pœnitentiam non posset, quod est impijssimum, & contra scripturam. Si impius egerit pœnitentiam, &c. vita viuet, & non morietur. Dauid, etiam, & Petrus non perseuerauerunt in gratia, & salui facti sunt. *Ioan.* 17.

Secunda Propositio.

Perseuerantia secundo modo sumpta est de necessitate salutis. Hæc enim est, de qua dixit Christus Matth. 24. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Vbi loquitur Christus non de perseuerantia quocunque in tempore: sed de perseuerantia in fide viua tempore martyrij, quando insurget persecutio in sanctos, & imminebit mors: vt in litera euangelij patet. *Mat.* 24.

DVBIVM.

Cur sola gratia habitualis non erit sufficiens ad perseuerantiam obtinendam?

Ratio dubitandi est; quia idem habitus inclinat ad productionem suorum actuum, & ad vitandum contraria. Fortitudo enim inclinat ad defendendam patriæ libertatem, & ad resistendum seruituti. Et continentia ad castitatem

seruandam,

seruandam,& ad renitendum fornicationi. Lege Caiet. vbi supra S.Thom.

1. Nota. Simpliciter sæpe concedimus, potentiam aliquam posse operari, quamuis aliquando se sola sine aliqua causa extrinseca non possit exire in actum Illustro rem hanc euidentissimo exemplo, oculum sanum, & clarum, simpliciter concedimus posse videre, quamuis solus non possit exire in actum videndi nisi mediante lumine,& obiecto.

2. Nota. Quamuis ad operationes supernaturales speciale Dei auxilium requiratur: nihilominus tamen dicuntur esse in potestate nostra. Et ratio est; quia possumus tale auxilium impetrare & Deus paratissimus est nobis illud petētibus impartiri. Hoc enim docemur in oratione dominica, quando dicimus. Sed libera nos à malo, vbi petimus speciale auxilium ad obuiandū tentationibus.

Propositio.

Sap. 9. Gratia, quantùm est ex parte sua, sufficiens est ad hoc, vt iustus in iustitia perseueret: at verò quia liberum arbitrium adhuc est vulneratum.& corpus, quod corrūpitur, aggrauat animam, non potest sola gratia sufficere ad perseuerādum: sed requiritur aliud donum, nempe, donum perseuerantiæ. Atq; ita vtraq; propositio est vera. s. per gratiam potest iustus in ea perseuerare,& non per solam gratiam potest perseuerare: vt patet exemplo oculi in primo notabili. Potest enim habens visum videre: sed non solum visum, nisi adsit medium illuminatum. Hactenus de gratia, gratias agamus domino Deo nostro. Qui, quæ sua est infinita misericordia, perseuerantiam in illa ad salutem necessariam, nobis concedere dignetur, vt semper ei grati, ita grata ei obsequia offeramus, vt liberati à corpore mortis huius, sua gratia consumata, quæ sua est æterna beatitudo,& gloria, cum sanctis omnibus perfruamur.

Magist. Senten. Distinct. XXIX.

Tractat Magister in hac distin. de statu primi hominis ante peccatum,& proponit multa. Et primum est. Vtrum Adam in statu innocentiæ indiguerit gratia operante,& cooperante? Et respondet. Indiguit gratia, non vt à peccato liberaretur, quia tunc nullum habebat peccatum: sed vt vitam æternam promereretur, quam per solum liberum arbitrium mereri non poterat. Et est responsio D.Aug. Secundò quærit. Vtrum in statu innocentiæ habuerit Adam omnes virtutes tam infusas, quàm acquisitas?

D. Aug.

acquisitas? Et proponit duas sententias contrarias, sequiturq; affirmantem, quam diuina scriptura confirmat Eccl.7. nam dicitur. Fecit Deus hominem rectum, quare omnibus virtutib. concreatis ornauit illum. Aliter.n. vna deficiente non fuisset omnino rectus. Reliqua, quæ à Magistro in hac distinctione traduntur, satis clara sunt Et circa hanc dist. Lege Alex Alen. in 2.p.q.29.& 91. S.Tho in p.p.q.95. S.Bona. Ric. Scot. Dur. & alios scholasticos doct. hac eadem dist 29. Eccl.7.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum in statu innocentiæ habuerit homo iustitiam originalem?

Hæc quæstio erit perspicua, & facilis, si quæ sequuntur, diligenter consideraueris.

Delectatio potentiæ sensitiuæ est passio ex apprehensione obiecti conuenientis proueniens: vt visus ex visione obiecti pulchri, & auditus ex apprehensione soni suauis. Ex hac igitur passione, quæ efficitur in sensu ex contractu, idest ex sola receptione specierum obiecti: vt in oculis ex tactu specierum. i. ex receptione specierum visibilium obiectorum, efficitur visio, & cognitio obiecti. Similiter, & in alijs sensibus emanat delectatio, quæ est passio. Nam sentire quoddam pati est: hoc est, recipere tantum species obiecti delectabilis. Quòd si obiectũ fuerit disconueniens potentiæ apprehensiuæ efficitur in sensu dolor: vt ex obiecto amaro in gustu. *Al. Alt. in 4. p q. 4 m. 7. ar. 3. §. 1. ad arg. S. Tho. 1. p. q. 98. ar. 2. ad 3. Scot. hac dist.*

Hinc, huiusmodi delectatio est naturalis: quia naturaliter ex causis approximatis, & non impeditis oritur. 1. Cõsid. *Arist. 2. de anima*

Delectatio dicta est duplex, scilicet, modesta, siue moderata, & immoderata. Et non dicitur modesta, siue moderata, eo quòd sit remissa, nec immoderata eo quòd sit intensa: quia (vt S. Thom. vbi supra docet) aliquando delectatio moderata, quam habent homines temperati, est intentior, quàm immoderata, quam immoderati habent. Maiorem enim in vino delectationem capiunt sobrij, quàm ebrij Ab assuetis enim non fit passio, idest, frequentia malorum minuit tristitiam, & frequentia delectationum minuit quoque delectationem. Quare dicetur moderata delectatio illa, quæ seruat medium, prout à recta ratione prædefinitur: immoderata verò è contra. Seruare autem medium est seruare in operatione ipsa, ex qua emanat delectatio, omnes circunstantias: vt sit actus bonus moraliter. Exempli gratia, delectatio venerea erit moderata, quando fuerit cum sua, & propter debitum finem, scilicet, ad procreandam prolem, siue propter vitandam fornicationem, & *Appen. 1* *2. Cõsid.*

debito

debito tempore,& loco: immoderata verò erit, si aliqua harū circunstantiarum defuerit: veluti si recessus sit ad non suam, si ue ob delectationem tantùm, vel quando extra actum coniugij aliquis morosè delectatur, aut in loco sacro. Hæc omnia notā ad coniugum conscientias examinandas confessor.

3. Consid. Primi parentes ante peccatum, & quandiu status innocentiæ durauit, nullam poterant immoderatam delectationem habere. Hoc non semel scriptura sacra docet. Nam Gen. 2. legitur Erat autem vterque nudus, Adam. s. & vxor eius, & non erubescebant. Cuius non erubescētię reddens causam D. Aug. ait. Quia nullam legem in membris senserant legi mentis repugnantem Ideò enim nihil putabant velandum: quia nihil senserant refrenandum.

Appen. 2 Hinc, colligit D. Aug. nullam in statu illo potuisse hominē habere erubescentiam, hoc est, immoderatam, & libidinosam delectationem. Et Gen. 3. Post transgressionem legitur. Aperti sunt oculi amborum, cumque cognouissent se esse nudos, &c. perizomata, id est, cinctoria, quibus tegerent verenda. Quam apertionem oculorum sic declarat D. Aug. Aperti sunt oculi, ad quod anteà non patebant. Quia anima rationalis bestialē motum in carne sua non erubuit, nec pudorem habuit: quoniam ille motus pudendus de trāsgressione venerat. Vide etiā Nicolaum Lyranum super hunc locum.

D. Aug. | Gen. 3. | Nic. Lyr.

4 Consid. Iustitia originalis de sententia omnium doctorum erat donum supernaturale in omnes eius descendentes transmittendum, si ipse in statu innocentiæ perseuerasset. Ideo enim dicebatur iustitia originalis, quod esset communicanda per generationem, siue per propagationem: quemadmodum dicitur peccatum originale, eo quòd ratione originis, scilicet, generis omnibus posteris Adæ communicetur.

CONCLVSIO I.

Primi parentes in statu innocentiæ potuerunt habere oēm delectationem potentiæ sensitiuæ. Et rō est, quia delectatio, q̄ in sensibus ex apprehensione obiecti cōuenientis nascitur, est naturalis: vt ex prima cōsideratione constat, & ita de facto potuit esse, & fuit in statu innocētię. Propterea ꝙ cùm naturalia remāserint integra, & modo sit naturalis, potuit, & tūc inesse.

Gen. 3. Et constat Gen. 3. Vidit mulier lignum vetitū, quod esset pulchrum visu, aspectuq; delectabile: ergo habuit tunc delectationē in operatione sensuum Aliter. n. fuisset brutis deterior.

CONCLVSIO II.

Fuitque delectatio intensior tunc, quàm nunc. Et ratio est; quia

quia quantò sensus est perfectior, & quò operatio est perfectior, eò delectatio, quæ ab ea proficiscitur, est maior, & intensior. Delectatio enim oritur ab operatione, tanquam à causa propria. Atque ita cùm sit passio, quantò operatio fuerit intẽsior, quæ est eius causa, tantò eius effectus, scilicet, delectatio, erit intensior. Et cùm in statu innocentiæ haberent homines perfectissimos sensus, &c. Et postremò quia maiorem delectationem percipiunt temperati, quàm intemperati: vt in secunda consideratione constat: & primi parentes in statu innocentiæ fuissent temperatissimi.

CONCLVSIO III.

Fuissetq; tunc talis delectatio moderata. Constat hæc conclusio ex tertia animaduersione. Erat enim tunc homo omni virtute ornatus, & nullo vitio laborans: vt ex litera Magistri in hac dist. patet.

CONCLVSIO IIII.

Fuit in Adam donum supernaturale, quod iustitia originalis vocabatur, ratione cuius appetitus potentiæ sensitiuæ erat ligatus, quominus posset inordinatam operationem appetere, ita quòd quamuis Adam ante lapsum pulcherrimam fœminam non suam vidisset, non potuisset illam aliquo modo appetere, neque morosè delectari, neque motum membrorum, nisi in ipso generationis actu, pati: vt ex tertia conclusione constat. Probatur conclusio hæc à sufficienti diuisione: quia vel subijciebatur potentia sensitiua rationi: ita vt nihil immoderatum appeteret virtute potentiæ rationalis, vel virtute gratiæ habitualis, vel virtute doni supernaturalis, quod est iustitia originalis. Non primum; quia naturalia manserunt integra, & vt modo non dominatur potentiá rationalis dominio despotico potentiæ sensitiuæ, neque tunc dominabatur. Deinde neque secundum dici potest, scilicet, ratione gratiæ habitualis: quia vel in cõfirmatis in gratia appetitus rationi dominio despotico non subijciebatur: vt constat ad Rom. 7. exemplo B. Pauli. Quare tranquillitas, & subiectio illa virtute alterius doni supernaturalis, quod iustitia originalis nominatur, proueniebat. *a Ro.7.

Prima dif. Pateretur ne tunc potentia sensitiua aliquam tristitiam, aut difficultatem obediendo rationi?

Nunc enim difficulter voluntas coercet potentiam sensitiuam, ne immoderatè delectetur?

CON

CONCLVSIO.

Potentia sensitiua delectabiliter tunc ab illicita delectatione abstinebat, non solùm ratione originalis iustitiæ, inhærentis voluntati: verùm etiam ratione alicuius supernaturalis qualitatis, sibi inexistentis. Et ratio est, quia eiusdem potétiæ est habitus, cuius est operatio: vt in intellectu est habitus fidei, & eius operatio, scilicet, credere, & cùm faciliter abstinere ab immoderata delectatione sit actus potentiæ sensitiuæ, erit in eadem potentia aliqua supernaturalis qualitas ponenda, qua faciliter abstineat. Naturaliter enim cum difficultate abstinet. Dices. Superflua igitur erat originalis iustitia? Respondeo. Nequaquam erat superflua: quia per iustitiam originalem voluntas subijciebatur Deo, quò minus posset etiam venialiter peccare. Tum etiam per eandem iustitiam erat voluntas potens ad imperandum potentiæ sensitiuę. Et sicut aliud est obedire, & aliud imperare: ita alia qualitas erat ponenda in sensibus, ad delectabiliter rationi obediendum, alia in voluntate; vt sensibus plenè dominaretur. Hæc ex Scoto. Scot.

Secunda diffic. Existente iustitia originali in voluntate, potuit ne primum peccatum esse delectatio innordinata, & libidinosa carnis.

CONCLVSIO.

Nequaquam potuit esse primum hominis peccatum actus libidinis ordinatus in carne. Et ratio est, quia quamdiu voluntas, idest, portio superior, erat virtute originalis iustitiæ subdita Deo, non potuit portio inferior deordinari Nam sicut in naturalibus non potest agens naturale inferius non rectè moueri, quamdiu rectè mouetur cœlum, quod est primum mobile, per quod agentia naturalia inferiora regulantur: ita etiam quamdiu voluntas fuit ordinata, non potuit portio inferior deordinari, amisso autem freno iustitiæ originalis per peccatum, illico caro surrexit aduersus spiritum. Et meritò quidem: æquum enim fuit, vt qui noluit Deo subijci, experiretur sibi carnem rebellem. Hæc D. Bernard. in D. Bern. sermone omnium sanctorum.

Tertia diffic. Vtrùm ita potentia quælibet merè naturalis subijceretur voluntati tunc, vt potentia V. g. generandi: vt esset in voluntate hominis marem, vel fœminam generare.

Hæc difficultas, & aliæ, quas Magister in litera huius distinctionis proponit, fuerunt supra in hoc libro sparsim explicatę. Tenet S. Thom. in 1. p. q. 99. articu. 2. ad 2. partem affirmatiuam.

Quarta

Quarta diffic. Vtrum iustitia originalis fuerit donum realiter a gratia gratum faciente distinctum.

Duæ sunt extremæ opiniones. Prima est S. Thom. affirmantis, esse idem realiter, Soto tenet cum illo primo lib. de nat. & gratia.c.5. Secunda, & opposita Scoti est. S. Th. 1. p q 95. art. 1. Scot. ubi supra in solu.ad 4 Soto. 1. lib. de na tu. & gra tia.ca. 5

CONCLVSIO.

Fuerunt dona realiter distincta. Et probatur primò ex parte effectus. Habent enim se sicut excedens, & excessus. vt supra dictum est. Et confirmatur Genes. 3. Quia hæc dona fuerunt realiter separata, & unum post aliud. Nam Heua statim, amissa gratia per peccatum suum mortale, non continuò amisit iustitiam originalem, quia non sensit carnis inobedientiam, eò quòd non amisit iustitiam originalem, donec peccauit Adam cui fuit data nomine totius naturæ. Dicit enim textus, dedisse viro, & apertos fuisse oculos eorum. Hanc opinionem Scoti sequitur Caiet. Et dicit non affirmasse S. Tho. hæc duo dona esse idem realiter, sed iustitiam originalem dependisse a gratia, sicut ramus a radice pendet. Amissa enim gratia per inobedientiam viri, statim caro concupiuit aduersus spiritum per amissionem iustitiæ dependentis a gratia. Gen. 3. Gen 3. Caie... bi ... D.Thom.

Flores tractatus de peccato Originali.

Tractat Magister de peccato originali a dist. 30 usque 33. ad cuius plenissimam intelligentiam, lege Alexand. Alen. in 2. parte, vbi de essentialibus illius disputat. q. 106. & alibi vt suo loco dicetur. Et S.Tho. 1.2. q.81.2. & 3. S. Bonau. Ricard. Durand. Scot. & alios super distinctiones positas. Castrum cōtra hæreses verbo peccatum. Ferrar. cont. gentes lib. 4. a c 5 vsque ad 58. Sotum lib. 1. de nat. & grat. a cap. 7. vsque ad 14. Al. Al. q 106. in 2. p.

Magist. Senten. Distinct. XXX.

In hac dist. disputat Magister de essentialibus peccati originalis. Seruata methodo explicandarum quæstionum, quam Arist. 2. lib post. cap. 1. tradidit, erit litera magistri perspicua, explanata sequenti quęstione. S.Tho q. 81. & 82. 1 2. reliqui hac d. & 31. & 33. Du. q 2

QVÆSTIO VNICA.

De ijs, quæ ad essentiam peccati Originalis pertinent.

Absoluetur.q. hęc, aliquot difficultatibus explicatis.

Prima diffic. An sit peccatum Originale.

Doct. vbi supra. Alex. Alen. m. 1 & S. Thom q. 81. art. 1. 2. & 3. S. Bonau. & reliqui vbi sup. In hac difficultate certandum R & c... lybius...

nobis

nobis est cum hæreticis Pelagio scilicet, & Iuliano, qui negabant esse peccatum Originale, de qua hæresi etiam Erasmum Roterodamum suspectum esse affirmat noster Castro, verbo peccatum, hæresi prima. Cui errori fauent etiam Armeni, & Albanenses, vt idem Castro ibidem scribit.

Castro. Hæresis Pelagij, Iuliani, &c.

CONCLVSIO.

De consecrat. dist. 4. can. firmissime, & can. iam itaq; 1. q. 4.

Ita est fide tenendum esse originale peccatum: vt qui negauerit omnes descendentes ab Adam per concubitum maris, & fœminæ in originali culpa concipi, excepta sanctissima Dei genitrice Maria, sit hæreticus censendus. Hæc conclusio catholica innumeris sacræ scripturæ locis in medium adductis poterat demonstrari. Verùm quia breuitatem cum claritate coniunctam in nostris floribus profitemur, sit primus locus 3. Reg. 8. Non est homo, qui non peccet, & cùm paruuli sint homines, sicut viri, cõuincitur, illos aliquod peccatum habere. Et ad Roman 3 Omnes peccauerunt, & egent gratia Dei. Si omnes peccauerunt: ergo, & paruuli peccauerunt; non autem peccauerunt peccato actuali: quia ad vsum liberi arbitrij nondùm peruenerunt, qui maximè exigitur: vt peccatum possit alicui imputari, ergo peccauerunt peccatum Originale: cùm non sit aliud peccatum, quo infici possint, nisi originale, aut actuale. Et quando dicimus, paruuli peccauerunt, intellige originaliter: quia peccante Adam, omnes contraximus labem, & peccati maculam. Paruulus enim propriè non dicitur peccare (nam peccare est agere, vel potius deficere) sed contrahere peccatum, idest, simul trahit peccatum cum natura, & habet se mere passiuè. Sic enim viri doctissimi locum D. Pauli (omnes in Adam peccauerunt) interpretantur: Fuit hæc veritas definita in multis concilijs contra Pelagium congregatis Mileuit. Arausica. Aphrican. & tandem in Trident. sess. 5. can. 2. 3. & 4. Idem omnes patres à D. Petro vsque ad nostram hanc ætatem docuerunt. Lege D. August. lib. 1. & 2. contra Iulianum, & lib. 1. & 3. de peccatorum meritis, vbi multos patrum refert. Hoc etiam ecclesiæ vsus approbat, quæ ideo cum paruulis ad baptismum properat: vt ab originali abluantur. Ratione etiam hoc corroboratur: nam cum paruuli dolores sustineant, famem, & sitim patiantur, sæpissimè à dæmonibus vexentur, constat eos aliquod peccatum habuisse, propter quod, sic puniuntur. Alioquin iniustus esset Deus, qui priùs aliquem puniret, quàm ille esset peccator At cùm impium sit, crimen iniustitiæ Deo impingere; impium etiam erit, asserere pueros

3. Reg 8. Ad Ro. 3

De actuali, & originali peccato de pœn. d. 4. ferè per totum. Soto vbi sup c. 9. Ad Rom. c. 5. D. Augu.

peccato

peccato carere. Quod cùm non possit esse actuale, vt modo diximus, erit originale.

Hinc, vel lipis, & tonsoribus, quàm longè ab hæreticis præfatis veritas catholica de peccato originali sit, manifestissimè patet.

Secunda diffic. Quamob causam dicitur hoc peccatum originale?

CONCLVSIO.

Dicitur tale peccatum originale, quòd à sua cuique insit prima origine, id est, natiuitate. Hæc nominis etymologia primũ scripturis sacris maximè quadrat. Nã Psal. 50. legitur: Ecce. n. in iniquitatibus, &c. Quod non Dauidi proprium: sed nobis omnibus est commune. Et B. Paul. ad Ephesi. 2. Eramus naturâ, id est, à natiuitate filij iræ: vt D. August. declarat. Hæc etiam est communis priscorum, & neotericorum patrum sententia: Præsertim Hugonis de Sancto Victore, lib. 1. de sacram. qui ita inquit. Quæritur, quid sit originale peccatum? Est corruptio, seu vitium, quod à parentibus contrahitur. Et in summa sententiarum tract. 3. cap. 12. videndum est, ait. Quare originale vocatur: quia, scilicet, ab origine trahitur. Et Magister eandem sententiam tuetur, & adducit Greg. & isti omnes sequuti sunt veteres patres, vt D. Ambros. quem D. August. prolixè satis citat. Immo, & ipse August. nonnullos veteres allegat. Reticium quendam, & Olympium, qui hanc etymologiam comprobatunt. Prætereà idem August. de pecca. me. & remiss. c. 12. & 22 inquit. Nemo de hac re fallatur, sicut ab origine, id est, natiuitate, mortem trahimus: ita, & peccatum ab origine natiuitatis trahi credendum est.

Psal. 50.
Ad Ephesi. 2.
D. Aug. de nat. & grat. cap. 67.
Hugo de S. Victo. libr. 1. de sacra. p. 7. c. 28.
D. Greg. lib. de pec cato orig. c. 40.
Lib. 1. cõt. Iulia c. 4

Hinc error Pelagij, & Cœlestij fuit, qui cùm negare vellent originale peccatum, dixerunt, peccatum non nasci cum homine, & ante voluntatis vsum id solum esse in homine, quod Deus condidit. Quæ verba D. August. ipsissimam de peccato originali hæresim continere deputat. Eum lege lib. de pecca. origin. cap 6. & 13.

Hæresis Pelagij, et Cœlestij.

Tertia diffic. Sunt ne variæ peccati originalis nomenclaturæ.

CONCLVSIO.

Sunt, quia varijs nominibus appellatur. Quam rem confirmo inductione. Primò dicitur fomes, qua voce propriè id, quo ignis fouetur: vt sunt ligna significatur. Vnde translata est vox hæc ad significandum id omne, quod incitat, & impellit: atque ita peccati fomes est incitamentum adpeccandum, siue est id, quod in homine constitutum eum ad peccandum inuitat & impellit. Deinde dicitur etiam con-

Magistrũ lege hanc d. et Alexan. Alẽ. vbi suprà in 7. per totum.

Iacob. 1. cupiscentia. Concupiscentia enim est, quæ ad peccandum incitat, vt B. Iacob. cap. 1. docet, dicens. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus. Appellatur quoque lex membrorum, quòd eius tanquàm imperio membra subijciantur, atque moueantur: vt oculi ad impudicos aspectus, manus ad furta, & alia facinora, pedes ad currendum in effusionem sanguinis, lingua ad maledicendum, &c. Ad Rom. 7. Cæterùm B. Paul. cùm legem membrorum expressit, ad genitalia membra potissimum respexit, non quòd ista lex in illis tantùm sit, sed quòd in ijs manifestissimè appareat, velut per quæ peccatum hoc propagetur, & in omnes transfundatur. Lege can. illud latum § ita que. 13. q. 1. Interdum verò langor nominatur: nam sicut qui ex ægritudine languet, est officijs perficiendis ineptus, vt ea præstare nequeat, si conetur, aut malè, & imperfectè ea exequatur: ita nos, qui peccati langore tenemur, sumus ad omne opus bonum reprobi, vel omnino, quod debemus, minimè præstamus: vel si damus operam, atque vnius Dei cognitione iustitiam sectamur, id agimus perperam. Atque hic langor, non tam simili, quàm communi peccatis omnibus nomine ab Apostolo infirmitas nuncupatur. Tyrannus est etiam Ad Rom. 7. concupiscentia, cuius iniustitiam, & vim Paulus Apostolus significat, cùm ait, ipsam captiuare se, id est capere conari in legem peccati. Et cùm ait, se ab ea seductum, & occisum fuisse. Aliaque in epistola ad Rom. similia de concupiscentia, seu tyrannica quadam persona loquitur, quæ partim fraude, partim vi, & iniusto imperio sibi hominem subijciat, ab eaque impellatur, & rapiatur ad ea, quæ illicita esse non ignorat. Quod illius voce expressum est, qui dixit. Video meliora, proboque: sed deteriora sequor. Legem carnis, nempè, morbidi, & vitiosi illius affectum, quem nomine carnis scriptura significat, Paul. peccati legem, & mortis appellet. Tabes bonos humores exhaurit, vitiosos, & malos in corpore relinquit, vnde fit, vt sensum grauetur, & in semetipso contabescat, quod malum est, & in animo locum habet, dum virtutum, & gratiæ humore destitutus, velut arescit. Hæc igitur tabe, cùm primus homo se effecisset, eam in posteros transmisit Neque enim iam tabidus, & vitiatus alios potuit, quàm vitiatos, & tabidos de se gignere, & procreare.

Quarta diffic. Estne peccatum originale vnum? an plura?

Alex. Aler, vbi supra n. 8.

CONCLVSIO I.

Peccatum originale est proprium nostrum ex parte subiecti. Et ratio est; quia, sicut paries est albus ab albedine sibi inexistente;

existente: ita ante baptismum sumus formaliter peccatores originali peccato. Ait enim B. Paul. ad Roman. 5. Regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt, in similitudinem præuaricantis Adæ, id est, actualiter ad imitationem Adæ. Peccauerunt tamen originaliter: vt paruuli. Et rursus in quo, scilicet, Adam, omnes peccauerunt. Hoc est, peccante illo, omnes labem, & peccati maculam, contraximus. S.Bon d. 33. ar. 2. q.2. S.Tho:q. 82 ar. 2. & alij ubi sup. Ad Rom. 5.

CONCLVSIO II.

Peccatum originale est vnum, & multiplex. Vnum quidem in protoparente Adam, cuius primum peccatum dicitur nostrum, eò quòd demeritoriè fuit causa nostri peccati originalis. Est etiam multiplex: quia tot sunt peccata originalia numero distincta, quot sunt homines. Et ratio est; quia peccatum originale est priuatio iustitiæ originalis: vt infrà in hac quæstio. dicetur. Et priuationes distinguntur numero ad distinctionem subiectorum. Alia siquidem est cæcitas Petri, à cæcitate Pauli; quare totetunt priuationes iustitiæ originalis, quot sunt homines priuati: atque ita totidem erunt peccata originalia numero distincta. Tum etiam, si nati fuissemus cum iustitia originali, tot essent numero iustitiæ, quot essent homines: tot igitur sunt modo peccata. Propterea quòd priuationes ad multiplicationem habituum multiplicantur. Veritas Catholica harum duarum conclusionum est definita in concil. Trident. sess. 5. can. 3. vbi dicitur. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione transfusum omnibus inest, vnicuique proprium, &c. Quod est intelligendum causaliter vnum, & formaliter multiplex, vnicuique proprium. Et confirmatur à simili: nam sicut causaliter, & meritoriè loquendo, hęc est vera; iustitia omnium Christianorum est vna, scilicet, iustitia Christi, qui factus est nobis iustitia, idest, fuit causa meritoria nostræ iustitiæ: formaliter tamen tot sunt iustitiæ numero distinctę, quot sunt veri iusti: ita theologandum est de peccato originali, quòd est vnum causaliter, & demeritoriè, & formaliter multiplex. Alex. A-lex. vbi su-prà m. 2. ars. 1. 1.Cor. 1.

Hinc, cautissimè legendus erit Albertus Pyghius in lib. suo controuersiarum, controuersia prima, vir alioqui doctissimus, & catholicus, & maximus hæreticorum impugnator. Nam dixit, nos esse formaliter peccatores peccato Adæ; quod est valdè periculosum, & suffragatur hæreticis affirmantibus, nos esse formaliter iustos iustitia Christi. Sic enim argu- Appen. Error Albertus Pyghius cautè legendus.

mentantur hæretici. Sumus formaliter peccatores primo peccato Adæ, vt docet catholicus Albertus: ergo sumus etiam formaliter iusti iustitia Christi. Nam primus Adam fuit forma futuri, scilicet, Christi. Et si primus Adam nocuit non solùm demeritoriè: verùm etiam formaliter, secundus etiam prodest nobis meritoriè, & formaliter: vt simus formaliter iustitia ipsius iusti, & ex consequenti omnes erunt æqualiter iusti, cùm sit vna numero omnium iustitia. Quod hæreticissimum esse constat ex conclusionibus positis, & ex dictis in art. de iustificatione, & in alijs locis huius secundi.

Ad Rom. 5.

Quinta diffic. Estne in omnibus peccatum originale æqualiter?

Cum constet esse in vnoquoque proprium peccatum originale, quærendum est. An sit æqualiter in omnibus?

Alex. Alen. vbi supràm. 9. art. 1. 2. & 3. S. Tho. q. 82. 1. 2. art. 4. S. Bon. d. 33. ar. 2. q. 1. & alij vbi sup. D. Aug. Alex. Alē. q. 106 m. 1. ar. 1 & 4.

CONCLVSIO.

Est quidem in omnibus æqualiter. Et ratio est, quia peccatum originale est priuatio iustitiæ originalis, & hæc priuatio est in omnibus æqualis. Nam ex omni parte tollit donum originalis iustitiæ, & est peccatum naturæ, quæ in omnibus est æqualis: & illi debetur æqualis pœna, quæ est carentia visionis diuinæ, teste B. August in Enchirid. cap. 93. & Innoc. c. maiores, de bapt. & eius effectu. Omnesque in Adam equaliter peccauimus: quoniam in eo omnes ex æquo eramus.

Sexta diffic. Estne peccatum originale culpa tantùm? vel pœna tantùm? vel vtrunque? vel neutrum?

Malum est duplex, culpæ, scilicet, & pœnæ. Primum est, quod est imputabile ad pœnam, vel est dignum pœna, vt furtum, blasphemia, &c Et probatur per discrimen inter vtrumq; malum: quia si malum pœnæ non est peccatum, sed est purgatiuum peccati, cuiusmodi sunt damna inflicta à Deo in hac vita, & etiam æterna inferni pœna: malum profectò culpę erit, cui respondet aliqua pœna.

CONCLVSIO I

Originale peccatum est proprijssimè culpa, siue malum culpæ. Et probatur. Malum culpæ, siue culpa, est, cui de facto imputatur aliqua pœna, sed pueri discedentes cum solo originali, puniuntur pœna æterna damni, vt infrà dicetur, & colligitur Ioan. 5. Nisi quis renatus fuerit, &c. Ergo verè, & proprijssimè est culpa, siue malum culpæ. Hæc est contra omnes hæreticos negantes originale peccatum. Et confirmatur Psal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum. Si enim originale verè culpa non esset, falsùm planè esset dicere, hominem in iniquitatibus esse conceptum. Et ad Ephes. 2. Eramus

Ioan. 5. Psal. 50. Ad Ephes. 2.

mus natura filij iræ, id est, per naturalem propagationem eramus ira Dei digni. Hoc est, vindicta, & pœna damni, propter culpam originalem. Quæ si realiter non esset culpa, non responderet ei ira, scilicet, punitio.

Septima diffic. Peccatum originale est ne voluntarium?

Ratio, quæ mouet hanc difficultatem, est: quia D.Aug. docet lib. de vera relig. c. 14. de essentia peccati esse, quòd sit voluntarium. Et cùm paruuli, ante vsum rationis, non habeant voluntatis actum, videtur originale in illis non esse culpa, vel peccatum. Al. Ale. ubi suprà m. 2. ar. 2. D. Aug.

1. Nota. Voluntarium est duplex, in se, vel in sua causa. In se; vt qui vult furtum. In sua causa, vt homicidium commissum ab existente in ebrietate: quia ebrietas, quæ est causa homicidij, fuit volita in se. Quod est verum communiter in illo, qui actualiter peccat. In pueris autem originale dicitur voluntarium in sua causa: non quia causa, nempe, Adæ peccatum sit volitum ab ipsis paruulis; sed quòd ipsa causa peccati originalis Adam, scilicet, peccauit volens, & eius primum peccatum, quod fuit causa nostri originalis, fuit voluntarium.

2. Nota. Peccatum omne vel est personæ, vel naturæ. Primum est, per quod sola persona committens manet illius peccati rea, eò quòd sola amittit donum personale, scilicet, gratiam habitualem, & Dei amicitiam. Secundum autem est, per quod tota natura manet illius peccati rea: quia per illud amittitur aliquod donum toti naturæ, & singulis indiuiduis conferendum.

Appen. 1. Hinc, peccatum Adæ dicitur non solùm peccatum personæ: verùm etiam naturæ. Nam, propter ipsius primum peccatum, singula naturæ humanæ indiuidua nascuntur expoliata iustitia originali, quæ ex lege, si Adam non peccasset, erat singulis hominibus conferenda.

CONCLVSIO.

Fuit profectò voluntarium. Et ratio est; quia fuit volitum voluntate primi parentis, aut voluntate naturæ. Hæc est Alexand. Alen. Et probatur ex notabilibus positis. Et confirmatur per discrimen inter peccatum personæ, & naturæ. Peccatum enim personæ requirit: vt sit vel in se, vel in sua causa volitum: vt ebrietas ab ebrio fuit volita in se, & homicidium, quod iam ebrius effectus commisit, fuit volitum in sua causa, nempè, in ebrietate. At verò ad peccatum naturę, vt est originale peccatum, non est necessarium, vt habens peccatum, voluerit causam: quia satis est,

vt cauſa peccati fuerit volita ab ipſo capite naturę, nempè, ab ipſo Adam. Et ratio eſt; quia in ipſo erat tota natura, atque ita voluntas illius, voluntas totius naturę cenſetur.

Appen.2 Hinc, Originale peccatum eſt alicuius legis tranſgreſsio. *Ad Rom. 4.* Nam vbi non eſt lex, nec eſt peccatum, nec præuaricatio.

Appen.3 Hinc, cùm non fuerit voluntarium in ſe; ſed in ſua cauſa, non erit alterius legis tranſgreſsio, quàm illius, cuius fuit *D. Aug.* ſua cauſa tranſgreſsio. Quod teſtatur D. Aug. loquens enim de ebrietate Loth; ita. Non eſt culpandus Loth, quantum ille inceſtus: ſed quantum ebrietas meruit. Vides, quomodo inceſtus Loth fuit ſolum modò ebrietatis peccatum: quia non fuit volitum in ſe: ſed tantum in ſua cauſa, nempè, in ebrietate. Et ratione confirmatur: quia peccatum tantum habet malitiæ, quantum habet voluntatis; & cùm voluntarium in ſua cauſa nihil habeat voluntatis in ſe, præter voluntatem cauſæ, nihil amplius habebit malitię. Vnde Originale noſtrum erit tranſgreſsio pręcepti impoſit Adæ.

Appen.4 Hinc, multa peccata Originalia non ſunt Deo magis exoſa, quàm vnicum Adæ peccatum, quod intellige intenſiuè. Et ideò quamuis multiplicentur originalia, non magis offenditur Deus in multis, quàm in vnico actuali Adę, quod fuit voluntarium in ſe. Tota enim offenſa fuit in primo actuali Adæ, quod in nobis in eſſe permanenti manet; vt in vltima difficultate huius quæſt. dicetur. Et confirmatur à ſimili: quemadmodum enim, ſi quis, poſt ebrietatem, committat ſexcenta peccata, non magis offenditur Deus; quàm per vnum peccatum, ſcilicet, per ſolam ebrietatem, quę ſola fuit voluntaria: *Ale. Alē.* ita etiam in caſu poſito.

vbi ſup. m 5. *Octaua diffic. Fuit ne in Adam Originale peccatum?*

Hugo de S. Victo. libr. 1. de ſacram. c. 26. p. 7. Hugo de S. Victore bifariam accipit nomen Originale. Vno modo actiue, quatenus ſignificat peccatum, quod eſt cauſa, & origo cęterorum, quomodo peccatum actuale Adæ eſt primum peccatum Originale. Altero modo paſsiuè, quatenus id, quod ab alio originem ducit, ſignificat, in qua ſignificatione accipitur in hoc tractatu peccatum Originale: quem ſequutus Albertus eandem diuiſionem conſtituit, licet, craſ-*D. Aug. ep. 28. ad* ſioribus verbis dicens, eſſe duplex, ſcilicet, Originale originans, & Originale originatum. Neque enim refert, teſte D. *D. Hiero. & epiſt. 174. ad Paſcēſiū.* Auguſt. quibus modis voces accipiantur, modo res ipſas teneamus.

CONCLVSIO.

Peccatum Originale proprie ſumptum in primo parente

non

non fuit. Et ratio est; quia originale peccatum propriè est ab alio transfusum, & hæreditarium, quod confirmat nominis etymologia originalis peccati. Et cui non debetur pœna sensus, vt in cap. maiores, de baptism. definitur: at verò Adæ peccatum non est transfusum, & illi pœna sensus debebatur. Hæc est etiam sententia Scoti vbi suprà notabili, quò ad primum. *Scoti sent.*

CONCLVSIO II.

Peccatum Adæ impropriè potest dici originale. Constat ex diuisione Hugonis posita: nam fuit causa, origo, & radix cæterorum. Atque ita erit originale originans: vt Albertus illud nominauit. Et hoc pacto est vera Caiet. opinio affirmantis posse dici originale. *Caiet. 1. 2. q. 81. art. 1.*

Vltima diffic. Quidnam est peccatum originale?

Quid Originale peccatum sit definitione explicare, hoc opus, hic labor est. De hac enim re verè dici potest, quot capita, tot definitiones. Et quoniam ex multis definitionibus, quæ à varijs variè traduntur, quædam sunt, vt non bonæ reijciendæ: aliæ verò tanquàm ineptissimæ in exilium relegandæ, operæ pretium duxi, primò bonam, & rectam definitionem inuestigare, & inuestigatam proponere. Deinde reliquas enumerare, & vna, vel altera ratione confutare. Cognito enim vero, falsum illi oppositum facile dignoscitur. Et rectum iudex sui, & obliqui esse dicitur. Priùs tamen animaduerte, quæ sequuntur. *Alex. Alen. m. a. ubi suprà art 3. S. Th. q. 82. ar. 1. S. Bona. hac dist. art. 2. q. 1. & 2. Scot. 3. et Dur. q. 3.*

Peccatum actuale bifariam accipitur. Vel pro materiali, & est ipse actus in genere naturæ, & entis: vt volitio furandi. Vel pro formali, & est priuatio obedientiæ, & subiectionis erga Deum, & conformitatis voluntatis cum recta ratione dictante oppositum. Quæ priuatio a Theologis varijs nominibus appellatur. Nam dicitur deordinatio: quia non seruatur rectus ordo, qui est: vt creatura creatori subiciatur. Vocatur, & obliquitas, siue deuiatio: eò quòd homo nō recto tramite in Deū per viam mandatorum decalogi incedat. Nominatur, & auersio: propterea quòd, homo non placet Deo, & ab obedientia, & subiectione ipsius recedit. *1. Animad.*

Peccatum pro formali est duplex. Nam, vel consideratur in esse actuali, vel in esse permanenti, siue quieto, aut per modum habitus, postquàm factum est. Illustro rem exemplo. Quando homo blasphemat, dicitur peccare actualiter pro formali: quia actu non obedit Deo: transeunte autem blasphema, & eius complacentia absque proposito blasphemandi, *2. Animad.*

antequàm Deo satisfaciat virtute obedientiæ, & pœnitentiæ, non dicitur peccare, vel non obedire actualiter: quia iam ille actus præterijt, sed dicitur manere in peccato, scilicet, in priuatione subiectionis ad Deum: peccare autem est non obedire.

Arist. 5. Physic. Et ratio est, quia peccare, & transeunte actu, in peccato esse, se habent sicut motus, & eius terminus. Et quemadmodum eiusdem rationis sunt motus, & terminus, vt calefieri, & acquirere calorem, & calidum esse, & permanere in calore: ita etiam se habent pro formali nō obedire, & in peccato esse, nam in peccato esse est in ipsa inobedientia permanere.

3. Animad. Dicitur aliquis in peccato permanere dupliciter. Vel quàm diu complacet illi peccatum commisisse. Vel dato, quòd non complaceat, neque displiceat, quàm diu non satisfacit Deo pro peccato. Patet exemplo inter homines: tamdiu enim dicetur aliquis permanere in iniuria proximo irrogata, quàmdiu illi non satisfacit.

Appen. 1. Hinc, dicitur peccatum commissum manere per modum habitus, & non per modum actus. Et ratio est, quia actus iam præteriit, & quia sicut habitus generatur ex actibus, & est difficulter mobilis à subiecto, & inclinat ad similes actus: ita peccatum in esse permanenti prouenit ex peccato actuali, & difficulter remouetur: quia non naturaliter, sed supernaturaliter, virtute pœnitentiæ aufertur. Et inclinat etiam ad malum,

D. Greg. iuxta illud commune dictum B. Gregor. super Ezechiel. Peccatum, quod per pœnitentiam non deletur, mox suo pondere in aliud trahit.

Appen. 2. Hinc, transeunte actu peccati, manet culpa in esse permanenti: quia homo manet inobediens, vt diximus, & permanet reatus, vel obligatio ad gehennam. Manet insuper macula, scilicet, priuatio gratiæ, & amicitiæ in Deum.

4. Animad. Primum Adæ peccatum: vt erat naturæ peccatum, fuit priuatio subiectionis, ad Deum, quatenus hæc priuatio opponebatur non gratię habituali: sed iustitiæ originali. Et ratio huius animaduersionis à definitione peccati naturæ est: quia peccatum naturæ est, per quod tota natura manet rea, & aliquo dono supernaturali priuata: & per peccatum Adæ mansit tota natura in singulis indiuiduis iustitia originali priuata,

Appē. 1. prout priuatio opponitur habitui.

Hinc, cum iustitia originalis duplicem habuerit dignitatem, vnam subiicere animam Deo, ita, quod iustitia inexistente, non poterat anima recedere à Deo, in quo gratiam gratum facientem superabat: alteram subiicere sensitiuam rationi,

ni, primum Adæ peccatum fuit formaliter priuatio iustitiæ originalis, quo ad primam dignitatem. Et ratio est, quia primum hominis peccatum fuit pro formali priuatio subiectionis ad Deum, & priuatio iustitię originalis quo ad eius primã excellentiam, fuit priuatio subiectionis ad Deum, quare talis priuatio iustitiæ fuit primum hominis peccatum Consequentiã patet à definitione ad definitum. Vnde etiam infertur priuationem obedientiæ sensitiuę ad rationem nõ esse culpam, sed pœnam ipsius inobedientiæ ad Deum.

Peccatum Adæ fuit olim illi remissum, quatenus peccatum personæ: non autem quatenus fuit peccatum totius naturę propagandæ. Hoc enim modo non dimittitur in singulis indiuiduis: propterea quod in singulis contrahitur. Et ratio est, quia natura communicatur priuata subiectione ad Deum, & transit simul peccatum cum ipsa natura, quamuis in progenitoribus dimissum: quemadmodum de facto dimittitur originale parẽtibus Christianis per baptismum, & nihilominus eorum filij nascuntur in peccato Originali, eo quòd natura communicatur illis tali subiectione priuata. Vnde propter defectum iustitię originalis, pronior est ad respondendum appetitui sensitiuo, quàm rationi. 5. Animad.

Omnia indiuidua naturæ humanæ, vsque ad finem mundi generanda, virtualiter in Adam continebantur. Et ratio est, à definitione continentiæ virtualis: est enim posse producere, siue immediatè, vt pater inter homines producit filium, aut mediatè, vt auus producit nepotem, mediante filio. Et cùm omnia indiuidua naturæ humanæ descendant ab Adam, mediantibus pluribus generationibus, omnia proculdubio in illo continebantur. 6. Animad.

Ex animaduersionibus positis, & ex supradictis sequitur primò, peccatum originale nostrum non esse peccatum actuali Adæ inesse actuali. Et ratio est, quia illud habuit esse in fieri, & desijt esse, transeunte actu. Secundò: quia peccatum pro materiali actuale, cui inest formale, est accidens inhærens voluntari, & est actus interior voluntatis, vt fuit in Adam illa manducatio pomi vetiti. Et cùm accidens non possit migrare à subiecto in subiectum, actuale illius non erit originale nostrum. Appen. 1

Hinc, etiam colligitur, peccatum originale nostrum esse verè, & propriè peccatum Adæ inesse permanenti, & per modum habitus transmissum ad nos per propagationem. Et vt appendix hæc clarius percipiatur, nota ordinem peccati Appen. 2

cat. Adæ, & nostri. Adam non obediuit Deo comedendo pomum vetitum: en tibi actualem priuationē subiectionis Adæ ad Deum. Hæc autem priuatio subiectionis illius, quę verè habet rationem culpæ, adhuc manet in nobis, non ob aliud, nisi quia propter illius transgresionem amisimus iustitiam originalem, per quam volūtas nostra Deo subijceretur. Et essemus promotores ad obediendum Deo, quàm carni, cuius oppositum in nobis experimur. Atque ita per modum habitus dicitur illius culpa in nobis manere. Hæc doctrina est Scoti dist. 32. q. vnica, notabili, quantum ad secundum soluitur prima. q. in fine, cujus notabilis hæc scribit verba. Originale peccatum magis comparatur peccato, quasi quiescenti in anima, post actum transeuntem, quàm comparatur peccato actuali, quod elicitur ab ipsa voluntate peccante. Vbi apertissimè insinuat originale peccatum nōn esse actuale; sed permanens in esse quiescenti, instar habitus. Eiusdem opinionis est Soto lib. 1. de natura, & gratia, cap. 9. Et probatur ex notabilibus positis. Peccatum inesse permanenti est peccatum olim commissum, & nondū dimissum, quicquid illud sit, siue reatus, idest, obligatio ad pœnam, siue offensa secundum S. Thom. nihil moror: sed primū peccato originali Adæ, quatenus transgressio, non dimittitur in paruulis ante baptismum, ergo permanet in paruulis. Deinde quòd originale nostrum, quatenus est priuatio iustitiæ originalis, dicatur etiam primum peccatum Adæ inesse permanenti. Probatur, quoniam peccatum inesse permanenti alio modo est priuatio gratiæ, & iustitiæ, quæ sequitur ex peccato actuali commisso, & manet priuatio, antequàm dimittatur tale peccatum, sed priuatio iustitiæ originalis in nobis sequuta fuit ex primo peccato Adæ: ergo talis priuatio est ipsum primum peccatum Adæ inesse permanenti. Et non ob aliud, nisi quia est precisus peccati actualis Adæ effectus. His ita constitutis, quæ maximè ad naturam peccati originalis intelligendam erunt tibi adiumento, testat: vt rectam, & optimam peccati originalis definitionem proponamus.

Scot.

Soto.

Peccati originalis perfecta definitio.

CONCLVSIO.

Peccatum originale est priuatio iustitiæ originalis debitæ, quæ accepta fuit in primo parente, & ab ipso amissa. Hæc definitio est B. Anselm quam omnes doctores communiter amplectuntur, vt Ric. & Sco. & S. Thom. præsenti dist. & 1. 2. q. 82. art. 1. Et quamuis D. Thom. non addat illam particulam debitæ: est

D. Ansel. de cōcep. uirg. cap. 27.

tæ:est tamen addenda. Et probatur primum, quia sicut actuale peccatum est carentia iustitiæ actualis, quæ deberet voluntati inesse, vt volitio furandi est carentia iustitiæ, scilicet, obedientiæ, quæ Deo debetur: ita etiam, & peccatum originale erit carentia originalis iustitiæ, quæ debebat inesse. Quale enim fuerit peccatum, talis erit carentia iustitiæ; quoniam omne peccatum carentia iustitiæ debitæ est. Hæc ratio est D. Anselmi. Secundò ex animaduersionibus potius confirmatur: quia originale peccatum nostrum est peccatum Adæ inesse permanenti, & cùm peccatum illius fuerit formaliter priuatio iustitiæ originalis, quatenus fuit peccatum naturæ, erit, & nostrum similiter pro formali priuatio eiusdem iustitiæ inesse permanenti. Iam aggrediamur oportet enumerationem, & confutationem aliquarum definitionum ex multis quæ à doctoribus afferuntur.

Peccatum originale est concupiscentia carnis, hoc est, inclinatio appetitus sensitiui immoderatè, & contra rationem appetentis delectari circa proprium obiectum: vt immoderatus appetitus oculorum delectandi se circa pulchrum visibile. Et hæc concupiscentia non est actus concupiscendi: sed vocatur concupiscibilitas, idest, promptitudo, & facilitas delectandi contra rationem, quæ alio nomine Tyrānus, &c. nominatur: vt habes in difficultate de nomenclatura peccati originalis. Hæc autem definitio est nulla: quia concupiscentia in Adam non fuit peccatum: sed effectus peccati, & concupiscentia carnis in illo, & in nobis eiusdem rationis est. Tum etiam, quia in iustificatis manet carnis concupiscentia, & non peccatum originale: quare non erit carnis concupiscentia. Est etiam condemnata hæc definitio in concil. Trid sess. 5. can. 5. vbi anathemate feriuntur asserentes concupiscentiam esse verè, & propriè peccatum. Sed dicitur peccatum: quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. *1. Definitio. Magistri hac dist.*

Hinc, confutatur hæresis Lutheranorum affirmantium, negare carnis concupiscentiam esse peccatum, esse, negare Christum, & Paulum, qui ait. Cōcupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret. Non concupisces. In quem errorem Roffensis copiosè disputat. Lege ibidem expositionem D. Aug. quem Lutherani impudentissimè in suum errorem allegant. Est autem liberandus Magister modò: nam Soto, & alij Thomistæ falsò illi imponunt, quòd affirmauerit, peccatum originale esse concupiscentiam non in carne: sed in anima, & esse quandam qualitatem morbidam in anima existentem. Quod neque in hac dist. *Hæresis Lutheranorum. Ad Rom. 7. Roffensis ar. 2. contra Luth. Magister liberatur*

dist. neq; in tribus sequentib. somniauit. Nam c. 8. huius dist. ita ait: His datur intelligi, quid sit originale peccatũ, scilicet, vitium concupiscentiæ. Hæc Magister. Vbi apertè docet, peccatum originale esse ipsam inordinatam inclinationem sensus circa proprium obiectum. Opinio autem, quæ falsò Magistro imponitur, Caiet. potius (vt statim dicemus) est.

Ar 1. q. 82. 1. 2.

2. Definitio. Peccatum originale est quædam qualitas positiua animæ inexistens & ægritudo, & langor naturæ, positiuè originali iustitiæ contrarius. Hæc definitio est Caiet. & ante illum fuit Greg. Arim. & Gabrielis. Explicant autem suam opinionẽ hoc modo, nempe, Adam genuit in sua carne quandam qualitatẽ ratione inobedientiæ, quam per generationem, & seminis infusionem transmisit in filios, & ipsi in posteros, & ita vsq; ad finem mundi. Et caro illa morbida qualitate infecta generat in anima quandam spiritualem qualitatem, per quam voluntas inclinatur ad condelectandum appetitui contra rectam rationem, quæ qualitas appellatur peccatum originale: eo quòd transmittitur per originem, & est ægritudo naturæ. Hæc opinio videtur falsa. Et ratio est, quia si in carne nostra ex cæteris peccatis actualibus, quæ frequentissimè committuntur, non generatur aliqua qualitas morbida, neq; ex peccato Adę. Quoniam illud peccatum fuit eiusdem rationis cum alijs: imò minus graue, quàm alia peccata, vt suprà dictum est. Tum etiam, quia nihil substantiæ Adæ modo manet, nec in proximis eius filijs mansit. Quare neq; manet aliqua qualitas corporea, quæ in anima aliquam qualitatem spiritualem generet. Destructo namque subiecto, pereunt eius accidentia.

Greg. Arim. q. 1. & Gab. q. 2. huius dist.

3. d. finit. 1. Ioan. 2 Peccatum originale est amor terrenorum, idest, honorum, diuitiarum, &c. Hanc definitionem eius autores colligunt ex illo 1. Ioan. 2. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, &c. Hæc definitio non est bona. Et ratio est, quia si amor sumatur pro actuali concupiscentia eorum, quæ sunt in mundo, peccatum actuale, & non originale est. Nam originale peccatum, cum sit in paruulis, nullatenus actus voluntatis est. Si vero pro aptitudine, multò minus erit peccatum originale. Siquidem in renatis post remissionem originalis, permanet.

4 definit. Peccatũ originale est inimicitia cum Deo. Neque hæc præstat. Et ratio est, quia non potest esse inimicitia Dei aduersus hominem: nam tunc in Deo esset peccatum. Deus enim dum odit peccatores, non peccat: quia Deum odio habere peccatores, est velle eos punire; quæ quidem volitio est actus

iustitiæ

iustitiæ punitiuæ, & nullo modo peccatum. Neque potest esse inimicitia hominis aduersus Deum: quoniam paruuli ante rationis vsum, habent peccatum orig. donec per baptismum deleatur: actum tamen inimicitiæ habere haud possunt.

Pecca. origin. est originalis iustitiæ priuatio. Neq; hæc definitio valet. Et ratio est: quia cùm priuatio iustitiæ originalis in Adam non fuerit peccatum, sed effectus peccati, neque erit in nobis peccatum. Tum etiam, quia in paruulis baptizatis non manet peccatum originale, vt fides docet: & tamen permanet iustitiæ originalis priuatio. *5. definit.*

Pecca. origin. est reatus, id est, oblatio ad pœnam damni, quę manet ante baptismum in illis, qui ex Adam originem trahunt. Hanc definitionem reijcit Magister, & merito. *6. defi nit.*

Pecca. origin. materialiter est concupiscentia carnis: formaliter verò est defectus originalis iustitiæ. Hæc est S. Tho. 1 2. q. 82. art. 3. in fine corporis artic. eam explicat Soto. lib. 1. de nat. & grat. cap. 8 & 9. dicens, concupiscentiam vocari à D. Tho. materiale originalis peccati; eò quòd sit primus effectus priuationis iustitię originalis. Sed expositio ista non admodũ placet. Et ratio est; quia Adam non habuit peccatum originale. Non enim traxit illud per originalem propagationem: & tamen habuit concupiscentiam inclinantem ad immoderatam delectationem Quare concupiscentia non est primus effectus peccati originalis. Secundo, quia si homo crearetur in puris naturalibus, nihilominus haberet concupiscentiam naturali appetitui rebellem. Tertiò, quia primus, & præcipuus effectus peccati originalis est potentia passiua moriendi, iuxta illud Gen. 2. In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Dicitur in definitione, formale peccati originalis esse priuationem iustitiæ originalis, cùm sit potius eius effectus, qui non est peccatum. Nam sicut priuatio gratię nõ est actuale peccatum, sed eius effectus: ita neque priuatio iustitiæ originalis erit originale peccatum, sed eius effectus. *7. definit. S Thom. Soto. Gen. 2.*

Pecca. Origin. est primum Adæ peccatum, nobis imputatum, à quo denominatione extrinseca dicimur peccatores. Albertus Pyghius est autor huius definitionis, cuius sententiam supra in hac quæst. refutauimus, & in perpetuum exilium relengadam duximus. *8 defini. Albertus Pyghius.*

Peccat. orig. fuit luxuriæ peccatum. Hæc conclusiò est Cornelij Agrippæ in quodam opusculo de peccato originali, & est hæretica sententia hæc. Nam est contra text. Gen. 3. Vbi enarrando scriptura modum tentationis, & peccatum Adæ, *9. definitio*

dicit,

dicit, fuisse esum ligni vetiti scientiæ boni, & mali. Deinde quia hæresis est affirmare, naturalem inter primos parentes congressum fuisse peccatum quando dixit Deus. Crescite, & multiplicamini. Tandem est contra communem omnium sanctorum consensum, qui omnes ad vnum fatentur, illud peccatum fuisse inobedientię, & esum ligni vetiti: sed sit satis iam de hac difficultate disseruisse.

DVBIVM.

Quomodo iustitia Originalis dicitur debita.

Scot. ubi supra. Hoc dubium mouetur propter particulam debitæ, quę in definitione B. Anselmi, quam libentissimè amplectimur, posita est. Et ratio dubitandi est: quia illius dicimur esse debitores, cuius habemus præceptum, & Adam non habuit præceptum conseruandi iustitiam originalem, nec paruuli tali præcepto obligari possunt, cùm talem iustitiam non acceperint: quin potius illa priuari nascantur.

1. *Nota.* Bifariam dicitur aliquid esse debitum. Primo, quia est sub præcepto: vt dilectio Dei, & contritio post peccatum. Secundò ratione beneficij, non quòd habeamus præceptum de illo conseruando: sed quia propter acceptum beneficium debemus benefactori omne obsequium in retributionem beneficij accepti. Quo quidem modo sumus post baptismum gratię acceptę debitores: quia propter gratiam acceptam debemus Deo omne obsequium in tanti doni retributionem.

2. *Nota* Licet Deus de facto donum iustitiæ originalis Adæ contulerit: voluntate tamen antecedenti omnibus eius posteris illam dedit, hoc est, quantum fuit ex parte Dei paratus erat illam singulis Adæ posteris conferre, si Adam iustitiam ipsam non amisisset.

Prima Propositio.

Singuli Adæ posteri sunt debitores iustitię originalis volũtate antecedente Dei acceptæ ad hunc sensum, quòd tenentur in retributionem tanti beneficij & Deo subijci, & omne obsequium offerre, eò quod Deus, si per Adam non stetisset, paratissimus erat illis iustitiam originalem dare. Probatur propositio a simili in humanis: quemadmodum, si rex Ioanni, & eius posteris ciuitatem contulisset, quapropter suam in regem proditionem priuatus postea fuisset: tunc Ioannis discendentes essent regi tãti beneficij debitores, eò quod, quãtùm ex parte regis fuit, eam illis dedit, & de facto ciuitatem acceptssent, si per suum patrem non stetisset: ita in casu posito est theologandum.

Hinc,

Hinc, dicimur filij Adæ illam amisisse: quia in nostro capite illam amisimus. Cuius actuale peccatum; vt supra in hac q. dictum est, per modum habitus in nobis permanet. Appen. 1

Hinc, etiam ab eo, qui in puris naturalibus nasceretur, distinguimur: quia iste non accepisset iustitiam originalem voluntate antecedente Dei. Nunquam enim fuit sibi promissa, sicut nobis (vt ex dictis constat) fuit promissa, &: fuisset, si per Adam non stetisset, concessa. Propter quam promissionem debemus Deo omnem obedientiam, & subiectionem, & obsequium. Et hęc sine magno malo, & temporali, & æterno, si non resipiscimus, minime præstamus. Vtinam resipiscamus, & vitam in melius semper commutemus. Appen. 2

Magist. Sent. Distinct. XXXI.

In hac dist. Magister tractat, quomodò peccatum originale in posteros per generationem transeat. Comprehenduntur, quæ præcipua sunt, duabus conclusionibus. Prima est Originale non transit: vt quidam existimant, à parente in prolem, eò quòd anima prolis ex anima patris priuata iustitia originali nascatur. Et ratio est; quia anima non generatur ex traduce, hoc est, per traductionem carnis, & seminationem; sed tantùm modò creatur à Deo. Secunda conclusio. Ratio, ob quam transit originale peccatum cum ipsa natura, est: quia tempore, quo parentes copulantur, interuenit in ipsa copula, vitiosa, atque immoderata concupiscentiæ libidinosa, nempè, delectatio. Quam probat autoritate D. August. de fide ad Petrum. Absoluetur distinct. hęc duabus quæstionibus explicatis.

QVÆSTIO I.

De traductione, siue contractione peccati Originalis.

Finis quæstioni imponetur, aliquot difficultatibus enucleatis.

Prima diffic. Vtrùm peccatum parentis in posteros transeat?

Hæc difficultas iam quæst. præcedenti, & præcipuè in prima difficultate fuit exposita.

Secunda diffic. Est ne generatio medium, quo peccatum primi parentis in posteros traducitur?

Esse peccatum per originalem propagationem traductum: ratione naturali constare non posse, nisi Deus hoc reuelaset quemadmodum ex varijs locis sacræ scripturæ reuelatum fuisse colligitur. Lege difficultatem primam proximæ quæstionis, vbi

Ale Ali q. 106 m. 3. & 4. S. Th. 1. 2. q 81. S. Bonau Scot. Durant. Ric. & alij har. Doct. v. supra.

vbi definitum est, de fide tenendum esse, fuisse reuelatum. Declarare causam, & modum, quo traducitur, difficile est: explicatu. Est tamen hoc excutiendum, propter hæreticos. nam ad catholicos magis spectat remedium contra originale cito adhibere, quam modum, quo contrahitur, quærere.

Variæ sunt circa hanc difficultatẽ opiniones Prima posita est in prima cõclusione litteræ Magistri, quę est erronea. Quia anima filij non producitur ab homine, sed creatur à Deo Huius autem erroris autor fuit Tertulianus, vt D. Aug. docet in lib. de hæresibus, ad quod vult Deum c. 86. in quem errorem disputat Castro. Contra hæreses verbo anima: hæresi 5. Secunda opinio, vt refert S. Thom. tenet, culpam traduci in prolem, etiam si anima non traducatur: propterea quod corporis defectus traducitur à parente in prolem. Leprosus enim generat leprosum. Hanc, & primam refutat S. Thom. vbi supra. Tertia opinio est Henrici de Gandauo, qui inter alia affirmat, quòd voluntas Adæ genuit in carne sua quandam qualitatem morbidam, scilicet, peccati fomitem, inclinantem voluntatem ad condelectandum inhonestè appetitui sensitiuo. Contra hanc opinionem argumentatur Scot. vbi sup. In primis enim talis propositio est falsa. Nam homo in puris naturalibus haberet in carne sua fomitem peccati, & non efficeretur à voluntate peccante: siquidem absque voluntate carni inesset. Quarta opinio est D. August quæ continetur in secunda conclusione litteræ Magistri. Lege Scotum qui D. Aug. interpretatur. Sed prius ad pleniorem intelligentiam animaduerte sequentia.

Hæresis Tertuliani. D. Au. Castro. S. Bona vbi supra ar. 1. q. 1. S. Tho q. 81. art. 1. Scot. Henricus

Iustitiam originalem datam fuisse Adæ; & in posteros si non peccasset, fuisse traducendam: est de fide: vt supra fuit explicatum, licet in scriptura sacra expresse non contineatur Et ratio est, quia vtrunq; per necessariam consequentiam ex ijs, quæ in sacra scriptura traduntur, colligitur. Nam. Ecclesi 17. legitur. Deus creauit de terra hominem. Et paulo post. Et secũdum se vestiuit illum virtute, id est, originali virtute, prout frequenter exponitur. Tum etiam, quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per illud fuerunt priuati descendentes Adæ aliquo dono supernaturali, quatenus peccatum naturæ erat: ergo si non peccasset, tale donum ad omnes posteros traductum fuisset.

Animaduer.

Vnus, vt sit alterius naturalis filius, requiritur: vt pater habeat se actiuè, mediante generatione, per rationem seminalem: quæ quidem seminalis ratio est virtus actiua semini inexistens, concurrens ad formationem corporis organici, vel

2. Animaduer.

saltem ad transmutationes præuias, antequam corpus organicum producatur, scilicet, quando ex semine, quod in vtero sex primis à conceptu diebus lacti simile existit, sanguis nouem proximis diebus generatur. Duodecim deinde alijs in carnem conuertitur: postea embryon producitur, quod est fœtus in vtero conceptus; antequàm lineamenta suę speciei accipiat, quod ferè solet accidere circa quadragesimum secundum à conceptu diem, &c.

Hinc Heuæ, quàmuis fuit formata ex substantia Adæ, id est, ex eius costa, non fuit pater Adam: quia in eius productione nullam habuit actiuitatem. Costa enim nullam habuisse seminis virtutem. *Appen. 1*

Hinc, si dæmon deferret semen Petri ad viscera alicuius fœminæ, ex quo generaretur aliquis, ille esset filius Petri: quia descenderet à Petro per rationem seminalem, per quam Petrus in illa generatione actiuè se haberet. *Appen. 2*

Hinc de ratione patris naturalis est; vt concurrat actiuè ad generationem prolis, quæ actiuitas est in semine deciso ab ipso patre, atque post mortem dicitur pater, mediante seminis virtute generare posthumos. *Appen. 3*

Hinc generatio naturalis hominis est eius productio passiua, non per aliam virtutem, quàm per rationem seminalem. Quæ ratio seminalis non est ipsum semen, sed virtus actiua semini (vt diximus) inexistens. *Appen. 4*

Hinc Christus, quatenus homo, non fuit filius naturalis Adæ: quia, vt Scot. docet, de ratione filiationis naturalis est: vt ratio seminalis sit virtus actiua totalis, & ad generationem Christi concurrit olim virtus Virginis sanctissimæ, & eius substantia, quę non fuit virtus actiua totalis. Fuit enim Christus conceptus virtute Spiritus sancti. Atque ita non fuit filius naturalis Adę Lege eundem Scotum dist. 3. lib. 3. *Appen. 5* *Scot. in 3. dist 4. ad arg. pro, idest, opinione.*

Hinc, Christus de lege non contraxit originale: quia non fuit filius naturalis Adæ, & lex, in quo omnes peccauerunt, solos filios naturales comprehendit (dempta Virgine sanctissima) qui per rationem seminalem descendunt: Christus verò: vt ex dictis constat, solùm per corpulentam substantiam descendit. *Appen. 6* *Ad Rom. 5.*

CONCLVSIO.

Medium, quo peccatum originale ad nos traducitur, est naturalis generatio, quæ per rationem seminalem vtriusque parentis fit. Hęc conclusio ex animaduersionibus positis colligitur. Peccatum enim originale non contrahunt, nisi filij

naturales Adę, id est, ab ipso naturaliter descendentes. Et nullus est filius naturalis alterius, nisi immediatè, vel mediatè ab ipso per naturalem generationem descendat. Deinde si Adam non peccasset, iustitia originalis ad nos per naturalem generationem traducta fuisset: ergo, & peccatum originale per naturalem generationem ad nos traducitur. Eadem enim est vtriusque ratio. Tandem; quia sicut iustitia Christi nobis causaliter sine meritis nostris per generationem spiritualem, quę fit in baptismo, imputatur: ita, & peccatum originale nobis sine demeritis nostris imputatur per naturalem generationem. Fuit enim primus Adam forma, & exemplar Secundi. s. Christi R. N. quantùm ad communicationem malitię vnius, & virtutis alterius.

Ad Rom. 5. Appen. 7 D. Aug. S. Bonau. ubi suprà ult. ar. 2. Al. Alē. ubi suprà tract. 1. in opponendo, & respondendo & m. 3. ar. 1. et in 3. p. q. 39. in declaratione primi mandati decalogi. S. Th. ubi sup. ar. 2.

Hinc, medium, quo originale peccatum per multas generationes traducitur, est libidinosa decisio seminis, quod concupiscibiliter per immoderatam delectationem coniugalis actus seminatur: vt frequentissimè scholastici ex mente D. August. loquuntur: ad hunc sensum, quòd generatio fit à parentibus iustitia originali priuatis, quę priuatio est causa immoderatę delectationis, ex quo semine, tanquàm à causa totali generatur corpus, in quo infunditur anima, constituens filium naturalem Adę, iustitia originali priuatum, quę priuatio est tota quidditas originalis peccati. Ita interpretatur D. Aug. Scotus in hac distinct. 31.

Tertia diffic. Vtrùm alia peccata parentum præter primum peccatum filijs imputentur?

Vt clariùs veritas huius difficultatis innotescat, sunt quędam pręnotanda.

1. Nota. Diuisio.

Proprietates, quę homini inhęrent, vel sunt personales ratione indiuidui, & suppositi, vt grammaticum, vel philosophum, cęcum ve, aut claudum, &c. esse: vel sunt naturales, quę ratione totius speciei conueniunt, vt esse bipedem, risibilem, beatificabilem, &c. Quę hoc inter se differunt, quòd primę in filios non traducuntur. Non enim philosophus philosophum generat: secundę verò ad filios simul cum ipsa natura traducuntur. Quia sunt passiones à natura inseparabiles, & à differentia specifica fluentes.

2. Nota. Subdiuisio.

Proprietates, vel conueniunt personę, secundum se ipsam, vt sunt perfectiones acquisitę: vt virtutes morales, & differentię indiuiduales: v.g. velocitas ad currendum, ingenij habilitas, &c. vel conueniunt personę ex diuinę gratię dono. Talia sunt dona infusa: vt donum linguarum, prophetię, miraculo-

raculorum, & vno verbo gratię gratis datę.

Proprietates naturę, quę insunt toti speciei, hoc est, singulis indiuiduis naturę humanę, etiam subdiuiduntur. Nam vel fluunt à forma specifica, vt quę à rationabilitate proficiscuntur: vel sunt donum gratię diuinę. Quod quidem donum non emanat à forma specifica: sed conceditur à Deo singulis humanę naturę indiuiduis: ideoque dicitur naturale. Tale fuit vnicum tantùm donum, nempe, originalis iustitia, quę si Adam non peccasset, fuisset ad singula indiuidua traducenda, ac si esset proprietas naturalis ex forma specifica trahens originem. 3. Nota. Subdiuisio.

Hinc, quemadmodum virtutes sunt, vel personales, vel naturales: similiter, & vitia sunt duplicia. Nam est vitium, siue peccatum personę, per quod virtus personę destruitur, nempe, gratia habitualis. Est & vitium naturę per quod virtus naturę, nempe, iustitia originalis destruitur. Et ratio est; quia quot modis dicitur vnum oppositorum, dicitur, & alterum, & vitium, & virtus opposita sunt. Appen. 1

Hinc, sicut personales virtutes per generationem non traducuntur: ita neque vitia personalia traducentur: & vt virtus naturalis, iustitia, scilicet, originalis fuisset per generationem traducenda: ita, & eius defectus, & priuatio traducitur. Et ratio ex communi philosophorum sententia est, quia contrariorum eadem est disciplina. Quod intellige, quantùm ad inhęrendum, vel non inhęrendum. Appen. 2

CONCLVSIO I.

Solum primum Adę peccatum per generationem in posteros traducitur, & nobis ad culpam imputatur. Hęc conclusio est de fide. Et probatur ad Roma. 5. Vnius delicto multi mortui sunt, Et iterum iudicium ex vno, scilicet, delicto in condemnationem. Et rursus vnius delicto, &c. vbi nunquàm dixit delicta in plurali; sed delictum. Item sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, &c. non dixit per inobedientias. Vnde solum vnicum Adæ peccatum, & non cętera nobis ad culpam imputatur. Et ratione ex notabilibus positis confirmatur: quia solum Adæ primum peccatum fuit peccatum naturæ, & solum illud imputatur posteris: vt constat ex D. Paulo. Qui non dixit, ex peccatis, vel delictis: sed ex vno peccato, & ex vno delicto. Ad Rom. c. 5. 1 q. 4. ca no. crimē.

CONCLVSIO II.

Cæterorum parentum peccata posteris ad culpam minimè imputantur. Hæc conclusio colligitur ex prima. Et ratio 23. q. 4. can. si quis.

Alex. A-lē. ubi su. S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 8. Scot. in 1 d. 41. Echius in cēturia. 3 Marsil. in 1 dist. 46. et alij ubi sup. et Gratianus d. 56 Exod. 20 Nota. Ezec. 18

est; quia omnia peccata cæterorum parentum sunt personalia tantùm, quæ ad posteros: vt ex prænotatis constat non traducuntur.

DVBIVM.

Cur ergo sæpe propter peccata parentum filij puniuntur?

Ratio dubitandi est: quia cùm constet peccata parentum non traduci in filios, præter primum Adæ peccatum, cur Deus Exod. 20 dicit. Ego sum Dominus, & cæt. Visitans iniquitatem patrum in filios, vsque ad tertiam, & quartam generationem, &c.

Pœna, vel est diuina, quæ à Deo infligitur: vel est humana, vt quæ à lege humana ciuili, vel canonica præscribitur. Prima rursus, vel est temporalis, vt sunt tribulationes, quibus flagellamur, vel est æterna Et hæc vel est pœna damni, vel sensus, de qua lege verbo pœna, in ind: ce Florum 4. lib.

Prima Propositio.

Filij nunquàm pœna æterna sensus, propter peccata parentum, nisi illa imitauerint, puniuntur. Hæc propositio est de fide. Et habetur expressè Ezech. 18. Sicut anima patris, ita anima filij mea est: filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij. Hoc idem definitum est in can. quæris, de consecratio. distinct. 4 & penult. & de pœnitē. distinct. 4. can. cùm ita puniantur. & 1. q 4. & 24. quæst. 3 in summa. Hoc idem proponitur & de regul. iur. lib. 6. cap. non debet. Notanter dicitur pœna sensus: nam de pœna damni, quæ originali peccato debetur, postea dicemus. Secundò non frustrà dictum esse putes: nisi illa imitauerint, vt si filius hæretici patris maliciam imitetur: quia tunc potiùs peccata filiorum, quàm parentum castigantur.

Secunda Propositio.

D. Greg. S. Thom. Appen. D. Ansel.

Pœna diuina temporali sępissimè filij, propter peccata patrũ, puniũtur Hæc ēt est de fide. Et probatur loco Exod. in principio dubij citati. Ego dñs, &c. visitans, &c. Extant innumera exēpla sacræ scripturæ de hac re. Lege omnino can. in 1. conclusione citatos, & D. Greg. exemplũ in dialog. quē explicat S. Thom. 2. 2 q. 108. Est enim filius pats patris, quò ad corpus.

Hinc, etiam è contra, propter bonam parentum vitam, multa filijs Deus bona largitur. Et ratio est; quia Deus pronior est ad miserendum, quàm ad puniendum. Hoc docuit D. Anselm. de concept. virg. c. 28 in fine dicens. Non nego, propter merita bonorum parentum filijs multa, & magna beneficia corporis, & animæ impendi.

Tertia

Tertia Propositio.

Filij pœna humana, ꝓpter delicta parētū, castigātur. Cōstat primo ex iure canonico: nā, propter clericalē dignitatem, filius ex adulterio natus non potest ad sacros ordines ꝓmoueri. Talis enim dignitas vilibus, & infamibus ꝑsonis cōmitti non debet. Extra de exc. prala. c. inter. Secundò etiā iure ciui. propter crimē læsæ maiest. paterna hæreditate priuantur: vt in l. quisquis C. ad l. Iuliam maiestatis. Vbi pœna confiscationis bonorium, & deportationis bonorum, & deportationis filiorum, & vltimi flagitij delinquentium puniuntur.

Quarta diffic. Vtrum si Adam non peccasset, peccasset Cain, eius filij in peccato conciperentur?

Sententia Scoti vbi supra, hac dist. in sol. ad. 2. quę etiam videtur esse S. Tho. de malo q. 5. art. 4. ad vltim. & Conradi art. 2. huius q. continetur sequenti conclusione. *Scot.* *S. Thom.* *Conrado.*

CONCLVSIO I.

In tali casu nascerentur filij Cain cum originali peccato. Et ratio est, quia reliqui parentes ab Adam accipissent à Deo iustitiam originalem pro se, & pro tota eius posteritate, & ex consequenti essent debitores habendi illam sibi, & toti eorum posteritati, & similiter amitterent sibi, & suæ posteritati. Nihilominus tamen opposita opinio est probabilis admodū, & ad illius confirmationem animaduerte, quod sequitur.

Filius naturalis bifariàm accipitur. Primò respectu immediati parentis. Secundò respectu cæterorum omnium ascendētium, quorum etiam dicitur filius naturalis: eò quòd ab ipsis per multas generationes descendat. Vnde omnes ascendentes vocantur patres, & omnes descendentes filij. Hoc sacra scriptura passim docet. Nam Luc 1. legitur. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula. Et ibidem Zacharias. Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, &c Et Matth. c. 1. Christus filius Dauid, & filius Abrahæ appellatur, licet per multas generationes ab eis descenderit. Lege etiam c. nam, & rex Nabuchodon. extra, de verb. signific. Iuris etiam periti omnes ascendentes patres, & descendentes omnes filios appellant: vt constat in l. appellatione parentis. de verb significat & in l. liberorum appellatione, eod. tit. licet strictiùs hac significatione etiam vtantur: vt patet in l. iurisconsultus. §. item liberi. ff. de grad. affinit. *Animad.* *Luc. 1.* *Mat. 1.*

CONCLVSIO II.

Posteri Cain, vel alterius patris peccantis, post Adam, cum iustitia originali nascerentur. Et ratio est; quia iustitia originalis

nalis data fuit Adæ, & eius filijs naturalibus: sed filij cuiuscunque progenitoris descendentis ab Adã fuissent filij naturales Adæ: vt constat ex animaduersione posita: ergo, ipso Adam non peccante, quamuis cęteri progenitores peccarent, nascerentur eorum filij cum iustitia originali. Quam volueris, ex ijs duabus opinionibus poteris eligere.

Quinta diffic. Si Adam, antequam peccaret, genuisset filios in statu innocentiæ, iustitia originali prædictos, isti iam geniti, Adam postea peccante, amitterent ne iustitiam originalem?

Nota. Secundum diuinam legem nemo potest à gratia, & amicitia Dei cadere, nec dono aliquo spirituali, quod iam habet per peccatum alienum priuari. Ita enim intelligendus est locus Ezech.18. Filius non portabit iniquitatem patris, idest, filius non priuabitur gratia accepta ob parentis demeritum. *Ezec.18.*

CONCLVSIO.

Tunc, si post filiorum natale: vel conceptionem contigisset primum hominem peccare, retinuissent filij iustitiam origi nalem, tanquàm donum personale, subdens sensitiuã rationi: non autem tanquàm donum naturæ transferendum in posteros. Ratio primæ partis est iuxta notabile positum: quia iniquũ est filium ob demerita parentis dono aliquo spirituali, quod iam habet, priuari. Ratio secundæ partis est: quia sæpe supra diffinitum est solum primum parentem sibi, & posteris natura liter propagatis iustitiam originalem accepisse.

Sexta diffic. Si aliquis generaretur modò miraculosè ex carne humana, quemadmodum Heua fuit formata ex costa Adæ, contraheret ne Orig. peccatum?

CONCLVSIO.

S.Th ubi sup. ar 4. Dur hac d q.2 & aliij ubi supra. Minimè contraheret. Et ratio ex supradictis in hac quæstione manifestissima est: quia descendere secundum rationem seminalem ab Adam est causa contrahendi peccatum originale. Et qui formaretur miraculosè de manu, vel pede alterius hominis, non descenderet ab Adam secundum rationem seminalem, secundum quam dicitur filius naturalis Adę: sed secundum corpulentam substantiam: atque ita non contraheret originale.

Appen. Hinc, Christus de lege non potuit contrahere originale: quia non fuit formatus ex semine virili, quamuis fuerit formatus ex carne propagata ab Adam, scilicet, ex purissimo sanguine sanctissimæ Virginis.

Septima

Septima diffic. Vtrum, sola Heua peccante, filij originale peccatum contraxissent? Alex. Alen. m 3. art. 2.

CONCLVSIO.

Quamuis Heua viro suo occasio fuerit peccandi: nihilominus tamen, sola illa peccante, filij originale peccatum non contraxissent. Ratio primæ partis est, quia à muliere initium peccati, idest, occasio, & per eam omnes moriuntur. Ratio secundæ partis est: quia iustitia originalis, vt sæpe hactenus inculcauimus, data fuit Adæ, tanquam capiti naturæ, & non Heuæ. Diuina enim ordinatione factum est: vt iustitia originalis non perderetur ex omni parte, quò ad vsque vir, qui erat caput naturæ præberet assensum. S. Th. ar. 5 ubi su. Eccl. 25.

QVÆSTIO II.

De subiecto peccati Originalis?

Hæc quæstio, vnico tantùm articulo proposito absoluetur. Reliqui vero, quia faciles sunt, consultò prætermittuntur. Alex. Alē q. 106 m 4. & S. Th 1. 2. q. 83. S. Bona. hac dist.

ARTICVLVS VNICVS.

Quodnam est immediatum Originalis peccati subiectum?

Tres sunt opiniones circa hunc artic. Prima est Duran. asserentis, peccatum originale immediatè subijci in carne, scilicet, in potentia sensitiua visus, auditus, &c. Secunda est S. Tho. affirmantis, peccatum originale immediatè esse in tota essentia animæ. Tertia opinio est Scoti dist. 32. Notabili ad argumē ta secundæ quæstionis, ad quintum. Hanc opinionem tenuit anteà D. Bona hac distinct art. 1 quæst. 2. Et censet eodem modo de hac quæst. atque de quęst. subiecti gratię (vt supra disserui mus) esse theologandum. Dur. hac d. 31. q. 3 S. Th. ar. 2. ubi su. Scot. D. Bona.

CONCLVSIO.

Peccatum originale immediatè non in intellectu: sed in voluntate subijcitur. Et ratio est; quia peccatum originale nostrum est peccatum Adæ actuale iuxta sensum supra positum, & peccatum Adæ fuit in voluntate eius subiectiuè: ergo, & nostrum erit in nostra voluntate, & in illa subijcietur. Nam cùm de ratione cuiuscunque peccati sit, quod sit voluntarium: erit profectò in voluntate. Tum etiam quia iustitia originalis erat immediatè in voluntate, quoniam per eam dominio despotico appetitui sensitiuo dominabatur: ergo peccatum, quod est priuatio illius iustitię, erit immediate in voluntate. Opposita enim circa idem nata sunt fieri. Sed de ijs latiùs in controuersiarum lib.

D Augu. Alex. Alē. q. 106 m 6. in 2. p. & in 4 p. q. 2. m. 5. per totum. et q. 4. m. 7. artic. 1. §. 1. & q. 4. m. 4. ar. 2. §. 1. ad arg. S Tho. 1. 2. q. 81. art. 3. ad 3. et in 3. p. q. 68. ar. 1. et 2 S. Bonau. toto ar. 1. Scot. q. 1. Dur. q. 1. & Ric. et alij hac d. Castro uerb. baptismus. Cōtra hęreses, hęresi. 4. & 5. & 11. Soto lib. de nat. et gra. c. 11 & 12. Ad Rom. 5.

DISTINCTIO XXXII.

In qua Magister de remissione peccati Originalis verba facit

Tres proponit quæstiones Magister in hac litera. Et prima est. An peccatum originale per baptismum remittatur? Cui respondet. Remittitur quantùm ad reatum, idest, quantum ad pœnam damni peccato originali respondentem. Manet enim homo filius Dei adoptiuus. Minuitur etiam virtus concupiscentiæ peccati originalis per gratiam baptismalem: non tamen extinguitur. Siquidem manet ad exercitium virtutis. Hanc responsionem multis locis D. Aug. probat. Secunda quæstio est. An sicut per baptismum tollitur originale totaliter, etiam fœditas carnis, quæ est macula, & horror ex libidinosa generatione contractus, tollatur? Citat duas contrarias sententias, quarum vltima tenet non tolli: quia manet in baptizatis concupiscentia, idest, inclinatio ad immoderatam delectationem. Tertia quæstione quęritur? Quomodò peccatum originale sit voluntarium? Cui respondet cum D. Aug. esse voluntarium in sua causa, prout supra in hoc tractatu fuit à nobis expositum.

QVÆSTIO I.

Vtrùm peccatum Originale per baptismum remittatur?

In hac quæst. solùm est nobis contra lutheranos agendum, qui affirmant nec originale, nec actuale peccatum remitti: sed solùm nō imputari ad gehennam. Animaduerte primùm, vt quæst. hæc perspicua magis reddatur ea, quæ in floribus 4. lib. sentent. leguntur de sacram. in genere artic. 3. q. 2. & de baptism q. 2. art. 1.

CONCLVSIO.

Peccatum originale per baptismum remittitur. Hæc est de fide contra lutheranos. Et probatur priùm Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Hinc, sic colligo argumentum. Per baptismum renascitur homo spiritualiter: ergo per batismum remittitur omninò originale. Et ratio est, quia si non remittitur, non esset regeneratio. Regeneratio enim peccati remissio cum infusione gratiæ est. Et ad Rom. 5. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia: & sicut regnauit peccatum in mortem, ita, & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam per Iesum Christum dominum nostrum. Quare si in baptizaris, vt B. Paul. affirmat, regnat gratia, nullum profectò regnat peccatum, neque originale, neque actuale mortale. Sunt enim incompatibilia. Est

etiam

etiam diffinita ad verbum in concil. Trid. sess. 5. can. 5. Ratione confirmatur: quia cum malitia Adæ per generationem carnalem nobis imputetur: ita vt cum peccato originali nascamur: imputabitur quoque nobis per generationem spiritualem obsequium Christi, ita vt originale peccatum omnino remittatur. Aliter enim potentior esset malitia Adæ ad nocendum, quàm Christi Iesu obsequium ad sanandum. Quod est hæreticum, & contra D. Paul. dicentem. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Non enim sicut delictum, ita & donum. *ad Ro. 5.*

DVBIVM.

Cur ad remissionem Originalis vnum tantum est remedium, nempè, baptismus? *Al. Alē. 4. p. q. 5. m. 4. ar. 2*

Ratio dubitandi est, quia contra venialia plura dantur remedia. Respondeo: quia veniale pluries, & infinities reiteratur. (Non enim est iustus in terra, qui non peccet) ideò contra illud plura sunt remedia: at verò quia originale semel tantùm contrahitur, vnicum est cōtra illud remedium, nempè, baptisma, quod semel tantùm adhibetur, & quo homo, vt modo diximus, spiritualiter regeneratur. Et licet pœnitentiæ sacramētum, quod principaliter contra actuale mortale est institutū; vnum sit in specie: multoties tamē reiteratur: propterea quòd multoties mortale peccatum iteratur. *Eccl. 7.* *Heresis Luthert. Ale. Alē.*

In hac q. cōfutata est heresis Lutheranorū in prin. q. posita. *q. 95. m. 2. per totum, et q. 108. m. 7 in 2. p. et S. Tho. 1. 2. q. 85. ar. 3. et 5 B. Bo. ar. 2. & relliquis ac d. Soto. vbi sup. c. 13. Vega lib. 2. super cōc. Trid. ad Eph. 2. Gen. 2. Gen. 3.*

QVÆSTIO II.

De effectibus peccati Originalis.

Quoniam de effectib. peccati infra de peccato actuali erit iterum disputandum, nunc breui me expediam.

CONCLVSIO I.

Primus effectus originalis peccati est pœna damni. i. exiliū à gloria, siue priuatio visionis diuinæ. Probatur ex D. Paul. dicente: eramus natura filij iræ. Nam per iram diuinam, pœnam damni, qua plectitur originale peccatum, intelligit.

CONCLVSIO II.

Secundus effectus est rebellio potentiæ sensitiuæ aduersus rationem. Cuius ratio est, quia appetitus sensitiuus per iustitiam originalem cohibebatur, quo minus circa suum obiectum immoderatè delectaretur, qua semel amissa, illico caro concupiuit aduersus spiritum. Scriptum enim est. Genes. 2. Erat autem vterque nudus, & non erubescebant: propterea quòd per iustitiam originalem nullum motum bestialem patiebantur. Et statum post peccatum aperti fuerunt eorum ocu-

li, &

li, & fecerunt sibi perizomata: vt tegerent verenda: quia mox post peccatum passi fuerunt carnis rebellionem aduersus spiritum. Lege supra dist. 19 & 30.

CONCLVSIO III.

Tertius effectus fuit vulneratio in potentijs animae. Fuerunt autem vulnera, ignorantia respectu intellectus: quia est subiectum prudentię. Et malitia in voluntate, quae est iustitiae subiectum Et imbecillitas contra fortitudinem ad resistendū peccato. Et concupiscentia ad immoderatam delectationem contra temperantiam. Et probatur. Luc. 10. exemplo hominis descendentis ab Hierusalem in Hierico, qui fuit à latronibus expoliatus, & plagis inflictis, semiuiuus relictus. Per quas plagas de consensu omnium Theologorum praedicta vulnera intelliguntur: quia licet naturales potentiae maneant integrae post peccatum, quantum ad essentialia: non tamen quantum ad suas operationes. Illustrat S. Tho. hanc doctrinam sequenti exemplo. Nam sicut corpus diaphanum (vt aer) densitate tenebrarum inuolutum manet integrum, quò ad potentiā passiuam recipiendi lumen: non tamen potest lumen prae densitate nebulae recipere, vt in aere, tempore, quo viget nebula, experimur: ita à simili natura nostra est capax tantae perfectionis post peccatum, sicut anteà: non tamen potest rectè, faciliter operari, propter priuationem iustitiae originalis, quae appetitum sensitiuum, ne contra rationem insurgeret, cohibebat. Haec de effectibus spiritualibus.

CONCLVSIO IIII.

Corporales effectus originalis peccati quam plurimi sunt, qui Gen. 3. recensentur. Quorum pręcipuus est mors, iuxta illud. Puluis, & in puluerem, &c. Et vniuersae quoque calamitates temporales, & corporales, quas patimur, sunt peccati originalis effectus. Colligitur apertissimè ex eodem 3. cap. Geneseos.

Gen. 3. Ca. uexb. Adamhg resi 4. Haeresis Luther.

Hinc, confutatur haeresis Lutheranorum, à quibus alij effectus peccati originalis numerantur, nempè, ignoratio Dei, contemptus Dei, vacare metu, & fiducia Dei, odisse iudicium Dei, fugere Deum iudicantem, irasci Deo, desperare gratiam, habere fiduciam rerum pręsentium. Hoc autem asserere est erroneum. Et ratio est, quia effectus peccati originalis, sunt, qui ex natura rei secundum diuinam legem ex eo, nulla interueniente noua voluntate, subsequuntur, & qui in poenam originalis culpę sunt omnibus paruulis ante vsum rationis, & adultis communes. Aliter enim omnia peccata humana effectus

peccati

peccati originalis dicerentur, quod est nomine effectus abuti. Nisi dicas esse remotissimos effectus: eo quòd per concupiscentiam iustitia originali destitutam, voluntas ad consentiendum incitatur.

Magist. Senten. Distinct. XXXIII.

In hac dist. proponit Magister vnicam quęst. scilicet. An cęterorum parentum peccata filijs imputentur, quemadmodum fuit peccatum Adæ imputatum? Hęc quęstio. supra a nobis soluta est.

Al. Alã q 106. m 10. m 2. p. et m 4. p. q 4 m. 2. ar. 1 § 2 ad arg. & apud S. Tho. 1. 2. q. 83. ar. 4. Thomistæ, et idem B. Th d hac et q 5. de malo S. Bon. art. vl. Sco q. vni. Dur. q. 3. Ric. et alij hac d. 33. Sa. vbi sup. cap 14.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum morientes cum solo Originali peccato pęna sola damni puniantur?

Hác quęst proponit Sco. in hac dist. & alij. Et cùm nihil de pœna istorum paruulorum sit ab ecclesia definitum, neq, aliquid certum ex sacra scriptura colligatur, hinc fit: vt quot sunt sunt capita, tot sint opiniones, & sententię Prima sententia tenet, tales infantes esse etiam pœna ignis ęterni puniendos. Et est D. Aug. lib. de fide ad Petrum c. 2. Et in sermone de baptismo paruulorum. Temperatque D. Aug. hác suam sententiam lib. 1. de peccatorum meritis, c. 16. & in Enchirid c. 93. & lib 5. contra Iulianum dicens, hanc pœnam futuram esse omnium mitissimam. Idem omnino cum B. Aug. sentit D. Greg. quib. adhęsit Gręgor. Arimin. hac dist. Vocanturque ob id tortores paruulorum, qui hanc opinionem sequuntur. Estq; iam tanquàm dura ab omnibus explosa Secunda sententia asserit, proprié loquendo, originale peccatum nec pœna damni proprié, nec pœna sensus puniri. Hęc autem senteтia est hęretica: quia paruulos non esse futuros in vera pęna, & damnatione est cótra fidem Nam dicit B. Paul. Iudicium quidem ex vno in condemnationem. Et si proprié non punirentur, non esset proprié peccatum, quod est contra omnes doctores confitentes, peccatum originale esse proprie peccatum, & aliqua pœna puniri. Tertia sententia est opinantium, pœnam dictorum paruulorum esse maximam, & ingentissimam. Hęc etiam videtur falsa, cùm sit contra omnes Theologos dicentes, infantes mitissima pœna plectendos. Quarta sententia est Abulensis docentis torqueri, pręter pęnam damni, nó quidem pęna ignis: sed acerbissima tristitia, propter carentiam visionis diuinę, ad quam omnino intelligent se esse creatos, & eiusdem participes. Hęc sententia est satis probabilis. Quinta est communis,

D. Aug. D. Greg. lib 9 moral c. 12. Arim. Error. ad Ro 5. Abulen. q. 665. Mat. 25

& vera

vbi definitum est, de fide tenendum esse, fuisse reuelatum. Declarare causam, & modum, quo traducitur, difficile est explicatu. Est tamen hoc excutiendum, propter hæreticos. nam ad catholicos magis spectat remedium contra originale cõ adhibere, quam modum, quo contrahitur, quærere.

Hæresis Tertuliani. D. Au. Castro. S. Bona vbi supra ar. 1. q. 1. S. Tho q. 81. art. 1. Scot. Henricus

Variæ sunt circa hanc difficultatẽ opiniones Prima posita est in prima cõclusione litteræ Magistri, quæ est erronea. Quia anima filij non producitur ab homine, sed creatur à Deo Huius autem erroris autor fuit Tertulianus, vt D. Aug. docet in lib. de hæresibus, ad quod vult Deum c. 86. in quem errorem disputat Castro. Contra hæreses verbo anima: hæresi. 5. Secunda opinio, vt refert S. Thom. tenet, culpam traduci in prolem, etiam si anima non traducatur: propterea quod corporis defectus traducitur à parente in prolem. Leprosus enim generat leprosum. Hanc, & primam refutat S Thom. vbi supra. Tertia opinio est Henrici de Gandauo, qui inter alia affirmat, quòd voluntas Adæ genuit in carne sua quandam qualitatem morbidam, scilicet, peccati fomitem, inclinantem voluntatem ad condelectandum inhonestè appetitui sensitiuo. Contra hanc opinionem argumentatur Scot. vbi sup. In primis enim talis propositio est falsa. Nam homo in puris naturalibus haberet in carne sua fomitem peccati, & non efficeretur à voluntate peccante: siquidem absque voluntate carni inesset. Quarta opinio est D. August quæ continetur in secunda conclusione litteræ Magistri. Lege Scotum qui D. Aug. interpretatur. Sed prius ad pleniorem intelligentiam animaduerte sequentia.

Animaduer.

Iustitiam originalem datam fuisse Adæ; & in posteros si non peccasset, fuisse traducendam: est de fide: vt supra fuit explicatum, licet in scriptura sacra expresse non contineatur Et ratio est, quia vtrunq; per necessariam consequentiam ex ijs, quæ in sacra scriptura traduntur, colligitur. Nam Ecclesi 17. legitur. Deus creauit de terra hominem. Et paulo post. Et secũdum se vestiuit illum virtute, id est, originali virtute, prout frequenter exponitur. Tum etiam, quia per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per illud fuerunt priuati descendentes Adæ aliquo dono supernaturali, quatenus peccatum naturæ erat: ergo si non peccasset, tale donum ad omnes posteros traductum fuisset.

2. Animaduer.

Vnus, vt sit alterius naturalis filius, requiritur: vt pater habeat se actiuè, mediante generatione, per rationem seminalem: quæ quidem seminalis ratio est virtus actiua semini inexistens, concurrens ad formationem corporis organici, vel

saltem

saltem ad transmutationes præuias, antequam corpus organicum producatur, scilicet, quando ex semine, quod in vtero sex primis à conceptu diebus lacti simile existit, sanguis nouem proximis diebus generatur. Duodecim deinde alijs in carnem conuertitur: postea embryon producitur, quod est fœtus in vtero conceptus; antequàm lineamenta suę speciei accipiat, quod ferè solet accidere circa quadragesimum secundum à conceptu diem, &c.

Hinc Heuæ, quàmuis fuit formata ex substantia Adæ, id est, ex eius costa, non fuit pater Adam: quia in eius productione nullam habuit actiuitatem. Costa; enim nullam habuisse seminis virtutem. *Appen. 1*

Hinc, si dæmon deferret semen Petri ad viscera alicuius fœminæ, ex quo generaretur aliquis, ille esset filius Petri: quia descenderet à Petro per rationem seminalem, per quam Petrus in illa generatione actiuè se haberet *Appen. 2*

Hinc de ratione patris naturalis est; vt concurrat actiuè ad generationem prolis, quæ actiuitas est in semine deciso ab ipso patre, atque post mortem dicitur pater, mediante seminis virtute generare posthumos. *Appen. 3*

Hinc generatio naturalis hominis est eius productio passiua, non per aliam virtutem, quàm per rationem seminalem. Quæ ratio seminalis non est ipsum semen, sed virtus actiua semini (vt diximus) inexistens. *Appen. 4*

Hinc Christus, quatenus homo, non fuit filius naturalis Adæ: quia, vt Scot. docet, de ratione filiationis naturalis est: vt ratio seminalis sit virtus actiua totalis, & ad generationem Christi concurrit olim virtus Virginis sanctissimæ, & eius substantia, quę non fuit virtus actiua totalis. Fuit enim Christus conceptus virtute Spiritus sancti. Atque ita non fuit filius naturalis Adę Lege eundem Scotum dist. 3. lib. 3. *Appen. 5* *Scot. in 3. dist 4. ad arg. pro, ideft, opinione.*

Hinc, Christus de lege non contraxit originale: quia non fuit filius naturalis Adæ, & lex, in quo omnes peccauerunt, solos filios naturales comprehendit (dempta Virgine sanctissima) qui per rationem seminalem descendunt: Christus verò: vt ex dictis constat, solùm per corpulentam substantiam descendit. *Appen. 6* *Ad Rom. 5.*

CONCLVSIO.

Medium, quo peccatum originale ad nos traducitur, est naturalis generatio, quæ per rationem seminalem vtriusque parentis fit. Hęc conclusio ex animaduersionibus positis colligitur. Peccatum enim originale non contrahunt, nisi filij

naturales Adę, id est, ab ipso naturaliter descendentes. Et nullus est filius naturalis alterius, nisi immediatè, vel mediatè ab ipso per naturalem generationem descendat. Deinde si Adam non peccasset, iustitia originalis ad nos per naturalem generationem traducta fuisset: ergo, & peccatum originale per naturalem generationem ad nos traducitur. Eadem enim est vtriusque ratio. Tandem; quia sicut iustitia Christi nobis causaliter sine meritis nostris per generationem spiritualem, quę fit in baptismo, imputatur: ita, & peccatum originale nobis sine demeritis nostris imputatur per naturalem generationem. Fuit enim primus Adam forma, & exemplar Secundi. f. Christi R N. quantùm ad communicationem malitię vnius, & virtutis alterius.

Ad Rom. 5. Appen. 7 D. Aug. S. Bonau. ubi suprà ult. ar. 2. Al. Alē. ubi suprà mēb 1. in opponendo, & respondendo & m. 3. ar. 1. et in 3. p. q. 39. in declaratione primi mandati decalogi. S. Th. ubi sup. ar. 2.

Hinc, medium, quo originale peccatum per multas generationes traducitur, est libidinosa decisio seminis, quod concupiscibiliter per immoderatam delectationem coniugalis actus seminatur: vt frequentissimè scholastici ex mente D. August. loquuntur: ad hunc sensum, quòd generatio fit à parentibus iustitia originali priuatis, quę priuatio est causa immoderatę delectationis, ex quo semine, tanquàm à causa totali generatur corpus, in quo infunditur anima, constituens filium naturalem Adę, iustitia originali priuatum, quę priuatio est tota quidditas originalis peccati. Ita interpretatur D. Aug. Scotus in hac distinct. 31.

Tertia diffic. Vtrùm alia peccata parentum prater primum peccatum filijs imputentur?

Vt clariùs veritas huius difficultatis innotescat, sunt quędam pręnotanda.

1. Nota. Diuisio.

Proprietates, quę homini inhęrent, vel sunt personales ratione indiuidui, & suppositi, vt grammaticum, vel philosophum, cęcum ve, aut claudum, &c. esse: vel sunt naturales, quę ratione totius speciei conueniunt, vt esse bipedem, risibilem, beatificabilem, &c. Quę hoc inter se differunt, quòd primę in filios non traducuntur. Non enim philosophus philosophum generat: secundę verò ad filios simul cum ipsa natura traducuntur. Quia sunt passiones à natura inseparabiles, & à differentia specifica fluentes.

2. Nota. Subdiuisio.

Proprietates, vel conueniunt personę, secundum se ipsam, vt sunt perfectiones acquisitę: vt virtutes morales, & differentię indiuiduales: v.g. velocitas ad currendum, ingenij habilitas, &c. vel conueniunt personę ex diuinę gratię dono. Talia sunt dona infusa: vt donum linguarum, prophetię, mi-

raculorum, & vno verbo gratię gratis datę.

Proprietates naturę, quę insunt toti speciei, hoc est, singulis indiuiduis naturę humanę, etiam subdiuiduntur. Nam vel fluunt à forma specifica, vt quę à rationabilitate proficiscuntur: vel sunt donum gratię diuinę. Quod quidem donum non emanat à forma specifica: sed conceditur à Deo singulis humanę naturę indiuiduis: ideoque dicitur naturale. Tale fuit vnicum tantùm donum, nempe, originalis iustitia, quę si Adam non peccasset, fuisset ad singula indiuidua traducenda, ac si esset proprietas naturalis ex forma specifica trahens originem. 3. Nota. Subdiuisio.

Hinc, quemadmodum virtutes sunt, vel personales, vel naturales: similiter, & vitia sunt duplicia. Nam est vitium, siue peccatum personę, per quod virtus personę destruitur, nempe, gratia habitualis. Est & vitium naturę per quod virtus naturę, nempe, iustitia originalis destruitur. Et ratio est; quia quot modis dicitur vnum oppositorum, dicitur, & alterum, & vitium, & virtus opposita sunt Appen. 1

Hinc, sicut personales virtutes per generationem non traducuntur: ita neque vitia personalia traducentur: & vt virtus naturalis, iustitia, scilicet, originalis fuisset per generationem traducenda: ita, & eius defectus, & priuatio traducitur. Et ratio ex communi philosophorum sententia est, quia contrariorum eadem est disciplina. Quod intellige, quantùm ad inhęrendum, vel non inhęrendum. Appen. 2

CONCLVSIO I.

Solum primum Adę peccatum per generationem in posteros traducitur, & nobis ad culpam imputatur. Hęc conclusio est de fide. Et probatur ad Roma. 5. Vnius delicto multi mortui sunt. Et iterum iudicium ex vno, scilicet, delicto in condemnationem. Et rursus vnius delicto, &c. vbi nunquàm dixit delicta in plurali; sed delictum. Item sicut per vnius inobedientiam peccatores constituti sunt multi, &c. non dixit per inobedientias. Vnde solum vnicum Adæ peccatum, & non cętera nobis ad culpam imputatur. Et ratione ex notabilibus positis confirmatur: quia solum Adæ primum peccatum fuit peccatum naturæ, & solum illud imputatur posteris: vt constat ex D. Paulo. Qui non dixit, ex peccatis, vel delictis: sed ex vno peccato, & ex vno delicto. Ad Rom. c. 5. 1 q. 4. ca no. crimē.

CONCLVSIO II.

Cęterorum parentum peccata posteris ad culpam minimè imputantur. Hæc conclusio colligitur ex prima. Et ratio 23. q. 4. can. si qs.

Alex. A-lē. ubi su. S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 8. Scot. in 1 d. 41. Echius in centuria. 3 Marsil. in 1 dist. 46. et alij ubi sup. et Gratianus d. 56 Exod. 20 Nota. Ezec. 18

est; quia omnia peccata caeterorum parentum sunt personalia tantùm, quae ad posteros: vt ex praenotatis constat non traducuntur.

DVBIVM.

Cur ergo saepe propter peccata parentum filij puniuntur?

Ratio dubitandi est: quia cùm constet peccata parentum non traduci in filios, praeter primum Adae peccatum, cur Deus Exod. 20 dicit. Ego sum Dominus, & caet. Visitans iniquitatem patrum in filios, vsque ad tertiam, & quartam generationem, &c.

Poena, vel est diuina, quae à Deo infligitur: vel est humana, vt quae à lege humana ciuili, vel canonica praescribitur. Prima rursus, vel est temporalis, vt sunt tribulationes, quibus flagellamur, vel est aeterna Et haec vel est poena damni, vel sensus, de qua lege verbo poena, in indice Flotum. 4. lib.

Prima Propositio.

Filij nunquàm poena aeterna sensus, propter peccata parentum, nisi illa imitauerint, puniuntur. Haec propositio est de fide. Et habetur expressè Ezech. 18. Sicut anima patris, ita anima filij mea est: filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij. Hoc idem definitum est in can. quaeris, de consecratio. distinct. 4 & penult. & de poenitē. distinct. 4. can. cùm ita puniantur. & 1. q. 4. & 24. quaest. 3 in summa. Hoc idem proponitur & de regul. iur. lib. 6. cap. non debet. Notanter dicitur poena sensus: nam de poena damni, quae originali peccato debetur, postea dicemus. Secundò non frustrà dictum esse putes: nisi illa imitauerint, vt si filius haeretici patris malitiam imitetur: quia tunc potiùs peccata filiorum, quàm parentum castigantur.

Secunda Propositio.

D. Greg. S. Thom. Appen.

Poena diuina temporali saepissimè filij, propter peccata parētū, puniūtur Haec ēt est de fide. Et probatur loco Exod. in principio dubij citati. Ego dñs, &c. visitans, &c. Extant innumera exēpla sacrae scripturae de hac re. Lege omnino can. in 1. conclusione citatos, & D. Greg. exemplū in dialog. quē explicat S. Thom. 2. 2 q. 108. Est enim filius pars patris, quò ad corpus.

D. Ansel.

Hinc, etiam è contra, propter bonam parentum vitam, multa filijs Deus bona largitur. Et ratio est; quia Deus pronior est ad miserendum, quàm ad puniendum. Hoc docuit D. Anselm. de concept. virg. c. 28 in fine dicens. Non nego, propter merita bonorum parentum filijs multa, & magna beneficia corporis, & animae impendi.

Tertia

Tertia Propositio.

Filij pœna humana, ꝑpter delicta paretũ, castigãtur. Cõstat primo ex iure canonico: nã, propter clericalẽ dignitatem, filius ex adulterio natus non potest ad sacros ordines ꝓmoueri. Talis enim dignitas vilibus, & infamibus ꝑsonis cõmitti non debet. Extra de exc. præla. c. inter. Secundò etiã iure ciui. propter crimẽ læse maiest. paterna hæreditate priuantur: vt in. l. q̃squis C. ad. l. Iuliam maiestatis. Vbi pœna confiscationis bonorium, & deportationis bonorum, & deportationis filiorum, & vltimi flagitij delinquentium puniuntur.

Quarta diffic. Vtrùm si Adam non peccasset, peccante Cain, eius filij in peccato conciperentur?

Sententia Scoti vbi supra, hac dist. in sol. ad. 2. quę etiam videtur esse S. Tho. de malo q. 5. art. 4. ad vltim. & Conradi art. 2. huius q. continetur sequenti conclusione. *Scot.* *S. Thom.* *Conrado.*

CONCLVSIO I.

In tali casu nascerentur filij Cain cum originali peccato. Et ratio est, quia reliqui parentes ab Adam accipissent à Deo iustitiam originalem pro se, & pro tota eius posteritate, & ex consequenti essent debitores habendi illam sibi, & toti eorum posteritati, & similiter amitterent sibi, & suæ posteritati Nihilominus tamen opposita opinio est probabilis admodũ, & ad illius confirmationem animaduerte, quod sequitur.

Filius naturalis bifariam accipitur. Primò respectu immediati parentis. Secundò respectu cæterorum omnium ascendẽtium, quorum etiam dicitur filius naturalis: eò quòd ab ipsis per multas generationes descendat. Vnde omnes ascendentes vocantur patres, & omnes descendentes filij. Hoc sacra scriptura passim docet. Nam Luc 1. legitur. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in sæcula. Et ibidem Zacharias. Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, &c Et Matth. c. 1. Christus filius Dauid, & filius Abrahæ appellatur, licet per multas generationes ab eis descenderit. Lege etiam c. nam, & rex Nabuchodon. extra, de verb. signific. Iuris etiam periti omnes ascendentes patres, & descendentes omnes filios appellant: vt constat in l. appellatione parentis. de verb significat & in l. liberorum appellatione, eod. tit. licet strictiùs hac significatione etiam vtantur: vt patet in l. iurisconsultus. §. item liberi. ff. de grad. affinit. *Animad.* *Luc. 1.* *Mat. 1.*

CONCLVSIO II.

Posteri Cain, vel alterius patris peccantis, post Adam, cum iustitia originali nascerentur, Et ratio est; quia iustitia origi-

nalis data fuit Adæ,& eius filijs naturalibus:sed filij cuiuscunque progenitoris descendentis ab Adã fuissent filij naturales Adæ: vt constat ex animaduersione posita: ergo, ipso Adam non peccante, quamuis cęteri progenitores peccarent, nascerentur eorum filij cum iustitia originali. Quam volueris, ex ijs duabus opinionibus poteris eligere.

Quinta diffic. Si Adam, antequam peccaret, genuisset filios in statu innocentiæ, iustitia originali prœditos, isti iam geniti, Adam postea peccante, amitterent ne iustitiam originalem?

Nota. Secundum diuinam legem nemo potest à gratia, & amicitia Dei cadere, nec dono aliquo spirituali, quod iam habet per peccatum alienum priuari. Ita enim intelligendus est locus

Ezec.18. Ezech.18. Filius non portabit iniquitatem patris, idest, filius non priuabitur gratia accepta ob parentis demeritum.

CONCLVSIO.

Tunc, si post filiorum natale: vel conceptionem contigisset primum hominem peccare, retinuissent filij iustitiam originalem, tanquàm donum personale, subdens sensitiuã rationi: non autem tanquàm donum naturæ transferendum in posteros. Ratio primæ partis est iuxta notabile positum: quia iniquũ est filium ob demerita parentis dono aliquo spirituali, quod iam habet, priuari. Ratio secundæ partis est: quia sæpe supra diffinitum est solum primum parentem sibi, & posteris naturaliter propagatis iustitiam originalem accepisse.

Sexta diffic. Si aliquis generaretur modò miraculosè ex carne humana, quemadmodum Heua fuit formata ex costa Adæ, contraheret ne Orig. peccatum?

CONCLVSIO.

S.Th ubi sup. ar 4. Cur hæc d q. 2 & aij ubi suprà. Minimè contraheret. Et ratio ex supradictis in hac quæstione manifestissima est: quia descendere secundum rationem seminalem ab Adam est causa contrahendi peccatum originale. Et qui formaretur miraculosè de manu, vel pede alterius hominis, non descenderet ab Adam secundum rationem seminalem, secundum quam dicitur filius naturalis Adę: sed secundum corpulentam substantiam: atque ita non contraheret originale.

Appen. Hinc, Christus de lege non potuit contrahere originale: quia non fuit formatus ex semine virili, quamuis fuerit formatus ex carne propagata ab Adam, scilicet, ex purisimo sanguine sanctissimæ Virginis.

Septima

Septima diffic. Vtrum, sola Heua peccante, filij originale peccatum contraxissent?

Alex. Alen. m 3. art. 2. S. Th. ar. 5 ubi su. Eccl. 25.

CONCLVSIO.

Quamuis Heua viro suo occasio fuerit peccandi: nihilominus tamen, sola illa peccante, filij originale peccatum non contraxissent. Ratio primæ partis est, quia à muliere initium peccati, idest, occasio, & per eam omnes moriuntur. Ratio secundæ partis est: quia iustitia originalis, vt sæpe hactenus inculcauimus, data fuit Adæ, tanquam capiti naturæ, & non Heuæ. Diuina enim ordinatione factum est: vt iustitia originalis non perderetur ex omni parte, quò ad vsque viri, qui erat caput naturæ præberet assensum.

QVÆSTIO II.

De subiecto peccati Originalis?

Hæc quæstio, vnico tantùm articulo proposito ab soluetur. Reliqui vero, quia faciles sunt, consultò prætermittuntur.

Alex. Ali. q. 106 m 4. & S. Th 1. 2. q. 83. S. Bona. hac dist. Dur. hac d. 31. q. 3 S. Th. ar. 2. ubi sup. Scot. D. Bona.

ARTICVLVS VNICVS.

Quodnam est immediatum Originalis peccati subiectum?

Tres sunt opiniones circa hunc artic. Prima est Duran. asserentis, peccatum originale immediatè subijci in carne, scilicet, in potentia sensitiua visus, auditus, &c. Secunda est S. Tho. affirmantis, peccatum originale immediatè esse in tota essentia animæ. Tertia opinio est Scoti dist. 32. Notabili ad argumēta secundæ quæstionis, ad quintum. Hanc opinionem tenuit anteà D. Bona hac distinct art. 1 quæst. 2. Et censet eodem modo de hac quæst. atque de quęst. subiecti gratię (vt supra disseruimus) esse theologandum.

CONCLVSIO.

Peccatum originale immediatè non in intellectu: sed in voluntate subijcitur. Et ratio est; quia peccatum originale nostrum est peccatum Adæ actuale iuxta sensum supra positum, & peccatum Adæ fuit in voluntate eius subiectiuè: ergo, & nostrum erit in nostra voluntate, & in illa subijcietur. Nam cùm de ratione cuiuscunque peccati sit, quod sit voluntarium: erit profectò in voluntate. Tum etiam quia iustitia originalis erat immediatè in voluntate, quoniam per eam dominio despotico appetitui sensitiuo dominabatur: ergo peccatum, quod est priuatio illius iustitię, erit immediate in voluntate. Opposita enim circa idem nata sunt fieri. Sed de ijs latiùs in controuersiarum lib.

DISTINCTIO XXXII.

In qua Magister de remissione peccati Originalis verba facit

D Augu. *Alex. Alē. q. 106 m 6. in 2. p. & in 4 p. q. 2. m. 5. per totum. et q. 4. m. 7. artic. 1. §. 1. & q. 4 m. 4. ar. 2. §. 1. ad arg.* S *Tho. 1. 2. q. 81. art. 3. ad 3. et in 3. p. q. 68. ar. 1. et 2* S. *Bonau. toto ar. 1. Scot. q. 1. Dur. q 1. & Ric. et alij hac d.* Castro *uerb. baptismus.* Cōtra hæ*reses, hæresi. 4. & 5. & 11.* Soto *lib. de nat. et gra. c. 11 & 12.* Ad Rom. 5.

Tres proponit quæstiones Magister in hac litera. Et prima est. An peccatum originale per baptismum remittatur? Cui respondet. Remittitur quantùm ad reatum, idest, quantum ad pœnam damni peccato originali respondentem. Manet enim homo filius Dei adoptiuus Minuitur etiam virtus concupiscentiæ peccati originalis per gratiam baptismalem: non tamen extinguitur. Siquidem manet ad exercitium virtutis. Hanc responsionem multis locis D. Aug. probat. Secunda quæstio est. An sicut per baptismum tollitur originale totaliter, etiam fœditas carnis, quæ est macula, & horror ex libidinosa generatione contractus, tollatur? Citat duas contrarias sententias, quarum vltima tenet non tolli: quia manet in baptizatis concupiscentia, idest, inclinatio ad immoderatam delectationem. Tertia quæstione quęritur? Quomodò peccatum originale sit voluntarium? Cui respondet cum D. Aug. esse voluntarium in sua causa, prout supra in hoc tractatu fuit à nobis expositum.

QVÆSTIO I.

Vtrùm peccatum Originale per baptismum remittatur?

In hac quæst. solùm est nobis contra lutheranos agendum, qui affirmant nec originale, nec actuale peccatum remitti: sed solùm nō imputari ad gehennam Animaduerte primùm, vt quæst. hæc perspicua magis reddatur ea, quæ in floribus 4. lib. sentent. leguntur de sacram. in genere artic. 3. q. 2. & de baptism q. 2. art. 1.

CONCLVSIO.

Peccatum originale per baptismum remittitur. Hæc est de fide contra lutheranos. Et probatur priùm Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c. Hinc, sic colligo argumentum. Per baptismum renascitur homo spiritualiter: ergo per batismum remittitur omninò originale. Et ratio est, quia si non remittitur, non esset regeneratio. Regeneratio enim peccati remissio cum infusione gratiæ est. Et ad Rom. 5. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia: & sicut regnauit peccatum in mortem, ita, & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam per Iesum Christum dominum nostrum Quare si in baptizatis, vt B. Paul. affirmat, regnat gratia, nullum profectò regnat peccatum, neque originale, neque actuale mortale. Sunt enim incompatibilia Est

etiam

etiam diffinita ad verbum in concil. Trid. sess. 5. can. 5. Ratione confirmatur: quia cum malitia Adæ per generationem carnalem nobis imputetur: ita vt cum peccato originali nascamur: imputabitur quoque nobis per generationem spiritualem obsequium Christi, ita vt originale peccatum omnino remittatur. Aliter enim potentior esset malitia Adæ ad nocendum, quàm Christi Iesu obsequium ad sanandum. Quod est hæreticum, & contra D. Paul. dicentem. Vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Non enim sicut delictum, ita & donum. *ad Ro. 5.*

DVBIVM.

Cur ad remissionem Originalis vnum tantum est remedium, nempè, baptismus? *Al. Alē. 4. p. q. 5. m. 4. ar. 2.*

Ratio dubitandi est, quia contra venialia plura dantur remedia. Respondeo: quia veniale pluries, & infinities reiteratur. (Non enim est iustus in terra, qui non peccet) ideò contra illud plura sunt remedia: at verò quia originale semel tantùm contrahitur, vnicum est cōtra illud remedium, nempè, baptisma, quod semel tantùm adhibetur, & quo homo, vt modo diximus, spiritualiter regeneratur. Et licet pœnitentiæ sacramētum, quod principaliter contra actuale mortale est institutū; vnum sit in specie: multoties tamē reiteratur: propterea quòd multoties mortale peccatum iteratur. *Eccl. 7.* *Heresis Lutheri.*

In hac q. cōfutata est hęresis Lutheranorū in prin. q. posita. *Ale. Alē. q. 95. m. 2. per totum, et q. 108. m. 7 in 2. p. et S. Tho. 1. 2. q. 85. ar. 3. et 5 B. Bo. ar. 2. & reli quibus d. Soto. vbi sup. c. 13. Vega lib. 2. super cōc. Trid.*

QVÆSTIO II.

De effectibus peccati Originalis.

Quoniam de effectib. peccati infra de peccato actuali erit iterum disputandum, nunc breui me expediam.

CONCLVSIO I.

Primus effectus originalis peccati est pœna damni. i. exiliū à gloria, siue priuatio visionis diuinæ. Probatur ex D. Paul. dicente: eramus natura filij iræ. Nam per iram diuinam, pœnam damni, qua plectitur originale peccatum, intelligit. *ad Eph. 2*

CONCLVSIO II.

Secundus effectus est rebellio potentiæ sensitiuæ aduersus rationem. Cuius ratio est, quia appetitus sensitiuus per iustitiam originalem cohibebatur, quo minus circa suum obiectum immoderatè delectaretur, qua semel amissa, illico caro concupiuit aduersus spiritum. Scriptum enim est. Genes. 2. Erat autem vterque nudus, & non erubescebant: propterea quòd per iustitiam originalem nullum motum bestialem patiebantur. Et statim post peccatum aperti fuerunt eorum ocu- *Gen. 2.* *Gen. 3.*

peccati originalis dicerentur, quod est nomine effectus abuti. Nisi dicas esse remotissimos effectus: eo quòd per concupiscentiam iustitia originali destitutam, voluntas ad consentiendum incitatur.

Magist. Senten. Distinct. XXXIII.

In hac dist. proponit Magister vnicam quęst. scilicet. An cęterorum parentum peccata filijs imputētur, quemadmodum fuit peccatum Adæ imputatum? Hęc quęstio. supra a nobis soluta est.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrum morientes cum solo Originali peccato pęna sola damni puniantur?

Hæc quęst proponit Sco. in hac dist. & alij. Et cùm nihil de pœna istorum paruulorum sit ab ecclesia definitum, neq; aliquid certum ex sacra scriptura colligatur, hinc fit: vt quot sunt capita, tot sint opiniones, & sententię Prima sententia tenet, tales infantes esse etiam pœna ignis ęterni puniendos. Et est D. Aug. lib. de fide ad Petrum c. 2. Et in sermone de baptismo paruulorum. Temperatque D. Aug. hāc suam sententiam lib. 1. de peccatorum meritis, c. 16. & in Enchirid c. 93. & lib 5. contra Iulianum dicens, hanc pœnam futuram esse omnium mitissimam. Idem omnino cum B. Aug. sentit D. Greg. quib. adhęsit Grĕgor. Arimin. hac dist. Vocanturque ob id tortores paruulorum, qui hanc opinionem sequuntur. Estq; iam tanquàm dura ab omnibus explosa Secunda sententia asserit, propriè loquendo, originale peccatum nec pœna damni propriè, nec pœna sensus puniri. Hęc autem sentētia est hęretica: quia paruulos non esse futuros in vera pęna, & damnatione est cōtra fidem Nam dicit B. Paul. Iudicium quidem ex vno in condemnationem. Et si propriè non punirentur, non esset propriè peccatum, quod est contra omnes doctores confitentes, peccatum originale esse proprie peccatum, & aliqua pœna puniri. Tertia sententia est opinantium, pœnam dictorum paruulorum esse maximam, & ingentissimam. Hęc etiam videtur falsa, cùm sit contra omnes Theologos dicentes, infantes mitissima pœna plectendos. Quarta sententia est Abulensis docentis torqueri, pręter pęnam damni, nō quidem pęna ignis: sed acerbissima tristitia, propter carentiam visionis diuinę, ad quam omnino intelligent se esse creatos, & eiusdem participes. Hęc sententia est satis probabilis. Quinta est communis,

Al. Alē. q 106. m 10. m 2. p. et in 4. p. q 4 m. 2. ar. 1 § 2 ad arg. & apud S. Tho. 1. 2. q. 83. ar. 4. Thomistæ, et idem B. Th d hac et q 5. de malo S. Bon. art. vl. Sco q. vni. Dur. q. 3. Ric: et alij hac d. 33. Sa. vbi sup. cap 14. D. *Aug.* D. *Greg. lib 9 moral c. 12. Arim. Error. ad Ro 5.* Abulen. *q. 665. Mat. 25*

& vera Alex. Alen. S. Thom Ric. Sco. Dur. & aliorum, quæ sequenti conclusione explicatur.

CONCLVSIO.

Paruuli cum solo originali morientes nō pœna ignis, quæ sensus pœna nuncupatur: sed pœna damni torquentur. Hæc cōclusio habetur in c. maiores, de bap. & eius effectu. Et quia ibi summus Pont. Innoc. non loquitur definiendo: sed solùm adducit hanc conclusionem ad confirmandam aliam sententiam, quam ibi definit, licuit postea oppositum opinari. Et ratione confirmatur: quia pęna sensus solum respondet quantitati delectationis in peccato iuxta illud. Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum, & luctum. Et originale non habet aliquam delectationem annexam, cū non sit à nobis commissum, sed aliunde contrahatur.

Prima dif. Quam cognitionem poterant paruuli prædicti in illo statu habere.

CONCLVSIO.

Poterunt cognitionem naturalem omnium veritatum physicarum habere. Et ratio est: quia habebunt intellectum agentem, & species intelligibiles acquisitas. Et confirmatur: propterea quòd corporis corruptibilitas, & dolor tormentorum impediunt aciem intellectus, quominus possit scientiam acquirere: & infantium corpora in illo statu erunt incorruptibilia, & nullum: vt in proxima conclusione diximus, tormentum patientur. Atque ita erit eorum intellectus ad cognoscendam omnem veritatem physicam expeditus. Soto tenet oppositum.

Appen. S. Thom. hac dist. Dur. vbi supra. Hinc, diligent Deum tunc amore naturali: quia naturaliter Deum cognoscent.

Secunda dif. Comparebunt ne paruuli isti in die iudicij.

Partem negantem videtur Dur. vbi sup amplecti.

CONCLVSIO.

Mat 25. ad Ro. 14 Apoc. 1. Comparebunt quidem. Patet Matth. 25. Congregabuntur ante eum omnes gentes Et ad Roman 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Apoc. 1. Veniet, & videbit omnis oculus.

Tertia dif. Erit ne de istis iudicium.

CONCLVSIO.

Non erit. Et ratio est: quia iudicium constat accusatore, reo, & iudice: & cum nullus accusetur propter demeritum alienum, sed proprium, & paruuli nullum habeant demeritum proprium, non accusabuntur: & ex consequenti

ſequenti quamuis ſint in loco iudicij, non iudicabuntur. Nihilominus tamen condemnabuntur illa ſententia: niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto. Nam pœna damni vera damnatio eſt. Ioan.

Quarta diffic. Erunt ne eorum corpora impaſſibilia?

CONCLVSIO. Scot. vbi ſup.

Erunt. Et ratio a ſimili eſt: quia ſicut corpora damnatorum in pœnam conſeruantur incorruptibilia; ita: & iſtorum corpora, non propter dotem impaſſibilitatis: ſed ex beneplacito diuino abſque corruptione conſeruabuntur.

Hinc, neque fomes peccati in illis vigebit: quia erunt impeccabiles actualiter: nam ſi ceciderit lignum, &c. in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Append. Ec. le. 11

Quinta diffic. Habebunt ne in die iudicij cognitionem finis ſupernaturalis, nempe, quod erant beatitudinis capaces, ſicut & cæteri?

CONCLVSIO.

Habebunt. Et ratio eſt: quia in valle Ioſaphat videbunt Chriſtum, & cęteros electos in aere exiſtentes, & intelligent ſe eſſe eiuſdem ſpeciei cum illis, quibus dicetur. Venite benedicti: quare intelligent etiam ſe eſſe finis ſupernaturalis, ſcilicet, viſionis beatificæ capaces: ſicut, & cæteri, & ex conſequenti agnoſcent ſe priuatos illa beatitudine, propter peccatum Adæ, & quia non fuit ſibi remedium baptiſmi applicatum.

Sexta diffic. Patientur ne tunc aliquam triſtitiam propter dictam priuationem? Scot. vbi ſupra.

CONCLVSIO.

Nullam ob cauſam patientur triſtitiam. Quia, vt Scot. ait, erunt contenti de ſuo ſtatu: quoniam ſic Deus hoc diſpoſuit. Et confirmatur: quia ratio præciſa, quare damnati acerrimam patientur triſtitiam propter beatitudinis priuationem, eſt, propterea quòd intelligunt propter demerita propria ſe illa carere, iuxta illud. Quid nobis profuit ſuperbia, &c. Pueri autem cum ſolo originali morientes intelligent ſe beatitudine priuatos: quia Deus noluit, vt ſibi, ſicut & cæteris remedium applicaretur. Et ideò non contriſtabuntur: nam ſi contriſtarentur, poſſent conquari, & murmurare aduerſus Deum, eò quòd ſine actuali culpa, & ſine proprijs demeritis eos beatitudine priuauerit. Et cùm nullum ſperent remedium, poſſent etiam præ nimia triſtitia. ſicut cæteri damnati, in Deum blaſphemare, & ex conſequenti actualiter peccare, Sap. 4.

care, &

care, quod est erroneum. Morientes enim absque actuali, de cætero erunt impeccabiles, iuxta illud Si ceciderit lignũ, &c.

Append. Soto. Hinc, opinio Soti vbi sup parum habet virium. Nam dicit, Deum non reuelaturum illis ob peccatum Adæ exulari à regno cœlorum: nimia tristitia absorbeantur. Non enim quamuis illis reuelaretur suæ damnationis causa, contristarentur: quia cùm sint impeccabiles peccato actuali, beneplacitum diuinum, scilicet, nullum fuisse adhibitum illis remedium, minime displicebit.

Septima diffic. Quo in loco pueri isti post diem iudicij erunt?

Cum nihil de hac re ab ecclesia sit definitum: vt in principio quæst. diximus, trahit sua quemque voluntas, nec voto viuitur vno. Quidam enim affirmant splendore Solis super faciem terræ fruituros. Alij in limbo futuros, quod visus est do-

D. Aug. cere D. August. quando dixit. Duo esse loca vitæ peremnis, scilicet, supra terram, & subtus terram. Lege can. nulla, de consecrat. d. 4. & can. ad limina. 10. q. 1. Qui quidem locus non erit illis tristitiæ causa. Tum quia non est datus talis locus in pœnam: sed quoniam melior illis non dabatur, sicut, & patres ibi ante aduentum Christi existebant. Tum etiam quia locus ille non est animabus separatis impedimento, ne suis intellectualibus operationibus vere vti possint. Vbi autem sit limbus ex floribus. 4. lib. in 2. p. in quæst. de receptaculis animarum dub. 1. intelliges. Hactenus de peccato originali, quod solus Christus ex lege, & sanctissima eius Mater ex priuilegio, non contraxerunt.

Magist. Senten. Distinct. XXXIIII.

In hac distinct. aggreditur Magister disputationem de peccato actuali. Nam cum peccatum prima sui diuisione in originale, & actuale diuidatur, explicato originali, sequitur necessariò actualis peccati expositio, & diffinit Magister in hac dist. vnam q. s. Vtrum peccatum sit à principio bono,

D. Aug. tanquam à causa, &c. Cui respondet cum D. Aug. Peccati duplex est principium, quorum primum natura rationalis, angeli, scilicet, vel hominis est. Non enim peccaret, si rationalis non esset. Et hæc natura est bona: quia est opus Dei bonum. Alterum principium est mala voluntas.

Hinc, colligit Magister peccatũ trahere originẽ à bono bo-

Append. nitate naturali, & à malo malitia morali. s. à mala voluntate.

Magist. Sent. Dist. XXXV.

D. Aug. Plures in hac distinct. proponit Magister peccati definitiones. Quarum caput est illa D. Aug contra Faust. Manichæum, sci-

scilicet. Dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei. Altera definitio est; peccatum est corruptio, vel priuatio boni. Anima enim priuatur gratia, & hominis natura vulneratur. De quibus vulneribus supra egimus, & infra etiam disputabimus.

Magist. Sent. Distinct. XXXVI.

Sententia huius dist. (in qua Magister tractat. An vnum peccatum sit alterius peccati pœna) tribus propositionibus comprehenditur. Et prima est. Quędam sunt peccata, & pœna alterius peccati, de quibus B. Paul. ad Rom. 1. Propter quod tradidit illos Deus, &c Secunda. Quodcunque peccatum est pœna, & tamen non alterius peccati. Est enim pœna non inquantum peccatum: sed quoniam, permittente Deo, homo labitur in illa, & natura corrumpitur. Nam eius bonum vulneratur. Quod B Paul. ad Roma. 1. docuit. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, hoc est, in peccata ignominiosa, quæ furantur intellectum sapientis, cuiusmodi sunt, peccata libidinis. Tertia est. Quamuis omne peccatum sit pœna, eò quòd naturam vulnerat: non tamen omne peccatum est pœna peccati, sed solum illud, quod à peccato, quod per pœnitentiam non deletur, causatur, eò quòd suo pondere in aliud trahit. *Ad Ro. 1* *Ad Ro. 1*

Magist. Sent. Dist. XXXVII.

Quærit in hac dist. Magister. An Deus sit peccati causa? Et respondet, nullo modo, etiam pro materiali esse peccati causam. Et ratio illius est, quia materia peccati non est res. Verum nemo Magistrum in hac parte sequitur. Nam actus res quædam est. *Magister cautè legendus.*

Flores tractatus de peccato Actuali.

De hoc tractatu præter D. Bona. Ricard. Scot. & alios scholasticos doct. super prædictas distinct. 24 &c copiosissime disputant Alexan. Alen. in. 2. p. à quæst. 107. vsque ad finem eiusdem partis per multas q. & S. Thom. 1. 2 à quęst 71. vsque ad 89 Castro verbo peccatum contra hæreses. Literam istarum distinctionum, aliquot positis quæstionibus, declarabo: ordinem tamen Magistri non sequar: quia à methodo, quam hactenus obseruauimus, recessit. *Al. Al. 2. q. 107. S. Tho. q 71. ar. 6 S. Bon. S. ec.*

QVÆSTIO I.

De essentialibus peccati actualis.

ARTICVLVS I.

De nomine, & diuisionibus actualis pec.

Hic artic. meritò præponitur: quia cum peccati nomen multi-

Ricard. multiplex sit, variæque eius diuisiones, non posset perfectè
Durand. definitio peccati tradi, si hæc non præcognoscerentur.
alij dist. *Prima diffic. Estne unicum peccati actualis nomen.*
35.

CONCLVSIO.

Al. Alē. Non vno, sed varijs nominibus in sacris litteris peccatum
ubi sup. appellatur. Probatur per sequentes propositiones.
m.1 & 2 *Prima Propositio.*

Al. Alē. Peccatum dicitur macula, vitium, crimen, culpa, scelus, ne-
m.1. ubi phas. Primùm appellatur macula, quatenus dicit deformita-
sup. tem partis superioris, vel inferioris animæ, & ita ponit gratiæ defectum. Vitium, prout ponit defectum boni naturæ: quia peccatum significat etiam conuersionem ad apparens bonum, quod non est bonum. Crimen verò, & culpa respiciunt ad id, quod exterius est. Nam crimen est peccatum accusatione dignum. 81. distin. can. Apostolus. Culpa verò est peccatū pœnæ obligatorium. Scelus verò, & nephas aggrauationem super peccatum indicant. Nam scelus dicitur, quod specialiter in Dei iniuriam est, cùm maxime Deus offēditur. Nephas
Leuit. 20 autem, quando maximè est personę illicitum Phas enim idē est, quod licitum.

Secunda Propositio.

Appellatur etiam peccatum auersio, siue elongatio à Deo, & offensa, & iniquitas, & impietas. De auersione infrà latiùs. Dicitur offensa, quia peccans mortaliter constituit vltimum finem in creatura spreto Deo, quod est maxima Dei
1. Ioan. 3 offensa Nominatur iniquitas à B. Ioan. dicente. Omnis, qui facit peccatum, iniquitatem facit. Et peccatum est iniquitas: quia fit contra æquitatem, siue debitum, quò omnis creatura suo creatori obligatur. Impietas quoque nuncupatur: quia
D. Greg. fuit contra affectum amoris, & gratitudinis Deo: vt patri, de-
Psal 1. bitum. Licet aliquando strictè pro infidelitate capiatur: vt
Ierem 3. D Gregor. lib. 15, moral. c. 13. docet. Quò in sensu intelligitur
18 & 33 illud psalm. Non resurgunt impij in iudicio. Quandoque
Castro verò pro omni peccato apud Ierem vsurpatur.
verbo p-
Tertia Propositio.

ceptū co- Peccatum, vel significat culpam, id est, legis transgressionē,
tra hære & actum rectę rationi dissonum, de quo D. Paul. ait Vbi non
ses, hære- est lex, nec præuaricatio, scilicet, culpa, vel peccatum, hoc est
si. 4 offensa Dei Sumitur etiam peccatum abusiue pro hostia pro
Ad Ro. 4 peccato oblata: ita frequenter in veteri testamento vsurpa-
Vega. lib. tur. Et B. Paul. more Hæbreorum appellauit Christum pec-
11. catum dicens de patre cœlesti. Eum, qui non nouerat pecca-

tum

tum (scilicet Christum, qui culpam non fecit) pro nobis peccatum fecit, id est, hostiam pro peccatis. Et alibi, de peccato damnauit peccatum in carne. Accipitur tertiò peccatum pro eo, quod est effectus, vel sequela, seu pœna peccati, vel quod trahit, aut allicit, vel inclinat ad peccatum. Consuetum namque est, & in scriptura, & in communibus nostris colloquijs, vt effectus nominibus causarum, & è contra appellentur. Et hoc modo vocauit D. Paul. concupiscentiam carnis peccatū: propterea quòd est effectus, & pœna peccati; vel quia trahit, & inclinat ad peccatum: non autem quòd eam crediderit verè esse peccatum, id est, diuini mandati transgressionem: vt copiosè docuit D. August. multis in locis, præcipuè in lib. de nupt & concupiscentia contra Valerium. Et 1 de ciuit. c. 24. & lib 14 c. 10 Et, vt suprà diximus, fuit hoc definitum in concil. Trident sess 5. can. 5. *super cōcil. Trid. c. 15. 2. Cor. 5. Ad Rom. 8. Ad Rom. c. 7. D. Aug.*

Hinc, à prima tantùm acceptione peccati, scilicet, quatenus accipitur pro culpa, dicitur homo peccator: quia hæc propria peccati significatio est: non autem à secunda. Quia Christus, licet à B Paul. appelletur peccatum, id est, hostia, & oblatio pro peccatis: non tamen vocatur peccator: neque iustus à concupiscentia carnis vocatur peccator, quamuis concupiscentia peccatum nominetur. Quoniam secundo, & tertio modo peccatum impropriè sumitur. *Append.*

Secunda diffic. Quæ, & quot sunt peccati actualis diuisiones?

Prætermissa prima omnium diuisione, qua peccatum in originale, & actuale diuiditur, de qua multa in dist 4. de pœn. ferè per totum tractatur, proponam varias diuisiones actualis peccati, de quo nunc disputatur. *Alex. Al. vbi suprà §. 2. S. Th. infrà in q. de diuisionibus peccati.*

Primò diuiditur actuale peccatum in veniale, & mortale. Hæc diuisio habetur de pœn. dist 1 can. medicina. § 3. & peccatum, quatenus sic diuiditur, potest describi: ita vt dicatur peccatum meritum pœnæ. Nam vtrumque est meritum pœnæ. Mortale quidem æternæ. Veniale verò temporalis Quam descriptionem vocat Alex. Magistralem. *1. diuisio.*

Peccatorum tria sunt genera. Vnum est factorum, vt non occides, non mœchaberis, &c. Alterum est dictorum Matth 5. Qui dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio, &c. Tertium est concupiscentiæ: vt est desiderium, siue propositum peccandi, quamuis non sequatur actus. De quo Matth. 5 Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Similiter duobus vltimis præceptis decalogi prohibetur concupiscentia, quāuis non sequatur actus. Et *2. diuisio. Mat. 5.*

Ad Rom. 7. ad Roma. 7. Concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, non concupisces.

Tam latè patet hæc diuisio: vt ad hęc tria genera omnia peccata reducantur: etiam omissionis, quæ sunt, non facere, non dicere, aut non concupiscere, quæ lex diuina facienda, dicenda, & concupiscenda esse præcipit. Et vno verbo fit diuisio in peccata cogitationis, siue cordis, oris, & operis.

Appen. D. Aug. Hinc, D. August. volens integrè definire peccatum contra Faustum (vt artic. sequenti explicabitur) posuit in definitione omne genus peccati, quod in sacra scriptura reperitur, dicens. Est dictum, &c.

3. diuisio. Peccatum, vel est ex infirmitate, quod commisit Petrus, quando dum mori timuit, vitam negauit. Vel est ex ignorantia, quod peccabat Saulus, quando ecclesiam Dei persequebatur. 1. Tim. 1 Misericordiam Dei consequutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Vel est ex certa malitia, siue ex industria, quod genus peccati fecit Iudas, quando Magistrum suum, Redemptorem nostrum, vendidit.

4. diuisio. Peccatum omne, vel est ex concupiscentia carnis, vel oculorum, vel ex superbia vitæ. Hæc diuisio colligitur ex B. Ioã. 1. Ioã. 2. dicente. Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.

5. diuisio. Peccatũ, aliud ex timore male humiliante, & aliud ex amore malè accedente. Timor enim, & amor sunt dispositiones efficientis causæ, secundum quas producitur peccatum.

6. diuisio. Peccatum, aliud in Deum, aliud in proximum, aliud in se ipsum. Hæc de diuisionibus, quæ latiùs infrà declarabuntur, alijs interim diuisionibus omissis, ne multitudine diuisionum ingenium obruatur.

Alex. m. 1 S. Tho. q. 71. ar. 6. alij d. 35.

ARTICVLVS II.

Quidnam est peccatum?

1. definitio. Multis, varijsque definitionibus natura, & essentia peccati à S Patribus declaratur, quas refert, & perpendit noster Alex. copiosè, vt solet.

D. Aug. in lib. de vera, relig. Peccatum est conuersio voluntatis indebita ad commutabile bonum. Hæc est D. August. Item in lib. de lib. arbit. Peccatum est, spreto incommutabili bono, adhærere commutabili bono. Tertiò definitur à D. Ambros. Peccatum est D. Amb. lib. de paradiso. præuaricatio legis diuinæ, & cęlestium inobedientia mandatorum. Quartò à D. August. in lib. de vera relig. Peccatum est appetere, quod Christus contempsit, vel fugere, quæ Christus instituit. Quintò idem August. in lib. de lib. arbit. Pec- D. Aug.

catum

catum est affectio mala voluntaria. Sextò ab eodem dicitur actus incidens ex defectu boni. Septimò à D. Anselmo definitur. Carentia debitæ iustitiæ ex propria voluntate procedens. Qua vltima parte distinguitur ab originali, quod est carentia iustitiæ debitæ: sed aliunde, & non propria voluntate contractum. Octauò, peccatum est voluntas retinendi, aut exequendi, quod vetat iustitia, & est D. August. Nonò, definitur peccatum: Est auersio à dilectione, & obsequio Dei, & conuersio ad dilectionem creaturarum. Hæc definitio colligitur ex sacra scriptura Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ: en tibi auersionem. Et foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas, Ecce conuersionem. Et paulò antè in eodem capite: Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt se à me, vides auersionem. Et ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt: en tibi conuersionem Hinc igitur colligitur decima definitio, quę est bona, & physica Quippe quæ datur per partes essentiales componentes totum, quẽadmodum: ista homo est compositus ex corpore, & anima rationali. Partes enim componentes peccatum sunt auersio, & conuersio, de quibus in sequenti difficultate. Ijs positis definitionibus, notanda sunt duo ad pleniorem huius articuli intelligentiam.

D. Ansel. in lib. de concept. virginali.

D. Augu.

Ierem. 2.

1. Nota. Regula, qua mensurari debent actiones humanę: vt bonę esse dignoscantur, est duplex, scilicet, rectum rationis dictamen, & lex superioris Vnde quotiescunque operatio voluntatis non est vtrique harum regularum consona, mala censetur, & ex consequenti peccatum.

2. Nota. Actus, vt sit peccatum, debet esse humanus, & malus. Humanus, inquàm, idest voluntarius, elicitus, siue imperatus. Et ratio est, quia si non esset voluntarius, non esset liber, & si nõ esset liber, non imputaretur nobis. Illa enim quę in potestate hominis non sunt, nullatenus ad culpam imputantur. Malus autem esse dignoscetur ex regula in proximo notabili posita.

3. Nota. Quodcunque actuale peccatum habet suum genus, & differentiam Et genus est materiale, nempè, actus peccati, vt potè, volitio furandi, extensio manus ad alienum. Differentia autem est formale peccati, hoc est illud, quod constituit actũ in esse peccati. Nam, vt forma in vnoquoque ente est, quę dat esse specificum rei, cuius est forma: ita forma, siue formale in peccato actuali est, quod ipsum peccatum constituit in esse peccati. Et hęc differentia, siue forma, seu formale peccati

Ad Rom. 4. est transgressio legis. Ait enim Apostolus, Vbi non est lex, nec præuaricatio.

CONCLVSIO.

Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. Hæc definitio est D. Aug. contra Faustum Manichæum. Et refertur à Magistro dist. 35. & est optima. Et ratio est; quia tam pro formali, quàm pro materiali conuertitur cum suo definito: omne enim genus peccati comprehendit: Et vt omnia peccata ad hæc tria genera peccatorum reducuntur, vt habes in 2. diuisione 2. difficultatis 1. art. ita hac definitione omnia genera peccatorum definiuntur. Continet hæc definitio virtualiter reliquas peccati definitiones: sicut hæc diuisio reliqua omnia peccata suo ambitu continet. Et constat etiam genere, & differentia constitutiua, quæ est legis transgressio. Ideo enim dicitur contra legem Dei. Et particula hæc, contra legem Dei, amplectitur vtramque legem diuinam, scilicet, positiuam, & naturalem. Vtraque enim est diuina. Atque etiam complectitur legem positiuam humanam. Et ratio est, propterea quòd, qui operatur contra legem positiuam humanam, operatur etiam contra legem diuinam, præcipientem legem humanarum obseruantiam. Ait enim Apostol. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et paulò inferiùs. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Lege attentè sequentes difficultates, & perfectam huius quæstionis intelligentiam tibi comparabis.

D. Aug. lib. 22. cõtra Faustũ, c. 22.

D. Bern. in act. de precepto, & ordinatione.

Ad Rom. 13.

Prima diffic. Peccatum pro formali est ne pura priuatio, vel aliqua entitas positiua?

Durã. d. 24. q. 2. Duæ sunt opiniones contrariæ, alijs interim prætermissis. Vna affirmat peccatum secundum suam rationem formalem esse aliquid positiuum. Altera quid priuatiuum esse probare contendit. Difficilis est explicatu hæc difficultas, sed nota, quæ sequuntur, vt quò ad fieri poterit, facilis tibi reddatur.

1. Nota. Formale cuiuscunque peccati est duplex, scilicet, conuersio per amorẽ illicitũ circa aliquam creaturã, & auersio ab ipso Deo, id est, recessus ab eius amore, & obsequio. Hincq; peccatum definiri solet. Auersio ab incõmutabili bono, scilicet, à Deo, & cõuersio ad bonum mutabile. Quod quidem insinuauit Dominus Ierem. 3. dicens. Nunquid vidisti, quæ fecerit auersatrix Israel? abijt sibimet, &c. Ecce conuersionem. Et c. 2. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.

Ierem. 3.

Ierem. 2.

Malum

Malum bifariam dicitur, scilicet, malum morale, & malum simpliciter. Malum morale pro formali est entitas positiua à parte rei. Est enim actus vitiosum, vt furtum, blasphemia, &c. Et ratio est: quia contrariè opponitur virtuti: vt autor est Aristot. in post prædicamentis, cap. de oppositis dicens, bonum, & malum esse contraria Et contrarietas formalis, idest, propriè dicta, non est nisi inter entitates positiuas: & vt virtus est entitas positiua, similiter, & vitium. Alter enim non essent contraria, quod est error in philosophia. Lege eundem Arist. cap. citato, & 2. ethic c. 7. Et tandem quia malum est conformitas, siue commensuratio, & similitudo actus interioris, vel exterioris ad rationem dictantem de illo actu propter malum finem sub specie boni. Quoniam nullus operatur ad malum aspiciens, idest, sub specie mali, sed sub specie boni vtilis, aut delectabilis, &c. Et hæc commensuratio actus ad malum finem est relatio positiua realis: quia, cessante omni operatione intellectus, insurgit similitudo inter extrema. Distinguatur ne similitudo hæc inter extrema, vel identificetur cum extremis, nihil refert. Exempli gratia, sumo istum actum vitiosum, nempè, volo retinere alienum: vt sine labore victui, & vestitui necessaria habeam. Actus iste est malus, non ob aliud: nisi quia est conformis huic dictamini intellectus, vtile est mihi retinere alienum, vt otiosè, & sine labore viuam. *Arist.* *D. Dion.*

Malum simpliciter est priuatio conformitatis eiusdē actus ad rectam rationem, dictantem illum actum esse malum. Est etiam priuatio conformitatis eiusdem actus ad regulam diuinam, scilicet, ad voluntatem Dei, & recessus ab eius amore, & obsequio. Quod, vt clariùs intelligatur, nota cum Aristo. 7. Ethic syllogismum incontinentis habere quatuor propositiones, quarum duæ priores sunt vniuersales, & prima omissa, ex secunda infert conclusionem. Ita enim philosophatur. Omne adulterium est cauendum, omnis delectatio est amplectenda, & post habita propositione prima, omne adulterium, &c subsumit minorē, & hæc est delectatio; ergo hæc est amplectenda. Nunc sic. Iste actus, siue delectatio hęc elicita à voluntate, quatenus est cōformis malo fini apprehenso per rationē, nempè, illi maiori, omnis delectatio est amplectenda, est malum morale, & quatenus idem actus est deformis alteri vniuersali, scilicet, omne malum est cauendum, est malum simpliciter; quoniam est priuatio conformitatis huius actus ad rectam rationem. *3. Nota.* *Arist.*

Appen. 1. discrimen. Hinc, multa colliguntur discrimina, quibus malum simpliciter, & malum morale inter sese distinguntur. Et primò malum simpliciter est secundum essentiam malum: quia est contra rationem, malum verò morale non est simpliciter, & secundum essentiam malum, sed secundum quid, idest, huic tantùm est malum. Quia est contra rectam rationem, & alteri est bonum; quia est secundum rationem. V.g. homicidium commissum à iudice; quia habet autoritatem occidendi, est bonum, alteri autem est malum: quia contra rectam rationem. Instar caloris, qui igni est bonus secundum essentiam: aquæ autem est malus. Secundò differunt, quia malum morale est entitas positiua, nam est (vt diximus) similitudo actus ad rationem errantem; malum autem simpliciter est solùm priuatio rectitudinis, & conformitatis ad vtramquè regulam. Vnde sequitur tertium discrimen, quòd positiuum, quod est in malo morali, est à Deo, vt infrà dicetur, siquidem habet causam efficientem, malum autem simpliciter, cum sit pura priuatio, & priuatio tantum, habet solū causam deficientem, atque non fit à Deo, vt latiùs infrà declarabitur. Quartò dissident, eò quòd malum simpliciter præsupponit morale. Non enim est peccatum, nisi sit actus alicui virtuti positiuæ contrarius. Quintò differunt, propterea quòd malum morale est immoderata conuersio ad alicuius creaturæ amorem; malum verò simpliciter est auersio à recta ratione, & à Deo. Conueniunt autem; quia vtrumque malum vocatur à doctoribus inordinatio, deformitas, & malitia, & vtrunque est de ratione peccati, vt ex quarto, & quinto discrimine constat.

CONCLVSIO I.

Peccatum, quatenus est malum morale, & conuersio ad aliquam creaturam, per inordinatum amorem, est entitas positiua. Et ratio est; quia opponitur virtuti, tam habitualiter, quàm actualiter contrariè. Idem enim est iudicium quò ad contrarietatem de habitu, & de actu, & contrarietas inter entia positiua est, vt in secundo notabili explanauimus. Et quia actus malus moraliter suscipit magis, & minus (vnus enim est altero iniustior) priuatio verò non intenditur, vel remittitur.

CONCLVSIO II.

Peccatum, quatenus est malum simpliciter, & auersio, id est, priuatio rectitudinis, & transgressio legis diuinæ, non est entitas positiua. Ratio est, quia priuatio non est ens, siue en-

titas positiua, & peccatum, vt est malum simpliciter, est priuatio. Deinde confirmatur, nam si peccatum, vt sumitur in conclusione, esset entitas positiua. esset à Deo, quia omnis entitas, & natura positiua est a Deo, quod, vt infrà dicetur, est blasphemum. Et affirmare aliquam entitatem positiuam non esse à Deo, esset incidere in hæresim Manichæorum. Hanc conclusionem multis in locis docuit D. August. in quibus nihil aliud dicit esse peccatum, quàm nihil, & boni priuationẽ: vt videre licet super illud Ioan. Sine ipso factum est nihil, idest, peccatum, quia est priuatio boni. Et lib. 83. quæst. vbi inquit. Malum autem nihil est, nisi priuatio boni. Et alibi, nulla natura mala est; sed boni amissio mali nomen accepit. Et contra Manichæos ait Illud, quod dicimus malum, nihil aliud est, quàm corruptio boni. Lege etiam in Enchirid. Hæc conclusio est de sententia S. Thom. in 1. p. quæst. 48. art. 1. & 1 & 2 quæst 18 & quæst. 109. artic. 2. ad. 2. & 3. contra gent. cap. 7. & Scot. & Magistri hac dist. Et tandem omnes doctores ferè tenent peccatum de formali, & essentiali ratione esse carentiam rectitudinis debitæ in esse. Et hoc modo opiniones istæ conciliantur.

Hæresis Manichæorum.
Ioan. 1.
D. August. lib. 83 q. q. 6. et 21 lib 11. de ciuit. Dei, c. 9. et 29 lib. 2. contra Manichaeos, c. 11. 12. & 13.

D V B I V M.

Cuius boni, peccatum est corruptio, siue priuatio?

Circà hoc dubium sunt quatuor modi dicendi, ex quibus tres priores tribus prioribus propositionibus positis refutabuntur. Et in vltima propositione quartus, qui verus est, declarabitur.

S. Bonau. d. 35. Scot. ubi sup. Gabri. d. 35. q. unica.

Prima Propositio.

Bonum, cuius peccatum est priuatio, siue corruptio, nõ est potentia, siue voluntas peccãtis. Et ratio est, quia sequeretur post multa peccata voluntatem posse corrumpi, quòd est erroneum. Naturalia enim post peccatum manent integra.

Secunda Propositio.

Neque est bonum, quod priuatur gratiá. Et ratio est, quia hinc manifestè colligeretur secundum, & tertium, & sequentia mortalia commissa ab existente in mortali, non esse peccata. Si quidem nihil corrumperent. Tum etiam, quia cùm possit dari medium inter gratiam, & peccatum, vt si homo in puris naturalibus crearetur, non opponentur gratia, & peccatum priuatiuè. Quoniam inter priuatiuè opposita non datur medium. Atque ita peccatum non erit priuatio, siue corruptio gratiæ.

Tertia Propositio.

Neque est bonum, cuius peccatum est priuatio, habitus studiosus acquisitus. Et ratio est, quia habitus virtutis acquisitæ non corrumpitur per vnū actum contrarium, & ab vno actu, siue vna omissione mortali dicitur aliquis verè peccator.

Quarta propositio.

Scoti est. Peccatum est priuatio boni, scilicet, rectitudinis, non quæ præfuit ante peccatum, sed rectitudinis, quæ deberet inesse, non ipsi actui: sed voluntati tempore, quo peccat. Et ratio Scoti est, quia voluntas creata debet conformare se in volendo diuinis præceptis, siue diuinæ voluntati, & quando peccat, discordat ab hac regula, atque ita peccatum est priuatio huius conformitatis, & rectitudinis. Quæ quidem rectitudo non est entitas absoluta, sed est relatio conformitatis ipsius voluntatis cum ratione. V.g tempore, quo quis vult adulterium committere, deberet potiùs velle non committere, iuxta rectum dictamen rationis, & diuinum præceptum, non tamen vult, & ideò hoc peccatum est priuatio rectitudinis, quā voluntas deberet eligere.

Secunda diffic. Vtrùm sit magis de ratione peccati conuersio ad creaturas per inordinatum amorem? an auersio, & recessus à Deo obsequio?

S.Tho. 1. 2.q.72. Scot. dist. 35 q.2. Animaduersio. Ad intelligentiam tituli huius difficultatis animaduerte cum Scoto, hominem à Deo auerti, esse ab eius amore, & obsequio recedere, quod fit bifariam. Formaliter, scilicet, & virtualiter, quia auersio, vel est formalis, vel virtualis. Formalis est, vel quando quis actu non diligit Deum, cùm teneatur actum dilectionis habere, vt qui non contetur tempore, quo tenetur contritionem habere. Quia contritio actualis dilectio est, vel quando quis habet actuale odium Dei, vt damnati habent. Nam isti duo modi auersionis formalis opponuntur actuali dilectioni Dei, primus negatiuè, secundus contrariè. Virtualis autem auersio est, quandocumque aliquis transgreditur quodcumque mandatum à primo, ratione cuius recedit virtualiter à Dei amore. Et dicitur recessus iste, siue auersio virtualis: quia licet actualiter non dicat, nolo ire ad gloriam, vel nolo Dei amicitiam, factis tamen illud affirmat. Quia non obseruando præcepta, quæ sunt media ad finem, ex consequenti non vult finem. Et confirmatur à simili, quia sicut infirmus, qui non vult potionem amaram necessariam ad salutem, virtualiter non vult salutem, & qui negat conclusionem, ex consequenti non vult

con-

concedere princip a, ex quibus colligitur; ita ꝙ ſimili, qui nō ſeruat præcepta, quæ ſunt media neceſſaria ad aſſequendum viſionem obiecti beatifici, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata, ex conſequenti nō vult finem. ſ. beatitudinem. Et hæc auerſio virtualis ſequitur ex quocunq; peccato. Iam ſenſus tituli eſt. Cùm ad quodcunque peccatum concurrat duplex malitia, auerſio. ſ. & conuerſio, quæritur: ꝙ iſtarum ſit deterior, & ſit magis de ratione peccati? Duæ ſunt opiniones. Vna Sco. qui affirmat, eſſe magis de ratione peccati auerſionem, ſiue receſſum formalem, aut virtualem, ꝙ conuerſionem ad creaturam per eius inordinatum amorem. Cui adhæſit Gabr. d. 35. q. 1. Altera opinio omnino contraria eſt S. Tho. docentis, eſſe magis de ratione peccati conuerſionem ad creaturam per inordinatum amorem. Matt. 19.

Vltima ratio conſtitutiua peccati eſt auerſio. Et probatur; quia, demus, quamuis fieri non poſſit; vt homo conuertatur ad creaturas, & non auertatur à Deo, tunc talis conuerſio nō eſſet peccatum, ergo vltima ratio conſtitutiua peccati eſt auerſio. 1. Fund.

Peccatum, quatenus eſt conuerſio, ſolùm eſt malum moraIe. Et ratio eſt, quoniam eſt contra aliqpam virtutem moralē; quatenus autem auerſio addit ſupra morale, eſſe malum ſimpliciter, quia eſt inobedientia, & priuatio rectitudinis. 2. Fund.

Conuerſio ad creaturam per inordinatum amorem reſpectu auerſionis eſt materiale peccati. Et ratio ex ſupra dictis eſt; quia cum omne peccatum ſit contra aliquam virtutem moralem, præſupponetur prius natura malum morale, quod eſt conuerſio ad creaturam, &c Et cum præſupponatur conuerſio auerſioni, erit eius materiale. Illuſtro rem exemplo. v. g. ſenſibile in definitione hominis ſubſtantia corporea, animata, ſenſibilis, rationalis, reſpectu vltimæ differentiæ rationalis, eſt illius materiale, quia præſupponitur prioritate naturæ ſenſibile rationali. 3. Fund.

CONCLVSIO.

Auerſio magis eſt de ratione peccati, quàm conuerſio. Probatur primò: quia forma magis eſt de natura, & ratione, ſiue eſſentia rei, quàm materia. Quoniam dat eſſe rei, & eſt differentia conſtitutiua: vt rationalitas magis eſt de ratione hominis, quàm animalitas, quæ eſt communis homini, & bruto, & ſapit rationem materiæ. Et auerſio eſt formale peccati, conuerſio autem materiale, vt ex fundamentis iactis cōſtat. Deinde, ſit ita, quòd conuerſio ſit formale peccati, vltima

ma

ma tamen forma est magis de ratione cuiuscunque rei, vt in homine magis est de eius ratione intellectiuum: quia est vltima forma. Et auersio vltima forma, & ratio respectu conuersionis est; vt in fundamentis positis fuit declaratum. Vltimo, quia conuersio est solùm malum morale, idest, secundũ quid, hoc est, huic homini particulari malum, non autem iudici: at verò auersio est malum simpliciter: atque ita erit magis de ratione peccati, quod est malum simpliciter. Quæ restant huius difficultatis in libro controuersiarum inuenies. Interim nota ad argumenta contrariæ opinionis soluenda, nos in præsentia non agere de peccato, quatenus malum morale est, quo quidem modo consideratum, diuiditur in varias vitiorum species: sed quatenus malum simpliciter. Eatenus enim cum sit pura priuatio rectitudinis, non habet species, in quas diuidatur.

Tertia dif. Vtrum peccatum, eo ipso quòd est contra rectam rationem naturalem, sit etiam Dei offensiuum, & ab ipso Deo auertat, & separet.

Peccatum, quatenus auersio est, duplicem habet malitiam Est enim contra rectam rationem, & obedientiam diuinam. Hac vnate notata, quod titulus huius difficultatis quærit, est. An sufficiat, vt sit peccatum contra obedientiam diuinam, esse tantum contra rectam rationem? An, præter hoc, requiratur, vt sit aliqua lege reuelata à Deo prohibitum?

Deus, quatenus est finis noster, consideratur dupliciter. Primò, vt est finis naturalis nostrarum operationum, quatenus per illas intendimus cum Deo naturaliter, & non per fidem cognito, amicitiam contrahere. Quo quidem modo erat finis philosophorum moralium rectè viuentium, vt B. Paul. ad Roman. 1. testatur. Ibi enim reprehendit morales philosophos, Qui cùm Deum cognouissent, &c. glorificauerunt; suas omnes operationes in eius gloriam, & honorem referentes: sed potiùs gloriam humanam venantes. Vel consideratur secundo Deus; vt est finis supernaturalis nostrarum operationum, quatenus per ipsas cum Deo clare viso, prout fides Catholica docet, amicitiam contrahere intendimus. Et hoc modo est finis Christianorum.

Nota.

ad Ro 1.

CONCLVSIO.

Peccatum, eo ipso quod est contra rectam rationem, & virtutem moralem, est et Deo offensiuum, & contra eius amicitiã, etiam omni reuelatione, & lege diuina positiua seclusa. Et rõ est, quia peccatum est cõtra rectam rationem, & quicquid est

contra rectam rationem, est cōtra finem naturalem hominis, & impedit amicitiam Dei, qui est finis hominis. Et confirmatur: quia omnis peccans constituit vltimum finem in creatura, iuxta illud Quorum Deus venter est. Et cum nemo possit habere duos fines vltimos: offendet profectò omnis peccans Deum, tãquàm finem naturalem, præponens illi alium finē, nempè, vitium, quod ipse eligit. Quidq; philosophi solo naturali lumine illustrati, intellexerant peccata esse Dei offensiua. Et patet exemplo apud Vergil. vbi legitur dixisse Achaten Didoni reginæ Carthaginis volenti classem Troianorū subuertere. Si genus humanum & mortalia temnitis arma. At sperate Deos memores fandi, atque nefandi. Hoc est, iusti, & iniusti, interprete Seruio. *ad Phil. 3* *Vergil. 1. Aeney.*

Hinc, ratione naturali cognosci potest peccatum esse Dei offensiuum. *Appen. 1*

Hinc, omnis mortaliter peccans, plus creaturam, q̃ Deum diligit, quia in ipsa vltimum finem cōstituit. Et quamuis verbo tenus dicat, se & noscе, & diligere Deum: factis tñ negat. *Appen. 2 ad Titum cap. 1.*

Quarta dif. Est ne ita de ratione peccati esse contra legem Dei, vt cessante omni lege naturali, & diuina, & positiua humana, nullum sit peccatum?

Vt titulus clarius intelligatur, animaduerte duplicem esse legem. Vna. n. est imperatiua, quæ autoritatiue per verbū imperatiui modi proponitur: vt non furtum facies, non mœchaberis, &c. Altera est indicatiua, quæ solum malitiam, aut bonitatem alicuius rei indicat, & per verbum indicatiui modi ꝓponitur, vt bonum est non furari. Ijs ita positis, quod quæritur in hac difficultate, est Si nulla esset lex imperatiua, sed sola indicatiua An furtum esset malum, & peccatum?

Duæ sunt circa hanc difficultatem extremę sententię Vna est Gregor. Arimin. distin. 34. quæ comprehenditur duab. propositionibus. Prima, cessante lege imperatiua, adhuc esset peccatum; quia posset quis contra legem indicatiuam peccare. Secunda, quamuis per impossibile non esset Deus in rerum natura; nihilominus esset peccatum agere contra legem indicatiuam. Altera opinio est magistri Victorie, asserentis; quòd si nulla esset lex imperatiua diuina, vel humana, etsi per impossibile non esset Deus, nullum esset peccatum, quàmuis homo operaretur cōtra rectam rationem, idest, contra legem indicatiuam. Ad difficultatem hanc, quæ non est de facto, sed de possibili, plenius intelligendam, animaduerte sequentia. *Greg. Arim. d. 34* *Vic rele. vlt. p. 1. dub.*

Vnus,

1. Animad. Vnus,& idem actus malus dicitur malum morale, peccatum,culpa,& offensa,diuersis tamen rationibus Illustro rem hanc exemplo Violatio ieiunij obligatorij dicitur malũ morale,quatenus opponitur actui virtutis temperantiæ, appellatur,& peccatum, quatenus impedit consecutionem finis.i. beatitudinis,ad quam homo destinatur, & præsertim quatenus est contra dictamen rationis: & est priuatio rectitudinis, vt sup.diximus Vocatur, & culpa quatenus ex natura rei cuicunque malo aliqua pœna respondet. Postremò nominatur offensa,quatenus irrogatur Deo iniuria, negando ei obedientiam,cui de iustitia tenemur obedire. Hæc ex S. Thom. 1. 2. q.21.ar 1 lege Caiet.ibidem.

2. Animad. Quædam sunt mala solùm,quia lege superioris, & non ex natura rei prohibētur;vt portare arma certa noctis hora, vel quid simile.Tale fuit etiam primum hominis peccatum Si.n. esus illius fructus non fuisset à Deo prohibitus, non fuisset malus.Quędam autem sunt prohibita, quia mala. Quæ quidem,cessante omni prohibitione,essent mala,eo quòd ex natura rei dictamini rectæ rationis aduersantur; talia sunt, quæ in præceptis decalogi prohibentur.

3. Animad. Regula,qua bonitas nostrarum operationum mensuratur; vel est temporalis,& hæc est recta ratio nostri intellectus;vel est æterna,quo est voluntas diuina, cui subordinatur temporalis.Ideo.n.aliquid est contra rectam rationem; quia est cõtra voluntatem Dei,quæ est regula æterna. Et defectus istarũ regularum est vniuersa malitia nostrarum operationum.

4. Animad. Lex æterna potest bifariam considerari. Primò, vt est in Deo,antequam per reuelationem innotescat.Quo quidẽ modo neminem obligat,quia omnes illam inuincibiliter ignorant.Vel secundò potest considerari, quatenus nobis innotescit,aut per rationem naturalem, vt sunt præcepta decalogi, iuxta illud. Signatum est super nos lumẽ vultus tui domine. (Psal. 4.) Aut per reuelationem,vt pręcepta fidei Priori modo obligãt leges naturales,quamuis Deum ipsum ignoremus Nõ enim est de ratione legis naturalis cognitio legis latoris. Gentes n. ignorabant Deum,& tamen legibus naturalibus tenebantur. (S.Tho. 1. 2. q. 19. art. 4.) Notanter dicitur,legis naturalis:quia de legibus humanispositiuis aliter est asserendum;vt in florib. 3. lib. in materia de legibus patebit.

CONCLVSIO I.

Opera intrinsecè mala.i.quæ sunt prohibita,quia mala, & in nullo euentu possunt fieri bona,ab exordio mundi fuerũt

à Deo

à Deo prohibita, & nobis non solum lege indicatiua, verum etiam imperatiua innotuerunt. Constat ad Rom. 2. Nã si gentes, quæ legem non habent scriptam, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: profectò lex diuina imperatiua hominibus semper per lucem rationis innotuit. Oppositum huius conclusionis est contra B. Paulum.

CONCLVSIO II.

Si per impossibile non esset Deus, essent tamen creaturæ rationales: vt plerique gentium opinabantur, opera intrinsecè mala, & quamuis non essent peccata: essent nihilominus moraliter mala. Ratio primæ partis conclusionis ex primo fundamento est, quia peccatum est actus malus quatenus impedit assecutionem finis, &, nullo Deo existente, nullus esset hominis finis. Atque ita cùm non impediret finis consecutionem, non esset peccatum. Ratio secundæ partis est, quia cùm huiusmodi opera opponerentur actibus virtutum, essent moraliter mala.

CONCLVSIO III.

Nulla lege imperatiua existẽte, sed sola indicatiua, Deoq; etiam existente, opera intrinsecè mala essent peccata. Et ratio est, quia peccatum, vt peccatum, est actus impediens finis assecutionem, & nulla lege diuina imperatiua existente: opera intrinsecè mala non essent in vltimum finem, scilicet, in Deũ referibilia. Furtum enim adulterium, & c. non possent in Deũ referri: quare lege tantum indicatiua existente, essent peccata. Hæc, & secunda conclusio sunt ex sententia Greg. Arimi. contra Victoriam.

CONCLVSIO IIII.

Si noua esset lex imperatiua, prohibens intrinsecè mala, quamuis huiusmodi mala essent mala moraliter: nullum tamen eorum esset malum culpæ, tametsi posset esse malum offensæ in Deum, & in proximum. De malo autem culpæ ratio est quia malum culpæ est, cui aliquà pœna à legis latore instituta respondet, etsi nulla esset lex imperatiua, nulla esset pœna à legis latore condita. Atque ita nulla tunc esset culpa De malo offensæ probatur, quia offensa non solum est actus inobedientiæ, verum etiam est iniuria contra amicitiam, quam aliquis erga proximum, & superiorem tenetur habere Et si nulla lex imperatiua existeret de amore in Deũ, & in proximum, esset nihilominus odium Dei iniuria in ipsum Deum: sicut furtum esset iniuria in proximum Quare esset odium Dei offensa, quatenus iniuria, non tamen esset inobe-

DVBIVM.

Diuiditur ne omissio in venialem, & mortalem?

CONCLVSIO.

Potest in mortalem, & venialem diuidi. Et ratio est; quia si consideretur omissio propriè respectu debiti est mortalis. Propterea quòd omittit quis facere id, quod sub pœna peccati mortalis facere tenebatur. Si verò communiter respectu expedientis, siue vtilis sumatur, tunc erit omissio venialis: quoniam non fit, quod fieri expediebat.

Secunda diffic. Quid nam est omissionis peccatum?

CONCLVSIO.

Omissionis peccatum est non dictum, vel non factum, vel non concupitum, contra legem Dei. Hoc est, non facere, nō dicere, vel non concupiscere, quod lex Dei faciendum, vel dicendum, vel concupiscendum esse præcipit. Hæc conclusio colligitur ex secunda diuisione secundæ difficultatis primi art. & ex probatione conclusionis 2. art quæst. primæ prò ximè præcedētis. Hoc enim est potissimum discrimen inter commissionem, & omissionem, q omissio est prætermittere facienda, commissio autem est facere prætermittenda. Al. Alē. n. 1. & alij vbi supra.

Tertia diffic. Vtrùm possit esse peccatum omissionis absque aliquo actu positiuo exteriori, aut interiori, præuio, siue concomitante?

Tres sunt opiniones, duæ extremæ, & vna media. Prima est Durand. vbi sup. & Marsil. & Adriani, & Almayni, qui affirmant frequentissimè contingere peccatum omissionis abs que aliquo actu positiuo. Secunda est omnino contraria, quæ tenet omissionis peccatum nunquàm euenire absque aliquo actu positiuo præuio, siue concomitante. Huius opinionis autor est Alex. Alen. quem sequitur Capreolus. Tertia opinio, & media, quę tribuitur D. Thom. distin. 35. continetur duabus propositionibus. Prima non est aliquis actus de ratione peccati omissionis. Secunda, moraliter loquendo, impossibile est peccatum omissionis contingere ex intentione operantis, sine actu positiuo præuio, vel concomitante omissionem ipsam. Prima opinio, quam sequitur, & latissimè tractat Gabriel, est cæteris communior. Dur. 35. q. 2 Marsi. in 2. q. 21. art. 2. Adria. in 4 q 3. de euch ad 3 principale. Almayn in suis moral. tract. 3. c. 25. Al. Alen vbi sup m. 2 Capreo. di. 35. q vnica ad argumenta

Dupliciter potest aliquis cadere in peccatum omissionis: vel ex proposito iniquo, sciens, & volens omittere opus ex præcepto faciendum: vt si quis omittat aliquam horam canonicam, volens illam omittere: vel secundo ex obliuione, quādo nullis peculiaribus præpeditus occupationibus, vel quia

laborat

laborat ignorantia culpabili, aliquis omittit actum, ad quem ex præcepto tenebatur, vt audire missam in die festo.

Gabr. 41 q. vnica. Dub. 3. Nota.

CONCLVSIO I.

Nullus actus positiuus præcedens, siue concomitans est de essentia, seu quidditate peccati omissionis. Et ratio est, quia circunstantiæ præcedentes, siue concomittantes actum aliquem, etiam si, sine illis talis actus esse nequeat, de eius essentia, & quidditate non sunt. Propterea quòd accidens, quamuis inseparabile, non est de quidditate substantiæ: & cùm huiusmodi actus positiuus accidat peccato omissionis, non erit de illius quidditate.

CONCLVSIO II.

Quotiescunq; aliquis actum ex pręcepto faciendũ omittit & hoc ex proposito, sciens se ad talem actum teneri, impossibile est moraliter loquendo, talem omissionem non procedere ex aliquo actu positiuo. Et ratio est, quia ita omittens opus faciendum, vel habet actualem volitionem omittendi opus debitum, vel suspendit voluntatis actum, neutraliter se habendo Si primum, iam omissio est ab actu positiuo voluntatis, si secundum, idest, si neutraliter se habet, & recordatur operis faciendi, similiter procedit ab actu positiuo. Propterea quòd impossibile est hominem suspendere ex industria voluntatis actum debitum, cuius recordatur: quin actualiter velit suspensionem ipsam dicendo intra se: volo istam suspensionem. Et confirmatur, quia cum suspensio non sit nolita, erit necessariò volita. Non enim est dare medium inter volitum, & non volitum.

CONCLVSIO III.

Quando opus ex præcepto faciendum omittitur ex ignorantia culpabili, siue ex obliuione, talis omissio nullo actu positiuo prauo, siue comitante, potest esse. Verbi gratia, si quis ex obliuione, aut ex ignorantia culpabili completoriũ, aut alicuius sancti commemorationem prætermittat. Et ratio est, quia cum obliuio non sit actus positiuus: sed pura negatio, omissio, quæ ex sola obliuione orietur, nullum actum positiuum: sed puram negationem præsupponet. Et confirmatur conclusio, quia quando aliquis alicuius sancti commemorationem, vel restitutionem contractus usurarij, vel quid simile, quod culpabiliter ignorat, prætermittit, talis omissio nullum planè actũ positiuũ mediatum, vel immediatum præsupponit: sed puram negationem. s. negligentiã interrogandi doctores. Hęc est S. Tho. vbi sup. contra aliquos Thomistas.

DVB.

DVBIVM II.

Qui in die festo ex obliuione tantùm non audit sacrum, peccabit ne?

Ratio dubitandi est; quia, durante obliuione, non potest obliuiosus vitare peccatum, & nemo in eo, quod vitare non potest, peccat.

CONCLVSIO.

Imputabitur illi peccatum. Et ratio est, quia si diligentiam adhibuisset, obliuionem relegasset. Si enim fuisset solicitus eorum quę Dei sunt, recordaretur diei festi, & se ad interessendum sacris obligatum. Et ideo hęc sacrorum omisśio imputabitur sibi, propterea quòd fuit volita in sua causa negatiua, scilicet in negligentia recordationis. Et licet aliquando, posita causa, non posśit vitari peccatũ: erit nihilominus tale peccatum liberũ. & voluntariũ, quia in potestate nostra fuit, vitare eius causam. Sicut, posita superbia, non potest vitari inuidiæ peccatum, & est nihilominus inuidia libera, & voluntaria: quoniam eius causa, nempe, superbia poterat vitari.

DVBIVM III.

Quando omissio erit voluntaria dicenda, & ad culpam imputanda?

CONCLVSIO.

Vt omisśio sit voluntaria, & ad culpam imputetur, tres cõditiones sunt necessariæ, nempè, vt posśit quis, & teneatur, & non faciat. Et ratio est; quia non satis est facultas, & libertas faciendi, & non facere, vt omisśio sit voluntaria, & ad culpam imputetur. Quod confirmo positis exemplis, vt si duo gladijs se feriant, potenti illos componere magno cum discrimine, & non facienti, non erit hæc omisśio voluntaria, quia non tenetur cum tanto periculo. Neque erit ad culpam imputanda, esset tamen voluntaria iustitiæ ministratio. Quoniã ei ex officio incumbit tales lites componere. Similiter videnti hominem è carcere fugientem, quem poterat detinere, & nõ detinuit, talis omisśio non erit voluntaria, quia non tenebatur ex officio, sicut tenetur carceris custos. Perinde exienti ab ecclesia, & non claudenti ostium, cuius omisśionis causa subsecutum est furtum, omisśio non est voluntaria, quia non tenebatur. Esset tamen voluntaria respectu sacristæ, cui ex officio competit ecclesiam claudere. Tandem ex opposito sequeretur omnia peccata esse volita à Deo, & Deum vniuersis peccatis consentire: quia Deus potest impedire omnia peccata, & non impedit

S Tho. 1. 2. q 6. ar tic. 3.

Hinc, non omnis omisſio libera erit voluntaria. Nam ex dictis ſatis conſtat, multas eſſe omisſiones liberas, quæ tamen voluntariæ non ſunt.

DVBIVM IIII.

Poteſt ne eſſe aliquod peccatum commisſionis abſque aliquo actu poſitiuo?

Dionyſ. Carthuſiani. Almayn in moralibus. c. 10.

Almayn. cap. 10. refert eſſe peculiarem opinionem Dionyſij Carthuſiani, affirmantis, poſſe dari aliquod peccatum commisſionis abſque actu poſitiuo: vt ſi quis adhibeat omnem voluntatis conatum, ad eliciendum odium contra patrem, quem non poteſt odio habere, eò quòd recordatur beneficiorum, quę à patre recepit, in tali caſu, inquit, ille, eſt reus peccati commisſionis, abſque aliquo actu. Quia conatus ille, qui eſt applicatio voluntatis ſecundum omnes vires ſuas ad eliciendum aliquem actum, quem non elicit, de ſententia eiuſdem non eſt actus.

CONCLVSIO.

Impoſsibile eſt, eſſe aliquod peccatum commisſionis, quin ſit actus poſitiuus. Ratio à definitione peccati commisſionis eſt: quia eſt facere, quod quis tenetur cauere, & facere, ſiue factio actus poſitiuus eſt. Tum etiam, quia conatus voluntatis actus poſitiuus eſt, cùm ſit, velle producere actum, amorem, ſcilicet, aut odium, & volitio producendi aliquid operatio voluntatis ſit.

Quarta diffic. Actus ille, qui præcedit, vel concomitatur omisſionem, eſt ne peccatum?

Dur. vbi ſup. Capreol. d. 35.

Duæ ſunt opiniones, quę videntur contrarię: ſed ſi diligenter perpendantur, non ſunt. Prima eſt Durandi vbi ſup. tenentis non eſſe peccatum. Secunda eſt Capreoli aſſerentis, eſſe peccatum. Cęterùm, quę ſequuntur conſidera.

1. conſideratio. Ariſt. Ad Rom. 1.

Cauſa peccati eſt peccatum. Quia cauſa ex 2. Phyſic. eſt agens ex intentione: vt ſi quis conſultat alicui flagitium hoc animo, vt illud committat, & tunc peccat, teſte Apoſt qui loquens de his, qui conſentiunt alienis flagitijs, & tamen ea nō prohibent, cùm poſſint, ait Digni ſunt morte, non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Propter quòd inexcuſabilis es, ò homo, omnis, qui iudicas, ſcilicet, approbando, vel conſulendo eorum facinora.

2. conſid.

Occaſio etiam peccati eſt peccatum. Eſt autem occaſio agens pręter intentionem: v. g. ſi quis rem aliquam licitam efficiat, quę ſibi, vel alteri ſit ruinę occaſio, & vocatur ſcandalum puſillorum, vt ſi quis infirmitate, ſiue ęgritudine laborans,

borans, tempore quadragesimę carnibus publicè vesceretur, in hoc euentu, ignorantibus eius ęgritudinem esset ille cibus occasio ruinę, & ex consequenti peccatum, quàmuis aliàs esset licitus. Et probatur 1. Corin. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in ęternum, ne fratrem meũ scandalizem. Et loquitur de illis Christianis, qui publicè edebant carnes idolis immolatas, ex quorum facto imbecilliores ecclesię sumebant occasionem venerandi idola, existimãtes aliquid diuinitatis latere in idolis. Propterea quòd maiores ecclesię carnibus idolis immolatis vescebantur. Et ad Roma 14. Noli cibo tuo fratrem tuum perdere, pro quo Christus mortuus est. Et erat proculdubio licitum comedere carnes idolis immolatas. Cęterùm quia imbecilliores ecclesię sumebant inde idolatrandi ansam, erat absque dubio illarum carnium esus mortale peccatum. 1. Cor. 8. Ad Rom. 14.

Contingit sępisimè prę amore alicuius rei, aliàs licitę, diuinum pręceptum violare, & talis, teste D August. fuit prima Adę pręuaricatio. Peccauit enim ne contristaret delicias suas, nempè, suam, quam plus ęquo diligebat. 3. consid. D. Aug.

Hinc, etiam frequentissimè accidit, vt religiosi prę nimio literarum amore, nolint contemplationi vacare, quando sibi à prelatis pręcipitur. Appen.

Actus concomitans omissionem, vel est causa omissionis, vt si quis non alia de causa, nisi, vt vacet ludo, aut studio die dominico pretermittat sacris interesse; vel nõ est causa omissionis, vt si quis priùs statuat apud se non audire missam, & posteà, vt otium fugiat, placet sibi studio indulgere. 4. consid.

CONCLVSIO I.

Quando actus, concomitans omissionis peccatum est causa, siue occasio peccandi, nempè, omittendi, quod quis facere tenetur peccatum est. Constat conclusio ex cõsiderationibus positis Quicquid enim est causa, vel occasio peccandi, est peccatum, ergo quotiescũque aliqui, prę amore alicuius rei omittunt ex pręcepto facienda, res illa erit causa, vel occasio pręuaricandi legem, & ex consequenti erit peccatum.

Hinc, studium illius, qui amore literarum, vt vacet studio, conscius diei dominici omittit missam, erit mortale, & confitendum. Appen. 2

Hinc, si amore ludi, vel alicuius rei licitę omittat pręceptũ de audienda missa, cùm tales actus sint occasionęs omittendi pręcepti obseruantiam, erunt peccata. Appen. 3

Hinc, quoque inordinatus amor erga creaturas est pecca- Appen. 4

 tum,

tum, quoniam est occasio violandi præcepta diuina: vt constat exemplo primi parentis Adæ. Et cùm huiusmodi inordinatus amor sit peccatum, erit quidem confitendum. Quod est confessarijs, & pœnitentibus maximè notandum.

Nota confessor.

CONCLVSIO II.

Quando actus concomitans omissionis peccatum non est causa, vel occasio peccandi, non est peccatum. Patet ex considerationibus positis. Tum etiam, quia illi, qui statuit non audire missam, commodiùs, & vtiliùs est alicui rei licitæ operam dare, quàm otio vacare. Tandem, quia si interim dum omittitur præceptum, nihil prorsus liceret facere, tunc omnis actio esset peccatum, scilicet, comedere, studere, egeno subuenire, &c. quod est omninò absurdum.

DVBIVM V.

Sacerdos, qui posteà quàm statuit non persoluere diuinum officium, proijcit breuiarium in mare, peccat ne? similiter, qui emisso voto ingrediendi religionem, mutaret sententiam, & posteà duceret uxorem, peccaret ne?

Ratio dubitandi est, quia in his duobus casibus, isti actus, nempè, proiectio breuiarij, & contractio matrimonij nō sunt omissionis officij diuini, neque fractionis voti causa, cùm iam antea decreuerit sacerdos nō soluere diuinum officium, & alter non seruare votum. Et actus concomitans tunc est peccatum (vt modò diximus) quando est peccandi causa, vel occasio. Respondeo. Vterque peccat, nō quòd vterque actus sit omissionis causa, sed quia vterque recludit sibi resipiscendi viam. Duodecim enim horæ sunt diei. Et qui proiecit breuiarium, est impotens ad soluendum officium diuinum. Et qui duxit vxorem, reddit se impotentem ad votum adimplendū, & insuper est reus voti. Votum enim religionis in se votum non nubendi includit.

Ioan. 11. Lege Flores. 4. q. de impedimento voti, art. 3. diffic. 1.

Appen. 1 Hinc, qui se impotentem reddit ad actum obligatorium in futurum adimplendum, peccat. Quia absque dubio Spiritui sancto viam recludit.

Appen. 2 Hinc, qui teneretur ex præcepto dare eleemosynam, si ludo illam amitteret, peccaret. Quia constituit se in periculo impotentiæ adimplendi præceptum, & de alijs similibus simile est iudicium.

Quinta diffic. Vtrum actus, qui est causa omissionis, sit peccatum numero distinctum ab omissione?

Vetustiores Theologi nihil de hac difficultate tradidere: inter recensiores autem quidam partem affirmantem, quidam

dam verò negantem defendunt. Sunt autem duo, vt difficultas magis perspicua reddatur, priùs adnotanda.

Vt peccata numero distinguantur, non satis est actus pro materiali esse plures, si formale est vnum, neque è contra sufficit formale esse multiplex, si actus pro materiali est vnus; sed requiritur vtrumque copulatiuè. Voco autem materiale peccati actum ipsum in genere entis, siue naturæ: formale autem ipsam inobedientiam. Illustro adnotationē hāc exēplis. Sint, verbi causa, duo actus distincti, vnus interior, alter verò exterior, nihilominus erit vnum peccatum numero; quia inobedientia est vna. Est enim vna numero transgressio vnius tantùm præcepti, & non multiplex. Quare non sufficit actus esse plures, vt sint peccata numerò distincta, si formale est vnū. Neque è contra, nam in sacrilegio cum moniali est duplex inobedientia pro formali, scilicet, transgressio duorum præceptorum, vtpote, non fornicandi, & non accedendi ad consecratam per solenne votum. Possunt quoque esse transgressiones plures, nam si est virgo, est quoque stuprum, & si sacrilegus est coniugatus, est etiam adulterium. Prætetea erit, & incestus, si fuerint consanguinei. Et tamen est vnum numero peccatum, quia vnus actus, quoniam naturale est vnum, & eundem actum plures habere circunstantias. 1. annot.

Hinc, soluitur quæstio illa, scilicet, quando aliquis per annum integrum habuit propositum occidendi aliquem, sit tantùm vnum peccatum? vel sint tot numero peccata distincta, quot habuit volitiones interruptas? Et respondetur, peccatū multiplicari ad multiplicationem volitionum interruptarū propter adnotationem positam. Multiplicabatur enim peccatum materialiter simul, & formaliter: quoniam insurgebat noua inobedientia numero, à præcedenti distincta. Appen. I Dub.

Actus, qui concomitatur omissionem, & est causa illius, vel est aliàs prohibitus, vt si quis propter fornicationē omittat missam, vel non est prohibitus, vt si quis propter studium licitum non audiat in die festo missam. Adnot. 2.

CONCLVSIO I.

Actus, qui est causa omissionis, & illam concomitatur, si est aliàs prohibitus, est peccatum, numero ab omissionis peccato distinctum. Et ratio est, quia formale, & materiale est duplex, vt ex prima annotatione constat.

CONCLVSIO II.

Si talis actus concomitans omissionem, non est aliàs prohibitus, & fuit omissionis causa, erit proculdubio vnum nu-

mero peccatum, vt si quis amore studij omittat missam. Et ratio ex annotatione prima est, quia tunc, licet sint duo materialia distincta, scilicet, studere, & non audire missam, quorum vnum est positiuum, & alterum negatiuum, formale tamen est vnicum, vel vnica inobedientia, & vnius præcepti transgressio illius, scilicet, de audienda missa die festo.

Appen. 2 Hinc, quando actus, qui est occasio, siue causa omissionis est contra idem præceptum, quo prohibetur omissio, & est simul cum ipso peccato, peccatum erit vnica transgressio, & non multiplex: vt ingressus ad domum concubinæ, & accessus ad ipsam est vnicum peccatum, quàmuis ingressus sit occasio. Eodem enim præcepto, quo prohibetur actus, prohibentur etiam occasiones ad actum prohibitum inducentes.

Appen. 3 Hinc, satis erit tunc confiteri omissionem, quàmuis eius causam quis minimè confiteatur.

Sexta diffic. Vtrùm omissio, quæ nõ est in potestate omittentis tempore, quo fit: fuit tamen anteà, sit peccatum?

Verbi gratia, si quis die dominico hora. 11. omittat audire missam: quia inebriauit se. An talis omisso sit peccatum? Duæ sunt opiniones circa hanc difficultatem. Prima est Marsilij, affirmantis, omnem omissionem etiam à causa inculpabili procedentem, esse peccatum: quàmuis tempore, quo fit, non sit in nostra potestate. Vnde infert posse aliquem sine culpa sua incidere in ebrietatem, & dum est ebrius, non audire missam, & peccare mortaliter, & perdere gratiam. Quæ quidem sententia est erronea, nam ex ea sequitur aliquem obligari ad impossibile: vt non audiens missam ex infirmitate, & qui inter dormiendum absque culpa sua polluitur. Hæc enim procedunt à causa inculpabili, & tempore omissionis sunt ineuitabilia. Altera opinio, & contraria, & vera est Alex. Alen. & S. Thom. Aut omissio emanat à causa inculpabili, vt si quis absque culpa sua incidat in ebrietatem, quoniã ignorabat vini potentiam, & suam imbecillitatem, vel secũdò procedit à causa culpabili, vt frequenter vsu uenit. Hæc diuisio est S. Tho. 2. 2. q. 79. art. 3. ad 3. & q. 150. art. 4.

Marsil. in 2. q. 21 art. 2. propositione 2. Marsil. cautè legendus.

S. Tho. d. 35. ar. 5.

CONCLVSIO.

Qui culpabiliter contrahit impedimentum, quò minus, tempore debito, præceptum possit adimplere, absque dubio peccat omittẽdo, si verò inculpabiliter, non peccat. Probatur vtrumque, quia cùm in casu huius dubij omissio sit peccatum, non quia est volita in se, sed in sua causa, erit profectò iudicanda secundum suam causam. Atque ita si causa fuerit

culpa-

culpabilis, omissio erit peccatū, sin minus, nullū erit peccatū.

Obiect. solutio. Hinc, inferes, ergo qui ex culpa suā incidit in infirmitatē, vel est carceri mancipatus, peccabit non audiendo missam? Respondeo. Neuter peccat missam omittendo, propterea quod impotentia non audiendi missam, non oritur immediatè ex culpa, sed ex pœna culpæ, scilicet, ex carcere, vel ex infirmitate, quorum vtrumque est inuoluntarium.

Septima diffic. Peccatum omissionis imputabitur in tempore, v.g. quo erat audienda missa. An tempore, quo data fuit causa omissionis?

Verbi gratia, si demus, omissionem procedere à causa culpabili, vt si quis primo mane die dominico fuerit inebriatus, & non audierit missam. Quæritur tunc, quo tempore imputabitur omissionis peccatum? &c. Duæ sunt de hac re opiniones. Quarum prima est Alexand. Alen. & Adriani, asserentium; mala ineuitabilia in se ipsis, voluntaria tamen in sua causa, imputari ad culpam non tempore, quo fiunt, sed tempore, quo datur causa. Secūda autem opinio est S. Thomę in hoc art. 5. q. 71. 1. 2. & in 2. 2. in quæstionibus proximæ difficultatis, qui tenet huiusmodi peccata non solum imputari, quando datur causa, verùm etiam quando patrantur, vt ebrius peccat, quando inebriatur, & quando præ nimia ebrietate hominem interficit, quamuis tale homicidium non sit voluntarium in se, sed in sua causa. In hac difficultate aliter loquendum est de illo, qui dedit causam peccato ineuitabili, si tamen pœnituit, antequàm effectus sequeretur, vt qui propinauit alicui venenum, & antequàm alius biberet, pœnituit, & aliter de eo, qui antea non pœnituit.

Alex. Alen. m. 7. q. 114. Adria. in 4. q. 3. de Euch. S. Th. ubi sup. Nota.

CONCLVSIO I.

Quando aliquis dedit causam peccato, si antequàm eueniat, illum pęniteat causę, quam dedit patrandi malum futurum, sibi ad culpam non imputabitur. V.g. si ex libidinosa cogitatione in vigilia, vt sępissimè contingit, in somnijs oriatur nocturna pollutio, si antequàm somnum capiat, eum delectationis pęniteat, futura pollutio in somnijs ei non imputabitur. Et ratio est, quia huiusmodi pollutio iam non est voluntaria nec in se, cùm sit in somnijs: nec in sua causa, cùm iam sit nolita, & per pęnitentiam remissa.

Append. 1. Hinc, qui clerico venenum propinaret, si antequàm biberet, vel moreretur, pęniteret, iam non esset quo ad Deum excommunicatus, licet, quo ad ecclesiam, quę non iudicat de occultis, pro excommunicato habeatur.

Appen. 2 Hinc, omnes, qui præsertim cum mulieribus, ne dicam cum mulierculis interdiu sæpissimè tractant, ne pollutio in somnijs contingens, illis imputaretur, alijs interim omissis causis, deberent singulis noctibus, cùm volunt ire dormitum, actum contritionis elicere.

CONCLVSIO II.

Peccatum interiùs omissionis pro formali imputatur alicui tempore, quo dedit peccato causam, exteriùs autem tempore commissionis siue omissionis imputatur. Ratio primæ partis huius conclusionis est, quia cùm non habeat aliam rationē culpæ, nisi in sua causa, tunc erit planè pro formali imputanda. Nam tunc fuit transgressio interior, & inobedientia ex eo tantum: quia tunc constituitur quis in certissimo periculo omittendi ineuitabiliter rem, quam facere tenebatur, aut committendi rem, quam tenebatur fugere. Ratio secundæ partis est, quia actus exterior imputatur ad culpam, quando ex mala voluntate libera procedit. Et in casu huius difficultatis actus exterior, vel homicidium ab ebrio commissum ex mala voluntate libera nempè, à voluntate inebriandi se, procedit. Atque ita tempore, quo fit, peccatum imputabitur. Quamuis (vt diximus) non sit pro formali distincta inobedientia ab ebrietate. Et hoc modo est doctrina Thom intelligenda vbi sup. quæst. 79 nempè, quod tunc imputatur pro materiali tempore, quo fit, quantum ad actum exteriorem: quia quantum ad formale imputatur tempore, quo fuit data causa omissioni: proptereà quòd tunc fuit omissio voluntaria, & non quando actu fit, vt Alex & Adr à docent.

Octaua diffic. An semper homo quantumlibet perfectus omittat?

Al. Alē. m. 9. vbi sup. Duplex est debitum. Vnum ratione accepti beneficij. Alterum ratione præcepti.

CONCLVSIO I.

Nemo in hac vita ita perfectus est, quin ratione debiti accepti semper omittat. Et ratio est, quia ratione accepti quantum quis potest, tantum debet. Et cùm nemo possit tantum facere, quantū debet, semper planè omittet. Homo enim non est perfectus in diligendo, dum est in via: quia non potest diligere omninò, ex toto corde, & tota anima, & ex tota mente.

D. Aug. Lege D. August. in lib. de perfectione paulò ante medium.

CONCLVSIO II.

Ratione debiti ex præcepto vir perfectus non semper omittit. Et ratio est, quia cùm omissio propriè sumpta non respiciat debitum ex accepto, sed ex præcepto, poterit vnusquis-

quisque facere, quod debet ex præcepto, atque ita non omittet. Non enim omissio respicit circunstantia, sed genus actionis, quatenus in præcepto est.

Nona dis. Omissionis grauitas penes quid erit attendenda.

Positis quibusdam propositionibus, erit perspicuum, vnde grauitas omissionis sit colligenda. *Al. Alē. ubi sup.*

Prima Propositio. *m.6. Al-*

Sumenda est ex comparatione affirmationis, cui opponitur. Nam cum omissio sit pura negatio, ex comparatione ad affirmationem, cui opponitur, erit eius malitia, & grauitas colligenda. *usyn. in suis mar. tract. 3. cap.26.*

Hinc, quantò affirmatio, cui opponitur peccatum omissionis, est præstantior, omissio est deterior. *Appen. 1*

Hinc, grauiùs peccat omittens sumptionem Eucharistiæ, quando est sub præcepto, quàm omittens missam die dominico. Quia communio sacramētalis præstat auditioni missæ. *Appen. 2*

Hinc, deterior omissio erit non corripere, &c. quàm nō dare eleemosynam. Quia multò melior actus est corripere. *Appen. 3*

Secunda Propositio.

Quando omissio non est volūtaria in se, sed in sua causa, tunc eò omissio est peior, quò causa est deterior.

Hinc, qui omittit missam ratione ludi, grauiùs peccat, quā qui illam ratione studij omittit. *Appen. 4*

Hinc, grauiùs peccat, qui omittit corripere fratrem, ne illum tristitia afficiat, quàm qui metu mortis correptionem omittit. *Appen. 5*

Tertia Propositio.

Grauiùs peccat omittens præceptum ex industria, & ex voluntate, q̄ omittens ex obliuione, aut ex ignorantia culpabili. Et ratio est, quia habet plus voluntatis quod est volitum in se, q̄ quod in sua causa, & per consequens plus malitiæ. Hæc propositio est contra quosdam Thomistas recentiores.

Quarta Propositio.

Quantò maior est præcepti obligatio, tantò deterior est eius omissio. Grauius enim peccat, qui non subuenit extreme indigenti, quàm qui nō soluit viginti ducatos creditori, quia maior est prima obligatio.

Quinta Propositio.

Grauitas vno verbo omissionis attendenda est ex materia, & alijs circunstantijs, sicut grauitas commissionis de quibus infra erit sermo.

DVBIVM.

Est ne grauior omissio cum actu, quàm sine actu?

Quidam dixerunt grauiorem esse in infinitum, quæ est cum actu.

Propositio.

Non est grauior. Et ratio est, quia cum illa volitio, vel nolitio, quæ est causa omissionis non sit mala, nisi propter omissionem, non erit peior, quàm omissio. Nolle si quidem audire missam de se non est malum, vt patet: quãdo non tenemur illam audire, quare si est malum, erit malum ratione omissionis. Tandem cum cõfessarij non inquirant solicitè de huiusmodi volitionibus, aut nolitionibus, non augebunt in infinitum omissionis malitiam.

QVÆSTIO III.

De varijs distinctionibus specificis, ac diuisionibus peccatorum.

Hæc q. nonnullis articulis expositis, absoluetur.

ARTICVLVS I.

Vtrum peccata distinguantur specie penes specificam obiectorum distinctionem? An penes specificam distinctionem habituum, siue rectitudinem, quibus opponuntur?

Al. Alē. q. 116. et 117. & 116. & 157. S. Th. 1.2. q. 72. & 75. 77. 3. Bon d. 41 ar. 1. & dist. 42. dub. 2. Ri. ar. Sent. et alij d. 35. & alibi. S. Tho. 1. 2. q. 71. ar. 6. & q. 72. ar. 1 Sco. & Gab. dist. 35.

Est tituli sensus An distinguantur specie, penes conuersionem ad creaturas? An penes auersionem à recta ratione, & à Deo? Duæ sunt opiniones extremæ. Prima S Thom qui dicit distingui penes conuersionem ad creaturas, quam amplectuntur omnes eius discipuli. Est enim maximè probabilis. Altera, & contraria opinio est Scoti d. 35. notab. ex ista solutione patet, & c. asserentis, peccata distingui penes auersionem a recta ratione, & a Deo. Scoto adhæserunt Gabriel d. 35. in fine q. & alij nominales.

CONCLVSIO.

Peccata specie distinguuntur penes specificam distinctionem habituum, rectitudinumque, quibus opponuntur. Hæc conclusio est de sententia Scoti. Et prima ratio ex supradictis est, quia priuationes distinguuntur specie ad distinctionem tantùm habituum, quibus opponuntur, autore Arist. vt cæcitas, & surditas differunt specie, propterea quod visus, & auditus, quibus opponuntur, specie distinguuntur. Et peccatum priuatio rectitudinis, quæ debuit inesse actui, est, atque ita distinguetur vnum ab altero, ad distinctionem rectitudinum, quibus opponuntur, & non aliter: vt furtum, & fornicatio differunt specie, quia furtum opponitur iustitiæ, & est illius priuatio,

ratio, & fornicatio temperantiæ, &c. Secunda ratio, & efficacior est quia eadem differentia constitutiua alicuius rei, est eiusdem distinctiua: vt rationale constituit hominem, & illum à bruto distinguit. Et cùm sola priuatio rectitudinis, recessusque à Deo, constituat aliquem actum inesse peccati, sola etiam distinguet talo peccatum ab alijs. Nam in peccato, vt ex supra dictis constat, est conuersio ad creaturam, & auersio a Deo, quæ nihil aliud est, quàm priuatio rectitudinis, & amicitiæ diuinæ. Tertia ratio Demus quempiam conuerti ad creaturam per inordinatum amorem, si per impossibile non auerteretur à Deo, talis conuersio non esset peccatum; ergo sola auersio constituit peccatum in esse peccati, & ex consequenti sola distinguet vnum peccatum ab alio. Quarta ratio est, quia distinctio specifica rerum non prouenit ex parte materiæ, in qua conueniunt, sed ex parte formæ, in qua differũt. Homo enim, & brutum non differunt ex parte animalis, quod materiale in illis est, sed de ratione formæ. Et in peccato materiale est conuersio ad creaturas, formale vero est auersio a Deo, quare distinguetur vnum peccatum ab alio penes formale, hoc est, penes auersionem. Quinta ratio, quia actus humani non sunt mali, neque peccata, quatenus sunt entitates naturales, alioquin Deus esset causa peccati, & vbicunque talis actus inueniretur, esset malus, & peccatum. Quare erunt mali. & peccatum, quatenus sunt defectus, & priuationes, rectitudinis debitæ inesse, & ex consequenti distinguentur penes priuationem rectitudinum, &c. Qui plura de hac re videre voluerit, legat lib controuersiarum.

Al Ale. q. 108. et q. 111. S. Th. 1. 2. q. 72. ar. 5. & q. 88 S. Bo. d. 42. ar. 2. Sco. ibi d. Dur. q. 6 & alij ead d 42. & 21. et 35 & in 4. d 21. Vega li. 14. sup. conc. Trid.

ARTICVLVS II.

De diuisione peccati in mortale, & veniale.

Hic art. in quo bellum nobis est cum hæreticis futurum, difficilis videtur explicatu: fiet tamen facilis, præpositis titulo articuli aliquibus difficultatibus.

Prima dif. Quidnam est mortale, & veniale peccatum.

De hac difficultate differunt Alexan. Alen. q. vbi sup. m. 1. Castro hæresi 11. & Vega cap. 1. 2. 3. & 4. S. Thom. & alij vbi supra.

Verum cum multæ sint peccati venialis, & mortalis acceptiones, commodum erit prius statuere in qua significatione in præsentia à nobis mortale, & veniale accipiatur. Veniale peccatum trifariam dicitur. Primò ab euentu, quomodo quodcunq; peccatum quantumcunq; graue, si illius venia obtineatur, veniale appellatur. Et hac ratione dixit B. Ambros.

Nota. 1, Vega. 5. 2 vbi supra.

mortalia

B Amb. mortalia omnia fieri per pœnitentiam venialia Hinc D.Aug. & Chrisostom. iniquitatem remissibilem vocant venialem. Et Magister dixit, Adam credidisse suum peccatū esse veniale, cum tamen esset mortale: quia credidit se veniam consecuturum, vt illi de facto accidit. Secundò dicitur veniale ex causa, quia, licet sit mortale, habet tamen aliquam causam suę veniæ annexam: quomodo peccata quæcunque ex infirmitate, vel ignorantia commissa, dici possent venialia .i. digna quadamtenus venia. Et ita peccata B. Paul. ante baptismum, tametsi grauissima, dici queunt venialia. Misericordiā, inquit, consecutus sum, quia ignorans feci. Tertio dicitur veniale ex propria natura, & est peccatum, quod suaptè natura leue, exiguum, & minutum est, & rectæ rationi parum dissonum, neque mortem inferens, sed omnino venia dignum, quod supra in 3. genera à nobis fuit diuisum. Mortale peccatum totidem modis dicitur. Nam quot modis dicitur vnum oppositorum, tot dicitur, & reliquum. Primo mortale ab euentu dici potest, quod nunquàm habiturum est veniam. Secundò ex cā mortale est, quodcumque peccatum ex malitia, & de industria commissum. Tertio mortale ex propria ratione est, quodcunque graue peccatum rectę rationi vehementer dissonum, ac proinde de se venia indignum, & mortem animæ inferēs, siue primam, quæ priuatio gratiæ est, siue secundam, quæ est æterna damnatio. Et ex ijs venialis, & mortalis peccati acceptionibus, solæ, quæ tertium obtinent locum, sunt nobis in hoc articulo vsui. Priores enim duæ venialis, & mortalis acceptationes à nostro proposito sunt alienæ. Non enim nunc, quæ peccata habitura sint veniam, & quæ non, tractamus, sed quomodo ex propria natura distinguantur in hoc articu. inquirimus.

D. Chris. D. Aug. 21. de ciuita Dei c. vlt. & in lib. de vera & falsa pœnit. c. 18. S. Thom. q. 88. 1. 2. art. 2. 1 ad Timot. 1. 2. Nota.

CONCLVSIO I.

Mortale peccatum est, quod aufert gratiam, quæ est vita animæ. Et ratio prima ab etymologia est, quia mortale à morte culpæ, & à morte gehennæ nominatur. Et secunda ratio est, quia, sublata gratia, recedit statim Deus ab anima, in qua habitat, & inde continuò sequitur mors. Vnde D Aug. ait. Vita corporis tui est anima tua, vita animæ tuæ est Deus tuus. Quo modo ergo moritur corpus, amissa anima, quæ vita est eius, sic moritur anima, amisso Deo, qui vita est eius. Hęc D. August. Et hæc est illa mors, quam Deus minatus est primo parenti, quando post prohibitum esum ligni sciētiæ boni, & mali, dixit ei. In quocunque die comederis ex eo, morte morieris.

Al. Alē. in 2. q. 111 Vega & Castro. vbi sup. D Aug. Gen 2.

xieris. Non enim Adam eo die, quo comedit de ligno vetito, statim morte corporali mortuus est. Sed morte spirituali animæ statim mortuus fuit, quia statim iustitiam, gratiamque amisit, & per consequens Deum.

Hinc, solū peccatum mortale est illa malitia de qua Salomon ait. Homo enim per malitiam occidit animā suā. Et de qua Ierem inquit. Vnusquisq; in iniquitate sua morietur. Et dominus per Ezechielem. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Dicitur quoque mortale propter aliam mortem, quæ animam, & corpus deuorat. Et hæc est gehenna perpetua, de qua regius Propheta ait. Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. Et Ioan. in Apoc. ita scribit. Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. Appen 1 Sap. 1. Iere. 31. Ezech. 8. Psal. 48. Apoc. 20

Hinc igitur mortale peccatum appellatur. Quia peccator, qui illud committit, nisi pœniteat, morte punietur æterna. Malorum enim amatores, inquit sapiens, digni sunt morte. Appen 1 Sap. 15.

CONCLVSIO II.

Veniale peccatum est, quod nō aufert gratiam, quę est vita animæ. Et ratio est, quoniam est compatibile cū gratia, & charitate, quod scriptura sacra multis in locis docet. Septies in die cadit iustus, & resurgit; impij autem corruent in malum. Oportet ergo, vt sit aliquis casus peccati, qui iustitiam nō tollat, & hic est veniale peccatū. Et Iacob. 3. In multis offēdimus omnes. Etsi dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et isti apostoli intelligunt etiam seipsos, & erant confirmati in gratia, nec poterāt mortaliter peccare, ergo per peccatū, & offensam veniale peccatum intelligunt: quare veniale peccatum non aufert gratiam, quę est vita animæ, sicut mortale illam aufert. Al. Alt. q. 108. art. 2. & 3. & alij vbi sup. Prou. 24. Ioan. 1. Iacob. 3.

Hinc, enim veniale peccatū, qđ venia dignū sit, appellatur.

Secunda diffic. Quomodo peccatum veniale, an mortale sit, agnoscemus. Vega. c. 13. vbi supra.

Cognoscere, quę sint venialia, & quæ mortalia peccata, non facile est explicare, triplex tamen inuenitur via dignoscendi, quæ in hac difficultate petuntur. Vna est per sacram scripturam. Altera est per ecclesię doctrinā. Et tertia per proprium cuiusque lumen naturale, iuxta illud. Multi dicunt, quis ostendit nobis bona? Signatum est super nos lumen vultus tui domine. Psal. 4

Prima Propositio.

Quæ in sacris litteris abominabilia, execranda, Deo exosa, digna morte, aut causam mortis, vel mortem inferre, vel exclu-

cludere à regno cœlorum dicuntur, & ea, quibus vel æternas pœnas, vel saltem mortem corporalem cōminatur, vel quando ponitur comminatio væ, proculdubio crede, peccata mortalia esse. Confirmo hanc propositionem inductione aliquorum locorū. Prou.6. sex sunt, quæ odit dominus, & septimum detestatur anima eius, oculos sublimes, &c. vsq; ad eum, qui seminat discordiam inter fratres. Omnia illa flagitia erunt mortalia. Et ad Roma.1. Enumeratis multis peccatis, subditur. Quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, quare peccata illa erunt mortalia. Similiter erunt mortalia, quæ recensentur ad Galat.5. vbi dicitur Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, &c. Nam concludit. Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Perinde erunt mortalia flagitia, quæ enumerat Ezechiel.c.18. vbi dicitur. Quòd si genuerit filium latronem, &c. Quia in fine pœna mortis corporalis imponitur: nam legitur. Cū vniuersa hæc detestanda fecerit, morte morietur, sanguis eius in ipso erit. Idē cēsendū est de peccato blasphemię Leui. 24. Qui blasphemauerit nomen domini, morte moriatur. Nec secus iudicādū est de delictis, quibus apponitur vę vt in multis locis noui, & veteris testamenti videre licet. Præsertim Isa. c 5. Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, &c.

Prou.c.6. — ad Rom. c.1. — ad Gal.5 — Ezech 18 — Leui.24. — Isa.c.5.

Appen. 1 Hinc, quotiescunque in sacra scriptura absq; aliquo dictorum signorum peccata interdicuntur, sunt censenda venialia. Tale est verbum otiosum, de quo legitur Matth.12. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. Similiter concupiscentia carnis, aut rei alienæ per violentiam auferendæ, aut consensum voluntatis, erit venialis. Legitur enim Iacobi.1. Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum verò, cum consumatum fuerit, generat mortem. Vnde colligunt omnes doctores concupiscentiam ante deliberatum consensum patrandi actum, vel delectandi se in cogitatione actus, solùm esse veniale peccatum, quia ante illum consensum, non generat mortem. Perinde etiam ad Eph. 5. D. Paul. admonens christianos fugiendam esse fornicationem, &c. vt doceret, quæ ex illis peccatis essent mortalia, adiunxit Hoc.n. scitote, intelligentes, q̄ omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regnō Christi, & Dei, quare cætera, quorum postcà non meminit, nec illis dictam comminationem, vel aliam ex prædictis opposuit, erunt tantùm uenialia.

Mat.12. — ante — Iacob. 1. — ad Ephe. 5.

venialia. Quod si hac via non poteris, sit ne peccatum mortale, vel veniale discernere, sequentem considera.

Secunda Propositio.

Traditio ecclesiæ, & doctorum est secunda via, in qua cendendũ est, & iudicandũ de peccato, sit ne mortale, aut veniale.

Et ratio est, quia quotiescunque in aliquo libro catholico, & ab ecclesia approbato, aliquid tanquàm mortale, vel tanquàm veniale damnatur, ita esse opinandum admonet scriptura diuina. Iob 12, vbi dicitur. Interroga iumenta, & docebunt te, & volatilia cœli & indicabunt tibi. Vbi per iumenta, & volatilia cœli intelliguntur prælati, & sapientiores ecclesiæ, quos Deus in christianorum detrimentum errare patietur nunquam. Et si ijs duabus vijs non successit, tertiam ingredere, quæ ex lumine naturali est. *Iob. 12.*

Tertia propositio

Quæ ex directo, & grauiter charitati Dei, & proximi repugnant, ea mortalia censeantur, quæ verò rationi quidem dissonant, & à lege nobis tradita exorbitant; non tamen tantopere, vt grauiter charitatem, quam Deo, & proximis nostris, & nobis ipsis debemus, lædant, ea venialia existimentur. Nam sicut ex lumine naturali constat, vnam esse magnã iniuriam, vel ægritudinem; aliam verò paruam; ita etiam hãc esse grauem offensam, illam verò paruam, facile intelligitur. Hanc uiam omnes doctores lumine naturali admonitos, perpetuò amplexos, & hac eadem crediderim vsos fuisse, quoties cunque neque ex scripturis, neque ex definitione ecclesię, satis certò scire poterant, qualia essent censenda, & quo in loco, & gradu essent reponenda, quæ certò videbant esse peccata; neque tamen vsque adeò grauia, vt verisimile esset, ea impedire, vel dirimere diuinam amicitiam. *S. Th. 1. 2. q. 88. art. 2. & Caiet. ibidem, & in sum. et Dur. q. ubi sup. Appen. Appen. Appen.*

Hinc nata est distinctio peccati venialis suprà posita.

Hinc, doctrina illa communis emanauit, qua docemur circa quęcunque præcepta dupliciter posse contingere peccatũ veniale, nempè, ex surreptione, vel ex paruitate materiæ.

Hinc, quoties iudicio omnium aliqua iniuria est grauis in Deum, vt infidelitatis peccatum, vel in proximum, vt graue detrimentum contra bona spiritualia, vel corporalia; vel temporalia inferatur, erit absque dubio mortale peccatum; si autem non fuerit grauis iniuria, erit venialis, vt subitus infideli tatis motus, furtum leue, vel paruum, concupiscentia alienæ vxoris indeliberata, cuiusmodi sunt frequentissima peccata venialia in materia intemperantiæ, vt immoderatus excessus

in cibo, & potu; non tamen vsque ad ebrietatem; sed absque necessitate, sola tamen delectatione potādi vinum, vel aquā. Accidunt etiam hæc venialia in excessu somni, & confabulationis, pro quibus vitandis deprecatur ecclesia in hymno quadragesimali, quando dicit. Vtamur ergo parciùs verbis, cibis, & potibus, &c. Quamobrem, Ricard. in fine tract. de differentia venialis à mortali constanter affirmat, peccatum mortale esse, quod non potest à quodam committi, sine graui corruptione sui, aut comtemptu Dei, aut graui læsione proximi, & reliqua omnia esse venialia.

Ricar. de S. Vict.

Appen. 5 Hîc, qui voluerit rectè venialia à mortalibus separare charitatem ob oculos ponat. Hęc enim est huic proposito certissima, & aptissima regula, & tunc oblata quacunque operatione, aut omisfione humana, diligenter aduertat, aduersetur ne illa directè charitati, an non? Si nō aduersatur, sciat ibi nullū esse peccatum; si autem aduersatur, perpēdat rursus, grauiter ne, an leuiter aduersetur? Si viderit inde charitatem grauiter lædi, mortale peccatum, si leuiter veniale subesse agnoscat.

Tertia diffic. Peccatum veniale est ne peccatum simpliciter? an secundum quid?

S. Tho. 1. 2. q. 88. art 1. & Caie. ibi dem. Opinio Caietan. fuit non esse peccatum simpliciter; sed secundum quid. Et eam fuisse S. Thom. aliqui colligunt ex eo, quòd dixit, diuisionem peccati in mortale, & veniale, esse analogi in analogata.

CONCLVSIO I.

Dur q. 2 ubi sup. Vega lib. 14. cuast c. 13. 1. Ioan. 1 Peccata venialia propriè, & simpliciter, sunt peccata. Et probatur; quia in Scriptura sacra simpliciter, & absolutè nominantur peccata. 1. Ioan. 1. Si dixerimus; quia peccatum non habemus, &c & loquitur de iustis, quorum peccata sunt tantum venialia. Et sub nomine peccatorum a Christo comprehenduntur, cum dicit. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: aliàs claues sacerdotales non se extenderent ad eorum remisfionem; neque eorumdem confesfio esset sacramentalis: Quorum contraria in floribus. 4. in tractatu de pœnitentia luculenter docuimus. Et confirmatur ratione: quia sunt actus mali simpliciter, quippe, qui voluntarij, & circa materiam indebitam, & a recta ratione deuiant, ac dissentiunt, & pœna, atque repræhensione digni iure apud omnes censentur. Si tamen placet dicere esse imperfectè peccata, nihil moror. Nam sicut animalia, quæ per putrefactionem generātur; vt mures, formicæ, & alia id genus animalia, licet sint animalia imperfecta, sunt nihilominus simpliciter

ani-

animalia, quàmuis imperfecta; ita & venialia, quamuis quo ad malitiam non sint ita consumata, sicut mortalia; simpliciter tamen erunt peccata, præsertim quando ex plena deliberatione committuntur; vt sunt venialia ex genere.

Hinc, cautè legendus erit D. Bonauent. qui negat veniale esse Dei offensam, cùm sit vera, & simpliciter offensa, & peccatum; quia offensa est iniustitia irrogata Deo. Propterea quòd denegatur sibi obedientia debita, & veniale est actus inobedientiæ, quamuis leuis, & est contra præceptum; vt statim dicemus. *D. Bonauent. cautè legenus d. 42. ar. 2. q. 2. ad vlti.*

Quarta diffic. Est ne veniale peccatum contra legem? an præter legem? *S. Th. ubi sup. q. 8 art. 1. & 2. & in 2. d. 35. cũ Mag. ibi. & Caiet. eo ar. Vega ca. 13 vbi sup.*

Definitum cùm sit peccatum veniale esse peccatum simpliciter, meritò quæritur. An sit contra legem: quia peccatum simpliciter cum D. August. definitum est in prima quæstio. huius tractatus, dictum, vel factum, &c. contra legem Dei. D. Thom. locis citatis, & eius sectatores tenent, peccatum veniale, non tam esse contra legem, quàm præter legem, ita anè, vt sicut, qui tenetur ire ad alicuius circuli centrum, si paululum circa circunferentiam ipsius immoretur, neque progredi dicitur, neque retrocedere, aut contra iter rectum ire, sed præter; ita qui obligati sumus, per viam mandatorum ad regnum cælorum contendere, si peccemus venialiter, neque retrocedere, neque contra, vel secundum iter rectum progredi dicemus; sed præter, & ex consequenti, neque contra: sed præter mandata, agere. Durand. tamen, & alij permulti hanc sententiam impugnant, affirmantes peccata venialia esse contra mandata. Et hæc opinio videtur modo in scholis communior. *Duran q. 2. ubi su.*

CONCLVSIO.

Veniale peccatum est contra legem. Probatur Ecclesiast. 7. noli velle mentiri omne mendacium. Ecce legem prohibentem quodcunq; genus mendacij, et veniale, cuiusmodi est mẽdaciũ iocosum, aut officiosum. Deinde Math 5. interdicitur omne genus iuramenti. Sic enim legitur. Audistis, quia dictũ est antiquis, non periurabis, &c. Ego autem dico vobis non iurare omnino, &c. Ergo tamen si quis absque rationabili causę iurauerit, dummodò non sit mendacium, peccabit solùm venialiter, & non ob aliud, nisi quia est reus huius præcepti; ego autem dico vobis non iurare omnino, &c. & Matthę etiam 12. Prohibetur omne verbum otiosum, quod solùm ex se est veniale, de quo reddendam esse rationem in *Eccl. 7. Mat. 5. Mat. 12.*

die iudicij docuit ibidem Christ. dominus. Et ratione confirmatur; quia est peccatum, & peccatum pro formali est contra rectam rationem, eique aduersatur, & omnis ratio, cui quis dissentiens peccat, vim habet legis, vel certè est legis significatio. Animaduerte tamen ad reconciliandas istas opiniones, si placet, dupliciter posse aliquem agere contra legem. Primò agendo contra legem, & eius finem, qui quidem finis, teste B. Paulo est charitas. Et hoc modo agit contra legem, qui mortaliter peccat, quia per quodcunque mortale peccatum vinculum charitatis in Deum, & proximum dissoluitur. Secundò agendo contra legis obedientiam; non tamen contra eius finem; quia non violatur charitas. Et agunt contra legem isto secundo modo, qui venialiter peccant. Quoniam agunt contra obedientiam Dei; non tamen contra eius charitatem. Nam vt inter homines stat non obedire amico, & offendere illum, non tamen dissolui amicitiam, quoniam offensa est leuis; ita etiam in diuinis, licèt culpa leui, nempè, veniali offendatur Deus, & contra eius legem agatur, non tamen amicitia, & charitas dissoluitur.

Animaduersio. *1 ad Timoth. 1.*

Hinc, colligitur interpretatio, & vera intelligentia auctoritatum sacræ scripturæ, quæ à Thomistis in suum fauorem inducuntur. Sunt enim intelligendæ de illo, qui agit contra legem, & finem legis, vt est, qui mortaliter peccat. Ijs difficultatibus expositis, quæ sunt velut præludia ad titulum huius artic. perfectiùs explicandum, superest, vt tituli explicationem aggrediamur.

Appen.

Quinta diffic. Est ne diuisio peccati in mortale, & ueniale bona?

CONCLVSIO.

Non solùm optima est talis diuisio; verùm etiam fide tenenda. Et probatur primò autoritate sacræ scripturæ. Multis enim in locis expressè distinctio hæc in peccatum mortale, & veniale proponitur. Et præter loca in præmissis difficultatibus huius articuli citata, vnum, atque, alterum proponam. Matth 5. dixit Saluator noster Christus. Omnis, qui irascitur fratri suo, reus est iudicio: qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio: qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis. In quibus verbis tria describuntur peccata, quorum duo priora leuia sunt, tertium verò est illis duobus multò grauiùs. Quæ quidem differentia apertè colligitur ex diuersitate pœnarum, quibus peccata illa punienda esse dicuntur. Nam pro mensura delicti, vt lex diuina ait, erit, & plagarum modus; cùm igitur, ex tribus illis peccatis solum tertiū,

Doctores ubi sup. Vega à c. 2. usq; ad 5. & à c. 12. usque ad finem lib. 14. su per conc. Trid. & Castro locis in principio art. citatis. Mat. 5. Deut. 25.

& vltimum dicatur gehenna ignis puniendum, id est, morte perpetua, & nullum duorum priorum ad talem pœnam: sed ad aliam multò leuiorem damnetur, conuincitur inde apertissimè solum tertium ex illis esse mortale; reliqua verò duo esse venialia. Hunc esse verum huius loci sensum docuerunt D.Chrysostomus homilia 16. super Matthæ. hæc verba interpretans, & D. Gregor. lib. 21. Moral. cap 5. Est, & alius locus Matthæ cap. 12. Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ex quibus verbis apertissimè constat esse aliqua peccata, quæ in hoc sæculo remitti possunt, alia quæ in futuro; at peccata mortalia nō remittuntur in futuro sæculo; quia illa ducunt hominem ad mortem æternā. Lignū enim quod ad Aquilonē ceciderit ibi manebit. Peccata ergo, quæ in alio sæculo dimittuntur, necessariò sunt venialia: propterea quòd hæc sola sunt, quæ igne purgatorij consumuntur. Fuit etiam hæc distinctio canonizata in concilio Trident. sess. 6. cap. 11. vbi docens fideles: quæ ad salutem sunt necessaria, hæc ait. Licet enim in hac mortali vita, quantumuis sancti, & iusti in leuia saltem, & quotidiana, quæ etiam venialia peccata dicuntur, quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti, &c. Et in eadem sess. c 15. ita definitur. Aduersus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, nō modò infidelitate per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quodcunque alio mortali peccato, quāuis nō amittatur fides; acceptam iustificationis gratiam amitti diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non solùm infideles excludit; sed etiam fideles quoque, fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui lethalia committunt peccata, à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt & pro quibus à Christi gratia separantur. Hactenus concilium. Quid? quòd nouimus ecclesiam ab ipsis propè modum illius primordijs constituisse aliqua remedia pro remissione venialium. Quæ quidem nunquàm credidit sufficere ad remissionem mortalium. Et inter illa vnum fuit aqua benedicta, quam scimus fuisse in ecclesia saltem à tempore Alexandri huius nominis primi, qui quintus à B. Petro pontificatum tenuit. Et in hunc vsum, & alios à sacerdotibus mandauit benedici. de consecrat. dist. 3. can. aquam sale. Sunt, &

D.Chrys.
D Greg.
Mat. 12.
Eccl. 11.
1. Tim. 1.

alia multa remedia; nam delentur per dominicam orationē, per eleemosynę largitionem, & pectoris tunsionem, & per ieiunij castigationem De pœnit. dist. 1. can. medicina. § proximi. Item per Eucharistię dignam sumptionem, de pœnit, dist 2 ante finem, & can panem de altari. Tandem per episcopi, vel presbyteri benedictiones dist 28 can. presbyterum. Sanctorum patrum testimonia, quibus conclusio corroboratur, apud Castrum, & Vegam vbi suprà inuenies. Tandem ipso luminis naturalis instinctu, verissimā esse distinctionem mortalis, & venialis peccati, intelligitur. Nam sicut scimus quasdam esse leues proximorum offensas, & quę ex se non sufficiunt ad impediendum, vel dirimendum amorem, quem nobis mutuò debemus; alias verò esse graues offensas, propter quas non immeritò rescinduntur amicitiæ: ita scintilla rationis nobis indita theologatur, & à nobis eò conscendit, vt credat, & doceat, quædam esse grauia peccata, quibus Deus legislator ac rector vniuersi, sic grauiter offenditur; vt eos, qui illa patrant, exclusos habeat, & seuerè suo loco, & tempore corripiat; alia verò ita leuia, vt Deus propter illa in vsum habeat neminem.

S.Tho. 1. 2. q 72. art. 5. & q 88. ar. 1. & 5 et Caie. ibi. Vega ca. 12. ubi sup. Scoti dist. 21. q. 1. Gabri. d. 22. q. 1. art 3. dubio. 1. Gerson in 3. p. suæ Theologiæ, titulo de uita spirituali lect. 1.

Sexta diffic. Quonam pacto mortale, & ueniale peccatum inter se differunt?

Cum constet diuidi peccatum in mortale, & veniale, explicemus oportet, quo pacto inter se differant. Sunt autem variæ opiniones, & multæ circa modum distinguendi hæc peccata ad inuicem. Prima opinio, quæ Sancti Thomæ tribuitur, tenet, hoc differre mortale peccatum à veniali, quòd mortale sit circa vel contra finem, vt est infidelitas odium Dei, &c. quę immediatè sunt contra ipsum Deum; venialia vero, quæ circa, vel contra ea, quæ sunt ad finem, id est, contra media ad finem: vt quòd est contra obedientiam prælati, vel charitatem, vt furtum, &c. Secunda opinio est Scoti, affirmantis, distingui mortale peccatum à veniali, eò quòd mortale sit contra præceptum; veniale autem contra consilium. Tertia opinio est Gerso. & Alma. asserentium venialia & mortalia nō differre ex natura rei; sed tantùm ex diuina misericordia, eò quòd placuit Maiestati diuinæ imputare ad pœnam æternam mortale; veniale autem ad temporalem. Vtrumque tamen ex natura sua, cùm sit in Deum, esse dignum pœna æterna. Quarta opinio tenet distingui hæc ex genere, & ex natura sua & non ex reatu. Quinta opinio: vt suprà diximus, est eiusdem S.Tho. nempe, quòd differunt veniale, & mortale ex eo, quòd

quòd mortale est contra legem, & diuinum præceptum. S.Th. 1. 2. q. 72. art. 2. & p. 88. artic. 2.

CONCLVSIO I.

Peccatum mortale, & veniale non differunt, quòd mortale sit contra finem, veniale autem contra media ad finem. Et ratio est, quia peccata, quæ sunt contra proximum, vt furtũ, &c. nõ sunt immediatè contra finẽ; sed contra media. Et tamen sunt mortalia; propterea quòd excludũt à regno Dei, vt author est Apost ad Galat 5 Deinde subitus infidelitatis motus est immediatè contra finem, scilicet, cõtra Deum, & tamẽ est veniale peccatum. Hæc est contra primam opinionem. Vega vbi sup. c. 13. ad Gal. 5

CONCLVSIO II.

Nec distinguũtur eò, quòd mortale sit contra præceptum: veniale vero contra consilium. Et ratio est; quia velle ducere vxorem, non est peccatum: & tamen est contra consilium de virginitate. Ait enim B Paul: Si nupserit virgo, non peccabit. 1. Cor. 7. Perinde etiam furtum in materia leui est contra præceptum, non furtum facies, & est veniale tantùm. Hæc conclusio est contra secundam opinionem.

CONCLVSIO III.

Neque separantur ad inuicem eo, quòd ex sola diuina misericordia pœna æterna mortali, & veniali temporalis pœna respondeat. Et ratio est; quia, etsi daremus, Deum instituisse; vt nullum peccatum pœna aliqua puniretur: nihilominus tamen latissimum esset inter vtrumque peccatum discrimen. Fides enim catholica testatur, damnatos frequentissimè mortaliter peccare, iuxta illud; Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper: & tamen illa peccata ad nullam pœnam imputantur. In quocunque enim loco ceciderit lignum, ibi erit. Deinde, quia Deus pronior est ad miserẽdum, quàm ad puniendum, & amicitia cum ipso Deo multò fortior est, quàm cum hominibus: & cùm inter homines sint aliquæ offensæ, quæ ex natura rei non dirimunt amicitiam, licet amico displiceant: vt sunt leues iniuriæ: multò magis erunt tales offensæ ex natura rei inter nos, & ipsum Deum, & non solùm ex misericordia Dei, &c. Hæc est contra tertiam opinionem. Psal. 73. Eccl. 11. Vega ca. 14. et 15 & 16. vbi sup.

CONCLVSIO IIII.

Neque differunt quantum ad conuersionem ad creaturas, scilicet, quantum ad speciem malitię moralis. Et ratio est; quia, vt suprà diximus, veniale, & mortale possunt esse eiusdem speciei in genere moris, vt furtũ mille ducatorũ, & vnius oui, quæ sunt eiusdem speciei specialissimæ iniustitiæ. Alex. Ali. q. 108 m. 2. D. Bona. d. 42. art. 2. & 3.

CONCLVSIO V.

Peccatum mortale, & veniale solùm differunt quantum ad auersionem ab ipso Deo. Et ratio est; quoniã mortale auertit omninò à charitate, & amicitia Dei, & constituit peccantem filium gehennæ: veniale autem minimè, quàmuis Deo displiceat, & per illud Deus offendatur, Quare totalis differentia, prout insinuat D Paulus supra citatus, erit penes displicentiam vsque ad auersionem, quam facit mortale, & penes displicentiam absque auersione, quam facit veniale. Et confirmatur à simili: quia sicut infirmitatum corporalium vna dicitur mortalis; quia tollit principium vitæ, scilicet, humidum radicale: altera verò non, sed reddit corpus debile: ita inter infirmitates spirituales, quæ sunt peccata; Vna dicitur mortalis, quæ tollit charitatem, & gratiam, quę est principium vitę ęternæ, iuxtà illud Ioann. 6. Qui biberit ex hac aqua, fiet in eo fons vitæ, &c. scilicet. charitas. Altera non; vt venialis, quæ solùm facit hominem tepidum circa diuina, & minus Deo gratum Ex hoc articulo colligitur confutatio multarum hęresum. Prima est Ioann. Vuicleph affirmantis, peccatum veniale, & mortale solùm differre ex parte peccantis, qui si fuerit prædestinatus, dicebat ille, omne eius peccatum erit veniale, idest, veniæ consecutiuum; sin minus, erit mortale. Quoniam præsciti irreparabiliter erunt æterna morte puniendi. Quæ quidem distinctio est etiam blasphema. Legimus enim adulterium Dauidis, negationem Petri, & flagitiosa Magdalenæ peccata; & tamen hi omnes fuerunt prædestinati. Et Saul fuit reprobus, quo non fuit aliquando in Israel melior; filius vnius anni, &c. 1. Regum. 13. Et tamen nemini dubium est; quin tempore, quo fuit in gratia, venialiter peccauerit. Cùm nemo sit, qui aliquando uenialiter non peccet. Secunda hæresis est Philippi Melanchthon, asserentis, illa tantùm esse venialia peccata, quæ ex ignorantia crassa; non tamen affectata, committuntur. Quod est contra D Paul. qui ad Timot 1. affirmat, se extra gratiam Christi fuisse, eò quòd ex ignorantia persequebatur ecclesiam Dei. Ait enim, ignorans feci in infidelitate, &c. Et 1. ad Corint. 14 damnat omnem ignorantiam culpabilē, dicens, Ignorans ignorabitur, idest, reprobabitur. Tertia hæresis est Caluini, qui docuit, omne peccatum esse mortale, & nullum veniale. Contra quem supra in hoc art. sunt multa diuinæ scripturæ testimonia citata. Et sit præter illa, quod, 1. ad Corinth. 3. legitur vbi dicitur. Si quis autem superædificat super fun-

Hæreses. Thom. Vualdensis lib. de sacramẽ. c. 154 et 155.

1. Re. 13

Hæresis.

1. ad Timot. 1.

1. ad Cor. 14.

Hæresis.

1. Cor 3.

fundamentum hoc (scilicet Christum) aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, &c. ipse autem saluus erit; sic tamen quasi per ignem. Et per hæc vltima verba intelligit apostolus peccata venialia, quæ quatenus peccata, sunt igne purganda; quatenus autem venialia sunt, à regno Dei nó excludunt: si quidem talia perpetrantes salui erunt. Lege Vegam. c. 3 vbi sup. & Castrum verbo peccatum hære. 11. Quarta hæresis fuit Lutheri, qui nullum esse peccatum mortale præter incredulitatem docuit. In quem sunt multa loca sacræ scripturæ quæ in hoc artic. adduximus, quibus, præter infidelitatem, multa esse mortalia peccata apertissimè demonstratur. In quem agit Castro, verbo fides, hæresi secunda. *Vega. Castro.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm peccata distinguantur specie ad specificam distinctionem causarum?

Cum causa peccati sit multiplex, nempè, ignorantia, infirmitas, & diabolus, quæritur in hoc artic. Vtrùm peccata ad distinctionem istarum causarum, &c. exempli gratia, fornicatur quis ex ignorantia culpabili, ita quòd si sciret, non fornicaretur; alius autem fornicatur ex infirmitate, est quæstio. Vtrùm fornicationes istæ specie distinguantur, eò quod causæ ad peccatum inducentes, sunt specie differentes. Et ad maiorem intelligentiam huius art. cuius cognitio est confessarijs, & pœnitentibus necessaria, quæ sequuntur animaduerte. *S.Tho. 1. 2. q. 72. art.*

Inter operationes naturales, & liberas hoc inter alia est discrimen, quòd naturales ad differentiam specificam principiorũ differunt specie. Calefactio enim differt specie à frigefactione; quia principia calidũ, scilicet, & frigidũ, vnde proficiscuntur, sunt specie distincta. At verò operationes liberæ non differunt ad distinctionem principiorum actiuorum; quia furtum ex timore paupertatis ortum, & furtum ex auaritia sunt eiusdem speciei. Sunt enim actus iniustitiæ licet, causæ efficientes, scilicet, amor pecuniarum, & timor paupertatis, sint diuersæ. *1. Animad.*

Hinc, operationes humanæ liberæ ex parte causæ finalis, vt sæpissimè hactenus cum Arist. docuimus, erunt distinguendæ. Et ratio est; quia quòd vnus actus sit vnius, vel alterius virtutis, ex fine intento ab operãte, vel ex fine ipsius operis oritur. Ieiunium enim propter adimpletionem præcepti ecclesiæ factum est actus obedientiæ, propter extinguendam libidinem, est continentiæ actus. *Appen. 1 Arist. 7. Ethic.*

2. Animad. Causa motiua à finali causa hoc distat, quòd finalis est causa præcisa; at uerò motiua non est causa præcisa, sed solùm inducit hominem ad operandum. V.g dat aliquis eleemosynā pauperi, vt illi placeat, non tamen tanquàm propter causam finalem; quia, licet, illi placere non intenderet, eleemosinam nihilominus largiretur. Hæc complacentia est causa motiua, quæ à quibusdam impulsiua nominatur. Esset autem finalis causa si cessante complacentia, eleemosyna cessaret.

Appen. 2 Hinc, regula physica, & moralis, scilicet, cessante causa, cessat effectus, est vera in actionibus liberis, de causis tantum finalibus, in agentibus autem naturalibus est vera de causis efficientibus.

3. Animad. Causa finalis, & obiectum formale sunt idem, quatenus vtrumque est causa præcisa, quæ mouet efficientem ad operā dum. V.g. pecunia à parte rei est finis mercenarij, quatenus autem eadem pecunia cognita, & intenta mouet mercenariū ad operadum, est causa finalis.

CONCLVSIO.

Peccata non secundum causas efficientes, sed penes causas finales speciē distinguuntur. Et ratio est, quia operationes liberæ cuiusmodi sunt peccata, sumunt speciem malitię à fine; vt ex prima animaduersione constat. Et confirmatur; quia si à causa efficienti malitiæ speciem sortirentur, omnia peccata essent eiusdem speciei; si quidem omnia ab vno principio efficienti, scilicet à voluntate libera, & à superbia proficiscuntur, iuxta illud. Initium omnis peccati superbia.

Eccl. 10.

Appen. 3 Hinc, mulier, quę fornicatur cum laico, hoc fine præcise: vt habeat ad sacerdotem accessum, committit sacrilegium, in confessione necessario expicandum.

Appen. 4 Hinc, qui iurat falsum, vt alium in pretio alicuius mercis decipiat, non solùm peccatum periurij; verùm etiam peccatū iniustitiæ committit, quod est in cōfessione, etiam si non fuerit subsecuta deceptio, declarandum.

Appen. 5 Hinc, iudex, qui criminosum titulo iustitiæ, & etiam vindictæ punit, peccatum iræ in confessione necessariò aperiendum patratus est.

Appen. 6 Hinc, si iudex criminosum puniat; vt inimicis criminosis blandiatur, vt ab ipsis beneficium ecclesiasticum consequatur, sacrilegiū committit, & de similibus simile esto iudicium.

Regula. Notanda autem est sequens regula vniuersalis, nempè, quoties finis est peccatum, totum opus est etiam peccatum, iuxta illud. Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tene-

Mat. 6.

bro-

brosum erit. Vbi per oculum intelligitur finalis intentio operantis. Secus autem, si fuerit causa impulsiua, & ideo prudens confessarius debet interrogare pœnitentem. An, cessante illa causa, patrasset peccatum. Et si responderit. Patrassem. Erit causa impulsiua tantum, sin minus, erit finalis causa.

Hinc, si milites sancti Ioannis emittunt continentiæ votū propter diuitias obtinendas, tanquam propter finalem causam, potiùs sacrilegium committunt, quàm votum, quod est actus religionis, emittunt. Et idem est iudicium de reliquis cruciferis. Animaduerte autem in hoc arti. & in sequentibus huius q. non agi de peccato, quatenus est auersio à Deo. Nam eo modo iam in principio huius tract. egimus, sed quatenus est conuersio ad creaturam per inordinatum amorem, & prout est malum morale, & vitium, alicui virtuti morali oppositū. Tum etiā nota, quod vt eadē virtus. vt sæpe hactenus diximus, potest diuersis rationibus cōsiderata ad diuersas species referri, ita, & idem vitium diuersis rationibus, sumptum, sub diuersis speciebus contineri, & hoc modo cōclusio 1. huius q. huic conclusioni non contradicit. Appen. 7

ARTICVLVS IIII.

Vtrum peccata differant specie, eo quòd sint contra diuersa præcepta.

Verbi gratia, furtum est contra legem naturalem, & diuinam, quæritur si superuenerit lex positiua prohibens furtum. An sit grauioris, & deterioris malitiæ, eo quòd sit contra diuersa præcepta. Nota ad pleniorem explicationem huius art. quæ sequuntur. Præcepta, nisi de actibus virtutum moraliū, vel Theologicarum, non dantur. Et probatur, quia præcepta affirmatiua dantur de actibus positiuis virtutum, vt restitues alienum, est præceptum affirmans, de actu iustitiæ. Præceptis verò negantibus prohibentur vitia virtutibus contraria; vt non furtum facies, est præceptum negans de iniustitia cauenda. Vnus, & idem actus aliquando vna lege, siue præcepto, aliquando pluribus ad vnam, & eandem virtutem spectantibus præcipitur, aut prohibetur. Illustro rem exemplo. Verbi gratia non furtum facies prohibetur lege naturali, & diuina & positiua, ad eandem virtutem iustitiæ spectantibus. Item nō adulterabis duplici lege diuina prohibetur, quarum prior pertinet ad virtutem temperantiæ, vt non fornicaberis, posterior verò spectat ad iustitiam, scilicet non accedes ad alienam. Fit enim eius coniugi iniuria. Præcepta, quæ dantur de actu eiusdem virtutis, vel dantur de eodem actu numero,

1. Nota.

2. Nota.

numero, vel de diuersis actibus numero distinctis, eiusdem tamen speciei. Patet de eodem actu, vt ieiunium quadragesimale praecipitur ab ecclesia, & fratribus minoribus in sua regula; vbi dicitur. Sed aliam, scilicet, quadragesimam, vsque ad resurrectionem domini ieiunent. De diuersis autem actibus, vt si contingat vno, & eodem die esse ieiunādum. Tum quia est vigilia alicuius sancti. Tum etiam, quia est ieiunium quatuor temporum, sunt tunc duo praecepta de duobus ieiunijs numero distinctis, accidit autem, vt eodem die occurrent. Inter leges superuenientes circa eandem materiam, quaedam transferunt materiam prioris legis ad aliam virtutem, vt si quis voueat continentiam, lex voti superueniens transfert fornicationem ad materiam religionis Fornicatio enim, quę ante votum erat contra virtutem temperantiae, post votum est contra virtutem religionis, quae est peculiaris virtus, inclinans ad colendum Deum, quatenus est supremus Dominus, cui debetur latriae adoratio, voti redditio, &c. Quaedam verò non transferunt materiam ad aliam virtutem. Exempli gratia, vt lex, siue praeceptum decalogi de non furando, non trāstulit materiam furti ad aliam virtutem, quàm ad illam, quae erat in lege naturali, scilicet, materia, siue virtus iustitiae. Distinguuntur autem leges istae adinuicem, quòd primae mutāt transgressionis speciem, & inducunt nouam obligationem, secundae verò neutrum horum faciunt.

CONCLVSIO.

Quando lex superueniens transfert materiam legis praeexistentis ad aliam virtutem, tunc species peccati mutatur; species, inquam, quantùm ad nouam malitiam mutatur; vt si iustitia, quae est materia non furandi, à praelato virtute obedientię praecipiatur, tunc furtum erit alterius speciei. Quia non solùm erit contra iustitiam; verum etiam contra virtutem religionis Quę quidem virtus inclinat ab obediendum pręlatis, eo quòd gerunt personam supremi Domini, nempe, Dei, & ex cōsequenti hęc circunstantia erit in cōfessione exprimenda. Et ratio ex notabilibus positis est, quia pręcepta solum dantur de actibus virtutum, & cum in casu huius conclusionis actus nouae virtutis praecipiatur, & materia prioris legis in nouam virtutem transferatur, noua orietur obligatio, & ex consequenti, cùm peccatum ratione legis superuenientis sit contra aliam virtutem, erit peccatum à pręcedenti peccato specie distinctum.

Appen. 1 Hinc, si lex superueniens non transfert materiam legis praece-

præcedentis in aliam virtutem, neque species mutabitur, neque noua obligatio inducetur Et ratio est, quia si non præcipitur noua virtus, non erit nouum præceptum. Præcisa enim ratio mutationis speciei est, quando nouus actus alterius virtutis præcipitur.

Hinc, homicidium, quod sub excõmunicationis sñia prohibetur, est alterius speciei ab alijs commissis, seclusa excommunicatione. Et ratio est, quia homicidium ante excommunicationẽ erat peccatum solius iniustitię: post excommunicationem vero est sacrilegium contra obedientiam ecclesię, & opponitur virtuti religionis, q̃ inclinat (vt modo diximus) ad colendum Deũ, & eius ministros, aliquid pcipientes. Nam qui vos audit, me audit, &c. Et idem est iudicium de aljs sub excommunicationis sententia prohibitis, vel pręceptis. Appen. 2

Hinc, fornicatio post votum est alterius speciei. Quia est sacrilegium.

Hinc, sententia Theologorum, qua dicitur, illas circunstãtias esse necessariò confitendas, quę mutant peccati speciem, est intelligenda, quando mutant speciem vitij. Quod fit duobus concurrentibus. Quorum primum est, quod imponatur nouum pręceptum. Secundum est, quòd tale pręceptum trãsferat materiam prioris legis, ad aliam virtutem, ita quòd peccatum sit vitium alterius speciei: vt patet in exemplis modò positis. Nec satis est prohibitio eiusdem peccati, si peccatum in aliud genus vitij non transferatur. Appen. 3 Appen. 4

Hinc homicidium, furtum, & cętera peccata contra secundam tabulam, nõ sunt grauiora post legem diuinam scriptã, quàm antea in lege naturali. Et ratio est, quia lex diuina non transtulit materiam præceptorum naturalium ad ali m virtutem, & ex consequenti non induxit nouam obligationem. Appen. 5

Hinc, fœmina ad monachũ accedens, non grauius peccat, quàm ad simplicem sacerdotem accedendo. Et ratio est, quia vtrobique committitur sacrilegium contra solemne votum continentię. Et vtrumque peccatum est eiusdem speciei, quoniam est contra eandem virtutem religionis.

Hinc, si quis supra votum solenne continentiæ addat simplex de eadem, vel in alia religione iterum solemniter continentiam voueat, & si de nouo se obligare intendat, non manebit absque dubio noua obligatione ligatus. Quoniam secundum votum solum est confirmatio prioris Non.n. secundo voto promittitur nouus actus virtutis, & ita nõ inducitur noua obligatio. Et hoc sentire videtur Nauarra in additione Appen. 6 Nauar. Caut.

ad

ad c 6 suæ summæ Et Caiet 2 2 q. 186 art.9. & Cordoua q.3. Hispano sermone.Contrariā tamen sententiam defendit Soto de iustitia.& iure,lib.8.q 2.art. 5. in solut.ad 5. principale, & in 4 sent.dist.18.q.2 art.4.conclusione 7.

Hinc,tandem colligitur vnum actū peccati posse esse sub diuersis specieb.vitiorum,si plurib.præceptis ad diuersas virtutes spectantib. prohibeatur. Vt si aliquis coniugatus accedat ad monialem,tunc ille actus erit intemperantiæ:quia fornicatio. Erit & iniustitiæ,quia adulterium. Erit, & sacrilegij peccatum,quia cum consecrata ad Dei cultum,&c.

ARTICVLVS V.

Vtrum per quamcunque circunstantiam peccata specie differant?

Al. Alē. in 2. p q. 96. m.2. art 3. & 4. et in 4. p. q. 38. m.4 ar.2 §. 9. & ar.4. per totum. S. Thom.1.2. q.18.ar. 3.10. & 11. & q. 72. ar. 9. a'y d.17. 4.lib.lege etiam.13 q 8.c.ordu & de pœn.d. 5.can cō sideret. 1. Animad.

De hoc articulo multa in flor.bus 4 lib in q.de confessione, ar.4.difficul.5 6.& 7. Sed,vt plenam, & perfectam de circunstantijs peccatorum cognitionem habere possis, animaduerte, quæ sequuntur. Circunstantia respectu humani actus est,velut accidens respectu subiecti in naturalibus.Vnde dicitur circunstantia esse idem , quod extra substantiam actus. V g substantia eleemosynæ est pecuniæ largitio, circunstantia superueniens huic largitioni est persona,nempè, vt detur egeno,& non diuiti,& sanctiori,si indigentia fuerit æqualis, & tempore,& loco,& fine debito Hæc enim omnia sunt accidentia eleemosynæ, sicut quatuor qualitates sunt accidentia substantiæ , sed de eleemosynæ circunstantijs lege flores. 4.in tractatu de eleemosyna

Hinc,circunstantia poterit describi.Accidens conueniens actui libero,vt sit perfectus,studiosus,& laudabilis. Circūstātiæ sunt septē,quæ hoc versu continentur Quis,quid, vbi,quibus auxilijs,cur,quomodo,quando.Has enumerant Alexan. Alen S.Thom.1 2 q.7.art.3.ex Arist 3.Ethic c.1.ex Cicerone in sua rethorica.Quis,nempè,vt sit agens liberum.

Hinc,non vtens ratione,vt ebrius,furiosus, dormiens, febricitans,non dicetur studiose,vel vitiose agere. Quid, spectat ad obiectum materiale,nempè, vt res volita sit licita, & non prohibita.

Al. Alē. ar.2.§.9

Hinc,eleemosyna ex alieno est mala Quoniam obiectum scilicet , pecunia aliena respectu eleemosynæ est rationi disconueniens, & prohibita. Vbi pertinet ad circunstantiam

Appen.2 2.

loci,vnde celebrare extra ecclesiam sine facultate superioris,

Appen. 3 3.

propter defectum huius circunstantiæ,erit malum, vel quando locus ratione alicuius actionis interdicitur.Quibus anxilijs.

lijs. Vnde si quis virtute alicuius superstitionis conetur habere sanitatem, aut inuenire rem perditam per iudiciarium, aut scire rē occultā per incantatorem, aut soluere maleficiū coniugū per dæmonis ministerium, aut appetere dignitatē, aut officia ecclesiastica, vel prælationem per ambitionem, vel simouiam, est opus malum. Cur. Est circunstantia finis.

Hinc, index ex vindicta latronem suspendens peccat; quoniam finis est malus. Quomodo, idest diligenter, aut negligenter aliquid facere. *Appen. 4. 5. 6.*

Hinc, tepidè & cum tædio persoluens officium diuinum, peccat Quando, spectat ad tempus actioni accommodatum, vt ieiunium in 6. feria, & non in die dominico fieri debet. *Appen 5. 7.*

Actus moralis sumit uirtutis, vel vitij speciem ab obiecto formali & materiali. Dicitur autem in præsentia obiectū materiale re ipsa à parte rei volita; vt pecunia aliena est obiectum furti, propria verò obiectum eleemosynæ. Cibus in mediocritate cōsistens obiectum temperantię. Et obiectū formale est finis, gratia cuius aliquid fit, idest ratio præcisa, quæ mouet voluntatem ad operandū; vt appetitus congregandi diuitias est finis mouens vsurarium ad fœnus exercendum. *3. Animai.*

Hinc, si quis furetur, vt habeat, vnde meretrici stipendium soluat, actus iste ex parte obiecti materialis erit sub specie iniustitię: ex parte autem obiecti formalis sub specie intemperantiæ continebitur.

Circunstantiarum quædam sunt puræ, & propriæ, quæ quidem nunquàm mutant speciem, augent tamen, vel minuunt malitiam ipsorum actuum intra eandem speciem; vt furtum paruum, & magnum. Vtrumque enim est sub specie eiusdem iniustitiæ. Et delectatio intensa, & remissa est sub eadem specie libidinis; sicut albedo intensa, & remissa sunt eiusdem speciei coloris.

Hinc, circunstantię puræ, cum non mutent speciem; sed sint semper circa eandem speciem, erunt veluti accidentia actus. Aliæ circunstantiæ sunt non puræ, eo quò aliquando mutant speciem, aliquando verò non; sed intra eandem speciem augent, vel minuunt actus malitiam; vt circunstātia loci, aliquando intra eandem speciem auget actus malitiā. Nā iniuria, quæ fit alicui priuato coram iudice sedente pro tribunali, est grauior illa, quæ fit in loco priuato, & utraque est eiusdem speciei, quoniam est contra iustitiam. Si autem fiat in loco sacro; vt si quis in ecclesia aliquem percutiat, tunc mutatur species actus; quoniam est sacrilegium. Et tunc tempo- *Appen. 5*

ris

dic iudicij docuit ibidem Christ. dominus. Et ratione confirmatur; quia est peccatum, & peccatum pro formali est contra rectam rationem, eique aduersatur, & omnis ratio, cui quis dissentiens peccat, vim habet legis, vel certè est legis significatio. Animaduerte tamen ad reconciliandas istas opiniones, si placet, dupliciter posse aliquem agere contra legem. Primò agendo contra legem, & eius finem, qui quidem finis, teste B. Paulo est charitas. Et hoc modo agit contra legem, qui mortaliter peccat, quia per quodcunque mortale peccatum vinculum charitatis in Deum, & proximum dissoluitur. Secundò agendo contra legis obedientiam; non tamen contra eius finem; quia non violatur charitas. Et agunt contra legem isto secundo modo, qui venialiter peccant. Quoniam agunt contra obedientiam Dei; non tamen contra eius charitatem. Nam vt inter homines stat non obedire amico, & offendere illum, non tamen dissolui amicitiam, quoniam offensa est leuis; ita etiam in diuinis, licèt culpa leui, nempè, veniali offendatur Deus, & contra eius legem agatur, non tamen amicitia, & charitas dissoluitur.

Animaduersio.
1. ad Timot. 1.

Appen.

Hinc, colligitur interpretatio, & vera intelligentia auctoritatum sacræ scripturæ, quæ à Thomistis in suum fauorem inducuntur. Sunt enim intelligendæ de illo, qui agit contra legem, & finem legis, vt est, qui mortaliter peccat. Ijs difficultatibus expositis, quæ sunt velut præludia ad titulum huius artic perfectiùs explicandum, superest, vt tituli explicationem aggrediamur.

Doctores ubi sup. Vega à c. 2. usq; ad 5. & à c. 12 usque ad finem lib. 14. in per conc. Trid. & Castro locis in principio art. citatis. Mat. 5. vers. 25.

Quinta diffic. Est ne diuisio peccati in mortale, & veniale bona?

CONCLVSIO.

Non solùm optima est talis diuisio; verùm etiam fide tenenda. Et probatur primò autoritate sacræ scripturæ. Multis enim in locis expressè distinctio hæc in peccatum mortale, & veniale proponitur. Et præter loca in præmissis difficultatibus huius articuli citata, vnum, atque, alterum proponam. Matth 5. dixit Saluator noster Christus. Omnis, qui irascitur fratri suo, reus est iudicio: qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio: qui autem fatue, reus erit gehennæ ignis. In quibus verbis tria describuntur peccata, quorum duo priora leuia sunt, tertium verò est illis duobus multò grauiùs. Quæ quidem differentia apertè colligitur ex diuersitate pœnarum, quibus peccata illa punienda esse dicuntur. Nam pro mensura delicti, vt lex diuina ait, erit, & plagarum modus; cùm igitur ex tribus illis peccatis solum tertiū,

& vltimum dicatur gehenna ignis puniendum, id est, morte perpetua, & nullum duorum priorum ad talem pœnam: sed ad aliam multò leuiorem damnetur, conuincitur inde apertissimè solum tertium ex illis esse mortale; reliqua verò duo esse venialia. Hunc esse verum huius loci sensum docuerunt D.Chrysostomus homilia 16. super Matthæ. hæc verba interpretans, & D. Gregor. lib. 21. Moral. cap 5. Est, & alius locus Matthæ cap. 12. Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Ex quibus verbis apertissimè constat esse aliqua peccata, quæ in hoc sæculo remitti possunt, alia quæ in futuro; at peccata mortalia nō remittuntur in futuro sæculo, quia illa ducunt hominem ad mortem æternā. Lignū enim quod ad Aquilonē ceciderit ibi manebit. Peccata ergo, quæ in alio sæculo dimittuntur, necessariò sunt venialia: propterea quòd hæc sola sunt, quæ igne purgatorij consumuntur. Fuit etiam hæc distinctio canonizata in concilio Trident. sess. 6. cap. 11. vbi docens fideles: quæ ad salutem sunt necessaria, hæc ait. Licet enim in hac mortali vita, quantumuis sancti, & iusti in leuia saltem, & quotidiana, quæ etiam venialia peccata dicuntur, quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti, &c. Et in eadem sess. c 15. ita definitur. Aduersus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, nō modò infidelitate per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quodcunque alio mortali peccato, quāuis nō amittatur fides; acceptam iustificationis gratiam amitti diuinæ legis doctrinam defendendo, quæ à regno Dei non solùm infideles excludit; sed etiam fideles quoque, fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæterosque omnes, qui lethalia committunt peccata, à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt. & pro quibus à Christi gratia separantur. Hactenus concilium. Quid? quòd nouimus ecclesiam ab ipsis propè modum illius primordijs constituisse aliqua remedia pro remissione venialium. Quæ quidem nunquàm credidit sufficere ad remissionem mortalium. Et inter illa vnum fuit aqua benedicta, quam scimus fuisse in ecclesia saltem à tempore Alexandri huius nominis primi, qui quintus à B. Petro pontificatum tenuit. Et in hunc vsum, & alios à sacerdotibus mandauit benedici. de consecrat. dist. 3. cap. aquam sale. Sunt, &

D.Chrys. *D Greg.* *Mat. 12.* *Eccl. 11.* *1. Tim. 1.*

alia multa remedia; nam delentur per dominicam orationẽ, per eleemosynę largitionem, & pectoris tunsionem, & per ieiunij castigationem De pœnit. dist. 1. can. medicina. § proximi. Item per Eucharistię dignam sumptionem, de pœnit. dist 2 ante finem, & can panem de altari. Tandem per episcopi, vel presbyteri benedictiones dist 28 can. presbyterum. Sanctorum patrum testimonia, quibus conclusio corroboratur, apud Castrum, & Vegam vbi suprà inuenies. Tandem ipso luminis naturalis instinctu, verissimã esse distinctionem mortalis, & venialis peccati, intelligitur. Nam sicut scimus quasdam esse leues proximorum offensas, & quę ex se non sufficiunt ad impediendum, vel dirimendum amorem, quem nobis mutuò debemus; alias verò esse graues offensas, propter quas non immeritò rescinduntur amicitiæ: ita scintilla rationis nobis indita theologatur, & à nobis eò conscendit, vt credat, & doceat, quædam esse grauia peccata, quibus Deus legislator ac rector vniuersi, sic grauiter offenditur; vt eos, qui illa patrant, exclusos habeat, & seuerè suo loco, & tempore corripiat; alia verò ita leuia, vt Deus propter illa in usum habeat neminem.

Sexta diffic. Quonam pacto mortale, & veniale peccatum inter se differunt?

S.Tho 1. 2. q. 72. art. 5. & q 88. ar. 1. & 5 et Caie. ibi. Vega ca. 12. ubi sup. Scoti dist. 21. q. 1. Gabri. d. 22. q. 1. art 3. dubio. 1. Gerson in 3. p. suæ Theologiæ, titulo de uita spirituali lect. 1.

Cum constet diuidi peccatum in mortale, & veniale, explicemus oportet, quo pacto inter se differant. Sunt autem variæ opiniones, & multæ circa modum distinguendi hæc peccata ad inuicem. Prima opinio, quæ Sancti Thomæ tribuitur, tenet, hoc differre mortale peccatum à veniali, quòd mortale sit circa vel contra finem, vt est infidelitas odium Dei, &c. quę immediatè sunt contra ipsum Deum; venialia vero, quæ circa, vel contra ea, quæ sunt ad finem, id est, contra media ad finem: vt quòd est contra obedientiam prælati, vel charitatem, vt furtum, &c. Secunda opinio est Scoti, affirmantis, distingui mortale peccatum à veniali, eò quòd mortale sit contra præceptum; veniale autem contra consilium. Tertia opinio est Gerso. & Alma. asserentium venialia & mortalia nõ differre ex natura rei; sed tantùm ex diuina misericordia, eò quòd placuit Maiestati diuinæ imputare ad pœnam æternam mortale; veniale autem ad temporalem. Vtrumque tamen ex natura sua, cùm sit in Deum, esse dignum pœna æterna. Quarta opinio tenet distingui hæc ex genere, & ex natura sua & non ex reatu. Quinta opinio: vt suprà diximus, est eiusdem S. Tho. nempe, quòd differunt veniale, & mortale ex eo,

quòd

quòd mortale est contra legem, & diuinum præceptum. *S.Th. 1. 2. q. 72. art. 2. & q. 88. artic. 2.*

CONCLVSIO I.

Peccatum mortale, & veniale non differunt, quòd mortale sit contra finem, veniale autem contra media ad finem. Et ratio est, quia peccata, quæ sunt contra proximum, vt furtũ, &c. nõ sunt immediatè contra finẽ; sed contra media. Et tamen sunt mortalia; propterea quòd excludũt à regno Dei, vt author est Apost ad Galat 5 Deinde subitus infidelitatis motus est immediatè contra finem, scilicet, cõtra Deum, & tamẽ est veniale peccatum Hæc est contra primam opinionem. *Vega ubi sup. c. 13. ad Gal. 5*

CONCLVSIO II.

Nec distinguũtur eò, quòd mortale sit contra præceptum: veniale vero contra consilium. Et ratio est; quia velle ducere vxorem, non est peccatum: & tamen est contra consilium de virginitate. Ait enim B Paul.; Si nupserit virgo, non peccabit. *1. Cor. 7.* Perinde etiam furtum in materia leui est contra præceptum, non furtum facies, & est veniale tantùm. Hæc conclusio est contra secundam opinionem.

CONCLVSIO III.

Neque separantur ad inuicem eo, quòd ex sola diuina misericordia pœna æterna mortali, & veniali temporalis pœna respondeat. Et ratio est; quia, etsi daremus, Deum instituisse; vt nullum peccatum pœna aliqua puniretur: nihilominus tamen latissimum esset inter vtrumque peccatum discrimen. Fides enim catholica testatur, damnatos frequentissimè mortaliter peccare, iuxta illud; Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper: & tamen illa peccata ad nullam pœnam imputantur. In quocunque enim loco ceciderit lignum, ibi erit. Deinde, quia Deus pronior est ad miserẽdum, quàm ad puniendum, & amicitia cum ipso Deo multò fortior est, quàm cum hominibus: & cùm inter homines sint aliquæ offensæ, quæ ex natura rei non dirimunt amicitiam, licet amico displiceant: vt sunt leues iniuriæ: multò magis erunt tales offensæ ex natura rei inter nos, & ipsum Deum, & non solùm ex misericordia Dei, &c. Hæc est contra tertiam opinionem. *Psal. 73. Eccl. 11. Vega ca. 14. et 15 & 16. ubi sup.*

CONCLVSIO IIII.

Neque differunt quantum ad conuersionem ad creaturas, scilicet, quantum ad speciem malitię moralis. Et ratio est; quia, vt suprà diximus, veniale, & mortale possunt esse eiusdem speciei in genere moris, vt furtũ mille ducatorũ, & vnius oui, quæ sunt eiusdem speciei specialissimæ iniustitiæ. *Alex. Al. q. 108 m. 2. D. Bona. d. 42. art. 2. & 3.*

CONCLVSIO V.

Peccatum mortale, & veniale solùm differunt quantum ad auersionem ab ipso Deo. Et ratio est; quoniā mortale auertit omninò à charitate, & amicitia Dei, & constituit peccantem filium gehennæ: veniale autem minimè, quàmuis Deo displiceat, & per illud Deus offendatur. Quare totalis differentia, prout insinuat D Paulus supra citatus, erit penes displicentiam vsque ad auersionem, quam facit mortale, & penes displicentiam absque auersione, quam facit veniale. Et confirmatur à simili: quia sicut infirmitatum corporalium vna dicitur mortalis; quia tollit principium vitæ, scilicet, humidum radicale: altera verò non, sed reddit corpus debile: ita inter infirmitates spirituales, quæ sunt peccata; Vna dicitur mortalis, quæ tollit charitatem, & gratiam, quę est principium vitę ęternæ, iuxtà illud Ioann.6. Qui biberit ex hac aqua, fiet in eo fons vitæ, &c. scilicet. charitas. Altera non; vt venialis, quæ solùm facit hominem tepidum circa diuina, & minus Deo gratum. Ex hoc articulo colligitur confutatio multarum hęresum. Prima est Ioann. Vuicleph affirmantis, peccatum veniale, & mortale solùm differre ex parte peccantis, qui si fuerit prædestinatus, dicebat ille, omne eius peccatum erit veniale, idest, veniæ consecutiuum; sin minus, erit mortale. Quoniam præsciti irreparabiliter erunt æterna morte puniendi. Quæ quidem distinctio est etiam blasphema. Legimus enim adulterium Dauidis, negationem Petri, & flagitiosa Magdalenæ peccata; & tamen hi omnes fuerunt prædestinati. Et Saul fuit reprobus, quo non fuit aliquando in Israel melior; filius vnius anni, &c. 1 Regum. 13. Et tamen nemini dubium est; quin tempore, quo fuit in gratia, venialiter peccauerit. Cùm nemo sit, qui aliquando uenialiter non peccet. Secunda hæresis est Philippi Melancthon, asserentis, illa tantùm esse venialia peccata, quæ ex ignorantia crassa; non tamen affectata, committuntur. Quod est contra D Paul. qui ad Timot. 1. affirmat, se extra gratiam Christi fuisse, eò quòd ex ignorantia persequebatur ecclesiam Dei. Ait enim, ignorans feci in infidelitate, &c. Et 1. ad Corint. 14 damnat omnem ignorantiam culpabilē, dicens, Ignorans ignorabitur, idest, reprobabitur. Tertia hæresis est Caluini, qui docuit, omne peccatum esse mortale, & nullum veniale. Contra quem supra in hoc art. sunt multa diuinæ Scripturæ testimonia citata. Et sit præter illa, quod, 1. ad Corinth. 3. legitur vbi dicitur. Si quis autem superædificat super fun-

[Margin notes: Hæreses. Thom. Vualdensis lib. de sacramē. c.154. et 155. — 1. Re.13 — Hæresis. — 1. ad Timot. 1. — 1. ad Cor. 14. — Hæresis. — 1. Cor 3.]

fundamentum hoc (scilicet Christum) aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, &c. ipse autem saluus erit; sic tamen quasi per ignem. Et per hæc vltima verba intelligit apostolus peccata venialia, quæ quatenus peccata, sunt igne purganda; quatenus autem venialia sunt, à regno Dei nõ excludunt: si quidem talia perpetrantes salui erunt. Lege Vegam. c. 3 vbi sup. & Castrum verbo peccatum hære. 11. Quarta hæresis fuit Lutheri, qui nullum esse peccatum mortale præter incredulitatem docuit. In quem sunt multa loca sacræ scripturæ quæ in hoc artic. adduximus, quibus, præter infidelitatem, multa esse mortalia peccata apertissimè demonstratur. In quem agit Castro, verbo fides, hæresi secunda. *Vega. Castro.*

ARTICVLVS III.

Vtrùm peccata distinguantur specie ad specificam distinctionem causarum?

Cum causa peccati sit multiplex, nempè, ignorantia, infirmitas, & diabolus, quæritur in hoc artic. Vtrùm peccata ad distinctionem istarum causarum, &c. exempli gratia, fornicatur quis ex ignorantia culpabili, ita quòd si sciret, non fornicaretur; alius autem fornicatur ex infirmitate, est quæstio. Vtrùm fornicationes istæ specie distinguantur, eò quod causæ ad peccatum inducentes, sunt specie differentes. Et ad maiorem intelligentiam huius art. cuius cognitio est confessarijs, & pœnitentibus necessaria, quæ sequuntur animaduerte. *S. Tho. 1. 2. q. 72. art.*

Inter operationes naturales, & liberas hoc inter alia est discrimen, quòd naturales ad differentiam specificam principiorũ differunt specie. Calefactio enim differt specie à frigefactione; quia principia calidũ, scilicet, & frigidũ, vnde proficiscuntur, sunt specie distincta. At uerò operationes liberæ non differunt ad distinctionem principiorum actiuorum; quia furtum ex timore paupertatis ortum, & furtum ex auaritia sunt eiusdem speciei. Sunt enim actus iniustitiæ licet, causæ efficientes, scilicet, amor pecuniarum, & timor paupertatis, sint diuersæ. *1. Animad.*

Hinc, operationes humanæ liberæ ex parte causæ finalis, vt sæpissimè hactenus cum Arist. docuimus, erunt distinguendæ. Et ratio est; quia quòd vnus actus sit vnius, vel alterius virtutis, ex fine intento ab operãte, vel ex fine ipsius operis oritur. Ieiunium enim propter adimpletionem præcepti ecclesiæ factum est actus obedientiæ, propter extinguendam libidinem, est continentiæ actus. *Appen. 1 Arist. 7. Ethic.*

2. Animad. Causa motiua à finali causa hoc distat, quòd finalis est causa præcisa; at uerò motiua non est causa præcisa, sed solùm inducit hominem ad operandum. V.g. dat aliquis eleemosynā pauperi, vt illi placeat, non tamen tanquàm propter causam finalem; quia, licet, illi placere non intenderet, eleemosinam nihilominus largiretur. Hæc complacentia est causa motiua, quæ à quibusdam impulsiua nominatur. Esset autem finalis causa si cessante complacentia, eleemosyna cessaret.

Appen. 2 Hinc, regula physica, & moralis, scilicet, cessante causa, cessat effectus, est vera in actionibus liberis, de causis tantum finalibus, in agentibus autem naturalibus est vera de causis efficientibus.

3. Animad. Causa finalis, & obiectum formale sunt idem, quatenus vtrumque est causa præcisa, quæ mouet efficientem ad operādum. V.g. pecunia à parte rei est finis mercenarij, quatenus autem eadem pecunia cognita, & intenta mouet mercenariū ad operadum, est causa finalis.

CONCLVSIO.

Peccata non secundum causas efficientes, sed penes causas finales specie distinguntur. Et ratio est, quia operationes liberæ cuiusmodi sunt peccata, sumunt speciem malitię à fine; vt ex prima animaduersione constat. Et confirmatur; quia si à causa efficienti malitiæ speciem sortirentur, omnia peccata essent eiusdem speciei; si quidem omnia ab vno principio efficienti, scilicet à voluntate libera, & à superbia proficiscuntur, iuxta illud. Initium omnis peccati superbia. Eccl. 10.

Appen. 3 Hinc, mulier, quę fornicatur cum laico, hoc fine præcise: vt habeat ad sacerdotem accessum, committit sacrilegium, in confessione necessario explicandum.

Appen. 4 Hinc, qui iurat falsum, vt alium in pretio alicuius mercis decipiat, non solùm peccatum periurij; verùm etiam peccatū iniustitiæ committit, quod est in cōfessione, etiam si non fuerit subsecuta deceptio, declarandum.

Appen. 5 Hinc, iudex, qui criminosum titulo iustitiæ, & etiam vindictæ punit, peccatum iræ in confessione necessariò aperiendum patratus est.

Appen. 6 Hinc, si iudex criminosum puniat; vt inimicis criminosis blandiatur, vt ab ipsis beneficium ecclesiasticum consequatur, sacrilegiū committit, & de similibus simile esto iudicium.

Regula. Notanda autem est sequens regula vniuersalis, nempè, quoties finis est peccatum, totum opus est etiam peccatum, iuxta illud. Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tene- Mat. 6.

bro-

brosum erit. Vbi per oculum intelligitur finalis intentio operantis. Secus autem si fuerit causa impulsiua, & ideo prudens confessarius debet interrogare pœnitentem. An, cessante illa causa, patraret peccatum. Et si responderit. Patrarem. Erit causa impulsiua tantum, sin minus, erit finalis causa.

Hinc, si milites sancti Ioannis emittunt continentiæ votũ propter diuitias obtinendas, tanquam propter finalem causam, potiùs sacrilegium committunt, quàm votum, quod est actus religionis, emittunt. Et idem est iudicium de reliquis cruciferis Animaduerte autem in hoc arti. & in sequentibus huius q. non agi de peccato, quatenus est auersio à Deo Nam eo modo iam in principio huius tract. egimus, sed quatenus est conuersio ad creaturam per inordinatum amorem, & put est malum morale, & vitium, alicui virtuti morali oppositũ. Tum etiã nota, ꝙ vt eadẽ virtus. vt sæpe hactenus diximus, potest diuersis rationibus cõsiderata ad diuersas species referri, ita, & idem vitium diuersis rationibus, sumptum, sub diuersis speciebus contineri, & hoc modo cõclusio 1. huius q. huic conclusioni non contradicit. *Appen.7*

ARTICVLVS IIII.

Vtrum peccata differant specie, eo quòd sint contra diuersa pręcepta.

Verbi gratia, furtum est contra legem naturalem, & diuinam, quæritur si superuenerit lex positiua prohibens furtum. An sit grauioris, & deterioris malitiæ, eo quòd sit contra diuersa præcepta. Nota ad pleniorem explicationem huius art. quæ sequuntur. Præcepta, nisi de actibus virtutum moraliũ, vel Theologicarum, non dantur. Et probatur, quia præcepta affirmatiua dantur de actibus positiuis virtutum, vt restitues alienum, est præceptum affirmans, de actu iustitiæ. Præceptis verò negantibus prohibentur vitia virtutibus contraria; vt non furtum facies, est præceptum negans de iniustitia cauenda. Vnus, & idem actus aliquando vna lege, siue præcepto, aliquando pluribus ad vnam, & eandem virtutem spectantibus præcipitur, aut prohibetur. Illustro rem exemplo. Verbi gratia non furtum facies prohibetur lege naturali, & diuina & positiua, ad eandem virtutem iustitiæ spectantibus. Item nõ adulterabis duplici lege diuina prohibetur, quarum prior pertinet ad virtutem temperantiæ, vt non fornicaberis, posterior verò spectat ad iustitiam, scilicet non accedes ad alienam. Fit enim eius coniugi iniuria. Præcepta, quæ dantur de actu eiusdem virtutis, vel dantur de eodem actu numero, *1. Nota.* *2. Nota.*

numero, vel de diuersis actibus numero distinctis, eiusdem tamen speciei. Patet de eodem actu, vt ieiunium quadragesimale præcipitur ab ecclesia, & fratribus minoribus in sua regula; vbi dicitur. Sed aliam, scilicet, quadragesimam, vsque ad resurrectionem domini ieiunent. De diuersis autem actibus, vt si contingat vno, & eodem die esse ieiunãdum. Tum quia est vigilia alicuius sancti. Tum etiam, quia est ieiunium quatuor temporum, sunt tunc duo præcepta de duobus ieiunijs numero distinctis, accidit autem, vt eodem die occurrent. Inter leges superuenientes circa eandem materiam, quædam transferunt materiam prioris legis ad aliam virtutem, vt si quis voueat continentiam, lex voti superueniens transfert fornicationem ad materiam religionis. Fornicatio enim, quę ante votum erat contra virtutem temperantiæ, post votum est contra virtutem religionis, quæ est peculiaris virtus, inclinans ad colendum Deum, quatenus est supremus Dominus, cui debetur latriæ adoratio, voti redditio, &c. Quædam verò non transferunt materiam ad aliam virtutem. Exempli gratia, vt lex, siue præceptum decalogi de non furando, non trãstulit materiam furti ad aliam virtutem, quàm ad illam, quæ erat in lege naturali, scilicet, materia, siue virtus iustitiæ. Distinguuntur autem leges istæ adinuicem, quòd primæ mutãt transgressionis speciem & inducunt nouam obligationem, secundæ verò neutrum horum faciunt.

CONCLVSIO.

Quando lex superueniens transfert materiam legis præexistentis ad aliam virtutem, tunc species peccati mutatur; species, inquam, quantùm ad nouam malitiam mutatur; vt si iustitia, quæ est materia non furandi, à prælato virtute obedientię præcipiatur, tunc furtum erit alterius speciei. Quia non solùm erit contra iustitiam; verum etiam contra virtutem religionis. Quę quidem virtus inclinat ab obediendum pręlatis, eo quòd gerunt personam supremi Domini, nempe, Dei, & ex cõsequenti hęc circunstantia erit in cõfessione exprimenda. Et ratio ex notabilibus positis est, quia pręcepta solum dantur de actibus virtutum, & cum in casu huius conclusionis actus nouæ virtutis præcipiatur, & materia prioris legis in nouam virtutem transferatur, noua orietur obligatio, & ex consequenti, cùm peccatum ratione legis superuenientis sit contra aliam virtutem, erit peccatum à pręcedenti peccato specie distinctum.

Appen. 1 Hinc, si lex superueniens non transfert materiam legis præce-

præcedentis in aliam virtutem, neque ſpecies mutabitur, neque noua obligatio inducetur. Et ratio eſt, quia ſi non præcipitur noua virtus, non erit nouum præceptum. Præciſa enim ratio mutationis ſpeciei eſt, quando nouus actus alterius virtutis præcipitur. Appen. 2

Hinc, homicidium, quod ſub excõmunicationis ſnīa prohibetur, eſt alterius ſpeciei ab alijs commiſsis, ſecluſa excommunicatione. Et ratio eſt, quia homicidium ante excommunicationē erat peccatum ſolius iniuſtitię: poſt excommunicationem vero eſt ſacrilegium contra obedientiam eccleſię, & opponitur virtuti religionis, q̃ inclinat (vt modo diximus) ad colendum Deũ, & eius miniſtros, aliquid pcipientes. Nam qui vos audit, me audit, &c. Et idem eſt iudicium de alijs ſub excommunicationis ſententia prohibitis, vel pręceptis.

Hinc, fornicatio poſt votum eſt alterius ſpeciei. Quia eſt ſacrilegium. Appen. 3

Hinc, ſententia Theologorum, qua dicitur, illas circunſtãtias eſſe neceſſariò confitendas, quę mutant peccati ſpeciem, eſt intelligenda, quando mutant ſpeciem vitij. Quod fit duobus concurrentibus. Quorum primum eſt, quod imponatur nouum pręceptum. Secundum eſt, quòd tale pręceptum trãſferat materiam prioris legis, ad aliam virtutem, ita quòd peccatum ſit vitium alterius ſpeciei: vt patet in exemplis modò poſitis. Nec ſatis eſt prohibitio eiuſdem peccati, ſi peccatum in aliud genus vitij non transferatur. Appen. 4 Appen. 5

Hinc homicidium, furtum, & cętera peccata contra ſecundam tabulam, nõ ſunt grauiora poſt legem diuinam ſcriptã, quàm antea in lege naturali. Et ratio eſt, quia lex diuina non transtulit materiam præceptorum naturalium ad aliam virtutem, & ex conſequenti non induxit nouam obligationem.

Hinc, fœmina ad monachũ accedens, non grauius peccat, quàm ad ſimplicem ſacerdotem accedendo. Et ratio eſt; quia vtrobique committitur ſacrilegium contra ſolemne votum continentię. Et vtrumque peccatum eſt eiuſdem ſpeciei, quoniam eſt contra eandem virtutem religionis.

Hinc, ſi quis ſupra votum ſolenne continentiæ addat ſimplex de eadem, vel in alia religione iterum ſolemniter continentiam voueat, & ſi de nouo ſe obligare intendat, non manebit abſque dubio noua obligatione ligatus. Quoniam ſecundum votum ſolum eſt confirmatio prioris Non.n. ſecundo voto promittitur nouus actus virtutis, & ita nõ inducitur noua obligatio. Et hoc ſentire videtur Nauarra in additione Appen. 6 Nauarr. Caut.

ad

ad c 6 ſuæ ſummæ Et Caiet 2 2 q. 186 art.9. & Cordoua. q.3. Hiſpano ſermone. Contrariã tamen ſententiam defendit Soto de iuſtitia.& iure, lib.8.q 2 art. 5. in ſolut.ad 5. principale, & in 4 ſent. diſt.18.q.2 art.4.concluſione 7.

Hinc, tandem colligitur vnum actũ peccati poſſe eſſe ſub diuerſis ſpecieb. vitiorum, ſi plurib. præceptis ad diuerſas virtutes ſpectantib. prohibeatur. Vt ſi aliquis coniugatus accedat ad monialem, tunc ille actus erit intemperantiæ: quia fornicatio. Erit & iniuſtitiæ, quia adulterium. Erit, & ſacrilegij peccatum, quia cum conſecrata ad Dei cultum, &c.

ARTICVLVS V.

Vtrum per quamcunque circunſtantiam peccata ſpecie differant?

De hoc articulo multa in floribus 4 lib in q. de confeſſione, ar.4. difficul.5 6.& 7. Sed, vt plenam, & perfectam de circunſtantijs peccatorum cognitionem habere poſsis, animaduerte, quæ ſequuntur. Circunſtantia reſpectu humani actus eſt, velut accidens reſpectu ſubiecti in naturalibus. Vnde dicitur circunſtantia eſſe idem, quod extra ſubſtantiam actus. V g ſubſtantia eleemoſynæ eſt pecuniæ largitio, circunſtantia ſuperueniens huic largitioni eſt perſona, nempè, vt detur egeno, & non diuiti, & ſanctiori, ſi indigentia fuerit æqualis, & tempore, & loco, & fine debito Hæc enim omnia ſunt accidentia eleemoſynæ, ſicut quatuor qualitates ſunt accidentia ſubſtantiæ, ſed de eleemoſynæ circunſtantijs lege flores. 4. in tractatu de eleemoſyna

Hinc, circunſtantia poterit deſcribi. Accidens conueniens actui libero, vt ſit perfectus, ſtudioſus, & laudabilis. Circũſtãtiæ ſunt ſeptẽ, quæ hoc verſu continentur Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Has enumerant Alexan. Alen S. Thom. 1 2 q.7. art.3. ex Ariſt 3. Ethic c.1. ex Cicerone in ſua rethorica. Quis, nempè, vt ſit agens liberum.

Hinc, non vtens ratione, vt ebrius, furioſus, dormiens, febricitans, non dicetur ſtudioſe, vel vitioſe agere. Quid, ſpectat ad obiectum materiale, nempè, vt res volita ſit licita, & non prohibita.

Hinc, eleemoſyna ex alieno eſt mala Quoniam obiectum ſcilicet, pecunia aliena reſpectu eleemoſynæ eſt rationi diſconueniens, & prohibita. Vbi pertinet ad circunſtantiam loci, vnde celebrare extra eccleſiam ſine facultate ſuperioris; propter defectum huius circunſtantiæ, erit malum, vel quando locus ratione alicuius actionis interdicitur. Quibus anxilijs.

Al. Alẽ. in 2. p q. 96. m.2. art 3. & 4. c. in 4. p. q. 18. m.4 ar.2 §. 9. & a.1.4. per totum. S. Thom.1.2. q.18. ar. 3.10. & 11. & q. 72. ar. 9. adij d.17. 4. lib. lege etiam. 23 q 8. c. omnium & de pœn. d. 5. can cõſideres. 1. Animad.

Al. Alẽ. ar.2. §.9

Appen. 2 2.

Appen. 3 3.

lijs. Vnde si quis virtute alicuius superstitionis conetur habere sanitatem, aut inuenire rem perditam per iudiciarium, aut scire rē occultā per incantatorem, aut soluere maleficiū coniugū per dæmonis ministerium, aut appetere dignitatē, aut officia ecclesiastica, vel prælationem per ambitionem, vel simoniam, est opus malum. Cur. Est circunstantia finis.

Hinc, index ex vindicta latronem suspendens peccat; quoniam finis est malus. Quomodo, idest diligenter, aut negligenter aliquid facere. Appen. 4 5. 6.

Hinc, tepidè & cum tædio persoluens officium diuinum, peccat. Quando, spectat ad tempus actioni accommodatum, vt ieiunium in 6. feria, & non in die dominico fieri debet. Appen 5. 7.

Actus moralis sumit uirtutis, vel vitij speciem ab obiecto formali & materiali. Dicitur autem in præsentia obiectū materiale re ipsa à parte rei volita; vt pecunia aliena est obiectum furti, propria verò obiectum eleemosynæ. Cibus in mediocritate cōsistens obiectum temperantię. Et obiectū formale est finis, gratia cuius aliquid fit, idest ratio præcisa, quæ mouet voluntatem ad operandū; vt appetitus congregandi diuitias est finis mouens vsurarium ad fœnus exercendum. 3. Animæ.

Hinc, si quis furetur, vt habeat, vnde meretrici stipendium soluat, actus iste ex parte obiecti materialis erit sub specie iniustitię: ex parte autem obiecti formalis sub specie intemperantiæ continebitur.

Circunstantiarum quædam sunt puræ, & propriæ, quæ quidem nunquàm mutant speciem, augent tamen, vel minuunt maliciam ipsorum actuum intra eandem speciem; vt furtum paruum, & magnum. Vtrumque enim est sub specie eiusdem iniustitiæ. Et delectatio intensa, & remissa est sub eadem specie libidinis; sicut albedo intensa, & remissa sunt eiusdem speciei coloris.

Hinc, circunstantię puræ, cum non mutent speciem; sed sint semper circa eandem speciem, erunt veluti accidentia actus. Aliæ circunstantiæ sunt non puræ, eo quò aliquando mutant speciem, aliquando verò non; sed intra eandem speciem augent, vel minuunt actus maliciam; vt circunstātia loci, aliquando intra eandem speciem auget actus malitiā. Nā iniuria, quæ fit alicui priuato coram iudice sedente pro tribunali, est grauior illa, quæ fit in loco priuato, & utraque est eiusdem speciei, quoniam est contra iustitiam. Si autem fiat in loco sacro; vt si quis in ecclesia aliquem percutiat, tunc mutatur species actus; quoniam est sacrilegium. Et tunc tempo- Appen. 5

ris

tis non est circunstantia, sed potius substantia actus: propterea quòd est peccatum contra virtutem religionis. Quaerenti autem, quando circunstantia mutat speciem? respondebis. Quandocunque habet rationem peculiaris obiecti. Percontanti rursus; quando habet rationem peculiaris obiecti? dices. Quando transfert actum ad aliam virtutis, aut vitij speciem; vt circunstantia loci sacri, aut personae Deo per votum consecratae, transfert actum ad speciem religionis; vt si quis fornicetur in loco sacro, aut cū persona Deo consecrata. Ijs ita cōstitutis, lege modò diffic. florum. 4. lib in prīcipio att. citatas.

S.Tho. 1 2. q. 18. art 5. 10 & 11.

DVBIVM.

Tenebitur ne confessarius scire omnes species vitiorum, & virtutum vt possit species omnium peccatorum distinguere.

Respondeo. Satis erit, si sciat omnia genera vitiorum, quamuis ignoraret species. v. g. satis erit, sciat, quae peccata sint contra naturam; vt est pollutio extra vas, quamuis nesciat esse peccatum mollitiae, quae est species contenta sub peccatis contra naturam. Eritque etiam satis, eum scire alias circunstantias communes. vt loci sacri, voti, incestus, &c. Alioquin, si teneretur scire omnes species specialissimas omnium vitiorum, deberet philosophiam moralem omninò scire.

QVÆSTIO IIII.

De comparatione peccatorum adinuicem.

Al. Alē. 3. p. q. 57 m. 3. S.Tho. 1. 2. q. 73.

Haec q. explicatis nonnulis difficultatibus, absoluetur, in qua de peccato, vt eū malum morale praecipuè disputatur.

Prima diffic. Vtrum omnia vitia sint connexa.

S Th. vbi sup. ar. 1. D.Greg. 31. moral. c. 31. Aristo. 2. & 5. Ethi. c. 7. Append.

Multi ex sanctis Patribus dixerunt vniuersa vitia esse inter se connexa, praesertim D. Greg.

CONCLVSIO I.

Impossibile est omnia peccata, & uitia esse actualiter, vel habitualiter, connexa. Et ratio est, quia impossibile est cōtraria esse connexa, & simul eidem subiecto habitualiter, vel actualiter in esse (mutuò enim se expellunt) sed pleraq; vitia sunt contraria ad inuicem (extrema enim virtutum moraliū sunt vitia contraria, vt prodigalitas, & auaritia respectu liberalitatis) ergo haec non poterunt simul inesse, &c. Quare impossibile est, &c. Hinc, non oportet, vt qui habet vnum peccatum, ex necessitate habeat omnia peccata.

CONCLVSIO II.

Connexione actuali aliqua vitia sunt connexa. Et ratio est, quia quando aliquis transgreditur per unum actum diuersa praecepta diuersarum virtutum, peccata actualiter colligantur,

tur,& connectuntur. Patet in adultero, qui peccat contra castitatem, & contra iustitiam, & in religioso, qui fornicando peccat contra castitatem, & contra votum.

CONCLVSIO III.

Dispositiuè omnia peccata sunt connexa, idest, vt est dispositio, & radix, vnde omnia vitia generantur, nempe, superbia. Initium enim omnis peccati, superbia. *Eccl. 10.* Et quando ex vno peccato trahitur alterum, vt ex ebrietate nascitur impudicitia,& ex superbia inuidia, & ex septem vitijs capitalibus innumerosa proles peccatorũ generatur. Et in hoc sensu B. Greg. & alij patres asseruerunt peccata esse connexa. Vel possunt dici connexa quò ad remissionem: quia vnum peccatum mortale sine alio non remittitur. Impium enim est à Deo dimidiam sperare veniam.

Secunda diffic. Vtrùm peccata omnia sint paria?

Sensus est. Vtrùm sint æqualis malitiæ offensæ, & demeriti? Hic bellum est nobis cum Stoicis, Cicerone in lib. de paradoxis, & Iouiniano hæretico, qui dixerunt omnia peccata esse paria.

CONCLVSIO I.

Omnia peccata non sunt paria. Hæc conclusio est de fide. Et colligitur ex varijs sacræ scripturæ locis, ex quibus vnum, atque alterum tibi proponam. Legitur enim Deuteron. 25. pro mensura peccati erit,& plagarum modus, quare cum peccata non sint eiusdem mensuræ, non erunt planè æqualia. Et veritas ipsa Christus Iesus dixit Pilato. Qui me tradidit tibi, maius peccatum habet, ergo si maius fuit peccatum Iudæorum, peccatum Pilati non fuit peccato Iudæorum æquale. Et ratione confirmatur, quia grauius est conuitium illatum imperatori, quàm duci,& duci, quàm militi ratione personarũ. Hinc, confutata manet hæresis Iouiniani

CONCLVSIO II.

Quatenus auersio opponitur gratię contradictoriè, & priuatiue, hoc modo peccata sunt paria. Et ratio est, quia hoc modo auersio est non amicitia, quæ est pura negatio gratię Quę quidem non recipit magis,& minùs. Minimum enim mortale ita reddit hominem non amicum Deo sicut maximum.

Tertia diffic. Vtrùm grauitas peccatorum ex diuersitate obiectorum varietur?

Ad intelligentiam huius articuli sunt aliqua præmittenda. Mensura perfectionis nostrarum operationum est lumen rationis. Vnde quanto humana actio fuerit minus commensu-

rabilis rationi, id est, minus æqualis, tanto erit deterior. Quemadmodum ægritudo corporalis eò est deterior, quo quatuor humores fuerint in minori æqualitate. Dices Quando aliquod peccatum erit magis contra rationem? Respondeo. Quo peccatum aliquod est contra altiorem, & perfectiorem finem & obiectum, eò est magis contra lumen rationis Magis si quidem rationi aduersatur odium in Deum, quàm in aliquam creaturam. Patet a simili in ægritudinibus corporis: nam vt illa est deterior, quæ est contra principalius membrū, vt contra caput, cor, latus: propterea quod facilius aufert vitam, & arguit maiorem humorum inæqualitatem: ita illud peccatum est magis contra rationem, quod est contra præstantiorem finem, vel obiectum.

Dub. 2. Nota.

CONCLVSIO I.

Grauitas peccatorum secundum varietatem obiectorum variatur. Et ratio est; quia illud peccatum est grauius, quod magis aduersatur rationi, vt constat ex primo notabili; magis autem aduersatur rationi, & est contra illam, quod est contra excellentius obiectum, vt blasphemia in Deum est deterior, quàm in regem; quoniam Deus excellentius obiectum est, quàm creatura. Quare ex diuersitate obiectorum grauitas peccatorum variabitur.

Appen. 1 Hinc, inter peccata, quæ sunt contra Deum, primum sibi vendicant locum; quia est principium vitę nostræ, & finis vltimus Quæ verò contra proximum sunt, vt homicidium secundo succedunt loco, quia vita hominis est finis istarum rerum. Omnia enim ad vitam hominis ordinantur. Deinde sequitur fornicatio, qua homo in corpus suum peccat. Et tandem furtum, quod circa res alienas versatur.

CONCLVSIO II.

Nunquam peccatum minus graue ratione obiecti est grauius alio ratione nocumenti, siue alicuius circunstantiæ. v g. furatur aliquis mille aureos ex particulari homine: alius verò ex loco sacro casullam valētem duodecim ducatos, ex parte nocumenti deterius primus, quàm secundus peccat. Similiter deterius peccaret ratione nocumenti occidens regem, quàm interficiens sacerdotem, vel blasphemus. Et probatur ex primo notabili; quia mensura humanarum actionum est recta ratio, & hæc dictat, peccata ratione maximi nocumenti esse grauiora alijs; quamuis illa alijs sint grauiora ex obiecto, aut ex genere, quod idem est.

Appen. 2 Hinc in grauitate peccatorum semper ponenda sunt cætera

ra paria. Contra conclusionem istam arbitrantur aliqui Thomistæ blasphemiam à tota specie esse deteriorem; quia obiectum blasphemiæ præstat vitæ regis, & nullam esse circunstantiam, quantumcunque pessimam, quæ possit adæquare grauitatem obiecti.

Quarta diffic. Vtrùm grauitas peccatorum per comparationem ad virtutes quibus opponuntur, consideranda sit?

Oppositio inter virtutem, & vitium est duplex. Vna est directa, quando, scilicet, virtus, & vitium sunt circa idem subiectum, & mutuò ab illo se expellunt; quia sunt incompossibilia, vt iustitia, & iniustitia respectu rei alienæ, quæ est materia vtrique extremo communis. Qui enim reddit alienum domino, seruat iustitiam, & qui aufert illud ab inuito domino, cõmittit iniustitiam; & de aliarum virtutum oppositionibus similiter est censendum. Altera oppositio est indirecta, quãdo, scilicet, virtus, & vitium non sunt circa idem subiectum; sunt tamen contraria ex parte effectus; quoniam imperant contrarios effectus. Quo quidem modo omnia vitia opponuntur indirectè charitati. Iniustitia enim inclinat ad auferendum alienum; charitas verò contrarium imperat. Quando virtus, & vitium directè opponuntur, sumunt bonitatis, & malitiæ gradualem speciem ab ipsomet obiecto, circa quod opponuntur, ita quòd quando obiectum siue res, circa quam operari contigerit, fuerit excellentior, tantò virtus excellentior, & vitium deterius iudicabitur. V.g. præstantior est reuerentia, & honor Deo, quàm regi exhibitus, quia obiectũ est dignius, & ex consequenti conuitium in Deum erit deterius, quàm in regem. Et ratio est; quia virtus est operatio secundum rectam rationem, & vitium contra rationem; ergo quò obiectum est excellentius, eò operatio recta circa ipsum est magis rationi consona, & melior; & opposita operatio magis rationi dissona, disconueniens, & deterior.

Alex. Alen. 3. p. quæst. 57 m 3.
S Th. vbi sup. ar 4.
Nota. 1.
Nota. 2.

CONCLVSIO I.

Quando vitium directè alicui virtuti opponitur, eius grauitas per comparationem ad virtutem oppositam dignoscetur; ita vt saltem ex parte obiecti tantò vitium sit grauius, quantò virtus opposita fuerit præstantior. Hæc conclusio est Aristot. 8. Ethicor. dicentis, pessimum opponi optimo. Et cùm in moralibus optimum sit maxima virtus, pessimum erit maximum peccatum; vnde maxima virtus opponetur maximo vitio, & erit mensura cognoscendi oppositi vitij grauitatem. Opposita enim iuxta se posita, magis elucescunt,

Aristot.

Et ex secundo notabili constat veritas conclusionis. Et quia rectum est iudex sui, & obliqui, & virtus quid rectum, & peccatum obliquum est.

CONCLVSIO II.

Quando vitium non opponitur directè virtuti, sed indirectè, tunc grauitas peccati, per comparationem ad virtutem in directè oppositam, non est consideranda Et ratio est; quia tùc omnia peccata essent æqualia. Siquidem omnia indirectè opponuntur charitati, & non ob aliud; nisi quia charitas omnium virtutum actus imperat.

CONCLVSIO III.

Peccata aliquando sunt sibi inuicem secundum quid grauiora, & minus grauia Et ratio est, quia alia sunt alijs grauiora: propterea quòd præstantiori virtuti opponuntur: sunt, & minus grauia ratione alicuius circunstantiæ.

Appen. Hinc, odium contra amicum, ex parte virtutis oppositæ, scilicet, amicitiæ, est deterius odio aduersus inimicum, quia illud opponitur amicitiæ, quæ est virtus specialis, hoc autem opponitur amicitię generali, aut iustitiæ generali tantùm Ex parte autem alicuius circunstantiæ erit odium inimici deterius, vt si ex illo graue dispendium publicum sequeretur, veluti si propter inimici occisionem aliqua res publica periret. Et de similibus simile esto iudicium. Peccata enim quandoque, & aggrauantur circunstantijs, & alleuiantur: vt habetur 40. dist. can. homo. & 50 dist. quia tua. & de pœnit. dist. 5. §. 1. in princ. & 15 q 1 can. inebriauerunt.

Quinta diffic. Vtrùm peccata carnalia sint spiritualibus deteriora?

Alex. Alē. q 154 m. 6. 7 8. S. Th ubi sup. ar. 5. 2. Cor. 7. D. Greg. li. moral. c. 3. peccatorum diuisio.

Diuisio peccatorum in carnalia, & spiritualia colligitur ex D. Paul. vbi inquit: Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus. Lege D. Greg. qui docet ex septem vitijs capitalibus duo tantùm esse carnalia; reliqua verò spiritualia. Sunt autem carnalia luxuria, & gula; quia istorum duorum delectatio est tantùm in carne; delectatio verò cæterorum est tantùm in voluntate. Et ideo dicuntur spiritualia, quamuis omnium peccatorum, tam carnalium, quàm spiritualium consensus sit in voluntate.

CONCLVSIO.

Quàmuis peccata carnalia sint, cęteris paribus, leuioris culpę, quàm spiritualia; sunt tamen maioris infamię. Conclusio est D. Greg. vbi sup. Et probatur prima pars, nempè, quòd sint leuioris culpę Primò ex parte sui subiecti; quia spiritualia denturbant spiritum, in quo subijciuntur, qui est pręstantior corpore,

pore, in quo carnalia sunt subiecta. Secundò ex parte obiecti, idest, materię: quoniam spiritualia sunt immediatè contra dilectionem Dei, & proximi: carnalia verò contra corpus nostrum sunt. Dicente B. Paul. omne peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus suum est: qui autē fornicatur, in corpus suum peccat. Et tertiò, quia proficiscuntur ex maiori occasione, & motiuo peccandi. Suggestio enim carnis, cùm sit hostis domesticus animæ, acriùs opprimit spiritum, quàm cuiuscunque inimici, mundi, scilicet, & diaboli suggestio. Notanter dicitur, cæteris paribus: quia ratione alicuius circunstantię multa peccata carnalia sunt quibusdam spiritualibus multò deteriora. Adulterium enim ratione iniustitię est furto deterius, & peccatum nefandū deterius est blasphemia. Quoniam est contra naturam. Ratio secundæ partis, nempè, quòd sint maioris infamiæ, est; quia sunt nobis cum brutis communia, & aciem intellectus extenuant. Animaduerte in hoc art. opinionem S. Tho. Affirmat enim auersionem habere magis rationem culpæ, quàm cōuersionem. 1. Cor. 6.

Sexta diffic. Vtrum peccatorum grauitas ex parte causæ considerãda sit?

Peccati causa, vel est efficiens, vt voluntas mala, prout testatur per metaphoram veritas. Matt. 7. Non potest arbor mala bonos fructus facere: vel est finalis, vt motiua, siue obiectum, quod est idem. Alex. Alen. & S. Tho. ubi sup.

CONCLVSIO I. Mat. 7.

Quanto causa efficiens fuerit maior, ac peior, tanto peccatum erit deterius, & grauius. Et ratio est; quia quanto voluntas fuerit deterior per maiorem affectum, & desiderium peccandi, quę est causa efficiens peccati, tanto peccatum erit intensius, & vehementius. Et quanto intensius, tanto deterius. Peccatum enim ideo malum; quia voluntarium, quare quo plus habebit voluntatis, eo erit grauius; vt febris cuius causa est cholera, eo erit maior, quo fuerit cholera abundantior.

CONCLVSIO II.

Quanto finis malitia fuerit maior, tanto peccatum erit grauius. Et ratio est; quia, vt sępe diximus, peccatum sumit speciem à fine operantis, vel operi, & cùm res, cuius finis malus est, teste Aristot. sit mala, quanto finis erit deterior, tanto erit peccatum grauius. Arist.

Hinc, furtum cuius finis operis est iniustitia, erit grauius quàm ambitio honoris, cuius finis est amor sui, & inanis glorię, quę ad intemperantiam pertinent. Appen. 1

CONCLVSIO III.

11. q. 1. §. 1. & c. seq usque c. mulier. Quando ignorantia est peccati causa, quātò fuerit maior, tantò peccatum erit leuius. Et ratio est; quia cùm ignorantia minuat voluntarium; quoniam si sciret, non peccaret, minuet etiam malitiam peccati, & ex consequenti peccatum erit leuius. Ideò enim est peccatum, quia voluntarium; ergo quò minus erit voluntatis in peccato, minus erit malitiæ. Quæ enim ex ignorantia committuntur, facilè dimittuntur. 25. dist. cap. vnum orarium. § criminis.

Appen. 2 Hinc, circunstantia finis; quæ mutat speciem peccati, & quæ notabiliter eius malitiam minuit, erit in confessione exprimenda. De circunstantia autem intentionis est grandis difficultas: sed vno verbo, si intentio fuerit tanta, quæ possit verbis exprimi, vt si quis adeo concubinam diligat, vt paratus sit potiùs inferni pœnas subire; quàm illam relinquere, in tali casu erit intentio confitenda. In Floribus 4 q. de confes. art 4. diffic. 4.

Septima diffic. Vtrū maiori cum concupiscentia peccans, grauius peccet.

Ale. Alē. S Th. ubi sup. ar. 7. ad 2. c Concupiscentia duobus modis sumitur. Primo pro inclinatione potentiæ sensitiuæ in suum obiectum: vt pro inclinatione carnis ad libidinem. Secundo pro actuali appetitu voluntatis, & pro desiderio patrandi, aliquod malum.

CONCLVSIO I.

Concupiscentia primo modo minuit peccati malitiam. Et ratio est; quia cadens ex grauiori tentatione, & inclinatione ad peccatum, minus peccat: propterea quòd habet maiorem peccandi occasionem. Est enim regula generalis cadentem per grauiorem tentationem, minus peccare. Quia grauis tentatio minuit libertatem, quę est de ratione peccati.

Appen. 1 Hinc, senes libidinosi grauiùs peccant, quàm iuuenes; quia imbecilliores tentationes patiuntur.

Appen. 2 Hinc, cholerici minus peccant, appetentes vindictā, quàm pituitosi, siue phlegmatici, propter eandem rationem. Maiorem enim tentationem patiuntur, & maior est in illis occasio efferuescentię sanguinis circa cor.

CONCLVSIO II.

Concupiscentia secundo modo sumpta auget peccati malitiam. Et ratio est; quia peccatum tanto grauius est, quanto cum maiori conatu voluntatis fuerit patratum. Propterea quòd est magis voluntarium.

Octaua diffic. Vtrum grauitas peccatorum ex maiori nocumento augeatur?

Ale. Alē. Difficultas hæc vtilis est, sed difficilis. Fiet autem facilis,

si sequentia prænotaueris. Nocumentum, quod proximo per peccatum infertur tripliciter potest considerari. Nam primò, vel est simul intentum, & præuisum; vt si quis sciens, & volens, furetur rem alienam, tunc nocumentum est præuisum à fure. Intelligit enim damnum, quod domino infertur. Est etiam intentum, non quod finis furantis sit domino rei nocere; potius nanque suum commodum, quam alienum damnum intendit. Dicitur tamen intentum; quia volitum Habet enim, eò quòd sua interest nocendi intentionẽ. Vel est secundò præuisum, & non intentum: vt si quis ad flagitiũ aliquod perpetrandum pergens, transeat per segetes alienas: vt citius ad locum destinatum perueniat. Conculcando tũc segetes pręuidit damnũ, sed nõ intẽdit illud; vt patet. Vel. 3. nocumentũ nec est præuisum, nec intẽtũ; vel si quis dãs operam rei illicitæ, monachus. v.g. ludẽs armis, noceret collusori præter intẽtionẽ, aut peccans publice, si suo malo exemplo alios ad malũ induceret. In ijs euentibus infertur alteri nocumentũ, neq; pęuisum, neq, intentũ, hoc est, à peccatore volitũ. Hoc est inter nocumentũ intentum, & non intentum discrimen, quòd intentum est volitum in se ipso, vt furtum, homicidium, &c. non intentum verò, præuisum tamen, non est volitum sed in se: in sua causa. Ex hoc enim quòd quis voluit compendiosiùs, vel citiùs ad fornicandum ire, ex consequenti voluit alienas segetes conculcare.

S. Th. ubi sup ar. 8.
1. Nota.
2. Nota.

Quando fit peccatorum ex parte nocumenti comparatio, debet fieri inter nocumenta bonorum eiusdem ordinis; non autem diuersi. V.g. si fiat comparatio inter bona fortunæ, debet fieri furti ad furtum, & non furti ad nocumentum corporale. Et probatur: quia ex opposito sequeretur truncationem digiti, pedis, aut leuem brachij percussionem esse, grauius peccatũ, quàm expoliare publicũ ærarium. Si quidem à tota specie bonum corporeum, in quo fit nocumentum, est pręstantioris ordinis, quàm bonum fortunæ. Similiter inducere aliquẽ ad peccandum venialiter esset grauius peccatum, quàm occidere mille homines. Nam spirituale detrimentum, quantumcunque minimũ, deteriùs est quocunq; corporeo nocumẽto: quare cũ hæc omnia sint absurda, debet profectò cõparatio peccatorum penes nocumenta inter mala eiusdem ordinis fieri. Noranter dixi, quando fit comparatio inter nocumenta; quia si peccatorum grauitas penes obiecta consideretur, vel penes virtutes, quibus opponuntur, benè potest comparatio penes mala diuersi ordinis fieri, vt si homicidium cum furto 3. Nota

ex parte obiecti comparamus, erit grauius homicidium. Quo nlam obiectum, scilicet, vita corporea, est diuitijs prçstantius,

CONCLVSIO I.

Quando nocumentum est prçuisum, & intentum, tūc tātò peccatum est grauius, quantò nocumentum, à peccante prçuisum, fuerit maius. Et ratio est; quia vt sçpe diximus peccatum sumit malitiam ab obiecto. s. à re volita, circa quam peccatur, prout est rationi disconueniens. Et cùm nocumentum illatum proximo sit obiectum peccati, & sit volitum, erit plane quantitas malitiç ab ipso obiecto sumenda.

Appen. 1 Hinc, inferens nocumentum in bonis animç, grauiùs peccat, quam inferens in bonis corporis Et inferens in bonis corporis, quam in bonis famç. Et famç, quam pecuniç. Hçc enim quatuor genera bonorū habēt inter se ordinē; vt in floribus. 4. & huius secundi non semel annotauimus Hæc autem sunt vera, si hinc, inde sint cçtera paria, & sint omnia intenta, &

Limitatio prçuisa. Nam, qui damnum infert alicui spirituale, quò ad veniale dumtaxat, etiam si illud intendat, non ita grauiter, at què ille, qui hominem occidit, peccat. Similiter qui in re leui famam alterius denigrat, non ita grauiter, sicut qui furatur, magnam pecuniç quantitatem, peccat. Et ratio (vt in tertio notabili diximus) est, quia quando fit comparatio nocumenti, debet inter bona eiusdem ordinis fieri, vel vno verbo, debet fieri inter summum malum vnius ordinis, & summum malum alterius, vel inter çqualia

CONCLVSIO II.

Nocumentum præuisum, non tamen intentum ex parte peccantis aggrauat peccatum. Patet exemplo conculcantis segetes, vt compendiosiùs ad locum fornicationis deueniat. Et ratio est, quia malum alienum fuit volitum, & intentum in sua causa, scilicet, in voluntate vehementi currendi ad peccatum, licet non in se. Et hoc est discrimen inter nocumentum intentum, vt in conclusione præcedenti, & non intentum, præuisum tamen, vt in prçsenti conclusione Quòd illud est volitum in se, hoc autem in sua causa, scilicet, in voluntate peccandi velociter. Quam ob rem quantò malum alienū fuerit grauius, quia fuit indirectè obiectum peccati, tantò peccatum ex hac parte erit deterius.

CONCLVSIO III.

Quando nocumentum, neque est intentum, neque prçuisum, neque ex natura rei sequitur ex tali peccato, quàmuis ex lege instituta sequatur, in tali casu nocumentum, quantumcu.que

cunque magnum, non aggrauat peccatum. Et ratio est, quia nullo modo, neque in sua causa fuit volitum. Siquidē tale nocumentum non sequitur ex natura rei ex tali peccato Et confirmatur, quia peccatum, ideò est malum, & culpabile, quia voluntariū,& nocumētū in præsenti casu, cū nō sit pręuisum, non erit voluntarium & ex consequenti neque culpabile.

Hinc, peccatum Adæ quamuis fuerit maioris nocumenti causa, quàm quodcunque flagitium, postea commissum, non tamen fuit cęteris omnibus peccatis grauius Propterea quòd Adam neq; intendit, neq; præuidit mala eius posteris secutura, neq; secuta sunt ex malitia peccati Adæ, sed ex institutione diuina, vt suprà in materia de peccato originali diximus. Immò fornicatio simplex est grauior Adæ peccato. Et ratio est; quia fornicatio est intrinsecè mala, esus autem ligni vetiti fuit malus, quia prohibitus, non autem prohibitus, quia malus. Vnde D Aug 4 super Genes. dicit, Adam credidisse suum peccatum esse veniale, quæ quidem ignorantia concomitata fuit eius peccatum. *Appen.* 2 *D. Aug.*

Hinc, danti operam rei illicitæ nocumentum, prætet eius intentionem, & præter naturam rei subsequutum, non erit imputandum ad culpam, bene tamen ad legalem pœnam. *Appen.* 3

CONCLVSIO IIII.

Quando nocumentum nec est volitum, neque pręuisum, sequitur tamen ex natura peccati, tunc peccatum ratione nocumenti augetur. Et ratio est; quia tale nocumentum fuit volitum in sua causa naturali: quæ quidem causa est peccatum.

Hinc, qui publicè habet concubinam, vnde aliqui sumunt occasionem peccandi, grauius peccat, quàm qui occultè est concubinarius. Nam cùm id, quod exemplo fit, iure fieri putemus, ex peccatis publicis miseri multi peccandi sumunt occasionem. Diximus de nocumento, quod proximo infertur, nunc de illo, quod peccandi prouenit, agendum est. *Appen.* 4

CONCLVSIO V.

Quando nocumentum, in quod peccans incidit, neque est intentum, neque præuisum, neque sequitur ex natura peccati, tunc non aggrauat peccatum. Verbi gratia, si quis ad homicidium patrandum currens, impingens lapidi, pedem frangat, talis fractio neque est volita in se, neque in sua causa. Quoniam cursus non est per se causa fractionis pedis, quemadmodum solet ebrietas esse furię causa. Et ratio est quia cū tale nocumentum nullo modo sit volitum, neque erit peccatum, neque peccati malitiam augebit.

CONCLVSIO VI.

Quando nocumentum est præuisum, non tamen intẽtum, idest, volitum, aggrauat peccatũ. Probatur Luc. 12. Dixit enim Christus dominus. Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.

Luc. 12.

Hinc, fidelis homicida grauius peccat, quàm infidelis homicida: quia fidelis homicida prǫuidit pœnas inferni sibi infligendas, quas infidelis non prænouerat.

Appen. 5

DVBIVM I.

Vtrùm omnis, qui dat operam rei illicitæ, si inde homicidium, nec intentum, nec prǫuisum, sequatur, sit irregularis?

Hoc dubium circa tertiam conclusionem hoc loco à doctoribus tractatur. Et est communis sententia Theologorum, & canonistarum in c. dilectus, & in c. continebatur, & in c. ex literis. 2. de homicidio volũtario, quos sequitur Syluester, verbo homicidium. 2. §. 2. Fuit etiam hęc sententia D. Tho. in art. proximè citato, & Caiet 2. 2. q. 68. art. 8. & Conradi, & aliorum. Non defuerũt tamen ex Thomistis, qui oppositũ defenderent, affirmantes non omnem, qui dat operam rei illicitæ, contrahere irregularitatem, quàmuis inde homicidiũ sequatur. Quoniam requiritur, inquiunt: vt tale homicidium sit voluntariũ. Lege glossam in c. sicut dignum, de homicidio. §. vltimo. vbi breui compendio materiam irregularitatis absoluit. Lege etiam in floribus 4. lib. de sacramento ordinis art. 4. de suscipientibus ordinis sacramentum, difficultate. 2. vbi abũ dè huic dubio satisfecimus.

DVBIVM II.

Vtrùm conclusio secunda huius difficultatis sit vera?

Alex. Alen. 4 p. q. 11 artic 2. S. Th. ubi sup. ad 1. & q. 20. art 5.

Ratio dubitandi est multiplex. Nam inde sequeretur mulierem ornantem se, quæ præuidet se alijs futuram peccandi occasionem, peccare mortaliter. Similiter, & canentem ad organa, & præuidentem mulieres illũ audientes eius amore capiẽdas fore. Perinde, & conducentes domos meretricibus; & ędificantes lupanaria, & alias huiusmodi res faciẽtes, peccare mortaliter. Huius dubij solutio est confessarijs, & pœnitẽtibus scitu dignissima, & pnecessaria. Sed prius sunt aliqua animadu.

1. Animad.

Effectus malus tribus modis ex aliqua actione potest oriri. Primò per se, hoc est, ex natura rei, & in bona consequentia v. g. ex ædificatione synagogæ Iudęorum sequitur per se ibi blasphemandum esse Christum, dominum, ex venditione fuci

ci meretricibus notis facta sequitur per se, illam fuco abusuram. Secundò non sequitur per se, & ex natura rei ex aliqua actione bona, sed per accidens, & est præuisus ab operante: non tamen intentus: vt si mulier nupta ornet se, non animo prouocandi alios ad libidinem, sed vt viro suo placeat, bene tamen conscia est alios prouocandos esse ad sui amorem. Tertio oritur effectus malus ex aliqua actione bona per accidens, præuisus quidem, & intentus ab operante: vt qui canit organo, animo alliciendi sibi aliquam mulierem.

Actio, ex qua malus euentus habet ortum, aliquando est licita, hoc est nullo modo prohibita, simulque est expediens, idest, vtilitati publicæ, vel priuatę conueniens. Aliquando vero est licita, non tamen expediens: vt quod mulier non nupta ornet seipsam. Ijs animaduersis, perpende sequentes propositiones, quibus, veluti regulis, erit ad multos casus soluendos vtendum. *2. Animad.*

Prima Propositio.

Quando ex aliqua actione sequitur ex natura rei aliquis effectus malus quamuis solummodo sit pręuisus: non tamen intentus, talis actio est peccatum. Et ratio est, quia talis effectus est tunc volitus, & intentus in sua causa.

Hinc, artifex ædificans officinam vsurarũ, aut eam locãs, & vendens fucum meritrici, & afferens epistolam ad amasiũ, &c. ex quibus actionib. peccatum mortale ex natura rei sequitur peccat mortaliter. Propter rationem dictam. *Appen. 1*

Hinc, ancilla aperiens ianuam, vt ingrediatur amasius, aut illum dirigens ad domum meretricis, peccat mortaliter. Quoniam sequitur ex tali actione malus euentus, &c. Et cõfirmatur 1. ad Cor. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, &c. Et loquitur de carnibus immolatis idolis, ex quarum esu imbecilles Christiani scandalizabantur, quibus aliàs vesci erat licitum. *Appen. 2* *1. Cor. 8.*

Secunda Propositio.

Quando ex aliqua actione licita, & expedienti, hoc est, nõ prohibita, & vtili, sequitur malus euentus, non ex natura rei, sed ex alterius malitia, tunc si nocumentum non fuerit ab operante intentum, quamuis fuerit præcognitum, talis actio non erit peccatum. Et ratio est, quia tunc talis euentus nec in se, nec in sua causa fuit volitus.

Hinc, ædificans lupanaria, vbi recipiantur meretrices, nõ peccat, quamuis ibi exercendam esse libidinem præuideat. Et ratio est, quia talis effectus est per accidens; effectus vero per se intentus, aut intendendus est purgare rempublicam *Appen. 3*

meretrici-

meretricibus, ne illarum malum exemplum sit honestis fœminis peccandi occasio. Quòd si effectus intentus esset solũ, vt ibi libido exerceretur, proculdubio ædificare lupanaria esset peccatum.

Appen.4 Hinc, si mulier nupta sit conscia lapsus aliorum, non peccat, si se ipsam, vt placeat tantùm viro suo, ornat. Ratio est; quia dat operam rei licitæ, & expedienti, ne eius vir aliarum amore capiatur.

Appen.5 Hinc, cantans ad organa, & conscius prouocandam esse mulierem, non peccat. Et ratio est, quia illud non intendit, & rei licitæ, & expedienti vacat.

Tertia Propositio.

Quando ex actione alias licita, non tamen expedienti, per accidens sequitur malus euentus ex alterius tertij malitia, talis actio erit peccatum. v.g. licitum est mulieri linire faciem fuco, & hoc bono animo, ne turpis esse videatur, quia habet animum nubendi. Si tamen est benè conscia se ab aliquo adolescente, qui illam miserè amat, esse concupiscendam, ornando faciem, mortaliter peccat. Probatur ex B. Paulo *Si esca scandalizat, &c.* Ex quo loco hæc tertia propositio apertissimè colligitur. Et confirmatur ratione, quia ordine charitatis tenetur homo scandalum præuisum in proximum vitare, & bonum spirituale alterius bono temporali, aut corporali proprio præferre.

Appen.6 Hinc, tenebitur talis mulier non apparere publicè ornata, sed occultare faciem, si probabiliter credit futurum esse hoc alicui infirmo scandalum. Et in tali casu excusabitur à præcepto audiendi missam.

Quarta Propositio.

Quando euentus malus est præuisus, & intentus, haud dubiè actio, ex qua talis euentus emanat, erit mala. Hæc propositio nulla indiget probatione.

Appen.7 Hinc, præbens furioso gladium, & intendens malũ euentum, peccat. De similibus simile esto iudicium.

DVBIVM III.

Circa quintam conclusionem An sit vera.

Et ratio dubitandi est, quia nocumentum corporale, cuius peccans est dominus, vt famæ, in aliquo casu, vel bonorum fortunæ, non aggrauat peccatum.

CONCLVSIO

Si nocumentum sit spirituale, áut corporeum, aggrauatur ratione nocumenti peccatum. Et ratio est; quia cùm bonorũ spiri-

ſpiritualium homo non ſit dominus, tenetur in his nocumẽtum futurum, ſi illud præuiderit, vitare.

Hinc, ſi peccãdo conſtituatur aliquis in periculo maioris peccati, aut in periculo mortis corporalis, mutilationis membrorum; ex ijs nocumentis aggrauatur peccatum; vt ſi quis ingrediatur ad non ſuam cum periculo mortis. Et ratio eſt, quia ex ordine charitatis tenemur magis diligere vitam corpoream propriam, quàm proximi: peccaret autem mortaliter, qui proximum in periculo mortis corporeę conſtitueret; quare multò magis peccabit ſeipſum in tali periculo conſtituens. Et de nocumento bonorum, quorum non eſt homo dominus, eſt quinta concluſio ſupra poſita intelligenda. Appen.

DVBIVM IIII.

Vtrum inducens mulierem ad fornicandum, grauius peccet, quàm, qui furtum, aut homicidium committit?

Duæ ſunt extremæ opiniones circa hoc graue dubium. Prima eſt negans S.Tho. vbi ſup. in ſol. ad 3 Secunda eſt Caiet. ſuper art. citatum, qui conatur probare grauius multò eſſe peccatum, inducere ad libidinem mulierem imparatam, quã ſit peccatum homicidij S.Thom.

CONCLVSIO.

Non eſt grauius. Et ratio prima eſt, quia lædens hominem corporaliter, intendit eius nocumentum: lædens autem ſpiritualiter non intendit nocumentum ſpirituale, ſed delitiis tãtum modo frui. Secunda ratio eſt, quia ſpiritualiter alium lædens, non eſt cauſa efficiens læſionis: ſed ſolùm inductiua, & indirecta. Non.n. lædit alium efficienter, neq; lædere intendit, quin potius, qpi perſuaſionibus conſenſum præſtat, ſe ipſum lædit, & ſibi eſt imputandum, ſicut illi, qui diaboli & carnis tentationibus conſentit, peccatorum imputatur. Nullus enim: vt autor eſt D.Chryſoſt. niſi à ſe ipſo læditur. D. Chryſ. Al. Alé.

Nona diſ. Vtrũ peccatum ſit grauius ratione perſonæ, in quã peccatur. 3.p.q 57

V.g. ſi quis in prælatum, patrem, vel regem, &c. peccet. m. 3. S.

CONCLVSIO. Th q. 75

Peccatum grauius eſſe dicitur ratione perſonæ, in quam peccatur. Probatur Altaria tua deſtruxerũt, & prophetas tuos occiderunt gladio. Vbi Iſraelitis peculiari malitiæ tribuitur, quòd ſeruos Dei fuerint perſequuti. Et Mich. 7. Filius contumeliam facit patri, & filia conſurgit aduerſus matrem ſuam, &c. Vbi propheta, vt peccati grauitatem oſtenderet, illas perſonas recenſet Lege 12. q. 2. can. gloria, & 22. q. 1. can. mouet. 27. q. 1. can. nuptiarum. 1.2. ar 9 & 11. Vega. c. 23 ki 11 in concil. Trid. 3. Re. 19 Mic. c. 7.

DVB.

DVBIVM V.

Vtrum circunstantia personæ, in quam peccatur, sit in confessione dicenda?

CONCLVSIO.

Grauitas peccati quæ ex conditione personæ, in quam peccatur, oritur dummodo peccatum in aliam speciem transferat, vel peculiari præcepto prohibeatur, est mortale peccatū; & est confitenda. Et ratio est; quia nulla circunstantia est confitenda, nisi peculiari præcepto prohibeatur, vel mutet speciem peccati. Tunc enim est peccatum, alias non. Obedientia autem, & honor prælatis exhibendus, peculiari præcepto prohibetur. Dixit enim Christus Iesus, qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Et Exod. 22. interdicitur maledicentia superiorum in faciem, vbi dicitur. Principi populi tui non maledices. Et act. 23. cum B. Paulus maledixisset Ananiam principem sacerdotum, increpatus à circunstantibus, quòd principem maledixisset, purgauit se ipsum dicens. Nesciebam fratres, quod princeps est sacerdotum. Scriptum est enim, principem populi tui non maledices. S. Thom. est de malo q. 2. art. 8. ad 5. & q. 7. & de veritate quæst. 23. art. 7. ad secundum.

Luc. 10. Exod. 22. Act. 23. S. Thom.

Appen. 1 Hinc, circunstantia personæ, cui ex ordine charitatis aliquid debetur, erit confitenda: vt si in bello, vbi solet extrema necessitas imminere, posthabito propinquiori, quis extraneo subueniat. Et ratio est, quia non sola charitas: verùm etiam charitatis ordo est sub præcepto, vt habes copiosè tractatum in floribus de eleemosyna in p. p. florum. 4. lib sent.

Appen. 2 Hinc, percutiens personam consecratam, tenetur talem circunstantiam confiteri; quia mutat peccati speciem. Est. n. sacrilegium.

Appen. 3 Hinc, maledicens prælatum in facie, vel irrogans ei conuitium, tenetur hoc confiteri. Quia peculiari præcepto: vt constat ex probatione conclusionis, prohibetur.

Appen. 4 Hinc, detrahēs prælato in occulto, & verè, non tenetur circunstantiā psonæ confiteri. Quia solū prohibetur Act. 23. in faciem maledicere. Quoniam tunc esset grauis cōtēptus; vt si quis prælato, aliquid præcipienti in faciem responderet. Nolo. Est enim grauis irreuerentia. Et idem est de principibus secularibus iudicium. Dicitur enim ad Roman. 13. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et de similibus simile feres iudicium.

ad Ro. 13

Hinc,

Hinc, si grauitas peccati ratione personæ, in quam peccatur, solùm aggrauet peccati malitiam venialiter, non erit necessariò exprimenda. Et ratio est; quia nec mutat speciē, nec peculiari præcepto prohibetur: vt v.g. ingratitudo in patrem, magistrum, benefactorem, &c. Appen. 5

DVBIVM VI.

Excellentia personæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam.

CONCLVSIO.

Aggrauat planè peccati malitiam. Probatur primò ex parte scientiæ. Seruus enim sciens voluntatem domini sui, &c. Secundò ratione ingratitudinis. Qui enim plura bona temporalia, & spiritualia à Deo suscepit, maiorem illi obedientiam præstare tenetur. Sap. 6. potentes enim potenter tormēta patientur. Tertiò ratione peculiaris præcepti, vt iudex, si agat contra iustitiam, vt si durante officio, furtum vel homicidium committat. Dicitur enim ad Roma. 2. Inexcusabilis es, ò homo, omnis qui iudicas; in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas, &c. Quartò ratione scandali; vt si sacerdos, vel prælatus publicè flagitium aliquod committat. Et confirmatur hæc conclusio ex iure canonico, vbi multis in locis expresse habetur; vt videre licet. 24. q 1. can. contra, &. 26 q. 5 can. contra idolorum. Etiam hebetur extra de iure iurando, cap. cùm quidam. Lege omninò glos. ibidem, vbi alij textus citantur. Doct. in princ dif fic. citati. Luc. 12. Sap. 6.

Hinc, ex parte scientiæ grauiùs peccabat Iudæus, quàm Gentilis, & Christianus, quam Iudæus, & Paganus in eodem genere peccati, 32 q. 4. can. in eo. &. 40. dist. can. homo Christianus. Lege gloss. ibidem, &. 6 q 1 can. quæro. Appen. 1

Hinc, etiam grauius peccat prælatus; quā subditus ratione maioris scādali. Et habetur. 11. q. 3 can. præcipuè. Vbi legitur, prælatos grauiùs peccare; qa subditos prauo exēplo occidunt. Appen 2

DVBIVM VII.

Sunt ne aliæ circunstantiæ, ex quibus grauitas peccati possit deprehendi?

CONCLVSIO I.

Potest ex qualitate pœnæ colligi peccati grauitas. Hæc habetur. 24. quæst 1. cano. non afferamus, vbi legitur, sceleriùs esse commissum, quod grauius est punitum, & inst. de pub. iu §. item. l. Iul. de vi publ.

CONCLVSIO II.

Intelligitur quoque peccati grauitas ex diuturnitate, & frequenti iteratione. Hęc est canonizata de pœnitētia. d. 5 §. 1.

vbi multa, quibus peccatum aggrauatur, proponuntur. Et 24. q. 1. schisma. Delicta enim iterata plus puniuntur. l. 3. in fi. C. de epis. audi. & ff de iure pa. l. 1. & ff de pœ. l. autem damna §. quisquis, & C. de ser. fug. l. quicunque.

QVÆSTIO V.

De subiecto peccatorum.

De hac q. disputant doctores scholastici quærendo. Vtrum peccatum sit actus a voluntate solùm elicitus? An sit etiam actus imperatus? Lege Alex. Alen. q 68. S. Thom. 1. 2. tota. q. 74. S. Bonau. d. 41. art. 2. Scot. dist. 42. Duran. d. 39. q. 1. Absoluetur quæstio hæc explicatis nonnullis difficult.

Prima diffic. Vtrùm peccata in sola voluntate subijciantur?

Al. Alē. & S. Th. art. 1 & 2. S. Bon. Scot Durand. & alij vbi sup. Duæ sunt opiniones extremæ, Vna negans S. Thom. Altera affirmans Scot., quę fuit antea D. Bon. Asserit enim pecca tum pro formali, idest, pro ipsa inobedientia, subijci in sola voluntate, pro materiali verò in exteriori potentia. Discrimen autem inter has opiniones non est solum de nomine. Nam Scotus sentit peccatum propriè solum esse volitionem interiorem peccandi, vt exempli gratia, homicidium est volitio occidendi; executio autem huius volitionis, nempè, occisio ipsa de sententia Scoti nō est propriè peccatum. Immò est effectus peccati, vel est peccatum pro materiali tantùm.

Appen. 1 Hinc, peccatum erit nomen analogum. Nam principaliter significat malitiam voluntatis; minus autem principaliter significat actum exteriorem, quatenus est effectus malitiam interiorem indicans; vt vox sanum formaliter, & propriè significat animalis sanitatem, minus autem principaliter significat vrinam: non quòd vrina sit sanitatis subiectum; sed quia est index sanitatis in animali existentis. At uerò; ex opinione D. Thom colligitur, peccatum esse nomen vniuocum, & æquè primò significare actum malum interiorem, & exteriorem. Sunt autem, vt difficultas hæc clarior reddatur, aliqua consideranda.

Operationum vna transiens, altera immanens esse dicitur. Consid. 1. Prioris subiectum est materia, circa quam agens operatur, vt calefactio ignis est actus, siue operatio transiens. Recipitur Arist. enim in aqua, quæ calefit. Nam actus actiuorum (vt Aristot. docet) sunt in patiente benè disposito. Secundæ autem subiectum est ipsum principium actiuum. Huius generis sunt intellectio, & volitio, quę in ipsis potentijs operantibus, & producentibus illas, subijciuntur.

Appen. 2 Hinc, idem est omninò operans, siue agens actione immanente,

nente, & subiectum eiusdem actionis. Patet per discrimen modò positum inter actionem transeuntem, & immanentem.

Omne peccatum est operatio immanens. Et ratio est: quia omnis operatio voluntaria subijcitur in voluntate, & est immanens, & non transiens; vt patet in prima consideratione. Et omne peccatum operatio voluntaria est. Nam ideò peccatum; quia voluntarium: quare erit omne peccatum operatio immanens. *2 consid. S. Th. eisd. art. 2. vbi sup.*

Aliud est, peccatũ esse formaliter in aliqua potẽtia, aliud esse fundamentaliter. Nam esse formaliter est, quando de peccato, prout est in tali potentia, verificatur quidditas, & definitio peccati. Esse autem fundamentaliter est, quando ratio præcisa propter quam conuenit tali peccato quidditas, siue definitio peccati, est ratione illius potentiæ. Exempli gratia, hæresis formaliter, idest, quidditatiuè est in intellectu. Est enim error intellectus contra legem Dei. Ratio autem & fundamentum hæresis est; propterea, quòd intellectus ex imperio voluntatis præstitit tali errori assensum. *3. consid.*

Hæc hæresis formaliter, idest, quidditatiuè subijcitur intellectu: fundamentaliter autem in voluntate. Hæc animaduersio probatur à simili ex materia de libero arbitrio; nam, vt ibi iuxta probabilem opinionem, tenetur, libertatem esse fundamentaliter in intellectu, eò quod ratiocinatio est causa libertatis, & indeterminationis in voluntate: formaliter autem, & quidditatiuè esse in ipsa voluntate, propterea quod de quidditate, & essentia voluntatis est; vt sit agens indeterminatum ad utrunq; oppositorum, quod soli voluntati, cùm sit agens liberum, conuenit; similiter in peccatis vsu venire potest, vt sit peccatum in vna potentia formaliter; in alia verò fundamentaliter: vt patet in peccato hæresis. *Appen. 3*

CONCLVSIO I.

Omne peccatum subiectiuè est in voluntate. Et ratio est; quia cùm omne peccatum sit actus elicitus à voluntate (Alter enim non esset peccatum: vt homicidium à dormiente, & à puero, & ab amente patratum) & omnis actus elicitus à voluntate sit operatio immanens in voluntate: vt ex considerationibus positis constat, erit profectò peccatum in voluntate, tanquam in subiecto.

CONCLVSIO II.

Estq; peccatum formaliter etiam in voluntate. Et ratio est; quia formale peccati est eius quidditas; & de peccato, quatenus est actus elicitus à voluntate, verificatur eius quidditas,

tas, nempe, esse contra legem Dei atque ita formaliter erit in voluntate.

CONCLVSIO III.

Est quoq; in voluntate fundamentaliter. Probatur; quia fundamentum alicuius rei est idem, quod ratio præcisa, ob quam, res illa est talis; vt risibilitatis fundamentum est rationalitas. Quærenti enim cur homo sit risibilis? Respondetur; quia solus inter animalia, est rationis particeps. Et cùm præcisa ratio, ob quam aliquis actus est peccatum, sit sola volun-

Eccl. 31. tatis libertas (potuit enim non transgredi, & fuit transgressus, erit profectò omne peccatum ibidem fundamentaliter. Hactenus de peccato pro formali, nunc pro materiali sit.

CONCLVSIO IIII.

Nonnulla peccata non solum in voluntate; verùm etiam in alijs potentijs subijcitur. Patet exemplo hæresis, quę materialiter, vt habetur in tertia consideratione, est in intellectu. Et blasphemia similiter in lingua. Et libido in potentia generatiua subijcitur.

CONCLVSIO V.

Suntque in illis formaliter. Et ratio est: quia cæteræ potentiæ à voluntate sunt de facto subiecta virtutum, & vitiorum. Quoniam contraria sunt circa idem. Aliter enim non opponerentur. Et vt fides, quæ subijcitur in intellectu, formaliter est virtus; similiter, & error erit formaliter vitium; quia est fidei contrarius.

CONCLVSIO VI.

Non tamen sunt in alijs potentijs fundamentaliter. Et ratio est; quia fundamentum peccati est sola libertas, quæ cùm in sola voluntate reperiatur, in sola illa, & non in alijs potentijs erit peccati fundamentum. Et hoc planè voluit Scotus insinuare, quando dixit, peccatum formaliter esse in voluntate; materialiter autem in alijs potentijs Vbi per materiale noluit formale peccati excludere: sed fundamentum peccati duntaxat Sed de ijs ex professo, fauente Christo in lib. controuersiarum.

Al. Al. q. 68. m 4. D. Tho. art. 3. & 4. vbi S. Bona. dis. 24. p. 2. art. 3. Dur. q. 5 & alij eadem dist. 1. Animad. Arist.

Secunda diffic. Vtrum in sensualitate possit esse peccatum veniale.

Prima difficultate præcedenti dictum est in vniuersum cæteras potētias posse esse subiecta peccatorum, nunc de singulis potētijs explicandum. An possint esse peccati subiectum? Et ad tituli huius difficultatis, & dubiorum illius explicationem animaduerte, quæ sequuntur.

Potentia cognoscendi in homine de sententia Aristo. 2. de animæ

anima est, qua apprehenditur, & cognoscitur obiectum; vt videndi potentia cognoscit visibile. Quæ quidem virtus videndi est quædam qualitas in oculo existens. Nam oculus nõ est potentia visiua; sed est organum visus, in quo species obiecti visibilis recipiuntur; per quas species potentia videt. *Arist.*

Dictæ potentiæ visiuæ; vt idem Arist docet, respondet quędam potentia appetendi, ab ea distincta, qua, quod conueniẽs est, appetimus, & quod disconueniens est, refugimus. *2. Anim.*

Potentia appetendi, siue appetitiua est duplex. Vna concupiscibilis. Irascibilis altera; vt in oculo, prima est appetitus, idest, inclinatio quædam ad pulchrum visibile; secunda verò est inclinatio, qua refugimus excellens sensibile, vt nimiam lucem corrumpentem sensum. Similiter in sensu gustus est potentia appetendi, qua inclinamur ad dulcia, & refugimus amara, &c. Dictus appetitus appellatur sensualitas, quæ in summa est inclinatio ad proprium obiectum conueniens suæ potentiæ cognitiuæ, & ad fugiendum disconueniens. Potentia cognoscendi, & appetendi in spiritualibus maximè inter se differunt; quia intellectus est virtus siue potentia cognoscendi; voluntas autem virtus appetendi. In sensitiuis verò distinguntur, sicut motus, & quies. Sensualitatis enim operatio est desiderare, aut fugere; potentiæ verò cognoscendi operatio est apprehendere obiectum. Quemadmodum operatio nutritiuæ, siue potentiæ nutriendi est habere cibum, & conuertere illum: & operatio appetitiuæ est fames, quæ est desiderium calidi, & sicci: & sitis, quæ est appetitus frigidi, & humidi. Quemadmodum etiam potentiæ generandi operatio est generare, appetitiuæ potentiæ est in generatione concupita delectari. Potentia appetendi, quæ in homine vocatur sensualitas intellectui, & voluntati obtemperat. Hanc veritatem in nobis docet passim experientia Sæpe enim temperamus, aut excitamus alicuius rei appetitum, rationes vniuersales adducendo. Compescimus namque irã, & libidinem, incõuenientia virtuti contraria ei proponẽdo. Obedit etiam sensualitas voluntati; quia quàmuis caro immoderatè delectabilia concupiscat; semper tamẽ quò ad executionem imperium voluntatis expectat. Nam si sensualitas sine voluntate suas operationes exercere posset, libido non esset magis in homine, quàm in bruto culpabilis. Non solùm dicitur aliquid esse voluntarium, eò quòd sit actus elicitus, aut imperatus à voluntate: verùm etiam, quando voluntas potuit impedire delectationẽ, ne insurgeret, & omisit impedire.

3. Anim. *4. Anim* *Ale Alẽ. 1 1 q. 68 & 5 Th. q 81. a. 2 art 1 & 2. & in 2 dist 24. q. 2. art 1.* *5. Anim.* *6. Anim.* *7 Anim.*

pedire. Dicitur enim tunc voluntarium in sua causa, scilicet:
2. Anim. in negligentia remouendi occasionem. Potentia irascibilis,& concupiscibilis sæpissimè imperio voluntatis resistunt. Experientia enim testatur, velle nos non semel iram compescere, & libidinosam delectationem opprimere; nec tamen posse. Propterea quòd istæ potentiæ, siue appetitus, non subijciuntur rationi; vt manus,pes, &c. quæ absque vlla resistentia iuxta voluntatis imperium mouentur,& quiescunt Causa autem huius rei in promptu est;quia appetitus non præsupponit intellectus cognitionem;sed solam imaginandi potentiam,quę in homine est. V.g.imaginamur plerunque aliquod delectabile rationi contrarium;vt libidinosi,qui sibi varios libidinis modos fingunt,& propter hanc vehementem imaginationē, fit:vt voluntas;etiam si intellectum à cogitatione auertat, nō posit libidinosam delectationem opprimere; quia manet obiectum præsens in imaginatiua. Quod quidem docuit B.
ad Gal.5 Paul.ad Galat.5.Caro concupiscit,&c.vt non quæcunque vultis illa faciatis.Et ad Roma non semel.

Appen. Hinc,intelliges, quàm necessarium sit imaginationem vitiorum cohibere, & illam ad virtutes transferre; vt caro sine rebellione spiritui subijciatur. Nam imaginatio frequens libidinis fingendo varios delectationis modos, facit homines incontinentes:imaginatio verò assidua in h.s, quæ Dei sunt, fingendo varios euentus martyrij, & amoris, variosq́ue modos,quibus Christus passus fuit,quos euangelistæ non expresserunt,facit homines cōtemplationi deditos, paratissimosq; ad obuiandum tentationibus,& ad illas vincendas. Hæc diligenter considera; non tam vt alios doceas, quàm vt te ipsum exerceas. Nam his assuefactus vtilius multò alios docebis.

Ijs ita constitutis, nota duas esse opiniones circa hanc diffi-
Caiet. cultatem. Vna est Caiet.artic.3. asserentis in sensualitate esse peccatum veniale, etiam secluso omni motu voluntatis;quia appetitus sensitiuus habet nonnihil libertatis Quod; vt ipso
S.Th.ubi sup. in artic. 2. ad 3. & ar. 3. ad 1. et 3. opinatur, sufficit ad peccatum veniale, quod est peccatū imperfectum. Quæ opinio videtur colligi ex S.Thom. Altera est Scoti, affirmantis, peccata appetitus sensitiui; vt delectatio: aut ira, ante consensum rationis, esse peccata, non ob aliud: nisi quia voluntas non præuenit remotionem occasionis. Potest enim tollere imaginationem repræsentantem obiecta,&
Scot. ubi sup. q 3. ad 1. ex consequenti impedire; quo minus insurgat delectatio, aut ira, post suggestionem. Alexand.noster tenet in sensualitate esse peccatum veniale tantùm, & solùm subiectiuè; idq́ue

in pœnam primi peccati. S Bonau. posita distinctione, Respōdet quæsito, dicens. Suo quodam modo esse in ea peccatum veniale, cui passim subscripsit Scot. Ale. Ale. m.4. & S. Bon. q. 1. ubi su.

CONCLVSIO I.

Nullo modo est in appetitu sensitiuo peccatum: quin sit voluntarium. Et probatur; quia si appetitus sensitiuus: vt sentit Caiet. posset absque voluntatis suffragio venialiter peccare, posset, & mortaliter. Nam vtraque libertas, vel indeterminatio potentiæ vtrobique requiritur. Nec probabile esse videtur, posse Deum condere creaturam peccabilem per naturam venialiter; non tamen mortaliter. Quare cùm non possit sine suffragio voluntatis in appetitu sensitiuo esse mortale peccatum, neque poterit sine tali suffragio esse ueniale; & ex consequenti non erit in tali appetitu peccatum, quin sit voluntarium. Cum de essentia peccati tam venialis, quàm mortalis sit, quòd sit voluntarium, idest, quòd sit actus à voluntate elicitus, vel imperatus. Stultitia enim maxima est asserere, posse esse peccatum sine voluntate, vt S Patres testantur, f. D. Chrysost. homil. 52. operis imperfecti, & homil. 13. in epist. ad Roma. Basil. in institutione illorum, qui vitam volunt ducere perfectam. Orig. homil. 27. in Num. B. Aug. lib de duabus animabus, c 10. & lib. de vera relig c. 14. D. Ansel in locum. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. D. Chry. D. Basil. Orig. D. Augu. D. Ansel.

CONCLVSIO II.

Delectatio appetitus sensitiui in obiectum illicitum, quan uis non sit actus imperatus à voluntate, erit nihilominus veniale peccatum, & voluntarium. Et ratio est; quia huiusmodi delectatio fuit in potestate voluntatis, antequam insurgeret. Poterat enim extinguere suggestionem, & est circa obiectum illicitū; quare erit voluntariū in sua causa, scilicet, in negligētia remouēdi suggestionem; atque ita erit peccatum veniale. 83. d. ca. error. & 2 q. 7. ca tuo. negligere. & 17. q. 3. § 1.

DVBIVM VII.

Omnis illecebra carnis, & pruritus libidinis, ante voluntatis assensum, est ne veniale peccatum?

Controuersia est circa hoc dubium. Nam Altisiodorensis in 2. senten. tract. 28. cap. 1. docet omnem carnis delectationem etiam illam, quæ prouenit, nobis inaduertentibus, & renitentibus, esse veniale peccatum; vt patet in confessoribus, qui plerumque inuiti carnis illecebram patiuntur; quandoque vsque ad effusionem seminis, & his, qui inter studendum materiam veneream inuiti aliquam patiuntur delectationem. In ijs enim, & similibus euenientibus arbitratur Al- Altisiod.

CONCLVSIO VI.

Quando nocumentum est præuisum, non tamen intẽtum, idest, volitum, aggrauat peccatũ. Probatur Luc. 12. Dixit enim Christus dominus. Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.

Luc. 12.

Hinc, fidelis homicida grauius peccat, quàm infidelis homicida: quia fidelis homicida prçuidit pœnas inferni sibi infligendas, quas infidelis non prænouerat.

Appen. 5

DVBIVM I.

Vtrùm omnis, qui dat operam rei illicitæ, si inde homicidium, nec intentum, nec prçuisum, sequatur, sit irregularis?

Hoc dubium circa tertiam conclusionem hoc loco à doctoribus tractatur. Et est communis sententia Theologorum, & canonistarum in c. dilectus, & in c. continebatur, & in c. ex literis. 2. de homicidio volũtario, quos sequitur Syluester, verbo homicidium. 2. §. 2. Fuit etiam hçc sententia D. Tho. in art. proximè citato, & Caiet 22. q. 68. art. 8. & Conradi, & aliorum. Non defuerũt tamen ex Thomistis, qui oppositũ defenderent, affirmantes non omnem, qui dat operam rei illicitæ, contrahere irregularitatem, quàmuis inde homicidiũ sequatur. Quoniam requiritur, inquiunt: vt tale homicidium sit voluntariũ. Lege glossam in c. sicut dignum, de homicidio. §. vltimo. vbi breui compendio materiam irregularitatis absoluit. Lege etiam in floribus 4. lib. de sacramento ordinis art. 4. de suscipientibus ordinis sacramentum, difficultate. 2. vbi abũdè huic dubio satisfecimus.

DVBIVM II.

Vtrùm conclusio secunda huius difficultatis sit vera?

Ratio dubitandi est multiplex. Nam inde sequeretur mulierem ornantem se, quæ præuidet se alijs futuram peccandi occasionem, peccare mortaliter. Similiter, & canentem ad organa, & præuidentem mulieres illũ audientes eius amore capiẽdas fore. Perinde, & conducentes domos meretricibus; & çdificantes lupanaria, & alias huiusmodi res faciẽtes, peccare mortaliter. Huius dubij solutio est confessarijs, & pœnitẽtibus scitu dignissima, & pnecessaria. Sed prius sunt aliqua animadu.

Alex. Alen. 4 p. q. 11 artic 2. S. Th. ubi sup. ad 1. & q. 20. art 5.

Effectus malus tribus modis ex aliqua actione potest oriri. Primò per se, hoc est, ex natura rei, & in bona consequentia v.g. ex ædificatione synagogæ Iudçorum sequitur per se ibi blasphemandum esse Christum, dominum, ex venditione fu-

1. Animad.

ei meretricibus notis facta sequitur per se, illam fuco abusuram. Secundò non sequitur per se, & ex natura rei ex aliqua actione bona, sed per accidens, & est præuisus ab operante: non tamen intentus: vt si mulier nupta ornet se, non animo prouocandi alios ad libidinem, sed vt viro suo placeat, bene tamen conscia est alios prouocandos esse ad sui amorem.

Tertio oritur effectus malus ex aliqua actione bona per accidens, præuisus quidem, & intentus ab operante: vt qui canit organo, animo alliciendi sibi aliquam mulierem.

Actio, ex qua malus euentus habet ortum, aliquando est licita, hoc est nullo modo prohibita, simulque est expediens, idest, vtilitati publicæ, vel priuatę conueniens. Aliquando vero est licita, non tamen expediens: vt quod mulier non nupta ornet seipsam. Ijs animaduersis, perpende sequentes propositiones, quibus, veluti regulis, erit ad multos casus soluendos vtendum. *2. Animad.*

Prima Propositio.

Quando ex aliqua actione sequitur ex natura rei aliquis effectus malus quamuis solummodo sit prǫuisus: non tamen intentus, talis actio est peccatum. Et ratio est, quia talis effectus est tunc volitus, & intentus in sua causa.

Hinc, artifex ædificans officinam vsurarū, aut eam locās, & vendens fucum meritrici, & afferens epistolam ad amasiū, &c. ex quibus actionib. peccatum mortale ex natura rei sequitur peccat mortaliter. Propter rationem dictam. *Appen. 1*

Hinc, ancilla aperiens ianuam, vt ingrediatur amasius, aut illum dirigens ad domum meretricis, peccat mortaliter. Quoniam sequitur ex tali actione malus euentus, &c. Et cōfirmatur 1. ad Cor. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, &c. Et loquitur de carnibus immolatis idolis, ex quarum esu imbecilles Christiani scandalizabantur, quibus aliàs vesci erat licitum. *Appen. 2* *1. Cor. 8.*

Secunda Propositio.

Quando ex aliqua actione licita, & expedienti, hoc est, nō prohibita, & vtili, sequitur malus euentus, non ex natura rei, sed ex alterius malitia, tunc si nocumentum non fuerit ab operante intentum, quamuis fuerit præcognitum, talis actio non erit peccatum. Et ratio est, quia tunc talis euentus nec in se, nec in sua causa fuit volitus.

Hinc, ædificans lupanaria, vbi recipiantur meretrices, nō peccat, quamuis ibi exercendam esse libidinem præuideat. Et ratio est, quia talis effectus est per accidens; effectus vero per se intentus, aut intendendus est purgare rempublicam *Appen. 3*

meretrici-

meretricibus, ne illarum malum exemplum sit honestis fœminis peccandi occasio Quòd si effectus intentus esset solũ, vt ibi libido exerceretur, proculdubio ædificare lupanaria esset peccatum.

Appen.4 Hinc, si mulier nupta sit conscia lapsus aliorum, non peccat, si se ipsam, vt placeat tantùm viro suo, ornat. Ratio est; quia dat operam rei licitæ, & expedienti, ne eius vir aliarum amore capiatur.

Appen.5 Hinc, cantans ad organa, & conscius prouocandam esse mulierem, non peccat. Et ratio est, quia illud non intendit, & rei licitæ, & expedienti vacat.

Tertia Propositio.

Quando ex actione alias licita, non tamen expedienti, per accidens sequitur malus euentus ex alterius tertij malitia, talis actio erit peccatum. v.g licitum est mulieri linire faciem fuco, & hoc bono animo, ne turpis esse videatur, quia habet animum nubendi. Si tamen est benè conscia se ab aliquo adolescente, qui illam miserè amat, esse concupiscendam, ornando faciem, mortaliter peccat. Probatur ex B Paulo *Si esca scandalizat, &c.* Ex quo loco hæc tertia propositio apertissimè colligitur Et confirmatur ratione, quia ordine charitatis tenetur homo scandalum præuisum in proximum vitare, & bonum spirituale alterius bono temporali, aut corporali proprio præferre.

Appen.6 Hinc, tenebitur talis mulier non apparere publicè ornata, sed occultare faciem, si probabiliter credit futurum esse hoc alicui infirmo scandalum. Et in tali casu excusabitur à præcepto audiendi missam.

Quarta Propositio.

Quando euentus malus est præuisus, & intentus, haud dubiè actio, ex qua talis euentus emanat, erit mala. Hæc propositio nulla indiget probatione.

Appen.7 Hinc, præbens furioso gladium, & intendens malũ euentum, peccat. De similibus simile esto iudicium.

DVBIVM III.

Circa quintam conclusionem An sit vera.

Et ratio dubitandi est, quia nocumentum corporale, cuius peccans est dominus, vt famæ, in aliquo casu, vel bonorum fortunæ, non aggrauat peccatum.

CONCLVSIO

Si nocumentum sit spirituale, aut corporeum, aggrauatur ratione nocumenti peccatum. Et ratio est; quia cùm bonorũ spiri-

spiritualium homo non sit dominus, tenetur in his nocumétum futurum, si illud præuiderit, vitare.

Hinc, si peccãdo constituatur aliquis in periculo maioris peccati, aut in periculo mortis corporalis, mutilationis membrorum; ex ijs nocumentis aggrauatur peccatum; vt si quis ingrediatur ad non suam cum periculo mortis. Et ratio est, quia ex ordine charitatis tenemur magis diligere vitam corpoream propriam, quàm proximi: peccaret autem mortaliter, qui proximum in periculo mortis corporeę constitueret; quare multò magis peccabit seipsum in tali periculo constituens. Et de nocumento bonorum, quorum non est homo dominus, est quinta conclusio supra posita intelligenda. Appen.

DVBIVM IIII.

Vtrum inducens mulierem ad fornicandum, grauius peccet, quàm, qui furtum, aut homicidium committit?

Duæ sunt extremæ opiniones circa hoc graue dubium. Prima est negans S.Tho. vbi sup. in sol. ad 3 Secunda est Caiet. super art. citatum, qui conatur probare grauius multò esse peccatum, inducere ad libidinem mulierem imparatam, quã sit peccatum homicidij S.Thom.

CONCLVSIO.

Non est grauius. Et ratio prima est, quia lædens hominem corporaliter, intendit eius nocumentum: lædens autem spiritualiter non intendit nocumentum spirituale, sed delitijs tãtum modo frui. Secunda ratio est, quia spiritualiter alium lædens, non est causa efficiens læsionis: sed solùm inductiua, & indirecta. Non.n. lædit alium efficienter, neq; lædere intendit, quin potius, qui persuasionibus consensum præstat, se ipsum lædit, & sibi est imputandum, sicut illi, qui diaboli & carnis tentationibus consentit, peccatorum imputatur. Nullus enim: vt autor est D. Chrysost. nisi à se ipso læditur. D. Chrys. Al. Alē.

Nona dif. Vtrũ pẽccatum sit grauius ratione personæ, in quã peccatur. 3.p.q 57

V.g. si quis in prælatum, patrem, vel regem, &c. peccet. m. 3. S.

CONCLVSIO. Th q. 73

Peccatum grauius esse dicitur ratione personæ, in quam peccatur. Probatur Altaria tua destruxerũt, & prophetas tuos occiderunt gladio. Vbi Israelitis peculiari malitiæ tribuitur, quòd seruos Dei fuerint persequuti. Et Mich. 7. Filius contumeliam facit patri, & filia consurgit aduersus matrem suam, &c. Vbi propheta, vt peccati grauitatem ostenderet, illas personas recenset Lege 12. q. 2. can. gloria, & 22. q. 1. can. mouet. 27. q. 1. can. nuptiarum. 1.2. ar 9 & 11. Vege c. 23 li 11 in concil. Trid. 3. Re. 19 Mic. c. 7.

Hinc, si grauitas peccati ratione personæ, in quam peccatur, solùm aggrauet peccati malitiam venialiter, non erit necessariò exprimenda. Et ratio est; quia nec mutat speciē, nec peculiari præcepto prohibetur: vt v.g ingratitudo in patrem, magistrum, benefactorem, &c. Appen. 5

DVBIVM VI.

Excellentia per ſonæ peccantis aggrauat ne peccati malitiam.

CONCLVSIO.

Aggrauat planè peccati malitiam. Probatur primò ex parte scientiæ. Seruus enim sciens voluntatem domini sui, &c. Secundò ratione ingratitudinis. Qui enim plura bona temporalia, & spiritualia à Deo suscepit, maiorem illi obedientiam præstare tenetur. Sap. 6. potentes enim potenter tormēta patientur. Tertiò ratione peculiaris præcepti, vt iudex, si agat contra iustitiam, vt si durante officio, furtum vel homicidium committat. Dicitur enim ad Roma. 2. Inexcusabilis es, ò homo, omnis qui iudicas; in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas, &c. Quartò ratione scandali; vt si sacerdos, vel prælatus publicè flagitium aliquod committat. Et confirmatur hæc conclusio ex iure canonico, vbi multis in locis expresse habetur; vt videre licet. 24. q 1. can. contra, &. 26 q. 5 can. contra idolorum. Etiam hebetur extra de iure iurando, cap. cùm quidam. Lege omninò glos. ibidem, vbi alij textus citantur. *Doct. in princ dif fic. citati. Luc. 12. Sap. 6.*

Hinc, ex parte scientiæ grauiùs peccabat Iudæus, quàm Gentilis, & Christianus, quam Iudæus, & Paganus in eodem genere peccati, 32 q. 4. can. in eo. &. 40. dist. can. homo Christianus. Lege gloss. ibidem, &. 6 q 1 can. quæro. Appen. 1

Hinc, etiam grauius peccat prælatus; quā subditus ratione maioris scādali. Et habetur. 11. q. 3 can. præcipuè. Vbi legitur, prælatos grauiùs peccare; qa subditos prauo exēplo occidunt. Appen 2

DVBIVM VII.

Sunt ne aliæ circunstantiæ, ex quibus grauitas peccati possit deprehendi?

CONCLVSIO I.

Potest ex qualitate pœnæ colligi peccati grauitas. Hæc habetur. 24. quæst 1. cano. non afferamus, vbi legitur, sceleriùs esse commissum, quod grauius est punitum, & inst. de pub. iu §. item. l. Iul. de vi publ.

CONCLVSIO II.

Intelligitur quoque peccati grauitas ex diuturnitate, & frequenti iteratione. Hęc est canonizata de pœnitētia. d. 5 §. 1. ubi

nente, & subiectum eiusdem actionis. Patet per discrimen modò positum inter actionem transeuntem, & immanentem.

Omne peccatum est operatio immanens. Et ratio est: quia omnis operatio voluntaria subijcitur in voluntate, & est immanens, & non transiens; vt patet in prima consideratione. Et omne peccatum operatio voluntaria est. Nam ideò peccatum; quia voluntarium: quare erit omne peccatum operatio immanens. 2 consid. S. Th. ijs art. 2. vbi sup.

Aliud est, peccatũ esse formaliter in aliqua potẽtia, aliud esse fundamentaliter. Nam esse formaliter est, quando de peccato, prout est in tali potentia, verificatur quidditas, & definitio peccati. Esse autem fundamentaliter est, quando ratio præcisa propter quam conuenit tali peccato quidditas, siue definitio peccati, est ratione illius potentiæ. Exempli gratia, hæresis formaliter, idest, quidditatiuè est in intellectu. Est enim error intellectus contra legem Dei. Ratio autem & fundamentum hæresis est; propterea, quòd intellectus ex imperio voluntatis præstitit tali errori assensum. 3. consid.

Hæc hæresis formaliter, idest, quidditatiuè subijcitur intellectu: fundamentaliter autem in voluntate. Hæc animaduersio probatur à simili ex materia de libero arbitrio; nam, vt ibi iuxta probabilem opinionem, tenetur, libertatem esse fundamentaliter in intellectu, eò quod ratiocinatio est causa libertatis, & indeterminationis in voluntate: formaliter autem, & quidditatiuè esse in ipsa voluntate, propterea quod de quidditate, & essentia voluntatis est; vt sit agens indeterminatum ad utrunq; oppositorum, quod soli voluntati, cùm sit agens liberum, conuenit; similiter in peccatis vsu venire potest, vt sit peccatum in vna potentia formaliter; in alia verò fundamentaliter: vt patet in peccato hęresis. Appen. 3

CONCLVSIO I.

Omne peccatum subiectiuè est in voluntate. Et ratio est; quia cùm omne peccatum sit actus elicitus à voluntate (Alter enim non esset peccatum: vt homicidium à dormiente, & à puero, & ab amente patratum) & omnis actus elicitus à voluntate sit operatio immanens in voluntate: vt ex considerationibus positis constat, erit profectò peccatum in voluntate, tanquam in subiecto.

CONCLVSIO II.

Estq; peccatum formaliter etiam in voluntate. Et ratio est; quia formale peccati est eius quidditas; & de peccato, quatenus est actus elicitus à voluntate, verificatur eius quidditas,

tas, nempe, esse contra legem Dei atque ita formaliter erit in voluntate.

CONCLVSIO III.

Est quoq; in voluntate fundamentaliter. Probatur; quia fundamentum alicuius rei est idem, quod ratio præcisa, ob quam, res illa est talis; vt risibilitatis fundamentum est rationalitas. Quærenti enim cur homo sit risibilis? Respondetur; quia solus inter animalia, est rationis particeps. Et cùm præcisa ratio, ob quam aliquis actus est peccatum, sit sola volun-
Eccl. 31. tatis libertas (potuit enim non transgredi, & fuit transgressus, erit profectò omne peccatum ibidem fundamentaliter. Hactenus de peccato pro formali, nunc pro materiali sit.

CONCLVSIO IIII.

Nonnulla peccata non solum in voluntate; verùm etiam in alijs potentijs subijcitur. Patet exemplo hæresis, quę materialiter, vt habetur in tertia consideratione, est in intellectu. Et blasphemia similiter in lingua. Et libido in potentia generatiua subijcitur.

CONCLVSIO V.

Suntque in illis formaliter. Et ratio est: quia cæteræ potentiæ à voluntate sunt de facto subiecta virtutum, & vitiorum. Quoniam contraria sunt circa idem. Aliter enim non opponerentur. Et vt fides, quæ subijcitur in intellectu, formaliter est virtus; similiter, & error erit formaliter vitium; quia est fidei contrarius.

CONCLVSIO VI.

Non tamen sunt in alijs potentijs fundamentaliter. Et ratio est; quia fundamentum peccati est sola libertas, quæ cùm in sola voluntate reperiatur, in sola illa, & non in alijs potentijs erit peccati fundamentum. Et hoc planè voluit Scotus insinuare, quando dixit, peccatum formaliter esse in voluntate; materialiter autem in alijs potentijs. Vbi per materiale noluit formale peccati excludere: sed fundamentum peccati duntaxat. Sed de ijs ex professo, fauente Christo in lib. controuersiarum.

Al. Ale. q. 68. m 4. D. Tho. art. 3. & 4. vbi S. Bona. dis. 24. p. 2. art. 3. Dur. q. 5 & alij eadem dist. 1. Animad. Arist.

Secunda diffic. Vtrum in sensualitate possit esse peccatum veniale.

Prima difficultate præcedenti dictum est in vniuersum cæteras potẽtias posse esse subiecta peccatorum, nunc de singulis potẽtijs explicandum. An possint esse peccati subiectum? Et ad tituli huius difficultatis, & dubiorum illius explicationem animaduerte, quæ sequuntur.

Potentia cognoscendi in homine de sententia Aristo. 2. de

animæ

anima est. qua apprehenditur, & cognoscitur obiectum; vt *Arist.*
videndi potentia cognoscit visibile. Quæ quidem virtus videndi est quædam qualitas in oculo existens Nam oculus nō est potentia visiua: sed est organum visus, in quo species obiecti visibilis recipiuntur; per quas species potentia videt.

Dictæ potentiæ visiuæ; vt idem Arist docet, respondet quędam potentia appetendi, ab ea distincta, qua, quod conueniēs *2. Anim.*
est, appetimus, & quod disconueniens est, refugimus.

Potentia appetendi, siue appetitiua est duplex. Vna concupiscibilis. *3. Anim.* Irascibilis altera; vt in oculo, prima est appetitus, idest, inclinatio quædam ad pulchrum visibile; secunda verò est inclinatio, qua refugimus excellens sensibile, vt nimiam lucem corrumpentem sensum. Similiter in sensu gustus est potentia appetendi, qua inclinamur ad dulcia, & refugimus amara, &c. Dictus appetitus appellatur sensualitas, *4. Anim* quæ in summa est inclinatio ad proprium obiectum con *Ale Alē.* ueniens suæ potentiæ cognitiuæ, & ad fugiendum disconue- *p. 2. q. 68* niens. Potentia cognoscendi, & appetendi in spiritualibus *& 5 Th.* maximè inter se differunt; quia intellectus est virtus siue po- *q 8 1. 1. 2* tentia cognoscendi; voluntas autem virtus appetendi. In sen- *art 1 &* sitiuis verò distinguntur, sicut motus, & quies Sensualitatis *2. & in 2* enim operatio est desiderare, aut fugere; potentiæ verò co- *dist 24. q.* gnoscendi operatio est apprehendere obiectum. Quemad- *2. art 1.* modum operatio nutritiuæ, siue potentiæ nutriendi est ha- *5. Anim.* bere cibum, & conuertere illum: & operatio appetitiuæ est fames, quæ est desiderium calidi, & sicci: & sitis, quæ est appetitus frigidi, & humidi. Quemadmodum etiam potentiæ *6. Anim.* generandi operatio est generare, appetitiuæ potentiæ est in generatione concupita delectari. Potentia appetendi, quæ in homine vocatur sensualitas intellectui, & voluntati obtemperat. Hanc veritatem in nobis docet passim experientia Sæpe enim temperamus, aut excitamus alicuius rei appetitum, rationes vniuersales adducendo. Compescimus namque irā, & libidinem, incōuenientia virtuti contraria ei proponēdo. Obedit etiam sensualitas voluntati; quia quàmuis caro immoderatè delectabilia concupiscat; semper tamē quò ad executionem imperium voluntatis expectat. Nam si sensualitas sine voluntate suas operationes exercere posset, libido non esset magis in homine, quàm in bruto culpabilis. Non so- *7 Anim.* lùm dicitur aliquid esse voluntarium, eò quòd sit actus elicitus, aut imperatus à voluntate: verùm etiam, quando voluntas potuit impedire delectationē, ne insurgeret, & omisit im-

pedire. Dicitur enim tunc voluntarium in sua causa, scilicet in negligentia remouendi occasionem. Potentia irascibilis, & concupiscibilis sæpissimè imperio voluntatis resistunt. Experientia enim testatur, velle nos non semel iram compescere, & libidinosam delectationem opprimere; nec tamen posse. Propterea quòd istæ potentiæ, siue appetitus, non subijciuntur rationi; vt manus, pes, &c. quæ absque vlla resistentia iuxta voluntatis imperium mouentur, & quiescunt Causa autem huius rei in promptu est; quia appetitus non præsupponit intellectus cognitionem; sed solam imaginandi potentiam, quę in homine est. V.g. imaginamur plerunque aliquod delectabile rationi contrarium; vt libidinosi, qui sibi varios libidinis modos fingunt, & propter hanc vehementem imaginationẽ, fit: vt voluntas; etiam si intellectum à cogitatione auertat, nõ possit libidinosam delectationem opprimere; quia manet obiectum præsens in imaginatiua. Quod quidem docuit B. Paul. ad Galat. 5. Caro concupiscit, &c. vt non quæcunque vultis illa faciatis. Et ad Roma non semel.

2. Anim.

ad Gal. 5

Appen.

Hinc, intelliges, quàm necessarium sit imaginationem vitiorum cohibere, & illam ad virtutes transferre; vt caro sine rebellione spiritui subijciatur. Nam imaginatio frequens libidinis fingendo varios delectationis modos, facit homines incontinentes: imaginatio verò assidua in his, quæ Dei sunt, fingendo varios euentus martyrij, & amoris, variosque modos, quibus Christus passus fuit, quos euangelistæ non expresserunt, facit homines cõtemplationi deditos, paratissimosq; ad obuiandum tentationibus, & ad illas vincendas. Hæc diligenter considera; non tam vt alios doceas, quàm vt te ipsum exerceas. Nam his assuefactus vtilius multò alios docebis.

Caiet.

Ijs ita constitutis, nota duas esse opiniones circa hanc difficultatem. Vna est Caiet. artic. 3. asserentis in sensualitate esse peccatum veniale, etiam secluso omni motu voluntatis; quia appetitus sensitiuus habet nonnihil libertatis Quod; vt ipso opinatur, sufficit ad peccatum veniale, quod est peccatũ imperfectum. Quæ opinio videtur colligi ex S. Thom. Altera est Scoti, affirmantis, peccata appetitus sensitiui; vt delectatio: aut ira, ante consensum rationis, esse peccata, non ob aliud: nisi quia voluntas non præuenit remotionem occasionis. Potest enim tollere imaginationem repræsentantem obiecta, & ex consequenti impedire; quo minus insurgat delectatio, aut ira, post suggestionem. Alexand. noster tenet in sensualitate esse peccatum veniale tantùm, & solùm subiectiuè; idque

S. Th. ubi sup. in artic. 2. ad 3. & ar. 3. ad 1. et 3. Scot. ubi sup. q 3. ad 1.

in

in pœnam primi peccati. S Bonau. posita distinctione, Respõdet quæsito, dicens. Suo quodam modo esse in ea peccatum veniale, cui passim subscripsit Scot. Ale. Al. m.4. & S. Bon. q. 1. ubi su.

CONCLVSIO I.

Nullo modo est in appetitu sensitiuo peccatum: quin sit voluntarium. Et probatur; quia si appetitus sensitiuus: vt sentit Caiet. posset absque voluntatis suffragio venialiter peccare, posset, & mortaliter. Nam vtraque libertas, vel indeterminatio potentiæ vtrobique requiritur. Nec probabile esse videtur, posse Deum condere creaturam peccabilem per naturam venialiter; non tamen mortaliter. Quare cùm non possit sine suffragio voluntatis in appetitu sensitiuo esse mortale peccatum, neque poterit sine tali suffragio esse ueniale; & ex consequenti non erit in tali appetitu peccatum, quin sit voluntarium. Cum de essentia peccati tam venialis, quàm mortalis sit, quòd sit voluntarium, idest, quòd sit actus à voluntate elicitus, vel imperatus. Stultitia enim maxima est asserere, posse esse peccatum sine voluntate, vt S Patres testantur, f. D. Chrysost. homil. 52. operis imperfecti, & homil. 13. in epist ad Roma. Basil. in institutione illorum, qui vitam volunt ducere perfectam. Orig. homil. 27. in Num. B. Aug. lib de duabus animabus, c 10. & lib. de vera relig c. 14. D. Ansel in locum. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. D. Chry. D. Basil. Orig. D. Augu. D. Ansel.

CONCLVSIO II.

Delectatio appetitus sensitiui in obiectum illicitum, quam uis non sit actus imperatus à voluntate, erit nihilominus veniale peccatum, & voluntarium. Et ratio est; quia huiusmodi delectatio fuit in potestate voluntatis, antequam insurgeret. Poterat enim extinguere suggestionem, & est circa obiectum illicitũ; quare erit voluntariũ in sua causa, scilicet, in negligẽtia remouẽdi suggestionem; atque ita erit peccatum veniale. 83. d. ca. error. & 2 q. 7. ca no. negligere. & 17. q. 3. § 1.

DVBIVM VII.

Omnis illecebra carnis, & pruritus libidinis, ante voluntatis assensum, est ne veniale peccatum?

Controuersia est circa hoc dubium. Nam Altisiodorensis in 2. senten. tract. 28. cap. 1. docet omnem carnis delectationem etiam illam, quæ proueuit, nobis inaduertentibus, & renitentibus, esse veniale peccatum; vt patet in confessoribus, qui plerumque inuiti carnis illecebram patiuntur; quandoque vsque ad effusionem seminis, & his, qui inter studendum materiam veneream inuiti aliquam patiuntur delectationem. In ijs enim, & similibus euentibus arbitratur Al- Altisiod.

tisiodorensis esse peccatum. Et ratio illius est; quia cùm huius modi delectationes emaneant ex originali peccato, quod quidem in sua causa, scilicet, in Adam est voluntarium, & imputabile ad pœnam; similiter erunt delectationes huiusmodi voluntariæ in sua causa, scilicet, in originali, & ex consequenti erunt peccatum.

Appen. 1 Hinc, cùm primùm, visa muliere, aliquis etiam inuitus, cum motu membrorum delectatetur, de sententia Altisiodoren. peccaret venialiter. Communis autem opinio S. Th. vbi sup. art. 3. & 7. & Scoti dist. 42. & aliorum affirmat, nullum motum sensualem esse peccatum, præter illum, quem voluntas potest impedire; quia aduertit intellectus suggestionem, antequàm insurgat delectatio. Secus si non aduertit vel si cognouit, & non potuit illam imaginationem opprimere, vt in confessarijs patet.

S. Thom. *Scoti.*

CONCLVSIO I.

Non omnis carnis voluptas, nisi fuerit voluntaria, eo saltem modo quo in secunda conclusione proxima fuit declaratum, nobis ad culpam imputatur. Et ratio est; quia talis delectatio est omninò naturalis, & à potentia determinata ad vnum, quæ quo ad huiusmodi priores motus non subest voluntatis imperio; vt si quis, cùm primùm videt mulierem delectetur, vel quid simile. Quare non erit imputabilis ad culpam; propterea quòd nullatenus est voluntaria, vt ex 7. animaduersione constat. Et confirmatur; quia si talis illecebræ essent peccata ex eo, quòd ortum habent ab originali voluntario in sua causa; vt Altisiodorensis opinatur, sequeretur omninò amentes, & furiosos concupiscentiam patientes, etiam venialiter peccare, quoniam etiam illis originale imputatur. Nihil enim damnationis, inquit D. Paul. ad Roma. 8. est his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant; sed secundum spiritum. Quare illecebra carnis non imputabitur illis ad culpam, qui per spiritum resistendo perseuerant.

15. q. 1. can. cauẽda, & c. non est, et c. si concupiscentia, & c vlti. Ad Rom. 8.

Appen. 2 Hinc, ex sententia Altisiodor. nulla ignorantia etiam inuincibilis à peccato excusaret, Siquidem est volita in sua causa, scilicet, in peccato originali.

Appen. 3 Ex hac conclusione habes, vnde multorum imbecillitatem possis à peccato excusare, qui cum primum audiunt aut legũt quid turpe, vel cùm quis eos manibus tangit, aut amicitię gratia amplectitur, illico polluuntur. Quorum illecebra cùm sit omninò naturalis, & inuoluntaria, non erit peccatum.

DV-

DVBIVM II.

Quando in sensualitate est peccatum veniale, est ne peccatum omissionis, an commissionis?

Controuersia est circa hoc dubium. Scot. vbi sup. q. 3. ad 1. opinatur, esse tunc omissionis peccatum; propterea quòd voluntas omittit opprimere delectationem. Contraria opinio est Thomistarum. *Scot. dist. 42.*

CONCLVSIO.

Vtraque opinio est vera Et ratio est; quia fundamentaliter est peccatum omissionis, eò quòd voluntas omisit imaginatiuam remouere; formaliter autem est commissionis peccatum; quoniam est actualis delectatio.

Ex dictis colligitur, solam suggestionem nunquàm esse peccatum; quia est omninò inuoluntaria. *Appen. 1*

Hinc, delectio ante consensum solùm est venialis, non absolutè, vt opinatur Caiet. sed quia huiusmodi delectatio est voluntaria in sua causa, scilicet, in negligentia extiguendi suggestionem, auertendo imaginatiuam. *Appen. 2*

Hinc, si voluntas non tenetur, aut non potest imaginationem actus illiciti auertere, non erit delectatio ad culpam imputanda. Patet exemplo confessarij audientis venerea, & illius, qui cùm primùm videt mulierem, delectatur. Non enim tunc imputatur delectatio, cùm in potestate voluntatis non sit, nec suggestionem remouere teneatur. *Appen. 3*

Tertia diffi. Potest ne esse in sensualitate mortale peccatum?

Sensualitas bifariam sumitur. Primò pro delectatione præueniente voluntatis consensum, & est peccatum veniale, quatenus potuit per voluntatis imperium impediri; non tamen fuit impedita. Secundò sumitur pro delectatione à voluntate imperata: quo quidem modo non est propriè sensualitas, sed est potius appetitus operatio. *Alex. S. Th. artic. 4. Bon. q. 2. Scot. Durand. & alij vbi sup.*

CONCLVSIO I.

In sensualitate primo modo sumpta non est mortale peccatum. Et ratio est; quia peccatum mortale est deordinatio à fine vltimo, id est, auersio ab vltimo fine, per quam auersionem tollitur vita spiritualis animæ, nempe, gratia. Quæ quidem auersio à Deo est solius potentiæ rationalis, scilicet, voluntatis, cuius est conuersio.

CONCLVSIO II.

In sensualitate secundo modo accepta est peccatum mortale formaliter; fundamentaliter autem est in voluntate. Prima pars patet ex definitione peccati; quia cùm sit concupitum

contra legem Dei, erit in ea formaliter peccatum mortale. Secundæ partis ratio est; propterea quòd cùm radix, & præcisa ratio peccati sit operatio voluntatis, fundamentaliter omne peccatum in voluntate erit: non tamen formaliter. Et hęc est sententia D. Tho. ad. 1. art 4. vbi sup. cuius verba sunt. Actus sensualitatis non habet, quòd sit mortale, ex eo, quòd est sensualitatis; sed ex eo, quòd est rationis. Vides, quomodo non negat; quin possit esse mortale. Sed solùm docet rationem, & fundamentum, quare sit mortale, non esse sensualitatem, sed potentiam rationalem?

Alex. Alē. q. 109 in ulti. S. Th. 1. 2. q. 74. ar. 6. et 8. Durā. d. 24. q. 6. S. Bonau. ar. 2. 2. p. eiusdē d. 34. & alij ead. d. & Sūmistæ verb. delectatio morosa.

Quarta diffic. Consensus in delectatione morosa, est ne mortale peccatum?

Haec difficultas; vt est difficillima, est vtilissima. Ad cuius clariorem intelligentiam proponam quædam præludia. Concupiscentia actus illiciti est actuale desiderium patrandi aliquod malum, & de hac concupiscentia non intelligitur titulus difficultatis. Et ratio est; quia eisdem pręceptis, quibus prohibentur mala, prohibentur quoque malorum desideria: vt constat Matthæ. 5. Qui viderit mulierem ad mœchandum, &c. Perinde etiam dicendum est de concupiscentia circa alia præcepta, iuxta illud. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris. Et Marci 7. Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, &c. Omnia hęc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominem. Delectatio morosa non est dicta concupiscentia, id est, animus committendi peccatum, sed est cogitatio morosa in delectatione illius actus illiciti. Sæpissimè enim contingit morosa delectatio cum animo contrario, idest, cū actuali intentione non committendi talem actum, etiam si posset. V g. occurrit actus fornicationis memoriæ, & tunc gaudet quis imaginando, quomodo posset ad talem fœminam accedere, simulque proponit quòd etiam si posset, non accederet. Talis delectatio est morosa, & sine intentione committendi actum. Diciturque morosa non à certa temporis mora. (Nam in breuissimo etiam tempore potest delectatio haberi) sed quia voluntas in ea delectatione immoratur, cùm teneretur potius statim, vt cœpit cogitare, auertere intellectum, ne illius actus ex cuius recordationes insurgit talis delectatio, reminisceretur. Illustro præludium hoc exemplo. Nam, vt frequentissimè vsu venire solet, febricitantem, quando siti fatigatur, imaginari frigidissimum fontem, in nemore constitutum, & fingendo se ex illo bibere, mirum in modum in sola imaginatione dele-

Scot. dist. 42. q. 1. Almayn. tracta. 3. ca. 24. in Moral. Adria. in 4. q. 6. de Euch. Martinus de Magistris in tracta. de lux. q. 3. & Caiet. in summa, uerb. delectatio morosa. Mat. 5. 1. Præludium. 2. Præludium.

delectari. Et nihilominus tantisfacere suam salutem; vt etiam si haberet potum illum ad manum, abstineret: ita à simili accidere potest aliquem delectari imaginando actus illicitos, & fingendo se illos exercere, vt occidendi inimicum, aut accedendi ad non suam; animo tamen non exercendi similes actus, etiam si posset. En tibi morosam delectationem, de qua est præsens difficultas. Sit ne mortale peccatum? An non? 3. Prælu-
Omnis delectatio sequitur aliquam operationem. Arist. est. dium.
Quasi dicat. Omnis delectatio non est operatio: sed passio, Arist. 10
nẽpe, gaudium de aliqua operatione; vel exteriori, vt si quis Ethic.
gaudeat de obtenta dignitate: vel interiori, vt quando aliquis gaudet de cognitione alicuius scientiæ, vel de eo, quòd inuenerit rationes aduersus aliquam propositionem; vel quando gaudet in cognitione actus turpis.

Hinc, ex volitione rei gratiæ sequitur naturaliter gaudiũ, Appen. 1
ꝙ est delectatio cordis. Similiter ex nolitione alicuius euentus naturaliter sequitur tristitia; q̃a talis nolitio est actus voluntatis.

Hinc, operatio interior, siue exterior, vnde oritur passio, est Appen. 2
obiectum, idest, materia, circa quam voluntas gaudet, & delectatur. Peccatorũ cognitio, vel speculatiua est uel practica Pri 4. Prælu-
ma est, quando naturas peccatorũ, & definitiones, & proprie- dium.
tates contemplamur: vt quidditatem fornicationis nempè, ꝙ sit copula soluti cum soluta, & eius malitiam, nempè, quòd vires animę, & corporis eneruet, vel minuat, aut quid simile consideramus. Et dicitur speculatiua, eò ꝙ speculari idẽ est, ꝙ veritatem indagare, siue inuestigare. Secũda practica vocatur à praxi voce Græca, quæ Latinè sonat operationem.

Hinc, delectatio est duplex; vt ait S. Thom. vel in cogita- Appen. 3
tione: vel in actu cogitato, idest, delectatio vel est in cogita- S. Th. ar.
tione speculatiua peccati, quam habet, qui studens materiam 8. ubi su.
tẽperantiæ gaudet, se intelligere eius quidditatẽ, causas, & effectus: vel est in cogitatione, siue cognitione practica, siue de actu cogitato: vt si quis fingat se accedere ad nõ suã, absq; animo tamẽ perpetrãdi talẽ actũ. Nõ solũ est peccatum mortale 5 Prælu-
agere cõtra aliquod peculiare præceptũ prohibens, aut præci- dium.
piens aliquẽ actũ: verũ etiam est mortale, quando quis se cõstituit in certissimo periculo peccãdi mortaliter. Et ratio est: quia si in primo tenemur scandalũ vitare, id est, occasionem Mat. 18.
ruinæ verbo, aut facto, iuxta illud. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, &c. multò magis profectò tenebitur huiusmodi occasionem ruinæ in nobis ipsis vitare. Et qui cõstituit

se in certissimo periculo peccandi mortaliter, non vitat in se ipso scandalum, siue ruinæ occasionem; atque ita peccat mortaliter. quamuis nõ sequatur opus in actu exercito. Agit enim
6. Prælu contra charitatem. Hoc inter delectationem morosam libidinis, & cæterorum peccatorum interest, quòd in materia libidinis, est eiusdem speciei cum libidine; cæterorum verò peccatorum delectationes non sunt in specie peccatorum, quorum sunt delectationes; sed solùm sunt peccatorum occasiones. Probatur prima pars præludij; quia delectatio morosa in cognitione libidinis sortitur prorsus eosdem effectus, quos ipsa concupiscentia, quæ est delectatio cum proposito patrandi actum. Nam experimento comprobatum est in illis, qui admittunt huiusmodi delectationes morosas, pati eos membrorum motus, vsque ad seminis resolutionem, ac si concupisceret: quare erit propriè sub specie libidinis. Ratio verò secundæ partis est; quia si delectetur quis in sola cogitatione furti, aut homicidij absque animo patrandi actum, talis delectatio non est in materia iniustitiæ; quia nec habet nocendi animum, nec proximo nocumentum infert. Delectatio mo-
7. Prælu. rosa aliquando habetur de cogitatione practica actus illiciti; aliquando autẽ de subtilissimo modo dũtaxat patrandi actũ; vt si in materia furti quis imaginetur quomodo p fenestram ascendẽdo, vel loculos abscindendo, alienum rapere possit.
Appen 4 Ex præludijs positis colligitur, consensum in huiusmodi delectationibus morosis, non esse intentionem patrandi actum; quoniam tunc esset concupiscentia, sed esse negligentiam voluntatis detinentis intellectum in illa cogitatione, & non conuertentis ad aliam cogitationem.

CONCLVSIO I.

Consensus in delectatione morosa de cogitatione practica libidinis, sine intentione patrandi actum, est mortale peccatum. Sententia est communis omnium scholasticorum,
D. Aug quam expresse antea docuit D. August. quem distin. 24 supra Magister citat, [vbi inquit. Hic, quippe, vna persona est, &c. Et confirmatur ratione ex. 6 præludio; quia delectationes morosæ in sola cogitatione practica libidinis sortiuntur eosdem effectus, quos ipsamet concupiscentia. Vtrobique enim dissoluitur animus in libidinem. Vtrobique etiam insurgit membrorum motus ad pollutionem vsque. Vnde, vt concu-
Dub. piscentia est mortale, & libidinis species, erit, & consensus, &c. vt habet conclusio. Et cùm sint multæ species libidinis, quærenti sub qua specie talis delectatio morosa contineatur;
Res-

Respondebis, esse illius speciei, cuius est obiectum, in cuius delectatione immoratur.

Hinc, si delectetur in cogitatione mulieris solutę, continebitur sub specie fornicationis, si coniugatæ, erit speciei adulterij, & ita de alijs speciebus erit iudicandum. Appen. 5

CONCLVSIO II.

Consensus in delectatione morosa absque animo patrãdi actum in cæteris peccatis, erit mortale peccatum, quando ita consentiens intelligit, quòd in periculo concupiscentiæ cõstituitur, & non aliter. Et ratio est, quia qui cõsensum delectationi de cogitatione practica actus illiciti præstat, q̃uis non habeat animum patrandi actum, se ipsum in certissimo periculo concupiscentiæ, & committendi actum constituit. Propterea ꝙ per has morosas delectationes sensualitatis, & volũtatis inclinatio ad malum augetur. Quæ quidem inclinatio ad Roman. 7. vocatur peccatum. Sed quod habitat in me peccatum. Diciturque peccatum, eo quòd sit originalis peccati effectus, & mortale inclinet. Certissimum namque est alios alijs esse ad malum proniores, quia ex pluribus actibus delectationis morosæ facilitas ad cõcupiscendum augetur. Quãobrem qui ita delectantur, in periculo certissimo concupiscendi, & patrandi actum illicitũ constituuntur. Quod satis experientia docet in illis, qui non abstinentes se à delectationibus morosis, facillimè in eadem peccata ruunt, & dilabuntur. Quod autem huiusmodi consensus non sit peccatum de natura rei; sed tantum ratione periculi peccandi, docuit solus magister Vega, dum Salmanticæ prælectorem sacrę Theologiæ ageret in suis commentarijs super distinct. 42. secundo libro sentent. Et ratio illius est, quia cùm huiusmodi delectatio aliquo præcepto non prohibeatur, non erit mortale peccatum. Non enim præceptis diuinis prohibetur, nisi solus actus malus exterior, vel eius concupiscentia. Et consensus voluntatis in huiusmodi delectationibus morosis nõ est actus concupiscentiæ; quia non habetur intentio committendi opus, &c. ad Ro. 7. Vega.

Hinc, si iniuria affectus in cogitatione practica mortis, aut vindictæ contra inimicum delectetur, peccat mortaliter, eò quòd se in periculo certissimo concupiscendi actum constituit. Et idem est iudicium de illo, qui natura sua est pronus, & procliuis ad malum, vt ad furtum, & infamiam aliorum, propter eandem causam. Appen. 6

Hinc, si quis volũtariè admittat delectationem morosam Appen. 7

circa cogitationem practicam alicuius vitij, vel circa subtilẽ modum committendi illud, dummodò intelligat se non esse pronum ad tale vitium, consensus in tali delectatiõne aliqñ erit actus meritorius, vt in illo, qui componit comœdiam & cogitat, quomodo fur, leno, meretrix, &c. suam malitiam exercent: vt per sonas in comœdia fingat, si tunc in Deum referat, aliquando erit veniale peccatum, si in nullum finem bonum referat, vel si modum excedat, vel si vanum finem sibi proponat. Velut si quem cogitare delectet tantum, vt vitij naturam intelligat. Delectatio quidem vana est, sed mortale non est, quod non contingit vulgaribus, & plebeis hominibus.

Appen. 8 Hinc, cõcionator, quãdo de libidine dehortaturus est, eiusque deformitatem populo propositurus, sine peccato gaudet se rectè, & ordine concepisse, quæ de eo vitio declamatorio sermone proferat.

DVBIVM III.

Quomodo cognoscetur talem delectationem morosam esse mortale peccatum.

Ad id autem intelligendum plus valet in vnoquoque Spiritus sancti prudentia, quàm cuiuslibet doctoris eruditio. Cæterùm, præter præludia proximè posita, nota, quæ sequuntur.

1 Nota. Intellectus, vel aduertit se cogitare illicita, vel nullo modo aduertit, vt contingit sæpissimè in illis, qui grauissima imaginatione ira detinentur, vt quid cogitent, omnino nesciãt.

2. Nota. Intellectus quando aduertit, vel plenè, vel perfectè, vel semiplenè, & imperfectè aduertit. Perfecta aduertentia est notitia iudicatiua, quãdo conscientia reclamat, appellat, increpatq; intellectum, talia cogitantem. Imperfecta verò est tantùm, quando conscientia non reclamat.

3. Nota. Obiectum delectationis morosæ est cogitatio practica de re illicita: concupiscentiæ verò obiectum non est cogitatio: sed actus exterior, imaginatus. Et ratio vtriusque partis huius notabilis est; quia cũ obiectum sit illud, in quo voluntas delectatur; quando delectabitur quis in contemplatione, vt in cogitatione practica, talis cogitatio erit obiectum delectationis: & quando concupiscet actum exteriorem, & homicidium, fornicationem, &c. erit tunc talis actus præuisus obiectum concupiscentiæ.

4 Nota. Delectatio morosa, vel concupiscentia sumit malitiam ex quinque circunstantijs Primo ex parte obiecti. Secundò ex parte consensus. Tertiò ex parte causæ. Quartò ex parte aduertentiæ. Quintò ex parte negligentiæ voluntatis. Ijs prælibatis, constituendæ sunt aliquot propositiones, quibus, tanquàm

quàm regulis, erit vtendum: vt, quando morosa delectatio sit mortale peccatum, intelligatur.

Prima Propositio.

Delectationis morosæ, siue concupiscentiæ malitia speciē sumit ex malitia obiecti. Nam si delectatio fuerit de cognitione practica furti, erit in specie iniustitiæ peccatum. Quoniam constituit se in periculo committendi iniustitiam. Et idem est de alijs iudicium. Et probatur Oseę 9 cap. Facti sunt abominabiles; sicut ea, quæ dilexerunt, qui autem morose delectatus est, dilexit illam cogitationem, ergo erit illa delectatio eiusdem speciei, cuius est cogitatio, in qua delectatur. *Oseę.c.9*

Hinc, quale est obiectum à parte rei, talis est cogitatio in intellectu. Et qualis est cogitatio, talis est delectatio. *Appen. 1*

Hinc, si vidua delectetur morose in cogitatione actus matrimonialis præteriti, aut coniuges in absentia in cogitatione copulæ coniugalis delectentur, tales delectationes erunt licitæ ex parte obiectorum; erunt tamen illicitæ: quoniam periculosæ. Qui enim ita delectantur, constituunt se in periculo pollutionis, quæ est peccatum contra naturam, nisi aliquid suam continentiam expertus, oppositum intellexerit. *Appen 2* *Caues dicis nō peccare mortale.cr. Lege quoque Sum. ubi sup.*

Hinc, delectatio de actu sub conditione, si talis esset eius vxor, aut si esset coniugatus, erit mortale peccatum. Et ratio est, quia licet conditio sit de opere licito ad extra, si esset; delectatur tamen sine conditione in cogitatione practica, & cogitatio ipsa est circa obiectum illicitum s. non suam. Et animaduerte, quòd cùm conditionalis nihil ponat in esse, talis cogitatio quatenus refertur ad opus ad extra, non est mala, quia est conditionalis, & nihil ponit in esse; at vero quatenus cogitatio illa est materia delectationis præsentis, est mala, propterea quod absque conditione delectatur. Vt fertur, oppositum opinatus est Victoria de eo, qui sperat se habiturum puellam in vxorem, & delectatur in cogitatione futuri operis. Quod non videtur esse verum, quia exponit se periculo, &c. vt supra diximus. Hactenus de prima circunstantia. 4. notabilis. *Appen. 3* *Victoria.* *Iacob. 1.*

Secunda Propositio. *D. Aug. ser. 20. de verbis domini. 20. q. 1. § 1. & 23. q. 5. can. sicut enim.*

Quando voluntas actu delectationi, aut concupiscentiæ dissentit, tunc quantumcunque caro delectetur, & libidinis pruritas insurgat, tantùm abest, vt sit peccatum, vt etiam coronæ occasionem præstare credatur. Beatus, quippe, dicitur, qui suffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Quæ enim non placent, teste D. August.

non

non nocent. Et ratio propoſitionis eſt, quia cùm huiuſmodi delectatio ſit omnino inuoluntaria, peccati rationem nō habet. Tum etiā, quia cùm præceptum non concupiſcendi non detur carni, cum ſit potentia rationis expers; ſed ſpiritui, ſi voluntas diſſentiat, non erit concupiſcentia ad culpam imputanda. Propriè enim concupiſcentia culpabilis pro actu voluntatis, deſiderantis rem illicitam, accipitur. Quando autem voluntas præſtet conſenſum, ſtatim dicemus Sequitur iā tertiæ circunſtantiæ explanatio.

Tertia Propoſitio.

Triplex eſſe poteſt delectationis moroſæ occaſio. Prima voluntaria, & licita: vt cùm aliquis ex lectione, vel auditione confeſsionis de materia venerea patitur delectationem libidinoſam, ſi abeſt conſenſus voluntatis, ita quòd voluntas renitatur, & delectationi reclamet, nullum erit peccatum.

Conſtat ex modo dictis, & infra ſtatim dicendis. Secunda voluntaria, & illicita v. g. cùm quis ex verbis & iocis illicitis patitur hanc delectationem ſuperuenientem, tunc, deficiente voluntatis conſenſu, erit delectatio ex ſua cauſa iudicanda. Veluti ſi ex verbis cum meretrice oriatur naturalis delectatio, erit mortale peccatum, ratione certiſsimi periculi peccandi, in quo ſe ipſum conſtituit. Si autem, vt ſæpe adoleſcentibus accidit, ex confabulatione de rebus venereis naſcatur, tunc erit delectatio venialis. Tertia occaſio poteſt eſſe omnino voluntaria, quamuis ſit illicita, & tunc temporis aliquando nullum erit peccatum, aliquando veniale tātùm. Erit nullum; vt ſi inſurgat ſubita imaginatio libidinis, aut vindictæ quæ eſt occaſio delectationis, ſi ſtatim voluntas renuat delectari, quamuis caro delectetur, nullum eſt peccatum: vt ex ſecunda propoſitione conſtat. Veniale autem tantum erit, ſi ſolum intellectus apprehendat delectationem, non dijudicās, ſit mala, nec ne? quòd ſtatim infra probabitur. Ratio autem totius huius regulæ eſt: quia cum huiuſmodi delectationes non ſint voluntariæ in ſe ipſis, ſed in ſuis cauſis, ſortiuntur ex ſuis cauſis malitiam. Sequitur iam quarta circunſtantia declaranda.

Quarta Propoſitio.

Quando inſurgit ſubita, & naturalis delectatio, quam voluntas non poteſt præuenire, vt cōtingit in materia venerea ex ſubiecta mulieris viſione, aut in materia iræ ex viſione inimici, in tali euentu accidit præ nimia paſsione vſque adeo excæcari, & veluti inebriari intellectum; vt etiam per multū tem-

temporis ſpatium, quid cogitet, non aduertat; vt ſolet vſu uenire libidini, & iræ aſſuefactis, tunc non erit moroſa delectatio peccatum. Et ratio eſt; quia cùm non ſit præcogitata, non erit voluntaria Nihil enim volitum, quin præcognitum. Et cùm non ſit voluntaria, non erit peccatum, vt ex ſupradictis conſtat.

Quinta Propoſitio.

Quando intellectus aduertit per notitiam iudicatiuam, ſi voluntas præſtat aſſenſum, peccat mortaliter: ſi autem aduertentia fuerit imperfecta, hoc eſt, apprehenſiua tantùm delectationis, & non iudicatiua: vt contingit in his, qui ſomnian tes turpia à ſomno excitantur, & delectatio illa continuatur, tuncque apprehendunt; delectationem tamen propter temporis breuitatem, non iudicant, ſit mala, an non? in hoc euen tu delectatio eſt tantum veniale peccatum. Et ratio vtriuſq; partis propoſitionis eſt; quia qualis eſt aduertentia, & præcognitio intellectus, talis eſt voluntatis conſenſus Nihil enim volitum, quin præcognitum. Et eo modo volitum, quo præcognitum.

Hinc, ex aduertentia perfecta in intellectu ſequitur pecca tum perfectum, ſcilicet, mortale, & ex aduertentia imperfecta peccatum, imperfectum nempè, veniale. Reſtat iam vltima circunſtantia, ſcilicet, negligentia voluntatis. *Appen 4*

Sexta Propoſitio.

Si voluntas apprehendens perfectè aduertentiam delectationis neutraliter ſe habeat, quia neque conſentit, neque diſſentit, tunc mortaliter peccat. Et vt clarius ratio huius propoſitionis pateat, nota duplicem eſſe voluntatis conſenſum, *83. d. ca-* actualem, ſcilicet & interpretatiuum. Primus eſt, quando vo- *no. error* luntas eligit delectationem dicens; placet modo iſta delecta *et 2. q. 7.* tio. Secundus eſt, quando voluntas neutraliter ſe habet, id- *negligere* eſt, neque conſentit delectationi, neque remouet eius cau *& 17. q.* ſam, ſcilicet, cogitationem practicam, & tunc cenſetur vir- *3. §. 1. 15.* tualiter conſentire. Et ratio eſt; quia tenetur reſiſtere, & *q. 1. nō iſ* non reſiſtit. Et confirmatur: nam vt paria ſunt occidere ho *&c. vlt.* minem, & non defendere à morte; cùm poſſit quis, & de- *86. diſt.* beat. Similiter paria iudicantur conſentire delectationi, & *can paſce* non diſſentire, cum poſſit, & debeat. Tandem, quia in ca- *& 6. q 1.* ſu huius propoſitionis verè agitur contra præceptum non *can de i-* concupiſcendi. Nam idem eſt dicere, non concupiſces, ac ſi *mg in fi-* dicatur, carnis concupiſcentiæ reſiſte. Lege diſt. 49. can. hinc *ne.* etenim ante finem.

Septima

Septima Propositio.

Quando voluntas se in cogitatione turpi delectari aduertit, & negligit delectationem opprimere: non quia delectatio placet: sed quia est certa de victoria. Quoniam iam experta est, se posse illam opprimere. Et vt miles tepidè pugnat: quoniam contemnit hostes; ita voluntas tepidè resistit: quia delectationem non tanti facit; in tali euentu delectatio morosa erit solùm veniale peccatum. Et ratio est; quia cum non præstet assensum formalem, vel interpretatiuum, non peccat mortaliter. Cæterum; quia tenebatur, iuxta Spiritus sancti consilium, diligenter domesticum hostem opprimere; ideò peccat venialiter. Ait enim Regius propheta Persequar inimicos meos, & comprehendam illos & non conuertar, donec deficiant. Signum autem dissensus in hac tepida pugna est: quoniam huiusmodi homines, si daretur illis optio, potius eli-
Psal. 17. gerent mortem, quàm mortaliter peccare. Et hac de causa quando tepidè pugnant, non videntur consentire, tamen propter tepiditatem venialiter peccant. Hæc etiam amice lector, tibi primum, & secundò alijs memoriæ manda.

Quinta diffic. Vtrùm, si confessor expertus est inter audiendum confessionem materiæ venereæ se passum fuisse pollutionem, peccet mortaliter non abstinendo à confessionibus audiendis?

Idem est de eo, qui studendo materiæ venereę eodem modo polluitur. Et quæritur. Vtrum peccet mortaliter non abstinendo a studio.

Hæc difficultas fuit iam partim soluta: modo autem omninò absoluetur. Caiet. peculiarem quęstionem tractat de pollutione ex audientia confessionis proueniente.

CONCLVSIO I.

Confessarius, qui sibi conscius est, quòd solet huiusmodi delectationibus venereis assentiri, tenetur a confessionibus
Ecclesi. 3. audiendis abstinere. Et ratio est: quia cum ordine charitatis
Ad Ro 3 teneatur potius sibi, quàm alijs consulere, tenebitur profectò
14. q. 5. per totū. 22. q. 2. can is au- tem & can. ne quis. & can. fa- sat. periculum peccati mortalis in se ipsò omninò vitare. Quoniam qui amat periculum, peribit in illo. Tum etiam, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona, & audire confessiones cum periculo consentiendi: vt dicitur in conclusione, malum culpæ est. Quod quidem non est faciendum, quantumcunque bonum, quod est delinquentis correctio, ex eo speraretur.

CONCLVSIO II.

Confessarius, qui experimento comprobauit, se consue-
uisse

nisse huiusmodi delectationibus libidinosis, & pollutionibus non consentire, immò, vt in plurimorum se illas inuitū, & reclamantem passum fuisse, quamuis nonnunquam assensum præbuerit, a confessionibus audiendis abstinere minimè tenebitur. Et ratio est: quia nullo modo est volita in se; vt in conclusione habetur. Nam voluntas reclamat, & licet, sit volita in sua causa, scilicet, in auditione confessionis quando confessor suam fuerit expertus continentiam, nihil prorsus habet malitiæ: immò plurimorum meriti. Non enim effectus in sua causa volitus habet aliam malitiam à malitia suæ causæ. Et cum auditio confessionis nihil habeat malitiæ, neque eius naturalis effectus, scilicet, pollutio aliquid malitiæ habebit. Et confirmatur a simili; nam vt ille, qui conscius est ex cœna ad corporis salutem necessaria, & ex potatione vini ad stomachum necessaria, certissimè esse in somnijs, & in vigilia polluendum, & hoc absque eius consensu, non tenetur a tali esu, & potu abstinere; ita neque confessarius ab auditione confessionis, cum sit ad salutem animarum valde necessaria. Tandem si pollutio in somnijs, ex auditione confessionis proueniens, non est peccatum, neque erit in vigilia. Propterea quòd vtrobique est pollutio ineuitabilis in se, quamuis in sua causa sit voluntaria. Nec tenetur iste, quāuis imbecillis, a confessionibus abstinere, cum in casu conclusionis in nullo discrimine peccandi se cōstituat. Alioquin opotteret, vt rectè Caietan. docet, confessores esse angelos, aut in gratia confirmatos.

Sunt autem quinque a confessore in hac materia conside- *Nota.* randa Primum est tentatio in mente, nempè, periculum consensus, de quo in prima conclusione egimus. Secundum est; tentatio in carne, & citra consensus periculum est contemnēda: quoniam prouenit ex necessitate tractandi materiam veneream. Tertium est imaginatio, quòd offendit Deum, siue timor, & hic est repellendus per fiduciam in ipso Deo, qui *Al. Alē.* præsto adest timentibus se. Quartum est, vt a superfluis inter- *q. 106.* rogationibus abstineat. Quintum est, quòd sæpissimè pollu- *m. 10 l. 4* tio illa non est seminis, sed alterius humoris resolutio. *& in ...*

Sexta diffic. An liceat inuoluntaria, & inculpabili *p. 4. 1 1.*
pollutione gaudere? *m. ..*

Verbi gratia de illa, quam quis in somnijs, vel in vigilia *S. Th. n* inter audiendas confessiones passus est. Angelus in summa *4. dist. ç* verbo pollutio tria affirmat. Primum est licitum esse de præ- *art. 4.* terita pollutione gaudere. Secundum, licitum esse eam de- *Angelus*

siderare.

Syluest. siderare. Tertium, non licet illam procurare. Syluester eodẽ verbo, quo ad primum Angelo subscripsit. Animaduerte duo. Et primum est, peccatum ex genere, quamuis excuset propter aliquam causam, nunquam tamen materia gaudij esse potest. Et ratio est, quia iam tunc esset voluntarium, quamuis sit præteritum. Secundum est, aliud esse gaudere de effectu pollutionis; nempè, de sanitate, &c. & aliud de pollutione.

CONCLVSIO I.

Integrum, licitumque est de effectu aliquo licito, ex pollutione etiam culpabili subsecuto gaudere. vt de sanitate. Et ratio est; quia Deus aliquando permittit mala, ex quibus maxima proficiscuntur bona, de quibus licitum est gaudere.
1.Co.11 Ait enim B. Paul. 1. ad Corinth. 11. Oportet hęreses esse; vt & qui probati sunt, manifesti fiant in nobis. Et ex lapidatione Stephani, pro persecutoribus orantis, habemus Paulum. Quare de omnibus prosperis euentibus, ex malis principijs ortis, licet gaudere.

CONCLVSIO II.

De pollutione inculpabili in vigilia, aut in somnijs prouenientе, ex quacunque causa, siue ex confessionibus audiendis siue aliunde orta gaudere minimè licet. Et ratio est; quia talis pollutio ex genere est mortale peccatũ: excusatur tamen, qui ita polluitur à peccato, eò quòd sit ineuitabilis. Quare non licet de ea gaudere: alioquin à peccato non excusaretur. Propterea quod tunc quàmuis præterita, esset voluntaria. Ratam enim haberet tunc temporis pollutionem. Deinde, quia vt non licet gaudere, quando quis poluitur, neque licebit postea propterea quòd vtrobique est idem gaudij obiectum.

DVBIVM III.

Licet ne desiderare pollutionem subsequi ex audientia confessionum?

Nota diligenter. Quicquid licet desiderare, licet etiam procurare eo modo, quo licitum est desiderare, non alio. Et ratio est: quia actus interior, nempe desiderium, & exterior, scilicet, procuratio, habent idem obiectum, & sunt circa eandem materiam: & quando materia desiderari, quæ est res concupita, fuerit licita, actus interior, & exterior, erunt liciti. Siquidem habent idem obiectum, a quo bonitatem, & malitiam recipiũt.

Appen. 1 Hinc, si licitus est cibus; vt comedere carnes tempore debito, erit etiam licitum illas procurare.

Appen. 2 Hinc, si desiderare literas est licitum, erit quoque licitum studium literarum procurare; quoniam obiectum, nempè, scientia est licitum. Dices. Licitum est habere episcopatum; & tamen

tamen de sententia D.Thom. non licet illum desiderare, & procurare? Respondeo Eo modo, quo licitum est habere episcopatum; licet etiam illum desiderare, & procurare, nempe, quando homo fuerit illo dignus. Erit autem dignus, quando fuerit præditus virtutibus, quas D.Paul, ad Timo scribens recenset. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, &c. Et quia nullus debet se irreprehensibilem iudicare, nullus debet nec potest commodè desiderare. Poterit tamen aliorum iudicio se committere, atque illum habere. Ex parte illa notabili, nempè, & non alio, sequitur primò, eo modo licuisse procurare mortem Christi, scilicet, per orationes, & propter bonum finem, scilicet, propter generis humani redemptionem, quo licuit desiderare: vt prophetæ illam desiderarunt. 1. ad Timo. 3. Appe. 3.

Hinc, licitum erit sacerdoti in generali consulere prætori; vt suum munus exerceat; non tamen, vt latro suspendatur, procurare. Appen. 4.

CONCLVSIO.

Desiderare pollutionem ex audientia confessionum subsequi haud licet, Et ratio est; quia talis pollutio solùm habet excusationem; quoniam est volita in sua causa; quare quando esset in se volita, nullam posset excusationem habere. Quod enim non licet procurare, non licet desiderare. S. Tho 1. 2. q. 74. ab art 5. vsq; ad. 10.

Septima diffic. Vtrùm in portione superiori possit esse peccatum? S. Bon. d. 24 in 2. p. d. art. 1. q. 1. & 2. Scot. d. 42 q. 1.

Reuoca priùs in memoriam quæ supra de portione inferiori, & superiori diximus, non esse, scilicet, duplicem potentiam; sed vnicam tantùm, vnum, videlicet, intellectum, qui quatenus diuersa cōtemplatur, ratio, siue portio superior, vel inferior, nominatur: vt D August. 12 de Trinit. docuit, qui fuit huius distinctionis autor. Modum autem, quo distinguntur, explicat. S. Tho. in 1. p. lege etiam D. Bona. vbi sup. D. Aug.

CONCLVSIO I.

In portione superiori peccatum mortale esse potest Ratio est; quia cum credere articulis fidei sit actus portionis superioris, errare in eisdem articulis erit actus eiusdem virtutis, siue portionis. Contraria namque circa idem subiectum versantur, & sunt. Hinc, in eadem portione poterit similiter esse veniale peccatum: vt est subitus infidelitatis motus. S. Tho. 1. p. q. 78. art. 9. Append.

CONCLVSIO II.

In portione inferiori potest esse peccatū. Et ratio est, quia ignorantia crassa legis naturalis est portionis inferioris, & est mortale peccatum; vt si quis ignoret fornicationem simplicem esse peccatum. Similiter, & in cognitione rei illicitę, quā

do voluntas in ea morose, vt dictum est, delectatur, est peccatũ. Et vno verbo cùm omnis ignorantia culpabilis, & omnis error positiuus sint operationes intellectus, & sint peccata, poterit esse peccatum in intellectu. Cuius operationes dicuntur esse voluntariæ, non quòd sint à voluntate elicitę; sed quoniã imperatæ. Potest enim voluntas imperare intellectui aliquam cognitionem, auertendo ipsum ab vna cogitatione, & in aliam conuertendo.

QVÆSTIO VI.

De causis peccatorum.

De hac q. quæ aliquot positis articulis, absoluetur, disputant doctores scholastici varijs in locis Alex. Alen. q. 94. B. Thom. 1. p. q. 48 & 49. & in 1. 2. à q. 75 vsque ad 81. & q. 3. de malo S Bona. d. 34. & 6. & 7. Scot. d 37. Duran. dist. 34 & 6 & 7. & alij dist. 36.

ARTICVLVS I.

Vtrum peccatum in vn uersum habeat causam?

Alex Alen. vbi sup. m. 3. art 1. Titulus intelligitur de auersione, & conuersione peccati. An habeat causam? idest de peccato pro materiali, vel pro formali, an habeat causam?

CONCLVSIO I.

S. Th. artic. 1. q. 75. 1. 2. Peccatum pro materiali habet causam per se, hoc est, ex intentione. Et ratio est; quia voluntas intendit illum actum, scilicet, dictum, vel factum, &c. qui quidem actus est peccatum, & intendit illum sub ratione boni vt latro furatur sub ratione boni vtilis; quare habet causam perse. Nam causa per se est, quæ agit ex intentione, & per propriam formam. Tum etiam, quia peccatum cœpit esse, & omne quod cœpit esse, habet causam. Nihil enim fit in terra sine causa. Iob. c. 5. *Iob. c. 5.*

CONCLVSIO II.

Peccatũ pro formali nullam habet causam per se. Ratio est; quia nullus operatur ad malũ aspiciens, nisi sub ratione boni, & formale peccati, scilicet, auersio à Deo, & à recta ratione nullũ bonitatis vestigiũ habet. Et ita cùm nullus operetur illud ex intẽtione, ex consequenti non habebit causam per se. *15. q. 1. c. merito.*

CONCLVSIO III.

Peccatum pro formali habet causam deficientem, & per accidens, ex parte effectus, & ex parte causę. Tres sunt huius cõclusionis partes. Et primæ scilicet, quòd habeat causam deficientem, ratio est; quia voluntas, non sequens regulam rectæ rationis est causa deficiens, & negatiua respectu rectitudinis. Potest enim, & tenetur dare suæ operationi rectitu-

dinem

dinē cōformādo se rationi rectæ, & nō dat, ac proinde dicitur esse causa defectibilis, siue deficiens Quia deficit non dando rectitudinem, quam dare tenebatur. Hinc, voluntas diuina cum nihil teneatur efficere: quia nulli legi subditur, non dicetur vnquàm deficere In secunda parte conclusionis dicitur, & per accidens ex parte effectus Et ratio est; quia non intendit peccatum pro formali. nullus enim operatur ad malū aspiciens, vt ex secunda cōclusione constat Quòd autem sit causa per accidens ex parte causę; vt in tertia parte conclusionis continetur Probatur, quia omnis causa per accidens reducitur ad causam per se. Cuius maximæ sensus est, omnis causa agens præter intentionem, quæ dicitur causa per accidens, præsupponit prius natura efficere aliquid ex intentione; quemadmodum ignis, vt per accidens causet, siue efficiat priuationem frigiditatis, pręsupponitur, vt per se causet calorē. Et cùm voluntas priùs natura, & per se causet actū materialē peccati; vt in prima conclusione habetur: profectò per accidens, idest, præter intentionē, erit causa peccati pro formali; *Appen.*

Prima diffi. Habet ne peccatum interiorem causam?

CONCLVSIO.

Triplicem habet peccatum interiorem causam, nempè, voluntatem, & rationem, & potentiam sensitiuam. Et ratio est; quia voluntas propter suam libertatem, & defectum, appetit plerumque aliquod illicitum sub ratione boni vtilis, aut delectabilis; atque ita generat peccatum. Ratio etiam sæpissime aut per ignorantiam, aut per errorem, deficit, dirigēdo voluntatem ad aliquando illicitum, quod licitum esse opinatur, atque ita est causa peccati. Et tandem potentia sensitiua, quia inclinat voluntatem ad delectationes prohibitas, est quoq; causa peccati. Diuersimodè tamen peccatum ab his tribus causis producitur; nam à duabus prioribus potentijs immediatè, & deficienter emanat; quoniam peccatum in illis immediatè cōsistit (Non enim est peccatum sine voluntatis consensu) à potentia verò sensitiua mediatè, idest inductiuè. *S. Th. ar. 2 ubi su.*

Secunda diffi. Vtrum peccatum exteriorem causam habeat?

CONCLVSIO.

Causæ exteriores peccati plerumquè sunt homo, dæmon, & obiectum aliquod sensibile. Probatur, primùm de homine. Num. 31. Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel, & præuaricari vos fecerunt in dominum. Deinde patet de dæmone Genes. 3. vbi legitur, respondisse Heuam Domino. Serpens decepit me. Tandèm de obiecto experientia com- *Alex. Alen. ubi sup. m. 3. art. 4. S. Th ar. 3. ubi su. Num. 31 Gen. 3.*

probatur; quoniam obiectum sensiuo se exterius excitat sensum, & sensus inclinat voluntatem, &c [Gene. 3.] Genes. 3. vidit igitur mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius. Et cùm omnes istæ causæ voluntatem liberam ad malum compellere non valeant, licet, suasionibus persuadere possint (fidelis enim est Deus, qui non patitur nos tentari supra id, quòd possumus) non erit extra voluntatem causa peccati quærenda, quæ sit principalior.

Tertia diffic. Vnum peccatum potest ne esse causa alterius?

CONCLVSIO

[S. Th. art. 4. vbi suprà & Durand. dist. 36. q. 1.] Vnum peccatum, secundum quadruplex causarum genus, potest esse alterius peccati causa. Probatur enumeratione exemplorum singularum causarum. Et primùm est causa efficiens per se, quatenus ex multis peccatis. v. g. ex multis actibus libidinosis generatur incontinentiæ habitus, & dispositiones, quibus peccator ad similes actus disponitur, & inclinatur. Est quoque causa efficiens per accidens, quatenus remouet prohibens peccatum, nempe, Dei gratiam, verecundiam, & timorem. [S. Tho. 1. 2. q. 84.] Secundò est causa materialis prout est occasio, & præparat materiam alterius peccati; vt auaritia est occasio iurgiorum, inimicitiarum, & disponit voluntatem ad lites. Tertiò est causa finalis, quatenus vnum peccatum propter aliud committitur: vt quando quis furatur, vt possit meretrici stipendium soluere. [Alex. Alen vbi sup. m. 3. art. 3 & 5.] Postremò est, & causa formalis; vt patet in exemplo proximè posito: quia forma est, quæ dat esse rei, & finis in mortalibus gerit vicem formæ. Nã quando quis committit furtum propter fornicationem, tunc furtum est; vt materia, & fornicatio velut forma.

Quarta diffic. Potest ne esse peccatum à causa bona?

[B. Th. 1. p. q. 49. art. 1. S. Bona. d. 34. ar. 1 q. 1. 2. Dur. ea. d. q. 3.] Bonitas, vel est entitatiua, vel moralis. Prima est absoluta quidditas cuiuscunque rei, de qua scribitur Gene. 1 Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Hoc est, perfecta quo ad essentias suas. Habet enim Lucifer, quicquid est de quidditate supremi angeli: & ita est valde bonus entitatiuè, siue bonitate entis. Secunda est actus à voluntate cum omni circunstantia rectæ rationi consona elicitus, [Nota. Gen. 1.] vel est ipsamet potentia rationalis omnibus habitibus studiosis ornata, & prædita.

CONCLVSIO I.

Peccatum est à causa bona bonitate entitatiua. Et ratio est, quoniam

quoniam peccatum est a libero arbitrio, cui nihil perfectionis essentialis deest.

CONCLVSIO II.

Non est autem à causa bona morali, immò à causa mala. Et ratio est; quia plerunque à voluntate deprauata, & vitiorum pondere oppressa; efficitur. Et quando Christ R N. dixit. Non potest arbor bona, &c. intellexit per arborem intentionem operantis, bonitate morali bonam, à qua non potest peccatum emanare. *Matt. 7.*

Hinc, peccatum dicetur esse à bona, & mala causa; à bona bonitate entitatiua, & naturali, & a mala malitia morali. *Appen.*

DVBIVM.

Vtrum uoluntas, non sequens regulam rationis, sit causa peccati.

Thomistæ respondent, voluntatem absque regula rationis, antequàm ad actum applicetur, non esse peccatum; sed ipsam voluntatem sub tali priuatione, & tamen esse aliquod bonum, sicut homo non albus. Quæ quidem responsio vix intelligi potest, quoniam peccatum est voluntas priuata rectitudine. Ideò nota voluntatem, non sequentem rationis regulam, dupliciter posse considerari. Primò consideratur quatenus actualiter recedit à regula rationis, & hoc modo idem est, quod peccatum. Secundò, quatenus aptitudinaliter rationis regulam non sequitur: sed solùm est apta, vt talem regulam non sequatur: & hoc modo est apta, & defectibilis, & est aliquod bonum entitatiuum: quia, esse defectibilem est naturale, & conditum à Deo, & de ratione cuiuscunque creaturæ. Non enim potest Deus efficere, quòd sit creatura, & non sit defectibilis; quia cùm sit ex nihilo, est defectibilis, & ex consequenti peccabilis; quo etiam modo dicitur esse causa peccati. *S Th. & Scot. ubi sup.*

ARTICVLVS II.

De causa peccati ex parte intellectus?

Causa peccati ex parte intellectus est ignorantia rerum tractandarum. Nam omne peccatum ex parte causæ interioris, vel emanat ex ignorantia ex parte intellectus; uel ex infirmitate ex parte appetitus sensitiui; vel ex malitia ex parte voluntatis. Et quoniam de ignorantia cum Magistro in prima huius secundi parte copiosè disseruimus, ad alias causas declarandas accingamur. *Alex. Ale q 146 a 22. q. 2 S. Tho. q. 77. 1. 2. & 3. 4.*

ARTICVLVS III.

De causa peccati ex parte appetitus sensitiui.

Peccatum dicitur ex infirmitate nasci, quando ex appeti-

tu sensitiuo proficiscitur, qui infirmatur propter originalis iustitiæ priuationem.

Al. Alē. *Prima dif. Voluntas potest ne ab appetitu sensitiuo moueri.*

p. 4. q. 8. Voluntas, vel mouetur directè, vel indirectè, directè quidē
m. 7. art. quando habet se tantum passiuè; vt aqua se habet respectu ca-
2. § 1. in loris, quem recipit. Quo modo à solo Deo, qui est autor natu
fine. ræ, potest moueri. Cuius rei ratio est; quia cùm sit potentia li-
S. Thom. bera, & indeterminata ad vtrunque oppositorum, ad amorē;
art. 1. q. scilicet, & odium, non poterit ab extrinseco, nisi à solo natu-
77. 1. 2. ræ autore determinari. Indirectè autem moueri est, quando mouetur intellectus, quo moto, voluntas ad aliquam operationem inclinatur.

CONCLVSIO I.

Voluntatem directè ab appetitu sensitiuo ad operandum
Eccl. 15. moueri est impossibile. Dicitur enim Eccles. 15. Ab initio cōstituit Deus hominem. Et infra. Ante hominem vita & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Quare nullus poterit inclinationem cōcupiscibilis, & irascibilis ad vindictam accusare, cum voluntas, quatenus agens liberum est, hos bestiales motus opprimere, & superare valeat. Fidelis nāque est Deus, &c qui facit cum tentatione prouentum.
1. Cor. 10

CONCLVSIO II.

Voluntas inducitur ad peccandum indirectè ab appetitu sensitiuo. s. à pronitate, quam habet sensualitas ad immoderatè appetendum obiectum, quo indiuiduum conseruatur, & ad inordinatam generationem causa conseruandæ speciei; &
Dan. 13. ad inordinatè rebus nociuis resistendum. Probatur Daniel 3. Concupiscentia subuertit cor; ac si apertè dicat Pronitas sensualitatis voluntatem ad delitias, libidinem, & iram allicit;
ad Gal. 5 vt bis appetitus sensitiui passionib consentiat. Et ad Galat. 5.
Ad Ro. 7 Caro concupiscit aduersus spiritum, &c. vt non quæcunque vultis, illa faciatis. Et ad Rom. 7. Video aliam legem &c. Et rō est, quia cùm nulla potentia inferior moueat superiorem, nec efficiat aliquid immediatè, & directè in illa, præter intellectū qui mouet immediatè voluntatem, mediatè tamen; & indirectè inducit voluntatem excæcando intellectum, vt quod malum est, bonum esse iudicet, & sub hac ratione à volūtate eligatur, & erret. Qui. n. volunt regem decipere, priùs, regis consiliarij, vt decipiantur, curant. Illis. n. excæcatis, continuo rex allucinatur. Et in regno animæ voluntas est regina, eique à consilijs est intellectus, quo quidem decepto, voluntas ad malum pro bono eligendum inducitur.

Secunda dif. Potest ne ratio aliquando contra scientiam, quam habet, à passione superari? *S. Thom. art. 2. ubi supra. Sco. in 3. d. 36.*

Sanctus Thom. refert opinionem Socratis, qui asserebat nullum peccatum ex certa scientia, & cognitione peccatorũ; sed ex ignorantia tantum veritatis procedere. Quæ quidem opinio experientiæ, & sacræ scripturæ repugnat. Nam si experimur, proprijsque auribus multoties, audimus concubinariũ confitentem se esse in peccato; profectò eius peccatum non ex ignorantia, quæ sit scientiæ priuatio, emanabit. Tum etiã sacra scriptura multis in locis hoc idem testatur. Nã Luc. 12. legitur. Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis. Et Iacobi 4. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. Verum pro pleniori intelligentia huius difficultatis considera, quæ sequuntur. *Luc. 12. Iacob. 4.*

1. Consid. Scientia est; vel vniuersalis: vel particularis. Et propter priuationem alicuius istarum potest aliquis peccare; vt potest aliquis habere scientiam huius vniuersalis, omnis vsura est mala, & ignorare in particulari: an iste contractus sit vsuarius. Et tunc temporis, ex ignorantia scientiæ in particulari voluntas ad peccandum contra scientiam vniuersalem inducitur.

2. Consid. Potest euenire, vt aliquis scientiam habitualem alicuius veritatis in particulari habeat; cuius tamen veritatis scientia actuali careat, eò quòd illam actu non consideret. Verbi gratia, si huius veritatis, omnis triangulus habet tres angulos, &c. habeat scientiam habitualem, non tamen actualem: propterea quod illam actu non considerat. Vel quia non vult: vel propter aliquod impedimentum.

3. Consid. Passio appetitus sensitiui libidinis, aut iræ ligat plerumque intellectum: quominus, quod scit in vniuersali, consideret in particulari. V. g. scit aliquis habitualiter in vniuersali omnẽ fornicationem esse malam: accidit autem, vt præ nimia passione huius vniuersalis non recordetur, & in particulari fornicationem committat.

4. Consid. Inconsideratio, vel non recordatio vniuersalis scientiæ tribus modis potest contingere. Primò per distractionem circa alterius potentiæ obiectum. Accidit enim incontinentibus oculos in fœmina aliqua figere: sicut Dauid in Beth-sabeæ, & præ nimia oculorum attentione intellectũ à contemplatione boni, cui antea vacabat, recedere. Secũdo per inclinationẽ sensualitatis cõtra huiusmodi sciẽtiam: nam scientia huius vniuersalis, omnis fornicatio est fugiẽda, inclinat ad fugiẽdam fornicationem: sensualitas verò inclinat ad oppositũ. Vnde accidit plerũq;: vt insurgente libi- *2. Reg. c. 11.*

dinis tempestate, præ nimia delectatione homo neque consi-
Arist. deret, neque illius vniuersalis omnis fornicatio, &c. recordetur. Quoniam, teste Arist. delectatio libidinosa furatur intellectum hominis sapientis. Tertiò per transmutationem aliquam circa corpus obliuiscitur intellectus scientiæ vniuersalis, & in particulari contra illam operatur. v.g. homo existes in ebrietate, per quam species phantastiex turbantur, scientię habitualis obliuiscitur, atque etiam præ nimia ira, aut amentia, species ita turbantur, vt homo in amentiam incidat. His considerationibus positis, sit.

CONCLVSIO.

Frequenter præ nimia sensualitatis passione homo contra scientiam vniuersalem habitualem, quam in intellectu actualiter habet, operatur, & hoc ex defectu considerationis in particulari. Hæc conclusio duas habet partes. Et prima probatur experientia, & autoritatibus, quibus refutauimus Socratis opinionem. Et cõfirmatur ad Rom. 7 Video aliam legẽ in mem-
Ad Ro. 7 bris, &c. captiuantem me in lege peccati. Quo in loco p legẽ membrorum intelligit Apostolus concupiscentiam; & cum concupiscentia sensualitatis sit quædam passio, de sententia B Pauli, inducet planè intellectum; vt contra scientiam operetur. Secunda pars conclusionis (& hoc ex defectu, &c.) probatur, quia voluntas nunq̃ operatur, nisi sub ratione boni ab intellectu præostensi, & cùm velit peccatum, præostendetur sibi ab intellectu sub ratione, boni apparentis, atq; ita ex cõsequenti errabit in particulari. Propterea quòd nunc nõ considerat vniuersalem. s. omnem fornicationem esse malum. Et huius vniuersalis oblitus contemplatur istam delectationem esse bonum, & ita illam sub specie boni delectabilis appetit.

Appen. Hinc, omne peccatum, quodam modo ex ignorantia procedere videtur, sumendo ignorantiam non propriè pro scientiæ priuatione, sed pro obliuione vniuersalis scientiæ, vel p inconsideratione intellectus, non perpendentis deterius malũ esse, bono honesto, quã bono delectabili, aut vtili priuari.

Al. Alen. q. 146. *Tertia dif. Vtrum peccata, quæ ex passione appetitus sensitiui oriuntur, ex infirmitate esse dicantur?*

S.Th ubi sup. ar. 3. Licet voluntas nostra sit appetitu sensitiuo potentior; nam potest illum opprimere; vt Gen 4. legitur. Sub te erit appeti-
Nota. tus tuus, & tu dominaberis illius. Nihilominus tamen quæ-
Gen. 4. dam peccata: vt mox explicabimus, dicuntur ex infirmitate, non quòd sint ex imbecillitate, & impotentia voluntatis ad resistendum. Non enim voluntas infirmatur) sed quia ipse appetitus

petitus sensitiuus dicitur infirmari, qui præ immoderata delectatione, & inclinatione ad proprium obiectum, non potest à ratione rectè gubernari, & cohiberi. Sumpta metaphora ab infirmitate corporis, quæ, vt docet Arist. est impedimentum quoddam, quominus corpus suas operationes exercere valeat Oculus enim infirmus non potest, sicut sanus, colores clarè videre. *Arist. 10. de anima.*

CONCLVSIO.

Peccata, quæ ex immoderata inclinatione potentiæ irascibilis, & concupiscibilis oriuntur, metaphoricè peccata ex infirmitate vocantur. Cicero animæ passiones ægritudines vocat. Et ratione confirmatur: quoniam infirmitas corporalis est impotentia exercendi operationes naturales ex inæqualitate, & improportione mensuræ debitæ humorum, ratione cuius improportionis, & inæqualitatis corpus per virtutem motricem, & gubernatricem, quæ est in corde, non regitur, & gubernatur. Et cùm præ nimia inclinatione sensualitatis ad proprium obiectum, appetitus sensitiuus voluntati, quæ est virtus animæ potentias secundum rectam rationem, vt rectè operentur, gubernans, non subijciatur, hinc fit; vt peccata sensualitatis metaphoricè ex infirmitate appellentur, hoc est, ex abundantia prauæ inclinationis, ob quam nõ subijcitur rationi, instar corporis infirmi, quod propter abundantiam, & inæqualitatem humorum non potest per virtutem cordis, in quo est principium vitæ, & vitalis operationis, gubernari. *Cicero li. 4 Tuscu.*

Hinc, peccata ex infirmitate propriè dicuntur, quæ ex inclinatione appetitus sensitiui proficiscuntur. Talia sunt solũ peccata, quæ spectant ad actus venereos, siue ad cibos, & contentiones, quæ pro eorum defensione oriuntur. Et ratio est; quia appetitus sensitiuus est nobis cum brutis communis, & cùm appetitus sensitiuus brutorum ab illa tria tantùm, scilicet, ad venerea, cibum, & rixas, quæ circa hæc oriuntur, inclinetur, hæc sola peccata ex infirmitate dicentur. Cætera ex ignorantia, vel ex malitia oriuntur. Dices: vnde nam orta est in sensualitate hæc infirmitas, vt rationi non obediat? *Appen.* *Dub.*

Respondeo Ex defectu iustitiæ originalis, quoniam in statu innocentiæ sensualitas rationi domino despotico subdebatur, erat sana. *Al Ale. q 157. m. 1. 2. & sequen*

Quarta dif. Est ne amor sui omnis peccati causa. S Thom art. 4. ubi supra.

CONCLVSIO.

Amor sui inordinatus est causa finalis, mouens omnem hominem

2. ad Timoth. 3. cap. hominem ad malum Probatur 2. ad Timoth. 3 In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, & c. Vbi B. Paul. definit amorem sui esse radicem, fontem, & originem peccatorum omnium. Et D August inquit Amor sui vsque ad conteptum Dei ædificat ciuitatem Babylonis Et cùm omne peccatum ad dictam ciuitatem pertineat; erit profectò amor sui omnis peccati causa. Et ratione confirmatur; quia finis in intentione operantis est, qui mouet ipsum ad omnem operationem, & amor sui est peccatoris finis, atq; ita mouet ipsum ad omne peccatum.

D. Aug. 14. de ciuit. c. 28.

Appen. 1 Hinc, blasphemus, & hæreticus ex amore sui: vt suum sequantur beneplacitum, peccant. Similiter occidens seipsum, præ nimio sui amore peccat; ne præsentes miserias, quas morte deteriores iudicat, patiatur.

Appen. 2 Similiter; & Iudæi amore sui, & non Dei, ne eorum synagoga destrueretur, olim primitiuam ecclesiã persequebãtur, Et hoc est, quod docuit B. Paul. ad Rom. 10. Aemulationem Dei habent: sed non secundum scientiam. Nam æmulatio, & zelus Dei, & non secundum scientiam amor sui est. Quemadmodum multi regularium tanto sui instituti afficiuntur amore; vt cæterarum religionum exosa habeant incremẽta. Notanter dicitur in principio, amor sui inordinatus; nam ordinatus amor sui bonus, & laude dignus est. Datus enim est homini ad vitam tuendam, & conseruandam. Hinc, namque odium sui est peccatum, & ad diligendum se ipsos, corpusq; & animam homines lege naturæ obligantur. De amore sui multa poetæ & philosophi scripsere.

Ad Ro. c. 10.

Quinta diffic. Sunt ne concupiscentia carnis, & oculorum, & superbia vitæ peccatorum causæ.

Alex. A. l.. q. : 3 3. ? h ar. 5. vbi supra.

CONCLVSIO.

Sunt quidem causæ omnis peccati, quod ex sensualitate proficiscitur Probatur. 1. Ioan. c. 2 Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & oculorum, & superbia vitæ. Et ratione confirmatur: quia radix omnium peccatorum est amor inordinatus sui, vt proxima difficultate explicauimus. Qui quidem amor non versatur, nisi circa tria prædictã; scilicet, circa concupiscentiam carnis, & c. Quare peccata, quæ ex sensualitate proficiscuntur, ad hæc tria, tanquàm ad suas causas, erunt referenda. Nam sunt illa immediatæ, & proximæ, & interiores peccandi occasiones. Auaritia verò est mediata occasio; quoniam si auaro abuti diuitijs libuerit, ad

1. Ioan. c. 2.

Eccle. 10

ma-

manum omnia vitia habebit; iuxta illud. Pecuniæ obediunt omnia. Et illud Horatij. Genus, & formam regina pecunia domat. Horat.

Sexta diffic. Peccatum, proueniens ex passione appetitus sensitiui, est ne minus graue, quàm quod ex sola malitia, nulla nos passione sensualitatis agitante, oritur? Alex. A. q. 146. S. Th. vbi supra. art. 6.

Verbi gratia, si vnus fornicetur sensualitatis suggestione ad hoc alliciente, alius, nulla sugestione precedente; sed quia ipse excitauit prius se ipsum; vter grauius peccet?

CONCLVSIO.

Si passio liberum antecedat arbitrium, peccati malitiam minuit. Et ratio est: quia quantò principium operationis est minus liberum, & minùs in potestate nostra situm, tanto peccatum est leuius; propterea quod minus possumus illud vitare; & quando principium peccati est à passione, est à principio minùs libero, & est minùs voluntarium, & ex consequenti minoris malitiæ, & grauitatis.

Hinc, peccantes grauiori tentatione carnis incitâte minus peccant, quàm ex leuiori tentatione peccantes; quoniam tũc peccatum est à principio minus libero, scilicet, à voluntate maiori passione agitata, & impulsa. Appen. 2

Hinc, qui ex maiori ira exercet vindictam; minus peccat; vt siquis, accepta contumelia, statim delinquẽtem percutiat, minus peccat; quia minùs habet libertatis. Appen. 3

Hinc, accedens ad pulchriorem minùs peccat, quam qui ad minus pulchram accedit; quoniam insurgit grauior tentatio, quæ intellectum excecat. Et de similibus simile esto iudicium.

CONCLVSIO II.

Quando initium peccati est à sola voluntate, nulla passione antecedente; sed tantùm subsequente, tunc passio subsequens non extenuat; sed potius auget peccati malitiam, vt si quis nulla carnis illecebra agitatus eliceret hunc actum; volo fornicari, & statim motus carnis sequeretur, & libidine exardesceret, talis passio carnis subsequens non minueret, sed augeret peccati malitiam, quæ, quò fuerit passio maior, eò erit grauior. Et ratio est, quia quanto principium operationis est magis liberum, tanto est magis voluntarium; quoniam magis fuit in potestate nostra illud vitare, & in casu huius cõclusionis principium peccati omninò liberum; quoniam voluntas non fuit aliqua passione carnis exagitata, neque compulsa, quæ libertatem extenuat, & cum sit magis liberũ, tunc pec-

peccatum erit magis voluntarium, & quo magis voluntariũ vt ex supradictis constat, eò erit grauius, & maioris malitię.

Hinc, qui intrat domum meretricis animo accedendi ad illam: nulla tamen præuia excitatus passione grauius peccat, quã qui præuia passione, & delectatione, intrat. Propterea quod liberius primus, quam secundus peccat. (Appen.4)

Ex dictis collige tres gradus peccatorum secundum maiorem, & minorem grauitatem, qui tribus sequentibus propositionibus explicantur. (Appen.5)

Prima Propositio.

Peccatum ex ignorantia minus graue est peccato ex infirmitate, vel ex malitia. Et ratio est; quia cùm ignorantia sit priuatio scientiæ, huiusmodi peccata non sunt voluntaria in se ipsis. sed in suis tantùm causis, & ex consequenti cum minus habeant voluntatis, & libertatis, & erunt minus mala.

Secunda Propositio.

Peccata ex infirmitate sunt pręcedentibus grauiora Et ratio est, quia huius generis peccata sunt in seipsis voluntaria.

Tertia Propositio.

Peccata ex malitia, nempe, quando aliquis nulla excitatur passione peccati, sunt præcedentibus deteriora. Et ratio est; quoniam sunt magis in seipsis voluntaria. Et quia iuxta regulam generalem, eò peccatum est grauius, quò magis voluntarium; quoniam magis liberum. Et eò magis liberum, quò causæ ad peccandum inducentes fuerint pauciores, & minus efficaces. Relege, quæ supra de grauitate peccatorum; & de ignorantia scripsimus Ex articulo citato colligitur apertissimè de sententia D. Thom. conuersionem non esse magis de ratione peccati.

(Dist.25. c. vnum crarium. § crimini & 15 q 1 § 1. & c. seq. ad c mulier. S. Th. 1. 2 q 78. art 4. S Th. vbi sup. artic.7.)

Septima diffic Excusat ne omnino passio voluntatem à peccato?

Dictum est passione à peccati malitiam extenuari, nunc quæritur. An excuset, &c.

CONCLVSIO I.

Quando passio hominem rationis vsu priuat, omnino à peccato, dummodò causa passionis fuleit naturalis, excusat. v.g. qui præ naturali ęgritudine incideret in phrenesim, excusaretur ab adulterio & homicidio tempore phrenesis patrato ratione passionis, nẽpe, phrenesis Et ratio est; quia huiusmodi operationes non sunt liberæ, nempe volitæ in se ipsis. cum homo tunc non vtatur ratione. Neque in sua causa; propterea quòd, vt supposuimus, talis ægritudo corporalis fuit naturalis.

CON-

CONCLVSIO II.

Quando passio omninò rationis vsum extinguit; si eius causa fuit aliquo modo volita, peccans à culpa omninò non excusabitur, vt si quis prę ira, aut amore, quem à principio po tuit vitare, insaniret, & in insania constitutus, fornicaretur, aut hominem occideret Et ratio est; quia huiusmodi actus sũt liberi non in se ipsis; sed in sua causa, quam poterat, & tenebatur vitare Confirmatur exemplo ebriorum, quorum peccata eis propter eandem rationem imputantur.

CONCLVSIO III.

Quando passio appetitus sensitiui non fuerit vsque adeò excellens; vt rationis lumen extinguat, tunc actus ex tali passione procedẽtes à culpa non omninò; bene tamẽ ex parte excusabunt: vt si quis peccati conscius; præ nimia tamen sensualitatis passione, venerea, vel vindictam appetat. Et ratio est; quia, vt proxima difficultate explicauimus, passio non tollit omninò libertatem, licet illam extenuet, & huiusmodi operationes sunt in se ipsis volitæ. Dices. Quomodo voluntas huiusmodi passiones opprimere poterit? Respondeo. Auertendo intellectum à cogitationibus illicitis, & conuertendo illum: vt honesta contempletur. Sublatis enim cogitationibus turpibus, aufertur obiectum turpe, quod erat præsens in esse intentionali, nempè, in cogitationibus ipsis, & sublato obiecto, continuo passionis tempestas quiescit. Voluntas siquidem non fertur in incognitum. Nam sicut in præsentia obiecti ad sedandam carnis concupiscentiam oportet omninò auertere oculos corporeos, ne fœminæ pulchritudinem videant, ita etiam ad opprimendam carnis passionem in absentia obiecti, erit prorsus necessarium oculos mentis, ne turpia contemplentur, auertere. Hæc, vt facias, & non solùm: vt doceas, perpende.

DVBIVM VI.

Cuius speciei erunt huiusmodi peccata?

CONCLVSIO.

Erunt eiusdẽ speciei, cuius est eorum causa. Et ratio est qui non habent aliam malitiam, neque aliam transgressionem à malitia, & transgressione suæ causæ; Intellige nisi huiusmodi peccata fuerint aliquo modo prævisa. Nam si ebrius esset iam expertus, se in ebrietate constitutum solitum fuisse hominem occidere, tunc homicidium non esset circunstantia; sed verũ peccatũ iniustitię Quia indirectè esset in se ipso volitũ; quoniã præuidit causam homicidij, & noluit illã prohibere. *Limitatio.*

Obla-

Octaua diffic. Vtrum qui ex corporali infirmitate, quam propria culpa contraxit, non potest praecepta ecclesiastica adimplere, sit transgressionis illorum praeceptorum reus?

Verbi gratia, non ieiunans quadragesimam; quia inter ludendum tibiam fregit. De hac difficultate breuissime disseruimus in floribus quarti lib. in tractatu de ieiunio in fine q. 6. Dub 6. nunc autem sit.

CONCLVSIO I.

De regulis iuris c. necessitas. Non est praecepti reus, qui ratione infirmitatis nō seruat illud, si talis infirmitas fuerit inuoluntaria. Et ratio est; quia cū huiusmodi transgressio non fuerit volita in se, nec in sua causa, nullatenus erit peccatum.

CONCLVSIO II.

Quando infirmitas fuerit voluntaria, & mala inde secuta fuerint praeuisa, tunc ad culpam, tanquam volita in se ipsis, imputabuntur. Probatur exemplo ebrij, qui conscius per vehementem suspicionem homicidij patrandi in ebrietate, voluit inebriari. Tunc enim non solum sibi placet ebrietas; verùm etiam actu vult ebrietatis effectum, nempe, homicidiū.

Appen. Hinc, qui prae nimia abstinentia, maximè contra praelati obedientiam; incidit in infirmitatem; ita vt nō possit quadragesimam ieiunare, si hoc praeuidit, proculdubio placet sibi ieiunij transgressio: quamobrem erit violati ieiunij reus. Quoniam zelo Dei; sed non secundum scientiam, se macerauit. Obsequium enim rationabile esse debet. *Ad Rom. 10. & 12.*

CONCLVSIO III.

Quando infirmitas voluntaria fuerit, & mala inde futura non fuerint praeuisa; quia fortè non venerunt in mentem, id genus mala, ad culpam non in se ipsis; sed in sua causa imputabuntur; quamobrem non erunt peccata ab infirmitate distincta. Probatur; quia peccatum tantum habet malitiae, quātum voluntatis, & cum in casu huius conclusionis malum futurum non habeat aliam peculiarem volitionem, a volitione suae causae, neque habebit aliam transgressionem, siue maliciam a sua causa distinctam. Vnicum enim peccatum erit causa infirmitatis, & malum futurum: vt si quis pernoctauerit deambulando, & propter infirmitatem postea non potuerit audire missam, tunc vnicū erit peccatum pernoctatio, & non audire missam, & ex consequenti satis erit pernoctationem illam confiteri: propterea quòd non est puniendus quantum meruit missae praetermissio; sed quantum pernoctatio. *Limitatio.* Sunt autem intelligendae secunda, & tertia conclusio, dum

modò

modò ante aduentum temporis, quo ecclesiasticum præceptum obligat, reum non pœnituerit, dedisse causam peccato. Nam si antea pœnituit, tunc cum causa peccati virtute pœnitentiæ fuerit iam deleta, & remissa, peccata inde secuta non imputabuntur. Et ratio est; quia non sunt iam voluntaria in sua causa, quamuis olim fuerint; neque in potestate infirmi, siue committentis illa fugere, & impedire. Hęc animaduerte: vt huiusmodi hominibus peccata sequentia non imputētur.

Nona diffic. Peccatum, quod a carnis passione proficiscitur, erit ne mortale. Al. Alē. & S.Th. art 8 vbi sup.

CONCLVSIO I.

Si voluntas nullum passioni antecedenti præstat assensum, nullum inde peccatum mortale sequetur. Et ratio est; quia cùm passio illa non sit voluntaria, non auertit à Deo, idest; non est amoris Dei priuatio, & per consequens non est mortale peccatum. Non enim occidit animam. Neque enim præcipitur nobis, ne concupiscentiam habeamus: sed ne illi consentiamus.

CONCLVSIO II.

Quando voluntas passioni antecedenti formalē, aut interpretatiuum assensum pręstat, talis assensus à passione impulsiuè effectus erit mortalis, vt si voluntas delectationi venereę assensum præstet. Et ratio est: quia cum homo tunc à Deo per legis transgressionem, incompossibilem cum charitate, auertatur, absq; dubio peccabit mortaliter. Et animaduerte duplicem esse voluntatis assensum. Vnus enim est formalis, siue directus, qui sunt idem; vt quando voluntas elicit actum positiuum circa peccatū dicens; volo hunc actum. Alter interpretatiuus, quando, scilicet, non prohibet peccati causam; nō tamen elicit volitionis actum: vt quando intellectu turpia, & vetita cogitante, voluntas in delectatione illius cogitationis immoratur, nec auertit intellectum, cùm possit & neutraliter se habet. Tenetur enim cùm primum insurgit talis delectatio, illam opprimere. Nam aliter in certissimo lapsus periculo constituetur. Præterea etiam in hoc articulo S. Tho. confitetur formale peccati esse auersionem. Hactenus de peccato ex parte appetitus sensitiui. Al. Alē. q 10? S Th. 1 2 q. 78

ARTICVLVS IIII.

De causa peccati, quæ est malitia.

Hic artic. absoluetur, positis aliquot difficultatibus, ad quarum pleniorem intelligentiam dubium vnum, & vnam difficultatem præmittere operæ pretium erit.

Dub.

DVBIVM.

Peccatum ex malitia sumitur ne pluribus modis?

Respondeo Tribus modis accipitur Nam primò aliquis dicitur peccare ex malitia, quando solus habitus malus, est causa peccati, de qua statim difficultate tertia erit sermo. Secundo vocatur peccatum ex malitia quocunque peccatum; præsertim, quando vnum peccatum est alterius peccati effectus, dicitur procedere ex malitia, idest, ex peccato malo: vt detractio, quæ frequenter oritur ex inuidia, dicitur hoc modo peccatũ ex malitia Est .n. detractio inuidiæ filia. Tertiò appellatur peccatum ex malitia, de quo est præsens disputatio.

Prima diffic. Quid igitur est peccatum ex malitia?

Tres sunt de hac difficultate opiniones. Et prima tribuitur Scoto affirmanti, peccare ex malitia voluntatem nihil aliud esse, quam velle malum sub ratione mali. Lege eundem Scot. in hoc secundo dist.6 q.1. notabili ad argumenta pro opinione in sol. ad 4. eiusdem opinionis est Gabriel eadem dist.6.q.1.art.3 Dub.1 & Ocham q.13 Dub.3 Asserunt enim voluntatem posse velle malum sub ratione mali, & posse nolle bonum sub ratione boni Hanc dicit Almain in moral. esse aliorum plurimorum sententiam. Cui opinioni videtur suffragari D August Nam loquens de furto, quod ipse adolescens commiserat, ita ait. Non quærebam frui pomo; sed furto ipso, Amaui defectum meum, non illud, in quo deficiebam. Quibus verbis insinuare videtur D. Aug. se culpam sub ratione culpæ amasse. Scotus tamen in.q.3 citata dist 43. non loquitur definiendo, vbi, recitatis duabus opinionibus, apertissime videtur tertiam sequentem opinionem defendere. Secunda opinio est affirmantium peccatum ex malitia esse, quod a vitioso habitu proficiscitur, quę est falsa; vt statim in tertia difficultate sequenti declarabitur. Tertia opinio est S. Thom. artic. 1. & Scoti vbi sup. & S. Bonau. & aliorum asserentium, peccatum ex malitia esse, quandocunque voluntas, nulla præuia passione stimulante, induxit animum ad peccandum.

Sco. dist. 43. q. 2. & in 1. d. 1 q 4. nota ad argumẽta pro opinione. § aliter. Gabriel. Ocham. Almain. D. Aug. lib. 2. con fess c. 4. S. Th ar. 1 vbi su pra. Scot loco proximè citato.

CONCLVSIO.

Voluntatem peccare ex malitia non est velle malum sub ratione mali. Ratio est; propterea quòd hoc est impossibile. Quod ita demonstro Bonum est obiectum voluntatis; ergo voluntas non potest ferri in malum sub ratione mali. Consequentia patet, quia impossibile est aliquam potentiam ferri vel operari, nisi circa proprium obiectum. Non enim auditus

tus potest percipere colores, aut visus sonum: neq; intellectus operatur nisi assentiendo veris, & falsis dissentiendo. Et obiectum voluntatis de sententia omnium philosophorum est bonum: vt etiam Dionysius docet. Quare vt habet conclusio voluntatem peccare ex malitia non est, &c. Et ad autoritatem D. August. respondeo; verũ esse aliquos frui malitia ipsa, vel potiùs se ipsis; sed hoc sub ratione boni delectabilis, iuxta illud. Lętantur, cum malè fecerint, & exultant ĩ rebus pessimis. *D. Dion.* *D. Aug.* *Prou c. 2*

Hinc, si quis posset odio habere Deum, illud esset sub ratione boni apparentis, & conditionalis, ita dicendo; si esset possibile, vellem non esse Deum, & forsitan damnati eundem actum habent. *Appen. 1*

Hinc, peccatum ex malitia erit de sententia Scoti vbi sup. dist 42 q 2 illud, quod non ex ignorantia, neque ex infirmitate, idest à passione antecedenti: sed ex voluntatis libertate proficiscitur. ita quòd voluntas; vt docet communis opinio, nulla passione agitante, inducat se ad malum, *Appen. 2*

Secunda diffi Potest ne quis peccare ex malitia? *Al Alen. & a. vbi. supra. Scoti, & aliorum vbi sup. est.*

CONCLVSIO.

Peccare potest homo ex sola malitia, & de facto peccat, quando non ex ignorantia, siue ex passione antecedenti: sed tantùm ex libertate, scienterque malum sub ratione boni eligit. Probatur primo Iob. 34. vbi de huius furfuris flagitiosis hominibus loquens ait. Quasi de industria recesserunt ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt. Et ratione confirmatur: omne peccatum ex aliquo magno principio corrupto proficiscitur, nempè, aut ex ignorante intellectu, aut ex sensualitate stimulante, aut ex voluntate deordinata, peccans autem ex malitia nõ peccat ex ignorãtia, cùm actualiter sit boni conscius; neq; ex passione; quia vt in cõclusione postulatur, nulla eum passio agitauit; ergo à sufficienti diuisione peccabit ex deordinatione voluntatis, quæ bonum ab intellectu præostensum repudiat, & malum sub specie boni veri, aut apparentis, aut delectabilis, aut vtilis eligit. *Iob. 34*

Tertia diffic. Vtrùm quicunque peccat ex habitu vitioso, peccet ex malitia? *S. Thom. vbi sup. art. 2.*

Sensus tituli est An peccatum, quod à solo habitu, & nullo modo à passione, siue ignorantia proficiscitur, quàmuis postea sequatur delectatio, sit peccatum ex malitia appellandum? Peccare ex solo habitu contingit, quando, nulla ignorantia præcedenti, nulla etiam carnis passione agitante, eligit homo peccare ob hoc solùm: quia est vitijs assuefa- *Nota*

ctus. Quòd quidem accidit illis, qui præ nimia peccandi con suetudine, nullam ferè ex peccato capiunt delectationem: vt libidinosus ex carne, & ebrius ex vino. Peccant tamen ambo; quia sunt peccatis assuefacti.

CONCLVSIO.

Quicunque peccat ex solo habitu vitioso, etiam ex malitia peccat. Et ratio est, quia peccare ex malitia est, quando initium peccati non est ignorantia, vel passio appetitus sensitiui; sed tantùm libera voluntas, eligens malum: sed qui peccat ex solo habitu est huiusmodi: ergo omnis peccans ex solo habitu, peccat ex mailtia.

S. Thom. art. 3 ubi supra.

Quarta dif. Verum, qui peccat ex certa malitia, semper ex habitu vitioso peccet?

In hac difficultate, quænam sint principia: quare voluntas ad peccandum inclinetur, quærimus. Verùm animaduerte prius, quæ subsequuntur. Voluntas naturaliter ad bonum ab intellectu præostensum inclinatur. Et ratio est, quia propriũ eius obiectum est bonum, ad quod, sicut lapis ad centrum, inclinatus. Hinc, omne vitium est contra naturam hominis: quoniam est contra rationem; quæ quidem ratio est specifica hominis differentia. Hinc, quando eligit voluntas malum, oportet; vt talis electio ab aliquo principio extrinseco corrumpente voluntatem, proueniat. Volũtas potest eligere malum tripliciter. Vel ratione ignorantiæ intellectus, non intelligentis illud esse malum. Vel ratione infirmitatis: quoniam aliqua passione appetitus sensitiui concutitur. Vel tertiò ex se ipsa: quia est corrupta, & inordinata. Duo priora membra satis, superque ex supradictis patent: restat, vt quomodo corrumpatur, animaduertamus. Voluntas corrumpitur, idest, pronior ad malum, quàm ad bonum redditur, triplicem ob causam. Vel ratione habitus vitiosi, inclinantis illam ad promptè, faciliter flagitioseque operandum. Vel ratione ægritudinis corporalis: hoc est, ratione inclinationis ad illa peccata, quæ sunt contra naturam. Quæ ab Arist. ægritudines corporales: quoniam proficiscuntur à natura corrupta, nominantur: vt est inclinatio ad comedendum terram, vel carnes humanas, siue ad quodcunque genus libidinis, quod non est inter marem, & fœminam. Vel tertiò propter remotionem impedientium malum, siue peccatum: quæ sunt frequentissimè desiderium vitæ æternæ, & timor gehennę Remotis enim his prohibentibus peccatum, statim homo peccat Nam sicut remota trabe prohibente lapidem descendere, illico lapis descen-

1. Animad. Appen. 1 Appen. 2

2. Animad.

3. Animad.

Arist. 7. Ethi. c. 5.

scendit: ita eodem prorsus modo, remota per desperationem spe vitæ æternæ, & amoto gehennæ timore, homo peccat. Et ratio primi, & secundi membri est, quia voluntas inclinatur ad illas operationes, quæ sunt similes supposito, & per habitum vitiosum, aut per ægritudinem corpoream, vitia sunt similia, & conuenientia supposito malè habituato. Et cùm habitus inclinet ad similes actus, ratione habitus vitiosi, aut ægritudinis voluntas ad vitia inclinabitur.

S.Th. 1. 2. q. 31. art. 7.

CONCLVSIO.

Omne peccatum ex malitia, vel ab habitu vitioso, vel à naturali ægritudine, vel à remotione prohibentium peccata, proficiscitur. Et ratio est, quia peccatum ex malitia emanat à voluntate corrupta, & inordinata. i. inclinata ad malum: vt ex prima, & secunda animaduersione constat: quoniam volútas ex natura sua inclinatur ad bonum. Quare si aliquando eligit malum, ideo eligit: quia est corrupta, & inordinata, & cum corrũpatur vna ex tribus causis: vt patet in tertia animaduersione, propter vnam ex illis spontè eligit malum.

Quinta dif. Quidnam est peccare ex contemptu.

Absoluetur hæc difficultas, positis aliquot propositionibus, quibus facilè, quando contemptus sit mortalis, dignoscetur.

S.Tho. 2. 2. q. 186 art. 9. ad primũ Caie. in summa et Silue & alij summistæ uerbo cõtemptus. Sco in 4. d. 3. q 4. art. 2.

Prima Propositio.

Contemptus legis tribus modis sumitur. Primò negatiuè, aut contradictoriè, & est idem tunc, quod negligentia, & defectus, hoc est; non adhibere curam, & diligentiam adimplendi legem; nulla tamen iniuria, siue odio legis latoris interueniente. Quo quidem modo frequentissimè peccatur ex contemptu. Ideo enim ab omnibus peccatur, quia nolunt diligentiam adimplendi præcepta superiorum adhibere. Secundò accipitur contemptus pro irrisione legis, absque vlla legis latoris iniuria; vt optimè docet Scotus. Nempe, quando quis iudicat aliquam legem inutilem; vt si prælatus præciperet; nequis per hortum à cœna deambularet, & inde nihil mali sequeretur, tunc irridens hoc præceptum diceretur illud contemnere. Sit ne hoc peccatum: an non? Statim dicetur. Tertio sumitur proprijssimè, & positiuè, quando aliquis hoc solo animo transgreditur legis præceptum, quia odio habet legislatorem, & ob hoc tantum, vt legis latori non obediat: vt si peccans dicat intra se; ego non eram hoc facturus, placet tamen facere, propterea quòd prælatus, siue princeps illud prohibet.

Secunda Propositio.

Vt contemptu propriè dicto peccetur, duo requiruntur simul. Et primum est legis transgresio, quæ est actus ipse peccandi. Secundum est causa peccandi, scilicet, contempus legislatoris; vt si peccans intra se dicat: volo modò frangere silentium, quod non faceret, nisi prælatus prohiberet. Et ideò vult frangere silentium: quia prælatus prohibet. Similiter dicere verbum otiosum ex contempu est dicere illud; vt faciat contra legem Dei, quæ verbum otium inhibet. S. Thom. verò dicit peccare ex contenptu esse, quando voluntas renuit subiici ordinationi legis, vel regulæ; & ex hoc, tanquàm ex causa finali, procedit ad faciendum contra legem, vel regulã.

S. Thom. Caiet. vbi. sub.

Tertia Propositio.

Peccare ex contemptu primo modo sumpto non est speciale peccatum Et ratio est; quia huiusmodi contemptus, vel ab infirmitate, vel ab ignorantia, vel ex malitia, siue ex negligentia adimplendi mandata diuina, quæ est communis omnium peccatorum causa, non autem ex irrisione legis, aut ex odio legis latoris proficiscitur.

Quarta Propositio.

Si contemptus pro irrisione legis, iudicanda illam inutilẽ, & infructiferam, accipiatur, & talis contempus contra præcepta, vel consilia diuina fuerit, erit grauissimum infamiæ peccatum. v. g. si quis consilium diuinum de errogandis omnibus bonis pauperibus, & de ingrediendo religionem, iuxta illud, Si vis perfectus esse, &c. irrideret, & inutile iudicaret, esset blasphemus in Deum, iudicans illum errare in consulendo, & insipientem esse; si autem esset consilium, aut præceptum humanum, nullum esset peccatum iudicare illud inutile, dummodo non sit consilium, aut præceptum vniuersalis synodi, quę propter asistentiã Spiritus sancti, nequit errare. Verùm enim uerò consilia, & præcepta cæterorum superiorũ, aut synodi particularis, vel prouincialis, si nullius fuerint frugis, iudicare esse inutilia, nullus erit peccatum. Et ratio, vt egregiè docet Scotus, est: qa nullus tenetur habere falsam opinionem sui superioris; quam quidem haberet; si iudicaret prælatum esse sapientem, cùm sit insipiens, præcipiens inutilia.

Matt. 19

Scot.

Quinta Propositio.

Contemptus tertio modo acceptus est peccati mortalis causa, etiam in minimis præceptis, quorum transgresio citra contemptum, nullum esset peccatum: vel saltem esset tantum veniale; vt si quis hoc solo animo dicat verbum otiosum,

sum, aut extra obligationem, non elargiatur eleemosynam, non ob aliud; nisi quia Christ.R.N.eleemosynam consuluit, & verba otiosa prohibuit. Et ratio est; quia huiusmodi contemptus ex acerrimo in legem, & legislatorem odio proficiscitur. Immò est acerrimum odium. Qua propter soli pessimi, & vitijs assuefacti ita delinquunt; vt Prouerb 18 insinuatur, vbi dicitur. Impius cùm in profundū venerit peccatorū, contemnit. Cuius loci non est sensus, quòd peccare ex cōsuetudine sit peccare ex contemptu. Quantumcunque enim quis sit vitijs assuefactus, si non hoc solo animo peccat: vt superioribus non obtemperet, nullatenus erit peccatum ex contemptu. Sed quia per nimiam vitiorum consuetudinem disponuntur peccatores ad odium legis latoris: ita quòd non alio peccent animo, quàm vt superioribus non obediant. Limitat tamen Caiet. hanc doctrinam bifariam. Primò, quando aliquis est in vna re inobediens ex indignatione ne prælato rem gratam faciat; nihilominus tamen quantùm est ex se, est in alijs obedire paratus: vt si prælatus præciperet subdito vt in cella maneat, & recedat, non ob aliud, nisi vt prælato rem gratam non faciat, & hoc ex indignatione, quia non vult illi placere, sed displicere, iste contemptus non est mortalis. Et ratio est; quoniam tunc animus, & finis peccantis non est inobedientia; sed indignatio. Secundò limitatur, quando aliquis paratus obedire prælato in grauioribus, in minimis illum contemnit. Nam tunc per contemptum non mortaliter; sed venialiter tantùm peccat. Et ratio est; quia non obsolutè: sed secundum quid, contemnit prælatum.

Prou. 18.

Limit. 1.

Limit. 2.

Al. Alen. q. 94. & in 4. p. q. 24. m. 3. S. Tho. 1. 2. q. 79. a'ÿ. di. 37 Castro cōtra hæreses ver: creatura & ver malū, & v. peccat.

QVÆSTIO VII.

De causis extrinsecis peccatorum.

De causis intrinsecis peccatorum, scilicet, de ignorantia, infirmitate, & malitia hactenus; restat igitur, vt de extrinsecis illorum causis verba faciamus, quæ sumuntur ex parte Dei, diaboli, & alterius peccati. Nam de homine, quatenus est peccati causa, iam supra disseruimus, cùm de peccato originali ageremus.

ARTICVLVS I.

An Deus sit causa peccati?

Circa hunc artic. fuit error Manichæorum, quem postea ab inferis excitarunt Lutherus, & eius sequaces, qui, vt solent, inter se dissentiebant. Nam licet omnes affirmarent omne malum culpæ esse à Deo, non solùm permissiuè; verùm etiam effectiuè. Dicebant enim Lutherus;

Al. Alen. q. 94. m. 3. art. 2. & toto art. 6 S. Th. art. 1. ubi sup.

S. Bona. Scot. Duran. Vega. Castro. Soto. Cano. ubi supra. Hæresis Castro.

& eius asseclæ, negationem Petri; & Iudæ proditionem esse à Deo effectiuè, sicut Pauli conuersionem. Erat tamen inter illos dissentio: propterea quòd Manichæus duos Deos esse dicebat, vnum summè bonum, à quo bona cuncta procedebant. Et alterum summè malum, à quo mala cuncta emanabant. Sunt autem aliqua, quæ vtilissima sunt, prius necessario præmittenda. Tria sunt in peccato animaduertenda. Primum est actus peccati, quatenus est entitas positiua à parte rei. Secundum est malitia moralis, à qua malum morale appellatur. Tertium est auersio à Deo, & legis transgressio, quod idē est, quo modo dicitur sumi peccatum pro formali Malū morale constat ex duobus, nempè, ex relatione positiua ad rationem errantem, & ex priuatione rectitudinis virtutis oppositæ V. g. hic actus, volo furari, est consentaneus rationi erranti. i. iudicio practico erranti. s. mihi bonum est furari, & est rectitudininis oppositæ virtutis priuatus, nempe, ipsius iustitiæ, quæ inest actui contrario, huic. s. nolo furari. Et ratio est, quia vnū contrarium alterius contrarij priuationem continet: vt albedo continet nigredinis priuationem. Et cùm hic actus, volo furari, sit contrarius illi actui iustitiæ. s. nolo furari, continebit priuationem iustitiæ illius, nempe, relationis, quę est conformitas ad rectam rationem. Quemadmodum actus humanus habet à voluntate: vt sit moralis i. liber, ita ab eadem voluntate habet, vt sit bonus, vel malus efficienter. Vnde si voluntas est bona, actus necessario erit bonus, &ècontra. Quod expresse docuit Christus Iesus, quando dixit. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Et ratione confirmatur, quia omne agens assimilat sibi passum, siue effectum.

1. Nota. 2. Nota. 3. Nota. Mat. c. 7.

Appen. 4. Nota.

Hinc, impossibile esse videtur, voluntatem malam producere bonum effectum, & è conuerso. Causa est duplex, vel naturalis, vel moralis Prima dicitur dudliciter, vel quia est determinata ad vnum, vt ignis ad calefaciendum, vel etiam si sit indifferens ad vtrumque oppositorum, vt voluntas, dicitur nihilominus naturalis, quatenus per propriam, & naturalem virtutem operatur Vnde concursus generalis Dei cum causis secundis, & ille, quo mecum ad hos flores colligendos concurrit, dicitur naturalis, quoniam Deus per voluntatem, quæ sibi naturaliter inest, operatur. Causa autem moralis dicetur etiam eadem voluntas creata, aut increata; solùm quatenus per consilium, vel imperium, vel prohibitionem, vel non prohibitionem aliquorum ad bonos, siue malos mo

res

res spectantium, operatur. Et vno verbo, quicunque ex intentione præcipit, consulit, prohibet, permittit, cum prohibere aliquem vitij, vel virtutis actum teneatur, illum libere eligit, causa moralis dicitur. Hæc diuisio est Aristot. qui dicit causas diuidi in agentia naturalia, & libera, siue à proposito, aut à concilio, quæ morales causæ vocantur, quoniam ad mores pertinent. *Arist. 2. physic.*

Hinc, Deus dicitur causa moralis, quatenus nobis aliquā actionem præcipit, vel consulit perfectionem, quæ omnia ad rectos mores spectant. Cum quilibet effectus sit in suam causam reducendus, vt naturalis effectus, in naturalem causam, & moralis in moralem, & peccatum pro formali sit moralis defectus: quoniam ad prauos mores spectat, eius causa propriè quatenus peccatum est, erit tantum moralis. *Appen. 2* *5. Nota.* *Arist. 2. Physic.* *6. Nota.*

Deus neq; est, neque esse potest moralis peccatorum causa. Et ratio est, quia neque præcipit, neque consulit peccatum. Immo prohibet illud, vt diuinā scriptura sæpissimè testatur. Operationes, quæ intrinsecæ sunt, à principio vitali dependēt, idest, ab aliqua potentia rationali siue sensitiua. Impossibile enim est sine tali potentia produci Probatur, in visione, exēpli gratia, est entitas, quæ est ipsa visio, & est ipsa actio, quatenus per illam oculus tendit in obiectum extra, & cognoscit illud. Considerando igitur visionem in genere entis, & in genere operationis vitalis, impossibile est operationem vitalē esse à Deo, ita vt potentia nihil operetur. Nam implicat contradictionem; quoniam propterea dicitur operatio vitalis, quia operatio animalis viuentis est. *7. Nota.*

Quare si animal non operatur, non erit vitalis operatio. Peccatum vitalis operatio est. Et ratio à definitione peccati est: quia est dictum, vel factum, &c Quæ quidem actiones, & operationes potentiarum sunt. Causa peccati, vel est directa, q̄ per consilium, aut p̄ceptum induxit aliquem ad malum, vel est indirecta, q̄ non prohibere, tum possit, & prohibere teneatur. Deus nulla lege ad prohibendum peccatū tenetur. Et rō est; quia ille lege aliqua tenetur, qui habet superiorem potentem aliquo præcepto illum obligare: at Deus cum nullum habeat superiorem, neq; ipse sibimet superior sit, nulla lege tenebitur. Cā alia efficiens: alia vero deficiens esse dicitur. Prima est, quæ actiuè ad aliquam actionem concurrit, vt est ignis respectu caloris. Secunda est, quæ cum efficere, vel operari teneatur, non tamen operatur, vt nauta, qui nō rectè gubernat nauim, causa deficiens in gubernatione nominatur. *8. Nota.* *9. Nota.* *10. Nota.* *11. Nota.*

CONCLVSIO I.

Nullatenus absolutè concedendum est, Deum esse directè, aut indirectè peccati causam Hæc conclusio est de fide contra Manichæos, & Lutherum, & eius sequaces. Et probatur primo auctoritate vna, aut altera ex multis, quibus veritas hæc poterat demonstrari quæ in sacra scriptura continentur. Sa-
Sap. 11. pien 11. Nihil odisti eorum, quæ fecisti, & cùm Deus odio ha-
Sap. 14. beat peccatores, & peccata. Sap. 14. Odio enim sunt Deo impius, & impietas eius; non poterit vllo modo esse causa pec-
Ps. 113. cati pro formali, neque illud velle. Nam Deum velle aliquid,
Eccl. 15. est illud efficere, & è contra. Omnia enim quæcunque voluit, fecit. Eccles. 15 Non dicas, Deus me implanauit, idest, decepit. Non. n. necessarij sunt ei homines impij. Et quia nemini mandauit Deus impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi; videlicet ex intentione.

Côc. Trid. Est etiam diffinita in concil. Trid. sess. 6. can. 6. vbi ita legitur Si quis dixerit non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita vt bona Deum operari non per missiuè solùm; sed etiam propriè, & per se adeo, vt sit propriũ eius opus non minus perditio Iudæ, quam vocatio Pauli, ana-
D. *Aug.* thema sit. Hanc veritatem catholicam professi sunt D. Aug. lib. 73. quæstionum q. 3. vbi inquit. Deo autore, nemo fit dete-
D. *Fulg.* rior. Et B. Fulgentius, qui ita ait Deus non est autor eius, cuius est vltor; & si Deus esset causa peccati pro formali, absque dubio esset iniustus puniens peccatum, cuius ipse fuit principalis causa. Et ratione confirmatur; quia implicat contradictionem Deum velle peccatum pro formali. Nam peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei, id est, contra Dei voluntatem. Voluntas enim signi ipsius Dei lex Dei est, & tunc peccatum esset simul volitum, & non volitum, quod manifestam indicat contradictionem. Quod autem indirectè peccati causa esse non possit prohibendo, scilicet, mala, cùm possit. Patet; quoniam tunc peccata non prohibenti imputantur, quando potest, & tenetur illa prohibere, vt submersio nauis nautæ imputatur, eo quod illam prohibere tenebatur. Et cùm Deus nulla lege obligetur; vt cõstat ex notabili decimo, non imputabũtur illi peccata; quamuis possit prohibere. Lege omnino Vegam vbi supra.

CONCLVSIO II.

Deus, loquẽdo de malitia morali peccati, quatenus est conuersio ad creaturas, & quatenus est formale positiuum peccati est eius, non moralis: sed naturalis causa. Intellige conclu-
sionem

sionem de entitate positiua actus; quod satis exempla hic posita declarant. Prima pars, nempe, quòd non sit moralis causa patet ex notabilibus positis. Non enim consulit, aut præcipit huiusmodi malitiam moralem, immò illam omninò prohibet. Et confirmatur exemplis ex Vega vbi supra desumptis, Neque enim fabro homicidium patratum gladio ab ipso bona intentione facto imputatur. Deinde sicut intelligétię motrici orbium cœlestium non imputantur facinora, quæ, nisi cœli mouerentur, nullatenus ab hominibus committerétur, ita neque Deo sunt adscribenda. Benè conscia est intelligentia flagitiotum, quæ per motum cœlorum ab ipsa factum, efficiuntur. Nam si ipsa non moueret cœlum, neque manus ad homicidium posset moueri; quare volens cœlorum motum, vult etiam istorum inferiorum motum: nec tamen ideò dicetur esse peccati causa. Quoniam neque præcipit, neque consulit illud. Eodem igitur modo, cum de causis peccatorũ agimus, est de ipso Deo theologandum.

Prima difficultas. Quomodo fieri potest, vt Deus sit causa peccati pro materiali, & nullo modo ei peccatum imputetur?

Varij doctores varios modos inuestigarunt, quibus Deum Opt. Max. à peccato defenderent, quamuis sit malæ actionis causa. Primus modus est Durandi, asserentis Deum non concurrere immediatè ad actiones malas peccatorum, sed mediatè, & hanc ob causam non imputari Deo peccatum. Et nota esse concursum immediatum, qñ agẽs per se ipsum operatur effectum, quomodo pater concurrit ad prolis generationem; mediatum autem esse, quando agens est causa causæ, vt auus respectu nepotis. Vnde dicit Durandus, Deũ non concurrere siue causare ad actiones peccatorũ immediatè, sed mediatè, eo quòd creauit olim liberũ hominis arbitrium, & nunc conseruat, à quo immediatè peccatũ procedit. Cuius verba sunt. Deus non est causa actionum liberi arbitrij, &c. & paulò inferius colligit rationem dicens Si ergo Deus causat immediatè, &c. Hic modus ab omnib. theologis reijcitur. Et meritò quidem, quia innititur fundamento cuidam, plusquam falso. Nempe, Deum non causare actionẽ peccati immediatè, &c. quod planè est erroneum. Neque.n. ob hoc solũ dr̃ Deus concurrere cum causis secundis ad illarũ operationes, ꝙ à principio rerũ species causauerit, & nunc earũ indiuidua cõseruet: verũ ẽt, quia simul cũ causis secũdis ad earũ operationes concurrat. Quod multis in locis diuina scriptura testatur. Ioan. 1. Omnia

Duran. ubi sup.

Dur. caute legendus.

Ioan. 1.

tanquam erroneum, deserunt omnes theologi. Sextus modus dicendi est S. Thom. D. Bonau. Scoti, & Ricar. qui opinantur, Deum esse causam peccati solùm pro materiali. Non tamen ei imputari; propterea quòd non est causa formalis peccati. Formale enim peccati non est entitas positiua; sed est tantùm priuatio rectitudinis, quę à libero arbitrio, tanquàm a causa non agente; sed deficiente causatur. Deus autem causa deficiens respectu cuiuscunque effectus non est: sed efficiens causa. Vltimus modus est Scoti, Vega, & Cani, qui omnes vno ore confitentur, Deum esse causam cuiuscunque entitatis positiuæ, quæ est in ipsa actione peccati; non tamen sibi peccatum imputari, neque absolutè peccati causam esse nuncupandum. Et ratio illorum est; quia quamuis sit causa naturalis illius actionis peccati, non tamen est causa moralis. Lege notabilia principio huius articuli posita. D. Bonau. S. 11. Ricar. eadem dist. Soto. Vega. Cano. ubi

CONCLVSIO I.

Deum non posse peccare euidentissimis autoritatibus, & rationibus potest demonstrari. Nam D. Paul. tanquàm euidentem veritatem, hanc conclusionem confitetur, quando dicit. Nunquid iniquitas apud Deum? Absit. Et Psalm. 5. Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Confirmatur rationibus; quia cum Deus sit omnipotens, non poterit deficere, & ex cõsequenti neque peccare. Posse enim peccare, & posse deficere pro eodem à D. Aug. accipiuntur. Deinde Deus est summa bonitas, qua maior, & melior excogitari non potest, & si posset peccare (quod est impossibile) alia maior bonitas posset excogitari, nempè, illa, quæ peccare non posset. Hac conclusione confutatur quartus modus. Rom. 9. Psal. 5. D. Aug. lib. 2. de symb. c. 1

CONCLVSIO II.

Quintus modus dicendi est erroneus. Hæc conclusio probata manet in conclusionibus huius articuli. Et confirmatur; quia si aliqua actio; vt dicit modus ille, non sit a Deo, apertissimè colligitur, Deum nõ esse primum ens, neq; primum actũ per essentiam. Siquidem esset aliquod ens, & aliqua actio, quę non esset ab ipso Deo. Cum omnia per ipsum facta sint.

CONCLVSIO III.

Peccatum, quatenus est entitas quædam, immediatè a Deo efficitur. Hæc conclusio est communis, iuxta sextum, & vltimum modum. Et præter autoritates, & rationes, quæ in confutatione illius modi fuerunt adductę, confirmatur. Nam Deus concurrit; vt causa prima ad omnes operationes secundarũ causarum, siue liberæ, siue naturales sint; quare concurrit immediatè.

vt sit aliquis actus à Deo, & defectus rectitudinis, qui naturaliter ipsum actum consequitur, Deo non ascribatur? Verbi gratia in malis, quæ habent intrinsecam malitiam: vt in odio Dei, & mendacio, & alijs id genus malis. Respondeo ex notabilibus in principio positis, & sit conclusio.

CONCLVSIO.

Nullo pacto est talis defectus Deo tribuendus. Et ratio est: quoniam perfectio actus necessario debet esse ex causis perfectis: defectus vero satis est, vt ab altera tantùm causa deficiente fit. Illustro rem vno, atq; altero exemplo: vt ad motum deambulatis, & habentis alteram tybiam breuiorem, concurrunt anima, tanquam causa principalis, & etiam tybia: attamen claudicatio non est ab anima, quę parata est rectè mouere corpus: sed prouenit ex defectu alterius tybię: quoniam per breuis est. Tum etiam, vt defectus scripturę non emanat ab inertia optimè scribentis: sed ex papyri, aut calami defectu: ita etiam est in proposito theologandum Quanuis enim actus, peccanti sit à Deo, & à libero arbitrio: defectus tamen Deo, qui paratus erat præstare omnem perfectionem actui, non est imputandus: sed solùm libero arbitrio, quod rectam rationem non sequitur. *Vega vbi sup.*

Hinc, maxima illa, nempe, quandocunq; aliqua sunt īsepa rabilia, quicquid ex causa vnius, necessariò est causa alterius est vera quando; vel vtrunque est quid positiuū; vel vtrunque dicit perfectionem. Secùs verò, quando alterum est priuatiuū & impositionem significat. Exempli gratia in hoc discursu: omnis lapis est insensibilis, homo est lapis: ergo homo est insensibilis. Consequentia est bona, & conclusio colligitur ex vtraq; præmissa in Darij. falsitas tamē, & defectus veritatis in conclusione solùm ex minori propositione emanat: ita à simili in proposito dicendum est. Nam quamuis priuatio rectitudinis sit odio Dei annexa; nō tamen ab ipso Deo causante actum prouenit; sed à libero arbitrio deficiente, idest, non sequente rectam rationem. *Appen 3* *Al. A E. 1 p. q 29 m. 4. S Tho. 1 q. 79 ar 5. 1. 2. Vega lib super concil. Trid. cap 12.*

Secunda diffic. Estne Deus causa excæcationis, indurationis, & aggrauationis?

De hac difficultate multa supra scripsimus; verùm breui erunt aliqua perstringenda Et nota trifariam indurationem accipi. Primo pro subtractione auxilij specialis. Secundò pro impunitate peccatorum. Tertio pro occasione inuidiæ, quam mali ex beneficijs, quæ Deus sanctis suis confert, sumunt. *Castro verb ma-lum. Hære. 1 Nota.*

CON-

CONCLVSIO I.

Si induratio, siue obstinatio pro impœnitentia, & proposito perseuerandi in peccato sumatur, nullo modo est à Deo. Et ratio ex præcedenti difficultate est; quoniam huiusmodi impœnitentia est peccatum, & peccatum à Deo non est.

CONCLVSIO II.

Si hæc tria, scilicet, induratio, & excęcatio, & aggrauatio pro subtractione specialis auxilij necessarij ad credendum, pœnitendum, & audiendum, quæ recta sunt, accipiantur, à Deo esse dicuntur Hæc conclusio multis sacræ scripturæ testimonijs probatur. Quibus præmittenda sunt quæ sequuntur. Nempe, sicut triplex est effectus specialis gratiæ: ita triplex est diuina desertio, nempe, aggrauatio, excęcatio, & induratio. Nam quidam eorum exigentibus meritis à Deo deseruntur, quominus posśint, stante desertione, credere; & hæc excæcatio vocatur. Quoniam lumini fidei opponitur, quo mens; vt euangelicæ veritati præstet assensum, illustratur. Alia desertio aggrauatio nominatur, & est subtractio auxilij diuini: quominus quis monitis, & increpationibus saluberrimis velit auditum præbere. Induratio verò est respectu voluntatis, & est subtractio auxilij diuini; quominus flagitiorũ pœnitere valeat. Iam probatur conclusio de induratione; & excæcatione perfidiæ Iudęorum, Ioan. 12. vbi legitur. Cùm tanta signa Christus fecisset coram eis, concredebant in eum;
Ioan. 12. vt sermo Isaiæ impleretur, quem dixit. Domine quis credit auditui nostro, & excæcauit oculos eorum, &c vsq; & sanem
Isai. 53. eos Et de aggrauatione scriptum est; ores eius aggraua. quasi
Isai 6. dicat. Tanta est huius populi malitia; vt mæreantur à Deo de
Leg. de stitui, ne auxilium necessarium ad amplectendam correptio
hoc re Cy nem accipiant. Hoc enim est proprium obstinatorum egerri
rill in Ca mè ferre increpationes. Contra vero est ptędistinatorum pro-
techesi. 6. prium, libenter increpationes ferre.

D. Aug. lib. 1 ad Simpl. c. post 105 & lib. de essentia diuini & & serm. de Pharaonis in- Dub. Circa primã conclusionem huius difficultatis, in qua dicitur indurationem positiuam, scilicet, pro impœnitentia, proposito. &c. sumptam non esse à Deo. Nam ratio dubitandi est; quia cùm induratio positiua sit peccatum, & pœna peccati; pœna autem peccati sit etiam à Deo, erit etiam & peccatum pro formali à Deo. Hoc dubium soluit Caietanus super illa verba secundi regũ. 12. Ecce ego suscitabo, &c. Et super illa verba Dauidis. Dimitte illum. Dominus enim præcepit ei; vt malediceret, &c. Dicit enim Deum esse causam peccati, non quatenùs culpa est; sed quatenus illá culpa est

est pœna alterius peccati. Quæ quidem opinio est periculosa. Et ratio est: quia ex ea sequitur absolute Deum esse peccati causam: quod ita apertissime colligo. Deus est causa peccati, quatenus peccatum est pœna, & peccatum quatenus pœna est vera culpa, erit igitur verissime Deus causa culpæ.

Quamobrem sequens solutio erit longe præstantior, & commodior, nempe, quod eodem modo, quo Deus est causa culpæ, est quoq; causa pœnæ, quando culpa est pœna, scilicet, permissiue, subtrahendo, nempe, auxilium. Nam subtrahit auxilium in pœnam peccatorum præcedentium, & ita est causa permissiua culpæ, & pœnæ, quæ sunt vnum, & idem, respectiue tamen differunt. Nam est culpa, quatenus est auersio, & est pœna, quatenus homo à Deo in vindictam præcedentium delictorum deseritur. Et tunc intentio Dei deserentis præcipua non est punire peccatum præcedens per aliud peccatum subsequens; sed solum intendit ex malis elicere bonum subtrahendo auxilium. Quod D Paul. ad Roman. apertissimè docuit, quando dixit. In hoc ipsum excitaui te; vt ostendam te virtutem meam, & cęt. Et paulò inferius. Volens Deus ostendere iram, & cæt. sustinuit in multa patientia vasa iræ, idest, peccatores, qui propter iram, & vindictam Dei deseruntur.

dura. & lib 5. contra Iul. a. c. 3. Euthy. in cap. Ioan 15. Damasc. li. 4. c. 20. Orig lib. 3. Cai. et 2 Reg. 15. 2 Reg. c. 16 cir legen. Exod. 9. Ad Rom. c 9. Appen.

Hinc, quando Deus indurauit Pharaonem non fuit eius intentio; vt Pharao peccaret; sed ut exercendo in illo vindictam per multa miracula, potentiam suam ostenderet, ac manifestaret

Tertia diffic. Deneget Deus aliquando omnia auxilia necessaria ad cauendum peccatum.

De hac difficultate sup in materia, de gratia, & libero arbitrio multa diximus Et sunt circa illam duæ opiniones, quæ videntur extremæ: sed non sunt; si vt decet, intelligantur. Prima tenet, Deum plerunque negare auxilium speciale quibusdam ad vitandum peccatum, quod quidem si præbuisset, non peccassent. Hæc fuit opinio S. Tho artic. 1. q. citatæ. quem sequuntur Adria in 4 q. 3. de pœnit & Roffensis contra Lutherum art. 36. Oppositam opinionem defendunt recentiores theologi, Vega vbi supra, & Soto de nat. & grat. li. 1. cap 18 & 19. qui opinantur Deum nemini negare auxilium simpliciter necessarium ad pœnitentiam Auxilium excitans: aut est sufficiens ad conuersionem; vt remorsus conscientiæ inspirationes diuinæ internæ, & alia huiusmodi: aut est superabundans, vt miracula.

S. Thom Adrian. Roffensis Vega Soto. Nota.

CON-

CONCLVSIO I.

Prou. c. 1 Auxilium sufficiens excitans ad iustificationem nulli de-
Mat. 23. negatur. Constat multis Sacrę scripturę testimonijs. Prouerbiorum cap. 1. Vocaui, & renuistis &c. Et Matth 23. Quo-
Apoc. c. 3 tiens volui congregare, &c. Et ratione cōfirmatur: quia Deus in necessarijs nunquam deficit. Legitur enim in Apocalypsi. Ego sto ad ostium, &c. Et cum auxilium excitans, ac sufficiens sit necessarium, nunquam profectò denegabitur.

CONCLVSIO II.

Auxilium concomitans, idest, gratia adiuuans, quę est auxilium efficax, omninò necessaria ad controuersionem, plerunque denegatur. Patet multis sacrę scripturæ exemplis. Cain enim Sauli, Antiocho, Iudæ, & alij, quorum impœnitentiam sacta scriptura refert, fuit tale auxilium denegatum. Atque etiam superabundans: vt est miraculum multis denegatur. Et confirmatur ratione; quia gratia adiuuans est omninò infrustrabilis: quare si Deus eam reprobis, quos scriptura sacra commemorat, impartitus fuisset, absque dubio pœnituissent. Et de hoc auxilio loquuntur B. Thom. Adrian. & Roffensis: de priori verò Soto, & Vega.

Quarta diffic. Ordinantur ne semper excecatio à Deo in bonum illius, qui excæcatur?

Al. Alē. 1. p q. 38 m. 3. ar 2 S. Th. ar. 4 vbi supra. Hic non est dispntatio de induratione positiua, scilicet, de proposito perseuerandi in peccato: sed de induratione, & excæcatione negatiua ex parte Dei. Peccatum ex natura rei ad damnationem peccantis ordinatur Patet ad Rom 8 Stipendium peccati mors, Ex diuina tamen misericordia plerunque
1. Nota. ad salutem peccantis: vt cautiùs in posterum viuat, ordina-
2. Nota tur. Ita enim Dauid post adulterium, & Petrus post negatio-
Rom. c. 8. nem humiliati sunt; vt diligentius deinceps peccata cauerēt.
3. Nota. Aliter loquendum est de induratione reproborum, qualis fuit Pharaonis induratio; & aliter de induratione prædestinatorum.

CONCLVSIO I.

De pan. d 3. cap. sunt plures § auctoritas. Induratio, siue excæcatio reproborum ad eorundem damnationem ordinatur. Patet exemplis positis Iudę, Saulis Antiochi, &c.

CONCLVSIO II.

Obduratio, siue excęcatio prędestinatorum semper ad eorū salutem; vt cautius postquam resipuerint, uiuant, ordinatur. Patet ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in
Ad Ro. 9. bonum his; qui secundum propositum vocati sunt sancti prę desti-

destinati. Et sub signo vniuersali, omni, consideranda, & attendenda sunt quoque peccata, quæ etiam in bonum prædestinatorum; vt dictum est, cadunt.

ARTICVLVS II.

An diabolus sit causa peccati?

De hoc articulo disseruimus locis in margine citatis. Lege ibidem doctores, & hic S.Thom. 1.2.quæst.80. & Castrum verbo peccatum, hæresi.3 Dupliciter aliquid dicitur effici, siue causari. Primò directè, & est illud positiuè efficere, quo modo sola voluntas, aut Deus causat suas operationes voluntatis ipsius directè. Indirectè autem efficere, est causam efficientem persuasionibus mouere, & hoc modo dicuntur operationes voluntatis à consulente, siue persuadente effici, & causari. *In 1 par. huius secundi d.8 q.3. diffi cu 12.& infra. & q.4.ib.& in hac.2. p.di. 24. 25. q. vnica. art. 1. diffic. 7.& 8.*

CONCLVSIO I.

Voluntas à seipsa sola directè ad peccandum mouetur. Et ratio est; quia sola peccato assensum præstat, & peccati effectum efficit.

CONCLVSIO II.

Indirectè plerunque à diabolo ad peccandum mouetur. Et ratio est; quia sæpè in corpore assumpto apparet,& hominem sub specie boni ad malum inducit, & illi peccati obiectum proponit Confirmatur conclusio exemplo Heuæ, quæ diaboli suasione, & visione obiecti delectabilis fuit ad sumendum cibum vetitum, inducta. Quæ non satis fuissent, nisi illa volens, actum peccati elicuisset. Quo autem modo inuisibiliter posSit hominem ad peccandum mouere? Et vtrum natura corporalis eius imperio subijciatur? Et an possit hominem ad peccandum compellere? Et verum omnia peccata sint ex suggestione diaboli? suprà in hoc libro locis in margine citatis hęc explicata fuerunt.

Hinc, confutatur hæresis, lege Castrum vbi suprà. Dicebāt enim peccatum non esse, nisi à dæmone. *Hæresis,*

ARTICVLVS III.

Vtrùm vnum peccatum sit causa, & principium alterius peccati.

In hoc tractatu de peccatis hic articulus fuit à nobis explanatus. Vide doctores ibidem citatos,& S Tho.1.2.q.84. *Alex Alen. in 1. p.q.19 in 2. p. 95. & 96.*

QVÆSTIO VIII.

De effectibus peccatorum.

De hac questione nonnulla sup in hoc tractatu attigimus nunc extremam illis manum imponamus.

ARTICVLVS I.

Vtrùm peccatum corrumpat bonum naturæ?

S. Tho. 1. 2. q. 85. & in 1. p. q. 48. art. 4 & q. 2. de malo. art. 11. & 12 doct. dist. 34. & c. 5. D. Bonau. ar 1 1. Nota. 2. Nota.

Bonum naturæ est triplex. Primum dicitur potentia aliqua operatiua. Secundum vocatur inclinatio, & aptitudo ad virtutes. Tertium est iustitia originalis, quæ olim bonum naturæ dicebatur. Quouiam si Adam non peccasset, de lege in singulis indiuiduis esset concreanda. Inclinatio naturalis est eadem potentia passiua ad recipiendum, non quamcunque formam, sed sibi conuenientem, per quam subiectum perficitur. Et dicitur aptitudo, siue propria passio subiecti, quę non distinguitur à subiecto, cùm ex forma sobstantiali eius subiecti pullulet. Quæ quidem inclinatio naturalis inest cuicunque rationali creaturæ ad quodcunque genus virtutis, etiam supernaturalis, recipiendum; vt in tractatu de gratia suprà diximus.

Prima Propositio.

B. Dion. 4. de diu. nom. Bonum naturæ primo modo per peccatum non extenuatur Hæc est communis sententia Theologorum: quoniam, teste B. Dionysi. etiam in dæmonibus naturalia manserunt integra. Ijsdem enim naturalibus potentijs feruntur quoque homines, tam iusti, quàm peccatores.

Secunda Propositio.

Luc. 10. Secundum bonum, nempè, inclinatio, &c. per peccatum diminuitur. Constat Lucæ. 10. In parabola hominis descendentis ab Hierusalem in Ierico, quem latrones donis supernaturalibus expoliauerunt, &c. Et ratione confirmatur; quia vnum contrarium extenuat aliud, & homo per peccatum in-

Gen. 8. clinatur ad malum. Genesi. 8. Sensus, & cogitatio humani cordis prona sunt ad malum, &c Quare per peccatum inclinatio ad virtutes extenuatur.

Tertia Propositio.

Tertium bonum, nempè, originalis iustitia, omninò fuit per peccatum deletum. Hæc propositio fusissimè fuit probata supià vbi de iustit. originali, & peccato originali actum est.

Dub. Deletur ne inclinatio ad bonum omninò per peccatū?

Prima Propositio.

S. Th. ar. 2. & alij ubi sup. Inclinatio ad bonum ex parte potētiæ, cui idemptificatur, neque diminuitur, neque deletur. Constat ex prima propositione proximę difficultatis: quia est naturalis, & naturalia manserunt integra.

Secunda

Secunda Propositio.

Talis inclinatio ex parte vsus,& exercitij,per peccatum minuitur atque etiam per habitũ potest totaliter impediri, quo minùs ad actum reducatur. Confirmat hanc propositionem S.Tho.exemplo:Nam,vt aeris nebulosi, cuius inclinatio plerunque impeditur, quo minùs possit ad actum reduci, idest, lumen suscipere; perindè potentia aquilæ ad volandum pondere sibi in pede alligato extenuatur; quo minùs possit facilè volare;ita à simili potentia, siue inclinatio rationalis creaturæ,licet non in se possit minui,aut deleri; benè tamẽ propter peccatum eius exercitium potest extenuari. Nam plerunque magis nos virtutem, quàm, vitiorum tædet, Corpus enim, quod corrumpitur,aggrauat animam. *S.Thom.* *Sap.c. 9.*

Prima diff. Sunt ne quatuor tantùm peccatorum vulnera?

Iam supra in hoc tractatu de ijs etiam verba fecimus, & reuoca in memoriam per subtractionem iustitiæ originalis vires sensitiuas mansisse contumaces aduersus rationem, & rationem minus Deo subiectam. *Al. Alen. q.96. m. 2.art. 1 & 2. & S.Th.art. 3.ubi supra Doc. dist.38.*

Propositio.

Quadruplex est peccati vulnus. Et ratio est; quia intellectus,quò ad prudentiam, voluntas quò ad iustitiam, irascibilis quò ad fortitudinem, concupiscibilis quò ad temperantiam manserunt vulnerata. Quæ quidem vulnera, ita sunt intelligenda: propterea quòd, huiusmodi potentiæ maxima cum difficultate suas exercent operationes. Difficilimè enim intellectus veritates practicas intelligit, & voluntas maximo cum tædio iustitiam exercet; similiterquè de alijs potentijs theologandum est.

Secunda diffic. Priuatio modi speciei, & ordinis est ne effectus peccati? *Al. Alen. m.3.p.4. ari S. Th. art 4 & alij ubi supra.*

In quocunque ente perfecto est modus, idest, certa mensura perfectionis naturalis. Dicitur enim 8 Metaph species rerum sunt,sicut numeri,scilicet, quò ad perfectionem essentiarum. Quia vnumquodque ens, habet formam, vnde sumit speciem.Habet quoquè,& ordinem,hoc est,determinatum ad aliquem finem,quod idem est:cum eo,quod dicitur,omnia in numero,pondere,& mensura disposita fuisse. *Nota. Arist. S. Bona. d.8.ar.q. 1. Sap.*

Prima Propositio.

Per peccatum modus, species, & ordo rationalis creaturæ, quantùm ad substantiam minimè tollitur. Ratio est:quia post peccatũ naturalia manserunt integra;minuuntur tamen; quò ad inclinationem,quantùm ad exercitiũ:vt modo diximus.

Secunda Propositio.

Quò ad gratiam per peccatum ordo, modus, & species tolluntur. Quia peccatum destruit gratiã, qua destructa, tollitur gratiæ modus, species, & ordo.

Tertia Propositio.

Quò ad actus virtutum omne peccatum modum, speciem, & ordinem virtutis oppositæ destruit. Probatur exemplo Nã furtum, verbi gratia, impedit actum iustitiæ, qua destructa, eius modus, species, & ordo, ita destruitur, vt nihil eius maneat. Hæc de effectibus peccati quò ad animam.

ARTICVLVS II.

Al. Alen. q. 105 m 2. *De effectibus peccati quantùm ad corpus. Prima diffi. Verùm mors, & aliæ corporeæ calamitates sint peccati effectus*

CONCLVSIO.

S. Th a. 5 ubi sup. Do. a 30 Gen. 3 Rom c. 5. Hæresis. Sunt quidem. Hæc est de fide Et habetur multis in locis sacræ scripturę expresse: vt Gene 3 In sudore vultus tui, &c. Et puluis es, &c Et ad Roma 5. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Fuit etiam definita in varijs concilijs Mileuitano, Arausicano, Tridentino, & Affricano c 36. contra Pelagium affirmantem, quòd quamuis homo non peccasset, mortuus fuisset In quem inuehitur *D. Au. de ciu. Dei Castr.* D. August. mult s in locis; vt decimo tertio de ciuitate Dei c. 15. & alibi persępe. Lege Castrum verb. Adam. heresi 4.

Secunda diffic. Mors est ne modo homini naturalis.

S. Th. a. 6 ubi supr. Nota. c. Natura, vel est particularis, vel est vniuersalis Hæc diuisio probatur à diffinitione naturæ: nam virtus actiua, & conseruatiua cuiuscunque rei, dicitur natura: sed in vnoquoque indiuiduo est virtus conseruatiua sui ipsius: vt est in homine, & in animali calor naturalis, & in corporibus cælestibus est virtus conseruatrix vniuersi: vt sunt planetæ, &c. Ergo illa, quę est in indiuiduo; particularis natura, & ista, quæ est in corporibus cœlestibus, vniuersalis natura erit cendensa.

Prima Propositio.

Si homo secundum animam consideretur, mors est contra eius naturam. Et ratio est; quia cum forma sit principium essendi, non erit corruptionis principium.

Secunda Propositio.

Si hominem secundum materiam, & in comparatione ad vniuersalem naturam, scilicet, ad elementa; cœlum, & Deum, quæ sunt causæ vniuersales conseruantes vniuersum, contẽplamur: tunc mors est homini naturalis. Et ratio est; quoniã Deus intendit vniuersi conseruationem, & non potest vniuersum,

ſum,niſi per generationem, & corruptionem conſeruare. Quamobrem ex hac parte, & ex parte materiæ alias formas appetentis erit corruptio homini naturalis.

Ex prima propoſitione ſequitur, Deum vocari naturam: propterea quòd omnem naturam particularem conſeruat. *Appen.*

ARTICVLVS III.

Peccatum efficit ne maculam in anima.

Duæ ſunt contrariæ ſentẽtiæ. Prima S. Thom. qui affirmat, maculam ſolum ſignificare priuationẽ gratiæ, & nitoris, quatenus à peccato efficitur. Secunda, & contraria eſt Scoti, qui tenet, hæc tria, ſcilicet, maculam, reatum, & offenſam nihil aliud eſſe, quàm relationem rationis, ſcilicet, obligationem paſsiuam peccatoris ad gehennam. Quæ quidem obligatio iuxta varios reſpectus ſortitur hæc tria nomina. Nam dicitur macula, quoniam eſt diſconueniens animæ manere obligatam ad gehennam. Vocatur offenſa, propterea quòd Deum offendi, eſt Deum iraſci, & Deum iraſci, eſt velle peccatorem punire, ideſt, velle illum ad gehennam obligare. *S. Tho. q. 86. 1. 2. ar. 2. Sco. in 4. d. 14 q. 1. nat. ex iſto. 24 q. 1. c. omnibus & 32. q. 4. c. recurrat inſi.*

Appellatur etiam reatus proprie, ideſt, obligatio ad gehennam. Verum, quia de hoc art. in lib. cõtrouerſiarum latius diſputabitur, ſit modo.

CONCLVSIO.

Macula eſt præcipuus peccati mortalis effectus. Probatur primò. Eccleſ. 47. vbi de Salomone legitur. Dediſti maculam gloriæ tuæ. Et ad Epheſ. 5. Vt exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam, non habentem maculam, neq; rugam. Maculam, id eſt, culpam. Rugam, ideſt, peccati veſtigium, quod eſt obligatio ad pœnam temporalem. Et confirmatur ratione à definitione maculæ. Nam macula eſt priuatio nitoris rationis, & gratiæ, & cum ex peccato anima maneat deuia à recta ratione, & abſque gratia: erit profectò maculata macula, à peccato præcedenti cauſata, ſiue effecta. *Eccl. 47. Eph. c. 5.*

Dub. Quamdiu manet macula in anima?

CONCLVSIO.

Tranſeunte actu, manet in anima donec virtute pœnitentiæ deleatur. Hæc concluſio colligitur Ioſue 22. Vbi increpãs Deus, & exprobans Iudæis impœnitentiam, in qua, tranſacto peccato, perſeuerabant, ita ait. An parum vobis eſt, quòd peccatis in Beelphegor, & vſque in præſentem diem macula huius ſceleris in vobis permanet. Et ratione confirmatur; quia cùm macula ſit auerſio, ideſt, inimicitia Dei, & tranſeunte actu peccati, maneat peccator inimicus, manebit in eo *Ioſue 22*

macula, quæ non delebitur, donec per actum contrarium, dicendo se nolle hoc fecisse, ad rationem, & ad Deum conuertatur.

S Tho.q. 87.3.1.2

ARTICVLVS IIII.

Vtrum reatus ad pœnam sit effectus peccati?

Sensus tituli est. Vtrum aliquem manere dignum pœnę sit peccati effectus?

CONCLVSIO I.

Reatus, idest, quòd peccans sit pœna dignus, est peccati effectus. Et ratio est, quia omnis peccans destruit ordinem rationis & Dei legis humanæ, quibus subijcitur, & parere tenetur: atque ita erit pœna dignus Consequentia probatur: quoniam, quicunq; agit contra aliquem ordinem, iustè à principe illius ordinis punitur; & cùm peccans agat contra lumen rationis, & contra Deum, & contra hominem, iustè quidē ab his tribus principib. punietur. A ratione per remorsum conscientiæ. A Deo per gehennæ tormentum. Et ab homine per temporalem pœnam. Colligitur autem reatum esse peccati effectum ex Deut. 21. Vbi reus sanguinis propter effusionem sanguinis proximi dignus pœna vocatur. Et ex D. Paul 1. ad Corinth. 11. Qui manducat, &c. reus erit corporis, &c. Vbi dignus pœna censetur propter sacrilegium, in sumptione indigna corporis, & sanguinis Christi commissum.

Deut 21. 1. ad Corin. 11.

CONCLVSIO II.

Reatus non est directè: sed solum dispositiue peccati effectus. Et ratio est, quia pœna est bonum, & à Deo. Dicitur tamē dispositiue effectus: quia peccatum hominem ad pęnam disponit.

1.q. 1.c. illa.

Prima dif. Estne peccatum ipsum pro formali non solum culpa, verum etiam pœna?

Circa hanc difficultatem sunt duæ extremæ sententiæ. Et prima est Magist. in hoc 2. lib dist 36. & Scoti dist. 37. q. vnica. Huic opinioni multi scholastici subscripserunt. Constatque sequenti dicto. Peccatum, quatenus est priuatio rectitudinis virtutis oppositæ: vel comparatur ad voluntatem vno modo, tanquam ad causam ipsiusmet priuationis deficientem: quoniam voluntas deficit elicere rectitudinem virtutis contrariæ, quam elicere tenebatur. Nam cùm quis suggestione incontinentiæ concutitur, tenetur actum contrarium producere Vel comparatur secundò peccatum ad voluntatem, tanquàm ad causam materialem, & subiectum, in quo hæc rectitudinis priuatio subijcitur. Primo modo priuatio hæc culpæ

Mag d. 36 Scot. d. 37.

rationem

rationem induit. Secundo autem modo pęnæ naturam sapit. Secunda, & contraria sententia est S. Thom opinantis, peccatum esse pænam peccantis, non quatenus est priuatio rectitudinis subiectiuè in voluntate, vt Sco sentit; sed quatenus peccatum ipsum pro materiali producit quosdam effectus pænales in anima peccatoris. *S. Tho. 1. 2. q. 87. art. 2.*

CONCLVSIO I.

Si peccatum, quatenus est rectitudinis priuatio ad voluntatem, tanquàm ad subiectum, comparetur: quia voluntas per peccatum manet rectitudine virtutis oppositæ priuata, tunc peccatum proprie pœna dicitur. Et probatur à definitione pęnæ, quæ est priuatio alicuius boni. V.g ieiuniũ est pœna, quia est boni delectabilis priuatio Et eleemosyna est quoque pœna; quoniam est priuatio boni vtilis. Atque ita priuatio boni honesti, qua voluntas peccans priuatur, est proprijssimè pœna. Tum etiam; quia pœna est inuoluntaria, idest, contra naturæ inclinationem: & priuatio rectitudinis est, contra inclinationem voluntatis, quia voluntatis inclinatio ad bonum honestum est magis de natura hominis, quàm inclinatio ad bonum vtile, aut delectabile. Propterea quod est magis secundũ naturam hominis, idest, secundum rationem, quę est differentia constituens hominem.

Hinc, duplex esse dicitur in homine inclinatio, siue affectio ad bonum. Vna, quæ dicitur affectio commodi, quæ est respectu boni vtilis, & delectabilis. Altera, quæ dicitur affectio iustitiæ, quæ est respectu boni honesti. Et in sensu huius conclusionis est vera opinio Magistri, & Scoti. *Appen.*

CONCLVSIO II.

Peccatum dicitur etiam pęna, eo ꝙ sit ipsius pœnæ causa. Innumeræ.n. sunt pœnæ, & afflictiones, quas peccatores patiuntur. Auari.n & lenones quantis vitæ periculis, quantisq; anfractib comparant, illi diuitias, & isti delitias. Vnde Sap. 5. Legitur. Lassati sumus in via iniquitatis. Et D. Aug. inquit. Iussisti, Domine, & ita est: vt vnicuiq; pœna sit, suum peccatum; Et confirmatur: nam sicut dicitur aliquando Deus patientia nostra, & spes nostra, &c. quæ propositiones sunt veræ in sensu causali, & non identico. Similiter & ista, peccatum est pœna, in sensu causali, est vera. Et hæc est sententia S. Thom. *15. q. 1. c. illa. Sap. 15. D. Aug. lib. cõfes. S Thom. art. 2. vbi supra.*

Secunda dif. An peccatum sequens sit pœna peccati præcedentis.

Modo diximus peccatum in se ipso pœnam esse: quoniam

Sco. d. 36 est priuatio boni. Nunc explicandum est. An peccatum, &c.
& 37. Est autem communis sententia doctorum in hoc secundo di
stin. 36 & 37. & S. Thom art. 2. vbi sup. Solum tamen in mo-
do dicendi distinguuntur. Nam S Thom. existimat sequens
peccatum esse pœnam præcedentis, ex hoc tantum, q Deus
subtrahit auxilium necessarium ad vitandum sequentia pec-
cata. Et ratio est, quia cùm sit infensus peccatoribus, ideo de-
serit illos Scot. verò alium ponit modum dicens. Defectus se
cundus est pœna primi peccati, pro quanto priuat se homo
bono sibi maximè conuenienti. Quorum verborum sensus
est, quòd peccatum sit pœna: eo quòd sit priuatio boni conue
nientis, scilicet, rectitudinis. In summa respondeo. Quando
pœna est malum afflictiuum, siue effigens, & positiuum; ut
tristitia, ignis, &c efficienter à Deo causatur. Quando autem
est malum priuatiuum, solum dicitur esse à Deo permissiuè:
Ad Ro. 1 vt supra diximus. Atque ita peccatum hoc modo sequens est
à Deo permissiuè, vt docet B. Paul. ad Rom. 1. dicens. Propter
Al. Alē. quod tradidit, &c. Et tunc peccatum est pęna prioris peccati.
in 7. p. q. Et ita B. Paul. affirmat in pœnam præcedentium peccatorum
108. 111 Deum tradidisse gentes in desideria cordis eorum. Quod qui
et in 4. q. dem nihil aliud est, quam subtrahere auxilium speciale, quo
15. m. 4. minus spiritus posit appetitum sensitiuum ad omne malum
S. Th. ar. procliuem superare.
4. & 5.

vbi sup.

ARTICVLVS V.

Respondet ne omni peccato pœna ęterna.

Durā. d.

CONCLVSIO I.

42. q. 7. Omni peccato mortali ex natura ipsius peccati pœna ęter
Mat. 25. na respondet Hæc conclusio est de fide. & habetur Matt. 25.
Marc. 3. Ibunt in supplicium æternum. Et Marc. 3. Qui blasphemat
de pęn d. in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternū.
3. c. sunt Et ratione confirmatur, quia principium reparandi amicitiā
plures. §. Dei, & ordinem creaturæ ad Deum, scilicet obedientiam, &
autoritas subiectionem amissam per peccatum, est charitas, & cum hęc
de pę. d 1 per mortale peccatum destruatur, manebit tale peccatum in-
c. si sacer delebile, & ex consequenti ex natura rei, peccator erit sem
dos § po- per æternæ obnoxius pœnæ.
test etiā.

CONCLVSIO II.

Ale. Alē. Veniali peccato ex natura sua pœna temporalis respōdet.
in 4. p q. Hæc conclusio colligitur ex illo loco euangelij, vbi dicitur:
15. m. 3. peccatum in Spiritum sanctum non dimitti in hoc sæculo,
§. 1. adul. neque in alio. Ergo aliqua peccata dimittuntur in alio secu-
& § 5. lo, qualia sunt venialia: quæ quidem certum est in purgato-

rio dimitti. Et ratione cõfirmatur: quia veniale ex natura sua est reparabile; propterea quòd non corrumpit charitatem, quæ est principium reparandi bonum per veniale amissum, scilicet, perfectam Dei subiectionem. Atque ita ex natura rei non respondet ei pęna æterna, sed temporalis. Et quando dicimus peccatum veniale esse reparabile ex natura rei, non intelligas, quod ex viribus naturæ possit remitti: sed quia nõ repugnat veniali peccato charitas, quæ est principium reparãdi bonum amissum. Dimittantur ne autem in inferno? Opinio est affirmans Sco. in 4 dist. 21. quam acerrimè Thomistæ impugnant. Sed de ijs latius in libro controuersiarum. d. 25. art. qui in aliud. S. o. in 4. d. 21. q. 1

Prima difficul. Respondet ne mortali peccato infinita pœna secundum quantitatem, ita quod maior intensiue excogitari non possit. Al. Alē. vbi sup. S. Tho. 1. 2. q. 87. art 3. & 4. & 5.

Iam de pœna extensiuè in principio articuli egimus, nunc de eadem intensiuè disseramus, oportet.

CONCLVSIO I.

Peccato, quatenus est auersio à Deo, ita rñdet infinita pœna ẽm quantitatem, vt maior excogitari non possit. Et rõ est, quia respondet illi pœna damni, quæ est boni infiniti. s. Dei amissio. Et confirmatur, quia cùm clara Dei visio sit summũ bonum, priuatio visionis Dei erit summum malũ: nam pessimum (vt Arist docet) optimo opponitur. Arist.

CONCLVSIO II.

Peccato, quatenus est conuersio ad creaturam, respõdet pęna sensus finita secundum quantitatem. Et ratio est, quia cũ conuersio ad creaturam sit finita malitia obiectiue (quoniam obiectum est finitum) erit, & pęna finita. Et cõfirmatur Deuter. 25. pro mẽsura peccati erit, & plagarũ modus. Et ád Rom. tunc reddet vnicuique secundum opus suum. Deut. 25. Rom. 2.

Secunda dif. Dimisso mortali peccato virtute pęnitentiæ, manet ne homo alicui pęnæ temporali obnoxius.

De hac difficultate disputant doctores in 4 dist. 25.

CONCLVSIO.

Manet, dimissa culpa, peccator pœnæ temporali purgatorij obnoxius, nisi tanta fuerit contritio: vt tam æterna, quàm temporalis pœna absorbeatur. Talis fuit B. Magdalenæ contritio. Hæc conclusio est de fide, contra Lutherum. Et potest multis diuinæ scripturę testimonijs astrui. Nam 2. Reg. 12. trãsacto peccato Dauid, cũ Beth-sabeæ, filius in pęnã peccati natus ex illa mortuus est. Et Numeri 12. remisso pęccato murmurationis Mariæ sororis Moysi, fuit extra castra

relegata,

Num 12. & 14. relegata. Et numeri 14. Moyses, & Aaron, remissio peccato dif-
fidentiæ, fuerunt exilio terræ promissionis mulctati. Et in li-
2 Mach. c.2. bris Machabæorum legitur. Sancta, & salubris est cogitatio,
&c. Vnde colligitur in purgatorio animas suffragijs liberari à pœna temporali, quam pro mortalibus, iam dimissis, pati tenebantur. Nam peccata mortalia in via commissa, neq; in purgatorio, neque in inferno dimittuntur.

Tertia dif. Puniatur ne aliquis pro alia culpa.

De hac difficultate supra in hoc tractatu egimus. Lege ibi doctores citatos, & S Thom art. 8. vbi sup. & ad maiorem explicationem nota sequentes propositiones.

Prima Propositio.

Si pœna, prout est satisfactoria pro iniuria illata sumatur, hoc est, quatenus per eam pœnis purgatorij reddimus æquivalens, vnus pro altero potest puniri. Et ratio est, quia virtutæ pœnatum Christi, & sanctorum, quæ nobis per indulgentias applicantur, pœna purgatorii redimitur.

Secunda Propositio.

1 q. 7. c. dum plerumque. 6 q. 1. c. quæris ergo §. hoc etiam 24. q. 1. c. non tantum. & d. 3. c. illud uero. § ecce & d. 42. §. 1. Si pœna, quatenus est medicinalis, sumatur, frequentissime filii pro delictis parentum: vt parentes bene agere, & à criminibus cauere discant, puniuntur. Exod. 10. Ego Deus zelotes visitans iniquitates patrum, &c.

Hinc leges humanæ puniunt filios hæreticorum. Subditi etiam principum tyrannorum propter eorundem principum malitiam, bello plerumq; deuastantur. Et Deus propter numeratum populum à Dauid peste septuaginta millia virorum innocentium occidit. Et ratio istorum omnium vnica est: quia filii, subditi pertinent ad bona temporalia parentum, & principum, & ideo parentes in filiis, & principes in subditis, tanquam in rebus propriis, puniuntur.

Tertia Propositio.

Appen. Ezech. 20. Si pœna, quatenus infligitur reo, vt pro delictis patiatur. i. vt dignam pro delictis vindictam sustineat, sumatur, tunc soli delinquentes puniuntur. Probatur exemplo damnatorum in inferno, & viatorum, qui pro suis sceleribus multa in hac vita mala sustinent.

Quarta Propositio.

Nullus in malis spiritualibus pro alieno crimine plectitur. Et ratio est; quia nullus gratia, fide, charitate, gloria; aut diuino auxilio pro alienis peccatis priuatur. Et ita intelligendus
Ezec. 18. est locus ille Ezechielis 18. Filius non portabit iniquitatem patris, &c.

Quinta

Quinta Propositio.

Aliquando in bonis spiritualibus externis puniuntur aliqui propter aliena peccata. Confirmatur exemplis. Priuatur enim popu'us, & castigatur pro delicto malorum, prædicationis beneficio 1. Reg 3 Nam propter negligentiam Heli sacerdotis in propriis filiis puniendis dicitur In illis dieb non erat visio in Israel, & erat sermo Dei ptiosus, & rarus Et Amos 8 Mittam famem, non panis, & sitim, non aquæ: sed audiendi verbum domini, & hoc propter malitiam principum. Itē punitur quis spiritualiter pro alio, vt in excommunicatione 17. quæst. 4 cap. miror. Et in priuatione diuinorum officiorū familia, propter dominum castigatur. 11. q 3. cap. si quis episcopus, & seq. 1. Reg 3. Amos 8. cap. Dist. 17. q. 4. c. mira.

QVÆSTIO IX.

De peccato veniali.

De peccato veniali aliqua scripsimus supra in quæst de diuisionibus peccatorum Lege doctores ibidem citatos; & quę sequuntur ad perfectam, & plenam de peccato veniali cognitionem. Al. Alē. in 2. p q. 108 & q 111. S. Thom. 1. 2. q. 88 89.

ARTICVLVS I.

Sint ne peccatum mortale, & veniale eiusdem malitię.

Variæ sunt de hoc art. opiniones, de quibus supra.

CONCLVSIO.

Mortale à veniali hoc potissimum differt, quòd veniale non tollit gratiam, mortale autem omnino destruit illam. Et ratio est; quia mortale est irreparabile: quoniam non hēt aliquod principium intrinsecum reparationis: & ideo dicitur naturaliter irremissibile. Quoniam destruit principium vitę, quæ est gratia. Instar infirmitatis corporeæ, quæ dicitur naturaliter irreparabilis, eo quòd aufert principium vitæ naturaliter, nempè, sanguinem, aut alium humorem ad vitam necessarium. Veniale autem peccatum est compossibile cum gratia, & charitate, quæ est huius reparationis principium.

Prima dif. Differunt ne veniale, & mortale genere. S Thom. art. 2. ubi sup.

Sēsus tituli est. An sint diuersa genera subalterna, ita quòd quodlibet ipsorum de pluribus specie differentibus in eo, quod quid est, prædicetur.

CONCLVSIO

Mortale ex genere, & veniale ex genere differunt genere, id est, sunt genera subalterna. Et ratio est; quia vnum, atque alterum diuiditur in suas species, & de illis in eo, quod quid est, prædicatur. Exempli gratia. Mortale diuiditur in adulte-

rium,

rium, & homicidium, &c. Veniale vero ex genere diuiditur in verbum otiosum, & in mendacium iocosum, aut officiosum. Et per verbum otiosum, non solùm verbum ore tenus prolatum: verum etiam operationes inutiles cuiuscunque sensus; vt sunt inutiles visiones, vel auditiones. &c.

Appen. 2 Hinc, mortale ex genere, & veniale ex imperfectione actus aut ratione paruitatis materiæ, non differunt specie. Et ratio est; quia sunt circa idem obiectum, & solùm distinguuntur, sicut perfectum, & imperfectum eiusdem speciei. Exempli gratia, motus subitus infidelitatis, & actus perfectus infidelitatis eiusdem rationis, & speciei esse dicuntur. Propterea quod sunt circa eundem finem, scilicet obiectum.

Al Ale. *Secunda diffi. An sine veniale peccatum dispositio ad mortale.*

in 4 p q. Dispositio, vel est directa, vt, quæ est eiusdem rationis cũ
15 m 4. forma introducenda, vt calor, vt vinum in aqua est disposi
S Th ar. tio directa ad calorem, vt quatuor: vel est indirecta quæ di-
3 vbi su- spositio est alterius rationis a forma introducenda; vt, qui
pra & a- remouet prohibens lapidis descensum, disponit indirectè ad
lij Doct. lapidis descensum. Peccatum mortale; vel est e genere,
supra cita- vt furtum: vel est ex agente, id est, ex parte causæ efficientis;
ti. vt verbum otiosum animo captandi puellam prolatum. Et
1. Nota. est mortale ex parte causæ efficientis. Perinde veniale ex ge
2. Nota. nere est verbum otiosum: veniale verò ex agente est delectatio libidinosa ante deliberationem.

CONCLVSIO I.

Veniale ex genere est indirecta dispositio, & per accidens ad mortale ex agente. Illustro rem exemplo: vt si quis adeò sit assuefactus ipsis, vt ne ab illis abstineat, aliquando hæresim proferat, & qui est ita verbis otiosis assuefactus, vt in illis vltimum finem constituat: quod quidem prouenit ex habitu dicendi verba otiosa. Finis enim habitus est eius operatio. Et hinc fit; vt habituati in operationibus habituum vltimum finem constituant. Constituere autem vltimum finem in veniali est, quando quis intra se diceret, malo hoc

D. Aug. mendacium iocosum proferre, quàm Deum videre, quod est summa peruersitas: iuxtà sententiam D. August. Nam est frui vtendis. Neque hoc rarò contingit: sunt enim nonnulli, qui adeò sunt terrenis rebus affecti, vt libenter gloriæ æternæ cederent hac lege, vt immortales effecti, terrenis bonis perpetuò fruerentur.

CONCLVSIO II.

Veniale in genere indirectè ad mortale ex genere dispo-
nit.

nit. Exempli gratia, verbum otiosum disponit ad pernicio-sum. Eccl. 19. qui spernit minima, paulatim decidet. Propterea quòd mortale est inordinatio perfecta, circa Dei legem; veniale verò est imperfecta inordinatio, quæ paulatim ad perfectam inordinationem disponit. Eccl. 19.

CONCLVSIO III.

Veniale ex agente dispositione directa ad mortale ex genere disponit. Et ratio est: quia delectatio morosa ante deliberationē est veniale ex agente, idest, propter imperfectionem actus, & disponit ad consensum, sicut febris remissa ad intensam.

Tertia diffic. Veniale idem numero potest ne fieri mortale.

CONCLVSIO I.

Impossibile est absolute loquendo, idem numero ueniale, mortale fieri. Ratio est; quia cum veniale non auertat à Deo: mortale autem auertat: & impossibile sit, quòd idem à Deo auertat, & non auertat; & impossibile profectò erit: vt idem numero veniale, mortale fiat. *Al Alex. & S Th. art. 9 & aliquos su pra.*

CONCLVSIO II.

Veniale ex genere potest fieri mortale, si in eo vltimus finis constituatur. Et ratio est; quia constituere vltimum finem in aliquo actu; est colere illum, tanquàm Deum: vt si quis dicat, nolo aliam beatitudinem, nisi iocose mentiri. Quòd est summa peruersitas, vt ex D. Aug. difficultate præcedenti docuimus.

DVB. Multa venialia possunt ne vni mortali æquiualere.

CONCLVSIO.

Non possunt, etiam si extensiuè sint infinita. Et ratio est: quia multa venialia sunt ad pœnam temporalem ordinata, quæ cum non possint esse actu infinita, non poterunt vni pœnæ infinitæ vnius peccati mortalis æquiualere.

Hinc, si circumstantia mutat speciem, potest fieri ex veniali mortale: vt si quis dicat, verbum otiosum ad puellam decipiendam. Si verò non mutat speciem non facit ex veniali mortale, sed tantum auget peccati malitiam: vt si quis magno affectu, aut iocosè mentiatur. *Appen. S. Th. ar. 5. vbi su*

Quarta diffic. An peccatum mortale possit idem numero effici veniale. *S. Th. ar. vlti. vbi supra.*

Prima Propositio.

Peccatum mortale ex genere per additionem alicuiuscircunstantiæ, non efficitur veniale: immò magis augetur: vt si fornicationi mendacia iocosa permisceantur.

Secun-

Secunda Propositio.

Mortale ex genere potest effici veniale propter actus imperfectionem. Illustro propositionem exemplis. Verbi gratia. Furtum est mortale ex genere, & ratione paruitatis materiæ efficitur veniale Perinde delectatio libidinosa est mortalis ex genere, & propter defectum deliberationis, & consensus efficitur venialis

Alex. Al. q. 108. S Tho. q. 89 & alij vbi supra.

ARTICVLVS II.

Vtrum peccatum veniale efficiat in anima maculam?

Prima Propositio.

Si macula pro priuatione gratiæ sumatur, non efficit maculam in anima. Et ratio est; quia peccatum veniale: vt ex dictis constat, est compossibilis cum gratia, & charitate.

Secunda Propositio.

Si macula pro priuatione rectitudinis virtutis oppositæ, & conformitatis ad rectam rationem accipiatur, efficit veniale tunc maculam in anima. Et ratio est, quia voluntas manet rectitudine priuata, donec per virtutem pœnitentiæ, aut alicuius æquiualentis reparetur.

1. ad Cor. 3.

Prima difficult. Intelliguntur ne peccata venialia per illa tria, lignum, fœnum, & stipulam, quæ ab Apostolo recensentur?

CONCLVSIO

Al. Alen. in 4 p q. 15. toto. m 3. quem omnino lege. S. Th ar. 2. & alij vbi supra.

Intelliguntur planè. Et ratio est; quia ibi B. Paul. insinuare videtur, quod propter peccata leuia, quæ per lignum, &c. intelliguntur, non patietur quis pœnam æternam. Si quidem vel saluabitur per tribulationes aliquas in hac vita: vel per ignem purgatorij à pœna peccatis venialibus debita purgabitur.

Secunda diffic. Potuit ne homo in statu innocentiæ perseuerans venialiter peccare?

S. Thom. Scot d 21 Gabriel. Almain.

Duę sunt oppositę sententię circa hanc difficultatem. Vna negans S. Tho. Altera affirmans Scoti, quem sequuntur Gabriel eadem distinctione, & Almainus in moralibus tractatu. 3. cap 21. Et quoniam de hac quæstione erit copiose in lib. controuersiatum disputandum, nudam veritatem duabus conclusionibus positis declaremus. Et relege supra in quæstione de diuisionibus peccatorum ea, quæ de varijs acceptionibus peccati venialis scripsimus.

CONCLVSIO I.

In statu innocentiæ non potuit primum peccatum esse veniale ex imperfectione actus in potentia sensitiua. Et ratio est, quia cum potentia sensitiua subderetur rationali dominio

nio despotico, non poterat moueri contra rationalem, neq; deordinari, nisi per ipsiusmet rationalis imperium; & ex consequenti, impossibile erat peccatum a potentia sensitiua incipere. Et confirmatur Gen. 2. dicit enim scriptura Erat enim vterq; nudus Adam, & vxor eius, & nō erubescebant. Vbi gl. D. Aug. ait: quia nullum bestialem motum sentiebant. *Gen. 2.*

CONCLVSIO II.

In statu innocentiæ potuit homo ex imperfectione actus, etiam secundum portionem superiorem venialiter peccare. Et ratio est; quoniam potuit habere tunc leuem motum infidelitatis absque consensu, & deliberatione. *Scoti & B. Thom.*

CONCLVSIO III.

Potuit in statu innocentiæ primum peccatum esse veniale ex genere, & ex consensu portionis superioris. Exempli gratia Potuit habere hunc actum; volo proferre verbum otiosum gratia illudendi proximum. Hanc conclusionem demonstro argumentis Scot. Primò in statu naturæ lapsæ est composibile peccatum veniale cum summa gratia gratum faciente; vt in viro iustissimo: ergo, & in statu innocentiæ erat composibile idem peccatum cum iustitia originali. Propterea, quòd perfectius coniūgit nos Deo gratia, quàm olim iustitia originalis coniungebat; quia gratia, & iustitia originalis comparantur, sicut excedens, & excessum. Quoniam iustitia originalis erat præstantior gratia, eò q̀ potentias inferiores sensitiuas rationi subijciebat. Gratia verò respectu Dei erat præstantior iustitia originali: quoniam magis vnit nos Deo, & reddit hominem gratum, & acceptum Deo ad vitam æternam, quod sola originalis iustitia non efficiebat. Secundò probatur, Heua retinuit iustitiam originalem post commissum peccatum mortale, antequam Adam peccaret; vt supra dist. 29. declarauimus: ergo ex natura rei fuisset eadem iustitia cum peccato veniali cōposibilis. Tertio Adam erat liber libertate contradictionis: potuit ergo eius primum peccatum esse veniale: consequentia, patet à diffinitione libertatis. Quarto sicut Deus interdixit homini sub reatu mortalis culpæ: ne pomo vetito vesceretur; potuit etiam sub reatu tantùm peccati venialis interdicere; potuit igitur eius primum peccatum esse veniale. Quinto non potest fieri transitus ad mortale nisi medio veniali, priùs igitur natura, quam Adam mortaliter peccaret, commisit veniale, in quo poterat quiescere; & ex consequenti poterat venialiter tantùm peccare. Probatur antecedens: quia in omni peccato mortali hic *Alensis est.* *Scoti est*

transgressionis ordo seruatus, nempè, suggestio, delectatio, & consensus, in sola autem delectatione est tantùm veniale. Hinc, sic argumentor Adam instantaneè in esu ligni vetiti, absque animo vescendi potuit delectari: fuisset ergo illa delectatio veniale tantum peccatum. Et confirmatur primò, quia sicut omne præceptum potest venialiter violari, solum propter imperfectionem actus, & vt fidei, & charitatis, & cęt. ita etiam peccatum Adæ impositum potuit venialiter violari. Secundò confirmatur ex D. August. apud Magistrum dist. 21. dicente, quòd antequam Adam mortaliter peccaret, præcessit in eo elatio quædam comprimenda. Quare prius natura potuit venialiter, quàm mortaliter peccare. Atque fortassis prius tempore, & potuit non subsequi mortale, & ex consequenti poterat etiam manere in illo statu innocētiæ post peccatum veniale commissum. Vltimò, primum peccatum Adæ fuit portionis inferioris; quia peccauit, ne contristaret delitias suas, Heuam scilicet ergo potuit portio inferior peccare prius natura, quàm superior, & per consequens non erat necessarium prius deordinari superiorem portionē: si quidem peccauit ex inordinato amore creaturarum prius, quòd est portionis inferioris, quàm ex contemptu, quod est superioris portionis peccatum.

D. Aug.

ARTICVLVS III.

Difficult.

Vtrùm veniale peccatum sit cum solo originali compossibile.

Verbi Gratia: si adultus non baptizatus, qui ad vsum rationis peruenit cum solo originali. de hoc quæritur. An possit committere veniale peccatum, antequàm peccet mortaliter? Hic articulus est difficilis, & scitu dignus. Huius articuli occasione difficultas tractatur, difficilis quidem intellectu; nempè. An cum primùm quis ratione vtitur, se in Deum conuertere teneatur? modò sit baptizatus, & ab originali per baptismum purgatus, modò non sit baptizatus? Ex cuius difficultatis solutione patebit art responsio. Sunt autem duæ opiniones vna affirmans S. Th. qui tenet in priori instanti vsus rationis teneri hominem de se ipso deliberare absque ullis inducijs, idest, absq; vlla mora sub reatu mortalis peccati, idest, teneri conuerti in Deum per fidem, & dilectionem, amando ipsum super omnia, quod nihil aliud est, quam proponere seruare eius mandata. Quæ quidem opinio confirmatur ex illo Zachariæ primo. Conuertimini ad me, & ego

S. Tho. vbi sup.

Zach. c. 1

ego conuertar ad vos. Et est hæc opinio à multis celebrata. Et quærenti; An teneatur homo confiteri transgreſsionem huius præcepti? respondet Caietanus vbi ſuprà S. Thom. teneri quidem, in communi dicendo; ſe alia peccata fortè commiſiſſe, quorum non eſt conſcius. Altera opinio, & contraria eſt Paludani in 4. diſtinct. 15. & Durandi in 4. diſtinct. 16. quæſt. 2. & diſtinct. 21. quæſt. 1. Lege etiam celebrem repetitionem Victoriæ de hac re. *Palud. Duran. Victor. rep. vls*

CONCLVSIO.

Non tenentur omnes ſub reatu peccati mortalis in primo inſtanti vſus rationis de ſe ipſis deliberare: vt in concluſione S. Thom. habetur. Probatur concluſio primò. Ignorantia inuincibilis excuſat à peccato; ſed omnes quotquot attingunt rationis vſum, ignorant inuincibiliter huiuſmodi concluſionis præcepum, ergo excuſantur à peccato, etiam ſi in illo temporis puncto non conuertantur. Minor, quæ certiſsima eſt, probatur: quia ante illud inſtans nullus paruulus habet prædicatorem, à quo hoc præceptum diſcere valeat. Obijcies. Hoc præceptum eſt per lumeñ naturæ omnibus notum, & ex conſequenti ignorantia inuincibilis non cadet circa hoc præceptum. Reſpondeo, Immò multos adultos, & viros doctiſsimos hoc præceptum ignorare, & ire inficias: vt ſunt theologi, qui hanc ſententiam tuentur. Secundò probatur. Non legitur in vniuerſa ſcriptura aliquod præceptum huiuſmodi conuerſionis; ergo non erit peccatum, tunc temporis non conuerti: quia vbi non eſt lex, neque præuaricatio. Nam præceptum illud adductum Zachariæ primo, non loquitur de paruulorum conuerſione, vt patet ex textu literæ; quoniam propheta ibi conatur reuocare adultos ab idololatria, quos in perſona Dei inuitat, dicens. Conuertimini ad me, &c. Tertiò, ſit ita; vt tale præceptum inueniatur, nullus tamen eſt, qui ſciat, quando hoc primum inſtans peruenit; ergo omnes ab huiuſmodi præcepti obſeruantia excuſabuntur. Conſequentia patet à ſimili; nam ſicut ille, qui eſſet conſcius ieiunij quadrageſimalis, ſi inuincibiliter tempus quadrageſimale ignoret, non eſſet reus violati ieiunij; ita & in caſu poſito. Quartò, exiſtens in mortali, cuius nondum pœnituit, non tenetur ſtatim conuerti ad Deum, niſi vel in art. mortis; vel quando aliquod ſacramentum eſt recipiendum, ſiue adminiſtrandum, &c. ergo ſimiliter, quia eſt in ſolo originali, non tenetur ſtatim in primo inſtanti ad Deum conuerti: cùm ſit præceptum affir- *Ad Ro. 4 Zacha. c 1*

mantium: nisi quando est baptismi sacramentum recepturus. Vltimò, interim, dum homo deliberat, potest dicere verbum otiosum: quare non tenebitur statim in primo instanti à Deum conuerti; & ex consequeti veniale peccatum erit cum originali compossibile. Atque ita solutus manet ex dictis art. propositis.

Append. Hinc, ex dictis in hac quæstione confutatur hæresis Caluini, qui docuit nullam esse differentiam inter peccatum mortale, & veniale, quia affirmabat, nullum esse peccatum veniale: sed omne peccatum esse mortale. Lege Castrum ver. peccatum, hæresi. 11. Hactenus de peccatis in genere ad laudem illius, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius propter remissionem præcedentium delictorum, cui sit semper honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Magister Sent. Dist. XXXVIII.

In Hac distinctione tres proponit Magister quæstiones. Et prima est, in qua quærit. Vtrùm voluntas habeat rectitudinem à fine tantùm? Secunda est, in qua inquirit. Vtrùm finis iste sit vnus, an plures? Tertia verò, in qua percontatur. Vtrùm voluntas, & intentio sint idem? Soluitque omnes has tres quæstiones. Eritque litera Magistri aperta, si diligenter, & attentè quæstiones sequentes legantur.

QVÆSTIO I.

Vtrùm bonitas actus voluntatis sit ex fine?

Hoc loco finis nomine, etiam obiectum intelligitur, quia quò ad voluntatem facta comparatione, finis, & obiectum non differunt.

CONCLVSIO I.

Al. Alen. 3. p. q. 60 m. 1. S. Th. 1. 2 q. 1. ar. 3 & q. 18. a. 2. 3. & 4 reliqui hac di. S. Bona q. 1 Dur. q. 1 Ricard.

Omne opus, seu actus imperatus, vel elicitus à voluntate sumit bonitatem à fine. Et ratio est, quia sicut actûs mali sortiuntur malitiam à malo fine, ita è contrario actus bonus voluntatis sumit bonitatem à fine. Hæc ratio est D. August. de vita & moribus Ecclesiæ, & Maniehæorum, quam accepit ex Osea. Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt. Quod significauit Christus dominus Matth. 6. quando dixit. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Nam in sacra scriptura oculus pro fine, & intentione sumitur. Tuncque si recta fuerit intentio, omnis operatio eius causa facta, erit recta: si verò praua, mala erit actio inde emanans. Cuius enim rei finis bonus est, res ipsa quoque bona est,

Prima diffic. Vtrùm bonitas solius finis sit satis, vt actus voluntatis bonus esse dicatur.

CONCLVSIO.

Non sufficit solius finis bonitas: sed requiritur concursus reliquarum circunstantiarum, quæ; vt actus moraliter bonus sit, desiderantur. Et probatur ratione: quia; vt actus sit bonus moraliter, bonus finis, atque modus, debitis circunstantijs ornatus, requiritur. Lege indicem secundæ partis huius secundi, verb. circunstantia. Et est definita hæc conclusio multis in locis decreti: nam. 23. q. 8. cap. occidit. cap. legi. & cap. sequent. dicitur, in factis, & faciendis, circunstantias esse attendendas. Lege etiam. 23. q. 4. cap. quis ignorat, & cap. seq. & 25 q. 1. cap. 1. & de pœnit. dist. 2. cap. vt cognouerunt. §. opponitur in fine. Vnde Dionysius Areopagita c. 4. de diuinis nominibus bonum dicit esse, quod constat ex integra causa. Quemadmodum ad pulchritudinem corporalem requiruntur membra omnia pulchra dispositione organizata; vt ad bonitatem actus: vt aliquid sit bonum ex intentione, requiruntur omnia pernecessaria.

&c. lege indices sen. 4. lib. & huius. 2. ver. actus moraliter bonus & verbo. virtus.

D. Aug. Osea. c. 5

Dion. Areopag.

Secunda diffi. Sola intentio bona, siue finis sufficitne ad meritum sine opere exteriori, si adsit operandi facultas

CONCLVSIO.

Non sufficit. Et ratio est; quia præcepta diuina non solùm sunt de intendendo, vel volendo bonum: sed de faciendo, si adsit faclutas. 1 Iacobi. 2. Fides, sine operibus mortua est; quare si fides non sufficit ad meritum sine operibus, neque intentio. Quoniam non est maioris efficaciæ ad merendum intentio, quàm fides: sufficiet tamen, si non superat facultas.

Al Alen. 2. p. q. 96 m. 3. ar. 1 § 3. S. B. d. 40. ar. 1. q. 3. 1. Iacob. 2.

QVÆSTIO II.

Vtrum bonæ voluntatis sit vnus tantùm finis, vel possint esse plures?

Hinc secunda quæst. magistri declaratur.

CONCLVSIO.

Potest quis quodam modo, manente, suæ intentionis simplicitate, æternum, temporalemque finem sibi statuere, dum modò non æque principaliter vtrumque intendat: sed vnum ad alterum temporalem. s. ad æternum referat. Prima pars probatur; quia nemo potest duobus dominis seruire. Lege August. super hunc locum. Et Iacob. 1. Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. Vbi glossa. duplex est animo, qui vult gaudere cum sæculo, & vult gaudere cũ Deo.

Al Alen. vbi sup. m. 2 a. 1. S. Th. 1. 2 q. 8. ar. 3. & q. 1. a. 7. reliqui dis. hac S. Bon. a. 1. q. 3. Matth. 6. Iacob. 1.

Constituens, scilicet, gaudium saeculi, tanquàm finem aeque principalem. Secunda pars est manifesta: quia, sicut duobus dominis subordinatis potest aliquis inseruire; ita etiam potest duos fines subordinatos sibi proponere. Et ratio est; quia vbi vnum propter aliud, vtrobique vnum tantum est. Atquò ita cùm voluntas velit finem, & illud, quod est ad finem propter finem vnum, tunc vult vnum propter alterum; & ita est vnum velle vtrobique: vt sacerdos, qui confert se ad ecclesiam: vt lucretur distributiones ad hunc finem, vt meliùs Deo posit inseruire.

Al. Alen. ubi sup. m. 1. ar. 1 S. Th. & alij ubi supra 1.

Prima diffic. Vtrum omnes actiones in Deum finem referre teneamur.

CONCLVSIO I.

Generaliter omnes actus virium rationalium, viriumque rationis imperio subiectarum ad Deum finem pro loco, & tempore referre tenemur. Iuxta illud apostoli. Omnia in gloriam Dei facite. Et Matthaei. 5. Sic luceat lux vestra, &c. vt glorificent patrem vestrum, qui in coelis est: Notanter dicitur in conclusione pro loco & tempore: quia praeceptum de actionibus referendis in Deum est affirmatiuum, & obligat semper, sed non ad semper; verùm pro loco, & tempore, hoc est, cum actu de opere, & de fine principali operis, scilicet de Deo cogitatur, & de obligatione, quam rationalis creatura Deo debet. Totum enim se debet Deo, & secundum ipsam substantiam, & virtutem, & actionem.

1. Cor. 10 Mat. c. 5

Hinc, quia Deus charitas est, & D Paul. ad Timoth. 1. Finẽ praecepti charitatem esse dixit: quia charitas increata, quae est ipse Deus, est finis, in quo, quiescit bona voluntas. Ipse enim est alpha omega, principium, & finis. Charitas verò creata, quae dicitur vię, est finis, quo quiescit in Deo; vt nunc. Nam sicut locatum non quiescit in loco nisi mediante pondere; ita anima in Deo, qui est quasi locus eius, non quiescit, nisi mediante dilectione. Quoniam ad illũ finem tendit Dei voluntas, ad quem Dei praeceptum ordinatur.

Appen. 1 1. Ioan. 4 1. ad. Ti. cap. 1 Apoc. 1. & viii. Appen. 2. S. Th. 1. 2 q. 1. ar. 7.

Hinc, omnium bonarum voluntatum est vnus finis vltimus, nempè, Deus. Et ratio est: quia bonae voluntates sunt à charitate, & Dei amicitia conglutinatę, & amicitia est idem velle, & idem nolle. Et quia tales voluntates tendunt in bonum incommutabile, quod est tantùm vnum, in quo ratio omnis boni reperitur.

S. Bon. q. 4. art. 1. Dur. q. 4. ubi supra. Appen. 3. D. Bo. ubi sup.

Hinc, malarum voluntatũ non est vnus finis vltimus. Quia non vniuntur, colligantur q; vnitate amoris: sicut bonę voluntates. Trahit enim sua quęq; voluptas, nec voto viuitur vno.

Nam

Item luxuriæ dediti iocunditatem,& lætitiam appetunt,& licet,conueniant in vnum actum;vnusquisque tamen quęrit suum finem proprium,vt patet in adultero, & meretrice. Nā ille delectationem;ipsa verò nummum quærit. Auarus sufficientiam expetit,& superbus excellentiam.Quę omnia,cum non contingat circa eandem rem creatam reperiri, sed circa diuersas,hinc est,quod voluntates malæ formaliter differentes non vnum, sed diuersos sibi fines constituunt.

Secunda difficultas. Actiones spirituales possunt ne ad temporalem referri. — Alex. Al. 3 p q 60 m. 1. art. 2. & in 2. par q. 168. m. 4 art. 3.

V g.vtrum liceat alicui prædicare hoc fine, vt sustentetur, esto,quòd non habeat aliunde victum?

CONCLVSIO.

Nullo modo actiones, siue opera spiritualia ad finem temporalem referri debent: sed ad finem æternum. Probatur Matth. 10.vbi prædicatoribus dicitur.Quod gratis accepistis, gratis date.Quare qui prædicat propter temporalia,non gratis dat:immo habet prædicationem venalem.Vnde qui prædicat propter sustentationem, est huius præcepti reus. Et talis prædicatio erit simoniaca, cùm spiritualia pro temporalibus dentur Et confirmatur autoritate D.August.dicentis. Non ideo debemus euangelizare; vt manducemus; sed ideo manducare: vt euangelizemus. Et ratione stabilitur: nam cùm finis sit pręstantior ijs,quæ sunt ad finem, & spiritualia sint multò præstantiora temporalibus,non debet, nec potest finis spiritualium in temporalibus constitui. — Mat. 10. D. Aug. in sermone Domini in monte lib. 2. c. 24. Arist. 2. physic.

Hinc,sustentatio corporalis non est finis prædicationi debitus;sed res prædicatori debita.Res, inquam, non quam debet ex prædicatione acquirere:sed quam ex prædicatione meretur.Vnde 1 Corinth 9 inquit B Paul Qui arat, debet arare in spe.Vbi gloss.prædicator, qui aperit corda ad fidem,debet arare in spe stipendiorum temporalium, non propter hanc spem. Non enim hæc debet esse sua intentio, & finis in suo ministerio.Hinc.Luc.10. Dignus est operarius mercede sua. — Appen. 1.Cor. 9. Luc. 10.

Tertia dif. Potest ne finis,siue intentio in creatura constitui.

Intelligitur titulus ita, quòd sit finis sub fine æterno. Sunt tamen ad maiorem explicationem,quæ sequuntur, consideranda. Aliquid quæritur, quia bonum: aliquid verò, quia necessarium Quod quæritur: quia bonum; quæritur, ut finis voluntatis;quod autem quæritur,quia necessarium,quęritur,vt adminiculum ad perueniendum ad finem voluntatis. Non quicquid quæritur, inquiritur, vt finis. Aliquid enim — Al. Alex. ubi sup. m 2. ar. 2 1. Consid. 2. Consid.

quæritur, vt adminiculum, seu instrumentum actionis quomodo quæritur cultellus ad incisionem, & baculus ad iter agendum: quomodo sunt temporalia quærenda. Aliquid verò quæritur, vt finis: vt incisionis finis est sculptura, vel fabrica. In quem modum regnum Dei, & eius iustitia debet esse voluntatis finis.

CONCLVSIO.

In rebus creatis potest intentio, siue finis constitui: non tamen, vt in bonis: sed vt in necessariis, & adminiculis finis voluntatis, dummodo non sit finis vltimus. Hæc conclusio colligitur ex D. Aug. in sermone Domini in monte. Primù quærite regnum Dei, &c. vbi ait. Cùm dixit primum, significauit: quia hoc posterius quærendum est, non tempore, sed dignitate: illud. s. regnum, & iustitia, tanquàm bonum nostrû, hoc, scilicet, temporale, tanquam nostrum: necessarium quidem propter illud bonum. Et confirmatur exemplo, nam qui laborat in vinea eo fine: vt acquirat sustentationem; quam vult ad hoc, vt Deo inseruiat, & propter hoc ad regnum Dei perueniat, duos sibi fines, & intentiones ordinatas, & laudabiles constituit. Nam intentio sustentationis, quę est finis laboris, licet sit temporalis: tamen quia vlterius refertur ad Dei regnum, & gloriam, est laudabilis.

D. Aug. Mat. 6.

Hinc perspicuum est posse hominem temporalem constituere intentionem, & finem: ita vt non sit finis vltimus. Nam tunc esset peccatum, vt ex proxime dictis constat.

QVÆSTIO III.

Vtrum voluntas, & intentio sint idem.

Hęc est tertia quęstio quam proponit Magister. Et quęritur. Vtrum inter voluntatem, & intentionem sit distinctio realis? an rationis tantum? Ad cuius maiorem explicationem sunt quędam animaduertenda. Voluntatis nomen sumitur primò pro potentia appetendi, & rationali, id est, pro anima rationali, nota appetere, vel refutare obiectum, sibi per rationem ostensum: de qua potest intelligi illud. Luc. 2. Et in terra pax hominibus bonę voluntatis, idest, voluntatis benè habituatę. Secundò accipitur pro actu voluntatis, qui est velle, aut nolle. Et ita sumitur 1. ad Thessal. 4 Hęc est voluntas Dei sanctificatio vestra, idest, hoc vult Deus, siue hoc est velle Dei. s. sanctificatio vestra. Et nihil tam est in potestate voluntatis, quàm ipsa voluntas. i. ipsius voluntatis actus. Et Luc. 12. Seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, &c. Tertiò significatur nomine voluntatis obiectum volitum: iuxta illud Matthæ. 26.

Appen. Al. Alen. 2. p. q 96 m. 3. ar. 1 § 1. S. Bona. in expositione litteræ Mag. Gabriel hac d. q. unic. 1. anima. Gab. vbi supra. Luc. 2. 1. ad Tessal. 4. D. Aug. Luc. 12. Mat. 26

chæ. 26. Non mea voluntas, sed tua fiat. Naturalis potentia voluntatis in se considerata semper bona est,& insigne rationalis creaturæ ornamentum. Est enim à Deo creata. Vidit Deus cuncta,quæ fecerat & erant valde bona. Verùm si in exercitio operationis spectetur,quandoque bona, quandoque mala reperitur. Mala,inquam,non inquantum est actus,quē, Deo autore,semper fieri,& bonum esse supra dilucidauimus: sed quatenus deficit in sua operatione. Deficit autem, si vel malum est volũtatis obiectum, siue medium, quod finis alicuius gratia agendum suscipitur,vel si finis malus est,ad quē media destinantur. Exemplo rem declaro: vt si quis surripiat aliena,vt egestati pauperum opituletur, finis tunc bonus est, sed medium est vitiosum: quia legi Dei repugnans: & ideo voluntas mala censetur. Deinde qui ex propria substantia impartitur eleemosynam; sed causa vanæ gloriæ,aliaue intentione non recta,tunc licet obiectum bonum sit:finis tamen malus voluntatem vitiat. Intentio multis modis vsurpatur. Nā vel sumitur pro ipsa potentia intendente, & tunc intentio dicitur oculus,vel significat intentio habitum, secundum quē intendit,& tunc vocatur lumen; vel accipitur tertio pro ipso actu intendendi, & tunc intentio recta,vel obliqua nominatur,vel quartò nomine intentionis designatur ipsum intentum,vt quando magister dicit in litera, intentionem esse finem ipsum,accipitur intentio pro intento. Principalius tamen intentionis nomen ipsi actui impositum est.

1. Animad. | 3. Animad. D. Bon. q. vlt. vbi sup in solu. ad argu.

CONCLVSIO I.

Voluntas primo modo sumpta, & eius intentio: vt habetur in prima animaduersione,realiter distinguuntur. Et ratio est: quia causa,& effectus realiter distinguuntur, & voluntas causa est intentionis.

CONCLVSIO II.

Si voluntas,& intentio pro obiectis, & finis communiter pro omni volito accipiatur,inter voluntatem,& intentionē, & finem,nulla est distinctio. Et ratio est,quia non est primum realis distinctio,cum eadem res volita sit voluntas obiectum voluntatis,finisque,& intētio: propterea quòd idem est obiectum volitionis, & intentionis, & ipsum est finis, communiter acceptus. Neque est distinctio rationis: quia talis distinctio non est rerum: sed rationum conceptuum,vel signorum tantum.

CONCLVSIO III.

Si voluntas,& intentio pro potentia, vel actu vniformiter sumátur, finis ab vtroque realiter:non tamen vniuersaliter distinguetur. Ratio est: quia finis, qui est obiectum volitum, aut gratia cuius,&c. realiter a potẽtia,& ab eius actu differt. Qm̃ frequenter finis est extrinsecus,& à potentia,& actu, distans. Nam potentia, quæ dilectione in Deum, vel in aliud dilectũ citra Deum tendit, realiter à dilecto simul,& à dilectione differt. Notanter dicitur vniuersaliter, quia cum voluntas sit potentia potens se amore super se,& super amorem suum reflectere, tunc potentia, vel actus esset sui ipsius obiectum, & finis: vt dum se,& actum suum propter se vellet.

CONCLVSIO IIII.

Si voluntas,& intentio pro actu, & finis communiter accipiatur, voluntas, & intentio non distinguuntur, quin potius ad inuicem conuertuntur. Et ratio est, quia ita accipiendo, omnis voluntas est intentio, & omnis intentio est voluntas. Intentio enim est volitio finis: nam intendere est in finem tendere,& communiter loquendo omne volitum est finis,& omnis volitio est intentio, cùm omnis volitio sit voliti volitio. Et sumitur hic volitio generaliter pro omni actu voluntatis; scilicet, pro velle,& nolle: atque ita è contrario omnis intentio erit volitio.

CONCLVSIO V.

Si intentio propriè, & voluntas pro actu sumatur, aliquando voluntas,& intentio distinguuntur,& aliquando non distinguuntur. Prima pars conclusionis patet de voluntate medij voliti, non propter se: quæ quidem voluntas in quantum est medij, non est intentio, cùm intentio sit tantum voluntas finis. Secunda pars patet de voluntate finis propinqui, vel vltimi: quæ quidem est intentio.

CONCLVSIO VI.

Voluntatis & intentionis nomina re,& ratione distinguũtur Ratio est: quia cum vnum nomen non sit aliud, & literis, & syllabis differant, re distinguentur: & cum non sint synonima,& eis diuersi conceptus respondeant: vt patet ex dictis, ratione etiam distabunt.

S. Th. 1. 2. q. 12. ar. 1. Sco. q. vnica. D. Bona. ar. 2. q. 2

Prima dif. Vtrum intentio sit actus solius voluntatis.

Intentio duobus modis sumitur. Primo pro tendentia in finem, siue pro re, quæ in finem tendit, siue finem cognoscat, siue non. Quo quidem modo natura dicitur intendere. i. in finem tendere. Secundo pro tendentia in finem, cum finis, & mediorum,

mediorum, quæ ad finem ducunt cognitione; quo modo solius naturæ rationalis esse dicitur intentio, in quo sensu disputant Theologi; & morales philosophi, de intentione. *Dur. q. 2. Gabr. vbi supra, & alij hic d.*

CONCLVSIO.

Intentio propriè voluntatis actus est, connotando tamē, & præsupponendo intellectus actum. Et ratio est: quia nihil est volitum: quin præcognitum, & inter omnes actus voluntatis, nullus est, in quo magis ordinis, & intelligentiæ ordo appareat, quàm in voluntatis intentione. Intentio siquidem præsupponit finis cognitionem, tanquàm terminum, & scopum eorum, quæ in illum ordinantur, & ordinare opus rationis est. Et confirmatur à D. Bon. vbi sup. exemplo liberi arbitrij, cuius actus est voluntatis præsupposita intellectus cognitione. Tum etiam, quia, vt ad rectum motum progressiuū concurrit simul operatio visus ostendentis viam, & operatio pedis incedentis; ita in actu intendendi simul rationis, & voluntatis actus: vnius, vt aspicientis: alterius verò, vt tendentis clauduntur. Et quia isti actus coniuncti sunt: ideo vno vocabulo composito importantur.

Secundā dif. Est ne intentio vnus actus tantum.

Difficulter intelligitur, quomodo voluntas actu in media & in finem feratur. An quando vult mediū eadem appetitione medium, & finem velit? Gregorius Arimi. in primo, dist. 1. ar. 2. tenet necessariam esse geminam volitionem, vnam, quæ versetur circa finem, & aliam, quæ circa media. *S. Tho. 1. 2. q. 8 ar. 3 Durā. q 7. Gab. et alij ubi supra.*

CONCLVSIO I.

Volitio medii non est semper formaliter finis volitio. Probatur exemplis: nam qui pergit Romam ad loca sancta visitanda, non semper de fine cogitat: neque infirmus semper sanitatem cogitat, quando vult potionem sumere. *Gregor. Arimin.*

CONCLVSIO II.

Medij volitio virtualiter finis volitionem comprehendit. Ratio est: quia cum medium, vt medium est, non habeat aliā bonitatem, quàm eam; quæ habet à fine, non poterit voluntatem, nisi sub ratione finis mouere. Tum etiam quando ægrotus desiderat sumere potionem, etiam quando de salute nihil cogitat, tale desiderium à præcedenti voluntate, qua voluit sanari, imperatur.

ARTICVLVS III.

Aliquando accidit eodem actu formaliter velle nos me-

dium, & finem, nempe, quando recordamur finis, & habemus hunc actum. s. volo medium propter finem. Et ratio est, quia potentia eadem actione in obiectum, & in rationem formalem obiecti fertur. Nam, vt visus eadem visione in colorarū, & lucidum fertur: propterea ꝙ lucidum est ratio videndi colores; ita voluntas eadem volitione potest in medium, & in finem ferri: quia finis ratio volendi mediū est. Et eodem actu, atq; amore diligimus proximum propter Deum: quia ratio formalis dilectionis proximi Deus est. Quare, si finis est ratio, ob quam mediū amatur, eodem actu finē, & mediū amabimus. Diuersis autem rationibus potest quis medium propter finem velle, quas breuitati studens prætermitto.

Magist. Sent. Distinct. XXXIX.

Sententia huius distinctionis tribus conclusionibus potest comprænhendi, & sit prima. Voluntas quatenus est bona, est natura: sed quatenus inordinata, est peccatum, & mala.

CONCLVSIO I.

Actus inordinatus solius voluntatis dicitur esse malus, & peccatum: quamuis in actibus aliarum potentiarum abusus etiam contingat.

CONCLVSIO II.

Iuxta probabilem opinionem, superior rationis sint illa, .i. synderesis, quæ semper malum odit, & in bonis delectatur, alia est à motu mentis, quo mens, superiori lege relicta, se peccatis subijcit, in eis oblectata. Quæ in prima, & secunda conclusione continentur ex supradictis in tractatu de peccatis perspicua sunt: q̄ autem de synderesi in tertia conclusione habentur, & quæ de conscientia etiam tractantur à doctorib. in hac distinctione, consultò à nobis modo reijciuntur in libellum florum omnium virtutum, ac vitiorum in particulari.

Magist. Sent. Distin. XL.

Perinde sententia huius quadragesimę distinctionis tribus conclusionibus sequentibus continetur.

CONCLVSIO I.

Licet omnes actus, in quantum natura, sint boni; quidam tamen simpliciter non boni, sed mali sunt appellandi.

CONCLVSIO II.

Nullus actus, qui non causam bonam, & finem bonum habuerit, bonus esse poterit.

CONCLVSIO III.

Perspicuum est esse peccata, quę nulla bona intētione sunt facienda.

QVÆ-

QVÆSTIO VNICA.

Datur ne aliquis actus indifferens secundum naturam?

Considera, quæ sequuntur ad huius quæstionis clariorem solutionem Duplex est hominis actus. Quidam ex sola imaginatione procedens: vt mouere pedē, fricare barbam, & alij id genus actus, qui non dicuntur humani, quia à voluntate non sunt imperati. Alij verò ex deliberatione emanant, qui propriè actus humani appellantur. De actu humano possumus bifariam loqui; vel secundum rationem suæ speciei in communi; vel secundum actum in esse singulari, & indiuiduo. Bonitas, quæ actui humano cōuenire potest quadruplex est. Vna entitatiua. Altera naturalis. Tertia moralis. Et quarta plusquàm moralis, nempè, meritoria. Prima vniuersaliter omni actui competit, de qua intelligitur omne ens esse bonum. Vidit.n.Deus, &c. Et ideo hæc bonitas nullam malitiam oppositam habet Secunda actui cōuenit ex eo, quòd habet omnia, quæ sibi ex natura sua quadrant, cuius malitia opposita inhæret actui, si in eo sit aliquid, quod sibi ex natura sua non competat, nempè, modus, vel finis disconueniens. 1. Consid. 2. Consid. 3. Consid. Gen. 1.

Hinc, de hac malitia, vel bonitate, probabile esse videtur omnem actum singularem bonum, vel malum esse. Et ratio est, quia, si habet omnia, quæ ex natura sua sibi conueniunt, bonus; si autem non habet, malus est censendus. Tertia, nempè, moralis bonitas dupliciter sumitur: Primò strictè, quatenus actus dicitur bonus moraliter, quia à virtutis habitu efficitur. Et è cōtra dicetur malus: quia ex habitu vitioso emanat. Secundò ex eo, quòd actus habet ea, quæ, sibi secundum dictamen rectæ rationis conueniunt. Et bonitas moralis hęc vel est ex genere, vel ex circunstantia, vt patet ex dictis, quando quærebamus. Vtrum malus Angelus necessario velit male? Et vtrum omne opus, quod fit bona intētione, sit bonum? Quarta bonitas de sententia Scoti competit actui, benè circūstantijs ornato, ex relatione eius ad finem debitum per habitum charitatis. Tribus autem modis contingit actum per charitatem referri. Primo actualiter, vt cùm quis cogitans de Deo; aliquid propter Deum vult. Secundo virtualiter, vt cū quis ex Dei cognitione, & dilectione in cognitionem, & volitionem alicuiùs operis deuenit: non tamen tempore, quo opus exequitur, actualiter de Deo cogitat. Tertio habitualiter tantùm, nempè, si omnis actus sit in finem vltimum referibilis, productus ab habente charitatem, dicatur in Deum referri. Sed de hac triplici relatione in floribus quarti libri Appen. Scot. d. 7. q. 1. 4. Cōsid. 5 Cōsid.

egimus

egimus Totidem modis potest actus non referri. Nam quot modis dicitur unum oppositorum, dicitur, & reliquum. Primo priuatiuè: quia cum sit natus referri, neque actualiter, neque virtualiter refertur. Secundo negatiuè per negationem relationis actualis, & virtualis relationis. Atque etiam: quia non potest in Deum referri, vt est peccatum veniale Tertio dicitur non referri contrariè: quia destruit principium referendi, scilicet charitatem, & tale est mortale peccatum. Duae sunt opiniones circa quaestionem hanc, & probabiles. Quarum prima affirmans est D. Bona. quaestio. 2. Scot. distinct. 7. quaest. 1. & distinct. 41. & quolib. 18. artic. 1. & Gabrielis, & Almayni in moralibus cap. 19. Negans opinio, & contraria est B. Thom.

D. Bona. q. 3 ar. 1 d. 41. q. vnica. Almayn. Tho. 1. 2. q. 18. ar. 5. & 9. Dur. dis. 40 q. 1. Ricar & alij hac d.

CONCLVSIO I.

Si de bonitate entitatiua, & naturali loquamur: nullus actus est indifferens ad bonitatem, & malitiam, praesertim, si sermo de actu secundum rationem singularem habeatur. Et ratio est; quia omnis actus bonitate entitatiua est bonus & nullus est, qui bonitate naturali non sit, vel bonus, vel malus; vt ex tertia consideratione constat.

CONCLVSIO II.

Loquendo de actu humano; vt singularis est, potest talis actus ad bonitatem, & malitiam moralem stricte sumptam esse indifferens. Probatur aliquot rationibus Primò sic. Conferre se in agrum hoc solo fine; vt ad illum pergat, non est opus malum, nec bonum. Non malum: quia nulla lege prohibetur. Neq; bonum: quia debito fine caret. Quare datur actus indifferens in indiuiduo, qui non est opus malum, nec bonū. Secūdo velle ire ad agros delectationis, siue recreationis causa, non est opus malum, vt patet: neq; bonum. Nam cuius operatio est bona, delectatio quoq; bona, & cuius delectatio est mala, & operatio mala. Quare cuius operatio est indifferens, delectatio quoque indifferens erit. Tertio, actus ex quibus generatur virtus, & antecedunt virtutem, non sunt boni, nec mali: ergo sunt indifferentes Non esse malos ex se constar: nullo enim fine malo praefixo efficiuntur. Non esse bonos probatur: quia ad bonitatem operis, teste Arist. necesse est, vt tale opus ex certa scientia promptè, & delectabiliter procedat Et cùm hoc, id genus actus non habeant, non sunt boni censendi. Quarto ducere lineas in papyro, nullo proposito fine, non est opus malum; quia nullus quantumuis scrupulosus, de hoc opere se accusat. Neque est opus bonum:

Arist. 2. Ethic. c. 4

quia

quia non habet debitum finem; ergo erit indifferens. Hactenus de hac quæst. Reliqua in libro controuersiarũ inuenies. S. Th. 1. 2. q. 21. ar. 5.

Prima diffic. Vtrum sit aliquis actus indifferens respectu meriti, & demeriti.

Sensus est. Vtrùm sit aliquis actus bonus moraliter, qui non sit, vel meritorius, vel demeritorius? Tres adfert D. Bonau. opiniones circa hanc difficultatem. Et prima tenet, nullum actum humanum deliberatè à voluntate procedentem, esse indifferentem: quia nihil homo ex deliberatione facit, quod Deus ad præmium, vel ad demeritũ non imputet. Hæc videtur fuisse Gregorij Arimin. Secunda opinio defendit, actionem, quæ non est propria hominis, vt comedere, bibere, &c. quæ ẽt brutis conuenit, posse esse indifferentem: propriam verò actionem, vt v.g. loqui, &c. esse vel bonã; vel malam, & nullo pacto indifferentem. Vtraq; istarum opinionum nimis viam ad regnum cœlorum arctat: quia tunc cogitatio de veritate, non propter Deum esset peccatum. Similiter qui naturali pietate, vel ciuili vrbanitate salutarent in via occurrentem, peccarent, quod asserere est nimis durum. Tertia opinio, quam idem Bona approbat, tenet, omnem actionem, nõ ordinatam in finem vltimum scilicet, Deum, esse malam, & demeritoriam. His opinionibus addit Medina quartam opinionem, cum primo loco põnit, & Scoto, atq; Duran. ascribit, quæ ad hoc, vt opus sit meritorium vitæ æternæ non satis esse affirmat: vt sit opus bonum, & proficiscatur ab homine existente in gratia, & Dei amicitia: verum etiam requiri, quòd referatur actualiter in finem supernaturalem nostræ religionis. Quod neq; Sco. neque Duran somniarunt: vt ex eorum litera patet. Nam ibi docent, satis esse relationem virtualem in Deum. Quinta opinio, fuit Magist. Victoriæ, & Soti lib. 3. de natura, & gratia, cap. 4 in 2 conclusione. Opinantur enim ij grauissimi magistri; omne opus bonum existentis in gratia esse vitæ æternæ meritorium. Ijs adiungitur sexta opinio affirmantium, dari aliquem actum bonum, supernaturalem in homine existente in gratia, qui non sit vitæ æternæ meritorius: vt est primus actus fidei in homine iusto.

Bonau. Duran. q 2 & 4 lij ubi supra. Greg Arimin. Medina. 1. 2. q 18 art. 9. Victoria Soto.

CONCLVSIO.

Datur aliquis actus indifferens, tam in habente gratiam, quàm in non habente. Ratio est, quia non omnis actus peccatoris peccatum est: nam peccator parentes honorando, indigenti benefaciendo, verum credendo, non peccat, licet hæc agendo non mereatur. Oppositum est error Lutheri. Lege

Cast.

Cast. verbo. opera haeresi.1. & verbo. peccatum. haeresi.4 Similiter existens in gratia, & propter naturalem honestatem, & compassionem, & veritatis cognitionem. haec faciens, non meretur, eò ꝙ per gratiam haec in Deum non refert, nec demeretur: propterea ꝙ Deus nō obligat nos, vt omnem actum in ipsum referamus, quae sua est infinita misericordia, licet posset. Praecepta enim, quae ad certos actus, certo modo praestandos obligant, non obligant pro semper; sed pro certo tempore, loco, vel causa, quibus existentibus. si non referet, peccaret.

Haeresis.

Hinc, respondetur fundamentis, quibus prima opinio fulcitur. Quale illud est. Omnia in gloriam Dei facite. Omnia, quęcunq; facitis, siue in verbo, siue in opere, in nomine domini nostri Iesu Christi facite. Quoniam verbum apostoli non est praeceptum; sed concilium; vt sunt multae aliae monitiones eiusdem Apostoli, & Salomonis in prouerbijs, & in caeteris sapientiae libris contentę. Vel vt alij interpretantur, intelligūtur haec fundamenta negatiue, id est, nihil contra gloriā Dei facit, & hoc modo est pręceptū. Aliae sunt aliorum expositiones. Et illud fundamentum. Omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, &c. Ibi enim non dicitur vebum otiosum, quod in finem nòn ordinatur; sed quod caret omni vtilitate; dum tamen aliquā habere deberet. Atq; ita intelligendū est illud D. Gregorij. Verbum otiosum est, quod ratione iustae necessitatis, & intentione piae vtilitatis caret. Et inter tale verbum otiosum, & meritorium reperitur medium: vt quando aliquis loquitur, quod non est omni modo vtilitate priuatū; nec tamen est in Deum, tanquam in finem vltimum, ordinatum. Frequenter enim verba, quae inutilia videntur, vtilia efficiuntur, si ad recreationem aliquam spiritus; & ad exclusionem accidiae ordinentur. Ita enim refertur dixisse D. Bernar. Otiosum, inquit, fuit factum; sed non otiose factum. Fecerat enim illud ad laetificandum hominem, quem maerore affectum viderat.

Appen. 1. 1. ad Co. 10. ad Col. 3. Matt. 12. D. Greg. D. Bern.

Hinc, actus imperatus bonus moraliter potest esse indifferens ad meritum, & demeritum. Nam comedere pro loco, & tempore, & pro naturae sustentatione, est actus moraliter bonus, & manens: idē potest esse meritorius; vt si, durante cōmestione, actus ille in Deū ipsum per charitatē inexistentē referatur. Et non erit meritorius manens idem in esse moris, & naturae, si in Deum non referatur. Non tamen talis actus moraliter bonus erit demeritorius: quia cum actu peccati mortalis

Appen. 2

talis incompossibile est eundem actum esse moraliter bonũ. Nam si esset demeritorius deficeret aliqua circunstantia, quã ratio dictat inesse, vel adesse aliqua, quam ratio non inesse debere dictat Atq; ita semper actus esset deformis contrariæ rationi rectæ, & ex consequenti moraliter malus. Actus tamen indifferens potest meritorius, & demeritorius, vel è contra fieri: vt si quis intraret ecclesiam propter finem indifferentem, nempe, recreationis gratia, vel alicuius finis moraliter boni: non tamen ratione hoc dictante: sed ex mera voluntatis libertate, tũc talis actus esset indifferens. Et si postea continuetur actus ille, mutata intentione, nempè, propter Deum erit meritorius tali ingressus: demeritorius verò si propter vanam gloriam ecclesiam ingrediatur.

De verbo otioso nota multa, & scitu digna apud Doctores locis in principio citatis.

Secunda diffic. Vtrum solus actus, qui non refertur in finem vltimum, sit indifferens ad meritum, & demeritum? an etiam aliquis relatus ad hunc finem indifferens esse possit.

S. Bonau. & ij aliui bi supra.

CONCLVSIO.

Nullus actus habens charitatem in finem vltimum virtualiter, aut actualiter relatus, indifferens esse potest. Et ratio est: quia omnis talis actus, cùm sit meritorius, non poterit esse indifferens: quoniam successiue non esset meritorius. Nullus enim magis in finem ordinatur. Et cùm dependeat à charitate, & actu eius meritorio, & sit veluti eius effectus: ideò erit talis actus meritorius, & non indifferens: vt in conclusione habetur.

Hinc, religiosi, qui in principio ex charitate religionis statudus portare vouerunt, quicquid faciunt ad suæ religionis obseruantiam pertinens, ex sua prima intentione est ad salutem meritorium. nisi forte (quod Deus auertat) contraria intentio superuenerit. In alijs verò, quæ ad religionem non pertinent aliter est censendum: quia illa intentio ad alia virtualiter nõ extendebantur. *Appen D. Bona.*

Hinc, quicquid religiosus ex obedientia sui prælati faciet, etiã si labor corporalis, ad vitæ sustentationem pertinens fuerit, si in gratia existat, licet tunc non ordinet in Deum actualiter, erit meritorium: quia ex prima intentione, qua se propter Deum obedientiæ subiecit, meritorium efficitur. Vnde maximæ securitatis salutis æternæ est, religionem intrare. Nomine autem religiosi intelliguntur in præsentia non solum, qui regulam ab ecclesia approbatam profitentur: verùm etiã *Appen*

intelliguntur omnes, qui alicui prælato secundū ecclesiæ ordinem se subdiderunt. Et eadem ratione intelligūtur, quicunque statum aliquem à Christo, aut ab ecclesia approbatū propter Deū suscipiunt: vt qui matrimonium contrahunt. Vnde vxor viro suo obediens propter Deum meretur. quod intelligitur etiam suo modo de religione christiana.

Magist. Senten. Distinct. 41.

Sententia huius distinctionis, in qua Magister disputat. An omne opus, quod non est ex fide, sit peccatum? & an etiam omne peccatum sit voluntarium? sequentibus conclusionibus breuissimè comprehenditur.

CONCLVSIO I.

Etiamsi aliqui omnem actum non ex fide, & charitate emanantem peccatum esse affirment: alij tamen quosdam actus infidelium bonos fore: non autem meritorios probabilius multò docent.

CONCLVSIO II.

Nullum est peccatum, quod non sit suo modo voluntariū. Hinc, cum voluntas mala mortale peccatum sit, constat tali voluntatem esse mortale peccatū. idest, actum voluntatis esse malum. Absoluetur dist. duabus quæstionibus positis, quibus explicabuntur magistri conclusiones.

QVÆSTIO I.

Vtrùm sint omnia opera infidelium peccata?

Sensus tituli est. Vtrū infideles in omnibus suis operibus peccant? contra Lutherum, asserentem omnia peccata infidelium esse mortalia, nō opus est nunc disputare. Nā hoc asserere non est hereticum, nec de illo hactenus ecclesia (quod sciam) definit. Damnauit quidem concilium Trid. sententiam dicentem, omnia opera, quæ ante iustificationem fiūt, esse vera peccata; sed non ideò damnauit sententiam affirmantem, omnia opera infidelium esse vera peccata. Est enim adhuc inter scholasticos theologos controuersum. Duas enim refert Magister opiniones, quarum vna tenet partem affirmantem; altera verò negantem. Nam tenet infideles in omnibus suis operibus non peccare. Habet prima opinio fortissima argumenta, quibus probabilis maximè esse videtur, quam tenet Greg. Arimin in 2. dist. 28 q. 1. & Capreolus in 2. eadem dist. & q. & Roffensis art. 36. contra Lutherum, quam dicit esse etiam sanctorum Patrum, & Cast. verbo gratia, hæresi. 3. videtur illis subscribere. Qui omnes docent, nullum hominem, siue fidelem, siue infidelem posse opus bonum morale sine gratia Dei

Al. Alē. 2 q. 102. m. 3. in fol dist. 4
S. Th. 2. 2. q. 10. q. 4.
S. Bona. hac dist. art. d 16.
Duran. q. 1.

specia-

speciali efficere. Adducunt autem in suam sententiam D. August. asserentem: quicquid ab homine fit, non ea intentione, quam fides præscribit, etiam si officium bonum videatur, ipso non recto fine peccatum esse. Noueris, inquit, non officijs, sed finibus à vitijs discernendas esse virtutes. Officium est autem, quod faciendum est; finis verò, propter quod faciendum est. Cùm itaque facit homo aliquid, vbi peccare nõ videtur, si nõ propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare conuincitur. Ex quibus verbis, & alijs, quæ ibidem adducit, doctores primæ opinionis astruere conantur, infideles in omni opere suo delinquere, tametsi, quod agunt, officium bonum esse videatur: quale est pascere esurientem, nudum vestire, honorem parentibus exhibere, thori fidem seruare, huiusq; farinæ similia. Sunt tamen diligenter perpendenda, quę alibi D. August docuit, ita scribens. Infidelium, & Deum non veraciter colentium, quædam esse facta, quæ secundum iustitiæ regulam non solùm vituperare non possumus: verùm etiam meritò, iusteque laudamus. Quare si quædam illorum opera iustè laudantur: vt D. August affirmat, peccati reprehensione carebunt. Et ipsemet August. non sibi aduersatur, dum prælibato cap. 3 aliquoties significare videtur, in vniuersum omnia vitiose fieri, quæ sine fide aguntur: quoniam talem semper subijcit explicationem: vt manifestum fiat, nihil aliud se insinuare voluisse, quàm peccata esse, quæ ab infidelibus infideliter aguntur, hoceft, vt ipse quoque interpretatur, stulta, noxiaque voluntate aguntur. Vnde ibidem subditur: quia omnis infideliter videns, vel agens, vehementer peccat.

distin. & dist. 26. Dur. q. 1 Greg. Arim. Capreolus. Roffen. Castro. Sot. de na tu. et gra. c. 10. D. Aug. lib. 4 cõt. Iul. c. 3. Vega de iustific. q. 14 Lib. 4. cõtra Iulia.

Reuoca in memoriam, quod sæpe hactenus diximus, bonum morale esse, quod est rectæ rationi consonum, nempe, quod habet obiectum bonũ, & finem rectum, & omnes alias circunstantias, quæ ad operis honestatem desiderantur: meritorium verò bonum esse, quod preter dicta, est tanti valoris: vt sit vita æterna dignum, propter suam excellentiam: & quia est charitate informatum.

Nota.

Hinc, bonum morale est medium inter peccatum, & meritum: quia morale, cùm in nullo deficiat, peccatum esse non potest, & cùm excellentia illa, & qualitate supernaturali, & ad meritum necessaria careat, non poterit esse meritorium.

Appen

CONCLVSIO I.

Infidelis, siue alius quicunque pro isto statu, dum est extra gratiam, non potest bene moraliter, vel semper, vel vt in plu

Soto de natur. & gra. c. 21.

rimum sine speciali Dei auxilio operari. Hæc conclusio in tractatu de necessitate gratiæ suprà fuit demonstrata, cuius oppositum sine errore affirmari non potest. Et ratio est: quia si homo extra gratiam sine speciali Dei auxilio, vel semper, vel diu posset bene moraliter operari, posset quoque suis viribus omne peccatum vitare, & diuina præcepta adimplere, quod est falsum, & erroneum. Deinde quia diu, vel semper benè moraliter operari est hominis sani, atque valentis secundum rationem, & homo per peccatum læditur, & est in statu ægritudinis, & infirmitatis: atque ita non poterit diu, & semper

D.Greg. operari benè moraliter. Quod docuit D Greg. super Ezech. quando dixit. Peccatũ, quod per pœnitentiam nõ deletur, &c.

CONCLVSIO II.

Homo extra gratiam existens, siue fidelis, siue infidelis sit, potest aliquod bonum moraliter operari, raró tamen, & maxima cum difficultate sine speciali Dei auxilio. Hæc conclusio fuit etiam suprà probata. Et denuò confirmatur: quia aliàs hominis natura nón esset per peccatum vulnerata; sed potius extincta. Propterea quòd nullum conatum, quamuis languidum, & imperfectum habere posset ad bonum.

CONCLVSIO. III.

Nullum opus, per quod homo ad gratiam iustificantem, siue mediante, siue immediatè consequendam, tendit, & disponitur, potest sine speciali Dei auxilio suis viribus efficere. Hęc conclusio colligitur expresse ex varijs locis sacræ scripturæ.

Ioan.6. Vt Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum Et venire significat omnem viam & progressum, quẽ facimus ad vitam consequendam. Idem expresse declaratur.

2. Pet.2. 2. Pet 2. vbi dicitur. Omnia nobis donata esse diuina virtute,

Rom.11. quæ ad vitam, & pietatem pertinent. Et ad Rom. 11. Quis

1.Cor.4. priùs dedit ei, &c. Et. 1. ad Corinth. 4. Quid habes, quod non

Oseę.13. accepisti. Et Oseæ. 13, Perditio tua ex te. Et confirmatur ratione: nam, si homo tale opus efficere posset, sequeretur initium salutis esse ex nobis, & ex consequenti gratiam non esse gratiam, quod est erroneum.

Diffic. Qui vendunt infidelibus ea, quibus ad ritum infidelitatis vtuntur, peccant ne mortaliter?

Hæc difficultas solet à doctoribus artic. citato S. Thom. tractari.

CONCLVSIO I.

Vendentes infidelibus, quæ solùm ad infidelitatem vtilia sunt, mortaliter peccant. Et ratio est; quia talia ex natura sua

habent

habent ordinem ad malum, atque ita illa vendentes malo infidelium cooperantur.

CONCLVSIO II.

Vendentes ea, quorum vſus ad bonum, & ad malum eſt communis ea intentione, vt infideles, quæ ad ſuum oportuna ſunt vſum, habeant, mortaliter peccant. Et ratio eſt; quia dantes inſtrumenta ad peccandum, peccatis peccantium cooperantur.

CONCLVSIO III.

Tenentes verò talia ad bonum, & malum communia, neſcientes infideles illis vſuros ad ſuæ religionis cultũ, haud peccant. Et ratio eſt; quia ignorantia inuincibili excuſantur. Nam talis ignorantia eſt de re, quam fidelis ſcire nõ tenetur.

DVBIVM.

Quid: Si vendens ſciat infideles illis rebus communibus ad ritus ſuæ infidelitatis eſſe vſuros, peccabit ne mortaliter.

Summa Roſella verb. Iudæi partem affirmantem tenet. Summa Roſell. Caietan.

CONCLVSIO.

Mortaliter haud peccat. Et ratio eſt; quia malus vſus nec directè, neque indirectè reſpectu videntis res indifferentes eſt voluntarius. Non directè; quia non ſequitur talis vſus ex voluntate vendentis, cùm vendat ex parte ſua ſine timore mali futuri. Nec indirectè; quia non tenetur vendens talem vſum vitare, quamuis poſſit non vendendo. Aliter enim oporteret ſemper vendentes circa illud, quod eſt ex rebus venditis futurum, ſolicitos eſſe, quod eſt nimis durum. Præſertim cùm vendantur res indifferentes, quæ ex natura ſua ad malum vſum non ordinantur. Atque ita peſſimus vſus atque inordinatio mala non venditori; ſed emptori aſcribitur.

QVÆSTIO II.

Vtrum omne peccatum ſit voluntarium.

De hac quæſtione, quã ſecunda concluſio Magiſtri explicatur, iam ſupra in materia de peccato originali, & actuali, & veniali, diſſeruimus. Verum vt vno verbo quærenti de illa ſatisfacias, nota ſequentes propoſitiones.

Prima Propoſitio.

Peccatum originale, vt loco citato explicauimus, quãdam voluntarij rationem habet. Et ratio eſt; quia, Adam peccante, omnes in illo peccauimus: dum, vt D. Aug. ait, omnes eramus ille homo, & voluntas eius aliquo modo noſtra fuit; quia in eo extitimus, tanquàm in radice, cui ab initio ſuæ creationis implantata fuit gratia, & virtutum omnium additamenta ad D. Augu. libr. 2. de peccat. mer. & remiſſ. c. 32.

totius humani generis dispositionem pertinentia.

Secunda Propositio.

D. Augu. Nullum est omnino peccatum actuale, tam mortale, quam veniale, quod non sit voluntarium. Hæc est D. Aug. qui loco citato asserit, sine voluntate nullum propriæ vitæ posse esse peccatum. Quod vero magist ex D. Aug. asserit, nusquàm nisi in voluntate peccatum esse, non significat intra solius voluntatis limites, tanquàm cancellos, peccatum omne coerceri: sed omnem peccati radicem, & primariam causam esse voluntatem: à qua quidem ad alias animæ vires, & externas operationes potest peccatum deriuari.

Magist. Sent. Dist. X L I I.

In hac distinctione Magist. ponit aliquot quæstiones. Prima est. Vtrum voluntas mala, & actus malus sit vnum, vel duo peccata? Secunda. Vtrùm maneat peccatum in homine, transeunte actu interiori, & exteriori? Deinde ponit varias peccati diuisiones, quæ supra in tractatu de peccatis fuerunt à nobis expositæ.

QVÆSTIO I.

Vtrum actus interior, & exterior sint duo peccata.

Alex. Alen. p. 2. q. 96. m. 5. art. 3. S. Th. 1. 2. q. 20. art. 1. 3. Bona. & Ricar. & Dur. hac dist. q. 1. Greg. Arim. q. vl ti. 2. Gabriel q. vnica hac d. Arist. 2. Topicor. c. 2.

Intellige quæstionem hanc de interno consensu, & exterioris operis exequutione, quatenus hæc duo coniuncta sunt, & ex priori posterius emanat. Nam, si voluntatis consensum seorsum contempleris, iam dubium non est, quin peccatum in sola voluntate consistens, distinctum sit ab actu externo, quod postea opere perpetratur, cùm sit alius, atque alius in rem malam consensus.

Sunt autem duæ extremæ sententiæ. Prima Greg. Arim. & Gabriel. affirmantium, esse duo peccata. Secunda, & contraria est Magistri hac dist. & D. Bonau. & Duran. & S. Thom. artic. 1. vbi suprà.

CONCLVSIO.

Non sunt duo peccata, sed vnum. Et ratio est: quia vbi est vnum propter aliud, ibi est tantum vnum, vt Aristot. docet: & actus exterior, vt ex supra dictis constat, propter actum interiorem bonus, vel malus censetur. Tum etiam; quia actus interior, & exterior illi coniunctus, eodem præcepto prohibentur: vt in his præceptis, non occides, non adulterabis. Neque enim actus exterior prohibetur, nisi quia voluntarius. Tandem, quia nullus vnquàm, qui occidit aliquem, confessus est, se voluisse occidere hominem: sed tantùm occidisse.

Appen. 1 Hinc, in vtroque vna eademque erit malitia, etiam numero,

mero, vnaque formalis ratio peccati, cùm vnus actus, non nisi per alium malus sit. Quemadmodum eadem numero est sanitas, qua animal sanum esse cognoscitur, & qua vrina sana appellatur.

Hinc, quando coniuncti actus interior, & exterior considerantur, vno tantùm præcepto prohibentur: vt non occides, non mœchaberis, vbi nunquàm non consensus interior voluntatis in ipsum opus includitur: eò quòd, vt diximus, exterior operatio nullam habet peccati rationem, nisi quatenus à voluntate deliberata egreditur. Quando verò actus isti adinuicem separantur, diuersis præceptis prohibentur. Et ne crederemus concupiscentiam rei illicitæ non aliter esse peccatum, quàm si opere externo: quod concupiscimus, exequamur, absolutè dictum est, non concupisces. Quem quidem errorem Matth. 5. Christus condemnauit dicens Qui viderit mulierem, ad concupiscendam eam, iam mœchatus est in corde suo. Appen.

Diffic. Actus exterior auget ne interioris actus malitiam.

Solus Scotus tenet affirmantem partem S. Thom. Gregor. Arim. quæst. vlti. Durand. Gabriel. q. vnica, & alij negant. Et cùm vtraque opinio sit admodum probabilis, decreui vtranque vna, atque altera ratione confirmatam tibi ob oculos proponere: tu verò elige, quam malueris: quamcunque enim aggrediaris viam, tutissimus ibis. *Sco quod lib. 18. S. Th. ar. 4. ubi su. Dur. q. 1 & 2. Greg. Arim. Gabriel. Scoti est.*

CONCLVSIO I.

Actus exterior malitiam actus interioris auget. Et probatur primò autoritate D. August. dicentis. Miser efficitur homo mala voluntate: sed miserior potestate, qua malum desiderium adimplet. Et ratione confirmatur: quia occidere clericum peius est, quàm velle occidere. Quoniam qui occidit est excommunicatus, & efficitur irregularis: qui verò solum vult occidere, neque excommunicationem, neque irregularitatem incurrit. Tum etiam, quia hominem occidens, infert irreparabile damnum: volens autem efficaciter occidere, & non occidens, nec damnum, nec iniuriam proximo infert. Quare minus peccat volens occidere, quàm occidens, & ex consequenti actus exterior interioris actus malitiam augebit. *D. Aug. 13. de Trin. c. 5*

CONCLVSIO II.

Actus exterior interioris actus malitiam minimè auget. Autores huius opinionis in eius confirmationem adducunt D. Chrysostom. homil. 26. in Matthæ. vbi scribit. Sola voluntas *S. Th. & aliorum est.*

luntas remuneratur pro bono, aut condemnatur pro malo: opera verò exteriora sunt signa huius voluntatis. Citant etiã B.Aug.lib.1.de lib.arbit.c.3. Et in epist.49.quæst.4. in locum Matth 7.in quacunque mensura mensi fueritis,&c. Et S.Bernard.epistol.77.& B.Greg.homil.5. super Euangelia. Et Ric. de S.Victore lib 2.de sacramen.4 p.c.6.qui omnes docent voluntatem pro facto reputari, quando non datur facultas, vel necessitas excludit factum. Et ratione confirmatur: quia vbi non est noua libertas, nouum meritum; vel demeritum nõ reperitur, & in actu exteriori non est noua libertas, propterea quòd actus exterior necessario ex volũtate efficaci sequitur: ita vt membra exteriora voluntati ad nutum obediant, & resistere non valeant. Sed de ijs latius in lib. controuersiarum.

B. Aug. Mat. 7. S. Bern. B Greg. Ricar de S. Victo.

QVÆSTIO II.

Vtrum, transeunte peccato, remaneat reatus.

Reatus de sententia Scoti est obligatio ad pœnam, nihilq; reale ponit in peccatore: sed est relatio rationis dũtaxat, quatenus est obiectum intellectus diuini, vel diuinæ voluntatis illum ad pœnam correspondentem ordinantis. Vocatur etiã macula: quia animæ disconueniens est. Appellatur quoq; offensa, quatenus diuinam voluntatem punire respicit. Transit autem actus: quia non semper quis fornicatur, aut furatur. Transit peccatum duobus modis, vel per solam actus cessationem, vel per eius remissionem.

Al. Alen. p.4 q.17 m.2.§.1. Dur. hac d q.3. Sco. in 4. d.14 q.1 S.Tho. 1. 2. q. 86. art. 1. Nota 1.

CONCLVSIO I.

Transeunte peccato per solam actus cessationem, remanet reatus. Et ratio à simili est; quia, vt se habet actus virtutis ad præmium: ita & actus peccati ad pœnam: quare sicut, transeunte actu virtutis, præmium gloriæ remanet: ita, transeunte peccati actu, remanebit pœnæ reatus. Quæ quidem pœna, si peccatum fuerit mortale, erit æterna, si veniale, temporalis.

Flores 4. q.1. de pœnit. art.3. diffic.3. Nota 2.

CONCLVSIO II.

Transeunte peccato per remissionem, si remissio fuerit totalis, nullus omnino reatus remanebit: si vero non fuerit totalis remissio, aliquis remanebit reatus. Primę partis ratio est, quia peccatum omnino remitti, nihil aliud est, quàm ipsum ad nullam pœnam imputari. Et, vt ex supradictis constat, & ex ijs, quæ in floribus 4. de contritione traduntur, tanta potest esse contritio: vt omnino omnis pœna deleatur: vt exemplo latronis sancti constat, cuius anima statim egressa e corpore fuit cum Christo in paradiso. Secundæ partis conclusio

his

nis ratio est: quia quando non est totalis remissio, remittitur peccatum quo ad debitum pœnæ ęternæ, fitque in temporalem pœnam commutatio. Dicitur tamen simpliciter remissũ quò ad culpam, licet non totaliter quo ad pœnam: quia omnis pœna temporalis ad æternam comparata, pęna secũdum quid est.

Magist. Sent. Distin. XLIII.

Magister in hac dist. in speciali de peccato in Spiritum sanctum verba facit; cuius sententia sequentibus conclusionibus comprehenditur. Prima conclusio, peccatum in Spiritum sanctum est omni peccato grauius, quod neque in præsenti sęculo, neque in futuro remittitur. Secunda conclusio, peccatum in Spiritum sanctum varie dicitur irremissibile esse. Tertia conclusio, peccato ex malitia obstinationis, desperationis, impœnitentiæ, & fraternę oppugnationis gratię non solum in Spiritum sanctum: verum etiam in Patrem, & Filium peccatur.

Al. Alt. q. 156. et p. 4 q. 12 ar. 1. § 1. ad argu. 2. S Tho. 2. 2. q. 14. D. Bona. Ricar. Duran. Sco & alij hac d.

QVÆSTIO VNICA.

De peccato in Spiritum Sanctum.

Pręter doctores in margine citatos, lege etiam ius canonicum, in quo multa de hac q. sparsim tractantur. vbi docetur varijs modis aliquem peccare in Spiritum sanctum.

De conse. d. 4. c. hi vero.

Primo, qui ex proposito bonum deserit, & malum vsque ad mortem facit. De pęnit. dist. 1 § Deus quis similis, & dist. 1. c. inter hæc.

Secundò, peccatur in Spiritum sanctum, cùm quis obstinatur, & dicit, omnia mala impunita, & bona non remuneranda. De pœnit. dist. 3. c. adhuc, in fi.

Tertiò, qui pœnitus desperat: vt Cain, qui dixit maior est iniquitas mea, quàm; vt veniam merear. De pœnit. dist. 1 c. voluissent § ex his.

Quartò, cum quis veritatem cognitam impugnat, vt illi, qui Christum in Beelzebub eijcere dęmonia dixerunt 1. q. 1. c eos, qui.

Quintò, quicunq; quomodocunq; mortaliter peccat: nam ex hoc Spiritum sanctum à se fugat. De pęn. d. 3. c. inter hæc.

Sextò, qui scienter in quocunq; mortali peccato perseuerat. De pęnit. dist. 3 ante finem.

Septimò, quicunque in peccato existens, habet propositum nunquam pœnitendi. De pęnit. dist. 1. c. potest fieri.

Hanc q. inuenies explicatam in floribus 4 q. 1. de pœnit. art. 3. & lege Vegam ibi citatum. De speciebus vero peccati

in Spiritum sanctum in libello florum virtutum, & vitiorum in particulari erit sermo.

Magist. Sent. Distin. XLIIII.

Hac die vj. Nouembris anni M. D. LXXXV. (gloria sit Patri, & Filio, & Spiritui sancto) aggredimur hanc vltimam Magistri distinctionem cuius sententia tribus conclusionib. potest explicari, quarũ prima est. Potestas benè, vel malè operandi à Deo est. Secunda, licet potestati benè administranti parendum sit; viriliter tamen eius abusui est resistendũ. Tertia, quando inferior potestas contra superiorem pręcipit, est contemnenda, & superior audienda.

QVÆSTIO I.

Vtrum potentia peccandi sit à Deo.

Al. Alē. 1.p. q.2. m.2. S. Tho.1. p.q.79. S.Bon. q. 5.et Dur. q.1.et Sc. q.1. Gab. q vnic.et alij hac d. Circa hanc quęstionem quidam adhibendam esse distinctionem existimant, nisi ad substantiam operationis, qua peccatum admittitur, peccandi potestas referatur, idest, vno verbo. Si peccatum pro materiali sumatur, tunc à Deo eam esse fatentur, eo quòd substãtia actus peccati à Deo sit, si autem ad obliquitatis defectum referatur, cuius comparatione propriè dicitur peccandi potestas, vel melius peccandi infirmitas, tunc negant illam à Deo esse. Verum tamẽ Magister, nulla huius distinctionis facta mentione, absolutè potestatem peccandi à Deo esse tradit, non per subministrationem positiuę virtutis, sed per negationem perfectionis, quę sic in bono confirmaret hominem: vt nullis peccandi occasionibus succumbere posset.

CONCLVSIO.

Peccandi potestas est à Deo rationali creaturę concessa. Et ratio est: quia si a Deo non esset, laude; & honore digna non

Eccl 31. censeretur. Laudatur.n & commendatur vir iustus. Eccles.31.

D. Aug. Qui potuit transgredi, & non, &c. Tum etiam quia voluntas

D.Hiero. inest nobis à Deo, & eadem est qua, & rectè viuitur, & peccatur. Idem aperrissimè docet D. Hieron. in epistola ad Demetriadem virginem. Qui n. varios, & distinctos rerum ordines ad mundi ornatum instituit, hominem lege creationis talem esse voluit, qui peccare, & non peccare posset. Nec quia peccare malum est: ideo peccandi potestas mala est. Neque ista peccandi infirmitas hominem malum reddit: propterea quòd nihil eorum, quę ei iuxta naturę suę conditionem pro tempore pręsentis vitę inesse debent, adimit.

Appen. 1 Hinc, quia defectus quidam est, non sequitur illam nõ esse à Deo. Nam Deus est etiam nobis multorum aliorum defectuum

fectuum autor, dum virtutem aufert, aut non subministrat, quę defectum excludere possent. Quo quidem modo est nobis mortis autor, dum id aufert, vnde mortem euadere possemus. Similiter ad imperfectionem pertinet, quòd lapides nec viuunt, nec sentiunt: hanc tamen à Deo esse dubitat nemo. Hęc tamen sunt quadam etiam ratione perfecta: quoniam id habent, quod ex conditionis institutione habere debent. Et suo loco constituta non parum ad mundi ornatum conferunt, dum in rebus conditis, tam varii, atq; distincti ordines cernuntur, & gradus etiam, per quos ad Deum conditorem omnium conscendimus.

Hinc, D. Anselmi autoritas: quia dicit posse peccare, non esse libertatem, neque libertatis partem, & D. Aug & aliorum dicentium, posse peccare nō dicere potentiam, neq; esse posse: sed deficere, est intelligenda de abusu voluntatis, & potentiæ Qui quidem abusus est peccatum pro formali, & non est à Deo. Dicit enim Sco. vbi sup. libertatem esse perfectionem simpliciter, & conuenire Deo, & secundum hoc non conuenire illi posse peccare. Verum quia in nobis est cum limitatione, ratione huius conuenit libertati posse peccare. *Appen 2 D. Ansel. D. Aug. Scot. vbi supra. Ale. Alē. sup. m. 3. S. Tho. 1. p. q 96.*

QVÆSTIO II.

Vtrum omnis superiorum potestas sit à Deo? *ar. 3. et 4 et 2. 2. q.*

CONCLVSIO.

Omnis superiorum potestas, tam sæcularium, quàm ecclesiasticorum à Deo est Hanc conclusionem clarissimè pagina sacra edocet. Nam B Paul. nihil manifestius tradit. Omnis, inquit, potestas, non nisi a Deo est, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Et B. Petrus apostolorum princeps ita ait. Subiecti estote omni humanæ creaturę propter Deum, siue regi, quasi pręcellenti, &c. & postea, serui subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis, & modestis: sed etiam discolis. Prouerb. 8. Per me reges regnaut, &c. *10. ar. 10 D. Bona. ar. 2 et 3 Dur q. 2 3. 4 & 5 Ri. & alij hac d. 11. q 3. c. qui resistit.*

Hinc, omnis potestas, non, nisi à Deo, vel iubente, vel sinēte, est: vt habetur 23 q. 1. c. quid culpatur in bello. *ad Ro. 13*

Prima difficultas. Vtrum potestas, & prælatio malorum sit à Deo. *11. q. 2. c. nemo contemnat.*

CONCLVSIO.

Abusus, qui in acquirenda potestate, & in modo abutendi illa reperitur, non est à Deo simpliciter, sed permissiuè: quia Deus non vult hoc prohibere. Probatur primò. Oseæ 8 Ipsi regnauerunt: sed non ex me. Si verò populi peccata contemplemur, Deus aliquando in vindictam *1. Pet. 2. Prou. c. 8 Doct. vbi supra. Oseę 8.*

impios,

impios, indignosque constituit principes. Osee, 13. Dabo
Osea 13. eis regem in furore meo. Et alibi facit regnare hypocritam
Iob. 34. propter peccata populorum. Et habetur conclusio cap. quid culpatur. 23 quæst. 1. & 6. quæst 1. cap. ex merito, & 8. q. 1. cap. audacter.
Appen. Hinc, ex his locis, & alijs similibus sacræ scripturæ colli-
Ioan. 19. gitur, non solùm studiosos, & timoratos: sed etiam impios,
Alex. A- & tyranos prælatos à Deo esse. Hinc legimus à Deo potesta-
lé ubi sup. tem Pilato esse datam.
Dur. q. 2

Secunda diffic. Vtrùm Christiani principibus sæcularibus obedire teneantur

S Bon q. 1. art. 3.

CONCLVSIO.

S. Th. 2. 2. q. 104 art 2. ad Rom. 13. 1. Pet. 2. 8 dist. c. quæ contra, et 12 q. 2 c. nõ semper, et seq & 15. q. 6. c nos, & seq.

Christiani principibus sæcularibus, tam fidelibus, quam infidelibus in ijs, quę non sunt contra Deum, & animam suam, non solùm propter iram; verùm etiam propter conscientiam, obedire tenentur. Probatur ad Roma 13. Nam qui potestati resistit, &c. ad Tit. 3. admonet, &c. & 1. Pet 2. Serui subditi estote, &c. etiam discolis. Notanter dicitur in ijs, quę non sunt contra, &c Tunc enim contemnendi sunt, & mors potius subeunda, quàm illis parendum est. Nam quando præcipitur, quod non licet, ibi potestas est contemnenda; vt habetur. 11. q 3. c qui resistit; nisi fortè per accidens, propter vitandum scandalum: vel periculum. Tunc enim etsi iniusta pręcipiant, est illis obediendum.

Tertia diffic. Vtrum in statu innocentiæ, Adam non peccante, fuisset potestas dominandi, siue prælatio.

Alex. Alen 2. p. q. 91. m. 1

Ex D. August super Gen. ad lit. 11 cap. 37. super locum sub viri potestate eris, colligitur, duplicem esse seruitutem, vnam libertatis, siue dilectionis, alteram verò contradictionis, siue violentię.

S Tho in 1. p q 96

CONCLVSIO.

D Bona. art 2. q. 2 & alij vbi sup. D. Aug. Gen 3. D. Augu. 19. de ciuit. Dei, 15.

Si Adam stetisset vniuersis ab eo descendentibus, scilicet, alter alteri successiue dominatus fuisset. at non dominio contradictionis, & violentiæ, siue despotico, vt modo propter peccatum; sed dominio libertatis & dilectionis, siue politico ciuili scilicet, libero Primę partis conclusionis, scilicet, quod non dominio violentię, & ratio est: quia huiusmodi seruitutis causa est peccatum. Vnde B. August. nullus natura, in qua Deus prius hominem condidit, seruus est hominis, aut peccati: verum etiam pœnalis seruitus ea lege ornatur, quæ naturalem conseruari iubet, perturbari vetitat. Quia, si contra eam legem non esset factum, nihil esset pœnali seruitu-

te

te coercendum. Ecce quomodo D. August. hanc seruitutem vocat pœnalem ad differentiam illius, quæ est amoris, & libertatis. Idem quoque docuit B Gregor. dicens. Summus locus benè regitur, cum is, qui præsider, vitijs, quam fratribus, potius dominatur. Cunctos quippe natura æquales genuit: vt autem alij ad regendum alijs committantur, non eos natura, sed culpa postposuit. Quibus verbis non solùm potestatem agnoscit: verum eius originem tradit. Tandem quia seruitus dominij despotici est cum tristitia, & est talis dominatio in propriam domini vtilitatem prospicere: charitas verò illius status nullo modo, quę sua essent, quęrere passa fuisset. Secundæ verò partis (nempe, dominio libertatis, &c.) conclusionis, ratio est: quia tunc vnus homo fuisset alio in bonitate, & scientia superior atque ita pater filio, & vir vxori præsideret, dirigendo eos in propriam ipsorum vtilitatē. Et inferiores tunc superioribus inseruissent. Tunc enim filij officio si fuissent in exhibitione honoris, & reuerentiæ, & in obsequijs corporalibus præstandis: vt si vellent comedere in allatione fructuum, & in alijs id genus obsequijs. Lege in. 2. p. florum. 4. in quæst. de dominio, & in 2. p. huius lib. de præsidentia angelorum.

B. Greg. libr. 26. Moral. c. 19.

Alex. Alen. 3. p. q. 33. m. 4. art. 4. & 5.

Quarta diffic. Vtrùm subditi suis prælatis obedire teneantur?

CONCLVSIO.

Tenentur illis obedire. Legitur enim Luc. 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Et 1. Thessalon. cap. 4. scitis, quę pręcepta dederim vobis per dominum Iesum, qui hęc spernit, non hominem: sed Deum spernit. 12. distinct. cap. non decet, & cap. sequent. & 93. distinct. cap. nos. & 11. quæst. 2. cap nemo contemnat.

Luc. 10. 1. Thessalon. c. 4. S. Tho. 2. 2. q. 104. art. 5. D. Bona. q. vlti. Dur. q 4. & alij vbi sup. & Cordubēsis in expositione regulæ, c. 10. q. 2. et summæ ste uerbo religio ius 93 dist. c. si inimicus.

Quinta diffic. Vtrùm subditi in omnibus suis prælatis obedire teneantur.

Obedientia, vel consideratur secundum suam perfectionem, vel secundum necessitatis obligationem.

Prima Propositio.

Obedientia primo modo sumpta, subditos suis prælatis in omnibus obedire docet. Et ratio est; quia obedientia perfecta finem nescit, nec præcipientis mandatum expectat: quin potiùs amore Christi obedientis vsq; ad mortē crucis promptissimum se omnibus exhibet, & voluntatis conscius anteuertit prælati mandaturi præceptum: quæ prompta, & simplex obedientia nominatur.

Secunda

Secunda Propositio.

8. dist. c. quae contra est; 2. q. 3. c. nō semper, et c. Ecclesia seq. & 15. q. 6. c. nos, & c. seq. & 11 q. 3. c si episcopus forte, & c. q resistit. Doct. ubi supra, & capita iuris citata

Obedientia secundo modo accepta: subditi in his tantùm suis praelatis, quae animae, & regulae suae contraria non sunt; obedire tenentur. Ratio est, quia non amplius praelatis suis obsecundare obligantur, nisi in his; quae Deo obseruare promiserunt, & cùm votum non ad plura se extendat, quàm vouentis intentio, & vouentis intentio nunquam fuerit, quae sunt contra animam, & regulam suam promittere, in his nullatenus tenebitur obedire. Quare non simpliciter in omnibus: sed in his tantùm, &c. vt in conclusione habetur.

DVBIVM I.

Cur ergo non simpliciter sicut, in voto castitatis, & paupertatis, obedire tenentur.

Respondeo. Quia quamuis in omni religione perfecta quantum ad opus carnis, & quantum ad opus proprietatis, vel in speciali, vel in communi renunciatio simpliciter contineatur: non tamen ita, quae praecipi possunt, praecipiuntur. Et ideo non ita ab obsequendum in omnibus, sicut ad abrenunciandum in omnibus subditi arctantur. Et ratio est, quia obligari paupertati est possibile alicui, atque etiam non difficile, praesertim vbi possessio communitati suffragatur, sed in omnibus obtemperare, & obedire non solum non est facile: verùm etiam aliquando est impossibile. Quamobrem, oportet: vt fines promissioni obedientię constituantur, qui non similiter promissioni paupertatis, vel castitatis ponuntur.

Appen. 1 Hinc, in regula B. patris mei Francisci, eius regulę professoribus simpliciter pręcipitur: vt nihil omnino proprij super terram habeant: simpliciterque etiam perpetuò continere non solum ab actu; verum etiam à suspecto consortio, & consilio mulierum, mandatur. Minimè tamen pręcipitur simpliciter suis pręlatis in omnibus obedire, sed in omnibus, quę promiserunt domino obseruare, & non sunt contraria animę, & regulę suę.

Hinc, votum obedientię aufert quidem voluntatis proprię dominium: ita vt in his obediat, quę in regula expressa continentur.

DVBIVM II.

Quid dicitur esse contra animam, & contra regulam.

Respondeo. Contra animam est non solum mortale peccatum; sed etiam quod de propinquo inducit in talis peccati periculum: vt si aliquid contra honestatem, vel scandalum, &c. pręciperetur. Contra regulam autem est non

solum,

solum, quod est contra regulæ præcepta: verum etiam contra ordinis statuta, ad regulæ puritatem seruandam; spectantia. Illustro rem hanc exemplo: vt si fratri meo Francisco præciperetur ire ad colligendas pecunias, contra regulam, & mores ordinis declarationumque, ac statutorum: vel si præciperetur, vt negocijs sæcularibus se immisceret, non teneretur obedire. Et prælatus imprudens hæc, & similia per obedientiam, vel in virtute Spiritus sancti, vel sub excommunicationis pœna, præcipiens, mortaliter peccat. Debetque subditus in animum suum inducere cum B. Bernardo, satius esse Deo, quàm hominibus obedire. Verùm enimuerò, si idē prælatus alicui præciperet, vt sexta feria ieiunium solueret, calceos indueret, equitaret, &c. quoniam cognitam habet fratris infirmitatem, subditus tunc consultius acquiescere deberet. Quia credendum est, prælatum tunc, causa rationabili interueniente, dispensare. In dubijs enim semper est obediendum 23. quæst. 1. cap. culpatur ante finem. *D. Bern. in lib. de præcep. & dispē.*

DVBIVM III.

Tenentur ne religiosi magis suis superioribus, quàm episcopo obedire.

CONCLVSIO.

Tenentur in ijs, quæ ad regulam pertinent, magis suis superioribus, quàm episcopis obedire. Definita est cap. abbates. 9. quæst. 3. & cap. conquęstus, &c. quam sit § nullus. 18. quæst. 2. Quemadmodum clericus magis suo episcopo, quàm archiepiscopo obedire tenetur. *Dur. q. vlti. huius dist.*

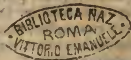
Hinc, confutantur varij diuersorum hæreticorum errores, qui timentes ne vel propter sua scelera; & venenosas doctrinas à prælatis ecclesiæ iuxta potestatem à Deo illis collatam punirentur, ad hoc asylum confugerunt: vt eorum plures negauerint obedientiam esse prælatis ecclesiæ præstandam. Et huius erroris sceleratissimi Vualdenses inuentores fuerunt, qui omnem ecclesiæ potestatem, & ordinem tollere volebant, dicentes, non esse Romano pontifici, aut alijs ecclesiæ prælatis obediendum. Eundem errorem docuerunt pseudo apostoli. Vuiclephiæ, Husfitæ. Et nunc Lutherani asserunt, non esse prælatis ecclesiæ obediendum, nisi in illis solùm, quæ in Sacra scriptura sunt apertissimè tradita. Begardi quoque, & Beguinæ dixerunt eos, qui ad perfectionis statum peruenerint, non esse alicui humanæ creaturæ subiectos. Fueruntque condemnati errores isti

in concilio Vienen. Et refertur in Clementin.ad nostrum,de
Castro. hæreticis.Et in concilio Constantiensi, session.8.& 15.& præ
ter autoritates supra citatas. Lege Castrum verbo ecclesia hæ-
Roffensis resi.3.vbi varia Sacræ scripturæ loca citat, & Roffensem artic.
Clichth. 27. in opere. contra captiuitatem Babylonicam, Clichtho-
uæum in suo Antiluthero parte prima.

Hactenus de floribus secundi libri sententiarum ad hono rem, laudem, & gloriam sanctissimæ Trinitatis, indiuiduæque vnitatis, & humanitatis sanctissimæ D.N.Iesu Christi,& conceptionis immaculatæ Virginis Deiparæ,& beatorum Io sephi, & Francisci, & beatorum spirituum ordinum,sanctorumq; omnium.

Quæ in prima,& secunda huius libri parte continentur sacrosanctæ matris Ecclesiæ.Romanæ iudicio, & censuræ omninò subijciuntur.

Finis II. Partis Flor.

INDEX

QVAESTIONVM,

ARTICVLORVM,

DIFFICVLTATVM,

ET DVBIORVM,

Quæ in hac Secunda Parte Florum Secundi Libri sententiarum declarantur.

Quinta

Secunda

Distinctio 28.

FLORES

Tractatus de peccato actuali. ibidem.

An

Quęst. VIII. De effectibus peccatorum. ibid.

FINIS.

INDEX LOCORVM VTRIVSQVE TESTAMENTI,

Qui in hac Secunda Parte huius Secundi Libri allegantur.

Ruth

83 Gra

7. Noli

Quorum

Apocalyp.

FINIS.

INDEX RERVM, ET VERBORVM,

Quæ in Secunda Parte huius Secundi proponuntur.

Christ

Dele-

E.

H

quo-

Materia

N.

O.

P

Species

Finis II. Par. Flor.

